รายงานโครงการวิจัยและพัฒนา
รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรง
ในเด็กและเยาวชน

โดย

ดร. เพ็ญจันทร์ เชอร์เรอร์

ผศ. ดร. ทัศนีย์ ศิลาวรรณ

ผศ. สอรัฐ มากบุญ

ผศ. ดร. ศศิธร ไชยประสิทธ์

รศ. ดร. มัลลิกา มัติโก

ผศ. ดร. สุณีย์ กัลยะจิตร

นางสาว รยากร งามดี

ดำเนินงานโดย

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ร่วมกับ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

ดร. เพ็ญจันทร์ เชอร์เรอร์
ผศ. ดร. ทัศนีย์ ศิลาวรรณ
ผศ. สอรัฐ มากบุญ
ผศ. ดร. ศศิธร ไชยประสิทธ์
รศ. ดร. มัลลิกา มัติโก
ผศ. ดร. สุณีย์ กัลยะจิตร
นางสาว รยากร งามดี

จัดพิมพ์โดย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
เลขที่ 1034 ถนนกรุงเกษม แขวงมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
กรุงเทพมหานคร 10110

ดำเนินงานโดย คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
เลขที่ 999 ถนน พุทธมณฑลสาย 4 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ประสานงานโดย สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
เลขที่ 1034 ถนนกรุงเกษม แขวงมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
กรุงเทพมหานคร 10110

ปีที่พิมพ์ มีนาคม 2554

พิมพ์ที่ เจริญดีมั่นคงการพิมพ์
231 หมู่ 15 แขวงบางด้วน เขตภาษีเจริญ กทม.
โทร. ๐-๒๔๕๗-๒๕๘๓

รายชื่อนักวิจัย

นักวิจัยหลัก	ดร. เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เชอร์เรอร์ ภาควิชาสังคมและสุขภาพ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
นักวิจัยหลักภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ผศ. ดร. ทัศนีย์ ศิลาวรรณ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
นักวิจัยหลักภาคเหนือ	ผศ. ดร. ศศิธร ไชยประสิทธิ์ คณะทันตแพทย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
นักวิจัยหลักภาคใต้	ผศ. สอรัฐ มากบุญ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
นักวิจัยหลักกรุงเทพมหานคร	รศ. ดร. มัลลิกา มัติโก ภาควิชาสังคมและสุขภาพ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
นักวิจัยร่วมภาคกลาง	ผศ. ดร. สุณีย์ กัลยะจิตร คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
นักวิจัยร่วม	นางสาว รยากร งามดี สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ที่ปรึกษาโครงการ

1. นายสุรเดช ฉายะเกษตริน	อดีตรองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
2. นายสรรพสิทธิ์ คุมพ์ประพันธ์	ผู้อำนวยการศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก
3. นายประยงค์ พนาสันติกุล	นักพัฒนาสังคม ชำนาญการพิเศษ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
4. นายทรงวิทย์ เชื่อมสกุล	นักสังคมสงเคราะห์ ชำนาญการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
5. ผศ. ดร. วรรณรา ชื่นวัฒนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

คณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ

1. รศ.ดร. เนาวรัตน์ พลายน้อย	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2. ผศ. ประกายรัตน์ สุขุมาลชาติ	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
3. รศ. อัญมณี บูรณกานนท์	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4. ดร. จุฬาภรณ์ มาเสถียรวงศ์	สถาบันรามจิตติ
5. คุณเข็มพร วิรุณราพันธ์	มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก
6. คุณเพ็ญศรี โกมลทัต	กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (พส.)
7. คุณสุกัญญา เวชศิลป์	สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ (สท.)
8. คุณกรรณิการ์ รัตนมณี	สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก
9. คุณพัชรา อุบลสวัสดิ์	สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว
10. คุณขวัญวงศ์ พิกุลทอง	สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ(สคค.)

คำนำ

ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนเป็นวิกฤติทางสังคม และเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติ เพราะสร้างความหวั่นวิตกของสังคม ต่ออนาคตของชาติ และมีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนรวมทั้งครอบครัว ทำให้เกิดการตาย บาดเจ็บและพิการจากการถูกทำร้ายก่อนวัยอันควร เป็นภาระและความสูญเสียทางสังคม รวมทั้งคุณภาพชีวิตของคนในสังคม โดยทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหานี้อย่างรุนแรงและเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

ด้วยตระหนักถึงปัญหาที่เพิ่มและรุนแรงขึ้นอย่างรวดเร็วและหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย มหาวิทยาลัยมหิดล โดยคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ร่วมกับ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดย สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ ดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคม ระบบเฝ้าระวังในชุมชน เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ที่อยู่บนพื้นฐาน ความต้องการ และบริบทของชุมชน โดยได้ร่วมมือแกนนำชุมชนและองค์กรหนุนเสริมในระดับพื้นที่ เช่น โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงจังหวัด ค้นหา และพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและแกนนำเยาวชน ในชุมชน 10 แห่ง ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการผ่านกลไกชุมชน กลไกองค์กรศาสนา กลไกโรงเรียน กลไกเครือข่ายเด็กและเยาวชน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ ทำให้เกิดการได้ความรู้ที่มาจากรากฐานของประชาชน สอดคล้องในเงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรม และที่สำคัญเป็นการวิจัยที่ใช้กระบวนการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม มหาวิทยาลัยมหิดล ในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการ หวังว่าเอกสารนี้จะเป็นประโยชน์และนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรมต่อไป

รศ. ดร. วริยา ชินวรรณโณ
คณบดีคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

คำนำจากคณะผู้วิจัย

ความรุนแรง เป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาของมนุษยชาติและสังคมโลก แต่น่าประหลาดที่ปรากฏการณ์นี้ได้เกิดขึ้น ดำรงอยู่ และนับวันยิ่งรุนแรงขึ้น กับทุกเพศ ทุกวัย โดยเฉพาะที่เกิดกับเด็กและเยาวชน ปัญหาความรุนแรงจึงเป็นเรื่องของบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แวดล้อมเด็ก สร้าง ผลิตซ้ำ ให้เด็กยอมรับกับอุดมการณ์การใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา ในขณะที่ระบบวิธีคิดของการมองปัญหาความรุนแรงมักมุ่งที่บุคคล หรือพฤติกรรมเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มบุคคล กลไกต่างๆที่ดำเนินการเป็นส่วนใหญ่ ทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างแยกส่วน ไม่ต่อเนื่อง และไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ของการแก้ไขปัญหาเท่าที่ควร เพราะเป็นการแก้ตามอาการที่เกิดขึ้นอย่างชั่วครั้งชั่วคราว

กลวิธีการแก้ไขปัญหาต้องใช้ฐานทางสังคมวัฒนธรรม ก้าวไปสู่รากเหง้าของปัญหา คือการแก้ปัญหาที่ระบบโครงสร้าง ความสัมพันธ์และระบบคิดของสังคม รวมทั้งดึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และเด็กและเยาวชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคม และมนุษย์ โดยมุ่งเน้นให้คนมีความมั่นคงทั้งทางกาย ใจ และสังคมอย่างแท้จริง

ความรู้ หรือ งานวิจัย มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงและการแก้ไขปัญหา ที่ผ่านมาความรู้มักอยู่ในมือกลุ่มวิชาชีพ และเป็นความรู้เพื่อตอบโจทย์ในเชิงนโยบายและทางวิชาการ แต่ความรู้ในงานวิจัยสามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในระดับปฏิบัติการได้และสามารถนำไปใช้ได้ทันที หากเป็นงานวิจัยที่เริ่มต้นจากชุมชนทั้งในมิติของการร่วมกันเรียนรู้ร่วมกันแสวงหาปัญหา และคิดค้นแนวทางออก เพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาอันเป็นฉันทามติของชุมชน รวมทั้งร่วมรับผลของการพัฒนา

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงได้ให้การสนับสนุน มหาวิทยาลัย-มหิดล โดยการร่วมมือกับ คณาจารย์ในมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคจำนวนหนึ่ง ดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคม ในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมตลอดจนระบบเฝ้าระวังในชุมชน เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ที่อยู่บนพื้นฐานความต้องการ และบริบทของชุมชน โดยได้ร่วมมือแกนนำชุมชนและองค์กรหนุนเสริมในระดับพื้นที่ เช่น โรงเรียน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และพัฒนาสังคมจังหวัด ค้นหา และพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและแกนนำเยาวชน ในพื้นที่ทั้งหมด 10 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุราษฎร์ธานี กระบี่ นครปฐม และฉะเชิงเทรา

งานวิจัยนี้ นอกจากจะได้ความรู้ที่เป็นแนวทาง ตัวอย่างการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนที่หลากหลาย สอดคล้องกับบริบททางสังคมและพัฒนาแต่ละพื้นที่แล้ว ยังเกิดการเรียนรู้สำนึกของการรับรู้ปัญหา ความต้องการ โลกทัศน์ มุมมองระหว่างเด็ก - ผู้ใหญ่ ระหว่างชุมชน- หน่วยงานของรัฐ และนักวิชาการภายนอก ซึ่งหากได้เรียนรู้ร่วมกันและดึงศักยภาพที่มีของแต่ละส่วนร่วมกันแล้ว จะสามารถนำมาออกแบบ ขับเคลื่อนแนวทางการแก้ไขปัญหาในเชิงโครงสร้าง ทั้งการสร้างสังคมที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชน การสร้างสังคมพึ่งพาอาศัยเกื้อหนุน การเปิดพื้นที่ ตัวตนของเด็กและเยาวชนในการร่วมแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ซึ่งทั้งหมดจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่พึงปรารถนาได้ต่อไป

ดร. เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เชอร์เรอร์

และคณะผู้วิจัย

Abstract

This project aimed to identify forms of social management to reduce violence among children and youth, build violence-free, "safe youth" civil society among children, youth and communities, and create community led violence surveillance instruments and systems for monitoring violence among children and youth.

The research design comprised two parts: 1) a literature review, including 10 case studies on organizations working to reduce violence among children and youth in Thailand and examples of safe community management in Christchurch, Auckland and Wellington, New Zealand; 2) primary research on violence reduction among children and youth through social management in 10 communities in four regions of Thailand plus Bangkok. The design and implementation of the resulting social management was based on the literature reviewed and input from the communities.

Diverse types of social management to reduce violence among children and youth were identified through the research and development processes aimed at identifying culturally appropriate types of such management:

1. Community based social management.
2. Religious organization based social management
3. School based social management
4. Subdistrict Administrative Organization based social management.
5. Social management based on mechanisms or structures already in place for youth and children.

The outcomes from the types of social management to reduce violence among children and youth implemented in this project were 1) the creation of networks on people working within child and youth care and development, as well as separate mentor networks; 2) the creation of mechanisms, systems and structures for the facilitation of activities in the long term; and 3) the creation of spaces within which the views and abilities of children could be widely expressed.

The conditions identified for successful social management were the creation of spaces for children and youth to participate in solving community problems, and for increasing mutual understanding and appreciation of each other's value and goals among children, adults and various related parties; and having a mentor system equipped with views and skills appropriate for the facilitation of community self-management.

The implementation of the project brought youth together to do useful activities, see their own value, and improve their behavior. Besides this, social management and holistic problem solving were brought about in communities. Various organizations came to see the importance of activities aimed at reducing violence among children and youth and consequently

supported them. Community members supported and participated in violence reduction; relations within the involved communities were improved and coordination between the communities and network parties took place.

Recommendations from the project are: promote and open up spaces for youth activities; specify conditions or build societal mechanisms for creating positive environments within communities that reduce violence among children and youth, focusing on the role of issues such as alcohol use and domestic violence; create community level surveillance and warning mechanisms to increase awareness within each community on violence among children and youth, related to societal structures and culture, emphasizing indicators for the level of violence in each community, such as the level of domestic violence, mortality and injuries from violence among adults, the amount alcohol consumed, or the number of video game halls in each community.

บทคัดย่อ

โครงการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และสร้างประชาคม “ปลอดภัยจากความรุนแรง” (safe youth) ในเด็กและเยาวชนและชุมชน ในการขจัดปัญหาความรุนแรง รวมทั้งสร้างเครื่องมือและระบบการเฝ้าระวังปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยชุมชน

วิธีการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการทบทวนองค์ความรู้ และการศึกษากรณีตัวอย่างเด่นองค์การที่ดำเนินการในการพัฒนาเด็กและเยาวชนและจัดการปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยศึกษากรณีตัวอย่างในประเทศไทย 10 กรณี และตัวอย่างการจัดการชุมชนปลอดภัย ในเมืองไครส์เชิรช์ โอกแลนด์ เวลลิงตัน ประเทศนิวซีแลนด์ ส่วนที่สอง เป็นการวิจัยปฏิบัติการ โดยนำเอาแนวคิดที่ได้จากการศึกษาตัวอย่าง และการทบทวนองค์ความรู้ ไปปรับใช้ในพื้นที่ โดยใช้กระบวนการ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมออกแบบและปฏิบัติการรูปแบบการจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ดำเนินการในชุมชนทั้งหมด 10 แห่งจาก 4 ภูมิภาคและกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เพื่อค้นหารูปแบบที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม พบความหลากหลายของรูปแบบการจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ดังนี้

1. การจัดการโดยกลไกชุมชนเป็นฐาน
2. การจัดการโดยกลไกองค์กรศาสนาเป็นฐาน
3. การจัดการโดยกลไกที่มีโรงเรียนเป็นฐาน
4. การจัดการโดยกลไกองค์การบริหารส่วนตำบล
5. การจัดการโดยกลไก หรือโครงสร้างด้านเด็กและเยาวชนที่มีอยู่แล้ว

ผลลัพธ์ การจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย การเกิดเครือข่ายของบุคคลในการดูแลและพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน เกิดเครือข่ายพี่เลี้ยงในการดูแลเด็กและเยาวชน (เครือข่ายความสัมพันธ์) การมีระบบกลไกซึ่งเป็นโครงสร้างทางการรองรับกิจกรรมระยะยาว การทำให้เกิดพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นและแสดงศักยภาพของเด็กอย่างกว้างขวาง

เงื่อนไขทำให้รูปแบบการจัดการปัญหาประสบความสำเร็จ คือ การเปิดพื้นที่ ตัวตนของเด็กและเยาวชนในการร่วมแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน การเปิดพื้นที่ตัวตนระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ ภาคส่วนต่างๆ

ที่เกี่ยวข้อง ให้เข้าใจมุมมองต่อสิ่งที่จะแก้ปัญหา เห็นคุณค่าและเป้าหมายของกันและกัน การมีระบบพี่เลี้ยงที่มีทัศนะ และทักษะการจัดการในการหนุนเสริมพลังชุมชนในการจัดการ

ผลลัพธ์เกิดขึ้นภายหลังดำเนินการ เกิดการรวมตัวของเยาวชนเพื่อปฏิบัติกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ ส่งผลให้เยาวชนเห็นคุณค่าของตนเอง และสังคม มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี นอกจากนั้น เกิดการจัดการทางสังคมและแก้ปัญหาแบบบูรณาการในชุมชน หน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญและสนับสนุนกิจกรรมการแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน คนในชุมชนตื่นตัว ให้ความร่วมมือ สนับสนุนและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง เกิดความสัมพันธ์อันดีและการประสานความร่วมมือภายในชุมชน ระหว่างชุมชนและภาคีเครือข่าย และระหว่างภาคีเครือข่าย

ข้อเสนอแนะของโครงการ คือ การส่งเสริม เปิดพื้นที่ กิจกรรมเยาวชน สร้างระบบคุณค่าจิตอาสาในชุมชน การกำหนดเงื่อนไข หรือสร้างระบบกลไกทางสังคมในการสร้างสิ่งแวดล้อมเชิงบวกให้กับชุมชนเพื่อลดความรุนแรงในเด็กและเยาวชน เช่น เหล้า ความรุนแรงในครอบครัว พัฒนาระบบเฝ้าระวังในระดับชุมชนเพื่อสร้างสัญญาณเตือนภัยที่ให้คนในชุมชนตระหนักในปัญหา และรับรู้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนที่เกี่ยวพันกับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเน้นการพิจารณาตัวชี้วัดการประเมินความรุนแรงในชุมชน เช่น ความรุนแรงในครอบครัว การตายและบาดเจ็บจากการทะเลาะวิวาทของผู้ใหญ่ และปริมาณการดื่มเหล้าของคนในชุมชน ร้านเกมส์ เป็นต้น

Executive Summary

The Research and Development Project on Social Management to Reduce Violence among Children and Youth in Communities

The objective of this project was to identify types of social management to reduce violence among children, youth and communities by building nonviolent "safe youth" civil society, as well as surveillance instruments and mechanisms, by communities for communities. The format used was research and development, with communities participating in the design of the types of social management used for violence reduction among children and youth. A guiding principle in this project was facilitating processes that involved ordinary citizens in considering, analyzing and solving the problem at hand, as well as having communities monitor the results by themselves. The study emphasized social management at the local, that is, community level. In practice, the word community has several meanings, especially those based on physical area (village or subdistrict) on one hand and network relationships on the other. In this study, the word is used in both senses (community as physical area & community as network); management took place on both village and subdistrict levels.

This action research study was conducted in the following 10 communities in four regions of Thailand plus Bangkok. In all these locations, the following participatory research processes were used. In all these locations, the following participatory research processes were used:

1. Community preparation: All parties involved with each community gathered in a meeting to build understanding in the project, express views on the violence situation among children and youth, participate in analyzing the causes of the problem and finding ways to solve it, as well as to evaluate the capacity of the community in question, and the measures it had previously taken to address the problem.
2. Planning, in collaboration between the involved parties, as follows:
    2.1 Setting strategy and action plan;
    2.2 Dividing responsibilities;
    2.3 Choosing the format of management
3. Implementation: The involved parties implemented the activities and took the measures agreed on;
4. Identifying lessons learnt and reporting the conclusions within each community;
5. Sharing experiences between areas and regions

All these processes emphasized providing space for citizens to participate in the project and be at the center of mobilization, but taking into consideration the readiness, interest and problems of each area. This participation extended to all processes: thinking, planning, collecting data, analyzing the problems and designing the format for problem solving. Community participation brought together all involved parties in these processes: families, community leaders (subdistrict and village heads, village health and development volunteers), children and youth, as well as people with a supportive role, such as teachers, health center

officials, provincial development workers, and police officers in charge of the area. Utilization of data and independent decision making were guiding principles.

The instruments used in forums gathered for starting community mobilization were AIC, mind mapping, and Appreciative Inquiry. These instruments create processes that enable community members to bring about change within themselves, their families and communities, based on the best available experiences that they have had, things they have done or felt proud of. There were also brainstorming meetings to set youth and violence free community related goals, as well as to identify what each community had already done, where the real problems lay, and what to do about them. These tools give importance to encouraging participation from, and exchange between community members, to allow them express their views freely and efficiently.

Types of social management used to reduce violence among children and youth

Through the processes of research and development this study used to identify culturally and socially appropriate types of social management for reducing violence among children and youth, a diversity of types of such social management were identified. It needs to be emphasized here that these mechanisms of social management are "outcomes" from the participatory processes within communities that perceived their problems, together decided on ways to solve these problems, and then together implemented the identified solutions based on the information and understandings that had filtrated through the participatory processes throughout the period of implementation. All these identified types are based on ideas gathered in their implementation areas. These types were identified:

1. Community based management

Community based management was used in the North-Eastern and Northern parts of Thailand. Its crucial feature is having youth at the center of mobilization, with communities functioning as mentors and facilitators of access to other mentors beyond the community itself. Community strength, that is, the management of social and cultural capital, is important for the facilitation of violence reduction among youth and communities. Reinvigorating youth groups and the abilities of their members, who are to function as key leaders in the implementation, with close assistance from already existing community partners, is a resource mobilization method with high chances of success, because children and youth are loved by their families and relatives. Therefore, supporting children and youth to behave in communally useful ways will be the pride of everyone; it also means making lighter the responsibilities of community leaders, who are necessarily busy with their community leader and family head roles. In this type, Subdistrict Administrative Organization (SAO) and health center officials play a mentoring and advisory role.

2. Religious organization based social management

It was found that Buddhist temples or institutions are an important type of capital in the North-East. Besides being centers that bring together believers, Buddhist temples have high quality personnel resources and other aspects that facilitate learning. They have also helped enlarge the target group from children and youth to families and communities, as well as addressed issues beyond religion and morality, such as violence reduction and community development of other types – always, however, within a Buddhist framework. This type of management is also highly likely to succeed.

In Southern Thailand, work was done through a network of subdistrict level mosques, with Islamic principles providing guidance and methods for youth and child development, as well as being a tool for controlling the behavior of community members, whether in terms of prevention or solving already present societal problems. In this case, management of violence among children and youth took place in collaboration between religious, administrative and community organizations.

3. School based social management

It was found that children in urban areas have a closer relationship with their schools, and it was thus recommended that schools be used as the base of the work, using the existing structure of schools, but with some qualitative modifications to their structure, as follows:

1) Structures and relationships in schools should be changed from vertical to horizontal (a shift from an administration, control and command system to a mentoring one), which would be beneficial to the creative abilities of the children, and can be done through the following items.

2) Positive attitudes toward children and youth should be instilled among teachers; the structure of school boards should be changed so that skilled community members, willing to interact creatively with children can be involved.

3) New social spaces outside the power structure of schools should be opened, or existing ones coordinated with, to enable the greatest possible participation from children; these spaces should allow community members link between spaces within and beyond the school through integrated instruction.

4. SAO based social management.

In Southern Thailand, an SAO based mechanism was used, utilizing existing structures, namely Children and Youth Councils and Family Development Centers, with emphasis on participation from children, youth and various other partners. The activities that the SAOs need to support are family, youth and children's organization development, as well as social surveillance activities.

Mobilization mechanisms used in Central Thailand included building understanding with SAO Chief Executives, Chief Administrators, and other subdistrict level community leaders about the problem of violence among children and youth and its importance; building understanding about integrating youth development programs as a part of subdistrict development plans; and implementation of activities using the capital and cultural resources found within villages.

5. Social management based on mechanisms or structures already in place for youth and children.

It was found that the Children and Youth Councils and Family Development Centers set up by the Ministry of Social Development and Human Security are an important type of capital, linking various kinds of mechanisms in each subdistrict, which can be used to solve problems among children, youth, families, as well as other societal problems, for the following reasons:

1) They form a mechanism recognized by legislation and government policy.

2) They form a mechanism that works for the common good and thus gain more community participation than political mechanisms do, because the latter are enmeshed with private interests.
3) Children, youth and families are issues generally given importance by most people. Adults are generally willing to support activities for children.
4) This mechanism gains financial support from the central government budget, various funds, and local administrative organizations.

While setting up subdistrict level Children and Youth Councils and Family Development Centers is based on good principles and those involved have been provided information before each center has been set up, their establishment has taken place in a top-down manner, without evaluation of the skills of those responsible for their operation. Yet, the work done within both Children and Youth Councils and Family Development Centers is difficult, and sometimes more so than the skills of committee members actually permit. Academic, resourcing and budget support have so far been inconsistent, which has made Children and Youth Councils and Family Development Centers weak and unable to produce concrete results.

Resulting Social Surveillance Mechanisms for Building Safe Communities for Children and Youth

1. *Horizontal, informal networks for child and youth care and skill development have emerged*

These networks bring together people responsible for implementing social activities, such as child networks, junior-senior networks, networks between children and adults, and community support mechanisms.

2. Formal structures and mechanisms to support long term activities have been specified

Each of the study areas is likely to include the plans laid for child and youth activities and for protection against violence within existing mechanisms. In the SAO based model, the SAOs have integrated child and youth development activities into community plans. Communities have coordinated activities with support from external mentors, such as provincial development offices. In case of schools, groups of children involved in *DJ Noi* ("Little DJ;" a project in which children are involved as community radio station DJs) activities have been chosen to participate in school publicity work, with skills development help from a publicity worker training program in the implementing schools, under the supervision of student activities teachers. Participating pupils are now likely to be selected as pupil council members. There have also been initial talks of integrating the DJ Noi activities into the ordinary work of the concerned schools, with student activity and guidance teachers mainly responsible for taking care of involved pupils.

3. Space has been opened for expression of opinions and abilities by children.

In Northern and North-Eastern Thailand, which have involved children as radio DJs, children have had the opportunity to express their views in their own programs or those arranged together with adults, which has allowed the mainly adult listeners in the communities understand the views of children better. The coverage of the dissemination of views has been quite broad,

for example in the case of one particular radio station that covers 21 villages in the municipal district of Chiang Mai province, and also some areas in Pai District in the same province.

4. Outcomes on the level of individual development

One important type of finding is based on the specific characteristics of the activities conducted: The activities have been flexible and interactive. These kinds of activities open an opportunity for children to create ways of communicating and developing themselves, which contributes to various types of individual development, based on each child's prior resources and level of creative thinking.

Conclusions

1. Violence among children and youth is a problem that exists within communities. Whether children or youth are witnesses, perpetrators and victims of such violence, they may be psychologically affected, traumatized, afraid, or suffer from insomnia as a result.

2. Community members, especially children themselves, view violence among children and youth as more than individual behavioral problems, linking it to broken human relations, lack of understanding or mutual respect, violent societal role models, and society full of risk factors, such as alcohol, drugs of abuse, gambling, poverty, technology and media.

3. Management systems to address violence in communities usually emerge when problems have already occurred, using reconciliation as a means. Systems clearly emphasizing prevention of violence have not been found, while some existing projects, such as alcohol abstinence or domestic violence ones may indirectly affect the level of violence. Communities currently have numerous development projects based on legislation and various Acts, with many organizations from diverse sectors involved in the mobilization of working mechanisms and to have certain strengths in working with children, youth and families. However, there are still problems in regard to children and youth. Especially child, youth and community empowerment mechanisms to manage violence have not clearly emerged yet.

4. The types of social management of violence among children and youth that were created as a result of this research began with building understanding, awareness and analyses on the problem; and then addressing the problem and evaluating the results, with emphasis on existing social and cultural capital, as well as on involving children and youth in important roles in designing and implementing each project and then benefiting from it.

5. There were types of problem management based on either geographic area (e.g., village, subdistrict) or on shared interests, such as in projects like DJ Noi, *Khunnatham Nam Suk* ("Morality Brings Happiness"), *Keson Chumchon* ("Community Pollen"),or *Yaowachon Sai Phan Mai Hang Klai Khwamrunraeng* ("New Strain Youth, Far From Violence"), with emphasis on the socio-cultural context as a condition of interest and participation by community members.

6. The conditions of success for problem management were as follows:

- Opening space for children and youth to participate in community related problem solving.

- Opening spaces between children, adults and various involved parties to understand the perspectives of each other on solving the problem, as well as for seeing the value of each other and of each other's goals.
- Investigating the role of existing value systems, to be used as capital for social mobilization used in solving the problem.
- Having a mentor system equipped with appropriate attitudes and management skills to support the management strength of communities.

7. The implementation of the project brought youth together to do useful activities, see their own value, and improve their behavior. Besides this, social management and holistic problem solving were brought about in communities and various organizations came to see the importance of and consequently supported activities aimed at reducing violence among children and youth. Community members supported and participated in violence reduction; relations within involved communities were improved and coordination between the communities and network parties took place.

Recommendations

Ministry of Social Development and Human Security

1. The Ministry of Social Development and Human Security plays an important role in creating social protection systems to solve social problems and to build human security. While it creates and implements numerous projects within communities, these are not integrated, with each activity or program with its own goals.

Recommendations

To enable Children and Youth Councils and Subdistrict Family Development Centers to play a role in solving the problem of violence among children and youth, to build strength and warmth within families, and to develop society in general, the following policy points are made:

A. Subdistrict Children and Youth Councils

1. Support children and youth to do creative group activities in all communities, especially such as provide assistance to families, involve natural resource conservation or are cultural activities, particularly of the type that increase individuals' pride in their own communities or enable them to see the value of their family and community.
2. The establishment of Children and Youth Councils on all levels should take place in a bottom-up fashion, improving various activity types by integrating them with each other, and by enabling working group members to advocate integrating such activities in district, province and state level policies.
3. Develop community volunteers and people who can work with children and youth and be mentors to groups of children, youth and also to Children and Youth Councils, as appropriate.
4. Advocate creation of physical, social and radio/airwave spaces for children and youth within subdistricts to enable them to do creative activities.
5. Adjust the budget support mechanism of the Ministry of Social Development and Human Security by setting up "specific activity budgets" to Subdistrict Children and Youth

Councils, to be managed by local administration organizations. There should be shared agreements about SAOs providing additional budget support, as appropriate.

B. Subdistrict Family Development Centers

1. Review the role of Subdistrict Family Development Centers to make it match the contexts and abilities of community working groups. Support capacity development and facilitate the efficiency of the work of center committees.

2. Support Subdistrict Family Development Centers to have a clear direction and yearly work plan. Also, create incentives for committee members and center volunteers to work consistently.

3. Support Family Development Centers' linkages with societal partners in each area, emphasizing holistic family development.

4. Develop incentive systems and welfare of volunteers and committee members of Family Development Centers, to make them match the amount of work done.

5. Adjust the budget support mechanism of the Ministry of Social Development and Human Security by setting up "specific activity budgets" to Subdistrict Family Development Centers, to be managed by local administration organizations. There should be shared agreements about SAOs providing additional budget support, as appropriate, to create a sentiment of Family Development Centers belonging to communities, rather than to the Ministry.

C. Planning and Evaluation, Office of the Permanent Secretary

At the moment, the Ministry of Social Development and Human Security emphasizes solving social problems in each area and determining ministerial indicators; however, the support given by SAOs to societal work is not included as an indicator. The researcher recommends that there be one evaluation framework based on this indicator, because addressing social problems, especially among children and youth, should be the responsibility of SAOs. In identifying problems and implementing programs to solve them, the Ministry should have a role of providing academic support or of being a mentor in strengthening communities.

Ministry of Education

The school and the temple are basic social structures and mechanisms that influence communities. The promotion of relationship building between schools, temples and communities is important and necessary for strengthening communities, which will in turn directly affect violence reduction among children and youth.

Recommendations

Mechanisms should be built that enable communities to have the conditions to collaboratively develop innovative mechanisms of participation in the effective development of children and youth. Management processes within schools should be reformed to enable the creation of management for various activities that involve shared use of spaces for activities between homes, temples and schools, such as in the projects like *Ban Lang Rongrian* ("Home After School"), *Rongrian Phuean Dek* ("Child Friendly School"), or *Khunnatham Chit Asa Yaowachon* ("Morality, Volunteer Spirit Youth").

Ministry of Interior

Local administration organizations play an important role in solving local problems, especially violence among children and youth. However, it was found in this study that most current projects involve structural development and assistance. The role of empowerment of the local level or of youth wasn't clearly present in the study area.

Recommendations

1. Support local action plans on violence reduction among children and youth, with an emphasis on social capital (such as resources or local wisdom) in solving problems, for example mutual support systems and promotion of community relations, religious mechanisms of socialization and morality, and management that brings together local practitioners for mutual learning, *by setting the budget conditions for developing the capacity of children and youth as activity specific conditions, so that funding can be used according to the set aims.*
2. Local administration organizations and community leaders should integrate development of the quality of life of children and youth (which necessarily includes being safe from violence) into community plans, as well as design concrete projects and mechanisms of management for violence reduction among local children and youth, using the local level budget and action research processes to enable local areas to participate in outcome evaluation, which will improve the quality of life of children and youth, as well as of society as a whole.
3. Central government policy and project implementation at the subdistrict level should be the responsibility of SAOs, with central government support for funds that the SAOs manage. The central government should have a project controller and evaluator role.
4. Advocate for the issues of child, youth and family development to be made indicators in practice evaluations, and issue rewards for SAOs based on these indicators of subdistrict strength.
5. Provide budget support to SAOs to mobilize reduction of violence among children and youth, as well as development of family strength, through 3-5 year projects.
6. Advocate for SAOs to integrate their work with Community Organization Councils, Village Heads, and other development partners in the area when working on child, youth, family and social security development within the subdistrict.
7. SAOs should provide concrete and continuous support for community organizations working on societal development in the area, based on the outcomes of their work.

Ministry of Justice

The scope of the work done on violence prevention and management among children and youth should be broadened, and related mechanisms developed. Community justice systems should be developed.

Community and civil society organizations

1. Promote and open up spaces for youth activities; build volunteer systems within communities.
2. Specify conditions or build societal mechanisms that create positive environments within communities for the reduction of violence among children and youth, as regards issues like alcohol or domestic violence.

3. Develop surveillance systems on the community level to build warning mechanisms that create awareness among community members about violence among children and youth (related to socio-cultural structures), with emphasis to consideration of indicators of the violence level in the community, such as the level of domestic violence, mortality and injuries from violence between adults, the amount of alcohol consumed in the community or the number of video game halls.
4. Create allies for violence reduction among children and youth by encouraging and supporting the work of NGOs working on child and youth health, development and so on, to get these organizations interested in the problem of violence among youth. Work can begin by providing financial support and by identifying notable examples of implementation, to provide motivation for the work and facilitate mutual learning.

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการวิจัยและพัฒนาการจัดการทางสังคม
เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

โครงการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และสร้างประชาคม “ปลอดภัยจากความรุนแรง” (safe youth) ในเด็กและเยาวชนและชุมชน ในการขจัดปัญหาความรุนแรง รวมทั้งสร้างเครื่องมือและระบบการเฝ้าระวัง ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยชุมชนเพื่อชุมชน การออกแบบกการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้วิธีการ การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการออกแบบรูปแบบการจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

แนวคิดในการดำเนินการ คือจัดกระบวนการให้ประชาชนมามีส่วนในการมองปัญหา ตระหนักในปัญหา วิเคราะห์ปัญหา ออกแบบในการแก้ไขปัญหา และประเมินผลการดำเนินการด้วยตัวของชุมชนเอง โดยการศึกษานี้ มุ่งเน้นการจัดการทางสังคมในระดับพื้นที่ คือชุมชน ซึ่งในการดำเนินการ ความเป็นชุมชนมีความหมายในหลายระดับ ได้แก่ พิจารณาขอบเขตพื้นที่เชิงกายภาพ คือ การจัดการในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล นอกจากนั้น อาจพิจารณา ขอบเขตในเชิงระบบความสัมพันธ์ คือ ในรูปของเครือข่าย ทั้งนี้ในการศึกษานี้ พิจารณา ชุมชนในมิติทั้งทางกายภาพและเครือข่าย คือ การจัดการในระดับหมู่บ้าน และการจัดการในระดับตำบล

การวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ดำเนินการใน 10 ชุมชน จากสี่ภาค และกรุงเทพมหานคร ในพื้นที่ดำเนินการทั้ง 10 แห่ง ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ในทุกขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมชุมชน ทุกภาคีที่เกี่ยวข้องในชุมชนได้เข้าร่วมประชุมทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และหาแนวทางในการแก้ปัญหา และประมวลศักยภาพของชุมชน ตลอดจนมาตรการต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ดำเนินการในช่วงที่ผ่านมา
2. ขั้นการวางแผน ภาคีที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันดำเนินการ ดังนี้
   2.1 ร่วมในการกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงาน และแผนปฏิบัติการ
   2.2 ร่วมในการกำหนดผู้รับผิดชอบ
   2.3 ร่วมในการกำหนดรูปแบบการจัดการ
3. ขั้นปฏิบัติการ ภาคีที่เกี่ยวข้องในแต่ละพื้นที่ร่วมในการปฏิบัติตามกิจกรรม และมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้

4. ขั้นการเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงาน ชุมชนร่วมกันถอดบทเรียน และสรุปผลการเรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน

5. ขั้นการเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างพื้นที่ และระหว่างภาค

กระบวนการดังกล่าว ให้ความสำคัญกับการให้ประชาชนในพื้นที่ที่ร่วมโครงการเป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อน โดยคำนึงถึงความพร้อม ความสนใจ และปัญหาของพื้นที่เป็นสำคัญ การมีส่วนร่วมของชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมในทุกมิติ ทั้งการร่วมคิด วางแผน เก็บข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา และออกแบบแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยใช้ข้อมูล และการมีอิสระในการตัดสินใจ เป็นฐานในการทำงาน การมีส่วนร่วมในชุมชน ได้ดึงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมาร่วมในกระบวนการ ทั้งครอบครัว ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. อพม. และเด็กและเยาวชน นอกจากนั้นยังมีบุคคลากรที่เป็นฝ่ายหนุนเสริม ได้แก่ ครู เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย พัฒนาสังคมจังหวัด ตำรวจ ซึ่งรับผิดชอบในพื้นที่ เข้ามาร่วมในกระบวนการด้วย

เครื่องมือในการสร้างการมีส่วนร่วม ได้แก่ AIC, mind mapping, สุนทรียปรัศนี (Appreciative Inquiry) เพื่อเริ่มต้นกระบวนการขับเคลื่อนชุมชน ผ่านเวทีเสวนา ที่จะเป็นกระบวนการจุดประกายให้คนในชุมชน สามารถจัดการและเปลี่ยนแปลงตัวเองและครอบครัว หรือชุมชนของเขาเองได้จากประสบการณ์ที่ดีที่สุดที่เขาเคยรับรู้ เคยทำ และภาคภูมิใจ นอกจากนั้น ยังมีการประชุมกลุ่มย่อยระดมสมอง เพื่อกำหนดเป้าหมายเกี่ยวกับเยาวชนที่พึงประสงค์ และชุมชนปลอดความรุนแรงที่คาดหวัง และวิเคราะห์ตรวจสอบว่าชุมชนทำอะไรแล้วบ้าง ปัญหาอยู่ที่อะไร และจะทำอย่างไรต่อไป เครื่องมือเหล่านี้ ให้ความสำคัญ กับการกระตุ้น ให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยน นำเสนอความคิดเห็นของตนได้อย่างอิสระ และอย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบกลไกการจัดการทางสังคมในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

จากการศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เพื่อค้นหารูปแบบที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม พบความหลากหลายของรูปแบบการจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ประเด็นที่จำเป็นต้องเน้นย้ำในที่นี้ก่อน คือ กลไกการจัดการทางสังคม เป็น “ผลลัพท์” ของกระบวนการในการส่วนร่วมของชุมชน ที่มองเห็นปัญหา และร่วมตัดสินใจในการดำเนินการแก้ไขปัญหา และร่วมดำเนินการในการแก้ไขปัญหา ผ่านข้อมูล ความเข้าใจที่แทรกซึมอยู่ในกระบวนการการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการดำเนินงาน รูปแบบที่เกิดขึ้น ถอดแนวคิดมาจากพื้นที่ปฏิบัติการ ดังนี้

1. <u>การจัดการโดยกลไกชุมชนเป็นฐาน</u>

กลไกการจัดการในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ที่มีชุมชนเป็นฐาน พบข้อสรุปคล้ายกันในการจัดการทางสังคมโดยมีชุมชนเป็นฐานคือ การดำเนินงานต้องให้เยาวชนเป็นศูนย์กลางของการขับเคลื่อน โดยมีชุมชนเป็นพี่เลี้ยงภายใน และกลไกหนุนเสริมเป็นพี่เลี้ยงภายนอก ทั้งนี้ ความเข้มแข็งของ

ชุมชน อันได้แก่ การจัดการทุนทางสังคม และวัฒนธรรม มีความสำคัญในการหนุนเสริมเยาวชนและชุมชนในการจัดการกับปัญหาความรุนแรง การฟื้นกลุ่มและศักยภาพสมาชิกกลุ่มเยาวชนเพื่อทำหน้าที่เป็นแกนนำหลักในการดำเนินงาน ภายใต้การสนับสนุนและช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดจากภาคีจัดตั้งที่มีอยู่แล้วในชุมชน นับเป็นช่องทางการขับเคลื่อนที่เป็นไปได้สูงเช่นกัน เพราะเด็กและเยาวชนนับเป็นบุคคลอันเป็นที่รักของครอบครัวและญาติมิตร การสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนประพฤติในสิ่งดีอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมนับเป็นความภาคภูมิใจของทุกคน และยังเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้นำชุมชนซึ่งมีภารกิจมากมาย ทั้งในบทบาทของผู้นำชุมชนและครอบครัว ทั้งนี้ โดยมีบุคลากรภาครัฐจากองค์การบริหารส่วนตำบลและสถานีอนามัยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและให้คำปรึกษา

2. <u>การจัดการโดยกลไกองค์กรศาสนาเป็นฐาน</u>

รูปแบบและกลไก ของศาสนาพุทธ จากการศึกษาพบว่า “วัด” หรือสถาบันทางพุทธศาสนา นับเป็นทุนอันยิ่งใหญ่ที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งนอกจากจะเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของผู้คนส่วนใหญ่แล้ว วัดยังมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพมากมาย ตลอดจนมีสิ่งเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้อย่างพอเพียง การขยายกลุ่มเป้าหมายการดำเนินงานจากที่มุ่งเน้นเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน สู่ครอบครัว และชุมชน ขยายเนื้อหาการดำเนินงานจากที่มุ่งเน้นเฉพาะเรื่องศาสนาและคุณธรรมจริยธรรม สู่เรื่องการแก้ไขปัญหาความรุนแรงและการพัฒนาชุมชนในมิติอื่นๆ โดยยังคงใช้พุทธวิธีเป็นแนวทางในการดำเนินงาน นับว่ามีความเป็นไปได้ในการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนสูงมาก

ในกรณีภาคใต้ ทำงานผ่านกลไกเครือข่ายมัสยิดระดับตำบลของศาสนาอิสลาม โดยหลักศาสนาเป็นแนวทางและมาตรการในการพัฒนาเด็กและเยาวชน และใช้เป็นเครื่องมือที่มีพลังในการกำกับพฤติกรรมของคนในชุมชน ทั้งในด้านการป้องกัน และแก้ปัญหาสังคม การจัดการปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนดำเนินงานในรูปแบบความร่วมมือ ขององค์กรทางศาสนา องค์กรบริหาร และองค์กรทางสังคมในชุมชน ทำงานอย่างเชื่อมโยง ประสานกัน

3. <u>การจัดการโดยกลไกที่มีโรงเรียนเป็นฐาน</u>

จากการศึกษาที่ค้นพบว่าเด็กในชุมชนชนเมือง มีความผูกพันกับชุมชนในความหมายของโรงเรียนมากกว่า จึงมีข้อเสนอในการทำงานกับเด็กและเยาวชนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการทำงาน ทั้งนี้ยังคงใช้โครงสร้างเดิมของโรงเรียนในการขับเคลื่อนงาน แต่ต้องการการปรับในเชิงคุณภาพของโครงสร้างที่มีอยู่ ดังนี้

ก) ปรับโครงสร้างและระบบความสัมพันธ์ในโรงเรียนมิให้เป็นระบบความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง ซึ่งเน้น การปกครอง ควบคุม สั่งการ แต่เป็นระบบความสัมพันธ์ในแนวราบ หรือ “ระบบพี่เลี้ยง” ซึ่งจะเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของเด็ก การปรับดังกล่าวนี้สามารถทำได้โดย

ข) ปรับทัศนะของครูให้มีทัศนะเชิงบวกต่อเด็กและเยาวชน ปรับโครงสร้างของคณะกรรมการโรงเรียนที่ดึงเอาคนที่มีศักยภาพในชุมชนและพร้อมที่จะทำงานอย่างสร้างสรรค์กับเด็กมาเข้าร่วม

ค) ประสานหรือเปิดพื้นที่ทางสังคมใหม่ ที่อยู่นอกโครงสร้างอำนาจของโรงเรียน ที่จะทำให้เด็กได้มีส่วนร่วมสูงสุด และเป็นพื้นที่ที่เปิดรับคนในชุมชนเชื่อมโยงพื้นที่ในและนอกโรงเรียนที่สร้างขึ้นใหม่ ผ่านการบรูณาการการเรียนการสอน

4. <u>การจัดการโดยกลไกองค์การบริหารส่วนตำบล</u>

กลไกการจัดการปัญหาโดยใช้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นฐาน โดยรูปแบบของภาคใต้ ใช้โครงสร้างที่มีอยู่เดิมแล้วคือ สภาเด็กและเยาวชน และศูนย์พัฒนาครอบครัว เป็นกลไกในการดำเนินงาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยกิจกรรมที่อบต. ควรจะสนับสนุน คือกิจกรรมพัฒนาครอบครัว กิจกรรมพัฒนาเยาวชน กิจกรรมพัฒนาองค์กรเพื่อเด็ก และกิจกรรมเฝ้าระวังทางสังคม

ภาคกลาง การไปกระตุ้น สร้างความเข้าใจกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัด อบต. และผู้นำชุมชนระดับตำบล เพื่อให้เห็นความสำคัญและปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน การทำความเข้าใจในการจัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาเยาวชนในแผนพัฒนาระดับตำบล รวมทั้งดำเนินกิจกรรมที่ใช้ทุนและวัฒนธรรมในหมู่บ้านเป็นตัวขับเคลื่อน

5. <u>การจัดการโดยกลไก หรือโครงสร้างด้านเด็กและเยาวชนที่มีอยู่แล้ว</u>

การวิจัยพบว่ากลไกสภาเด็กและเยาวชน ศูนย์พัฒนาครอบครัวที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดตั้งไว้ เป็น “ทุน” ที่สำคัญในการเชื่อมโยงกลไกต่างๆ ในตำบลเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหาครอบครัว และปัญหาสังคมอื่นๆ เนื่องจากเหตุผล ดังนี้

1. เป็นกลไกที่กฎหมาย และนโยบายของรัฐรองรับ

2. เป็นกลไกที่สร้างประโยชน์ส่วนรวม การดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ จะได้รับความร่วมมือจากชุมชนมากกว่ากลไกการเมือง และกลุ่มอื่นๆ ที่มีผลประโยชน์ส่วนบุคคลเกี่ยวข้องด้วย

3. เด็กและเยาวชน ครอบครัว เป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ เด็กทำกิจกรรมใดผู้ใหญ่พร้อมให้การสนับสนุน

4. เป็นกลไกที่มีงบประมาณการสนับสนุน ทั้งจากงบประมาณของรัฐ เงินกองทุน และงบอุดหนุนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน และศูนย์พัฒนาครอบครัวประจำตำบล จะมีหลักการที่ดี มีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องก่อนการจัดตั้ง แต่การจัดตั้งมีลักษณะTop down ขาดการประเมินศักยภาพและความพร้อมของผู้รับผิดชอบ ภารกิจที่มอบหมายทั้งในส่วนของสภาเด็กและเยาวชน และศูนย์พัฒนาครอบครัวเป็นงานยาก และบางอย่างเกินศักยภาพที่คณะกรรมการจะดำเนินการได้ ในขณะที่การหนุนเสริมทั้งในเชิง

วิชาการ ทรัพยากร และงบประมาณขาดความต่อเนื่อง ทำให้สภาเด็กและเยาวชนและศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลขาดพลัง และไม่สามารถทำงานให้ปรากฏผลเป็นรูปธรรม

กลไกเฝ้าระวังเพื่อสร้างชุมชนปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชน

1. เกิดเครือข่ายของบุคคลในการดูแลและพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน (โครงสร้างที่ไม่เป็นทางการในแนวราบ) เครือข่ายดังกล่าวนี้เป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงกลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมทางสังคม เช่น เครือข่ายระหว่างเด็ก รุ่นพี่รุ่นน้อง กลไกระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ และกลไกหนุนเสริมกับชุมชน

2. มีระบบกลไกซึ่งเป็นโครงสร้างทางการรองรับกิจกรรมระยะยาว

ทุกพื้นที่ มีแนวโน้มของการบรรจุแผนกิจกรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน และการป้องกันความรุนแรงในกลไกปกติ ในการดำเนินการโดยใช้ อบต. เป็นฐาน พบว่า อบต. มีการบรรจุกิจกรรมพัฒนาเด็กและเยาวชนในแผนชุมชน ในชุมชนมีการสานต่อกิจกรรม โดยการสนับสนุนจากพี่เลี้ยงภายนอก เช่น พัฒนาสังคมจังหวัด กรณีโรงเรียน กลุ่มเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรม ดีเจน้อยได้ถูกคัดเลือกให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน โดยได้รับการพัฒนาทักษะเพิ่มเติมผ่านโครงการอบรมนักประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนที่ดำเนินการโดยโรงเรียนเอง ภายใต้ความรับผิดชอบของอาจารย์กิจกรรมนักเรียน และเด็กกลุ่มนี้ก็มีแนวโน้มที่จะสมัครและได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการนักเรียน ทั้งนี้ได้หารือเบื้องต้นกับผู้อำนวยการโรงเรียนที่จะผสมผสานกิจกรรม ดีเจน้อย เข้าสู่ระบบโรงเรียนโดยมีอาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมนักเรียนและอาจารย์แนะแนว เป็นหลักในการดูแลเด็กนักเรียนกลุ่มนี้

3. ทำให้เกิดพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นและแสดงศักยภาพของเด็กอย่างกว้างขวาง

กรณีในพื้นที่ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การใช้กลไกทางอากาศคือ ดีเจ พบว่า เด็กได้มีโอกาสนำเสนอความคิดของตนทั้งในรายการที่เด็กเป็นเจ้าของรายการเอง หรือ ในช่วงที่ตนจัดรายการร่วมกับผู้ใหญ่ ทำให้ผู้ฟังรายการที่ส่วนมากเป็นผู้ใหญ่ในชุมชนได้เข้าใจทัศนะของเด็กมากขึ้น และการกระจายทัศนะนี้น่าจะเป็นไปอย่างกว้างขวาง หากพิจารณาจากความถี่ของคลื่นวิทยุที่คลอบคลุมถึง 21 หมู่บ้านในเขตเทศบาลและในบางพื้นที่ในเขตอำเภอปาย

4. ผลลัพธ์ในการพัฒนาระดับปัจเจกบุคคล

มีข้อค้นพบสำคัญซึ่งมาจากลักษณะเฉพาะของกิจกรรมที่มีการดำเนินการในพื้นที่ คือ มีความยืดหยุ่นของกิจกรรม และมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกับผู้อื่น(flexible and interactive activity) ซึ่งกิจกรรมลักษณะนี้เปิดโอกาสให้เด็กได้สร้างสรรค์วิธีการในการสื่อสาร และพัฒนาตนเอง ทำให้เด็กนักเรียนมีการพัฒนาส่วนบุคคลที่หลากหลาย ตามแต่ทุนเดิมและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละคนที่จะพัฒนาตนเอง

บทสรุป

1. ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน เป็นสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน ปรากฏได้ทั้งพฤติกรรมความรุนแรงที่เด็กและเยาวชนมีประสบการณ์ทั้งการเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ ผู้กระทำและถูกกระทำ ทั้งนี้ เด็กได้รับผลกระทบทั้งทางจิตใจ การบาดเจ็บ ความหวาดกลัว การนอนไม่หลับ

2. การรับรู้ของคนในชุมชน โดยเฉพาะในมุมมองของเด็ก มองความรุนแรงในเด็กและเยาวชนไปไกลกว่าปัญหาเชิงพฤติกรรม โดยเชื่อมโยงไปที่ระบบความสัมพันธ์ที่แตกแยก ความเข้าใจ ความคิดที่ไม่ยอมรับไม่เห็นคุณค่าของกันและกัน ตัวแบบทางสังคมที่มีความรุนแรง และ สังคมที่เต็มไปด้วยปัจจัยเสี่ยง เช่น สุรา ยาเสพติด การพนัน ความยากจน เทคโนโลยี และสื่อ

3. ระบบการจัดการเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในชุมชน ส่วนใหญ่เกิดขึ้นเมื่อเกิดปัญหาแล้ว คือใช้ระบบโดยที่การจัดการปัญหาโดยมุ่งไปที่การป้องกันปัญหาโดยตรงไม่ปรากฏชัด แต่ส่งผลในฐานะเป็นปัจจัยนำที่ทำให้เกิดความรุนแรง เช่น โครงการลดเหล้า ความรุนแรงในครอบครัว ในขณะที่ชุมชนมีโครงการพัฒนามากมาย ภายใต้กฎหมาย และพระราชบัญญัติต่างๆ และมีหน่วยงานองค์กรจากภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดกลไกการทำงานและมีจุดแข็งบางประการในการดำเนินการปฏิบัติต่อเด็กเยาวชน และครอบครัว แต่ยังคงมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะกลไกที่เสริมพลังเด็ก เยาวชนและชุมชนในการจัดการปัญหาความรุนแรง ไม่ปรากฏให้เห็น

4. รูปแบบการจัดการปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนอันเป็นผลจากกระบวนการวิจัยและพัฒนา เริ่มจากการทำความเข้าใจปัญหา การรับรู้และวิเคราะห์ปัญหา ร่วมแก้ปัญหา และประเมินผล โดยให้ความสำคัญกับทุนทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีอยู่ โดยเน้นให้เด็กและเยาวชนมาร่วมและเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการออกแบบโครงการ ดำเนินการ และได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินโครงการ

5. รูปแบบการจัดการปัญหา มีทั้งใช้พื้นที่เป็นเงื่อนไขในการขับเคลื่อน เช่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และใช้ประเด็นความสนใจร่วมเป็นเงื่อนไขในการทำงาน เช่น โครงการดีเจน้อย โครงการคุณธรรมนำสุข โครงการเกสรชุมชน โครงการเยาวชนสายพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรง เป็นต้น โดยเน้นที่บริบททางสังคมวัฒนธรรม ที่จะเป็นเงื่อนไขที่จะสร้างความสนใจ การร่วมใจของคนในชุมชน

6. เงื่อนไขทำให้รูปแบบการจัดการปัญหาประสบความสำเร็จ คือ

- การเปิดพื้นที่ ตัวตนของเด็กและเยาวชนในการร่วมแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน
- การเปิดพื้นที่ตัวตนระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ ภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง ให้เข้าใจมุมมองต่อสิ่งที่จะแก้ปัญหา เห็นคุณค่าและเป้าหมายของกันและกัน

- สืบค้นระบบคุณค่า สิ่งดีงามที่อยู่ เพื่อนำมาเป็นทุนในการขับเคลื่อนสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหา

- การมีระบบพี่เลี้ยง ที่มีทัศนะ และทักษะการจัดการในการหนุนเสริมพลังชุมชนในการจัดการ

7. ผลลัพธ์เกิดขึ้นภายหลังดำเนินการ เกิดการรวมตัวของเยาวชนเพื่อปฏิบัติกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ ส่งผลให้เยาวชนเห็นคุณค่าของตนเอง และสังคม มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี นอกจากนั้น เกิดการจัดการทางสังคมและแก้ปัญหาแบบบูรณาการในชุมชน หน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญและสนับสนุนกิจกรรมการแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน คนในชุมชนตื่นตัว ให้ความร่วมมือ สนับสนุนและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง เกิดความสัมพันธ์อันดีและการประสานความร่วมมือภายในชุมชน ระหว่างชุมชนและภาคีเครือข่าย และระหว่างภาคีเครือข่าย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาข้างต้น คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อองค์กร หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

<u>กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์</u>

1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นผู้มีบทบาทอย่างสำคัญในการสร้างระบบคุ้มครองทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาสังคมและสร้างความมั่นคงของมนุษย์ โดยความคิดริเริ่มและดำเนินโครงการต่างๆเข้าสู่ชุมชนมากมาย แต่ยังคงแยกส่วน และกำหนดเป้าหมายตามกิจกรรม หรือแผนงาน

ข้อเสนอ

เพื่อให้สภาเด็กและเยาวชน ศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบล สามารถแสดงพลัง มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน พัฒนาความเข้มแข็งและความอบอุ่นภายในครอบครัว ตลอดจนการพัฒนาสังคมโดยรวม จึงมีข้อเสนอเชิงนโยบาย ดังนี้

<u>ก. สภาเด็กและเยาวชนตำบล</u>

1. สนับสนุนการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนเพื่อทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในทุกชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีส่วนในการช่วยเหลือครอบครัว กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรมทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนบ้านเกิดและเห็นคุณค่าของครอบครัวและชุมชน

2. การจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนในทุกระดับ ควรพัฒนาจากฐานล่าง (Bottom up) โดยการเชื่อมโยงฐานกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่เพื่อยกระดับกิจกรรม และคณะทำงานให้สามารถผลักดันกิจกรรมสู่นโยบายระดับ อำเภอ จังหวัดและประเทศ ตามลำดับ

3. พัฒนาอาสาสมัครในชุมชน และบุคคลที่สามารถร่วมทำงานกับเด็กและเยาวชนได้ ให้เป็นพี่เลี้ยงแก่กลุ่มเด็กและเยาวชน ตลอดจนสภาเด็กและเยาวชนให้เพียงพอ

4. ผลักดันการเปิดพื้นที่ให้แก่เด็กและเยาวชนในตำบล ทั้งพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่ทางอากาศ และพื้นที่ทางสังคม เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์

5. ปรับวิธีการสนับสนุนงบประมาณของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยจัดเป็น “งบอุดหนุนเฉพาะกิจ” ผ่านองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไปยังสภาเด็กและเยาวชนตำบล และควรมีข้อตกลงร่วมให้องค์การบริหารส่วนตำบลตั้งงบประมาณสมทบในสัดส่วนที่เหมาะสม

<u>ข. ศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบล</u>

1. ทบทวนบทบาทของศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลให้สอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของคณะทำงานจากชุมชน ตลอดจนพัฒนาศักยภาพและหนุนเสริมคณะกรรมการศูนย์ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิผล

2. ส่งเสริม สนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลมีทิศทาง และแผนการทำงานประจำปี พร้อมสร้างแรงจูงใจให้คณะกรรมการ และอาสาสมัครประจำศูนย์ฯ ให้ปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง

3. หนุนเสริมให้ศูนย์พัฒนาครอบครัว ทำงานเชื่อมโยงกับองค์กรภาคีทางสังคมอื่นๆ ในพื้นที่ โดยเน้นการพัฒนาครอบครัวแบบองค์รวม

4. พัฒนาระบบแรงจูงใจ และสวัสดิการแก่อาสาสมัคร และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวที่เหมาะสมกับลักษณะและปริมาณงาน

5. ปรับวิธีการสนับสนุนงบประมาณของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยจัดเป็น “งบอุดหนุนเฉพาะกิจ” ผ่านองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไปยังศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบล และควรมีข้อตกลงร่วมให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งงบประมาณสนับสนุนในสัดส่วนที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้รู้สึกว่า “ศูนย์พัฒนาครอบครัวเป็นของชุมชนไม่ใช่เป็นงานของ พม.”

<u>ค. งานแผนและประเมินผล สำนักงานปลัดกระทรวงฯ</u>

ขณะนี้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้ความสำคัญกับการมุ่งเป้าหมายที่การแก้ไขปัญหาสังคมในพื้นที่ และกำหนดเป็นตัวชี้วัดของกระทรวง โดยไม่นำเอาการสนับสนุนส่งเสริมองค์การบริหารส่วนตำบทในการทำงานด้านสังคมเป็นตัวชี้วัด ผู้วิจัยเสนอว่า ควรนำเอาตัวชี้วัดนี้มากำหนดเป็นกรอบการประเมินผล เพราะการแก้ไขปัญหาสังคม โดยเฉพาะด้านเด็กและเยาวชน ควรเป็นหน้าที่ของ อบต. ใน

การมองเห็นปัญหา และดำเนินโครงการเพื่อแก้ไขปัญหา กระทรวงการพัฒนสังคมควรทำหน้าที่เป็นฝ่ายสนับสนุนส่งเสริมทางวิชาการ หรือพี่เลี้ยงเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น

<u>กระทรวงศึกษาธิการ</u>

โรงเรียน และวัด เป็นโครงสร้างและเป็นกลไกทางสังคมพื้นฐานที่ยังคงมีอิทธิพลต่อชุมชน การเสริมสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน วัด ชุมชน เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน อันจะส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยตรง

ข้อเสนอ

ควรเสริมสร้างกลไก ที่ทำให้ชุมชน มีเงื่อนไขในการร่วมดำเนินการพัฒนาให้เกิดนวัตกรรมกลไกการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ประสิทธิภาพ ปฏิรูปกระบวนการจัดการภายในระบบโรงเรียนเพื่อให้เกิดการจัดการในการมีกิจกรรมต่างๆ การร่วมใช้พื้นที่ระหว่างกันในการทำกิจกรรม ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน เช่น โครงการบ้านหลังโรงเรียน โรงเรียนเพื่อนเด็ก โครงการคุณธรรมจิตอาสาเยาวชน

<u>กระทรวงมหาดไทย</u>

องค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นโดยเฉพาะปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน แต่ผลปรากฏว่า โครงการที่มีการดำเนินการอยู่เป็นส่วนใหญ่คือ การพัฒนาเชิงโครงสร้างและการสงเคราะห์ บทบาทในการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับท้องถิ่นและเยาวชนยังไม่ปรากฏชัดในพื้นที่ที่ศึกษา

ข้อเสนอ

1. สนับสนุนแผนกิจกรรมท้องถิ่นที่มุ่งดำเนินงานเพื่อลดปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยเน้นการจัดการโดยใช้ทุนทางสังคม อันได้แก่ ทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการแก้ไขปัญหา เช่น ระบบการเกื้อกูล และการสร้างความผูกพันในชุมชน กลไกทางศาสนาในการขัดเกลาจิตใจ และจริยธรรม และจัดให้มีการจัดการเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่เรียนรู้กันและกัน *โดยกำหนดเงื่อนไขระบบงบประมาณ ในเรื่องการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน เป็นเงื่อนไขของงบเฉพาะกิจ เพื่อนำมาใช้ได้ตรงตามเป้าประสงค์*

2. องค์กรปกครองท้องถิ่น และผู้นำชุมชน ควรนำเอาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กเยาวชนที่ต้องปลอดความรุนแรง ให้ปรากฏในแผนชุมชน และกำหนดให้มีโครงการ กลไกการจัดการที่เป็นรูปธรรมในการลดปัญหาความรุนแรงในเยาวชนระดับพื้นที่ โดยใช้งบประมาณท้องถิ่น และใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประเมินผลลัพธ์ซึ่งจะเกิดผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กและสังคมโดยรวม

3. การดำเนินนโยบายและโครงการของราชการในพื้นที่ตำบล ควรให้องค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบเป็นเจ้าของ โดยการอุดหนุนงบประมาณให้องค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบ และส่วนราชการทำหน้าที่กำกับ ติดตาม และประเมินผลลัพธ์ของโครงการ

4. ผลักดันให้ประเด็นการพัฒนาเด็กและเยาวชน การพัฒนาครอบครัว เป็นตัวชี้วัดในการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อขอรับรางวัลขององค์การบริหารส่วนตำบล และเป็นตัวชี้วัดความเข้มแข็งของตำบล

5. สนับสนุนงบประมาณแก่องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ในลักษณะของโครงการระยะยาว 3 – 5 ปี

6. ผลักดันให้องค์การบริหารส่วนตำบลบูรณาการการทำงานกับสภาองค์กรชุมชนตำบล ผู้ปกครองท้องที่ และภาคีการพัฒนาอื่นๆ ในพื้นที่ ในการทำงานพัฒนาเด็กและเยาวชน การพัฒนาครอบครัว และความมั่นคงทางสังคมอื่นๆ ในตำบล

7. องค์การบริหารส่วนตำบล ควรหนุนเสริมองค์กรภาคประชาชนที่ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาสังคมในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องตามผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน

<u>กระทรวงยุติธรรม</u>

ควรขยาย ขอบเขต และพัฒนากลไกการทำงานที่ให้ความสำคัญกับป้องกัน และจัดการปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยชุมชน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเป็นหุ้นส่วนในการป้องกัน ควบคุม จัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ ลดและเยียวยาความเสียหายหรือความรุนแรงที่เกิดจากอาชญากรรมหรือการกระทำผิด ตลอดจนคืนคนดีกลับสู่ชุนชนด้วยการฟื้นฟูระบบยุติธรรมเชิงจารีตหรือพัฒนาระบบยุติธรรมชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนรู้สึกมั่นคงปลอดภัยและเข้าถึงความยุติธรรมและเพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพและความสมานฉันท์และมีกลไกการทำงานตามระบบยุติธรรมชุมชนที่เชื่อมโยงกับระบบยุติธรรมหลักผ่านการประสานงานของหน่วยงานยุติธรรมจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

<u>องค์กรชุมชนภาคประชาสังคม</u>

1. ส่งเสริม เปิดพื้นที่ กิจกรรมเยาวชน สร้างระบบคุณค่าจิตอาสาในชุมชน

2. กำหนดเงื่อนไข หรือสร้างระบบกลไกทางสังคมในการสร้างสิ่งแวดล้อมเชิงบวกให้กับชุมชนเพื่อลดความรุนแรงในเด็กและเยาวชน เช่น เหล้า ความรุนแรงในครอบครัว

3. พัฒนาระบบเฝ้าระวังในระดับชุมชน เพื่อสร้างสัญญาณเตือนภัยที่ให้คนในชุมชนตระหนักในปัญหา และรับรู้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ที่เกี่ยวพันกับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเน้นการพิจารณาตัวชี้วัดการประเมินความรุนแรงในชุมชน เช่น ความรุนแรงในครอบครัว การตายและบาดเจ็บจากการทะเลาะวิวาทของผู้ใหญ่ และปริมาณการดื่มเหล้าของคนในชุมชน ร้านเกมส์ เป็นต้น

4. ขยายพันธมิตรในการทำงานด้านการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเยาวชน โดยกระตุ้นและส่งเสริมองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนในมิติสุขภาพและการพัฒนาด้านต่างๆ ให้มาสนใจในประเด็นปัญหาความรุนแรงในเยาวชนด้วย โดยการริเริ่มในการมีทุนสนับสนุน การค้นหาตัวอย่างเด่นของการดำเนินงาน เพื่อเป็นแรงจูงใจ และเกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างกัน

สารบัญ

	หน้า
รายชื่อนักวิจัย	i
คำนำ	iii
บทคัดย่อ	vi
บทสรุปผู้บริหาร	x
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์	6
1.3 คำถามการวิจัยหลัก	6
1.4 คำถามการวิจัยย่อย	6
1.5 ขอบเขตการวิจัย	6
1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	7
1.7 นิยามศัพท์	7
บทที่ 2 เอกสารหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 สถานการณ์เด็กและเยาวชน	8
2.2 สถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน	12
2.3 ปัจจัยเสี่ยงของการเกิดความรุนแรงในเด็กและเยาวชน	18
2.4 การป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยชุมชน	23
2.5 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน	26
2.6 การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)	33
2.7 แนวคิดเอไอซี (A-I-C)	41
2.8 สุนทรียปรัศนี	46
2.9 กรอบแนวคิดการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคม เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน	47
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	49

สารบัญ

หน้า

บทที่ 4 ผลการศึกษา กรณีตัวอย่างเด่นการจัดการทางสังคมในแก้ไข
ปัญหาความรุนแรงเด็กและเยาวชน 64
1. การศึกษาเฉพาะกรณี (case studies) ตัวอย่างเด่นในระดับชุมชนในประเทศ 64
1.1โครงการก้าวย่างอย่างเข้าใจ / องค์การ PATH กรุงเทพฯ 65
1.2 มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว 70
1.3 โครงการ“เครือข่ายครอบครัวเข้มแข็ง” 72
1.4 สมาคมเครือข่ายผู้ปกครองแห่งชาติ 76
1.5 โครงการเยาวชนสืบสาน จ. เชียงใหม่ 78
1.6 โครงการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการปกป้อง และคุ้มครองเด็ก
ของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก 81
1.7 โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านศิลปวัฒนธรรมของ วัดขนอน (หนังใหญ่) 84
1.8 โครงการสร้างสุขภาวะเด็กและเยาวชนในพื้นที่ 87
1.9 โครงการสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็กและเยาวชน 90
1.10 ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก นครปฐม 95

2. การศึกษาเฉพาะกรณี (case studies) ตัวอย่างเด่นในต่างประเทศ 100
ศึกษากรณีตัวอย่าง โครงการชุมชนปลอดภัย ของประเทศนิวซีแลนด์ 100
2.1 ชุมชนปลอดภัย เมือง Waitakere (Safe Waitakere)
เมืองโอกค์แลนด์ (Auckland region) 104
2.3 ชุมชนปลอดภัย เมือง Wellington 108
2.4 ชุมชนปลอดภัย เมือง Christchurch 113

3. สรุปและข้อเสนอแนะ 118

สารบัญ

หน้า

บทที่ 5 ผลการศึกษาการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคม
เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนรายภาค 128

5.1 การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคม
เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนกรณีพื้นที่ภาคเหนือ
ดำเนินงานและเขียน โดย ผศ. ดร. ศศิธร ไชยประสิทธิ์ 128

5.2 การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคม
เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน กรณีพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ดำเนินงานและเขียน โดย ผศ. ดร. ทัศนีย์ ศิลาวรรณ 176

5.3 การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคม
เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนกรณีพื้นที่กรุงเทพมหานคร
ดำเนินงานและเขียน โดย รศ. ดร. มัลลิกา มัติโก 235

5.4 การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคม
เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนกรณีพื้นที่ภาคกลาง
ดำเนินงานและเขียน โดย อ. ดร. เพ็ญจันทร์ เชอร์เรอร์ และ ผศ. ดร. สุณีย์ กัลยะจิตร 271

5.5 การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคม
เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนกรณีพื้นที่ภาคใต้
ดำเนินงานและเขียน โดย ผศ. สอรัฐ มากบุญ 306

บทที่ 6 สรุปผลการศึกษา อภิปรายและ ข้อเสนอแนะ 363

6.1 ผลการศึกษาตัวอย่างเด่น 363

6.2 ผลการศึกษาจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 365

6.3 รูปแบบกลไกการจัดการทางสังคมในการดำเนินการแก้ไข
ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน 372

6.4 ผลลัพธ์การจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัยหาความรุนแรงในเด็ก
และเยาวชน 377

6.5 การพัฒนาระบบเฝ้าระวังในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็ก
และเยาวชน 382

6.6 อภิปรายผล 384

6.7 ข้อเสนอแนะ 385

บรรณานุกรม 391

ภาคผนวก 395

รูปกิจกรรมการดำเนินโครงการ 406

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงแนวโน้มจำนวนประชากรเด็กและเยาวชนไทยและประชากรทั้งหมด ปีพ.ศ. 2542, 2545, 2548, 2551, 2554 และ2557	8
2	จำนวนและร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ จำแนกตามอายุ และเพศตั้งแต่เดือนมกราคม – พฤศจิกายน 2551	17
3	จำนวนและร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯทั่วประเทศ จำแนกตามฐานความผิดตั้งแต่เดือนมกราคม – พฤศจิกายน 2551	17
4	จำนวนและร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่เป็นการกระทำผิดซ้ำเมื่อเปรียบเทียบกับคดีรับใหม่ทั้งหมด จำแนกตามเพศตั้งแต่มกราคม – พฤศจิกายน 2551	18

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	แนวโน้มการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด	11
2	รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ในชานเมืองที่มีโรงเรียน เป็นฐาน	174
3	รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็ก และเยาวชนในชุมชนชาติพันธุ์ชายแดนที่มีหมู่บ้านเป็นฐาน	175

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ที่มาและเหตุผล

ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนเป็นวิกฤติทางสังคมและเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติ เพราะสร้างความหวั่นวิตกต่อสังคม และมีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนรวมทั้งครอบครัว ทำให้เกิดการตาย บาดเจ็บและพิการจากการถูกทำร้ายก่อนวัยอันควร เป็นภาระและความสูญเสียทางสังคม รวมทั้งคุณภาพชีวิตของคนในสังคมโดยทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหานี้อย่างรุนแรงและเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

องค์การอนามัยโลก (WHO,2002) รายงานว่าเด็กและเยาวชนทั่วโลกเสียชีวิตจากการถูกทำร้าย โดยประมาณถึงปีละ 199,000 คน (หรือ 9.2 คนต่อประชากรหนึ่งแสนคน) อีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า แต่ละวันมีเด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 10 ถึง 29 ปีเสียชีวิตด้วยสาเหตุจากการกระทำความรุนแรงต่อกัน เฉลี่ยวันละ 565 คน ทั้งนี้ยังไม่นับรวมการบาดเจ็บจากความรุนแรง ซึ่งคาดกันว่ามีมากกว่าการเสียชีวิต ถึง 20 - 40 เท่า สำหรับประเทศไทย ในรายงานฉบับเดียวกันระบุว่ามีเด็กและเยาวชนเสียชีวิตจากการถูกทำร้ายปีละ 6.2 คนต่อประชากรแสนคน ซึ่งถือว่าสูงกว่าประเทศญี่ปุ่น เกาหลี ฝรั่งเศส อังกฤษ ถึง 4.5 - 5.8 เท่า กล่าวได้ว่าประเทศไทยมีเด็กและเยาวชนเสียชีวิตจากการถูกทำร้ายสูงกว่าประเทศดังกล่าวมาก ขณะที่ข้อมูลคดีที่เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีที่สถานพินิจทั่วประเทศพบว่าคดีอันเกิดจากความรุนแรงในเด็กและเยาวชน พบ 1 ใน 3 ของการกระทำผิดทั้งหมดและมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี คือจากจำนวน 30,668 คนในปี 2540 เป็นจำนวน 35,245 ในปี 2545 และเป็นจำนวน 51,128 ในปี 2550 หรืออาจกล่าวได้ว่า คดีการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีในสถานพินิจได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 66.7 ในรอบ 10 ปี (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551)

ข้อมูลล่าสุดจากงานวิจัยที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหิดล ศึกษาสถานการณ์และปัจจัยกำหนดความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยทำการศึกษา 9 จังหวัดในประเทศไทยในปี พศ. 2550 – 2551 (เพ็ญจันทร์ เชอร์เรอร์ และคณะ, 2552) พบว่าในรอบ 3 เดือน เด็กนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 6 ในตัวอย่างทั้งหมด 2,897 คน ในจังหวัดขอนแก่น บุรีรัมย์ เชียงใหม่ สงขลา แพร่ กาญจนบุรี กรุงเทพมหานคร สุราษฎร์ธานี และฉะเชิงเทรา พบว่าเด็กและเยาวชนมีประสบการณ์ความรุนแรง ทั้งการเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ การเป็นผู้ถูกกระทำความรุนแรง และเป็นผู้กระทำความรุนแรง โดยรูปแบบความรุนแรงที่เด็กและ

เยาวชนที่เป็นตัวอย่างการศึกษามีประสบการณ์ได้แก่ การรีดไถ การข่มขู่เพื่อนด้วยวาจาหรืออาวุธ การชกต่อย ตบตี การยกพวกตีกันระหว่างกลุ่ม ระหว่างหมู่บ้าน หรือระหว่างชั้นเรียนในโรงเรียน การทำร้ายร่างกายแฟน และการข่มขืนแฟน ทั้งนี้ พบว่าร้อยละ 62 จากกลุ่มตัวอย่างระบุว่าในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา เห็นการชกต่อยกันในโรงเรียน ร้อยละ 46 ระบุว่าเห็นการชกต่อยกันในชุมชน ร้อยละ 49 เห็นการยกพวกตีกันในชุมชน ร้อยละ 46 เห็นการบาดเจ็บจากการทะเลาะวิวาทกันในโรงเรียน ทั้งนี้ประสบการณ์ในการเป็นผู้กระทำความรุนแรงของกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้พบว่า ชกต่อยผู้อื่นร้อยละ 30 มีประสบการณ์การเข้าร่วมในการทะเลาะวิวาทเป็นกลุ่ม(ยกพวกตีกัน)ร้อยละ 22 การทำให้คนอื่นบาดเจ็บจากการต่อสู้ร้อยละ 15 ของตัวอย่างทั้งหมด ทั้งนี้พบว่า ทั้งเพศหญิงและชาย มีประสบการณ์การเป็นผู้กระทำความรุนแรง โดยเพศชายระบุว่าเป็นผู้กระทำความรุนแรงทุกประเภทมากกว่าเพศหญิง 1 เท่า

การวิจัยชิ้นนี้ ชี้ว่าปัจจัยทำนายพฤติกรรมความรุนแรงในเยาวชน ได้แก่ การพบเห็นความรุนแรงในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การพบเห็นการพกพาอาวุธ การเห็นครูทำร้ายนักเรียน การเห็นการล่วงละเมิดทางเพศ การรุมทำร้าย การเห็นการบาดเจ็บ และการถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว ชุมชน และในโรงเรียน ทั้งการถูกข่มขู่ด้วยวาจาหรือ อาวุธ การถูกชกต่อย การถูกรังแกและรุมทำร้าย และการมีกิจกรรมทางสังคมด้านลบกับกลุ่มเพื่อนเป็นปัจจัยทำนายพฤติกรรมความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ดังนั้นการแก้ปัญหาความรุนแรง ต้องเน้นเรื่องการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงในชุมชน และความรุนแรงในโรงเรียน หรือลดความรุนแรงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเด็กและเยาวชน รวมทั้งการเพิ่มพื้นที่ทางสังคมเชิงบวกกับเด็กและเยาวชน รวมทั้งเน้นการทำงานกับกลุ่มเครือข่ายเพื่อนในชุมชนและโรงเรียน นอกจากนั้น งานวิจัยชิ้นนี้พบข้อมูลสำคัญอีกว่า การตระหนักและการรับรู้ปัญหาความรุนแรงในระดับในชุมชนเป็นอุปสรรคสำคัญในการแก้ไขปัญหา เพราะความรุนแรงในเยาวชนถูกทำให้เป็นเรื่องธรรมดา (normalization) ด้วยนิยามความหมายของความรุนแรงในเยาวชนนั้นถูกทำให้เป็นเพียงการเห็น เพียงสายตา โดยผูกโยงกับพัฒนาการเด็กและเยาวชน การเห็นผลลัพธ์ในทางลบของการกระทำ โดยนัยนี้ สังคมจึงมีแนวโน้มยอมรับ และยอมทนต่อปรากฏการณ์ความรุนแรงในเยาวชนที่เกิดขึ้น เพราะเชื่อว่าความรุนแรงเกิดขึ้นและหายไปได้เมื่อโตขึ้น หรือให้ความหมายความรุนแรงเพียงเป็นการกระทำที่มีผู้กระทำและผู้ถูกกระทำที่เกิดผลกระทบที่ชัดเจน ดังนั้นขนาดของปัญหาความรุนแรงตามการรับรู้ของคนในสังคม จึงถูกลดส่วน ไม่เห็นความรุนแรงที่อยู่ในชีวิตประจำวัน และละเลยความรุนแรงที่เกิดผลทางจิตใจ ความกลัว และความไม่มั่นคงในสังคม

งานวิจัยชิ้นนี้มีข้อเสนอว่า การจัดการทางสังคมในชุมชนในการป้องกัน ดูแล และแก้ไขปัญหาเป็นยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพที่สุด (เพ็ญจันทร์ เชอร์เรอร์ และคณะ,

2552) ทั้งในการทำให้เรื่องนี้เป็นวาระของแผนพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น การสร้างความเข้าใจและตระหนักในปัญหาอย่างลึกซึ้ง การจัดให้มีพื้นที่ทางสังคมในทางบวกสำหรับเด็กและเยาวชน การมีโครงสร้างและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เกาะเกี่ยวกัน การมีกลไกทางสังคม ระบบโรงเรียน ครอบครัวที่เฝ้าระวัง สอดส่องวิถีชีวิตทางสังคมของเด็กและเยาวชนอย่างใกล้ชิด สามารถป้องกันและบรรเทาปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนที่ได้ผล ซึ่งสอดคล้องกับการทบทวนเอกสารโครงการเพื่อการป้องกันปัญหาความรุนแรงในเยาวชน(อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2549) ที่ชี้แนวทางสำคัญ 6 ประการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการป้องกันปัญหาความรุนแรงแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่

1) การมีแผนงานโครงการในการดูแลป้องกันปัญหาตั้งแต่เด็กยังเล็ก เพื่อการแทรกแซงที่จุดเริ่มต้นของกระบวนการเกิดความรุนแรง โดยพบว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน มาตรการที่สำคัญ ได้แก่ การเตรียมพ่อแม่ที่กำลังตั้งครรภ์ การเยี่ยมบ้านสำหรับพ่อแม่ที่มีความเสี่ยง และการจัดโปรแกรมพัฒนาเด็กเล็ก มาตรการเหล่านี้เป็นการป้องกันก่อนเกิดปัญหาเพื่อช่วยชีวิตของเด็กและเยาวชนจำนวนมากไม่ให้ต้องเข้าสู่เส้นทางแห่งความรุนแรง จบลงที่สถานพินิจ ห้องฉุกเฉิน หรือต้องเสียชีวิตในที่สุด

2) กำหนดเป็นโครงการระยะยาว มาตรการป้องกันความรุนแรงที่ทำเพียงช่วงสั้นๆนั้นมักไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมรุนแรงเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นกระบวนการ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต้องอาศัยความต่อเนื่องและในระยะเวลาที่นานเพียงพอ นอกจากนี้มาตรการที่ดีต้องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่คงทนหรือมีผลต่อเนื่องในระยะยาว(Sustainability)งานวิจัยพบว่าโปรแกรมที่สั้นเกินไปและไม่ได้รับการสนับสนุนทางงบประมาณหรือไม่มีทรัพยากรอย่างเพียงพอมักไม่ค่อยได้ผล (Chan และคณะ, 2004)

3) ต้องเป็นการแก้ปัญหาแบบองค์รวม การแทรกแซงที่เน้นเฉพาะจุดเดียว(single focus intervention) มักไม่ได้ผล ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมรุนแรงเกิดมาจากปัจจัยหลายอย่างร่วมกันและมีพฤติกรรมหลายอย่างที่เกี่ยวข้อง โครงการที่เพ่งเล็งเฉพาะพฤติกรรมรุนแรงแต่เพียงอย่างเดียว หรือเพ่งเล็งที่ปัจจัยเสี่ยงเพียงบางปัจจัยไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร เช่น โครงการที่ลดความก้าวร้าว โครงการที่ลดการต่อสู้ทะเลาะวิวาท โครงการที่ลดการพกพาอาวุธ โครงการที่เพ่งเล็งเฉพาะสร้างความภาคภูมิใจ(Self-esteem)อย่างเดียว หรือโครงการที่สอนทักษะทางสังคมให้นักเรียน แต่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศในโรงเรียนด้วย รวมทั้งโครงการที่ให้แต่ความรู้โดยไม่ได้พัฒนาทักษะร่วมไปด้วย เป็นต้น โครงการดังกล่าวอาจมีผลเชิงบวกและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นบ้าง แต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาในระยะยาว

4) เน้นความสำคัญของการทำงานในหลายบริบท ทุกระดับความรุนแรงเกิดขึ้นในหลายบริบท และชีวิตของเด็กและเยาวชนก็เกี่ยวข้องกับหลายบริบท ดังนั้นโครงการป้องกันหรือฟื้นฟู

เยาวชนที่ก่อความรุนแรง ต้องกระทำในหลายบริบท ทั้งระดับครอบครัว โรงเรียน เพื่อน ระดับชุมชน และระดับสังคม

5) เน้นการทำงานเป็นทีมแบบสหวิชาชีพ เนื่องจากความรุนแรงเป็นปัญหาใหญ่ของสังคม และมีหลายฝ่ายที่ต้องเกี่ยวข้อง ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน ต้องเข้ามาร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน ดังนั้นต้องมีการร่วมมือกันเป็นทีมระหว่างวิชาชีพ (inter-disciplinary) ซึ่งประกอบด้วย นักการศึกษา นักสังคมสงเคราะห์ ตำรวจ เจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ ศาล ผู้วางนโยบาย สื่อมวลชน ครู บุคลากรทางด้านสาธารณสุข บุคลากรทางด้านสุขภาพจิต ผู้นำชุมชน ผู้ที่ทำงานกับเด็กและเยาวชน พระ พ่อแม่ และผู้ที่เคยตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง ทั้งหมดนี้ต้องมีการร่วมมือประสานกันตั้งแต่ต้น โดยถือประโยชน์ของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ควรให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพื่อช่วยให้รู้ว่าเขาสามารถร่วมมือในการพัฒนากลุ่มของเขา และทำสิ่งดีๆให้แก่ชุมชน การป้องกันความรุนแรงในเยาวชนนั้นจำเป็นต้องมีการประสานร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ของชุมชน การร่วมมือกันในทุกระดับ รวมทั้งในระดับผู้นำชุมชนด้วยนั้น ทำให้มีมาตรการที่เฉพาะและเหมาะสมสำหรับชุมชนนั้นๆ

6) การร่วมมือกันควรเกิดขึ้นในทุกระดับของชุมชน เป็นความร่วมมือกันของชุมชน การป้องกันความรุนแรงในเด็กและเยาวชนนั้นจำเป็นต้องมีการประสานร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆของชุมชน การร่วมมือกันในทุกระดับ รวมทั้งในระดับผู้นำชุมชนด้วยนั้น ทำให้มีมาตรการที่เฉพาะและเหมาะสมสำหรับชุมชนนั้นๆ นอกจากนั้นการมีการทำงานจากหลายหน่วยงาน เช่น ตำรวจ เจ้าหน้าที่จากศาลเยาวชนและครอบครัว โรงเรียน โรงพยาบาลและครอบครัวที่มีความห่วงใยในเด็กและเยาวชน สิ่งสำคัญคือ มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ผู้นำเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้โครงการนี้สามารถดำเนินไปได้โดยไม่ได้หยุดชะงักเพราะปัญหาขาดบุคลากร นอกจากนี้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนก็เป็นไปด้วยดี มีการวางแผนร่วมกัน มีการดำเนินงานที่เร็วและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพื่อที่ให้ไปถึงเด็ก เยาวชนและครอบครัวอย่างแท้จริง

ปัจจุบันชี้ชัดว่ารัฐบาลให้ความสนใจในคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน โดยกำหนดเป็นเป้าหมายของการพัฒนาประเทศ มีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และ พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ 2550 ซึ่งถือเป็นกรอบแนวทางปฏิบัติแก่ทุกภาคส่วนที่สำคัญ อย่างไรก็ตามแนวนโยบายที่นำไปสู่การปฏิบัติที่ได้ผล ต้องเร่งสร้างความเข้าใจ และจัดการแก้ไขปัญหาในชุมชน โดยเฉพาะการให้ชุมชน เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามากกว่าการจัดการในสถาบัน เช่น คุก สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก หรือ โรงพยาบาล โดยเป็น

กลยุทธ์ที่ป้องกันการเกิดปัญหาเพื่อช่วยให้เด็กและเยาวชนไม่ต้องเข้าสู่เส้นทางแห่งความรุนแรงและจบที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก หรือห้องฉุกเฉิน หรือต้องเสียชีวิตในที่สุด

ความรุนแรงเป็นปัญหาสังคม และมีเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นปัจจัยกำหนด นอกจากนั้นความรุนแรงยังเป็นสิ่งที่ป้องกันได้ และการป้องกันเป็นการลงทุนที่คุ้มค่ามากกว่าการใช้ทรัพยากร การจัดตั้งองค์กรมาจัดการเมื่อเกิดปัญหาแล้ว เช่น เพิ่มบุคคลากร การพัฒนาระบบในสถานพินิจ การดูแลเมื่อเจ็บป่วย พิการ หรือเสียชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการทางสังคมโดยชุมชน เป็นการแก้ไขปัญหาที่ต่อเนื่อง ยั่งยืน และมีความหลากหลายสอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ ทั้งนี้ความรู้หรืองานวิจัย มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงและการแก้ไขปัญหา ที่ผ่านมาความรู้ในงานวิจัยมักอยู่ในมือกลุ่มวิชาชีพ และเป็นความรู้เพื่อตอบโจทย์ในเชิงนโยบายและทางวิชาการ แต่ความรู้ในงานวิจัยสามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในระดับปฏิบัติการได้ และสามารถนำไปใช้ได้ทันที หากเป็นงานวิจัยที่เริ่มต้นจากชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมทั้งในมิติของการร่วมกันเรียนรู้ร่วมกันแสวงหาปัญหา และคิดค้นแนวทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนา อันเป็นฉันทามติของชุมชน รวมทั้งร่วมรับผลของการพัฒนา โดยมีนักวิจัยภายนอกทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวย หรือวิทยากรกระบวนการร่วมกับนักวิจัยชุมชนที่เป็นชาวบ้าน เป็นการวิจัยที่เน้นการเรียนรู้แบบพหุภาคี พร้อมกับบังเกิดผลพลอยได้ที่เป็นจิตสำนึกตระหนักในปัญหา หน้าที่ และร่วมกันแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ส่งเสริมกิจกรรมกลุ่ม ทำงานร่วมกันทั้งแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การศึกษาหารูปแบบการจัดการทางสังคมที่ได้ผล เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนไทยจึงมีความสำคัญ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) ถือเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมและชุมชนโดยเป็นงานวิจัยที่เริ่มต้นจากชุมชน สนับสนุนให้ชาวบ้านหรือตัวแทนในชุมชนเป็นคนสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับตนเองและชุมชน โดยการศึกษาเรียนรู้หาข้อมูล การศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหา รวมทั้งการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเยาวชนที่กำลังประสบอยู่ โดยการร่วมกันวางแผน และกำหนดการดำเนินงานตามแผนหรือโครงการ พร้อมทั้งการปฏิบัติตามแผน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงได้ถูกต้องตรงตามความต้องการและมีนักวิจัยภายนอกทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้กระบวนการวิจัยบังเกิดผลสอดคล้องกับเป้าหมาย

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อหารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1.2.2 เพื่อสร้างประชาคม “ปลอดภัยจากความรุนแรง” (safe youth) ในเด็กและเยาวชนและชุมชน ในการขจัดปัญหาความรุนแรง

1.2.3 เพื่อศึกษาการสร้างเครื่องมือและระบบการเฝ้าระวัง ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดย ชุมชนเพื่อชุมชน

1.3 คำถามการวิจัยหลัก

รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนไทยเป็นอย่างไร

1.4 คำถามการวิจัยย่อย

1.4.1 รูปแบบการจัดการทางสังคมโดยชุมชน และองค์กรทางสังคมที่มีอยู่เป็นอย่างไร

1.4.2 รูปแบบการจัดการทางสังคม ที่มีประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเยาวชนคืออะไร

1.4.3 บทบาท กลไก และรูปแบบการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการร่วมแก้ปัญหาความรุนแรงในเยาวชนคืออะไร

1.4.4 หลักสูตร และ เครื่องมือการเฝ้าระวังความรุนแรงในเยาวชนในชุมชนเป็นอย่างไร

1.5 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ 10 ชุมชนจาก 4 ภาคและกรุงเทพมหานคร ซึ่งพื้นที่ดำเนินการทั้ง 10 แห่ง เลือกแบบเจาะจงภายใต้กรอบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตั้งแต่ ตุลาคม 2552- เมษายน 2553 ผลลัพธ์ของการดำเนินงานจึงไม่ได้มุ่งที่ผลสัมฤทธ์ของการดำเนินโครงการ แต่มุ่งให้ได้ความรู้ เรื่องรูปแบบการจัดการทางสังคม กระบวนการวิธีการในการทำงานกับชุมชน เพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 หลักสูตรการอบรมท้องถิ่น เพื่อสร้างชุมชนปลอดความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1.6.2 เครื่องมือระบบการเฝ้าระวังปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนท้องถิ่น

1.6.3 รูปแบบการจัดการทางสังคมในชุมชน ที่มีประสิทธิผลต่อการลดปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1.6.4 บทเรียนและกระบวนการทำงานกับชุมชน และองค์กรภาคีในการกระตุ้น สร้างความรู้และความเข้าใจในการแก้ปัญหาความรุนแรงในเยาวชน

1.6.5 นักวิจัยท้องถิ่น ที่สนใจและร่วมติดตามสร้างความรู้ เพื่อมุ่งแก้ปัญหาความรุนแรงในท้องถิ่นต่อไป

1.6.6 ได้แนวทางในระดับชุมชน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.7 นิยามศัพท์

1.7.1 รูปแบบการจัดการทางสังคม หมายถึง รูปแบบ กลไก แนวคิดการดำเนินงาน เพื่อการจัดการตนเอง/ชีวิต, การจัดการครอบครัว, การจัดการองค์กร/กลุ่ม, การจัดการชุมชน/ท้องถิ่น, การจัดการเครือข่าย, การจัดการความรู้ในชุมชนที่สำคัญและเป็นประโยชน์ การดำเนินงานทางสังคมเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน แก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดย กลุ่มประชาคม องค์กรชุมชน และเครือข่ายทางสังคม

1.7.2 เด็กและเยาวชน หมายถึงหญิงและชาย อายุ 10 - 25 ปี ซึ่งใช้เกณฑ์สากลขององค์การอนามัยโลก ที่นิยามเด็กและเยาวชนว่า คือ อายุ 10 - 24 ปี ควบคู่กับการใช้เกณฑ์ของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 4 ซึ่งกำหนดว่าเยาวชนหมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ถึง 25 ปีบริบูรณ์

1.7.3 การแก้ไขปัญหาความรุนแรงหมายถึง กระบวนการในการวิเคราะห์ปัญหา การหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาและ การปฏิบัติการเพื่อลงมือในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็ก และเยาวชน

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 สถานการณ์เด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชน ถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่ายิ่งของประเทศ เด็กและเยาวชนเป็นวัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นวัยของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เพราะเป็นวัยของการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา อารมณ์ และสังคม นอกจากนั้นเด็กและเยาวชนยังเป็นบุคคลกลุ่มใหญ่ของสังคม ดูตารางที่ 1 (ประมาณ 10 ล้านคน) ที่มีบทบาทอย่างสูงในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต การส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างถูกต้องเหมาะสม จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเด็กและเยาวชนเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศในอนาคต

ตารางที่ 1 แสดงแนวโน้มจำนวนประชากรเด็กและเยาวชนไทยและประชากรทั้งหมด ปี พ.ศ. 2542, 2545, 2548, 2551, 2554 และ2557

ปีพ.ศ. / อายุ	2542	2545	2548	2551	2554	2557
0-5 ปี รวม	5,874	5,918	5,738	5,454	5,125	5,028
6-14 ปี รวม	8,666	8,701	8,772	8,770	8,666	8,362
15-25 ปี รวม	12,190	11,561	11,044	10,662	10,536	10,665
ประชากรทั้งหมด	61,644	63,589	65,299	66,794	68,094	69,224

ที่มา : การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2542 - 2559 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.)

เด็กและเยาวชนถือได้ว่าเป็นวัยที่สำคัญ โดยที่มุมมองและนิยามของเด็กและเยาวชน มีการให้ความหมายแตกต่างกันไป นักจิตวิทยาเด็กและเยาวชนได้กล่าวถึงเด็กและเยาวชนว่าเป็น “วัยแห่งพายุบุแคม” (Hall, 1904) หรือเป็น “วัยวิกฤต” (Erikson, 1968) เด็กและเยาวชนจึงเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหามากที่สุด นักสังคมศาสตร์มองว่าความเป็นเด็ก

ไม่ใช่ปรากฏการณ์ธรรมชาติแต่เป็นสิ่งที่สังคมประกอบสร้างขึ้น เงื่อนไขเกี่ยวกับความเป็นเด็ก กำหนดว่าเด็กเพศไหน วัยใดควรเรียนรู้อะไร โปรแกรมสำหรับการเรียนรู้และเนื้อหาที่แตกต่างกัน ระหว่างเด็กแต่ละช่วงวัยไม่ได้เป็นไปตามข้อเท็จจริงทางชีววิทยาแต่ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของสังคม ในประวัติศาสตร์สังคมจะพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงในการนิยามช่วงอายุ และลำดับการเรียนรู้ของเด็กแตกต่างกันไป การให้นิยาม “ความเป็นเด็ก” จึงเป็นองค์ประกอบการสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (Berger and Luckmann,1967: 136 - 137) ที่แบ่งแยกความแตกต่างของบทบาท หน้าที่ โลกทัศน์ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ โดยลักษณะความแข็งแรง และความสามารถในการทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ อายุจึงไม่ได้ถูกกำหนดด้วยลักษณะทางชีววิทยา แต่ถูกสังคมประกอบสร้างขึ้นมาและแตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรม และเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ (Buckingham, 1993 p.15 อ้างใน Davies, 1997) สังคมมีการกำหนดเวลาว่าเมื่อไหร่เด็กสามารถมีเพศสัมพันธ์ได้ มีความรับผิดชอบหรือเป็นเพียงผู้รับ ฯลฯ ซึ่งความหมายในนิยามดังกล่าว จะมีผลต่อโปรแกรมการเรียนรู้ของเด็กที่สังคมกำหนดให้ มุมมองของสังคมที่มีต่อเด็กจะมีผลต่อการกระทำ ปฏิสัมพันธ์และวิถีชีวิตของเด็ก ทั้งในเรื่องส่วนตัวและทางสังคม ทัศนคติหรือมุมมองของรัฐ และสังคมที่มีต่อเด็กส่งผลต่อวิธีปฏิบัติ แนวทางการพัฒนาต่อเด็กและเยาวชนในสังคม

ในขณะเดียวกันบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมตัวเด็กก็ส่งผลต่อชีวิตและการปฏิบัติของเด็กและเยาวชน ที่ผ่านมามีการศึกษาสถานการณ์เด็กและเยาวชนในโครงการติดตามสถานการณ์เด็กและเยาวชนหรือ Child Watch ปี 2551 พบปัญหาแม่ที่เป็นเด็กและอายุต่ำกว่า 19 ปี มาทำคลอดสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในช่วงปี 2548 ถึง 2551 โดยในปี 2551 ประมาณการว่ามีถึง 77,092 คน จากปี 2550 ที่มี 68,385 คน สิ่งที่ตามมาจากปัญหานี้อาจนำไปสู่ปัญหาความไม่พร้อมในการเลี้ยงดูบุตรส่งผลต่อคุณภาพในการเลี้ยงดูลูก

หากพิจารณาถึงปัญหาด้านความสุขภายในครอบครัวซึ่งอาจส่งผลต่อความผูกพันกันของสมาชิกภายในครอบครัวแล้ว ข้อมูลสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ มิติทางด้านครอบครัว ในปี 2549 พบว่าอัตราการหย่า เท่ากับ 56.81% อัตราครอบครัวอบอุ่น เท่ากับ 98.61% อัตราครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี เท่ากับ 75.76% และอัตราของครอบครัวที่พึ่งตัวเองทางเศรษฐกิจได้ เท่ากับ 56.27% สอดคล้องกับรายงานจากมูลนิธิเครือข่ายครอบครัวและศูนย์ประชามติ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหงในปี 2546 พบว่าจากการสำรวจผู้ปกครอง 1,066 ครอบครัวใน กทม. พบว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่ทำงานวันละ 7-9 ชั่วโมง พ่อแม่ร้อยละ 43 รู้สึกห่างเหินกับลูกเนื่องจากในแต่ละวันมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกับลูกเพียง 1-3 ชั่วโมงในแง่ของเด็กเองก็รู้สึกห่างเหินพ่อแม่มากขึ้นด้วย

ศูนย์นมแม่แห่งประเทศไทย ศึกษาพบว่าปัจจุบันเด็กไทยมีพัฒนาการทางสมองล่าช้า กล่าวคือ เด็กวัยเรียนมี I.Q. เฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 88-91 (เกณฑ์ปกติ 90 -100) เด็กปฐมวัย มีพัฒนาการล่าช้า ร้อยละ 15-28 (ศูนย์นมแม่แห่งประเทศไทย, 2549) และจากข้อมูลรายงานสุขภาพคนไทย ปี 2551 พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งของเด็กวัยนี้ มีพัฒนาด้านภาษาและการกระทำช้ากว่าปกติ เพราะขาดการกระตุ้นพัฒนาการเรียนรู้ตามช่วงเวลาที่เหมาะสม ถือเป็นการเสียโอกาสทองที่เด็กจะพัฒนาอัจฉริยภาพทางด้านต่างๆ เพราะเมื่อพ้นช่วงวัยที่เหมาะสมไปแล้วจะพัฒนาได้ยาก

สำนักงานสถิติแห่งชาติสำรวจในปี 2545 พบว่าเด็กและเยาวชนอายุ 11 - 24 ปี ทั่วประเทศประมาณ 3 ล้านคนใช้คอมพิวเตอร์เพื่อเล่นเกม และพบว่าเด็กและเยาวชนอายุ 6 – 24 ปี ประมาณ 1.4 ล้านคนเล่มเกมคอมพิวเตอร์/วีดีโอเกมเป็นกิจกรรมในเวลาว่าง และได้สำรวจในปี พ.ศ. 2546 พบว่าร้อยละ 59 ของประชาชนที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 69 ของเด็กและวัยรุ่นที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี ในเขตกรุงเทพมหานครใช้คอมพิวเตอร์เพื่อเล่นเกม และร้อยละ 21 เล่นเกมออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร ผู้ที่เล่นเกมใช้เวลาเล่นเกม 2.2 ชั่วโมงต่อวันในวันธรรมดา หากเป็นเกมที่นิยมในช่วงนั้นจะใช้เวลาเฉลี่ย 3.3 ชั่วโมงต่อวัน และ 3.1 ชั่วโมงต่อวันในวันหยุดหากเป็นเกมที่นิยมในขณะนั้นจะใช้เวลาโดยเฉลี่ยวันละ 3.3 ชั่วโมงต่อวัน

ศิริไชย หงส์สงวนศรี และคณะ (2549) ศึกษาพฤติกรรมการเล่นเกมเพื่อพัฒนาแบบสอบถามสำหรับใช้ในการศึกษาปัญหาพฤติกรรมติดวีดีโอเกมและเกมคอมพิวเตอร์สำหรับวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 1 – 6 จำนวน 2,093 คน พบว่า เด็กนักเรียนใช้เวลาเล่นเกมคอมพิวเตอร์ต่อวันต่อสัปดาห์มากกว่า 2 วันคิดเป็นร้อยละ 67.3 และที่ไม่เล่นเลยเพียงร้อยละ 4.1 เท่านั้น สำหรับนักเรียนที่ตอบว่าเล่นเกมคอมพิวเตอร์ทุกวันมีระยะเวลาในการเล่นเกมแต่ละครั้งเฉลี่ย 3.45 ชั่วโมง และตอบว่าเล่นนานที่สุด 9.98 ชั่วโมงต่อครั้ง ณัฏฐนิช กาญจโนภาส (2551) ศึกษาเรื่องการเสพติดเกมในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 464 คน ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อการเสพติดเกม ได้แก่ ผลการเรียน ความเครียด ค่าใช้จ่ายในการเล่นเกม การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว สัมพันธภาพครอบครัว การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเกม และระยะเวลาในการเล่นเกม ส่วนงานวิจัยบางชิ้นก็พบว่าเกมคอมพิวเตอร์ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของผู้เล่นโดยเฉพาะเมื่อเล่นเป็นระยะเวลายาวนาน รวมทั้งโรคอ้วน และปัญหาสุขภาพกายอื่นๆ

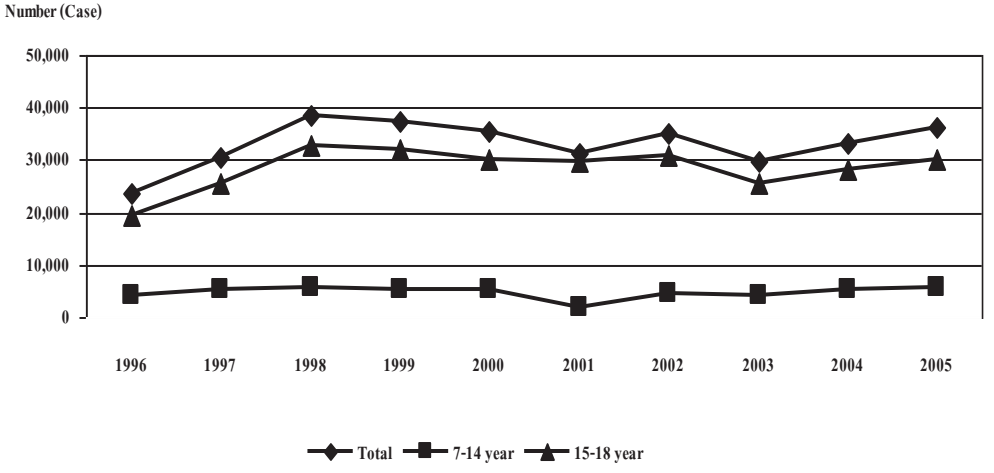
นอกจากนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นต่อเนื่องคือ การใช้เวลาเล่นเกม อินเตอร์เน็ตจนทำให้สุขภาพทรุดโทรม การเรียนตกต่ำและมีปัญหากับผู้ปกครอง บางรายมีปัญหาลักขโมย แยกตัว ขาดทักษะในการสื่อสารทางสังคม เก็บกด อารมณ์ฉุนเฉียว มีพฤติกรรมก้าวร้าวหรือใช้ความรุนแรงในการตัดสิน

แก้ไขปัญหา ที่ร้ายแรงคือ ผู้เล่นหลายรายนัดพบเพื่อซื้อขายอาวุธที่ใช้ต่อสู้กันในเกมหรือแลกของรางวัลกัน จนเป็นเหตุนำไปสู่การทำร้ายร่างกายทะเลาะวิวาทกัน (วิชัย รูปขำดี และคณะ, 2548)

ในด้านพฤติกรรมการดื่มสุราและสารเสพติดในเด็กและเยาวชน พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 ถึง 2546 การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทยสูงขึ้นถึง 3 เท่าตัว โดยในปี พ.ศ.2546 คนไทยร้อยละ 30 ดื่มสุรารวมแล้วสูงกว่า 3,691 ล้านลิตร ผู้บริโภคกลุ่มใหญ่ที่สุด คือ ผู้ชายอายุระหว่าง 25-44 ปี โดยเยาวชนมีพฤติกรรมดื่มเป็นอันดับสองรองจากวัยทำงาน และร้อยละ 76.4 ของผู้ดื่มสุรา จะเริ่มดื่มก่อนอายุ 24 ปี กลุ่มผู้หญิงอายุ 15-19 ปี มีสถิติการดื่มเพิ่มขึ้น 5.6 เท่าใน 7 ปี เป็นผลจากการโฆษณาของธุรกิจแอลกอฮอล์ที่เจาะกลุ่มวัยรุ่นเพศหญิง

จากรายงานสถิติของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติพบว่า เด็กและเยาวชนกลุ่มอายุระหว่าง 7 – 14 ปี และ 15 – 18 ปี มีแนวโน้มการใช้ยาเสพติดเพิ่มขึ้น ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แนวโน้มการใช้สารเสพติดของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

จากข้อมูลสถานการณ์เด็กไทยในรอบปี 2548 - 2549 สถาบันรามจิตติ พบว่าภาวะด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เด็กมัธยมศึกษาถึงอุดมศึกษาที่ยอมรับว่ามีเพศสัมพันธ์แล้วเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 16 เป็นร้อยละ 20 โดยเฉพาะเด็กระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษายอมรับว่าเคยมีเพศสัมพันธ์แล้วถึงร้อยละ 28 และ 30 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 19 ปีที่มาทำคลอดมีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 52,000 ในปีที่แล้วเป็นกว่า 70,000 คนในปีนี้หรือเฉลี่ยวันละเกือบ 200 คน ในจำนวนนี้เป็นเด็กต่ำกว่า 14 ปีจำนวนราว 2,000 คนหรือเฉลี่ยวันละ 5 คน ปัญหาเรื่องเพศในสังคมไทยปัจจุบัน นับว่าเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่าปัญหาการตั้งครรภ์

โดยไม่ได้เตรียมความพร้อม เป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้มีการแพร่ระบาดของการติดเชื้อในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจ มีความรู้สึกทางเพศ อยากรู้ อยากลองโดยเฉพาะในเรื่องเพศสัมพันธ์ จากข้อมูลทางสถิติของคลินิกนิรนามสภากาชาดไทยตั้งแต่ปี 2540 ถึง 2547 พบว่าเด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 15 – 25 ปีที่มาใช้บริการตรวจเลือดหาเชื้อเอดส์มีจำนวนถึง 1,794 ราย พบว่า ติดเชื้อเอดส์ร้อยละ 15 ซึ่งดูจากสถิติใน ปี 2544 – 2546 พบว่า เด็กและเยาวชนติดเชื้อร้อยละ11.2, 11.7 และ 15.1 ตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงการติดเชื้อเอดส์ทางเพศสัมพันธ์ในเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มสูงขึ้น

จากสถานการณ์ทางสังคมและสุขภาพของเด็กและเยาวชนที่กล่าวมาข้างต้น บ่งชี้ได้ว่าพัฒนาการของเด็กและเยาวชนไทยอยู่ในภาวะที่เปราะบาง (Vulnerable) ด้วยเงื่อนไขเชิงโครงสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลมาจากสังคม แนวทางการแก้ไขปัญหาต้องเริ่มที่การจัดการทางสังคม ที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถทำความเข้าใจตนเอง และเท่าทันกับบริบททางสังคมที่แวดล้อมพวกเขา เช่น เรื่องเหล้า, เพศ, เอดส์, ปัจจัยเสี่ยงในเด็กเยาวชน, ปัญหาสังคม ฯลฯ เพื่อให้เด็กเปลี่ยนจากภาวะเปราะบาง เป็น ภาวะที่มีพลัง นอกจากนั้นสังคม ชุมชนก็ต้องยกระดับจากเพียงการรับรู้ มาสู่ความตระหนักในปัญหา และเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน-สังคมในการแก้ไขปัญหาด้วย

2.2 สถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ที่ปรากฏในฐานข้อมูลในงานวิจัย และโครงการต่าง ๆ โดยทั่วไปมักให้ความหมายว่า หมายถึงการกระทำของบุคคลระหว่างอายุ 10 - 24 ปี ที่กระทำการใดๆโดยตั้งใจทั้งทางกาย การใช้อำนาจ การข่มขู่ต่อผู้อื่น ต่อบุคคล หรือ ต่อกลุ่มคน หรือ ชุมชน ที่ส่งผลหรือมีแนวโน้มที่ ส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บ การตาย การทำร้ายจิตใจ และการเอาเปรียบ (WHO, 2002) โดยเด็กและเยาวชนนั้นเป็นได้ทั้งผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการกระทำ เป็นผู้กระทำ หรือเป็นทั้งผู้กระทำและถูกกระทำ สำหรับประเทศไทยให้ความหมายเยาวชนทีมีอายุตั้งแต่ 18 ปี ถึง 25 ปีบริบูรณ์ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2551) ดังนั้นงานวิจัยนี้ จึงจัดกลุ่มเด็กและเยาวชนระหว่างอายุ 10 - 25 ปี โดยใช้นิยามการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความรุนแรงในเด็กและเยาวชนขององค์การอนามัยโลกร่วมกับนิยามของประเทศไทย

ความหมายของความรุนแรงเช่นนี้ แสดงให้เห็นว่านิยามของความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ไม่ใช่เพียงเรื่องการทำร้ายร่างกายบุคคลอื่นๆ แต่เป็นเรื่องการทำร้ายคนอื่นโดยครอบคลุมทั้งการกระทำที่ส่งผลต่อร่างกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ ทั้งนี้เน้นที่ความตั้งใจของการกระทำ การเห็นผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำชัดเจน เพราะสามารถระบุปรากฏการณ์ได้จากการรับรู้ด้วยตาเปล่า หรือ

ประสาทหูและการได้รับผลกระทบ จากการกระทำนั้น ทั้งในรูปบาดแผล ความรู้สึก และการเสียชีวิต

Johan Galtung ได้นำเสนอแนวคิด เรื่องความรุนแรงที่ไปไกลกว่าสิ่งที่เราเห็น สัมผัสได้ โดย แบ่งความรุนแรงออกเป็น 3 ระดับ ซึ่งได้แก่ ความรุนแรงทางตรง/ชั้นบุคคล (Direct/personal Violence) ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence) โดยชี้ให้เห็นว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเรานั้นมิอาจแยกส่วน โดยพิจารณาแต่ภาพเชิงปรากฏการณ์ที่เห็น และมุ่งแก้ไขปัญหาเป็นปัจเจก ทั้งนี้ ความรุนแรงที่เห็น รับรู้ ได้ดังกล่าว เรียกว่าเป็น “ความรุนแรงทางตรง” (Direct Violence) เป็นปรากฏการณ์ที่เห็นได้ชัดเจน ด้วยตาเปล่า และรับรู้ได้ เพราะมีร่องรอยปรากฏให้เห็นบนร่างกายของมนุษย์ ในรูปของบาดแผล การสูญเสียชีวิต รวมทั้งความเสียหายต่อวัตถุและทรัพย์สินของผู้คน การทำทารุณกรรมและการทำร้ายร่างกายด้วยวิธีการต่าง ๆ หรือการฆ่าฟันกันของผู้คน ซึ่งเป็นความรุนแรงที่เห็นได้ง่าย ชัดเจน แต่ความรุนแรงอีกรูปแบบคือ ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) ซึ่งหมายถึงโครงสร้างที่ทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างคนในสถานภาพหนึ่งกับคนในอีกสถานภาพหนึ่ง ผู้ที่มีอำนาจมากกว่าเอารัดเอาเปรียบผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่าในกระบวนการปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนระหว่างกัน โครงสร้างสังคมนี้มุ่งเพื่อรักษาสถานภาพของฝ่ายที่ได้เปรียบเชิงอำนาจให้คงความได้เปรียบนั้นไว้ และสุดท้าย คือความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence) ซึ่ง ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2549) ได้ชี้ให้เห็นว่า เป็น การขยายปริมณฑล การพิจารณาเรื่องความรุนแรงให้ลึกซึ้ง ออกไปจากการมองเห็นความรุนแรงที่เป็นเพียงการมุ่งไปที่การกระทำ หรือการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ต่อมนุษย์ด้วยกันเอง โดยมีผู้กระทำที่ชัดเจนทั้งบุคคล และโครงสร้าง ไปสู่ความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งครอบคลุมปริมณฑลที่ใช้ในการดำรงชีวิต (เช่น ศาสนา อุดมการณ์ ภาษา ศิลปะ เป็นต้น) หรือเป็นระบบความเชื่อที่ยอมรับความรุนแรงที่ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนรองรับความรุนแรงทั้งทางตรงและเชิงโครงสร้าง โดยทำให้คนรู้สึกว่าความรุนแรงเป็นสิ่งที่ถูกต้อง หรือยอมรับได้ หรืออย่างน้อยก็ไม่ใช่เรื่องผิดร้ายแรงอะไร กล่าวให้ชัดคือ การศึกษาเรื่องความรุนแรงนั้น Gultung เห็นว่า มีสองมิติคือ มิติเรื่องการใช้ความรุนแรง คือรูปแบบความรุนแรง การเห็นผู้กระทำและผู้กระทำความรุนแรง และ มิติเรื่องกระบวนการให้ความชอบธรรมกับการใช้ความรุนแรง ซึ่งเป็นการพิจารณารูปแบบวิธีการที่ความรุนแรงถูกทำให้กลายเป็นเรื่องชอบธรรมและเป็นที่ยอมรับในสังคมโดยรวมได้อย่างไร

สอดคล้องกับงานเขียนของ Das และ Klienman (2001) ว่าด้วยเรื่อง ความรุนแรงในชีวิตประจำวัน และงานของ Nancy Scheper-Hughes (2004) นักมานุษยวิทยาการแพทย์แนววิพากษ์ที่ชี้ว่าให้เห็นความรุนแรงเชิงโครงสร้าง หรือความรุนแรงทางสังคม เป็นความรุนแรงทางอ้อม

(indirect violence) ที่มองไม่เห็นในสังคม และมีส่วนกำหนดและมีอิทธิพลต่อความรุนแรงทางตรง (direct violence) ซึ่งเป็นความรุนแรงที่เห็นผล ผู้กระทำและ ผู้ถูกกระทำที่ชัดเจน ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ทั้งระบบสังคม และวัฒนธรรมเป็นเงื่อนไขสำคัญของความทุกข์ของมนุษย์ เพราะเป็นระบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ การแบ่งแยก ตีตรา และให้คุณค่ามนุษย์ที่แตกต่างและส่งผลต่อการเกิดการเจ็บป่วย การตาย และความเสี่ยงที่ไม่เท่าเทียมกันของชีวิตมนุษย์ในสังคม และรวมไปถึงการระบบสังคมที่ สร้างความเป็นธรรมดา และให้ความชอบธรรมกับปรากฏการณ์ และประสบการณ์ความรุนแรงที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน

ศาสตราจารย์ ประเวศ วะสี ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า (ประเวศ วะสี, 2551, เอกสารโรเนียว) “ ยุคสมัยนี้ เป็นยุคสมัยแห่งความรุนแรง เรื่องความรุนแรงหรือ Violent เป็นเรื่องใหญ่ทั่วโลก มีความรุนแรงทั้งชนิดโจ่งแจ้งและความรุนแรงอย่างเงียบที่เรียกว่า “Silence” ศตวรรษที่ผ่านคนตายจากสงครามโลก 2 ครั้ง และสงครามอื่น ๆ อีกรวมกัน ประมาณ 200 ล้านคน ลองคิดว่าชีวิตอีกคนหนึ่งก็มีค่ามาก และนี่คนตายตั้ง 200 ล้านคน จากสงคราม แต่ก็มีคนที่ตายเพราะความอยุติธรรมในสังคมและความยากจนมากกว่านั้นหลายเท่า ท่านลองคูณเข้าไปถ้า 4 เท่า ก็ 800 ร้อยล้าน 5 เท่าก็พันล้านทีเดียว ในเรื่องความยากจนความอยุติธรรมในสังคม เป็นความรุนแรงอย่างเงียบ หรือว่า “silence” เพราะสังคมยอมรับยอมทนหรือไม่คิดว่าเป็นปัญหา….จากข้อมูลสถิติ พบว่าเด็กไทยตายเพราะความรุนแรงถึง 6.2 ต่อแสนต่อปี ซึ่งเป็นตัวเลขที่สูงมาก ถ้าเราดูตัวเลขเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ในญี่ปุ่น ในยุโรป อัตราการฆ่ากันตาย ผู้ใหญ่โดยทั้งหมดประมาณ 1-2 ต่อแสน ทั้งญี่ปุ่นและยุโรปเช่นเดียวกัน ของเราเฉพาะเด็ก 6.2 ต่อแสนนี้มันสูงมาก เราดูอะไรก็เห็นว่ามันสูง เด็กตายจากอุบัติเหตุ เด็กนักเรียนตายจากอุบัติเหตุจราจร เป็นพันคน ในขณะที่สหรัฐอเมริกาซึ่งใหญ่กว่าเรา การจราจรดีมากกว่าเราเด็กตายจากอุบัติเหตุจราจร ที่เป็นเด็กนักเรียนประมาณ 11 คน ต่อปี ของเราตั้งพันคน และเราก็ได้ยินเรื่องอื่น ๆ ที่เราเห็นทั่วไปหมดเด็กถูกทำร้ายเกิดทำร้ายคนอื่น ความรุนแรงในโรงเรียนที่ได้ฟังก็มี เราต้องถือเป็นเรื่องสำคัญเวลาเกิดหายนะภัยต่าง ๆ เช่น สึนามิ พายุไซโคนนาร์กีส แผ่นดินไหวในจีน เห็นคนมีน้ำใจหลั่งไหลเข้าไปช่วย เพราะความสะเทือนใจจากภาพที่มันเกิดขึ้นคนตายปัจจุบันทันด่วน แต่ถ้าเทียบกันแล้วจำนวนเด็กที่ได้รับความทุกข์ยากจาก ความรุนแรงต่าง ๆ มากกว่าคนที่ตาย โดยสึนามิ ที่ตายจากไซโคลนนาร์กีส แผ่นดินไหวเยอะแยะและมีเกือบทุกวัน”

งานวิจัยส่วนใหญ่ในประเทศไทยเกี่ยวกับเรื่องความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่เป็นการสะท้อนปรากฏการณ์ของความรุนแรงทางตรงในกลุ่มเด็กและเยาวชน และยังมีแนวโน้มที่เป็นเรื่องการกระทำความรุนแรงทางกาย ที่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด ทั้งในรูปแบบของการเสนอขนาด ของปัญหา และ รูปแบบของปัญหา ปัจจัยกำหนดและ ผลกระทบ ในด้าน

สถานการณ์ของปัญหา ประเทศไทยไม่ได้มีการเก็บรวบรวมสถิติของการใช้ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนอย่างเป็นทางการ ทั้งยังไม่มีการสำรวจในลักษณะของการเฝ้าระวัง (Surveillance) ดังเช่นต่างประเทศจึงยากที่จะทราบถึงลักษณะทางระบาดวิทยา และแนวโน้มของการใช้ความรุนแรง อย่างไรก็ตาม เราอาจเห็นภาพแนวโน้มของความรุนแรงได้จากการศึกษาข้อมูลที่เด็กและเยาวชนให้เกี่ยวกับตนเอง (อุมาพร, 2549) ด้วยการใช้แบบสอบถามที่ให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้ตอบเอง (Self-Report Questionnaire) ในโครงการวิจัยขนาดใหญ่เชิงสำรวจ เช่น งานวิจัยของศูนย์การเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2549) ได้สำรวจพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 6 ครอบคลุมทุกอำเภอ/ เขต จำนวน 304,415 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 15 มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง เช่น ชกต่อย การยกพวกตีกันหรือทำร้ายร่างกายระหว่างนักเรียนต่างโรงเรียน เด็กร้อยละ 17 มีความวิตกกังวล หรือกลัว เด็กร้อยละ 4 ถูกล่วงเกินทางเพศ โดยเด็กชายถูกกระทำมากกว่าเด็กหญิง 2 เท่า อีกชิ้นคืองานของ สุวรรณา เรืองกาญจนเศรษฐ์ และคณะ (2547) ได้ศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงในเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เยาวชนจากชุมชนต่าง ๆ และจากสถานแรกรับเด็กชายและหญิง จำนวน 2,311 คน พบว่าในระยะ 30 วันที่ผ่านมา กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 6.4 พกพาอาวุธไปโรงเรียน ร้อยละ 7.1 รู้สึกไม่ปลอดภัยขณะเดินทาง ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 31.5 เคยอยู่ในเหตุการณ์ที่มีการต่อสู้ทำร้ายร่างกายในสถานที่ทั่วไป ร้อยละ 28.8 ต่อสู้ทำร้ายร่างกายในโรงเรียน ร้อยละ 13.9 เคยถูกทำร้ายร่างกายด้วยอาวุธร้อยละ ร้อยละ 6.8 เคยได้รับบาดเจ็บจนต้องเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลจากการต่อสู้ทำร้าย ร้อยละ 20.7 เคยถูกเพื่อนทุบตีทำร้ายร่างกายโดยเจตนา และร้อยละ 17.1 เคยถูกลวนลาม ส่วนศาสตราจารย์อุมาพร ตรังคสมบัติ และคณะ (2541) ศึกษาความชุกของพฤติกรรมเสี่ยงในเยาวชนในนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ทั่วประเทศ จำนวน 9,003 คน ในปี พ.ศ. 2539 – 2540 ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 31.3 เคยวิวาทชกต่อยอย่างน้อยหนึ่งครั้งในช่วงชีวิตที่ผ่านมา (Lifetime Prevalence) การพกอาวุธร้อยละ 18.4 และร้อยละ 12.4 วิวาทชกต่อยในระยะ 3 เดือนที่ผ่านมา กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับบาดเจ็บจากการวิวาทชกต่อยจนต้องได้รับการรักษาจากแพทย์มีร้อยละ 9.3 อาวุธที่พบบ่อยที่สุด คือ มีด มีดโกน และคัตเตอร์ เพ็ญจันทร์ เชอร์เรอร์ และคณะ (2551) ได้ศึกษาถึงสถานการณ์ปัญหา ความหมายและรูปแบบของพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชนทั่วทุกภาค จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการสำรวจในชุมชนรวม 1,105 คน และตัวอย่างในการสำรวจในโรงเรียนมัธยมรวมจำนวน 2,897 คน พบว่ามีการใช้ความรุนแรงหลายรูปแบบทั้งการเป็นผู้สังเกตผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ พฤติกรรมความรุนแรงแฝงฝังอยู่ในชีวิตประจำวันของเด็กและเยาวชนจนกลายเป็นสิ่งธรรมดา ความรุนแรงเกิดขึ้นในทุกมิติของเด็กและเยาวชน ทั้งการเห็นความรุนแรงใน

บ้าน ถูกกระทำความรุนแรงในบ้าน เห็นหรือถูกกระทำความรุนแรงระหว่างเส้นทางจากบ้านไปโรงเรียน หน้าโรงเรียน รอบๆ โรงเรียน ในโรงเรียน ในกลุ่มเพื่อน ป้ายรถเมล์ งานวัด งานบุญ การศึกษานี้พบรูปแบบความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ตั้งแต่การใช้วาจาข่มขู่ รีดไถ การมีพฤติกรรมรังแก แกล้งผู้อื่น การตบตี ต่อย เตะ ทำร้ายร่างกายทั้งระหว่างบุคคล และภายในกลุ่มการลวนลามและการกระทำความรุนแรงทางเพศ

ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนไม่ว่า เป็นกรณีที่เด็กและเยาวชนเป็นเหยื่อหรือเป็นผู้กระทำก็ตาม กำลังเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงขึ้นทั่วโลก ความรุนแรงอาจแสดงออกมาในรูปของการทำร้ายผู้อื่น การปล้นทรัพย์ การทำร้ายทางเพศ หรือการฆาตกรรม ในกรณีของการตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงนั้น องค์การอนามัยโลกประมาณว่าในปี ค.ศ.2000 มีเด็กและเยาวชนและคนหนุ่มสาวอายุระหว่าง 10 - 29 ปี ถูกทำร้ายถึงแก่ชีวิต 199,000 ราย ทั่วโลกคิดเป็นอัตรา 9.2 ต่อประชากรแสนคน หรือเฉลี่ย 565 คนต่อวัน ส่วนในกรณีเด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำนั้นพบว่า ร้อยละ 30 - 40 ของเด็กและเยาวชน และร้อยละ 15 - 30 ของเด็กและเยาวชนหญิงที่มีอายุ 17 ปี เคยกระทำกฎหมายอย่างรุนแรง (serious violent offense) อย่างน้อย 1 ครั้งในชีวิต (WHO, 2002)

อัตราของความรุนแรงในแต่ละประเทศแตกต่างกันไป ตามสถิติซึ่งรายงานโดยองค์การอนามัยโลก พบว่า กลุ่มประเทศที่มีอัตราคนหนุ่มสาวถูกทำร้ายถึงแก่ชีวิตต่ำ คือ กลุ่มประเทศยุโรปตะวันตก เช่น ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งมีอัตรา 0.6 ต่อประชากรแสนคน เยอรมนีมีอัตรา 0.8 และอังกฤษมีอัตรา 0.9 ต่อประชากรแสนคน ส่วนกลุ่มประเทศละตินอเมริกามีอัตราสูงที่สุด เช่น 84.4 ต่อประชากรแสนคนในประเทศโคลัมเบีย และ 50.2 ต่อประชากรแสนคนในเอลซัลวาดอร์ โดยทั่วไปอัตราที่สูงกว่า 10 ต่อประชากรแสนคน มักพบในประเทศที่กำลังพัฒนาหรือประเทศที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ยกเว้นประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีอัตราประมาณ 11 ต่อประชากรแสนคน (WHO, 2002)

สำหรับความรุนแรงในรูปแบบอื่นนั้นพบได้มากเช่น กัน ประมาณว่าทุก 1 ราย ของความรุนแรงที่ทำให้ถึงแก่ชีวิต มี 20 - 40 รายที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงที่ไม่ถึงแก่ชีวิต เช่น ถูกทำร้ายร่างกายและได้รับบาดเจ็บจนต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล ความรุนแรงในหมู่นักเรียนที่เรียกว่า bully หรือการรังแกก็กำลังเป็นปัญหาสำคัญ การสำรวจพบว่า 1 ใน 7 ของเด็กนักเรียนเคยถูกรังแกหรือเคยรังแกผู้อื่นมาก่อน (Commission for the Prevention of Youth Violence, 2000)

ข้อมูลจากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กระบุว่าในปี 2551 มีเด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีและอยู่ในศูนย์ฝึกจำนวน 42,766 คน แบ่งเป็นชาย 38,901 คน และหญิง 3,865 ในจำนวนนี้มีอายุอยู่ในช่วง 10 – 14 ปี จำนวน 6,627 คน หรือคิดเป็น 15.5% โดยที่เหลืออยู่ที่ในช่วงอายุ 15 – 18 ปี จำนวน 36,139 คน คิดเป็นร้อยละ 84.50 (รายละเอียดในตาราง 2)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ จำแนกตามอายุ และเพศตั้งแต่เดือนมกราคม – พฤศจิกายน 2551

เพศ / อายุ	รวม		ชาย		หญิง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
10 – 14 ปี	6,627	15.50	5,901	13.80	726	1.70
15 – 18 ปี	36,139	84.50	33,000	77.16	3,139	7.34
รวม	42,766	100	38,901	90.96	3,865	9.04

เมื่อพิจารณาจากคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำพบว่าโดยส่วนมากกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์ คิดเป็นร้อยละ 27.30 รองลงมาได้แก่คดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษคิดเป็นร้อยละ 23.87 ตามลำดับ (รายละเอียดในตาราง 3)

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯทั่วประเทศ จำแนกตามฐานความผิดตั้งแต่เดือนมกราคม – พฤศจิกายน 2551

ฐานความผิด	จำนวน	ร้อยละ
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	11,673	27.30
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	6,038	14.12
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	1,767	4.13
ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข เสรีภาพ ชื่อเสียงและการปกครอง	2,760	1.43
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ	10,208	23.87
ความผิดเกี่ยวกับอาวุธและวัตถุระเบิด	2,873	6.72
ความผิดอื่นๆ	7,447	17.41
รวม	42,766	100.00

นอกจากนี้พบว่าเด็กและเยาวชนชายกระทำผิดซ้ำจำนวน 5,816 รายคิดเป็นร้อยละ 13.60 ส่วนหญิงกระทำผิดซ้ำ 274 คนคิดเป็นร้อยละ 0.64 (รายละเอียดในตาราง 4)

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของคดีเด็กและเยาวชนที่เป็นการกระทำผิดซ้ำเมื่อเปรียบเทียบกับคดีใหม่ทั้งหมด จำแนกตามเพศตั้งแต่มกราคม – พฤศจิกายน 2551

เพศ	จำนวน		ร้อยละ
	คดีรับใหม่ทั้งหมด	คดีที่เป็นการกระทำผิดซ้ำ	
ชาย	38,901	5,816	13.60
หญิง	3,865	274	0.64
รวม	42,766	6,090	14.24

ส่วนแนวโน้มจำนวนเด็กและเยาวชนกระทำผิดในสถานพินิจทั่วประเทศในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (2541- 2550) พบว่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี จาก 38,472 เป็น 51,128 ราย สำหรับการให้เห็นผลในการกระทำผิด เยาวชนกล่าวว่ามาจากเพื่อนสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 39.54 รองลงมาได้แก่ ความคึกคะนองคิดเป็นร้อยละ 15.33 ตามมาด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์คิดเป็นร้อยละ 10.83 สภาพฐานะทางเศรษฐกิจคิดเป็นร้อยละ 6.85 และเกิดจากสภาพครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 5.98 ตามลำดับ

2.3 ปัจจัยเสี่ยงของการเกิดความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนประกอบขึ้นด้วยหลายเหตุปัจจัย (Multi-factors) ทุกระดับทั้งระดับบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว และสังคม อย่างไรก็ตามสามารถแบ่งระดับการวิเคราะห์เกี่ยวกับสาเหตุความรุนแรงระหว่างบุคคลได้เป็น 3 ระดับคือ ปัจจัยระดับบุคคล ปัจจัยระหว่างบุคคล และปัจจัยระดับสังคมวัฒนธรรม กล่าวอีกอย่างคือ ปรากฏการณ์ของความรุนแรงในเด็กและเยาวชน มีสาเหตุได้ทั้งปัจจัยในระดับบุคคล ระหว่างบุคคล และระดับโครงสร้าง

1. ปัจจัยระดับบุคคล ได้แก่บุคลิกภาพของผู้กระทำความรุนแรง หรือผู้ที่ได้รับความรุนแรง แนวคิดนี้รวมความถึงแนวคิดว่าด้วยบุคลิกภาพที่เบี่ยงเบน ความเจ็บป่วยทางจิต การใช้สารเสพติด การดื่มแอลกอฮอล์ และกระบวนการในระดับบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรุนแรง

2. ปัจจัยระหว่างบุคคล เป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของคน โครงสร้างและบทบาทของครอบครัว และปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก และการเรียนรู้ (Socialization) ในครอบครัวและสังคม ซึ่งส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมความรุนแรง

3. ปัจจัยระดับสังคมวัฒนธรรม เป็นการพิจารณาปัจจัยในระดับมหภาค โดยมีสมมุติฐานที่ว่า ความรุนแรงระหว่างบุคคลก่อรูปมาจากโครงสร้างทางสังคมที่เอื้อต่อการเกิดความรุนแรง เช่น ความไม่เป็นธรรม โครงสร้างทางสังคมที่ชายเป็นใหญ่ ปัญหาช่องว่างทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง แนวคิดทางวัฒนธรรม ประเพณีนิยมที่ยอมรับความรุนแรง เป็นต้น

2.3.1 ปัจจัยระดับบุคคล

ให้ความสำคัญกับลักษณะทางกายภาพหรือสุขภาพจิตของคนโดยผู้ที่ใช้ความรุนแรงถูกมองว่ามีความเจ็บป่วยทางจิตใจหรือมีปัญหาบุคลิกภาพ เช่นการขาดความสามารถหรือทักษะในการควบคุมตนเอง หรือระงับความโกรธ ประวัติครอบครัวของการผู้กระทำที่ได้รับความรุนแรงในวัยเด็ก หรือการเชื่อมโยงผู้ที่ใช้ความรุนแรง เข้ากับการบริโภคเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์หรือสารเสพติด ความเครียดในครอบครัว หรือจากการทำงาน การมีอาวุธครอบครอง การตกงาน หรือการอธิบายการใช้ความรุนแรงนี้ด้วยประสบการณ์ในวัยเด็กของผู้ชาย การที่เด็กชายที่ขาดพ่อมักยึดเอาแบบอย่างของบทบาทและพฤติกรรมที่เห็นจากสื่อมวลชน ไม่ว่า เป็นโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ต้นแบบเหล่านี้มีภาพของความเข้มแข็งมีอำนาจ ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการกับปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการใช้วิธีการที่รุนแรง จึงเลียนแบบการจัดการกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในชีวิตของเขาด้วยวิธีการแบบเดียวกัน เฉพาะความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ก็โน้มเอียงที่ อธิบายว่าเป็นเด็กที่ ขาดความรักความอบอุ่น ไม่มีทักษะในการแก้ไขปัญหา เป็นต้น

ก. อายุ : การกระทำรุนแรงนั้นขึ้นอยู่กับอายุ และบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ด้วย ในเด็กและเยาวชนหรือคนหนุ่มสาว ประมาณครึ่งหนึ่งของกรณีก้าวร้าวและทำร้ายผู้อื่นนั้น มีเหตุผลเนื่องมาจากต้องการความตื่นเต้น ประกอบกับมีเพื่อนร่วมกระทำด้วย ส่วนอีกครึ่งหนึ่งเป็นการกระทำที่มีการวางแผนล่วงหน้าแต่เมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ กรณีอาชญากรรมส่วนใหญ่ เปลี่ยนจากการแสวงหาความตื่นเต้นเป็นการวางแผนล่วงหน้า หรือต้องการให้เหยื่อถูกดูหมิ่นดูแคลน (Agnew, 1990)

ข. เพศ : เพศชายถือเป็นปัจจัยเสี่ยงของพฤติกรรมรุนแรง (Fitzpatrick, 1997) การศึกษาพบว่าความรุนแรงส่วนใหญ่เกิดขึ้นโดยเด็กและเยาวชนชาย ในประเทศไทยจากสถิติเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมาย พบว่า เป็นเพศชายต่อเพศหญิงประมาณ 10:1 ในสหรัฐอเมริกาอัตราการถูกจับด้วยข้อหารุนแรงพบในเด็กและเยาวชนชายมากกว่าเด็กและเยาวชนหญิงประมาณ 6.6 :1 (Lynch, 2002) เด็กและเยาวชนที่เป็นเหยื่อของความรุนแรงก็เป็นชายมากกว่าหญิงเช่นกัน ในเอลซัลวาดอร์พบว่าอัตราการถูกฆาตรกรรมในเด็กและเยาวชนชายต่อหญิง 14.6 : 1 ในประเทศฟิลิปปินส์ พบอัตรา 16.0 : 1 ส่วนในประเทศเกาหลีพบอัตรา 1.6 :1 (WHO, 2002)

ค. พฤติกรรมส่วนบุคคล :

- **การขาดความยับยั้งชั่งใจ** ขาดสมาธิและซนอยู่ไม่นิ่งในวัยเด็กก่อให้เกิดพฤติกรรมอันธพาลผ่านทาง cognitive process ที่ไม่ดี เช่น เด็กไม่สามารถประเมินผลลัพธ์ของพฤติกรรมที่ตนทำ นอกจากนี้ลักษณะพฤติกรรมดังกล่าวยังเป็นตัวชี้ถึงการกระทำผิดกฎหมายในอนาคต ไม่ว่าเด็ก มีพฤติกรรมเกเรมาก่อนหรือไม่ก็ตาม เช่น การควบคุมอารมณ์ไม่ได้อาจนำไปสู่อาชญากรรมรุนแรง เป็นต้น (Farrington, Loeber และ Van Kammen, 1990)

- **พฤติกรรมเกเร** อันได้แก่ ขโมย หนีโรงเรียน ไม่เชื่อฟัง ดื้อ อาละวาด แม้พฤติกรรม เหล่านี้ไม่ได้มีความรุนแรงในตัวของมันเอง แต่ก็เป็นจุดเริ่มต้นของพฤติกรรมรุนแรงเมื่อโตขึ้น การศึกษาของ Mason และคณะ (2004) พบว่าตัวพยากรณ์ที่สำคัญที่สุดของการมีพฤติกรรมรุนแรงใน วัยผู้ใหญ่ตอนต้น (ช่วงอายุ 21 ปี) คือ การมีพฤติกรรมเกเรในวัยเด็ก การศึกษาในประเทศจีนเปรียบเทียบความแตกต่างของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายกับเด็กและเยาวชนปกติ พบว่ากลุ่มแรกมีอัตราการทำผิดกฎระเบียบและต้องถูกโรงเรียนลงโทษหรือไล่ออกสูงกว่า มีอัตราของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น เล่นการพนัน สูบบุหรี่ ดื่มสุราและวิวาทชกต่อยสูงกว่า มีทัศนคติไม่สนใจการเรียนสูงกว่า และลาออกจากโรงเรียนก่อนสำเร็จการศึกษาสูงกว่า และเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ มีอัตราการไม่มีงานทำและทำงานรับจ้างสูงกว่ากลุ่มควบคุมซึ่งมัก ทำงานด้านวิชาชีพเฉพาะ (Wolfgang, 1996)

- **พฤติกรรมความก้าวร้าว** ซึ่งแสดงออกในรูปพฤติกรรมก้าวร้าว อาละวาด ความก้าวร้าวทางวาจาและต่อวัตถุสิ่งของ เป็นปัจจัยเสี่ยงในเด็กชาย Lipsey และ Derzon (1998) พบว่าพฤติกรรมก้าวร้าวในช่วงเด็กและเยาวชนตอนต้นร่วมกับอาการซนอยู่ไม่นิ่งและทัศนคติเชิงลบต่อโรงเรียนหรือการเรียน เป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญและเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีมากในการเกิดความรุนแรงและการกระทำผิดกฎหมายเมื่อโต

- **พฤติกรรมการใช้สารเสพติด** แม้ว่าเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ที่ใช้สารเสพติด ไม่ได้ก่อ ความรุนแรง แต่ก็มีความสัมพันธ์ระหว่างความรุนแรง และความถี่ของการกระทำผิดกับความรุนแรงและความถี่ของการใช้สารเสพติด (National Youth violence Prevention Resource Center, 2001) จากการตรวจร่างกายเด็กและเยาวชนที่ถูกจับ พบว่าร้อยละ 50 การตรวจสารเสพติดให้ผลบวก (Drug Policy Information Clearing house, 2000)

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า มีความเชื่อมโยงอย่างมีนัยสำคัญระหว่างการใช้สุรา อาชญากรรมและการกระทำรุนแรง (Greenfield และ Henneberg, 2000) สุราและสารเสพติดเพิ่มโอกาสหรือกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงได้หลายวิธี เช่น สุรา และสารเสพติด เปลี่ยนแปลง

การรับรู้ (perception) และเกิดการกระทำโดยขาดความยับยั้งชั่งใจ (Impulsivity) ในคนหนุ่มสาว นอกจากนี้การใช้สุราและสารเสพติดยังเกี่ยวข้องกับอัตราการพกอาวุธปืนที่สูงขึ้น และการกระทำผิดกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายสารเสพติดอีกด้วย

ในประเทศไทย การศึกษาในเด็กและเยาวชนที่ถูกจับเพราะก่อคดีที่มีการใช้ความรุนแรง เช่น ปล้นทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย พยายามฆ่า หรือฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ฯลฯ พบว่าเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่เป็นลูกคนโต คือร้อยละ 30 - 39 บิดามารดาหย่าร้างแยกทางกันหรือเสียชีวิตสูงร้อยละ 43 - 64 บิดามารดามีการศึกษาน้อย จบเพียงประถมศึกษาครอบครัวมีรายได้ค่อนข้างต่ำ เด็กและเยาวชนถึงร้อยละ 62 ว่างงาน (ขณะกระทำผิด เด็กและเยาวชนออกจากโรงเรียนแล้วยังไม่มีงานทำ) ใช้ยาเสพติดสูงถึงร้อยละ 92 ใช้อาวุธในการกระทำผิดร้อยละ 51-90 (กอบโชค จูวงศ์, 2541; ฉลอง สุขจันทร์, 2542) การศึกษาในผู้ต้องขังวัยหนุ่มที่ก่อคดีอุจฉกรรจ์ก็ได้ผลเช่นเดียวกันคือ การศึกษาและรายได้ของผู้ต้องขังและครอบครัวเองอยู่ในระดับต่ำ และส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับอบายมุข

2.3.2 ปัจจัยระหว่างบุคคล

ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน และอิทธิพลของกลุ่ม มีความสัมพันธ์ในการศึกษา ในเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ พบว่า ร้อยละ 25 คบเพื่อนที่เที่ยวเตร่ เล่นการพนันและใช้ยาเสพติด (ประถมศิลป์ พันธ์เขียน, 2546) ส่วนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดคดีปล้นทรัพย์คบเพื่อนส่วนใหญ่ที่ว่างงานและมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเช่นกัน (ฉลอง สุขจันทร์, 2542) การศึกษาในนักเรียนมัธยมปลาย พบว่า การคบเพื่อนเกเรร่วมกับการมีความผูกพันต่อสังคมต่ำทำให้มีความเสี่ยงสูงต่อการกระทำผิด การวิเคราะห์โอกาสเสี่ยงต่อการกระทำผิดในเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดข้อหาข่มขืนกระทำชำเรา และผู้ต้องขังวัยหนุ่มคดีข่มขืนกระทำชำเราก็ได้ผลเช่นเดียวกัน คือ การคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (ชอบหนีโรงเรียน เตร็ดเตร่กลางคืน ใช้สารเสพติด เล่นการพนัน) และการคบเพื่อนที่เคยกระทำผิดกฎหมายมาก่อนทำให้โอกาสกระทำผิดสูงขึ้น และระดับความรุนแรงของการกระทำผิดก็สูงขึ้นด้วย (พรศิริ มูลติชัย, 2541; โอฬาร เอี่ยมประภาส, 2541)

2.3.3 ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นการเป็นเมือง (Urbanization) ความทันสมัย (modernization) และการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางสังคม มีความเกี่ยวข้องกับความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ตัวอย่าง เช่น ในกลุ่มประเทศละตินอเมริกาและอัฟริกาซึ่งมีวิกฤตทางเศรษฐกิจ และมีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางสังคมอย่างมาก อัตราการเติบโตของประชากรสูงขึ้น แต่อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจต่ำลง ทั้งหมดนี้ทำให้ค่าจ้างแรงงานต่ำลง infrastructure ถูก

ทำลาย การบริการทางสังคมลดลง อัตราการจ้างงานต่ำลง ที่อยู่อาศัยไม่เพียงพอ คนหนุ่มสาวต้องเคว้งคว้าง และขาดการช่วยเหลือในช่วงต่อระหว่างการออกจากโรงเรียนและการได้งานทำ ทั้งหมดนี้นำไปสู่ความอึดอัดใจ ความโกรธและความตึงเครียดในคนหนุ่มสาว ซึ่งก็ส่งผลให้คนกลุ่มนี้หันไปก่ออาชญากรรมและความรุนแรงมากขึ้น (WHO, 2002)

ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ที่สัมพันธ์กับความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ ชุมชนที่ไม่มีสัมพันธภาพ ความผูกพัน และความปลอดภัย ส่วนความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม คือ แนวคิดที่ยอมทนต่อการกระทำความรุนแรง ทั้งนี้ เมื่อทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาปัญหาเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในเด็กและเยาวชนของต่างประเทศ เพิ่งเริ่มปรากฏให้เห็นเมื่อไม่นานมานี้ เช่นการศึกษาเกี่ยวกับเยาวชนในกลุ่มแก็งค์ เด็กไร้บ้าน (Homeless Youth) และมีอยู่บ้างที่ศึกษาเยาวชนทั่วไปในชุมชน โดยชี้ให้เห็นว่าความยากจน การถูกตีตรา (Stigmatized) การถูกแบ่งแยก (Discriminated) (Shoveller, J et al, 2007) การติดต่อระหว่างวัฒนธรรม (Acculturation) (Soriano, J.L et al, 2004) ความเป็นเมือง อุดมการณ์ความเป็นชาย (Masculinity) กับการใช้ความรุนแรง (ชี้ให้เห็นว่าความรุนแรง เป็นสัญลักษณ์เชิงวัฒนธรรม มีความหมาย และปฏิบัติการในการสร้างตัวตนอัตตลักษณ์ การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม การเป็นเครื่องมือในการมีชีวิตอยู่รอดของกลุ่มคน ชายขอบของสังคม และ การเป็นเครื่องมือที่แสดงสัญลักษณ์ของอำนาจและความเหนือกว่า สำหรับประเทศไทยงานวิจัยที่ว่าด้วยความรุนแรงในนักเรียนอาชีวะอาจสะท้อนสัญลักษณ์และความหมายของการใช้ความรุนแรง พบว่า ค่านิยมที่มีผลต่อการทะเลาะวิวาทมากที่สุด คือ ค่านิยมใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา รองลงมาคือค่านิยมรักสถาบันการศึกษา ค่านิยมไม่ให้ความสำคัญต่อการเรียน ค่านิยมรักเพื่อนพ้อง และค่านิยมว่าการทะเลาะวิวาทเป็นเรื่องธรรมดา นอกจากค่านิยมดังกล่าวแล้วยังมีการปลูกฝังความเป็นตัวตนแห่งสถาบันและความรู้สึกแห่งศักดิ์ศรีอีกด้วย (สุชินทร์ ปรีดาสุริยชัย, 2543) ความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของสัญลักษณ์ที่เป็นเครื่องหมายของสถาบันการศึกษา ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสถาบันการศึกษา และเป็นสิ่งที่ได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เริ่มเข้าสู่สถาบันการศึกษา ในลักษณะของการถ่ายทอดจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง รวมทั้งการถ่ายทอดจากอาจารย์ผู้สอน ความเชื่อ ค่านิยมและทัศนคติเหล่านี้เมื่อถูกกระตุ้นโดยปัจจัยเกี่ยวกับสถานการณ์ เช่นการถูกทำร้ายมาก่อนถูกทำให้เสียศักดิ์ศรีหรือถูกสถาบัน การศึกษาอื่นท้าทาย ก็ เกิดเป็นพฤติกรรมรุนแรงขึ้นมา (สุชินทร์ ปรีดาสุริยชัย, 2543; สุดใจ สุขะ และคณะ, 2547)

ปัจจัยทางวัฒนธรรมมีผลต่อความรุนแรงในสังคมโดยเฉพาะการสร้างค่านิยมว่าความรุนแรงเป็นสิ่งปกติธรรมดา วิธีการหนึ่งที่ค่านิยมและบรรทัดฐานแห่งความรุนแรงได้รับการถ่ายทอดออกไปอย่างต่อเนื่องก็คือทางสื่อมวลชนไม่ว่า เป็นโทรทัศน์ วีดีโอเกม วิดีทัศน์ ภาพยนต์ หนังสือพิมพ์หรืออินเตอร์เนต การศึกษาในสหรัฐอเมริกาพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วเด็ก เห็นฉากรุนแรง

ถึง 25 ฉากต่อวันทางโทรทัศน์ และรวมทั้งหมดเป็นจำนวน 200,000 ฉากตั้งแต่เด็กจนถึงอายุ 18 ปี (Horn, 2000)

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้ภาพแห่งความรุนแรงถูกถ่ายทอดออกมาได้อย่างสมจริง สมาคมกุมารแพทย์ สมาคมจิตแพทย์เด็กและเด็กและเยาวชน สมาคมนักจิตวิทยาและสมาคมแพทย์แห่งสหรัฐอเมริกาได้ให้ข้อมูลโดยอ้างอิงการวิจัยที่มีมากกว่า 30 ปี ว่าการเห็นความรุนแรงจากสื่อสามารถนำไปสู่การเกิดทัศนคติค่านิยมและพฤติกรรมก้าวร้าวได้ โดยเฉพาะในเด็ก (American Academy of Pediatrics, American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, American Psychological Association, และ American Medical Association, 2000) การเห็นความรุนแรงในโทรทัศน์และวีดีโอเกม ส่งผลในระยะสั้น คือ ทำให้พฤติกรรมความคิดและอารมณ์ก้าวร้าวเพิ่มขึ้น ส่วนผลในระยะยาว คือ พฤติกรรมรุนแรง เช่น การทำร้ายผู้อื่นและการกระทำผิดกฎหมาย เพิ่มขึ้น (Anderson และ Dill, 2000; Anderson และคณะ 2000)

ในประเทศไทยอิทธิพลของสื่อที่มีความรุนแรงเป็นประเด็นที่มีผู้ศึกษาไว้หลายคน ผลการศึกษาส่วนใหญ่ชี้ว่า สื่อมีอิทธิพลต่อทัศนคติและแนวโน้มในการแก้ปัญหา เช่น การศึกษาในนักเรียนมัธยมศึกษาทั่วไปพบว่า นักเรียนดูโทรทัศน์มาก มีทัศนคติเห็นพ้องกับการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา (เสรี ภัทรพิศาล, 2545) ส่วนการศึกษาในผู้ต้องขังในทัณฑสถานวัยหนุ่ม พบว่าการรับสื่อที่มีเนื้อหารุนแรงโดยตามลำพังนั้นมิได้สัมพันธ์กับพฤติกรรมรุนแรง แต่เมื่อผสมกับอิทธิพลของกลุ่มแล้ว เกิดแนวโน้มของพฤติกรรมรุนแรง อย่างไรก็ตาม การศึกษาของโอพาร เอี่ยมประภาส (2541) ในกลุ่มเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ พบว่าอิทธิพลของสื่อไม่มีความสัมพันธ์กับการกระทำผิด

2.4 การป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยชุมชน

การทบทวนเอกสารโครงการเพื่อการป้องกันปัญหาความรุนแรงในเยาวชน โดยอุมาพร ตรังคสมบัติ (2549) พบว่าการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยปกป้อง (Protective factors) ยังมีไม่มากเท่าปัจจัยเสี่ยง และยังไม่ได้มีการประเมินน้ำหนักของปัจจัยแต่ละตัวอย่างมีมาตรฐานเท่ากับในเรื่องของปัจจัยเสี่ยง นอกจากนี้ การศึกษาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในกลุ่มพฤติกรรมอันธพาลโดยรวม ไม่ใช่ในพฤติกรรมรุนแรงโดยเฉพาะ ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยปกป้องในกลุ่มพฤติกรรมรุนแรงก็ยังไม่มีการศึกษา ซ้ำอย่างเพียงพอที่สรุปได้ว่าปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลในการลดความรุนแรงอย่างแท้จริง

แม้การศึกษาที่มีอยู่ เป็นการศึกษาในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมอันธพาลหรือกระทำผิดกฎหมายเป็นส่วนใหญ่ก็ตาม แต่ข้อมูลจากการศึกษาดังกล่าวก็ชี้ว่า ปัจจัยป้องกันสำหรับพฤติกรรมดังกล่าวก็น่าเป็นปัจจัยปกป้องสำหรับพฤติกรรมรุนแรงเช่นกัน

2.4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ทัศนคติไม่ยอมทนต่อการกระทำผิดและพฤติกรรมรุนแรง เป็นปัจจัยปกป้องที่สำคัญที่สุด ทัศนคติดังกล่าวแสดงว่าบุคคลให้ความสำคัญต่อค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม และไม่ยอมรับการกระทำใดๆ ที่ฝ่าฝืนบรรทัดฐานนั้น

ส่วนปัจจัยอื่น เช่น สติปัญญาที่ดี เพศหญิง รวมทั้งการมีทัศนคติ การยึดถือและปฏิบัติตามค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคมนั้น จากการวิจัยยังไม่พบว่าช่วยลดพฤติกรรมรุนแรงแต่พบว่าช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดพฤติกรรมอันธพาลหรือผิดกฎหมาย

2.4.2 ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว สัมพันธภาพที่อบอุ่นและเกื้อกูลระหว่างเด็กกับพ่อแม่หรือผู้ใหญ่คนอื่น เป็นปัจจัยที่ช่วยปกป้องจากพฤติกรรมอันธพาล แต่ผลในการลดพฤติกรรมรุนแรงนั้นยังไม่มีนัยสำคัญ

2.4.3 ปัจจัยเกี่ยวกับเพื่อน การคบเพื่อนที่ไม่ชอบความรุนแรง ป้องกันการมีพฤติกรรมรุนแรงในวัยหนุ่มสาว ส่วนการคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเหมาะสม ช่วยลดโอกาสเสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎหมาย

2.4.4 ปัจจัยเกี่ยวกับการจัดการในโรงเรียน การอุทิศตนต่อการเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ลดโอกาสเกิดความรุนแรงในเด็กและเยาวชน เด็กและเยาวชนที่อุทิศตนต่อการเรียน นับว่าเป็นผู้ที่ได้ยึดถือเอาค่านิยมเชิงบวกของสังคมไว้ในตน เด็กและเยาวชนกลุ่มดังกล่าวมักไม่ยุ่งเกี่ยวกับความรุนแรง ทั้งนี้เพราะเป็นสิ่งที่ขัดต่อทัศนคติและวิธีปฏิบัติของตน และเพราะเป็นการทำลายโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนของตน

การเข้าร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมหรือที่สังคมยอมรับ ไม่ว่าเป็นกิจกรรมครอบครัว โรงเรียน กิจกรรมนอกหลักสูตร กิจกรรมทางศาสนา หรือกิจกรรมชุมชน เป็นปัจจัยปกป้องต่อพฤติกรรมอันธพาลการเข้าร่วมกิจกรรมกับครอบครัวและกิจกรรมชมรมของโรงเรียนนอกเหนือไปจากกิจกรรมกีฬา มีผลในการลดโอกาสเกิดพฤติกรรรมรุนแรง แต่น้ำหนักของปัจจัยดังกล่าวค่อนข้างน้อย

2.4.5 ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน

ครอบครัวเข้มแข็งปลอดความรุนแรง

พรพิมล เจียมนาคินทร์ (2539) ได้เสนอแนวทางป้องกันปัญหาเด็กและเยาวชนไว้ว่าต้องเริ่มแก้ไขจากครอบครัวเป็นอันดับแรก เพราะบ้านเป็นสภาพแวดล้อมเบื้องต้นที่ มีผลต่อความคิด ค่านิยม ทัศนคติในการมองโลก รวมถึงพฤติกรรมและบุคลิกภาพของเด็กและเยาวชน พฤติกรรมของเด็กและเยาวชน เป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูในบ้าน เด็กและเยาวชนที่มาจากครอบครัวที่อบอุ่นมีแนวโน้มที่ มีปัญหาน้อยกว่าเด็กและเยาวชนที่มาจากครอบครัวที่แตกแยก พ่อแม่จึงควรทำหน้าที่เอาใจใส่ดูแลให้คำปรึกษาเมื่อลูกมีปัญหาโดยต้องเปิดใจกว้างยอมรับฟังข้อคิด

เห็นของลูก ให้เวลากับลูกให้พอเพียง เพื่อที่ลูกไม่ใช้เวลาอยู่กับกลุ่มเพื่อนมากเกินไป พ่อแม่ยังอาจชักนำให้ลูกมีความสนใจในธรรมะ มีศรัทธายึดมั่นในศีลธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต หากเด็กและเยาวชนมีปัญหาในด้านอารมณ์ และสภาพจิตใจ ก็ควรแนะนำให้ไปปรึกษาจิตแพทย์ นอกจากนี้ ภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนสื่อมวลชนในการนำเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นตัวอย่างที่ดี มีประโยชน์ต่อสังคม และหลีกเลี่ยงการนำเสนอภาพความรุนแรง หรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางเพศมากเกินไป เพื่อไม่ให้เด็กและเยาวชนหมกมุ่น และจดจำแบบอย่างที่ไม่ดี

การจัดการเพื่อลดสิ่งแวดล้อมที่เสี่ยงสำหรับเด็กและเยาวชน

ปืน อาวุธก่อความรุนแรง การแก้ปัญหาอาวุธปืนอย่างจริงจังเป็นสิ่งสำคัญ และอาจทำได้โดยการมีกฎหมายจัดการเรื่องอาวุธ ปืนเถื่อน ควบคุมการมีอาวุธปืนในผู้ที่มีอายุน้อย ลงโทษผู้ขายอาวุธให้เด็กและเยาวชน ผู้มีอาวุธปืนเถื่อนในครอบครองและผู้ที่ก่อความรุนแรงด้วยอาวุธปืนอย่างจริงจัง รวมทั้งให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชน ครอบครัว และชุมชนเกี่ยวกับอันตรายอันเกิดจากอาวุธปืน

สุราและสารเสพติด ปัจจัยกระตุ้นความรุนแรง ทำให้พฤติกรรมรุนแรงเกิดขึ้นได้ง่ายขึ้น มาตรการลดโอกาสที่เด็กและเยาวชน เข้าถึงสุราและสารเสพติดได้ง่ายจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ในประเทศนิวซีแลนด์ในเมืองที่มีการจำกัดการซื้อสุราในเด็กและเยาวชนพบว่าอาชญากรรมลดลงอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบกับเมืองที่ไม่มีมาตรการใดๆ (WHO, 2002)

สื่อรุนแรง ปัจจัยชี้นำความรุนแรง การดูโทรทัศน์ของเด็กเป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่สำคัญมากเช่นเดียวกับปัญหาอื่นๆ เช่น ปัญหาการสูบบุหรี่ ควรมีการจำกัดการแพร่ภาพความรุนแรงในรายการโทรทัศน์ของเด็กและจำกัดเวลาที่เด็กดูโทรทัศน์ นอกจากนี้ควรมีระบบการประเมินความรุนแรงของรายการโทรทัศน์เช่นเดียวกับที่มีสำหรับภาพยนต์ที่ฉายตามโรงภาพยนต์ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพ่อแม่ในการควบคุมดูแลการโทรทัศน์ของเด็ก

การรณรงค์เกี่ยวกับสื่อที่มีความรุนแรงอย่างจริงจัง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในประเทศแคนาดามีการรณรงค์ในระดับรากหญ้าที่ลดการดูรายการโทรทัศน์ที่รุนแรงและลดการแพร่ภาพความรุนแรงทางโทรทัศน์โปรแกรมดังกล่าวทำให้มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยของประชาชน ในการดูโทรทัศน์ รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงในนโยบายเกี่ยวกับสื่อและอุตสาหกรรมผลิตรายการโทรทัศน์ด้วย

สำหรับชุมชนที่มีอาชญากรรมรุนแรงและมีแก๊งค์ที่อันตราย วิธีที่ได้ผลดีมากก็คือ การจัดการทางกฎหมายอย่างจริงจังโดยการเพิ่มการลาดตะเวนของตำรวจและจับกุมผู้ที่กระทำผิดอาชญากรรมรุนแรงซ้ำ วิธีนี้ ทำให้สามารถจับกุมผู้นำแก๊งค์ได้ แม้ว่าบางแก๊งค์ มีผู้นำคนใหม่ เกิดขึ้นมาก็ตาม แต่ส่วนใหญ่แล้วแก๊งค์ค่อยๆ สูญหายหรืออิทธิพลลดลง (แต่การวิจัยพบว่า การจับเด็ก

และเยาวชนที่กระทำผิดกฎหมายเล็กๆน้อยๆ นั้นเป็นวิธีที่ไม่ได้ผล)วิธีการนี้ได้ผลดีเมื่อมีการร่วมมือของชุมชนในการวางเป้าและลำดับความสำคัญว่า แก้ปัญหาอะไรก่อน/หลัง นอกจากนี้ตำรวจก็ต้องทำตนให้เป็นที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจของชุมชนด้วย ในหลายประเทศ เช่น บราซิล และ Costa Rica มีการจัดให้ตำรวจทำงานกับเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาโดยตรงโดยร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทางสุขภาพจิตในการค้นหาเด็กและเยาวชนที่ก่อความรุนแรง หรือเป็นเหยื่อของความรุนแรง และส่งต่อไปยังหน่วยงานที่ ให้การช่วยเหลืออย่างเหมาะสม โปรแกรมดังกล่าวพบว่าได้ผลดี (WHO, 2002)

2.5 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนในประเทศที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาเด็กและจะเป็นเงื่อนไขสำคัญในการป้องกันและดูแลปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน มีได้แก่

2.5.1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เป็นบทบัญญัติเรื่องสิทธิเสรีภาพ และการกำหนโยบายแห่งรัฐที่มีสภาพที่บังคับให้รัฐต้องทำ เช่น รัฐต้องจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนทุกชนชั้น ผู้ยากไร้ ผู้พิการ ทุพพลภาพต้องได้รับการศึกษาทัดเทียมบุคคลอื่น ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ไม่มีรายได้เพียงพอ ต้องได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ในด้านเด็กและเยาวชน ระบุว่า รัฐมีหน้าที่ในการให้เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง โดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชนส่งเสริมความ เสมอ ภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน”

นอกจากนั้น ยังกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำคุ้มครองแรง งาน โดยเฉพาะแรงงานเด็กและแรงงานหญิง จัดระบบแรงงานสัมพันธ์ การประกันสังคมรวมทั้งตั้งค่าตอบแทนแรงงานให้เป็นธรรม ทั้งนี้ยังเน้นเรื่อง "สิทธิชุมชน" ชุมชนสามารถปกป้องสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรท้องถิ่นของตน หรือการกำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีการรับฟังความเห็นหากโครงการก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตหรือทรัพยากรธรรมชาติ หมวด "การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน" ให้ประชาชนเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมาย หรือถอดถอนนักการเมืองที่ประพฤติมิชอบได้ง่ายขึ้น ประชาชนมีโอกาสยื่นแก้ไขรัฐธรรมนูญได้โดยตรง รวมถึงการ ให้รัฐต้องจัดให้มีกฎหมายการจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง ฯลฯ

2.5.2 พระราชบัญญัติ ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 สาระสำคัญ มุ่งให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีหน้าที่ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมทั้งแก้ไขปัญหาที่อาจมีผลกระทบในทางลบต่อเด็กและเยาวชน โดยมีหลักการสำคัญคือ การพัฒนาเด็กและเยาวชน การบังคับใช้และการปฏิบัติตามบทบัญญัติใดๆ แห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นอันดับแรก เด็กและเยาวชนทุกคนมีสิทธิในการได้รับการศึกษา และได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพสูงสุดตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เด็กพิการ เด็กที่มีข้อจำกัดทางการเรียนรู้ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีสิทธิในการได้รับการศึกษาที่รัฐจัดให้เป็นพิเศษที่เหมาะสมกับลักษณะเด็กประเภทนั้นๆ เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการรับบริการทางการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานสูงสุดเท่าที่มีการให้บริการทางด้านนี้ เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการเล่น มีเวลาพักผ่อนและเข้าร่วมกิจกรรมการละเล่นทางนันทนาการที่เหมาะสมตามวัยของเด็กและเยาวชน และการมีส่วนร่วมอย่างเสรีในทางวัฒนธรรมและศิลปะ

พระราชบัญญัตินี้ มีเป้าหมายในการพัฒนาเด็กและเยาวชน เพื่อมุ่งให้เด็กและเยาวชนมีความผูกพันต่อครอบครัว ภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัย และรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งกฎเกณฑ์และกติกาในสังคม ให้มีสุขภาพและพลานามัยแข็งแรง รู้จักการป้องกันตนเองจากโรคและสิ่งเสพติด ให้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ตามสมควรแก่วัย จริยธรรม และคุณธรรม ให้มีทักษะและเจตคติที่ดีต่อการทำงาน มีศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในการทำงานสุจริต ให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นโดยมีจิตสำนึกในการให้และการอาสาสมัคร รวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ ให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อส่วนรวมตามสมควรแก่วัย

วิธีการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือ ส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชนอำเภอ สภาเด็กและเยาวชนจังหวัด สภาเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานครและสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ จัดทำนโยบายและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติเสนอต่อคณะกรรมการ กำหนดแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ และกำหนดแนวทาง

ปฏิบัติตามนโยบายและแผนดังกล่าว ตลอดจนการประสานงาน ติดตาม และประเมินผล ทั้งในส่วนของรัฐและเอกชนให้มีการปฏิบัติงานตามนโยบายเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านเด็กและเยาวชน ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุน และ ร่วมมือกับเอกชนในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรดังกล่าว รวมทั้ง ศึกษาวิจัยหรือสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน สำรวจ ศึกษา รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ ติดตาม และประเมินผลเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของเด็กและเยาวชนตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และความตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี ตลอดจนกฎหมายภายในประเทศ เพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูล และรวบรวมข้อคิดเห็นของเด็กและเยาวชน รวมทั้งจัดทำรายงานเพื่อเป็นแนวนโยบายในการพัฒนาเด็กและเยาวชนต่อไป โดยมีหน้าที่ สนับสนุนและประสานงานกับหน่วยงานทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อร่วมมือกันพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมทั้งส่งเสริมการดำเนินกิจการสภาเด็กและเยาวชนในทุกระดับ ส่งเสริมสื่อมวลชน และสถานศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกในการให้และการอาสาสมัครให้แก่เด็กและเยาวชน เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์งานและกิจการเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน ศึกษา วิเคราะห์ และวางแผนการงบประมาณและค่าใช้จ่าย เพื่อการพัฒนาเด็กและ เยาวชน โดยร่วมกับหน่วยงานอื่น รวมทั้งพิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรเอกชนหรือองค์กร ชุมชน และ ดำเนินการจัดงานสมัชชาเด็กและเยาวชนแห่งชาติร่วมกับสภาเด็กและเยาวชน แห่งประเทศไทยอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ

ส่งเสริมบทบาทขององค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชนในการพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อเป็นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้องค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชนที่มีกิจกรรมหรือผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน และมิได้มีวัตถุประสงค์ในทางการเมืองหรือมุ่งค้าหากำไรจากการประกอบกิจกรรมดังกล่าว มีสิทธิขอจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชนด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนต่อกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง องค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชนที่ได้จดทะเบียนอาจได้รับเงินอุดหนุนความช่วยเหลือ หรือการสนับสนุนจากรัฐ ในการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

- การจัดให้มีอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน

- การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลหรือข่าวสารเพื่อสร้างจิตสำนึกของสาธารณชนที่ถูกต้องเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน

- การจัดตั้งหรือดำเนินโครงการหรือกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน

- การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน

- การให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนในด้านอื่น ๆ แก่เด็กและเยาวชนที่ถูกละเมิดสิทธิ เช่น การให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมาย การแพทย์ การบำบัดฟื้นฟู การสงเคราะห์เด็กและเยาวชน

- องค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชนใดที่ได้จดทะเบียนแล้วดำเนินกิจการที่อาจก่อความวุ่นวายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ไม่ดำเนินการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เหมาะสม หรือไม่มีผลงานตามมาตรฐานที่รัฐมนตรีกำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนหรือระงับการให้เงินอุดหนุน ความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนที่ให้แก่องค์กร เอกชนหรือองค์กรชุมชนนั้นได้

2.5.3. สภาเด็กและเยาวชน พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนอำเภอ สภาเด็กและเยาวชนจังหวัด สภาเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร สภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย โดยให้เด็กและเยาวชนทุกคนในอำเภอเป็นสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนในอำเภอที่ตนเรียนอยู่หรือมีถิ่นที่อยู่

สภาเด็กและเยาวชน เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกลุ่มเยาวชนที่มี การดำเนินงานในด้านต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและ เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อปฏิบัติภารกิจร่วมกันในการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในระดับท้องถิ่น และร่วมกันจัดกิจกรรมอันจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม โดยที่แต่ละกลุ่มยังคงปฏิบัติภารกิจหลักของตนต่อไปอย่างไม่สูญเสียเอกลักษณ์และปรัชญาของกลุ่ม การเชื่อมโยงนี้จะอยู่ในรูปของการจัดองค์กรที่มีโครงสร้างของความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน

1.เพื่อให้มีองค์กรกลางของเด็กและเยาวชนในระดับจังหวัดทำหน้าที่เป็นตัวแทนของเยาวชนในจังหวัด ประสานกลุ่มต่าง ๆ ภายในจังหวัด รวบรวมสังเคราะห์ปัญหาความต้องการในการพัฒนาและข้อเสนอในการพัฒนาเยาวชนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.เพื่อเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกลุ่มเยาวชนที่มีการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม เพื่อปฏิบัติภารกิจร่วมกัน ในการแสวงหาแนวทางในการจัดจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมการเชื่อมโยงนี้จะอยู่ในรูปการจัดองค์กรที่มี

โครงสร้างความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน ภายใต้ข้อบังคับซึ่งจัดทำด้วยความเห็นชอบของผู้แทนเยาวชนในจังหวัด

สภาเด็กและเยาวชน" มี 3 ระดับ คือ สภาเด็กและเยาวชนอำเภอ สภาเด็กและเยาวชนจังหวัด สภาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ทั้งนี้ สภาเด็กและเยาวชนทุกระดับเหล่านี้ ไม่ใช่การแต่งตั้งหรือช่วยอุปโลกน์ขึ้นโดยผู้ใหญ่ แต่จะมาจากการประชุมของเด็ก ที่จะมาร่วมประชุมคัดเลือกกันเองโดยเริ่มต้นจากการให้ผู้แทน จากส่วนต่างๆในอำเภอเลือกกันเองจนได้ผู้แทนจำนวนหนึ่งเป็นสภาเด็กหรือเยาวชนอำเภอจากนั้นผู้แทนเด็กและเยาวชนอำเภอจะมาประชุมกันเพื่อเลือกให้ได้ผู้แทนจำนวนหนึ่งมาเป็นสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดจากนั้นผู้แทนเด็กและเยาวชนจากจังหวัดต่าง ๆ จะมาประชุมกันเพื่อเลือกให้ได้ผู้แทนจำนวนหนึ่งมาเป็นสภาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ

กฎหมายได้กำหนดต่อไปอีกว่าในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดให้มีการประชุมสมัชชาสภาเด็กและเยาวชนแห่งชาติขึ้นทุกปีๆ ละหนึ่งครั้งทั้งนี้ด้วยเป้าหมายสำคัญคือบรรดาผู้นำจากสภาเด็กและเยาวชนทั่วประเทศจะได้มาร่วมกันระดมสมองในการกำหนดนโยบายแผนงานตลอดจนมาตรการที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาเด็กและเยาวชนเนื่องจากเพราะพวกเขามาจากทุกจังหวัดของประเทศย่อมรู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงปัญหาและความต้องการของพวกเขาเองการระดมความคิดเหล่านี้จะได้นำมาเป็นส่วนหนึ่งสำหรับผู้ใหญ่ที่รับผิดชอบชาติบ้านเมืองในการนำความคิดทั้งหลายไปประมวลเข้ากับความคิดของผู้ใหญ่กำหนดออกมาเป็นโยบายและแผนงานที่เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นต่อไป

2.5.4. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัตินี้ มีหลักการสำคัญคือ การระดมทรัพยากรทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมดูแล ปกป้อง คุ้มครองเด็กโดยอาศัยการดำเนินงานแบบสหวิชาชีพ เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก กฎหมายฉบับนี้ได้วางระบบการ สงเคราะห์คุ้มครอง สวัสดิภาพและการส่งเสริมความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษาและส่งเสริมความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา และส่งเสริมหน้าที่ความรับผิดชอบของครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน ในการร่วมมือกันคุ้มครองเด็ก โดยไม่พึ่งทรัพยากรจากภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว

หัวใจของกฎหมายนี้อยู่ที่มาตรา 23 กล่าวคือ "ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและ วัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตก อยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ เป็นกฎหมายที่มุ่งให้ความ

คุ้มครองแก่เด็กทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการสงเคราะห์ การคุ้มครองสวัสดิภาพ การพัฒนาและฟื้นฟู ทั้งนี้โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และเนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กที่ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน สาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็กไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน สมควรกำหนดขั้นตอนและปรับปรุงวิธีการปฏิบัติต่อเด็กให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และมีพัฒนาการที่เหมาะสม อันเป็นการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัว รวมทั้งป้องกันมิให้เด็กถูกทารุณกรรม ตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และสมควรปรับปรุงวิธีการส่งเสริมความร่วมมือในการคุ้มครองเด็กระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติ กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติขึ้น มีอำนาจและหน้าที่ที่สำคัญ คือการเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน งบประมาณและมาตรการในการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็กรวมถึงการให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานงานแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษา การสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก นอกจากนี้ยังมีอำนาจตรวจสอบสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ สถานพัฒนาและฟื้นฟู สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็กทั้งของรัฐและเอกชน นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานครและคณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด เพื่อกระจายการดูแลให้เป็นไปอย่างทั่วถึง โดยมีอำนาจและหน้าที่ที่สำคัญ คือ เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน งบประมาณและมาตรการในการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก การให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง การติดตาม ประเมินผลและตรวจสอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์และส่งเสริมความประพฤติเด็กแล้วรายงานผลต่อคณะกรรมการ

หลักการด้านการปฏิบัติต่อเด็กได้กำหนดว่าการปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่าในกรณีใดต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวยังได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการปฏิบัติต่อเด็กโดยสรุปสาระสำคัญดังนี้

- ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและ วัฒนธรรมแห่งท้องถิ่นรวมถึงการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กมิให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ และผู้ปกครองต้องไม่ทอดทิ้งหรือละทิ้งเด็กไว้หรือละเลยไม่ดูแลเด็ก

- ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดมีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ รวมถึงดูแลตรวจสอบสถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่กฎหมายกำหนด

นอกจากนี้ยังกำหนดมาตรการต่างๆ ที่สำคัญเพื่อคุ้มครองเด็กทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ชื่อเสียงหรือสิทธิประโยชน์อื่นของเด็ก เช่น ห้ามบุคคลใดกระทำการอันเป็นการทารุณกรรมเด็ก, ห้ามบุคคลใดบังคับ ขู่เข็ญ ส่งเสริมหรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือเสี่ยงต่อการกระทำผิดในด้านต่างๆ เป็นต้น และเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามพ.ร.บ. ฉบับดังกล่าวนี้ จึงได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจและหน้าที่พิเศษบางประการ เช่น อำนาจในการตรวจค้นสถานที่, มีหนังสือเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ, เรียกให้ส่งเอกสารหรือหลักฐานต่างๆ เป็นต้น

ในด้านการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา กำหนดให้โรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษาและผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะ สม ความรับผิดชอบต่อสังคมและความปลอดภัยแก่นักเรียนและนักศึกษา และยังให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา เช่น การสอบถามครู อาจารย์เกี่ยวกับความประพฤติของเด็ก, แนะนำหรือตักเตือนผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลเด็ก และสอดส่องดูแลพฤติกรรมของบุคคลหรือแหล่งชักจูงเด็กให้ประพฤติในทางมิชอบ เป็นต้น

นอกจากนั้นยังให้จัดตั้งกองทุนคุ้มครองเด็ก เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายในการสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก โดยมีคณะกรรมการบริหารกองทุนเป็นผู้บริหารจัดการกองทุน นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน ทำหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน แล้วรายงานผลการปฏิบัติงานพร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการ

2.5.5. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

เป็นกฎหมายที่มุ่งให้มีการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่

ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพรู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก การเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้ มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาและการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

2.6 การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

2.6.1 ความหมาย

การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) เป็นวิธีการวิจัยที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยการมีส่วนร่วมของคนในสังคมนั้นๆ ดังนั้น การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นแนวทางการพัฒนาตนเองขององค์กรและชุมชน โดยองค์กรหรือชุมชน ต้องวิเคราะห์และทำ ความรู้จักตนเองและร่วมมือกับนักวิจัยในการกำ หนดเป้าหมาย วิธีการในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยกระบวนการวิจัย

Maguire (1987) ได้กล่าวถึงการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ว่าเป็นรูปแบบของการวิจัยที่ประกอบด้วยกระบวนการค้นคว้าทางสังคม (Social Investigation) การให้การศึกษาและการกระทำ (Action) เพื่อให้กลุ่มผู้ถูกกดขี่หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคม ได้มีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ของสังคม ซึ่งกระบวนการทั้ง 3 ส่วนของการสร้างความรู้นี้ ไม่ได้เป็นเพียงแต่กระบวนการชุดใหม่ของวิธีการวิจัยเท่านั้น หากยังเป็นแนวทางที่ เปลี่ยนรูปของบุคคลและสังคมอย่างเป็นระบบ

โดยที่การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการพัฒนาความสำนึกอย่างมีวิจารณญาณของชาวบ้าน ในอันที่ปรับปรุงสภาวะความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของเขา ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานและความสัมพันธ์ในสังคมด้วย

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีรูปแบบที่แตกต่างกันและมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น การวิจัยโดยมีชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Inquiry) การวิจัยปฏิบัติการแบบร่วมมือ (Collaborative Action Research) การวิจัยปฏิบัติการเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Critical Action Research) & McTaggart, 2000 : 567 ; Mills, 2000 : 7, Cited in Creswell, 2002 : 609)

การวิจัยปฏิบัติการมีลักษณะหลายประการแตกต่างไปจากการวิจัยแบบปกติทั่วไป เช่น กระบวนการที่ใช้สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ มีพันธะกรณีระหว่างนักวิจัยกับชุมชน กรอบของการดำเนินงานกำหนดขึ้นโดยกลุ่มคนในพื้นที่วิจัย จุดเน้นของการวิจัยเริ่มที่คนเป็นหลัก โดยทำให้คนมีคุณค่า มีความภูมิใจในการกระทำ เป้าหมายของการวิจัยสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของกลุ่มคนในพื้นที่ตามเงื่อนไขที่เหมาะสมและตามความจำเป็น เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนถึงแม้ว่าแต่ละคนจะแตกต่างในด้านพื้นฐาน ทักษะและโครงสร้างทางสังคม แต่นักวิจัยเชื่อมั่นในความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ของคน จึงต้องการให้คนเหล่านั้นมีส่วนร่วม โดยนักวิจัยจะไม่กำหนดกรอบที่ตายตัว แต่ผ่อนสั้นผ่อนยาวตามลักษณะของชุมชน ใช้วิธีการดำเนินการที่เรียบง่ายซึ่งคนในชุมชนรู้จักคุ้นเคยและมีทางเลือกหลากหลาย นักวิจัยมองชุมชนอย่างองค์รวมในลักษณะประสานสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ตามมาตรฐานเฉพาะพื้นที่นั้น ๆ ข้อมูลที่ศึกษา มีลักษณะเป็นนามธรรม ค่านิยม ความรู้สึก และความพอใจของคนในชุมชน การดำเนินการใช้หลักประชาธิปไตยโดยให้กลุ่มคนในพื้นที่มีการตัดสินใจร่วมกัน มีการสร้างกำลังและอำนาจในการคิดและการต่อรองให้ได้รับความสำเร็จในสิ่งที่คนในชุมชนอยากทำ ส่งเสริมวัฒนธรรมการพึ่งตนเอง ผู้ได้รับผลประโยชน์ต้องเป็นผู้ลงมือกระทำหรือมีส่วนร่วมให้โครงการประสบผลสำเร็จ ผลลัพธ์ที่ได้ไม่เน้นวัตถุ แต่เน้นความสามารถของคนในชุมชน เน้นการเรียนรู้ และความพอใจของผลที่ได้รับ (พันธุ์ทิพย์ รามสูตร, 2540. : 60 - 63)

2.6.2 ลักษณะสำคัญ

ลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต การสะท้อนการปฏิบัติ และการปรับปรุงแผนเพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรต่อไป จนกว่าจะได้รูปแบบของการปฏิบัติงานที่พึงพอใจ ซึ่งต้องมีความยืดหยุ่นสูงและไม่ควรกำหนดเวลาในการวิจัยหรือกิจกรรมไว้ล่วงหน้า รวมทั้งตระหนักถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านว่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าภูมิปัญญาของนักวิชาการ (สมอาจ วงศ์ขมทอง, 2536 : 5 อ้างถึงใน ประพิณ วัฒนกิจ

,2542 : 140)เคมมิส และวิลคินสัน (Kemmis.& Wilkinson, 1988 cited in Creswell, 2002 : 609-610) ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ไว้ 6 ประการ คือ

1. เป็นกระบวนการทางสังคมที่นักวิจัยมีเจตนาขยายความสัมพันธ์ของบุคคลแต่ละบุคคลกับบุคคลอื่นๆเพื่อทำความเข้าใจว่าแต่ละบุคคลสร้างความสัมพันธ์หรือพฤติกรรมผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างไร

2. รูปแบบของการวิจัยเน้นการมีส่วนร่วม หมายความว่า แต่ละคนจะเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ตนทำ แล้วเสนอความรู้และความคิดเห็นสู่บุคคลอื่น รวมทั้งผลักดันให้เกิดการกระทำร่วมกัน

3. เป็นความร่วมมือในการปฏิบัติร่วมกัน เพราะการวิจัยจะมีความสมบูรณ์ต้องเกิดจากการกระทำของผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการปฏิบัติเพื่อขยายผลไปสู่ชุมชน หรือสร้างความรู้ให้กับองค์การทางสังคม เพื่อลดความไม่สมเหตุสมผล ความล้มเหลว และความไม่ยุติธรรม ในการปฏิบัติ หรือจากปฏิสัมพันธ์ที่ไม่น่าพึงพอใจ

4. การดำเนินงานไม่มีการบังคับ ทุกคนมีอิสระจากกฎเกณฑ์ที่ไม่มีเหตุผลและโครงสร้างที่ไม่ยุติธรรม ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาตนเอง

5. ช่วยให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีความเป็นอิสระในตัวเอง จากข้อกำหนดต่าง ๆ เช่น สื่อ ภาษาและกระบวนการทำงาน เป็นต้น

6. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถเกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันได้อีก โดยการพิจารณาผลที่สะท้อนกลับและเหตุผลที่เหมาะสม เพราะเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติ

การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ยึดหลักการสำคัญดังนี้ (Tandon, 1988 อ้างถึงในกรมสามัญศึกษา, 2544)

1. ให้ความสำคัญและเคารพต่อภูมิความรู้ของชาวบ้าน โดยยอมรับว่าความรู้พื้นบ้าน ตลอดจนระบบการสร้างความรู้และกำเนิดความรู้ในวิธีอื่นที่แตกต่างไปจากของนักวิชาการยังเป็นสิ่งที่ปฏิบัติและยอมรับกันแพร่หลายในหมู่ชาวบ้าน คนยากจน เพื่อเป็นหนทางแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตของเขา

2. ปรับปรุงความสามารถและศักยภาพของชาวบ้านด้วยการส่งเสริม ยกระดับและพัฒนาความเชื่อมั่นในตัวของเขาเอง ให้สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของเขาเอง ซึ่งเป็นการนำเอาศักยภาพเหล่านี้มาใช้ประโยชน์แทนที่จะเมินเฉย ละเลยหรือ เหยียดหยามว่าเป็นสิ่งไร้คุณค่า

3. ให้ความรู้ที่เหมาะสมแก่ชาวบ้านและคนยากจน โดยให้สามารถได้รับความรู้ที่เกิดขึ้นในระดับสังคมของเขาและสามารถที่ทำความเข้าใจ แปลความหมาย ตลอดจนนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม

4. สนใจในปริทัศน์ของชาวบ้าน โดยการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ช่วยเปิดเผยให้เห็นคำถามที่ตรงกับปัญหาของชาวบ้านเช่นการถูกกีดกันหรือแปลกแยก(Alienated) จากผืนดินและทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ การต้องดิ้นรนต่อสู้กับแรงบีบคั้นจากผู้มีอิทธิพล ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็น คำถามที่นักวิจัยรูปแบบเก่าไม่ใคร่นึกถึง และไม่เคยเป็นจุดเน้นในการค้นหาความรู้มาก่อน

5. ปลดปล่อยความคิด การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ช่วยให้ชาวบ้านและคนยากจนสามารถใช้ความคิดเห็นของตนอย่างเสรีในการมองภาพเหตุการณ์และปัญหาของตนเอง สามารถยืนหยัดต่อต้านพลังอิทธิพลจากภายนอก หรือจากอำนาจกดขี่ของผู้มีอำนาจลักษณะเด่น 10 ประการ ของการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) (Tandon,1988 อ้างถึงใน กรมสามัญศึกษา, 2544)

ในขณะที่ พันธุ์ทิพย์ รามสูตร (2540) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการดังนี้

1. เป็นการสร้างความรู้ (Produce Knowledge) โดยการผสมผสานระหว่างความรู้จากนักวิชาการกับความรู้พื้นบ้าน อุปมาดั่งแม่น้ำ 2 สาย ไหลมาบรรจบกันเป็นสายเดียว ตรงที่บรรจบกันเกิดฟองซึ่งเป็นดั่งความรู้ใหม่ เป็นการเรียนรู้ร่วม (Co-generative learning) ซึ่งค่อยๆ ขยับขยายจากการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน จนเป็นการมีส่วนร่วมเต็มรูปแบบระหว่างชาวบ้านกับนักวิจัย และสร้างความรู้ร่วมกันผสมผสานทฤษฎีกับการปฏิบัติให้เกิดความรู้ใหม่

2. รูปแบบของความรู้ที่ได้จาก PAR เป็นลักษณะปฏิสัมพันธ์ (Interactive) และสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ซึ่งเป็นวิถีชีวิต เป็นปริทัศน์ทางจิตที่รวมเอาความอยากรู้อยากเห็นเข้ากับการเปิดใจกว้าง การผจญภัย เข้ากับการค้นพบสิ่งใหม่ เป็นความต้องการที่เสริมความรู้แก่ตนเอง โดยวิธีการใหม่ เป็นความมุ่งมั่นว่าการค้นพบสิ่งใหม่หมายถึงการเปิดหนทางใหม่ การเป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ไม่ใช่จากการเรียน แต่จากการปฏิบัติเป็นผลของการฝึกอย่างต่อเนื่อง และทำงานอย่างเป็นระบบที่นำ ไปถึงรูปแบบความคิดที่ยืดหยุ่นมากขึ้น ดังนั้นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) จึงเป็นการฝึกปฏิบัติทั้งโดยส่วนตัวและร่วมกับผู้อื่น เป็นวิธีการที่ฝึกฝนให้เกิดทักษะที่ พัฒนาจิตมากกว่าจดจำ ทฤษฎี ยิ่งไปกว่านั้นPARไม่เป็นเพียงแค่สหวิทยาการเท่านั้นแต่ยังเป็นการเรียนรู้ข้ามสาขาวิช (Transdisciplinary) (McNiff, 1988) คือเป็นความพยายามที่สร้างความเข้าใจที่ข้ามพ้นเขตแดนของวิชาชีพ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะเจาะจงออกไปสู่ความหลากหลายกว้างขวาง

3. แต่ความเข้าใจกันเท่านั้นยังไม่พอ PAR ยังลงมือกระทำ เพื่อปรับเปลี่ยนสถานการณ์ หรือเพื่อแก้ปัญหา ที่เป็นรูปธรรม เป็นความจริง (Act to transform reality) ดังนั้น กระบวนการของPAR จึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการสะท้อนความคิด ลงมือปฏิบัติ (Reflection-Action -Reflection Action) จึเท่ากับเป็นการทบทวนความคิดหรือสะท้อนความคิดของตนเอง แล้วนำ ไปลงมือปฏิบัติ (Direct act) ประสบการณ์เช่นนี้ เป็นการประเมินตนเองตลอดเวลาที่ทำให้บุคคลตระหนักถึงการที่ตนเองเป็นที่พึ่งแห่งตนหรือตนชี้นำ ตนเอง

4. การลงมือปฏิบัติความรู้หรือใช้ความรู้ลงสู่การปฏิบัติ (Practical) เป็นลักษณะเด่นของ PARอีกประการหนึ่งที่เน้นการชูประเด็นปัญหาที่สำ คัญและเป็นจริงของท้องถิ่น ซึ่งเท่ากับเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยวิธีการเรียนที่ไม่เน้นความรู้ทางทฤษฎี และเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์ ซึ่งเป็นลักษณะที่แบ่งแยกคน แยกความแตกต่างของเพศ เช่นที่กล่าวกันว่าการเรียนรู้ทางทฤษฎีหรือการวิเคราะห์เห็นบทบาทของเพศชาย ในขณะที่ลักษณะบทบาทเพศหญิง เน้นสัญชาตญาณ (intuitive) มากกว่าความรู้ทางทฤษฎีหรือวิทยาศาสตร์ และมีลักษณะของการคิดค้นและลงมือปฏิบัติได้จริงกว่า ซึ่งเกี่ยวกับความคิดนี้ Wignaraja (1991) ได้ชี้ให้เห็นว่าขณะที่สถาบันที่เป็นทางการเริ่มอ่อนด้อยและลดความสำคัญลง และโครงสร้างของคนชั้นสูงได้สูญเสียหรือตัดขาดความเกี่ยวข้องกับคนยากจนส่วนใหญ่ไปนั้น PAR เป็นองค์กรขั้นพื้นฐานระดับติดดิน (grass root) ที่ให้โอกาสแก่คนชายขอบของกระบวนการพัฒนาได้สามารถดำรงอยู่และพัฒนาบทบาทของตนเองได้

5. PAR เป็นกระบวนการเบ็ดเสร็จ (Inclusive) ที่ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการนำความรู้จากวิธีการและความรู้ที่มีอยู่ โดยไม่พยายามแยกหรือจำกัดขอบเขตสิ่งใด ทุกความคิดเห็นได้รับการรับฟังและยอมรับเป็นการให้โอกาสทุกคนได้เรียนรู้ (Learning for all) ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของ PAR

6. กระบวนการทาง PAR เป็นสิ่งมีตัวตนมีชีวิตมีรูปร่าง (Organic) เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ไม่มีเวลาจำกัด เป็นรูปแบบเปิดที่ไม่สามารถกำหนดแผนการล่วงหน้า ไม่สามารถทำนายผลล่วงหน้าได้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ตามกระแสที่นักวิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน และเลื่อนไหลไปตามความขึ้นลงของสถานการณ์ โดยไม่มีทฤษฎีตายตัว ไม่มีกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ หรืออุดมการณ์เป็นกรอบกำหนดการไหลขึ้นลงตามกระแสนี้ ทำ ให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Authentic) ซึ่ง Authentic Participation นี้ หยั่งรากลึกในแนวคิดของวัฒนธรรมประเพณีของคนทั่วไป นับแต่ในประวัติศาสตร์ของเขาที่มีความสำนึกของความรักถิ่น รักชาติ ความร่วมมือ และการรวมกลุ่มที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง สิ่งนี้เป็นแกนของคุณค่าของชุมชนที่คงอยู่ ดำรงอยู่ นับตั้งแต่ดั้งเดิมเรื่อยมา แม้ว่าถูกผลกระทบทาง

ทำลายจากสงคราม จากการรุกรานและความกดดันจากภายนอกอย่างไรก็ตาม คุณค่าที่คงทนและทนทานนั้นเกิดจากการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การดูแลเกื้อกูลระหว่างกัน การเอื้อเฟื้อจุนเจือแก่กัน และการแบ่งปันของชาวบ้าน ของวงศาคณาญาติ และของเพื่อนร่วมชาติ ตลอดจนประเพณีปฏิบัติทางสังคมที่ถ่ายทอดกันมา อันเป็นรากเหง้าของ “การมีส่วนร่วม” การที่มีความรู้เรื่องประเพณีปฏิบัติพื้นบ้านเหล่านี้ เป็นสิ่งที่นำ ทางการพัฒนาของเราการรู้กำพืดของเราช่วยให้เราสามารถแก้ไขปัญหาปัจจุบันได้ถูกทิศทาง ดังนั้น เราจึงจำ เป็นต้องสร้างความสัมพันธ์กับสำนึกที่ฝังรากลึกในตัวเราทุกคน (Thring, 1990)

PAR เป็นการนำเสนอเปลี่ยนจุดเน้นจากข้อสรุปและผลของการวิจัยมาเป็นการเน้นที่กระบวนการและบริบทแทน นักวิจัยภายนอกจำเป็นต้องมีความรู้และมีความผูกพันต่อกลุ่มชาวบ้านรวมทั้งความสนใจของเขา หาไม่แล้วไม่สามารถสร้างความเชื่อถือไว้วางใจให้เกิดขึ้นได้ใน PARนักวิจัยภายนอกจึงเป็นแค่ผู้บริการ ผู้ช่วยเหลือ (facilitator) มากกว่าเป็นผู้ควบคุมหรือผู้กำหนดโครงการวิจัย (Forester & Ward, 1992)

7. สร้างความตระหนักในตนเอง (Self-awareness) หมายถึงการเข้าใจตนเอง การยอมรับตนเองทั้งข้อดีและข้อด้อย ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม (Fals Borda,1991) กระบวนการ PAR ช่วยให้คนได้สะท้อนความคิดประเมินตนเอง ทำให้เกิดความตระหนักในตนเองซึ่งนำไปสู่การเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง พัฒนามโนทัศน์ในเชิงบวก (Positive selfconcept) แม้คนที่ยากจนก็สามารถมีสิทธิมีเสียงได้ McGuire (1987) เน้นเป้าหมายของ PAR ที่ปรับปรุงความเป็นมนุษย์ของคน (Rehumanizing) ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลค้นพบอิสรภาพภายในของตนเอง เรียนรู้ที่จะฟังและแลกเปลี่ยนความคิด เรียนรู้ที่ปลดปล่อย จากข้อสรุปที่กำหนดไว้ล่วงหน้า และปลดปล่อยจากกฎเกณฑ์ข้อตัดสินพิพากษาล่วงหน้าต่างๆ ซึ่งไม่ใช่เพียงเสรีภาพเท่านั้นที่เกิดขึ้น แต่ยังสามารถช่วยให้คนมีพลังที่ให้ความชุ่มชื่นแก่ชีวิตของตนเองและผู้อื่น พลังนี้ทำให้ทุกคนที่ต่อสู้ดิ้นรนเพื่อชีวิตที่ดีกว่า ประสบความสำเร็จ หากประชาชนเรียนรู้ที่ ตีราคาคุณค่าประสบการณ์ของตนเองแล้ว เขามีความเชื่อมั่นและกล้าที่ให้คุณค่าประสบการณ์ของตนเองแล้วเขามีความเชื่อมั่นและกล้าที่ให้คุณค่าแก่ประสบการณ์แก่ผู้อื่น การให้เกียรตินับถือซึ่งกันและกัน เกิดขึ้นผ่านกระบวนการร่วมมือ ผ่านความใส่ใจที่มีให้แก่กัน และผ่านความรัก ความอาทร (Reason, 1988) ดังนั้น นักวิจัย PAR จึงต้องเลิกพะวงถึงกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ที่ให้ได้มาซึ่งคำตอบเพียงอย่างเดียว แต่ควรคำนึงถึงการสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นในประชาชนที่เราทำงานด้วย ให้เขาสามารถรู้จักตัวเอง สะท้อนตัวเองออกมา โดยการยอมรับการวิจารณ์อย่างตรงไปตรงมา เพราะการที่เราค้นหาตัวเองพบ ทำให้เราสามารถยอมรับผู้อื่นได้ ทำ และคิดสิ่งต่างๆในลักษณะของกลุ่ม ของพวก

เรามากกว่าตัวเองคนเดียวนั่นคือบุคคลและกลุ่มเกื้อหนุนกันในการเรียนรู้ และการร่วมมือกันเปลี่ยนแปลงสังคมเขา

8. สังคมนิเวศน์ (Ecological Society) ชุมชน (Community) เป็นแหล่งที่สำคัญที่สุดที่บุคคล สามารถโยงอดีตปัจจุบันและอนาคตเข้าไว้ด้วยกันในการวางแผนที่ ควบคุมเป้าหมายชีวิตของตน โดย PAR ช่วยสร้างสังคมนิเวศน์ (Ecological society) ที่คนในชุมชนมีการพึ่งพาอาศัยกัน สร้างความผสมผสานกลมกลืนระหว่างมนุษยชาติภัยธรรมชาติและมนุษย์กับมนุษย์ให้เกิดขึ้นได้ ต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกสังคม

9. PAR เป็นการมองอนาคต (Future Oriented) ดังนั้น นักวิจัย PAR รู้วิธีการสร้างฉากสำหรับการเรียนรู้ในชุมชน การจัดการในลักษณะที่ไม่มีการจัดทำโปรแกรมล่วงหน้าสำเร็จหรือตายตัวการทำ ให้เกิดการช่วยตนเองของชุมชน การสร้างแนวทางสำหรับการกระทำ แนวทางปฏิบัติที่ไม่เคยมีอยู่ก่อน

10. PAR มองโลกในแง่ดี (Optimistic) ตามหลักการพื้นฐานของแนวคิดปลดปล่อยที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนสามารถที่จัดการเรื่องต่างๆในสังคมของเขาได้ ซึ่ง PAR เป็นวิธีการที่ส่งเสริมศักยภาพด้านนี้ของบุคคลPAR เชื่อว่า อิสรภาพของมนุษย์มีความสำคัญที่สุด และมนุษย์มีสิทธิและอำนาจที่แสวงหาอิสรภาพแก่ตนเองด้วยการปลดปล่อยตนเอง (Self - emamcipation) ที่แท้จริงได้มาจากที่ทุกคนมีส่วนร่วม ซึ่งนำไปถึงการสร้างสังคมใหม่ที่ประชาชนทุกคนเป็นผู้กระทำโดยอาศัยความรู้สึกที่เขาสร้างขึ้นเองจึงกล่าวได้ว่า การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม สามารถหยั่งรากลึกลงไปถึงประสบการณ์ทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม เช่นมีความมุ่งหมายที่เอาชนะหรือแก้ปัญหาที่ชาวบ้านมีความคับข้องใจอยู่โดยความพยายามด้วยวิธีของการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมทำให้สามารถกำ หนดกลุ่มเป้าหมายได้ตรงตามความต้องการที่แก้ปัญหาของเขาเอง ซึ่งบ่งบอกถึงสภาวะสังคมที่ขัดแย้งกันระหว่างความต้องการกับวิธีการสนองความต้องการและเปิดเผยให้เห็นกลไกที่ควบคุมขบวนการกดขี่เอาเปรียบอยู่ด้วย นอกจากที่กล่าวมาแล้ว การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ยังช่วยชี้แนะถึงกิจกรรมที่สามารถแทรกแซงและเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางสังคมที่เป็นอุปสรรคขัดขวางได้

2.6.3 วิธีการขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

เครสเวลล์ (Creswell, 2002 : 614) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับการวิจัยปฏิบัติการ ดังนี้

1. มีจุดเน้นไปสู่การนำไปปฏิบัติ
2. การดำเนินการวิจัยมีการปฏิบัติร่วมกันระหว่างนักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. เป็นความร่วมมือกันระหว่างนักวิจัยและผู้เข้าร่วมการวิจัย

4. เป็นกระบวนการที่เป็นพลวัต (Dynamic Process) ของเกลียวปฏิสัมพันธ์ที่มีกระบวนการย้อนกลับและนำไปสู่การพัฒนาขั้นต่อไป (Back and Forth) จากผลสะท้อนของสิ่งที่เป็นปัญหา การเก็บรวบรวมข้อมูล และการปฏิบัติ

5. การพัฒนาแผนการดำเนินงานต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้

6. มีการนำเสนอผลการวิจัยต่อผู้เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียนในท้องถิ่น ชุมชน และบุคลากรทางการศึกษา เป็นต้น

แม้ว่าการวิจัยปฏิบัติการและการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะมีลักษณะร่วมกันหลายประการแต่มีข้อแตกต่างที่สำคัญ คือ การวิจัยปฏิบัติการมีวัตถุประสงค์เบื้องต้นเพื่อนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในการดำรงชีวิตประจำวัน (Reason & Bradbury, 2001 : 2cited in Donna, 2004 : 536) ดังนั้นระเบียบวิธีการวิจัยจึงต้องการมาตรฐานทางทฤษฎีที่มากเพียงพอต่อการนำไปใช้และการนำไปปฏิบัติ (Donna, 2004 : 536) ส่วนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เบื้องต้นเพื่อสร้างความรู้และกระตุ้นประชาชนธรรมดา (Borda & Rahman, 1999 cited in Donna, 2004 : 538) ซึ่งกระบวนการนี้มีการประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีอำนาจและการไร้อำนาจของบุคคลในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ยากจนและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเหล่านี้มีสิทธิมีเสียงในการกำหนดนโยบายหรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนเอง โดยเน้นความร่วมมือที่ทุกคนมีอำนาจอย่างเท่าเทียมกันทั้งตัวผู้วิจัย ผู้ให้ข้อมูล และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนกระบวนการของการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนที่มีลักษณะเป็นพลวัต มีความยืดหยุ่นในการดำเนินการสูง และเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือของทุก ๆ คนที่เกี่ยวข้องซึ่ง พันธุ์ทิพย์ รามสูต (2540 : 42-43) ได้เสนอกระบวนการของการวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การเตรียมชุมชน เพื่อที่จะให้ชุมชนมีความพร้อมในการเข้ามีส่วนร่วมในการวิจัยในระดับที่เสมอภาคกัน

2. อบรมนักวิจัยร่วมจากชุมชนเพื่อเตรียมนักวิจัยในท้องถิ่นให้มีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ในท้องถิ่น บทบาทของผู้ทำหน้าที่เป็นนักวิจัยท้องถิ่น การจัดองค์การชุมชน รูปแบบของผู้นำการสนับสนุนและมนุษยสัมพันธ์

3. กำหนดรูปแบบการวิจัย โดยกลุ่มนักวิจัยท้องถิ่นจะร่วมกันกำหนดรูปแบบการวิจัย เช่นการพิจารณารายละเอียดปัญหาทั่วไปที่ชุมชนได้เลือกขึ้นมา การจำแนกออกเป็นปัญหาย่อย ๆเพื่อที่จะสามารถทำการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาได้ทีละส่วน กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ เครื่องมือที่จะใช้ รูปแบบคำถาม วิธีการถาม กลุ่มและขนาดของตัวอย่าง เป็นต้น

4. ลงมือเก็บรวบรวมข้อมูล

5. ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มนักวิจัยท้องถิ่นจะร่วมกันประมวลผลและสรุปข้อมูลให้ข้อสังเกตหรือข้อวิจารณ์สิ่งที่พบ วิเคราะห์ว่าเหตุใดจึงได้ข้อมูลเช่นนั้น เขียนสรุปสิ่งที่พบออกอย่างกว้าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะประกอบ

6. หารือข้อค้นพบกับชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเสนอคืนต่อชุมชน ให้มีโอกาสตรวจสอบและแก้ไขให้เกิดความถูกต้อง ตลอดจนทำการวิเคราะห์ สรุปประเด็น หรือชี้แนะประเด็นสำคัญให้แก่กลุ่มนักวิจัย

7. วางแผนชุมชน โดยการอบรม กลุ่มที่ทำหน้าที่วางแผนให้สามารถเขียนโครงการได้รวมทั้งมีความสามารถในการจัดองค์การชุมชนด้วย โครงการที่กลุ่มวางแผนเขียนขึ้นนี้จะต้องนำมาปรึกษาหารือกับชุมชน ให้ชุมชนตรวจสอบแก้ไขและรับรองก่อนนำไปเสนอขอรับการสนับสนุนจากองค์การที่เกี่ยวข้องต่อไป

8. นำแผนไปปฏิบัติ โดยการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ตลอดจนองค์การประชาชนต่าง ๆ ในชุมชนมาร่วมปฏิบัติตามแผนที่จัดวางขึ้น จากพื้นฐานข้อมูลที่เป็นผลมาจากการศึกษาร่วมกัน

9. ติดตามกำกับและประเมินผลในชุมชน โดยกลุ่มนักวิจัยร่วมกับชุมชน

2.7 แนวคิดเอไอซี (A-I-C)

2.7.1 ที่มา

เทคนิค A-I-C หรือ Appreciation Influence Control เป็นเทคนิคที่พัฒนามาจากแนวคิดขอสถาบันเอกชนชื่อ Organization for Development: an International Institute (ODII) กระบวนการนี้ได้นำมาทดลองและเผยแพร่ในประเทศไทยโดยสถาบัน (ODDI) ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และสมาคมประชากรและชุมชน (PDA) โดยจากการศึกษาพบว่า กระบวนการเทคนิค A-I-C เป็นกระบวนการที่มีศักยภาพในการสร้างพลังและกระตุ้นการยอมรับของชาวบ้านให้ร่วมพัฒนาชุมชนและยังมีศักยภาพที่จะขยายผลได้ เทคนิค A-I-C ที่นำมาประยุกต์สำหรับการประชุมระดมความคิดในการพัฒนาหมู่บ้านคือ เทคนิคการระดมความคิดที่ให้ความสำคัญต่อความคิดและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบนพื้นฐานแห่งความเสมอภาคเป็นกระบวนการที่นำเอาคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา (อรพินท์ สพโชคชัย, 2537)

กระบวนการ A-I-C เป็นเทคนิคที่ง่าย และสามารถนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านและกำหนดแผนปฏิบัติ และยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการระดมความคิดเห็นและขั้นตอนที่จะรวบรวมความคิดได้อย่างมีส่วนร่วมอย่างเป็นประชาธิปไตย มีการ

แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งทำให้เข้าใจถึงสภาพของปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่ระดมความคิดทุกคน (ธนพรรณ ธานี, 2540)

แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการ เอไอซี (A - I - C) มีความคิดว่าบุคคล กลุ่มบุคคลในชุมชนองค์กรและสังคมมีพลังงานและพลังปัญญาในการที่จะเอาชนะปัญหาอุปสรรคและสร้างสรรค์ ชีวิตให้ดีกว่าได้ แต่พลังงานที่ยังอยู่อย่างโดดเดี่ยว อาจถูกนำมาใช้ในเชิงลบกลายเป็นพลังงานที่ใช้ทำลายเอารัดเอาเปรียบและมุ่งเอาชนะ แต่เป็นพลังงานในเชิงบวกก็เป็นความรัก การพัฒนาจำเป็นต้องมีการจัดการและระดมพลังงานให้กลายเป็นพลังสร้างสรรค์ ในการวางแผนใด ๆ ก็ตามถ้าเปิดโอกาสให้ผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง (Stakeholder) มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและตัดสินใจจะเป็นวิธีการที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่เหมาะสมและยั่งยืน (Sustainable Development) เพราะเป็นการสร้างความเข้าใจ สร้างการยอมรับ สร้างความเป็นเจ้าของความรับผิดชอบร่วมกัน

การเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าประชุมปรึกษาหารือกันอย่างเปิดใจ ผู้เข้าประชุมกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีวิจารณญาณโดยผู้อื่นยอมรับฟังหารือตกลงร่วมกัน เป็นการกระทำที่ทำให้คนเหล่านั้นได้เรียนรู้ได้ รับประสบการณ์ ได้รับข้อมูลใหม่ และนำความรู้ประสบการณ์และข้อมูลไปกำหนดแผนและวัตถุประสงค์ของแต่ละงาน เป็นเทคนิคที่ใช้ได้ดีกับการวางแผนพัฒนาทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นแผนพัฒนาระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ระดับท้องถิ่นหรือแม้แต่การวางแผนพัฒนาหน่วยงานองค์กรหรือกลุ่ม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้นำการประชุมเป็นสำคัญ ผู้นำการประชุมดังกล่าวต้องมีความสามารถในการใช้เทคนิคที่จะกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเองสร้างบรรยากาศการประชุมให้เป็นเวทีของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาข้อสรุปร่วมกันที่ทุกคนพึงพอใจ และมองเห็นผลประโยชน์ร่วมกัน

กระบวนการ A-I-C เป็นเทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ที่การระดมสมองทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา/ขีดจำกัด ความต้องการ/และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่างๆ งานที่ได้จากการประชุมมาจากความคิดของทุกคน

2.7.2 ความหมาย

A-I-C มีที่มาจากแนวคิด สำคัญดังนี้

A-Appreciation คือ การยอมรับชื่นชม (Appreciate) ความคิดเห็นความรู้สึกของเพื่อนสมาชิกในกลุ่มด้วยความเข้าใจในประสบการณ์ สภาพ และขีดจำกัดของเพื่อนสมาชิกแต่ละคน จึงไม่รู้สึกต่อต้านหรือวิจารณ์เชิงลบในความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิก ทุกคนในกลุ่มมีโอกาสที่จะให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง เหตุผล ความรู้สึก และการแสดงออกตามที่เป็นจริง เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกที่ดีมีเมตตาต่อกัน เกิดพลังร่วมกันและความรู้สึกเป็นเครือข่าย เป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

I-Influence คือ การใช้ประสบการณ์ /ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของแต่ละคนที่มีอยู่มาช่วยกันกำหนดวิธีการ / ยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์/อุดมการณ์ร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน มีการถกเถียงด้วยเหตุผลทั้งในประเด็นที่เห็นด้วยและขัดแย้งจนได้วิธีการที่กลุ่มเห็นร่วมกัน

C-Control คือ การนำยุทธศาสตร์/วิธีสำคัญ มากำหนดแผนปฏิบัติการโดยละเอียด สมาชิกจะเลือกว่าตนเองสามารถรับผิดชอบในเรื่องใดด้วยความสมัครใจ ทำให้เกิดพันธะสัญญาข้อผูกพัน (Commitment) แก่ตนเองเพื่อควบคุมตน (Control) ให้ปฏิบัติจนบรรลุผลตามเป้าหมายร่วมของกลุ่ม

2.7.3 ขั้นตอนของเทคนิคเอไอซี (A-I-C)

ประหยัด จตุพรพิทักษ์ (2540) ได้ให้ความหมายของ กระบวนการ เอไอซี (A-I-C) ว่าเป็นพลังปัญญาที่สร้างสรรค์ที่มีอยู่ในบุคคล กลุ่มคน องค์กรชุมชน และสังคม และเป็นพลังทางการพัฒนา ได้แก่

1. พลังความรักและความซาบซึ้งใจ (Appreciation) คือ การมีความรัก ความเมตตา ปรารถนาดี เป็นมิตร ซาบซึ้ง คุณค่า รับรู้ เข้าใจ ใส่ใจต่อสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัว ไม่ว่าจะเป็นบุคคลคนองค์กชุมชนสังคมธรรมชาติทรัพยากรวัตถุสิ่งของปรากฏการณ์เหตุการณ์สถานการณ์และอื่นๆ

2. พลังความคิดและการมีปฏิสัมพันธ์ผสมผสาน (Influence) คือ การใช้ความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ การใช้ปัญญา การใช้ปรีชาญาณ ทั้งนี้โดยการเน้นความคิดร่วมกัน แลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์กัน ผสมผสานกันด้วยความเป็นมิตร ความปรารถนาดี พร้อมทั้งให้เกียรติและความเคารพซึ่งกันและกัน

3. พลังความพยายามและการควบคุมจัดการ (Control) คือ การมีความมุ่งมั่น ผูกพันและรับผิดชอบที่จะปฏิบัติภารกิจซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของตนให้ดำเนินไปด้วยดี จนกระทั่งผลสำเร็จ รวมถึงการรู้จักวางแผน จัดระบบ จัดคน จัดทรัพยากร สร้างความเข้าใจ สร้างกำลังใจ สร้างความร่วมมือ ประสานงาน ควบคุมการปฏิบัติงาน ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และปรับปรุงพัฒนางานหรือภารกิจอย่างต่อเนื่อ

เอไอซี (A-I-C) ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (ParadigmShift) หมายถึงการที่ปัจเจกบุคคลได้รับข้อมูลและเกิดการเรียนรู้และทำให้ทัศนะพื้นฐานมุมมองทัศนคติค่านิยมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างของปัจเจกบุคคลเปลี่ยนแปลงไป ทำให้แผนการคิดการปฏิบัติของบุคคลสังคมเปลี่ยนไปบางส่วนหรือทั้งกระบวนเอไอซีทำให้เกิดกระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาดังนี้

1. การพัฒนาที่จะทรงพลังมีประสิทธิภาพและได้ผลสูงสุดต้องเป็นการพัฒนาที่ระดมพลังที่จะสร้างสรรค์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องบนฐานของการรู้รักสามัคคี

2. การพัฒนาที่พึงปรารถนา คือ การพัฒนาที่เป็นการบูรณาการใช้วิธีการอันเป็นองค์รวม (Holistic Method) เข้าใจและเห็นคุณค่าร่วมกัน นำมาซึ่งคุณภาพชีวิตและสังคมที่ดี สมดุล และยั่งยืน

3. การพัฒนาที่บูรณาการได้ ต้องมีประชาชนและชุมชนเป็นแกนหลักโดยเป็นผู้กำหนดความต้องการพัฒนา เป็นผู้ดำเนินการและเป็นผู้รับผลกระทบของการพัฒนาเอง

4. องค์กรชุมชนและการศึกษาเรียนรู้ของชุมชน คือ กลไกและกระบวนสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์มีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5. การเรียนรู้จากการปฏิบัติภารกิจร่วมกันเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความเป็นจริงในมิติต่าง ๆ ตลอดจนสามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป (เจริญ ฟองศรี, 2542)

เทคนิค A-I-C เป็นวิธีการที่รวมพลังปัญญา และพลังสร้างสรรค์ของแต่ละคนเข้ามาเป็นพลังในการพัฒนาซึ่งมีขั้นตอน3ขั้นตอนดังนี้ (อรพินท์ สพโชคชัย, 2537)

1. ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation หรือ A) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงข้อคิดเห็นรับฟัง และหาข้อสรุปร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย โดยใช้การวาดรูปเป็นสื่อในการแสดงข้อคิดเห็น แบ่งเป็น2ช่วงคือ

1.1 การวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านในปัจจุบัน

2.2 การกำหนดอนาคตของหมู่บ้านว่าต้องการให้เกิดการพัฒนาในทิศทางใด

2. ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence หรือ I) คือขั้นตอนการหาวิธีการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในช่วง และเป็นช่วงการหามาตรการหรือวิธีการในการพัฒนาและการค้นหาเหตุผลเพื่อจัดลำดับตามความเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุม แบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ

2.1 การคิดโครงการที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์

2.2 การจัดลำดับความสำคัญของโครงการ โดยแยกออกเป็น3ประเภท คือ กิจกรรมหรือโครงการที่ชาวบ้านทำเอง กิจกรรมหรือโครงการที่ชาวบ้านทำเองบางส่วนและขอความช่วยเหลือจากแหล่งทุนภายนอก และกิจกรรมหรือโครงการที่สามารถขอทุนอุดหนุนจากภาครัฐโดยผ่านตำบล

3. ขั้นการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control หรือ C) คือการนำเอาโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาสู่การปฏิบัติและจัดกลุ่มผู้ดำเนินงานซึ่งจะรับผิดชอบต่อโครงการหรือกิจกรรม ขั้นตอนนี้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วงได้แก่ (1) การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบ (2) การตกลงในรายละเอียดในการดำเนินงาน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดขั้นตอนกระบวนการ เอไอซี (A-I-C) เป็นวัฏจักร 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเข้าใจสถานการณ์ และการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การจัดให้ “ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง” หรือ “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” (Stakeholder) มาทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นจริงร่วมกัน ด้วยความเป็นมิตร ความปรารถนาดี พร้อมทั้งให้เกียรติและให้ความเคารพซึ่งกันและกันแล้วร่วมกันกำหนด “เป้าหมาย” หรือสิ่งที่มุ่งหวังในอนาคต ซึ่งจะทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดมีความพอใจ

2. การคิดค้นวิธีการสำคัญ ซึ่งจะทำให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น ได้แก่ การร่วมกันใช้ความริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ (แยกแยะ) การสังเคราะห์ (รวบรวม) การใช้ปัญญา การใช้ปรีชาญาณในลักษณะปฏิสัมพันธ์ (แลกเปลี่ยน) และผสมผสานโดยไม่ยึดติดอยู่กับฐานความคิด กรอบความคิด แนวทางหรือวิธีการที่คุ้นเคยอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ “วิธีการสำคัญ” ที่จะทรงพลังและมีประสิทธิภาพสูงสุดในการบรรลุเป้าหมายซึ่งได้ร่วมกันกำหนดขึ้น

3. การกำหนดแผนปฏิบัติการและผู้รับผิดชอบคือ การนำ “วิธีการที่สำคัญ” ที่คิดค้นและตกลงร่วมกันได้แล้วมากำหนดเป็น “แผนปฏิบัติการ” ซึ่งระบุชัดเจนว่าจะทำอย่างไร เพื่อให้ได้ผลอะไร มีหลักการและเหตุผลอย่างไร มีรายละเอียดการดำเนินงานอย่างไร มีกำหนดเวลาอย่างไร ต้องใช้ทรัพยากรอย่างไร ปัจจัยแห่งความสำเร็จคืออะไร อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นและวิธีป้องกันแก้ไขเป็นอย่างไร

4. การนำ “แผนปฏิบัติการ” ไปปฏิบัติจริงคือ การปฏิบัติตามรายละเอียดต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ใน “แผนปฏิบัติการ” นั่นเอง โดยอาจยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้ตามควรแก่สถานการณ์ ซึ่งย่อมผันแปรได้และอาจไม่ตรงกับที่คาดคะเนไว้ในขณะที่ทำแผน

5. การศึกษาเรียนรู้และการปฏิบัติจริง แล้วนำมาประกอบการพิจารณา เพื่อปรับปรุงงานหรือภารกิจให้บรรลุผลดียิ่งขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการ “ทำความเข้าใจสถานการณ์” จากประสบการณ์จริง เพื่อนำมาประกอบการพิจารณากำหนด “เป้าหมาย” การคิดค้น “วิธีการสำคัญ” ทำเป็น “แผนปฏิบัติการ” แล้วนำไปปฏิบัติจริงต่อไป

2.8 สุนทรียปรัศนี" (Appreciative Inquiry)

เป็นกระบวนการเสริมพลังชุมชน โดยการมองหาอะไรดี ๆ ในสิ่งที่มีอยู่ หรือสิ่งที่เคยทำ และเอาทุนที่มีอยู่มาออกแบบ สร้างฝันและเป้าหมาย โดยจุดเริ่มต้นมีการนำกระบวนการทำงานแบบนี้ไปใช้ในบรรษัทชั้นนำระดับโลกหลายแห่ง แม้จะไม่ค่อยแพร่หลายในวงการธุรกิจส่วนใหญ่ แต่สำหรับในกลุ่มนักพัฒนาชุมชนและองค์กรพัฒนาเอกชนแล้ว มีการกล่าวขานถึง และเป็นที่นิยมกันในแวดวงนักวิชาการ และนักวิจัยปฏิบัติการ อย่างกว้างขวางทั่วโลก ทั้งในหมู่นักพัฒนาชุมชนในประเทศที่กำลังพัฒนา ในศาสนจักรและ วงการทหาร

สุนทรียปรัศนี เป็นรูปแบบหนึ่งของการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าและศักดิ์ศรีของมนุษย์และใช้แทนการแก้ไขปัญหาแบบดั้งเดิมที่แก้อย่างไรก็ไม่สำเร็จ และเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าคนต่างหากที่แก้ปัญหา ไม่ใช่กระบวนการหรือวิธีการ เมื่อพิจารณาวงจรแห่งสุนทรียปรัศนีจะพบว่า แบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอนหรือระยะ ที่เน้นสิ่งดี (4 ดี) คือ

ดี 1 คือ การร่วมค้นพบสิ่งดีแล้วชื่นชม (Discovery) เริ่มต้นด้วยการตั้งคำถามว่า "อะไรให้ชีวิต ชีวากับทีมงาน องค์กรหรือชุมชน" ด้วยการจับคู่ระหว่างสมาชิกกลุ่มผลัดกันเล่าเรื่องราวจากคำถามที่ว่า "กรุณาบอกฉันทีว่า มีช่วงเวลาใดบ้างที่คุณตื่นเต้นและภาคภูมิใจที่สุดที่ได้มีส่วนร่วมในการทำงานในองค์กรนี้?"

ดี 2 คือ การร่วมถักทอความใฝ่ฝันอย่างสมศักดิ์ศรี (Dream) คำถามตั้งต้นจาก"อะไรคือสิ่งที่ท่านอยากจะ ....?" มันทำให้เราสามารถสร้างสรรค์วิสัยทัศน์ ในอนาคตที่รวมเข้าได้กับความสำเร็จที่เคยเกิดขึ้นแล้วในอดีตและความตื่นตาตื่นใจ วิสัยทัศน์กลายเป็นประโยคทองในเรื่องโอกาสที่กำลังจะมีมาในอนาคต หลังจากนั้น วิสัยทัศน์จะเข้ามากำหนดชะตาชีวิต โดยผ่านการนำเสนอที่สร้างสรรค์ ดั่งคำประการเจตนารมณ์ การท่องเที่ยวทางจินตนาการ ฯลฯ แล้วให้มันชัดเจน

ดี 3 คือการออกแบบสรรสร้างอย่างสุนทรียะ (Design) ตั้งคำถามว่า "หากจะทำให้คามใฝ่ฝันเป็นจริง เราจะออกแบบ วิธีการ กระบวนการ โครงสร้างและสัมพันธภาพในการทำงานอะไรบ้าง?"

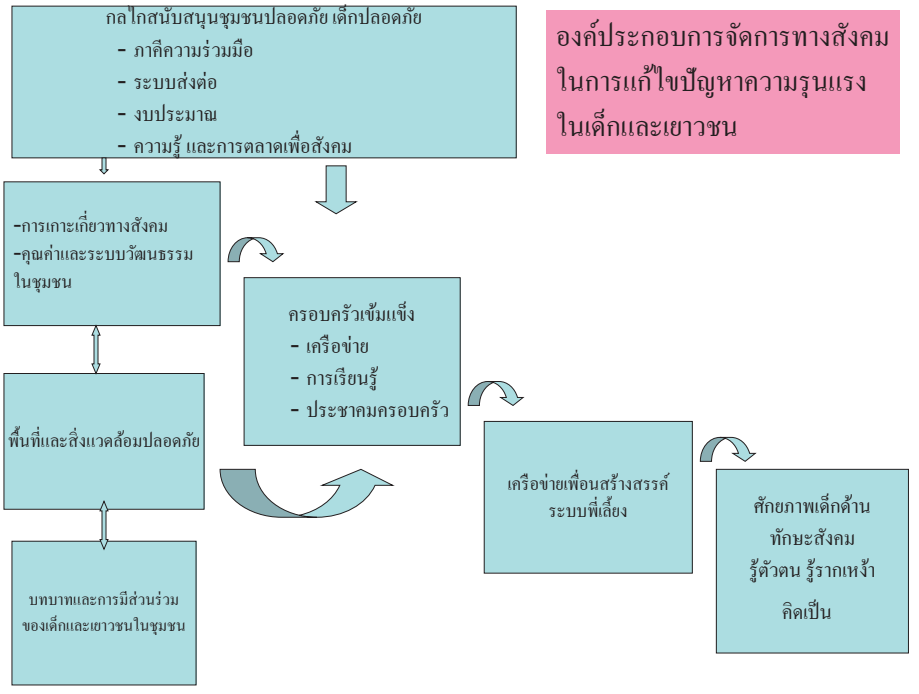
ดี 4 คือการสร้างสรรค์สิ่งดีเพื่อชุมชน องค์กรหรือสังคม (Destiny) คำถามที่นำไปสู่กาเช่นทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ก็คือ "เราจะทำกันอย่างสร้างสรรค์ได้ยังไง?" เพื่อจะใช้ขุมพลังที่เรามีอยู่ รวมทั้งระยะเวลา และการกำหนดลำดับความสำคัญ .ในขั้นตอนนี้ท่านต้องทำงานเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่ได้กำหนดไว้แล้ว

การพัฒนาโดยอาศัยทุนชุมชนเป็นฐาน เป็นตัวผลักให้สุนทรียปรัศนีเกิดความเคลื่อนไหว ความคิดที่เป็นกุญแจดอกสำคัญในเรื่องนี้ก็คือ เมื่อใดก็ตามที่ชุมชนได้รับการมองในส่วนที่มีสินทรัพย์ผลจะเป็นไปในทางบวก ในขณะที่หากชุมชนถูกมองว่าขาดแคลนผลก็จะ ออกมา

ในทางลบ หรือเป็นปัญหาที่จะต้องแก้ไขเยียวยา ปรัชญาของการทำงานในชุมชนนั้น เริ่มตั้งต้นที่ “ปัญญาของชุมชน” แทนที่จะตั้งต้นที่ “ปัญหาของชุมชน” การเสริมสร้างพลังชุมชนจึงเป็นเรื่องที่ชุมชนนั้นจะตัดสินใจใช้วิธีการไหนจัดการกับสิ่งที่ท้าทาย ในชุมชนของตนเอง

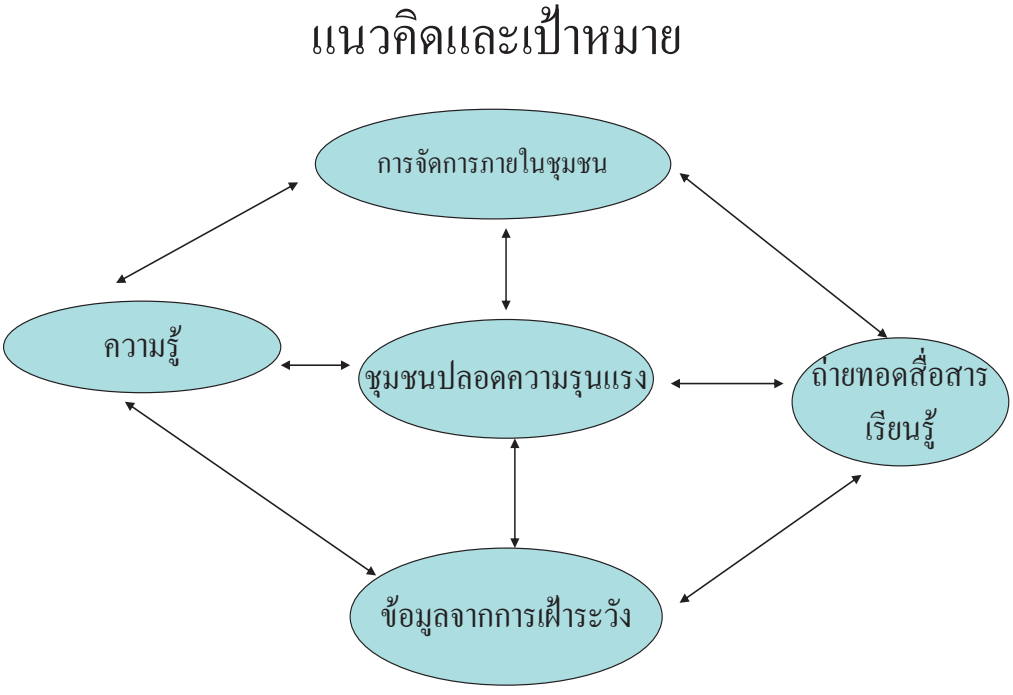
2.9 กรอบแนวคิดการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

จากการทบทวนเอกสารชี้ให้เห็นได้ว่า ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน เกิดจากหลายเหตุปัจจัย ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน มีเงื่อนไขจากสังคมและวัฒนธรรม โดยมีปัจจัยแวดล้อมมากมายที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรุนแรงในเด็กและเยาวชน รูปแบบทางสังคมในการแก้ไขปัญหาต้องดำเนินการในหลากหลายมิติ เช่นระบบสนับสนุนภายนอก กลไกทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน ศักยภาพครอบครัว การดำเนินการกับเครือข่ายเพื่อนเด็กแ ละการเสริมศักยภาพในตัวเด็กและเยาวชนด้วย ดังแสดงในภาพข้างท้าย

การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน จะต้องเป็นเรื่องของชุมชนที่มุ่งสร้างความปลอดภัยให้กับเด็ก ให้เด็กและเยาวชนปลอดจากความรุนแรง กลไกสำคัญคือ ใช้ความรู้ การตระหนักรู้ การใช้ข้อมูลจากการเฝ้าระวัง ทุนทางสังคมวัฒนธรรมในชุมชน เป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อ

นำไปสู่การจัดการทางสังคม ซึ่งคือการประเมินปัญหา การกำหนดแผนงาน การดำเนินงาน และประเมินผล ดังภาพ

บทที่ 3
ระเบียบวิธีการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัยของโครงการวิจัยนี้ มีดังนี้

1. การศึกษาวิจัยเชิงกรณีศึกษา การหาตัวอย่างการจัดการทางสังคมที่มีอยู่แล้วที่เกี่ยวข้องกับกลไก รูปแบบการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเยาวชนโดยชุมชน โดยการวิจัยแบบกรณีศึกษา เพื่อทราบวิธีคิด กลไก กระบวนการ และผลลัพธ์ของการดำเนินการ เพื่อเรียนรู้บทเรียน จุดแข็งจุดอ่อนและยุทธศาสตร์ในการทำงานระดับพื้นที่ที่ผ่านมาในประเทศไทย รวมทั้งการศึกษาตัวอย่างจากต่างประเทศโดยการศึกษาดูงานและการสืบค้นทางอินเตอร์เน็ต

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อค้นหารูปแบบโดย เน้นการปฏิบัติการจริงในพื้นที่ เป็นรูปแบบของการวิจัยที่ประกอบไปด้วยกระบวนการค้นคว้าทางสังคม (Social Investigation) การให้การศึกษา (Education) และการกระทำหรือการปฏิบัติการ (Action) เพื่อที่ ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการสร้างความรู้และทำความเข้าใจกับสภาพการณ์ที่ปรากฏอยู่ รวมทั้งเปิดพื้นที่ให้เรียนรู้และแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างหลายฝ่าย อันเป็นการสร้างความรู้ให้กับสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม

3.1 การศึกษาเฉพาะกรณี (case studies) ตัวอย่างเด่นในระดับชุมชนในประเทศ

การศึกษาแบบกรณีศึกษา (Case Study) ในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ ทราบแนวคิด ยุทธศาสตร์ บทเรียน ของการดำเนินการ ในประเทศจำนวน 10 ตัวอย่าง เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบ ดูการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนและยุทธศาสตร์ในการทำงานในระดับพื้นที่ พร้อมการทบทวนองค์ความรู้เพื่อชี้ให้เห็นนวัตกรรมใหม่ๆ ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน วิธีการศึกษาใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การเยี่ยมชมการทำงานของโครงการ ตามแนวคำถามในภาคผนวก ก. โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวน 1 ครั้ง โดยนักวิจัยที่ศึกษาคือคณะนักวิจัย และเจ้าหน้าที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่รับผิดชอบอีก 1 คน

การเลือกพื้นที่ ได้ดำเนินการค้นหาผ่านการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง รวมทั้งการ snowball จากการแนะนำต่อๆกันจากองค์กร หรือบุคคลที่ทำงานพัฒนาเด็กและเยาวชน ในพื้นที่ที่มีการเสนอไว้เดิมในโครงการ มีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม โดยการหารือกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่รับผิดชอบ ทั้งนี้องค์กรที่เลือกศึกษา เน้นความหลากหลาย

มีความรู้ในรูปแบบ และแนวทาง (approach) การทำงานที่แตกต่างกัน และเป็นองค์กรที่มีการอ้างอิงให้การยอมรับในบทบาทการดำเนินงาน

ผลการศึกษาวิจัยเชิงกรณีศึกษาในประเทศไทย จำนวน 10 กรณีตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้แนวคิด บทเรียน และยุทธศาสตร์ การทำงาน เพื่อให้ได้นวัตกรรม การจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน โดยแบ่งเป็นกลุ่มองค์กรที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนที่เชื่อมโยงกับแนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรง สองกลุ่มองค์กร คือ องค์กรที่ทำงานด้านการป้องกันปัญหา และ องค์กรที่ทำงานด้านการแก้ไขปัญหาเมื่อเด็กกระทำความผิดแล้ว

องค์กรด้านการป้องกัน (ทำงานกับเด็กทั่วไป) มีแนวทางในการศึกษารูปแบบอยู่ 3 ประการ คือ

1. องค์กรที่มุ่งเน้นในการเสริมศักยภาพ ทักษะการคิดวิเคราะห์ในตัวเด็กและเยาวชน ได้แก่ โครงการก้าวย่างอย่างเข้าใจ

2. องค์กรที่มุ่งเน้นการทำงานกับพ่อแม่ และสถาบันครอบครัว ได้แก่ มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว, โครงการเครือข่ายครอบครัวเข้มแข็ง โดยมูลนิธิรักลูก และ สมาคมเครือข่ายผู้ปกครองแห่งชาติ

3. องค์กรที่ทำงานโดยมุ่งเน้นการใช้ศักยภาพ ภูมิปัญญา และกลไกของชุมชน มาทำงานเชิงบูรณาการกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ โครงการเยาวชนสืบสาน จ. เชียงใหม่ โครงการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการคุ้มครองเด็ก โดยศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านศิลปะวัฒนธรรมวัดขนอน จ.ราชบุรี และโครงการสร้างสุขภาวะเด็กและเยาวชนในพื้นที่ โดย สถาบันวิจัยสุขภาพชุมชน กระทรวงสาธารณสุข และโครงการสร้างเสริมความปลอดภัยและบาดเจ็บในเด็กและเยาวชน

องค์กรด้านการแก้ไขปัญหา (ทำงานกับเด็กที่ก่อปัญหาแล้ว) ที่นำมาศึกษา คือ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กบ้านกาญจนาภิเษก

3.2 การศึกษาดูงานในพื้นที่ ศึกษากรณีตัวอย่าง โครงการชุมชนปลอดภัย ของประเทศนิวซีแลนด์ (Safe community program)

การศึกษาดูงานในพื้นที่ และการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องเรื่องชุมชนปลอดภัย พื้นที่ที่ศึกษาดูงานคือ คือ เมืองโอค์แลนด์ เมืองเวลลิงตัน และ เมือง ไครสเชิรช์ ประเทศนิวซีแลนด์ ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นตัวอย่างที่ดี ในการแสดงให้เห็นถึง ผลสำเร็จของการพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาความรุนแรงและพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆในกลุ่มเด็กและเยาวชนของประเทศ ผ่าน

แนวนโยบายและปฏิบัติการที่เน้นการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน และการกำหนดจากท้องถิ่น ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศไทย ที่ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจสู่องค์การบริหารส่วนตำบล และท้องถิ่นในการพัฒนา รวมทั้งการเน้นสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาคมเด็กและเยาวชน สภาเยาวชนในการร่วมพัฒนาและร่วมแก้ปัญหา โดยมีตัวอย่างรายละเอียดของแนวนโยบายด้านเด็กและเยาวชนรวมทั้งโครงสร้างการดำเนินการในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของประเทศ

เป้าหมายของการศึกษาดูงาน คือ การทราบแนวคิด ยุทธศาสตร์และบทเรียนการทำงานในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนการศึกษาดูงานนี้ ผ่านแกนสำคัญ คือ สถาบันชุมชนปลอดภัยของประเทศนิวซีแลนด์ (The Safe Communities Foundation of New Zealand: SCFNZ) ก่อตั้งขึ้นเพื่อทำงานร่วมกันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญๆ ในการพัฒนาความปลอดภัยในชุมชนและการป้องกันอันตราย ซึ่งนำไปสู่การออกกลยุทธ์การป้องกันอันตรายของประเทศนิวซีแลนด์ (The New Zealand Injury Prevention Strategy: NZIPS) ในเดือนมิถุนายน 2546 โดยมีขอบข่ายงานในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน (เช่น SCFNZ) ชุมชน และตัวบุคคล โดยผู้อำนวยการสถาบัน คือ ศาสตรา แคโลรีน โคลเกน เป็นผู้ประสานงาน และให้คำแนะนำเรื่องพื้นที่ ทั้งนี้ สภาเมืองแต่ละพื้นที่ ได้รับแนวคิด และนโยบายจากรัฐบาลนำไปปฏิบัติในพื้นที่

การดูงานแต่ละเมือง ได้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างการดำเนินงานในเชิงนโยบาย และสู่การปฏิบัติ โดยแกนกลางในการขับเคลื่อนสนับสนุน การทำงาน คือ สภาเมือง (City council) ซึ่งได้มีการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติงานด้านการจัดการความปลอดภัยของชุมชนไว้ ทำหน้าที่ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน

3.3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

มีวัตถุประสงค์ เพื่อหารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยชุมชน ทั้งนี้มีนักวิจัยทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้น อำนวยการเพื่อให้ชุมชนได้ คิด วิเคราะห์ หาข้อมูลเพื่อทราบปัญหา และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยชุมชน

3.3.1 พื้นที่ดำเนินการ เป็นพื้นที่ที่สมัครใจในการร่วมดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ และมีความประสงค์ ร่วมแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในเบื้องต้น โดยมีเกณฑ์ คือ ผ่านกลไกองค์การบริหารส่วนตำบล/ประชาคมระดับตำบล/ประชาคมระดับอำเภอ/ สนง.เขต ลักษณะชุมชน ต้องมีความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม ส่วนในกทม. ผ่านผู้นำชุมชน

เกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่

1. พื้นที่ชุมชนมีความประสงค์ร่วมแก้ไขปัญหาความรุนแรงเป็นเบื้องต้น จากนั้นจะพิจารณา เงื่อนไขหรือทุน เช่น การมีกลไกทางสังคมในชุมชน เช่น การมีกลไกอบต.ร่วมด้วยหรือไม่ หรือมีประชาคมระดับตำบล หรือประชาคมอำเภอร่วมสนใจหรือไม่ ถ้ามีกลไกเหล่านี้ร่วมสนใจในการแก้ไขปัญหาด้วย พิจารณารูปแบบเหล่านี้ เป็นเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ในการปฏิบัติการด้วย

2. ลักษณะชุมชนมีความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม เพื่อให้ได้รูปแบบหลากหลายในการจัดการทางสังคมโดยชุมชน

พื้นที่ที่ได้ดำเนินการได้แก่

1. ตำบลพรุพี อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่
3. หมู่ที่ 5 ต.สันทรายหลวง อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
4. หมู่ที่ 15 ต. แม่สาว อ.แม่อาย จ. เชียงใหม่
5. บ้านจอก ตำบลกำปัง อำเภอโนนไทย จ. นครราชสีมา
6. บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านยาง อำเภอเมือง จ. บุรีรัมย์
7. ตำบลดอนพุทรา อ. ดอนตูม จ. นครปฐม
8. ตำบลบางปะกง อ. บางปะกง จ. ฉะเชิงเทรา
9. ชุมชนวัดโพธิเรียง เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
10. ชุมชนริมคลองบางแค เขต บางแค กรุงเทพมหานคร

3.3.2 กระบวนการดำเนินการ แบ่งเป็น 3 ระยะดังนี้

1. ระยะเตรียมการวิจัย (Pre-research Phase)

เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการใหญ่ ดำเนินการ 10 พื้นที่ใน 5 ภาค จึงให้ความสำคัญกับ เน้นการเตรียมทีม เตรียมพื้นที่ เพื่อให้เกิดความชัดเจนก่อนการเริ่มดำเนินการ

ทีมงานและ กลไกโครงสร้างการดำเนินงาน ได้ออกแบบดังนี้

นักวิจัยหลักส่วนกลางทำหน้าที่ในการชี้ กำกับ และควบคุมให้การดำเนินการทุกอย่างเป็นไปตามกำหนดและ ตรงตามเป้าหมาย

นักวิจัยหลักประจำภาค ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษา และชี้แนวทางในการดำเนินกิจกรรมในชุมชนตลอดกระบวนการแก่นักวิจัยในสนามที่ทำงานในพื้นที่ และทำหน้าที่ในการเขียนรายงานภาพรวมของภาค

นักวิจัยหนุนเสริม ประกอบด้วย บุคลากรจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และในจังหวัดบุรีรัมย์มีบุคลากรจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สถานีอนามัย

บ้านยางและองค์การบริหารส่วนตำบลร่วมเป็นทีมวิจัยหนุนเสริมทำหน้าที่ ในการช่วยให้การสนับสนุนชาวบ้านในพื้นที่

นักวิจัยชุมชน ประกอบด้วย เยาวชน กรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลประจำหมู่บ้าน อาสาพัฒนาสังคม พัฒนาสังคมจังหวัด ทำหน้าที่ปฏิบัติการในชุมชนร่วมกับเครือข่ายนักวิจัยภายนอก

นักวิจัยของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทำหน้าที่ร่วมในการเรียนรู้ ทราบความก้าวหน้าในการดำเนินงานในโครงการ

ในทางปฏิบัติ โครงสร้างดังกล่าวมุ่งจัดระบบแกนนำในการดำเนินการในลักษณะเครือข่ายนักวิจัย ที่คอยช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นลำดับ โดยที่ผู้ดำเนินการหลักคือเยาวชน ภายใต้การช่วยเหลือ สนับสนุนและร่วมดำเนินการอย่างใกล้ชิดจากที่ปรึกษาทีมวิจัยชุมชน ซึ่งอาจเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ครู หรือแกนนำชุมชน ภาคีหนุนเสริมระดับตำบลทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงที่คอยกระตุ้นหรือส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนกันของผู้เข้าร่วมประชุม สนับสนุนให้ได้ผลการประชุมที่เป็นรูปธรรมต่อการปฏิบัติ ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาเชิงวิชาการและแนวปฏิบัติแก่ทีมวิจัยชุมชน ในขณะที่ภาคีหนุนเสริมระดับจังหวัด หรือส่วนกลาง ทำหน้าที่กำกับให้กระบวนการดำเนินงานเป็นไปตามจุดมุ่งหมายการวิจัยและมีสภาพคล่อง ดังตัวอย่าง กลไกการทำงานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วย เยาวชน ผู้นำชุมชนในฐานะเป็นพี่เลี้ยง ภาคีหนุนเสริมซึ่งได้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และ ภาคีหนุนเสริมในระดับจังหวัดหรือส่วนกลาง

การเตรียมทีม

1. การอบรมทีมนักวิจัย และบุคลากรกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และทีมวิจัย "การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ" ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยชุมชน วันที่ 31 กรกฎาคม - 1 สิงหาคม 2552 ณ โรงแรมเอสดี อเวนิว กรุงเทพ จัดโดยคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ผู้เข้าร่วมประชุม รวม จำนวน 39 คน ประกอบด้วย ทีมนักวิจัยหลักจำนวน 8 คน นักวิจัยหนุนเสริม 16 คน และ บุคคลากรจากกระทรวงการพัฒนาสังคม 15 คน มีวัตถุประสงค์ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับทีมนักวิจัยหลักและนักวิจัยหนุนเสริม เกี่ยวกับแนวคิดโครงการ กรอบการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แนวปฏิบัติที่สำคัญ โดยวิทยากรที่มีชื่อเสียง ได้แก่ รศ. ดร. เนาวรัตน์ พลายน้อย และ ดร. วิรัตน์ ศรีคำจันทร์

2. การเตรียมนักวิจัยชุมชน เพื่อการเก็บข้อมูลในพื้นที่ ดำเนินงานในพื้นที่ ในแต่ละพื้นที่ตามความเหมาะสม รวมทั้งหมดทุกภาคจัดพื้นที่ 6 เวที รวมผู้เข้ารับการอบรม ทั้งหมด 250 คน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความเข้าใจกับทีมนักวิจัยในชุมชนเกี่ยวกับความสำคัญของปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และแนวคิด กระบวนการทำงานวิจัยของโครงการ และผลที่ชุมชนได้รับ นอกจากนั้นในกระบวนการทำงานตลอดโครงการได้มีการประชุมหารือ วางแผน ประเมินติดตามร่วมกันระหว่างนักวิจัยหลัก และนักวิจัยชุมชน เพื่อออกแบบการดำเนินการให้สอดคล้องในพื้นที่

3. การประชุมติดตาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมนักวิจัยระหว่างภาค โดยดำเนินการ 2 เดือนครั้ง เพื่อมานำเสนอความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน ประเด็นวิเคราะห์เบื้องต้นในการทำงานในพื้นที่ โดยดำเนินการที่คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล รวมทั้งหมด 5 ครั้ง ผู้เข้าร่วมประชุมคือนักวิจัยหลักและนักวิจัยส่วนกลาง

การเตรียมชุมชน

เพื่อให้มีความพร้อมเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย การดำเนินงานขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งเน้นสำคัญเพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยผู้นำชุมชนชาวบ้านรวมถึงเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆที่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องรวมทั้งการเกิดความร่วมมือต่อไปในขั้นเตรียมการนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยกล่าวคือ

ก. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน(Build-up Rapport)โดยวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่ดีที่สุดคือการปฏิบัติตัวของนักวิจัยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งนี้ นักวิจัยร่วมกิจกรรมทุกอย่างของชุมชนซึ่งเป็นเครื่องช่วยให้นักวิจัยสามารถทำความเข้าใจโลกทัศน์ของ

ชาวบ้านได้ดีมากขึ้น เนื่องจาก นักวิจัยหลักของโครงการเป็นอาจารย์ในพื้นที่ การใช้ภาษาท้องถิ่น การมีโลกทัศน์ การพูดคุยอย่างสนุกสนานจึงเกิดขึ้นกับการทำกิจกรรมในชุมชน ในพื้นที่ภาคเหนือและภาคใต้ นักวิจัยรู้จักชุมชนและเคยมีความสัมพันธ์อันดีกันมาก่อน

ข. การสำรวจ ศึกษาชุมชน (Surveying and Studying Community) เป็นขั้นตอนของการศึกษาข้อมูลที่เป็นลักษณะทางกายภาพ และแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ภายในชุมชน รวมถึงการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง วิธีการดำเนินการนักวิจัยหลัก ใช้การสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ เช่น พัฒนาสังคมจังหวัด เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ผู้ใหญ่บ้าน ครู และผู้นำชุมชน เพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

กิจกรรมที่ดำเนินการในพื้นที่ มีรูปแบบหลักๆ ดังต่อไปนี้

1) การทำความเข้าใจกับพื้นที่เกี่ยวกับแนวคิดของการวิจัยและพัฒนาและแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับ ประเด็นความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

2) แต่งตั้งคณะที่ปรึกษาในโครงการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสและครู สำหรับพื้นที่ภาคใต้ เน้นการประชุมกับกลไกทุกภาคส่วน ในการสร้างความเห็นพ้องกำหนดทิศทางร่วม และการจัดทำแผน โดยการประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้นำชุมชนทุกภาคส่วนหลายครั้ง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในส่วนต่างๆ เช่นคณะทำงานพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว คณะทำงานด้านสภาเด็กและเยาวชน คณะทำงานพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว โรงเรียนและสมาชิกในชุมชน คณะทำงานพัฒนาสภาพแวดล้อม และพื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชน

3) นักวิจัยชุมชนเก็บข้อมูล 2 ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่ง เกี่ยวกับความรุนแรง ประกอบด้วย ความหมาย และสาเหตุความรุนแรงในเด็กและเยาวชน รวมทั้งประสบการณ์ทั้งจากการได้รับฟังจากการพบเห็น และถูกกระทำ ส่วนที่สอง เป็นทุนทางสังคมวัฒนธรรม หรือสิ่งดีงามที่ยังคงมีอยู่ในชุมชนและในโรงเรียน ทั้งในแง่สถานที่ คน และกิจกรรม การเก็บข้อมูลนี้ทำทั้งในทัศนะของคนในชุมชนและทัศนะของเด็กและเยาวชนเอง จากนั้นนักวิจัยชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ดังกล่าวโดยมีนักวิจัยผู้ช่วยและนักวิจัยหลักให้การสนับสนุนช่วยเหลือ

4) จัดเวทีประชุมระดมสมอง กระบวนการ A-I-C หรือ สุนทรียปรัศนี เพื่อให้คนในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ตระหนักในศักยภาพของตนเองและคนในชุมชนรวมทั้ง ออกแบบชุมชนที่ตนใฝ่ฝันและดำเนินกิจกรรมที่จะบรรลุความใฝ่ฝันนั้น

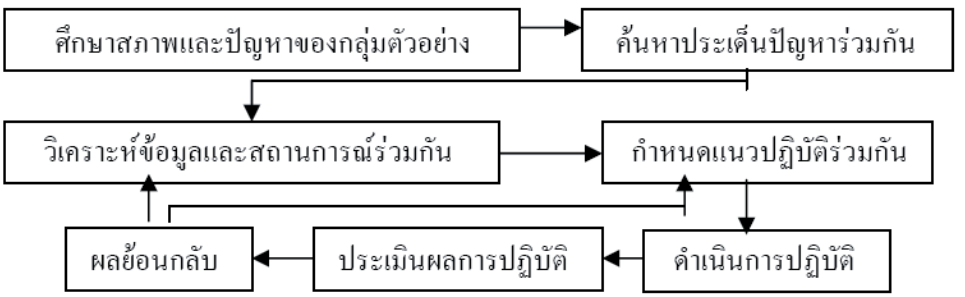
5) ประเมินผลการเสวนาและปรึกษาหารือ ในบรรยากาศที่เป็นกันเองกับคณะทำงานและนักวิจัยชุมชนเพื่อพิจารณากิจกรรมในรายละเอียดที่ถูกเสนอจากเวทีเสวนาและเลือกกิจกรรมที่จะดำเนินการก่อนในระยะสั้น

6) ดำเนินกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วม โดยให้บทบาทกับนักวิจัยชุมชนสูงสุดเท่าที่เงื่อนไขจะอำนวย

7) ประเมินผลกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วม โดยให้นักวิจัยชุมชน นักวิจัยหนุนเสริม หรือที่ปรึกษาเข้าร่วมในการประเมินผลด้วย

2. ระยะดำเนินการวิจัย (Research Phase)

ประกอบด้วยขั้นตอน การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชนและความต้องการของชุมชน โดย จัดเวทีวิเคราะห์ผลสู่การปฏิบัติการในพื้นที่ การประเมินทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน โดยดำเนินการศึกษาร่วมกับชุมชน ควบคู่ไปกับการให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องกระบวนการและขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม และ ให้ทักษะเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดขั้นตอนต่างๆดังนี้

ก. การวิเคราะห์ปัญหาสถานการณ์ของชุมชน(Problem Identification and Diagnosis) มุ่งเพื่อทราบบริบททางสังคม ทุนทางสังคม ปัญหาเด็กและเยาวชนในภาพรวม และแนวคิดของผู้ใหญ่ต่อเด็ก วิธีการหรือเครื่องมือในการดำเนินงานในพื้นที่ ใช้หลายวิธีประกอบการตามความเหมาะสมของพื้นที่ พื้นที่ ภาคใต้ ภาคกลาง กรุงเทพ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการประชุมรวม และการประชุมกลุ่มย่อย โดยทำ AIC , mind map ภาคเหนือใช้กระบวนการสุนทรียปรัศนีย์ ในการประชุมระดมสมอง การค้นหาปัญหาเบื้องต้นร่วมกัน นอกจากนั้น ยังใช้แบบสอบถามเพื่อทราบวิถีปฏิบัติของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในพื้นที่ มุมมองและโลกทัศน์ของเด็กในสายตาของผู้ใหญ่ และมุมมองและโลกทัศน์ของเด็กในสายตาของพวกของพวกเขาเอง พร้อมความต้องการ และแนวทางการมีส่วนร่วมของเด็ก โดยในแต่ละชุมชน ทั้งนี้ ได้ให้เด็กและเยาวชนที่สนใจร่วมเข้าเป็นนักวิจัยชุมชน ทำหน้าที่ในการเก็บข้อมูล ทั้งแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยนักวิจัยหลักประจำภาค ทำหน้าที่ในการอบรมการเก็บข้อมูล และรวบรวมและวิเคราะห์

ข. การประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน (Need Assessment) เมื่อได้ข้อมูลจากการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในชุมชนแล้ว แต่ละพื้นที่ได้จัดให้มีการประชุมนำเสนอผลงาน โดยจัดเป็นการประชุมกลุ่มจำนวน 20-30 คนในแต่ละพื้นที่ ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย ผู้นำ ตัวแทนชาวบ้าน เช่น ผู้หญิง อาสาสมัครสาธารณสุข อาสาสมัครพัฒนาสังคม เจ้าหน้าที่รับผิดชอบในชุมชนได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ตำรวจชุมชน พระ พัฒนาสังคมจังหวัด เป็นต้น เพื่อร่วมรับฟัง แลกเปลี่ยน เสริมข้อมูลที่ได้มีการเก็บข้อมุลเบื้องต้น เพื่อประเมินปัญหาร่วมกัน ไปจนกระทั่งตระหนักในปัญหาและร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา

จากนั้นทีมวิจัย จะนำเอาข้อมูลจากการวิเคราะห์ปัญหาเบื้องต้น นำมาแลกเปลี่ยนกับชาวบ้าน โดยรับฟังความเห็นจินตนาการของชาวบ้านในสองวิธีการคือ

1. การดำเนินการกระบวนการ AIC ในแต่ละภาค ใช้หลักการเดียวกัน คือการประชุมภาคีทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในชุมชน จำนวนประมาณ 20 - 40 คน เน้นการทำให้ชุมชนเห็นปัญหาเรื่องความรุนแรงในเด็กและเยาวชน จากมุมมองของแต่ละฝ่าย เช่นฝ่ายผู้ใหญ่ ฝ่ายเด็ก และ เจ้าหน้าที่ โดยมีคำถามสำคัญคือ 1) รูปแบบของความรุนแรง 2) สาเหตุของปัญหา 3) ผลกระทบของปัญหา จากนั้นจะเป็นคำถามเกี่ยวกับ เด็กและเยาวชนในมุมมองของคน เป้าประสงค์ที่ต้องการ คำถามต่อไปจะเป็นเรื่อง ชุมชนปลอดภัยที่คาดหวังคืออะไร จะทำได้อย่างไร

การเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงข้อคิดเห็นรับฟัง และหาข้อสรุปร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย โดยใช้การเขียนในฟลิปชารต์ และนำเสนอแต่ละกลุ่ม

การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence หรือ I) เป็นขั้นตอนต่อมาที่มองหาวิธีการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในช่วง และเป็นช่วงการหามาตรการหรือวิธีการในการพัฒนาและการค้นหาเหตุผลเพื่อจัดลำดับตามความเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมแบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ 1) การคิดโครงการที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ 2) การจัดลำดับความสำคัญของโครงการ โดยแยกออกเป็น3ประเภทคือ กิจกรรมหรือโครงการที่ชาวบ้านทำได้เองทันที กิจกรรมหรือโครงการที่ชาวบ้านทำเองบางส่วนและขอความช่วยเหลือจากแหล่งทุนภายนอก และกิจกรรมหรือโครงการที่สามารถขอทุนอุดหนุนจากภาครัฐ จากนั้นดำเนินการ โดยการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control หรือ C) ร่วมกับชาวบ้าน ซึ่งเป็นขั้นการนำเอาโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาสู่การปฏิบัติและจัดกลุ่มผู้ดำเนินงานซึ่งจะรับผิดชอบต่อโครงการหรือกิจกรรมขั้นตอนนี้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วงได้แก่ (1) การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบ (2) การตกลงในรายละเอียดในการดำเนินงาน และการนำ “แผนปฏิบัติ

การ” ไปปฏิบัติจริง รวมทั้งการสรุปผลเรียนรู้ โดยอาจารย์หัวหน้าภาคแต่ละภาค จะเข้าไปติดตาม สอบถาม และแก้ไขปัญหาในการดำเนินการร่วมกับชุมชน

2. การดำเนินการสุนทรียปรัศนีย เป็นกระบวนการที่ใช้ในการเริ่มสร้างความคิดกับชุมชน เป็นการปรับทัศนะจากการเอา ปัญหาเป็นตัวตั้ง (problem oriented) เป็นการมองแง่บวก (positive approach) หรือการมองหาศักยภาพของชุมชนที่ยังมีอยู่ในชุมชนและในตนเอง หรือการค้นหาทุนทางสังคม (social capital) ซึ่งดำเนินการโดยพื้นที่สองแห่งในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวิทยากรที่มีชื่อเสียง คือ รศ. ดร. อุทัยวรรณ กาญจนกามล เป็นวิทยากร หลัก วิธีการ ใช้คำถามที่มองความดี ทุนที่มีอยู่ดีๆ จินตนาการของผู้ที่เกี่ยวข้องที่สะท้อนผ่านภาพ ภาษา คำ ที่ร่วมกันในการแสดงความเห็น โดยการแบ่งออกเป็นกลุ่ม ให้ร่วมกันในการแสดงความคิดเห็น การแสดงอัตลักษณ์กลุ่ม และสะท้อนความคิดด้วยกัน ทั้งนี้ความคิดของทุกคนมีค่าเท่ากัน วิธีการนี้พบว่า เป็นวิธีการที่เข้าถึงความคิด จินตนาการของคนทุกเพศทุกวัย ทุกสถานภาพ แม้แต่คนชาติพันธุ์ จุดเด่นอีกประการ คือ การที่วิทยากร ใช้ภาษาพื้นเมืองสื่อกับชาวบ้าน ก็ทำให้สร้างความสัมพันธ์ ใกล้ชิด และทำให้การแสดงออกต่างๆ มีความเป็นธรรมชาติ

3. การกำหนดแผนงานโครงการและการจัดการ (Planning Phase)

วิธีการที่นำมาใช้ในการกำหนดการวางแผนแบบมีส่วนร่วมคือใช้กระบวนการ A–I-C (Appreciation Influence Control) โดยการกำหนดหลักการ วิธีการ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน วางแผนร่วมกันและร่วมระดมทรัพยากร แบ่งบทบาทหน้าที่ แผนหรือกิจกรรมที่องค์กรทำได้เอง แผนหรือกิจกรรมที่ต้องขอให้ผู้อื่นช่วยทำ เช่นการกำหนดโจทย์ เรื่อง เยาวชนที่คาดหวัง และชุมชนปลอดภัยห่างไกลความรุนแรง นอกจากนั้นยังใช้ mind map เพื่อวิเคราะห์ปัญหา การจัดทำกระบวนการ สุนทรียสนทนา เพื่อการจัดกิจกรรมกลุ่มแบบเสริมพลัง (empowerment process) ในการจัดกระบวนการกับชุมชนอีกด้วย

กระบวนการนี้เป็นกระบวนการติดสินใจร่วมกันเพื่อคัดเลือกใช้วิธีการกระตุ้นให้ชาวบ้านมีบทบาทหลักในการแก้ไขปัญหา การกำหนดโครงการ และกิจกรรมที่ ดำเนินการมีการพัฒนาเพื่อมุ่งแก้ปัญหาชุมชน โดยนักวิจัย ดำเนินการกำหนดโครงการ/กิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาโดยสนับสนุนกิจกรรมในชุมชนโดยเฉพาะกิจกรรมของเด็กและเยาวชนที่มุ่งเน้นการป้องกันปัญหาความรุนแรง ขั้นตอนการดำเนินงาน กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนในการดำเนินกิจกรรม จัดทำตารางและกำหนดเวลาที่ ดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ทุกขั้นตอน ผ่านกระบวนการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกในชุมชน ผู้วิจัยเป็นผู้กระตุ้นให้สมาชิกมีส่วนร่วม และทำหน้าที่สนับสนุน แนะนำช่องทางในการหาแหล่งทรัพยากร ทั้งภายใน และนอก

ชุมชน เพื่อนำมาใช้ดำเนินงาน การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ โดยมีแกนนำหรือกลุ่มในชุมชนเป็นกลุ่มทำงาน

ตัวอย่างเช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดำเนินการทั้งหมด 6 โครงการใน 2 พื้นที่ ได้แก่ โครงการเยาวชนสายพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรง โครงการครอบครัวคุณธรรมนำสุข และโครงการ บ้าน – วัด – โรงเรียนประสานใจร่วมสานฝันให้ชุมชนน่าอยู่ กลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์บ้านโนนสมบูรณ์ จริยธรรมนำครอบครัว และชุมชนปลอดภัยห่างไกลความรุนแรงมีกิจกรรมดังนี้ ประชาสัมพันธ์โครงการผ่านหอกระจายข่าว จัดเวทีประชุมชาวบ้านเพื่อชี้แจงสถานการปัญหาและรายละเอียดโครงการจัดประชุมแกนนำ แบ่งหน้าที่ และวางแผนการดำเนินงาน รับสมัครแนวร่วมและจัดตั้งกลุ่ม “เยาวชนสายพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรง” จัดอบรมในหัวข้อ “เยาวชนพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรง” จัดทำสื่อรณรงค์ในชุมชน จัดประชุมระหว่าง บ้าน-วัด-โรงเรียน และกำหนดกิจกรรมที่ทำร่วมกัน จัดอบรมในหัวข้อ “คุณธรรมนำครอบครัว” เน้นการสร้างความมั่นคงและความสุขให้กับครอบครัวโดยใช้จิตวิทยาเชิงพุทธ (พุทธวิธี) และจัดกิจกรรม “ วันเปิดใจ ” เพื่อให้บุคคลภายในครอบครัวได้ปรับความเข้าใจกัน และเพื่อกระชับความสัมพันธ์ในครอบครัวให้มีมากขึ้น จัดวางระบบและดำเนินการในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน จัดประชุมประชาคมวางมาตรการสร้างกฎระเบียบของชุมชน จัดระเบียบร้านค้า แหล่งมั่วสุม อบายมุข และสถานที่ไม่ควรมีการโฆษณา สร้างและค้นหาต้นแบบที่ดีของสังคม

อีกพื้นที่หนึ่ง ชุมชนร่วมกันในการจัดทำกิจกรรมเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนดังนี้ ประชาสัมพันธ์โครงการทางหอกระจายข่าวของชุมชน จัดเวทีประชาคม เพื่อชี้แจงโครงการ เสนอปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมที่อาจก่อให้เกิดความรุนแรง กำหนดมาตรการ จัดระเบียบสภาพแวดล้อม จัดเวทีประชาคมหมู่บ้านเพื่อคัดเลือกและแต่งตั้งกลุ่มและคณะกรรมการดำเนินงานกลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ บ้านโนนสมบูรณ์ จัดกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาชุมชน โดยให้กลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ฯ เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมโดยการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในวันสำคัญต่างๆ ร่วมกับชุมชนและครอบครัวประชุมเชิงปฏิบัติการเยาวชนสร้างสรรค์บ้านโนนสมบูรณ์ เพื่อให้ความรู้ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และระดมความคิดหาแนวทางแก้ปัญหาความรุนแรง และสอดส่องดูแลซึ่งกันและกัน จัดตั้งกลุ่มพี่สอนน้อง จัดตั้งกลุ่มดีเจเยาวชน ตั้งเกณฑ์และค้นหาเด็กดีมีคุณธรรม จริยธรรม ของแต่ละคุ้มในด้านต่างๆ เช่น กีฬา จิตอาสา กตัญญู เรียนดีมีคุณธรรม และมารยาทดี เป็นต้น จัดเวทีประชาคม เพื่อกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการประกวดครอบครัวและเยาวชนตัวอย่าง กำหนดมาตรการและการสอดส่องเด็กและเยาวชน การจัดระเบียบชุมชนและสภาพแวดล้อม เช่น สวนรัก โต๊ะสนุ๊กเกอร์ ร้านค้าเหล้าและบุหรี่ จัดอบรมธรรมะสำหรับครอบครัว จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์มาตรการและคติสอนใจในหมู่บ้าน

ภาคเหนือ ดำเนินกิจกรรม ดีเจน้อย การอบรมการเป็นนักประชาสัมพันธ์ การจัดทำข้อมูลประกอบการเป็นดีเจ อีกพื้นที่ดำเนินกิจกรรมเดินป่าค้นหาภูมิปัญญาและตัวตนของชุมชน ส่วนภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร ดำเนินงานโดยการมีกลุ่มเยาวชนร่วมทำงานกับผู้นำชุมชน ในการเก็บข้อมูล นำเสนอข้อมูล และร่วมเป็นตัวขับเคลื่อนการรณรงค์ การสร้างความเข้าใจ พื้นที่ที่ กทม. เป็นการจัดเวทีให้เด็กได้แสดงออกในการนำเสนอปัญหา ทำบอรด์ในการสะท้อนปัญหา ภาคกลาง เป็นกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และการแสดงของเด็กและเยาวชน

ภาคใต้ออกแบบกิจกรรม โดยเน้นการจัดการเชิงโครงสร้าง กลไกในการสนับสนุนกิจกรรมเพื่อการป้องกันความรุนแรงในเด็กและเยาวชน เน้นการเห็นพ้องร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยตั้งเป็นคณะกรรมการฝ่ายต่างๆในการเข้ามามีส่วนร่วมในการกิจกรรม แต่ละคณะกรรมการได้มีการวางแผนออกแบบกิจกรรม ผ่านการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม เช่น คณะกรรมการด้านการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว มุ่งเน้นสร้างสุขในครอบครัว มีกิจกรรมกำหนดแผนปฏิบัติการและผู้รับผิดชอบ ดังนี้

กิจกรรม	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
บัญชีครัวเรือน	1.แจ้งเวทีประชุมหมู่บ้าน 2.จัดเก็บข้อมูล 3.ประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูล 4.ใช้ประโยชน์ข้อมูลสร้างการเรียนรู้	- มี.ค. 53 - เม.ย. – พ.ค. 53 - มิ.ย. 53 - มิ.ย. 53	- ตัวแทนเยาวชน - เครือข่ายครอบครัว -คณะกรรมฝ่ายความเข้มแข็งของครอบครัว
ครอบครัวสัมพันธ์	1. ค้นหาครอบครัวตัวอย่างหมู่บ้านละ 3 ครัวเรือน/ครอบครัวอาสา 2. ออกแบบค่าย 3.เข้าค่ายครอบครัวสัมพันธ์ 4.การพัฒนาและยกระดับครอบครัวสัมพันธ์ 5. ขยายผลกิจกรรม	- เม.ย. 53 – พ.ค. 53 - เม.ย. 53 – พ.ค. 53 - พ.ค. 53 - พ.ค. 53 - หลัง พ.ค. 53	- เครือข่ายครอบครัว -คณะกรรมการกระปุกออมสินเพื่อน้อง -คณะกรรมการฝ่ายความพัฒนาเข้มแข็งของครอบครัว

กิจกรรม	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
คุณธรรมครอบครัว - ความกตัญญูรู้คุณ - ความภูมิใจในถิ่นฐาน วงศ์ตระกูล ชุมชน และตนเอง	1. เก็บข้อมูลครอบครัวและชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน 2.ค้นหาสิ่งดีๆของครอบครัวและชุมชนของตนเอง 3.ทำกิจกรรมร่วมกันภายในครัวเรือน 4.นำเสนอสิ่งดีๆในเทศกาลเดือนสิบ	- เม.ย. 53 - ก.ย. 53 (เดือนสิบ)	-คณะกรรมฝ่ายพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว - เยาวชน - สภาองค์กรชุมชนตำบลพรุพี - ผู้นำท้องที่
ธนาคารความดี	1.ประชุมชี้แจงรายละเอียด 2. รับสมัครผู้เข้าร่วม 3.เสนอโครงการต่อ ธกส. 4. กำหนดตัวชี้วัด 5.ดำเนินการตามโครงการ 6. ประเมินผล	- มี.ค. 53 – ธ.ค. 53	- สภาองค์กรชุมชนตำบลพรุพีและคณะทำงาน
	7.ประชุมเตรียมความพร้อมของทีมงาน	วันที่ 17 มีนาคม 53 (13.00 – 16.30)	คณะทำงานตามคำสั่ง

พื้นที่กรุงเทพมหานคร จัดกิจกรรมกับกลุ่มเด็กตอนต้น ร่วมกับพ่อแม่ ด้วยผู้นำชุมชนได้ประเมินจากประสบการณ์ว่า เยาวชนในกรุงเทพ มีกิจกรรมส่วนตัวมาก และไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เนื่องจากส่วนใหญ่เรียนพิเศษหลังเลิกเรียน การจัดกิจกรรมกับเด็กตอนต้นในวัย 10 - 15 ปี มีความเป็นไปได้ เนื่องจากเด็กในกรุงเทพ รับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ไว ทำให้เด็กมีความสามารถในการรับรู้สิ่งต่างๆได้ดี เด็กมีเวลาและยังอยู่ในสายตาของพ่อแม่ จึงได้จัดกิจกรรมกับเด็ก ซึ่งเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ในชุมชน สามารถจัดได้ในโรงเรียน หรือลาน

บ้าน เป็นกิจกรรมที่ทำได้ต่อเนื่อง และขยายจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ในกลุ่มต่าง ๆ กิจกรรมกลุ่มเป็นการนำกระแสการตระหนักเรื่องความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน ซึ่งผลสรุปจากแบบสอบถาม นำมาจัดกิจกรรมกลุ่มประกอบด้วยเด็กเยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ เพื่อพูดคุยกันในเรื่องสาเหตุความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในชุมชน การช่วยคิดช่วยเขียนร่วมกันในกลุ่มที่คละเคล้าไปด้วยเด็กเล็ก เด็กโต ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ เป็นบรรยากาศที่สนุกสนาน แบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 70 คน ออกเป็น 4 กลุ่ม เพื่อการพูดคุยร่วมกันใน 4 หัวข้อเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางการแก้ไข

พื้นที่ภาคกลาง ออกแบบกิจกรรม โดยเน้นการทำความเข้าใจกับแกนนำ และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ดำเนินการโดย การระดมความเห็น เกี่ยวกับ ความสำคัญของเด็กและเยาวชน และปัญหาในพื้นที่ รูปแบบ และการตระหนักในปัญหา จากนั้น พูดคุยกันเรื่องเงื่อนไขปัจจัยที่ทำให้ให้เด็กและเยาวชนก่อความรุนแรง จากการศึกษา พบว่า ผู้นำชุมชน มองปัญหาเด็กและเยาวชน เกี่ยวกับความรุนแรงว่าเกิดมาจากเงื่อนไขทางสังคมเชิงโครงสร้าง เช่นรูปแบบความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไป การที่เด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ ครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงกับเด็ก สื่อกระตุ้น เกมส์ รวมทั้งการที่เด็กใช้เวลาว่างอย่างไม่เป็นประโยชน์ แนวทางการแก้ไขปัญหาต้องเริ่มที่ ทำความเข้าใจกับครอบครัวที่มีความเสี่ยง ให้พ่อแม่เห็นความสำคัญ และเฝ้าระวังเด็ก เพื่อให้เด็กตกอยู่ในสถานการณ์ที่จะก่อความรุนแรงได้ จึงจัดให้มีการเสวนาร่วมกันระหว่าง ภาคีที่เกี่ยวข้อง คือ โรงเรียน พ่อแม่ และผู้นำชุมชนในการตรวจสอบ และหาความร่วมมือกัน ในที่ประชุมมีการเสนอให้ฝึกอาชีพเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับซ่อมคอมพิวเตอร์ เนื่องจากเด็กจะสนใจเกี่ยวกับอิเลกโทรนิกส์ จะได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ อีกโครงการหนึ่งคือ การทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับโรงเรียน โดยพบว่าเด็กในระบบโรงเรียนก็มีความสัมพันธ์กับเด็กนอกระบบโรงเรียนด้วย ดังนั้นการเฝ้าระวังควรเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เห็นวิถีชีวิตของเด็กตลอด

4. ระยะการติดตามและประเมินผลโครงการวิจัย (Monitoring and Evaluation Phase)

เพื่อดูปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานว่ามีอะไรบ้างที่แก้ไข ดูว่าโครงการกิจกรรมที่ดำเนินการเป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้หรือไม่ วิธีการประเมิน ใช้การพูดคุยร่วมกันระหว่างผู้นำ เด็กและเยาวชนที่เป็นแกนนำ เพื่อดูผลลัพธ์ การเรียนรู้ที่ได้จากโครงการ

นอกจากนั้นยังจัดให้มีการประชุมปฏิบัติการร่วมกันระหว่างนักวิจัยชุมชนใน 10 ชุมชน รวมจำนวนผู้เข้าร่วมถอดบทเรียนในครั้งนี้ จำนวน 60 คน โดยจัดที่เรือนน้ำเย็นรีสอรท์ จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะเวลา 2 วัน เพื่อร่วมการถอดบทเรียน สะท้อนแนวคิดการร่วมทำงานในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ปัญหา ข้อจำกัด ผลลัพธ์ที่ได้ และเป้าหมายในการทำงาน รวมทั้งเสริมพลัง สร้างแรง

บันดาลใจในการทำงาน เชื่อมเครือข่ายเสริมพลังเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์เน้นการวิเคราะห์เนื้อหาในเชิงกระบวนการเพื่อบ่งชี้ถึงผลลัพธ์ของการค้นหารูปแบบการการจัดการ นอกจากนั้นยังเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาจากมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องถึงจุดอ่อน จุดแข็งและผลที่เกิดขึ้นต่อตนเองและชุมชนด้วย

บทที่ 4
ผลการศึกษา กรณีตัวอย่างเด่น
การจัดการทางสังคมในแก้ไขปัญหาความรุนแรงเด็กและเยาวชน

ในบทนี้จะนำเสนอ กรณีศึกษาตัวอย่างเด่นในประเทศไทยและต่างประเทศที่ดำเนินงานเพื่อพัฒนาเงื่อนไขแวดล้อม และตัวเด็กและเยาวชน ที่สัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนสำคัญ คือ ส่วนแรก คือการศึกษาเฉพาะกรณีตัวอย่างเด่นในประเทศไทย 10 กรณี โดยจะสรุปสาระสำคัญของกรณีตัวอย่าง และบทเรียนที่ได้จากการศึกษาแต่ละกรณี ส่วนที่สอง เป็นการศึกษากรณีตัวอย่างจากประเทศนิวซีแลนด์ ซึ่งศึกษาโครงการชุมชนปลอดภัยใน 3 กรณี แล้วสรุปบทเรียนจากกรณีตัวอย่างจากต่างประเทศ ส่วนสุดท้ายเป็นการสรุปวิเคราะห์ และข้อเสนอนวัตกรรมการจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1. การศึกษาเฉพาะกรณี (case studies) ตัวอย่างเด่นในระดับชุมชนในประเทศ

การศึกษาแบบกรณีศึกษา (Case Study) ในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ ทราบแนวคิด ยุทธศาสตร์ บทเรียน ของการดำเนินการ ในประเทศจำนวน 10 ตัวอย่าง เพื่อชี้ให้เห็นนวัตกรรมทางสังคมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน วิธีการศึกษาใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การเยี่ยมชมการทำงานของโครงการ การเลือกกรณีตัวอย่าง ใช้การเลือกแบบเจาะจงเพื่อให้ได้ตามโจทย์เป้าหมายที่ต้องการ คือรูปแบบการจัดการทางสังคมที่มีรูปแบบ แนวคิดแตกต่างกันและเห็นผลการดำเนินการเป็นที่ประจักษ์และรับรู้จากผู้ที่เกี่ยวข้อง วิธีการเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์กับผู้ที่เกี่ยวข้อง 1 ครั้งและการทบทวนเอกสาร กรณีตัวอย่างที่ทำการศึกษาในประเทศไทยได้แก่ 1) โครงการก้าวย่างอย่างเข้าใจ องค์กร PATH 2) มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว 3) โครงการเครือข่ายครอบครัวเข้มแข็ง โดยมูลนิธิรักลูก 4) สมาคมเครือข่ายผู้ปกครองแห่งชาติ 5) โครงการเยาวชนสืบสาน จ. เชียงใหม่ 6) โครงการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการคุ้มครองเด็ก โดยศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก 7) โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านศิลปะวัฒนธรรมวัดขนอน จ. ราชบุรี 8) โครงการสร้างสุขภาวะเด็กและเยาวชนในพื้นที่ โดย สถาบันวิจัยสุขภาพชุมชน กระทรวงสาธารณสุข 9) โครงการสร้างเสริมความปลอดภัยและบาดเจ็บในเด็กและเยาวชน และ 10) บ้านกาญจนาภิเษก

ผลการศึกษาวิจัยเชิงกรณีศึกษาในประเทศไทย จำนวน 10 กรณีตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้แนวคิด บทเรียนและยุทธศาสตร์ การทำงาน เพื่อให้ได้นวัตกรรม การจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหาเด็กและ

เยาวชน โดยแบ่งเป็นกลุ่มองค์กรที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนที่เชื่อมโยงกับแนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรง สองกลุ่มองค์กร คือ องค์กรที่ทำงานด้านการป้องกันปัญหา และ องค์กรที่ทำงานด้านการแก้ไขปัญหาเมื่อเด็กกระทำความผิดแล้ว

องค์กรด้านการป้องกัน (ทำงานกับเด็กทั่วไป) มีแนวทางในการศึกษารูปแบบอยู่ 3 ประการ คือ

1. องค์กรที่มุ่งเน้นในการเสริมศักยภาพ ทักษะการคิดวิเคราะห์ในตัวเด็กและเยาวชน ได้แก่ โครงการก้าวย่างอย่างเข้าใจ

2. องค์กรที่มุ่งเน้นการทำงานกับพ่อแม่ และสถาบันครอบครัว ได้แก่ มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว, โครงการเครือข่ายครอบครัวเข้มแข็ง โดยมูลนิธิรักลูก และ สมาคมเครือข่ายผู้ปกครองแห่งชาติ

3. องค์กรที่ทำงานโดยมุ่งเน้นการใช้ศักยภาพ ภูมิปัญญา และกลไกของชุมชน มาทำงานเชิงบูรณาการกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ โครงการเยาวชนสืบสาน จ. เชียงใหม่ โครงการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการคุ้มครองเด็ก โดยศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านศิลปะวัฒนธรรมวัดขนอน จ. ราชบุรี และ โครงการสร้างสุขภาวะเด็กและเยาวชนในพื้นที่ โดย สถาบันวิจัยสุขภาพชุมชน กระทรวงสาธารณสุข และโครงการสร้างเสริมความปลอดภัยและบาดเจ็บในเด็กและเยาวชน

องค์กรด้านการแก้ไขปัญหา(ทำงานกับเด็กที่ก่อปัญหาแล้ว) ที่นำมาศึกษา คือ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กบ้านกาญจนาภิเษก

1.1 โครงการก้าวย่างอย่างเข้าใจ / องค์การ PATH กรุงเทพฯ

ที่มาและแนวคิดของโครงการ

องค์การ PATH เป็นหน่วยงานที่รับทุนจากโครงการกองทุนโลก (Global Fund) มีชื่อเสียงเรื่องการจัดการเรียนรู้กับเด็กและเยาวชนในเรื่องเพศศึกษา โดย โครงการ มี“เป้าหมาย” คือ การลดความเสี่ยงที่จะเกิดผลกระทบในทางทางลบอันเนื่องมาจากพฤติกรรมทางเพศ เช่นความรุนแรงทางเพศ การตั้งครรภ์ที่ไม่ตั้งใจ การติดเชื้อ HIV และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ทั้งนี้ประเด็นเรื่องเพศกับความรุนแรงมีความสัมพันธ์ต่อกัน ทั้งในปัญหาของความรุนแรงทางเพศที่เกิดขึ้นในกลุ่มเด็กและเยาวชนอันส่งผลต่อการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม การข่มขืน การล่วงเกินทางเพศ และแนวคิดความเป็นชายกับการใช้ความรุนแรงในภาพรวม การแก้ปัญหาดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ โครงการนี้ จึงใช้แนวคิดหลักที่เน้นการให้เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางในกระบวนการทำงาน จากการศึกษาพบว่า โครงการมีความคิดพื้นฐานในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ สำคัญ 3 ประการคือ

1. เชื่อว่าเด็กและเยาวชนมีความสามารถตัดสินใจเลือกสิ่งที่ดีให้ตนเองได้ หากได้รับข้อมูลที่รอบด้าน มีทัศนะที่เปิดกว้าง และการฝึกฝนทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต, เด็กและเยาวชนที่มีความหวังกับอนาคตมีแนวโน้มที่จะทำให้ตัวเองปลอดภัยจากโอกาสเสี่ยงในทางสุขภาพ, เด็กและเยาวชนเรียนรู้ได้ดี หากมีส่วนร่วมและมีส่วนรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองผ่านกิจกรรมและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ดังคำกล่าวที่ว่า

" เราเชื่อเรื่อง การเคารพสิทธิ ความหลากหลาย และการให้เด็กและเยาวชนได้แสดงศักยภาพตัวตนของเขาออกมา และรู้จัก เข้าใจตนเอง รู้จักที่จะรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น " สัมภาษณ์ คุณอุษาสินี ริ้วทอง, 23 มิถุนายน 2552

2. เชื่อเรื่องการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ว่าเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ไม่ใช่การเรียนรู้โดยการท่องจำ แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้เด็กคิด วิเคราะห์ และรู้จักตนเอง เพื่อให้มีความสามารถในการคิด การตัดสินใจ การสื่อสาร และการแก้ปัญหา ที่จะช่วยให้ดำเนินชีวิตได้อย่างรู้เท่าทันความต้องการของตนเอง และเท่าทันสังคมรอบตัว ดังคำกล่าวตอนหนึ่งจากการสัมภาษณ์ ที่ว่า

"เราเชื่อว่าเด็กมีสิทธิ์จะรับรู้ให้รอบด้าน ซึ่งน่าจะเป็นผลดีกว่า เราไม่มีสูตรสำเร็จไม่ได้ชี้ถูกชี้ผิดหรือสอนให้เด็กปฏิเสธอย่างเดียว แต่เราสอนให้เด็กให้รู้จักคิดพิจารณารอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจ เข้าใจตัวเองดีพอหรือยัง รู้ผลที่จะตามหรือไม่" สัมภาษณ์ คุณอุษาสินี ริ้วทอง, 23 มิถุนายน 2552

3. เชื่อเรื่องกรอบแนวคิดการเข้าใจปัญหาต้องรอบด้าน ไม่ใช่มอง แต่ปัญหาเรื่องเอดส์หรือ เรื่องความรุนแรงประการเดียว แต่ต้องเห็นมิติที่หลากหลายสัมพันธ์กันที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมวัยรุ่น เช่น ระบบโครงสร้าง นโยบาย พ่อแม่ เพื่อน บรรทัดฐาน สิ่งแวดล้อม พัฒนาการวัยรุ่น และ แนวคิดเรื่องเพศ ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตและความสนใจของเยาวชน เพราะจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่สัมพันธ์กับบริบททางสังคมวัฒนธรรมได้

ดังคำกล่าวตอนหนึ่งจากการสัมภาษณ์ ที่ว่า

" เราต้องสอนให้หยุดฟังกันก่อน เพราะโลกมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เราต้องการเปิดพื้นที่ให้เห็นความหลากหลาย เพราะคนไม่ได้อยู่ในกรอบอีกต่อไป อีกทั้งมีสภาพแวดล้อมเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความเสี่ยงด้วย " สัมภาษณ์ คุณอุษาสินี ริ้วทอง, 23 มิถุนายน 2552

" แนวคิดสำคัญของการใช้ความรุนแรงทางเพศ คือเรื่องอำนาจ ไม่ใช่เรื่องความรุนแรงที่เราเห็นโจ่งแจ้ง เช่น ทางกาย การตีหัวกัน แต่เป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกัน เป็นความรุนแรงที่

แยบยล เป็นสิ่งที่มองไม่เห็น เช่น ครู กับนักเรียน เพศชายกับเพศหญิง ซึ่งมันรุนแรงยิ่งกว่า เราก็ก็ต้องกระเทาะเปลือกเหล่านี้ออกมา" สัมภาษณ์ คุณอุษาสินี ริ้วทอง 23 มิถุนายน 2552

กระบวนการ และกิจกรรม

กระบวนการของโครงการ มุ่งเน้น 3 ส่วนด้วยกันคือ การมองปัญหาอย่างรอบด้าน กระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาเชิงบวก ดังนี้

1) การมองปัญหาเพศศึกษาอย่างรอบด้าน

กรอบแนวคิดในการแก้ไขปัญหาของโครงการ เน้นการมองมิติเรื่องเพศอย่างองค์รวม มุ่งที่วิถีชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) พัฒนาการของมนุษย์ (Human Development) 2) สัมพันธภาพ (Relationship) 3) ทักษะส่วนบุคคล (Personal Skills) 4) พฤติกรรมทางเพศ (Sexual Behavior) 5) สุขภาพทางเพศ (Sexual Health) 6) สังคมและวัฒนธรรม (Social and Culture) โดยเด็กและเยาวชนจะได้รับความรู้เรื่องเพศครบทุกด้าน แต่การให้ความรู้เรื่องเพศในแต่ละด้านนั้นมีน้ำหนักที่แตกต่างกันในเด็กและเยาวชนที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน ทั้งนี้ เน้นให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experimental Learning) การได้เรียนรู้เข้าใจแนวคิดจากห้องอบรม ห้องเรียน และนำไปสู่การปฏิบัติ ผ่านสถานการณ์ที่ต้องเผชิญคำถามความขัดแย้ง การใคร่ครวญ การไตร่ตรอง เพื่อหาทางออกในเรื่องเพศ ทั้งโจทย์ที่เป็นของตัวเองและผู้อื่น นับว่ามีความสำคัญและมีความยากในการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน นั่นคือ ทัศนคติและค่านิยม สัมพันธภาพ และทักษะชีวิต

2) กระบวนการเรียนรู้โดยมีเด็กเป็นศูนย์กลาง

กระบวนการเรียนรู้ที่องค์กรนี้ ใช้ คือการจัดกระบวนการใดๆ โดยให้เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (Child Center) ให้มีการฟัง การจับประเด็น แล้วคิดวิเคราะห์ กระบวนการสำคัญ คือกระบวนการฝึกทักษะในการดำเนินชีวิต ได้แก่ โดยหลักสูตรที่สอน เน้น ด้าน 1)ทักษะการคิด วิเคราะห์ (Critical Thinking) 2) ทักษะการตัดสินใจและการรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ (Decision Making) 3) ทักษะการสื่อสารกับคนอื่นๆ (Communication) 3) ทักษะการรู้จัก สามารถบอกความรู้สึกและความต้องการของตนเอง (Assertiveness) 4) ทักษะการต่อรองเพื่อแก้ไขปัญหา (Problem Solving) 5) ทักษะการต่อรองและจัดการความขัดแย้ง (Negotiation and Conflict Management) 6) ทักษะการหารือขอความช่วยเหลือเพื่อคลี่คลายปัญหา (Help Seeking) ผลลัพท์ที่ต้องการ คือการที่จะให้เด็กและเยาวชน รู้จักตัวเองทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ ความรู้สึก และคุณค่าของตนเอง มีเข้าใจและตระหนักในสิทธิเนื้อตัวร่างกายและสิทธิทางเพศของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งมีทักษะในการคิด วิเคราะห์ และการตัดสินใจเลือกสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและมีทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและการจัดการสัมพันธภาพกับผู้อื่น

กลวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ โครงการไม่ได้ทำโดยมุ่งเป้าหมายไปที่เด็กและเยาวชนประการเดียว เพราะเชื่อว่า สิ่งแวดล้อมสำคัญที่ส่งผลต่อตัวเด็กคือ ผู้ใหญ่ โดยเฉพาะครู จึงได้ดำเนินโครงการ พัฒนาหลักสูตรเพศศึกษาในสถานศึกษา กำหนดให้มีการเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาในสถานศึกษาอย่างพอเพียงและชัดเจน อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ครูจะเป็นผู้มีมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการนำความรู้และหลักสูตรไปสอนต่อ ยุทธศาสตร์การทำงาน คือการทำงานกับครู เพื่อให้ครูมีแนวคิดกระบวนการทำงานแบบใหม่ ให้เด็กเป็นศูนย์กลางและ เน้นพัฒนาการเชิงบวกเป็นสำคัญ ครูจึงจำเป็นต้องเข้าใจสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชน เชื่อมั่นในศักยภาพเด็กและเยาวชน และมีทักษะในการทำงานกับเด็กและเยาวชน ไม่ใช้ทัศนะ และความรู้สึกตัวเองตัดสิน ให้โอกาสและรับฟังเด็ก สามารถเลือกใช้วิธีการเรียนการสอนหลากหลายรูปแบบและสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้และความสนใจของวัยรุ่น เข้าใจกระบวนการเรียนรู้และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีการทบทวนหรือย้ำเนื้อหาเดียวกันในหลายๆ รูปแบบ อย่างต่อเนื่อง

3) การพัฒนาเด็กและเยาวชนเชิงบวก (Positive Youth)

ทัศนคติและความเชื่อพื้นฐานในตัวเด็กและเยาวชนเป็นหัวใจสำคัญของโครงการนี้ที่เชื่อว่า เด็กและเยาวชนเป็นวัยที่มีพลัง มีความคิดสร้างสรรค์ หากได้รับข้อมูลที่รอบด้าน มีการฝึกฝนทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตแล้ว พวกเขา จะสามารถรับมือให้ทันกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ได้ *แนวคิดการพัฒนาเด็กเชิงบวก เป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่มุ่งให้เด็กและเยาวชนเห็นคุณค่า และความสามารถของตนเองในการดำเนินชีวิตและปกป้องสิ่งต่างๆที่จะเป็นอันตรายต่อพวกเขาได้ ความสำเร็จของเด็กทุกคนจะต้องได้รับการยอมรับ ความหลากหลายเป็นสิ่งต้องให้คุณค่าและเรียนรู้กันและกันทั้งส่วนที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อน นอกจากนั้น ต้องเสริมสร้างให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในกระบวนการ โดยเฉพาะกระบวนการตัดสินใจ*

กล่าวเฉพาะ กรณีความรุนแรงในเด็กและเยาวชน คุณอุษาสินีได้กล่าวถึงการเชื่อมโยงแนวคิด บทเรียน และยุทธศาสตร์ขององค์การ PATH มาสู่กลไกการพัฒนาและแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ว่า *"ความรุนแรงนับว่าเป็นการแสดงออกที่ง่ายที่สุด เนื่องจากมนุษย์มีสัญชาตญาณดิบ กล่าวคือ ความรุนแรงเป็นเรื่องธรรมชาติ และเกี่ยวพันกับโครงสร้างด้วย ซึ่งความรุนแรงนั้นมีความหลากหลาย หลายระดับ มีทั้งที่เห็นชัด และเงียบ ที่มองไม่เห็นคือความรุนแรงเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมที่เป็นการใช้อำนาจต่อกัน ตัวอย่างเช่น ความรุนแรงระหว่างเจ้าหน้าที่กับคนร้าย ผู้ชายกับผู้หญิง หรือพ่อแม่กับลูก"* หากมองเช่นนี้ จะเห็นได้ว่า ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน เป็นส่วนหนึ่งของความรุนแรงเชิงโครงสร้าง โดยได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า *"หากดึงศักยภาพด้านบวกของเด็กและเยาวชนขึ้นมา ให้เขาเห็น และรู้จักตนเอง มีความภาคภูมิใจในตน และมีทักษะในการใช้ชีวิต และเคารพสิทธิ มองเห็นและเข้าใจความหลากหลาย ปัญหาก็จะคลี่คลาย ซึ่งจาก*

การศึกษาและวิจัย แม้ว่า เด็กและเยาวชนที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้และไม่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ยังคงใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาเช่นเดิม แต่เด็กและเยาวชนที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้นั้นสามารถอธิบายถึงสาเหตุและปัญหาได้รอบด้านมากว่าเด็กและเยาวชนที่ไม่ผ่านกระบวนการเรียนรู้"

ในขณะที่อาจารย์สุจิตรา จากสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นภาคีร่วมทำงานกับ PATH ได้ย้ำแนวคิดนี้อย่างสอดคล้อง โดยกล่าวว่า *"แท้จริงแล้วเด็กและเยาวชนนั้นมีศักยภาพมากกว่าที่ผู้ใหญ่คิด หากแต่ถูกกดทับด้วยอำนาจของผู้ใหญ่ ทำให้เด็กไม่กล้าที่จะแสดงออก ฉะนั้นผู้ใหญ่จำเป็นต้องลดอำนาจ เปิดใจ รับฟังเด็กโดยไม่ตัดสิน สร้างบรรยากาศให้เด็กกล้าพูด กล้าคิด และกล้าทำในทุกๆ เรื่องบนกติกาที่สร้างร่วมกัน มีพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้พัฒนาตนเอง นั่นคือ พื้นที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก..เช่นเดียวกับปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ต้นเหตุหลักของปัญหามาจากอำนาจที่ถูกกดทับ เด็กและเยาวชนเคยชินกับการใช้อำนาจของผู้ใหญ่ ไม่ว่าทางสื่อ วิถีชีวิตของคนรอบข้าง โดยเฉพาะครอบครัว หรือวีดีโอเกมส์ จนกระทั่งเด็กรู้สึกว่าการกระทำดังกล่าวเป็นเรื่องปกติ ซึ่งไม่คิดว่าเป็นปัญหา ไม่คิดถึงผลพวงที่จะตามมา ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนแก้ได้โดย การปลดอำนาจ ให้มีความเท่าเทียมกันระหว่างเด็กและผู้ใหญ่บนพื้นฐานของมารยาททางสังคม นั่นคือ ผู้ใหญ่จำเป็นต้องเปลี่ยนพฤติกรรม โดยเริ่มที่ตัวเราเองก่อนเป็นตัวอย่างแล้วสร้างเครือข่าย ต้องเปลี่ยนค่านิยมของการตะกายไปสู่ยอดพีระมิด ในขณะที่ต้องเหยียบคนขึ้นไป และต้องเปลี่ยนระบบการศึกษาของการแข่งขัน"*

สรุปบทเรียนการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

จากการศึกษา พบว่าโครงการก้าวย่างอย่างเข้าใจ องค์การ PATH มีบทเรียนที่สมควรสรุปมาได้ดังนี้

1. แนวคิดการมองปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงเยาวชน ไม่ได้มองโดยมุ่งปัญหาที่ตัวเด็กหากแต่มีความเชื่อ เรื่องศักยภาพในตัวเด็ก มองเด็กในเชิงบวก และปัญหาต่างๆมีปัจจัยแวดล้อมมากมายที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน

2. แนวคิดการมองปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน มีความเกี่ยวพันกับความรุนแรงเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม บนรูปแบบของการใช้อำนาจระหว่างกัน และเจตคติเรื่องเพศภาวะ ความรู้ที่จำเป็นในการทำงาน ต้องชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของระบบโครงสร้างกับตัวตนของเด็ก การแก้ไขปัญหา เน้นแนวคิด การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น และให้มองเห็นและเคารพความหลากหลายของคนด้วย

3. การแก้ปัญหาความรุนแรงเด็กและเยาวชนต้องทำในสองมิติ คือ มิติที่ตัวเด็กและเยาวชน คือการดึงพลัง ศักยภาพผ่านการให้เด็กคิดวิเคราะห์ และเสริมทักษะที่จำเป็น โดยใช้แนวคิด

พัฒนาการเด็กและเยาวชนเชิงบวกเป็นแกนในการทำงาน อีกมิติหนึ่งคือการจัดการกับปัจจัยแวดล้อม ซึ่งในที่นี่คือ ระบบโรงเรียน และทัศนคติของครู รวมทั้งรากเหง้าเชิงแนวคิดเรื่องเพศภาวะ

1.2 มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว

ที่มาและแนวคิดของโครงการ

มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว ก่อตั้งขึ้นในปีพ.ศ. 2542 เกิดจากการรวมกลุ่มของพ่อแม่กลุ่มหนึ่งที่ร่วมกันผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาซึ่งใช้ชื่อว่า “ชมรมพ่อแม่” จากนั้นจึงพัฒนาเติบโตมาเป็นองค์กรสาธารณกุศลที่มีเป้าหมายชัดเจน คือ “เพื่อความเข้มแข็งของครอบครัวไทย” มีบทบาทในการประสานและสร้างความตระหนักในการส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้เกิดขึ้นทั้งในบุคคล ชุมชน และสังคม ด้วยการนำเสนอกระบวนการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันและเรียกร้องต่อรองสิทธิอันพึงมีของครอบครัว

แนวคิดขององค์กรในการพัฒนาเด็กและเยาวชน คือเชื่อว่าสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐาน สำคัญ และมีพลังที่สุดในการสร้างเด็กและเยาวชนที่มีคุณภาพของสังคม แต่ท่ามกลางสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งระบบการศึกษาปัจจุบัน ทำให้พลังของครอบครัวมีความอ่อนแอลง และจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนต่อไป การเสริมพลังผ่านรูปแบบเครือข่าย ผ่านกระบวนการเรียนรู้จะช่วยทำให้สถาบันครอบครัวทำหน้าที่ได้ดีขึ้นและจะส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนด้วย มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว มุ่งสนับสนุนส่งเสริมบทบาทของพ่อแม่และครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนร่วมจัดการศึกษาให้แก่ลูกและเด็กเท่าทันกับระบบที่จะมาทำลายครอบครัว และสมาชิกของครอบครัว สร้างพลังตัวตน เพื่อร่วมมือกันปกป้องคุ้มครองสิทธิอันชอบธรรมของเด็กและครอบครัวจากการล่วงละเมิดหรือลิดรอนสิทธิเสรีภาพในทุกๆ ด้าน โดยการดำเนินการให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นองค์กรของพ่อแม่และครอบครัวในรูปแบบต่างๆ เพื่อจัดกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ผู้จัดการมูลนิธิกล่าวย้ำว่าปัญหาความรุนแรงมีที่มาจากความล้มเหลวในระบบครอบครัว ดังคำกล่าวที่ว่า

“ความรุนแรงนั้น มาจากพลังที่ล้มเหลวของครอบครัว เด็กถูกกระทำในครอบครัว จึงต้องไปกระทำกับคนอื่น เมื่อเด็กเป็นผู้ถูกกระทำ เรียนรู้จากครอบครัว เขาเห็นว่าการใช้ความรุนแรงเป็นการแก้ไขปัญหาได้ เขาก็จะใช้มัน ตัวผลักดันที่สำคัญ คือ ต้องเรียนรู้ทักษะการจัดการใหม่ ต้องให้ความรู้กับพ่อแม่ที่ไม่รู้จักใช้วิธีการจัดการกับลูกเมื่อเด็กร้อง อย่างไรก็ตามโครงการจะไม่ไปแตะกับ พ่อแม่ที่เกลียดลูก” แต่จะทำงานกับพ่อแม่ที่อยากจะแก้ปัญหา โดยเราเสริมทักษะให้กับเขา โดย

การจัดห้องเรียนพ่อแม่ เครือข่ายพ่อแม่ในโรงเรียน หรือจัดกลุ่มครอบครัวที่มีความทุกข์ร่วมกันมาช่วยกัน " (คุณวันชัย บุญประชา, 27 กรกฎาคม 2552)

" พ่อแม่ต้องมีพื้นที่การเรียนรู้ บางสถานการณ์เขาจัดการไม่ได้ เขาก็เครียด อาจใช้ความรุนแรง ทั้งทางวาจา หรือเมินเฉย ซึ่งนั่นก็คือความรุนแรง เราจึงมีพื้นที่ให้พ่อแม่เหล่านี้มาแลกเปลี่ยน มาเรียนรู้เพื่อให้เขามาเห็น และเพิ่มทักษะการจัดการโดยใช้ความรู้ ความรู้เหล่านั้นมันจะเพาะพันธ์ เรานำความรู้ต่างๆมาเชื่อมให้มีพลัง " (คุณวันชัย บุญประชา, 27 กรกฎาคม 2552)

"ขณะนี้ครอบครัวเผชิญปัญหาต่างมากมาย มีความทุกข์และบ่นกันเอง เรากำลังให้พ่อแม่ที่มีความทุกข์ต่างๆมาบ่นให้พร้อมกัน เช่นเรื่องเหล้า เรื่องสื่อที่ส่งผลต่อความรุนแรง ทำเป็นข้อเสนอ และเคลื่อนไหว ก็จะทำให้มีพลังในการแก้ไขปัญหากันได้" (คุณวันชัย บุญประชา, 27 กรกฎาคม 2552)

กระบวนการและกิจกรรม

มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว มียุทธศาสตร์การทำงานที่สำคัญ คือการเสริมพลังครอบครัว โดยผ่านการทำงานในรูปเครือข่าย เพื่อร่วมพัฒนาการเรียนรู้ เสริมสร้างทักษะและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว โดยผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมและการเสวนาทางความรู้ต่างๆ รวมทั้งการสร้างเสริมสุขภาพร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เนื้อหาที่ให้แก่ครอบครัว มีทั้งทฤษฎีแนวคิดพัฒนาการเด็ก การทำ self help เอาประสบการณ์ของพ่อแม่มาร่วมกันเรียนรู้ ทั้งนี้ ตระหนักเห็นว่า รูปแบบของครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงไปหลายรูปแบบ ปัญหาของครอบครัวจึงอาจมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ มูลนิธิเครือข่ายครอบครัวจึงได้จัดตั้งเครือข่ายครอบครัวตามความสนใจและปัญหา ได้แก่ 1) เครือข่ายครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว (Single Parent Family) 2) เครือข่ายครอบครัวสุขภาวะในโรงเรียน 3) เครือข่ายครอบครัวทั่วไป

อีกยุทธศาสตร์ คือการยุทธศาสตร์ การรวมพลังครอบครัวเพื่อให้เกิดพลังสังคม เรียกร้องปกป้องสิทธิครอบครัว ทั้งเรื่องสื่อ พื้นที่การเรียนรู้ และสวัสดิการสังคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เพื่อรวมตัวเป็นเครือข่ายเคลื่อนไหวและสร้างสรรค์สังคม โดยกิจกรรมที่ดำเนินการได้แก่1) การสำรวจความคิดเห็นของครอบครัว (Family Poll) 2) ครอบครัวอาสา 3) ครอบครัวอาสาสร้างสรรค์สื่อ 4) เพื่อนครอบครัว (Buddy Family)

สรุปบทเรียนการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

จากกรณีศึกษามูลนิธิเครือข่ายครอบครัว สามารถสรุปบทเรียนสู่นวัตกรรมการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในสังคม มีพลังครอบครอบครัวเป็นฐานชีวิตที่สำคัญ กลยุทธในการทำงานใช้ครอบครัวเป็นแกนในการทำงาน เน้นการทำงานในเชิงเครือข่าย เพื่อเสริมพลังกันและกัน และใช้พลังที่ร่วมกันไปขับเคลื่อนเพื่อปกป้องสิทธิของครอบครัว

2. ประเด็นความรุนแรงในเด็กและเยาวชน มีรากเหง้าที่สำคัญประการหนึ่งจาก ความรุนแรงในครอบครัว เพราะครอบครัวอ่อนแอ ขาดทักษะในการจัดการ การสื่อสารในครอบครัว มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว จึงเสริมพลังครอบครัว โดยการอบรมทักษะพ่อแม่ การให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก และมีการฝึกปฏิบัติร่วมกันโดยใช้กระบวนการกลุ่มช่วยเหลือกัน(self help group)

3. กลยุทธในการทำงานกับครอบครัว ต้องเห็นความหลากหลายของครอบครัว ซึ่งมีความต้องการในการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกัน มูลนิธิเริ่มต้นจากกลุ่มที่มีปัญหาความทุกข์ร่วมกันมารวมตัว คือเอาปัญหาเป็นตัวตั้งในการรวมตัวกัน ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานเครือข่ายเกิดขึ้นได้จริง เพราะมีโจทย์เป้าหมายหรือความทุกข์ร่วมกันทำให้คนมารวมกัน เช่นการร วมกลุ่มเครือข่ายพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวขึ้นมา เพราะในสังคมปัจจุบันมีครอบครัวที่พ่อหรือแม่ เลี้ยงลูกโดยลำพังเพิ่มมากขึ้น

4. การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยเครือข่ายองค์กรทางสังคม ต้องทำงานในเชิงโครงสร้างและน โยบายด้วย เพราะมีส่วนสำคัญในการเข้ามากระทบชีวิตเด็กและเยาวชน มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว ใช้พลังของกลุ่มองค์กรประชาสังคมทำหน้าที่ตรวจสอบ ติดตาม และ ให้ความเห็น เรียกร้อง ต่อระบบกลไกต่างๆที่ส่งผลต่อเด็กและเยาวชน เช่นกรณีสื่อลามก สื่อที่เสนอข่าวความรุนแรง กรณีการขายเหล้าใกล้สถานศึกษา เป็นต้น

1.3 โครงการ “เครือข่ายครอบครัวเข้มแข็ง”

ที่มาและแนวคิดของโครงการ

โครงการนี้พัฒนาจากสถาบันครอบครัว รักลูกที่ทำกิจกรรมอบรมให้ความรู้ในด้านการเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์ จนถึงวัยรุ่น โดยผ่านกิจกรรมการบรรยายทางวิชาการให้กับพ่อแม่ในเขตกรุงเทพมหานครและในเขต เมืองใหญ่ๆ ในจังหวัดต่างๆ และต่อมาได้ขยายฐานการเรียนรู้ไปสู่ชุมชนใน 8 จังหวัด โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และใช้หลักการทำงานแบบ Area Approach ผ่านเนื้อหา 4 ด้าน คือ หลักคิดครอบครัวเข้มแข็ง, ความสัมพันธ์ในครอบครัว, การพัฒนาเด็กแต่ละช่วงวัย และการพัฒนาครอบครัวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในชื่อโครงการครอบครัวเข้มแข็ง

แนวคิดสำคัญของการดำเนินการ คือการมีความเชื่อในพลังครอบครัวว่าเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ของชีวิต และเชื่อว่าพ่อแม่ทุกคนรักลูก หากพ่อแม่ทุกคนมีการเรียนรู้ ย่อมสามารถลุกขึ้นมา

ปกป้องและพัฒนาลูกกับครอบครัวของตนเองได้ ในขณะเดียวกันชุมชนที่มีการเรียนรู้ร่วมกัน ย่อมสามารถลุกขึ้นมาปกป้องดูแลสมาชิกในชุมชนของตนได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้นโครงการนี้ จึงใช้แนวคิดของกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยชุมชนในการสร้างครอบครัวเข้มแข็ง สร้างเวทีพัฒนาความรู้ความเข้าใจของพ่อแม่กลุ่มต่างๆ ในพื้นที่จังหวัด เช่น ในพื้นที่เทศบาล, อบต., โรงเรียน หรือกลุ่มองค์กรสังคมต่างๆ ฯลฯ เพื่อสร้างให้เกิดเวทีร่วมคิด ร่วมมองปัญหา ทั้งนี้ประเด็นสำคัญ คือการให้ครอบครัวเข้าใจสภาพของครอบครัว ในบริบทของสังคมยุคโลกาภิวัฒน์ และการเข้าใจถึงการสร้างครอบครัวเข้มแข็ง ที่พึ่งตนเองและรู้ทัน ยืนหยัดได้อย่างเข้มแข็งในโลกที่เปลี่ยนแปลง โดยสรุปปรัชญาแนวคิดสำคัญเครือข่ายครอบครัวคือ "พลังที่ยิ่งใหญ่ในชีวิตคนคือ พลังครอบครัว" "พ่อแม่ทุกคนรักลูก ความรักลูก คือพลังนิวเคลียร์ของสังคม" "พ่อแม่ทุกคนถ้ามีการเรียนรู้ย่อมสามารถลุกขึ้นมาปกป้องและพัฒนาลูกกับครอบครัวของตนเองได้" "ชุมชนที่มีการเรียนรู้ร่วมกัน ย่อมสามารถลุกขึ้นมาปกป้องดูแลสมาชิกในชุมชนของตนได้"

กระบวนการและกิจกรรม

สำหรับการดำเนินงานในพื้นที่จะเป็นลักษณะการเปิดเวทีการเรียนรู้ ซึ่งเวทีการเรียนรู้นั้นจะมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับแต่ละชุมชน เช่น อาจจะเป็นการจัดเป็นการเสวนาในหมู่บ้านหรือชุมชนของตัวเอง ว่ามีปัญหาอะไรบ้าง และจะแก้ปัญหานี้อย่างไรดี เป็นการเปิดเวทีในประเด็นต่างๆ ตามที่ชุมชนนั้นๆ สนใจหรือต้องการ พบว่าหลายชุมชนมีปัญหาเรื่องการใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือบางชุมชนมีปัญหาเรื่องค่านิยมการเข้ามาเรียนในตัวเมือง หรือบางชุมชนมีเรื่องผู้สูงอายุ ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะถูกหยิบขึ้นมาในเวทีนี้

เครือข่ายครอบครัวเข้มแข็ง สร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งในครอบครัวโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 4 กระบวน ได้แก่ 1) การจัดเวทีเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในชุมชน 2) การใช้เครื่องมือวิจัยครอบครัวเข้มแข็ง 7 ชิ้น 3) การใช้สื่อและสื่อสารมวลชนทุกรูปแบบ 4) การจัดกิจกรรมเชิงประสบการณ์ของชุมชน เครื่องมือการเรียนรู้ทุกชิ้นมีการบูรณาการเชื่อมโยงเสริมสร้างพลังซึ่งกันและกันด้วยกลไกจากภาคส่วนต่างๆ มีการวางยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนงานครอบครัวเข้มแข็งให้เกิดความยั่งยืน

1. การจัดเวทีเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในชุมชน

การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในชุมชน มีหลักการคือเน้นการมีส่วนร่วม (Participation Learning) โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยชวนสมาชิกในชุมชนพูดคุยเรื่องอะไรก็ได้ที่สนใจ โดยผู้จัดจะสำรวจสภาพชุมชนว่าควรจะเรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง ออกแบบหลักสูตรโดยคิดเป็นระบบ ตั้งประเด็นโจทย์ที่น่าจะมีประโยชน์ต่อครอบครัว เข้ากับสภาพชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจประเด็นครอบครัวมากขึ้น ตัวอย่างเช่น ตลาดนัดหัวอกพ่อแม่ หัวอกแม่ม่าย ท่าทีที่ไม่อยากเห็น คำพูดที่ไม่อยากได้ยิน ทุกข์-สุขของครอบครัว สองวัยใจตรงกัน วัฒนธรรมผู้ไท สานสายใยครอบครัว แม่หนึ่งพบแม่สอง ประเด็นเหล่านี้ได้ถูกจัดการเรียนรู้ขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน เช่น เข้าอกเข้าใจผู้อื่น อบรมส่งต่อวัฒนธรรมอันดีของชุมชน เป็นต้น

2. เครื่องมือวิจัยครอบครัว 7 ชิ้น

จุดประสงค์ต้องการให้นักวิจัยชุมชนนำมาเป็นเครื่องมือช่วยให้ชุมชนรู้จักตนเองอย่างลึกซึ้ง สามารถทำได้ง่าย ไม่ซับซ้อนจนเกินไป เครื่องมือ 7 ชิ้น ของนักวิจัยชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

1) คำสอนของพ่อแม่ปู่ย่าตายาย เป็นการรวบรวมคำสอนที่จำได้ที่ปู่ย่าตายายอบรมสั่งสอนสมาชิกในชุมชนเกี่ยวกับการทำมาหากิน คุณธรรมความดี การคบคน การต่อสู้อุปสรรคชีวิต ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ว่าตนเองได้ให้ความสำคัญและถ่ายทอดเอาคำสอนให้ลูกหลานมากน้อยเพียงใด

2) บัญชีชีวิต เพื่อสร้างความรู้ตัวว่าควรใช้จ่ายมากน้อยเพียงใดให้เหมาะสมกับสภาพของครอบครัว กับรายได้ สมาชิกในครครอบครัวจะเกิดการตรวจสอบพฤติกรรมการใช้จ่ายในแต่ละวันด้วยการบันทึกเงินที่ใช้จ่ายลงบัญชีเล่มเดียวกัน ทุกวันตลอด 1 เดือน จากนั้นจะส่งเสริมให้พูดคุยกันว่าใครรู้สึกอย่างไร ค่าใช้จ่ายใดที่มากไปหรือมีสัดส่วนที่ไม่เหมาะสม

3) ภูมิปัญญาในวงจรชีวิต หลักการคือทุกท้องถิ่นมีองค์ความรู้ที่มีความสามารถในการอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อม เครื่องมือนี้จะช่วยหาความหมายและคุณค่าของภูมิปัญญา ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่มองเห็นทุนปัญญาของตน แล้วจึงจัดเวทีตามประเด็นสนใจ

4) สายสัมพันธ์ครอบครัว เครื่องมือนี้จะช่วยให้เกิดการทบทวนประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว

5) วิธีเลี้ยงลูก เครื่องมือชิ้นนี้ทำให้เรียนรู้ว่าชาวบ้านก็มีวิธีการเลี้ยงลูกที่ดี

6) ทุกข์ของครอบครัวในชุมชน เครื่องมือชิ้นนี้สร้างความเห็นอกเห็นใจ เกิดไมตรีจิตเมตตาเกื้อกูลกันในชุมชน โดยใช้หลักการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep listening)

7) พื้นที่สร้างสรรค์ ไม่สร้างสรรค์ ความคิดหลักของเครื่องมือชิ้นนี้เกิดจาก แผนที่เดินดิน ของหมอโกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และ ข้อมูลที่ ดร. อมรวิชช์ นาครทรรพ จากสถาบันรามจิตติ ชี้

ว่าประเทศไทยมีพื้นที่ไม่สร้างสรรค์มากกว่าพื้นที่สร้างสรรค์ เครื่องมือชิ้นนี้ นักวิจัยจึงออกเดินสำรวจชุมชนว่าที่ใดเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ ไม่สร้างสรรค์ ทั้งทางกายภาพและสังคมวัฒนธรรม

3. การใช้สื่อและสื่อสารมวลชน

เมื่อเครือข่ายครอบครัวเข้มแข็ง ทำงานแล้วเกิดการเรียนรู้ จะต้องสร้างงานสื่อมารองรับ โดยมีจุดประสงค์สร้างการเรียนรู้สู่สู่สาธารณะ ทั้งสื่อสารกันเองและสื่อสารกับสังคม ตลอดจนใช้เป็นยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนประเด็นครอบครัวเข้มแข็ง

สื่อภายในโครงการ ได้แก่ 1) ชุดความรู้เรื่องครอบครัว เด็ก และชุมชน เป็นความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน วัฒนธรรมและสายสัมพันธ์ชุมชน หลักคิดของโครงการ 2) วารสารครอบครัวเข้มแข็ง เพื่อสื่อสารระหว่างคนในโครงการ ให้รู้ว่าใครทำอะไร ให้ความรู้ ชื่มชม ยินดีและเติมกำลังใจกัน ปีแรกส่วนกลางเป็นผู้รับผิดชอบหลัก แต่ปีถัดมามีคนพื้นที่เข้ามาร่วมทำงานมากขึ้น 3)สื่อเพลงพื้นบ้าน 4) VCD ครอบครัวเข้มแข็ง ที่บันทึกเรื่องราวเด่นๆ ได้แก่ พ่อเลิกเล่า ครูนำเอาการเรียนรู้ไปใช้ในโครงเรียน พ่อแม่ลูกที่เปลี่ยนพฤติกรรม การขับเคลื่อนครอบครัวเข้มแข็งในชุมชนโดยพระสงฆ์หรือ อบต. เรื่องที่ตำรวจนำหลักคิดมาสร้างความผาสุกแก่ชุมชน

4. จัดกิจกรรมเชิงประสบการณ์

การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) และการเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ (interactive Learning) คือหลักคิดในการจัดกิจกรรมเชิงประสบการณ์ โดยจะตั้งคำถามต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมว่า “ทำกิจกรรมนี้แล้ว เราได้เรียนรู้อะไร” ลักษณะการเรียนรู้แบบนี้พบว่าเป็นการเรียนรู้ที่ มีประสิทธิผลสูงและทรงพลังที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนพฤติกรรม

สำหรับแนวคิดการทำงานกับเด็กและเยาวชน คือ เป็นการเปิดพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสแสดงศักยภาพ ตัวตน ซึ่งจากที่ผ่านมาพบว่า ผู้ใหญ่มักจะมองเด็กและเยาวชนเป็น”ตัวปัญหา” จึงทำให้เกิดความคิดที่จะนำแกนนำส่วนหนึ่งมาทำสร้างความเข้าใจร่วมกัน ก็พบว่า กลุ่มเด็กและเยาวชนต้องการแค่เพียง “พื้นที่” เพื่อแสดงให้เห็นว่า เขามีตัวตนและมีศักยภาพ

หลังจากมีการเปิดพื้นที่ก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เห็นอย่างชัดเจน เช่น มีกลุ่มเยาวชนเป็นดีเจ จัดทำสื่อ เป็นนักวิจัยชุมชน ทำให้ค้นพบว่าพื้นที่ในชุมชนบางพื้นที่เช่น เปลี่ยนโรงเรียนร้างเดิมเป็นแหล่งมั่วสุม ให้เป็นสถานที่ในการทำกิจกรรมร่วมกันได้ ทั้งเยาวชนและผู้สูงอายุ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งซึ่งทำให้เขาสามารถค้นพบศักยภาพของตัวเองและก็พร้อมที่จะทุ่มเททั้งแรงกายและใจในการที่จะเดินต่อไป

สรุปบทเรียนการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

จากการศึกษาโครงการครอบครัวเข้มแข็ง มีบทเรียนการจัดการทางสังคมเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ดังนี้

1. โครงการใช้ชุมชนพื้นที่ (area approach) เป็นฐานในการทำงาน โดยมุ่งเป้าที่การเสริมพลังให้กับครอบครัวในชุมชนนั้นๆ ผ่านการใช้ความรู้ ในการรู้สภาพปัญหา และเท่าทันกับสิ่งที่ต่างๆที่เข้ามากระทบ โดยเชื่อว่า ครอบครัวและ ชุมชนที่มีการเรียนรู้ร่วมกัน ย่อมสามารถลุกขึ้นมาปกป้องดูแลสมาชิกซึ่งได้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชนของตนได้

2. โครงการได้พัฒนาเครื่องมือวิจัยครอบครัว 7 ชิ้น ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการหาข้อมูลครื่องมือช่วยให้ชุมชนรู้จักตนเองอย่างลึกซึ้ง จากนั้นใช้การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) และการเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ (interactive Learning) เป็นเครื่องมือของการดึงการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

3. การเสริมพลัง และการไขปัญหาในชุมชนโดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน เป็นเรื่องที่ ครอบครัวและชุมชนต้องร่วมกันจัดกัน ผ่านการจัดการความรู้ การขับเคลื่อนสังคมผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และการขับเคลื่อนสู่นโยบายหรือองค์กรปกครองท้องถิ่น

1.4 สมาคมเครือข่ายผู้ปกครองแห่งชาติ

ที่มาและแนวคิด

แนวคิดของสมาคม เริ่มจากการมองเห็นคุณภาพของเด็กและเยาวชนไทย ที่ว่า “ ทำไมเด็กไทยไอคิวต่ำลงเมื่อเรียนสูงขึ้น ทำไมยิ่งพัฒนาการศึกษา ยิ่งเปลี่ยนรมว.ศึกษาธิการ ยิ่งทำให้อนาคตของชาติแย่ลง ด้วยเหตุนี้ แนวทางแก้ปัญหาวิกฤต สติปัญญาชาติ จึงต้องเน้นการขับเคลื่อนด้านการศึกษา มูลนิธิเครือข่ายฯ มีจุดม่งหมายเพื่อติดตามและเสนอข้อคิดเห็นการแก้ไขปัญหาการศึกษาของภาครัฐ และเผยแพร่ความรู้ทางด้านการดูแลสุขภาพ กาย จิต สมอง การเลี้ยงลูกที่ถูกต้อง

นอกจากนั้นสมาคมยังเห็นว่า พ่อแม่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแบบที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน แต่ในสภาพความเป็นจริง พ่อแม่ไม่มีความพร้อม ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า “*ปัญหาเด็กและเยาวชนเป็นเพียงปลายเหตุ แท้จริงแล้วต้นเหตุของปัญหาเกิดจากพื้นฐานครอบครัว มีครอบครัวขณะที่ยังไม่พร้อม หรือแม้กระทั่งครอบครัวได้รับผลกระทบจากสังคมที่ไม่ดี พ่อแม่และผู้ปกครองไม่มีองค์ความรู้ในการอบรมสั่งสอนเด็ก ตัวอย่างเช่น การเลี้ยงลูกอย่างไรไม่สร้างปัญหาสังคม การพัฒนาสติปัญญาเด็กอย่างไรให้มีทักษะชีวิต เช่น ทักษะการประกอบอาชีพ ทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคม ทักษะด้านคุณธรรมและจริยธรรม เป็นต้น ไม่เป็นตัวแบบที่ดีแก่เด็ก รวมถึงสื่อที่นำเสนอรายการอย่างไม่เหมาะสม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงของเด็ก และกลายเป็น*

ปัญหาสังคมในเวลาต่อมา ทั้งในเรื่องการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร การทำแท้ง และความรุนแรง" (คุณกมลพรรณ ชีวพันธุ์ศรี , 29 มิถุนายน 2552)

นอกจากนั้นเครือข่ายยังเห็นว่าพ่อแม่เป็นตัวแบบที่สำคัญของเด็กและเยาวชนต้องพัฒนาที่พ่อแม่ก่อน ให้มีทักษะในการเป็นพ่อแม่ที่ดี ดังคำกล่าวตอนหนึ่งที่ว่า *" พ่อแม่และผู้ปกครองจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองเพื่อเป็นต้นแบบให้แก่เด็ก พ่อแม่และผู้ปกครองจำเป็นต้องสื่อสารกับเด็กแบบ 2 ทาง (Two way – Communication) มิใช่แบบทางเดียว (One way – Communication) ดังนั้นพ่อแม่และผู้ปกครองจำเป็นต้องมีเวลาให้เด็กมากขึ้น ซึ่งจากการวิจัยพบว่า เด็กที่ฆ่าตัวตายนั้น สาเหตุหนึ่งเกิดจากคำพูดของพ่อแม่ พ่อแม่และผู้ปกครองจำเป็นต้องให้ความรู้แก่เด็ก พัฒนาสติปัญญาเด็กให้มีทักษะชีวิต ให้เด็กสามารถแก้ปัญหาชีวิตได้ ที่สำคัญพ่อแม่และผู้ปกครองต้องจัดพื้นที่ที่เหมาะสมให้เด็กในการทำกิจกรรม แทนที่เด็กไปหาพื้นที่เอง" ดังนั้นยุทธศาสตร์สำคัญของเครือข่ายพ่อแม่ คือการสร้างฐานการเรียนรู้ในกลุ่มพ่อแม่ เพื่อให้พ่อแม่มีความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ที่ส่งผลต่อมุมมอง และการเลี้ยงดูในครอบครัว"* (คุณกมลพรรณ ชีวพันธุ์ศรี , 29 มิถุนายน 2552)

ท้ายที่สุดแล้ว คุณกมลพรรณได้กล่าวถึงการเชื่อมโยงแนวคิดของมูลนิธิเครือข่ายพ่อแม่มาสู่กลไกการพัฒนาและแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนว่า *"การจัดการศึกษาปัจจุบันไม่ได้นำไปสู่การสร้างคน ซึ่งไม่ตอบสนองชีวิตประจำวันของเด็ก เน้นแต่ในตำราเรียนเท่านั้น การแข่งขันเพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัย โดยละทิ้งความสำคัญของการสอนคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน"*

กระบวนการและกิจกรรม

ผู้รับผิดชอบโครงการ คือ ประธานเครือข่าย ซึ่งทำหน้าที่เป็นในการเป็นผู้สื่อสารโครงการ และขับเคลื่อนงานต่างๆ องค์กรใช้รูปแบบการทำงานของคณะกรรมการแบบหลวมๆ ในการทำงานวางแผน โดยเน้นการทำงานเชิงประเด็น การเคลื่อนไหวสาธารณะเป็นหลัก โดยมีกิจกรรมสำคัญดังนี้

1. การขับเคลื่อนสังคม ที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษา และการปกป้องสิทธิของพ่อแม่ และการให้ความรู้ในหมู่สมาชิก เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ความรู้ที่พ่อแม่ควรรู้ในการเลี้ยงดูลูก ทั้งนี้ รัฐต้องให้ความสำคัญในการเสริมศักยภาพพ่อแม่ เพราะพ่อแม่ปัจจุบันไม่มีทักษะในการเป็นพ่อแม่ จากคำกล่าวที่ว่า" *การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับความรุนแรงที่ถูกทางในระยะยาว ต้องเริ่มจากรัฐบาลในการสนับสนุนการให้องค์ความรู้แก่พ่อแม่และผู้ปกครอง เด็กและเยาวชน รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ โดยเฉพาะระดับผู้นำประเทศจำเป็นต้องเอาจริงกับการแก้ปัญหานี้"*

2. เคลื่อนไหวเชิงนโยบาย ในด้านต่างๆ เช่น เรียกร้องให้กระทรวงศึกษายกเลิกการบังคับเรียนสายวิทย์ สายศิลป์ จัดให้มีวิชาเลือกตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง และเพิ่มมาตรฐานบางวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศีลธรรม เข้าไป นอกจากนั้น เครือข่ายพ่อ แม่ เยาวชนฯ เรียกร้องให้เครือข่ายมีสิทธิในเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการศึกษาของชาติ และตั้งศูนย์พัฒนาศักยภาพมนุษย์แห่งชาติ ในรูปแบบสภาการศึกษาภาคประชาชน

3. การให้ความรู้เกี่ยวกับครอบครัวเครือข่าย ปัญหาพฤติกรรม เสี่ยง หรือไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชนหลายด้าน ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมโดยทั่วไป โดยสาเหตุเกิดจากพ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีความรู้ที่ถูกต้อง ในการพัฒนาการเลี้ยงดูอบรมเด็ก ทั้งจากพ่อและแม่ , พี่เลี้ยง , ผู้ปกครอง , ครู กิจกรรมหนึ่งที่ดำเนินการคือการให้ความรู้แก่สมาชิกในเสริมความรู้ การใช้ การสร้างประสบการณ์ และปลูกฝังความคิด ทางบวก (Positive Youth Development) คือการส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้สึกว่าเป็นคนมีคุณค่า มีความสามารถมีศักยภาพ เป็นที่รัก/ที่ห่วงใย /ต้องการ/มีความผูกพันธ์ ของคนรอบๆข้าง จะทำให้เขาห่างไกลจากอาชญกรรม พฤติกรมเสี่ยง ความรุนแรง และยาเสพติด

สรุปบทเรียนการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1) การจัดการความรู้ การให้ความรู้แก่พ่อแม่ ให้มีความเข้าใจในพัฒนาการและธรรมชาติของเด็กและเยาวชนแต่ละช่วงวัย และเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม การมีกระบวนการเรียนรู้ระหว่างพ่อแม่ที่มีประสบการณ์ที่หลากหลาย ผ่านกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้จากสื่อ website

2) การเสริมพลังเครือข่ายพ่อแม่ในกระบวนการการศึกษา โดยให้พ่อแม่มีบทบาทเชื่อมโยง และเคลื่อนไหวทางการเมือง เพื่อติดตามและเสนอข้อคิดเห็นการแก้ไขปัญหาการศึกษาของภาครัฐ ทั้งนี้ เชื่อว่าระบบการศึกษาส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและคุณภาพของเด็กและเยาวชนโดยรวม

3) การเป็นตัวแบบของพ่อแม่ พฤติกรรมการเลียนแบบในครอบครัวมีความสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน พ่อแม่ต้องเป็นตัวแบบตัวอย่างที่ดี ต้องป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว หรือการทำร้ายกันในสังคม

1.5 โครงการเยาวชนสืบสาน จ. เชียงใหม่

ที่มาและแนวคิดของโครงการ

โครงการนี้มีฐานคติของเริ่มต้น ที่มองเห็นว่าโครงสร้างของชุมชน สังคมปัจจุบันทำให้เด็กและเยาวชนหลุดออกจากฐานชุมชน ซึ่งมีระบบคุณค่า และระบบการดูแล ภูมิคุ้มกันให้กับเด็ก

และเยาวชน ดังคำกล่าวตอนหนึ่งที่ว่า " *สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมมันสลับซับซ้อน เปลี่ยนแปลงจากฐานสังคม สังคมเกษตรกรรมไปเป็นวิถีอุตสาหกรรม ทันสมัย ระบบฐานเดิม มีระบบการดูแล ครอบครัว เครือญาติ ขุมชน วัฒนธรรม ศาสนา พอสังคมเปลี่ยนเด็กเริ่มหลุดออกจากฐาน ชุมชน ครอบครัว เครือญาติ เด็กรุ่นใหม่จึงอาจเรียกได้ว่า กำพร้าวัฒนธรรม อยู่ห่างสายตาพ่อแม่ ในขณะที่สถาบันการศึกษาก็ไม่ได้ดูแลชีวิต สังคมเมืองก็อยู่กับตัวเอง อยู่กับเพื่อน ขาดความอบอุ่น เด็กรุ่นใหม่ผ่านระบบการศึกษาสมัยใหม่ มีกระบวนการเรียนรู้คือเรียนในห้อง ท่องจำ ไม่เข้าใจตนเอง ไม่เข้าใจท้องถิ่น รากเหง้า พอไม่มีฐาน ไม่มีการเข้าใจตนเอง ก็จะไม่มีภูมิคุ้มกัน เท่าทันการเปลี่ยนแปลง อีกทั้ง เทคโนโลยี่ สมัยใหม่ ที่ล่อหลอก เป็นเบ้าหลอมแบบใหม่ให้กับเด็กและเยาวชน เด็กจึงไม่มีเจ้าภาพตัวจริง เขาล่องลอย สิ่งแวดล้อมพาไป อยู่กับกระแสสังคม ทุนนิยม* " (คุณชัชวาล ทองดีเลิศ 26 กันยายน 2552)

นอกจากนั้นโครงการนี้ ยังมองเห็นว่า ปัญหาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน รวมทั้งปัญหาความรุนแรง เป็นเพราะในสังคมโครงสร้างใหม่ เด็กไม่รู้เท่าทันกับสิ่งต่างๆรอบตัว ดังคำกล่าวที่ว่า

" *กระแสหลักของสังคม ทำให้เด็กไม่เข้าใจตนเอง รากเหง้าของตน ทำให้เด็กไม่ภาคภูมิใจในตน จึงรู้สึกด้อย ขาดหลักคิดพื้นฐาน ทางศาสนา ทางวัฒนธรรม พอฐานของครอบครัว ชุมชนขาด เด็กก็ไปแสวงหาคุณค่าใหม่ มีภูมิคุ้มกันที่อ่อน เขาต้องตาม ต้องเกาะ เพื่อทำให้เขามีคุณค่า สรุปคือ เขาถูกตัดออกจากคุณค่าดั้งเดิม ก็เลยทำให้เขาไม่รู้จักรากเหง้า คุณค่าเดิม เป็นคนไม่รู้รากเหง้าและไม่เท่าทัน แบบที่ว่า เป็นคนที่ขึ้นก็ขึ้นไม่ได้ ลงลงก็ลงไม่ได้ คือหลุดจากพื้นที่ และ อยู่ลำบากกับพื้นที่ใหม่ พวกเขาก็จะมีแนวโน้มเปราะบาง อาจมีพฤติกรรมต่างๆที่มีปัญหาได้* " (คุณชัชวาล ทองดีเลิศ 26 กันยายน 2552)

เยาวชนสืบสานภูมิปัญญา จึงมีวัตถุประสงค์ เป็นโครงการที่มุ่ง ส่งเสริมให้เยาวชนมีศักยภาพใน การจัดการความรู้ท้องถิ่นของตนเอง รวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาต่างๆ เชื่อมโยงกับผู้รู้ครูภูมิปัญญาในท้องถิ่น ให้มีความรู้เท่าทันสถานการณ์สังคม และเพื่อนำไปสู่การกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง และเป็นการยกระดับ พัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เกิดพลัง ความยั่งยืนของการจัดการเรียนรู้ระดับท้องถิ่น ผ่านการพัฒนาหลักสูตรที่ชัดเจน มีการดึงความรู้ที่อยู่ในท้องถิ่น ให้เกิดการถ่ายทอดไปสู่เยาวชนรุ่นใหม่ ขณะเดียวกัน ก็สามารถสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีของชุมชน ตอบโจทย์ ความต้องการและการแก้ปัญหาของชุมชนได้

กระบวนการและกิจกรรม

การดำเนินงาน มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยกำหนดขึ้นตามฝ่ายและงานต่างๆที่กำหนด ใช้ยุทธศาสตร์ กระบวนการเรียนรู้โดยเด็กและเยาวชน ผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งกำหนดให้เป็น

แหล่งเรียนรู้ เป็นห้องเรียนของชุมชน สำหรับถ่ายทอดองค์ความรู้ชุมชน และเป็นต้นทุนสำคัญในการพัฒนา แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง อันนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็ง และสุขภาวะในชุมชนได้อย่างยั่งยืน เครื่องมือที่ใช้ คือแนวคิดการเรียนรู้ชุมชน เน้นให้ความสำคัญกับการสนับสนุนให้เยาวชนสามารถเรียนรู้ชุมชนผ่านเครื่องมือการเรียนรู้ ซึ่งมี 3 ระดับ คือ 1) เรียนรู้รากเหง้า คือ การให้เด็กรู้จักรากเหง้า วงศ์ตระกูล โคตร ชาติพันธ์ และให้พบสิ่งที่ดีงาม พบคุณค่าที่ดีงาม2) เท่าทันสังคม และ 3) กำหนดวิถีชีวิตตนเอง

โครงการนี้ เน้นให้ความสำคัญกับการสนับสนุนให้เยาวชนสามารถเรียนรู้ชุมชนของตนเองผ่านหลักสูตรการเรียนรู้อย่างง่าย โดยผ่านเครื่องมือการเรียนรู้เช่นประวัติศาสตร์ แผนที่ชุมชน วัฒนธรรม แผนที่ครูภูมิปัญญา ปฏิทินทรัพยากร ประเพณี อันเป็นรากฐานทางสังคม วัฒนธรรมของท้องถิ่น

ทั้งนี้ ผลการดำเนินงานจะส่งผลต่อการเสริมแรงคุณค่าด้านบวกของเด็กและเยาวชน และเด็กและเยาวชนมีพื้นที่ในสังคมที่ชัดเจนเป็นที่ยอมรับมากขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า *“ ผลการทำงานเกิดกลุ่มเครือข่าย คอยช่วยเหลือกัน คอยดูแลกัน มีวิถีร่วมกัน มีการรวมตัวอย่างเหนียวแน่น และมีความเชื่อมโยงกับ วัดชุมชน และโรงเรียน เด็กและเยาวชน เมื่อได้แสดงศักยภาพขึ้นมา พวกเขาก็มีพื้นที่ ตัวตนที่ชัดขึ้น ชุมชน วัด โรงเรียน ก็จะดึงเด็กและเยาวชนเหล่านี้ไปเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมต่างๆของชุมชน”* (คุณชัชวาล ทองดีเลิศ 26 กันยายน 2552)

สรุปบทเรียนการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

โครงการสืบสาน ให้แนวทางสำคัญในการจัดการทางสังคมในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งจะไปเชื่อมโยงสัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงดังนี้

1. โครงการนี้ให้เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้โดยตามความสนใจของตน โดยมีผู้ใหญ่ หรือผู้มีความรู้ในชุมชนเป็นผู้ให้คำปรึกษาถ่ายทอด ทั้งนี้ กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ คุณค่าที่มีอยู่เดิม ความรู้ที่เท่าทันในสิ่งใหม่ และกระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อหาทางเลือกได้

2. คุณค่าทางวัฒนธรรมมีความสำคัญที่จะทำให้เด็กรู้จักรากเหง้าและเห็นสิ่งดีๆที่มีอยู่ในตัวเอง

3. ศักยภาพเชิงบวกของเด็กและเยาวชน จะทำให้เด็กและเยาวชนมีพื้นที่ในชุมชน และลดเงื่อนไขปัจจัยเชิงลบในเชิงพฤติกรรม เช่นเรื่องความรุนแรงลงไปได้

1.6 โครงการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการปกป้อง และคุ้มครองเด็กของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

ที่มาและแนวคิดของโครงการ

ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก เป็นองค์กรที่เน้นการทำงานช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิและครอบครัวเด็ก และการป้องกันปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก รวมทั้งการผลักดันระดับนโยบาย คือ งานพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในประเทศไทยและเครือข่ายลุ่มน้ำโขง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในเด็กและเยาวชนนั้น ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก จะทำงานในเรื่องการป้องกันปัญหาในชุมชน โดยเฉพาะการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ในมิติการทำงานเกี่ยวกับครอบครัว การทำงานมีการเคลื่อนจากการทำงานกับครอบครัวเชิงปัจเจก ไปสู่เครือข่ายครอบครัว จากการสัมภาษณ์ มีคำกล่าวที่ว่า *" การทำงานมีการเคลื่อนจากการทำงานแบบครอบครัวเชิงปัจเจก ไปสู่เครือข่ายครอบครัว โดยมีข้อสังเกคว่า ความเป็นชุมชน มันมีภาพไม่ชัดเจน อ่อนแอ แต่ครอบครัวยังเข้มแข็งกว่า ปัจจุบันมีการจัดตั้งศูนย์บริการครอบครัวในชุมชนวัดประชาระบือธรรม โดยดำเนินการตั้งแต่ปี 2542 เป้าหมายสำคัญ คือการทำให้ครอบครัวมีความสัมพันธ์อันดี ระหว่างพ่อแม่และลูก มีการจัดกิจกรรมหลังเลิกเรียน มีการจัดทำค่ายครอบครัว "*

กลไกการทำงานที่สำคัญอีกประการ คือการเสริมพลังให้กับพ่อแม่ ด้วยเหตุผลที่ว่า พ่อแม่ก็อ่อนล้า ด้วยสภาพสังคมที่รุมเร้า โครงการจึงจัดให้มี ครอบครัวบำบัด มีการพัฒนาศักยภาพทักษะ การสื่อสารกับลูก ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาของลูก ความรู้เกี่ยวกับวินัยเชิงบวก และการจัดการกับลูกที่มีปัญหาเป็นต้น

นอกจากนั้น ยังให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเปราะบาง ดังคำกล่าวตอนหนึ่งที่ว่า *"บทเรียนที่สำคัญ ในการทำงาน คือช่องว่างของผู้ใหญ่ ต่อการมองศักยภาพเด็กและเยาวชนมีอยู่สูงมาก โดยเฉพาะเด็กที่มีพฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามครรลองของสังคม การแก้ไขปัญหา ก็มักนึกถึง การมุ่งไปปรับพฤติกรรมเด็ก เช่น การออกกำลังกาย การฝึกทหาร และใช้ศาสนามากล่อมเกลา โดยที่วิธีการเหล่านี้ไม่ได้นึกถึงว่า ถ้าเราเป็นเด็กและเยาวชนเราจะชอบหรือไม่"*

แนวคิดการทำงานของ ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กในชุมชน คือ *"เห็นว่า ต้องทำงานเพื่อเปลี่ยนทัศนคติของผู้ใหญ่ก่อน โดยให้เห็นศักยภาพด้านดีๆของเด็ก ในขณะเดียวกัน ก็สร้างกระบวนการที่ทำให้เด็กเห็นว่า ผู้ใหญ่เห็นคุณค่าของเขา เช่น การทำโครงการค่ายออกนอกสถานที่ โดยให้เด็กไปอยู่ในชุมชนอีกชุมชน ไปช่วยปลูกผัก อยู่กินกับอีกครอบครัวราว 3 วัน โดยให้เด็กเอาผักที่เขาปลูกมาฝากพ่อแม่ เด็กจะเห็นว่า ผลการทำงานของเขา มีผลลัพธ์เกิดขึ้นเห็นผล ในขณะเดียวกันเมื่อไปอยู่ในชุมชน ก็ได้จัดให้มีการผูกข้อมือ เขาก็รู้สึกว่าเขามีคุณค่า คนอื่นยอมรับในตัวเขา เป็นต้น"*

กระบวนการและกิจกรรม

การดำเนินงาน อยู่ภายใต้ฝ่ายงานชุมชน ซึ่งเป็นงานป้องกัน โดยมี ผู้รับผิดชอบในพื้นที่ 1 คน ทำหน้าที่ประสานกิจกรรม และติดตามงานในพื้นที่ โดยมีเจ้าหน้าที่ขององค์กรสองคนทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง และฝ่ายสนับสนุน รวมทั้งร่วมกิจกรรม การทำงานป้องกัน เน้นการทำงานในพื้นที่ปฏิบัติการ โดยมีพื้นที่เป้าหมายในชุมชนวัดประชาระบือธรรม และมีการดำเนินงานผ่านกิจกรรม 5 กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ กิจกรรมพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัว กิจกรรมศูนย์บริการครอบครัว กิจกรรมพัฒนาเครือข่ายพ่อแม่ กิจกรรมพัฒนาเด็กและเยาวชน

ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า องค์การใช้แนวทางสำคัญในการทำงานกับชุมชน เพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงดังนี้

1) การเสริมพลังให้กับพ่อแม่ จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้ รูปแบบ ห้องเรียนพ่อแม่ กิจกรรมนี้ทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม ไม่ใช่เพียงแค่คิดหรือรู้สึกเท่านั้น การทำแผนที่ครอบครัว (Family Map) ทำให้รู้ว่าคนเรามีที่มาแตกต่างกัน เราได้บางอย่างมาจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ทำให้เป็นเราอย่างทุกวันนี้ กระบวนการของกิจกรรมทำให้รู้จักและเข้าใจตนเองมากขึ้น

2) ค่ายครอบครัว" เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ครอบครัวมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน โดยมุ่งเน้นให้สมาชิกในครอบครัวได้ใช้เวลาทำกิจกรรมด้วยกัน ได้สื่อสารดีๆ ต่อกัน เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน นอกจากนี้ยังเน้นให้ครอบครัวต่างๆ ได้รู้จักกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือเกื้อกูลกันต่อไป กิจกรรมนี้เป็นรูปแบบค่ายค้างคืน ใช้ระยะเวลา 3 วัน กิจกรรมในค่ายมีความหลากหลาย ทั้งที่เป็นเนื้อหาสาระ และความสนุกสนาน อาทิ กิจกรรมWalk rallyที่ให้พ่อแม่ลูกได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้กันและกัน กิจกรรมกระบวนการที่ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองได้เรียนรู้เทคนิคและวิธีการการเลี้ยงดูลูกแบบสร้างสรรค์ กิจกรรมที่ทำให้พ่อแม่ลูกได้ทำร่วมกัน รวมถึงกิจกรรมที่ทำให้พ่อแม่และลูกเกิดความรู้สึกประทับใจซึ่งกันและกัน เช่น กิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ กิจกรรมการสื่อสารความรู้สึกดีๆ ต่อกัน ฯลฯ

3) ครอบครัวสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว โดยอาศัยกิจกรรมที่ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวได้ทำร่วมกัน และมีการสื่อสารเชิงบวกระหว่างกัน มูลนิธิฯเชื่อว่าหากครอบครัวได้ใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกันและมีการสื่อสารที่ดีระหว่างกัน จะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวได้อย่างมากทีเดียว นอกจากนี้กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ยังมีช่วงเวลาให้พ่อแม่ผู้ปกครองได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการเลี้ยงดูลูกกับผู้ปกครองคนอื่นผ่านกิจกรรมที่เรียกว่ากลุ่มช่วยเหลือกันเอง (Self help group) ซึ่งจะทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองได้เห็นว่าปัญหาที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่นั้นบางปัญหาเป็นปัญหาร่วมกันของกลุ่ม นอกจากนี้ในบางปัญหาที่

กำลังเผชิญอยู่ พ่อแม่ผู้ปกครองบางคนก็ได้มีเทคนิควิธีการบางอย่างที่ทำให้สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้

4) แกนนำเยาวชนยุติความรุนแรง -Speak Out

โครงการอบรมแกนนำเยาวชนเพื่อยุติความรุนแรง -Speak Out เกิดขึ้นเพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความรุนแรงในรูปแบบต่างๆที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน รวมถึงเสริมทักษะในการป้องกันตนเองและทักษะในการขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ เพื่อให้ตนเองปลอดภัยและรอดพ้นท จากการกระทำด้วยความรุนแรงในทุกรูปแบบ รวมถึงการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองให้กับเด็ก เปรียบเสมือนการฉีดวัคซีนป้องกัน สร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กสามารถดูแลและป้องกันตนเองจากความรุนแรงในทุกรูปแบบได้

ประการสำคัญเพื่อเป็นเสียงสะท้อนให้ผู้ใหญ่ที่อยู่รอบตัวเด็ก ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง หรือโดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณครูในโรงเรียน ได้เกิดความตระหนักต่อปัญหาการใช้ความรุนแรงต่อเด็ก และร่วมมือกันป้องกันปัญหาเพื่อหยุดความรุนแรงต่อเด็กในทุกรูปแบบ เพื่อให้กิจกรรมสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและขยายไปได้ในทุกพื้นที่ จึงจำเป็นต้องดึงศักยภาพและพลังจากแกนนำเยาวชนในแต่ละพื้นที่เข้ามาเป็นผู้นำกิจกรรม เพื่อรับการถ่ายทอดความรู้ และอบรมกระบวนการกิจกรรมไปดำเนินการกับกลุ่มเด็กๆ ที่อยู่ในโรงเรียน และในชุมชน เพื่อให้เด็กๆ ได้รับความรู้ และมีทักษะในการดูแลตนเอง และสามารถขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้ เพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ

สรุปบทเรียนการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1. การทำงานของศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ใช้ชุมชนที่เป็นฐานในการทำงาน โดยเข้าไปทำงานปฏิบัติการในพื้นที่ ผ่านกิจกรรมในทุกด้าน ได้แก่ การทำงานกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ กิจกรรมพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัว กิจกรรมศูนย์บริการครอบครัว กิจกรรมพัฒนาเครือข่ายพ่อแม่ กิจกรรมพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้คนในชุมชน ทั้งแกนนำชุมชน เครือข่ายพ่อแม่ เครือข่ายเยาวชน และเครือข่ายหน่วยงานในชุมชน ได้มีความตระหนักในปัญหาและร่วมแก้ไขปัญหา

2. ให้ความสำคัญกับเยาวชนที่เป็นกลุ่มเปราะบาง เช่นเยาวชนชายขอบของชุมชน เพราะเป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้รับความสนใจจากชุมชน อาจคิดว่าตนเองไม่มีคุณค่า และส่งผลต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ใช้แนวทางพัฒนาการเชิงบวก สร้างพื้นที่ให้เด็กได้ สร้างตัวตนและคุณค่าใหม่ให้กับเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้

3. ทำงานโดยใช้รูปแบบการทำงานกับเครือข่ายครอบครัว และกลุ่มช่วยเหลือกัน ในการร่วมแก้ปัญหา

1.7 โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านศิลปะวัฒนธรรมของ วัดขนอน (หนังใหญ่)

ที่มาและแนวคิดของโครงการ

โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านศิลปวัฒนธรรมของวัดขนอน (หนังใหญ่) มีจุดเริ่มที่ การมุ่งเพื่อการสืบทอดศิลปะการเชิดหนังใหญ่ ซึ่งเป็นมรดกตกทอดมาตั้งแต่รัชกาลที่ห้า โดยเห็นความสำคัญของเด็กและเยาวชนในชุมชนในอันที่จะเป็น ในฐานะของผู้สืบสานศิลปะการเชิดหนังใหญ่ และเป็นรอยต่อสำคัญของการสืบสานระบบความสัมพันธ์ในชุมชน ระหว่างวัด โรงเรียน และชุมชน รวมทั้งสืบทอดคุณค่า สิ่งดีงามที่มีอยู่ในชุมขนได้

วัดขนอน มีชื่อเสียงในการสืบสานศิลปะวัฒนธรรมหนังใหญ่ โดยใช้เด็กและเยาวชนเป็นผู้สืบทอดต่อๆกันมา เป็นความร่วมมือโดยวัด โรงเรียน และชุมชน แม้จุดเริ่มต้นจะเป็นเรื่องการสืบสานศิลปะวัฒนธรรม แต่การดึงเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน ส่งผลอย่างสำคัญในการป้องกันปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงโดยเฉพาะพฤติกรรมความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

กระบวนการและ กิจกรรม

ผู้รับผิดชอบโครงการ ที่ทำหน้าที่ประสานความร่วมมือต่างๆ คือ เจ้าอาวาสวัด กระบวนการในการสร้างการมีส่วนร่วมของเด็ก คือการ ที่เด็กนักเรียนที่เข้าร่วมแสดงเชิดหนังใหญ่จะต้องรับการฝึกซ้อมที่วัดขนอนทุกวันในช่วงเวลาหลังเลิกเรียนประมาณ 1 ชั่วโมง จะฝึกซ้อมโดยนักแสดงหนังใหญ่ซึ่งประกอบด้วยชาวบ้านที่มีทักษะ พระที่รับผิดชอบการฝึกซ้อม ตลอดจนรุ่นพี่เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมเชิดหนัง จะได้รับการดูแลทั้งด้านการใช้ชีวิต งานจะคอยสำรวจพฤติกรรมเป็นที่ปรึกษา ให้ดำเนินชีวิตตามแนวทางที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ได้รับการตักเตือนเมื่อมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้รับการจัดสรรค่าตอบแทน อาหารกลางวัน ค่าเล่าเรียนตามความเหมาะสม โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการ โดยมีรายละเอียดกระบวนการทำงานสำคัญดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการสืบสานวัฒนธรรม ใช้แนวทางระบบพี่เลี้ยง (mentorship)

กลุ่มเยาวชนหนังใหญ่วัดขนอน มี 2 กลุ่ม คือกลุ่ม ผู้เชิดหนังใหญ่ และกลุ่มนักดนตรี โดยทั้งสองกลุ่มจะแยกกันเรียนรู้ฝึกฝนความสามารถของตน แต่ทั้งสองกลุ่มยังคงเรียนรู้ตามแบบจารีต คือ ก่อนการฝึกซ้อม ก่อนการแสดงจะต้องไหว้ครูก่อนเสมอ เพื่อทำสมาธิ รำลึกบุญคุณครู ผู้

เชิดหนังและนักดนตรีจะต้องมีข้อห้าม ข้อปฏิบัติบางอย่างเช่น ต้องมีคุณธรรมศีลธรรม เป็นต้น ซึ่งการไหว้ครูคณะหนังใหญ่วัดขนอน มีเป็นประเพณีทุกปีในวันพฤหัสบดีที่สองของเดือนหก ซึ่งจะเป็นวันที่คณะลูกศิษย์ทั้งศิษย์เก่าศิษย์ใหม่จะมาร่วมกันไหว้ครูบาอาจารย์ เพื่อรำลึกบุญคุณครู สร้างกำลังใจสร้างความมุ่งมั่น และช่วยกระชับความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มทั้งรุ่นเก่า รุ่นใหม่ และคนในชุมชนละแวกใกล้เคียง

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ รุ่นพี่จะมีหน้าที่ “ดูแลว” น้อง ๆ ที่เข้าร่วมคณะ น้องคนไหนสามารถทำอะไรได้เป็นอย่างดี ใครมีพรสวรรค์ในด้านใด ซึ่งจะดูจากความสนใจ ความอดทน และจะพัฒนา เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับการทำงาน แต่การฝึกซ้อมของนักดนตรีกับคนเชิดหนังจะแตกต่างกันการเรียนรู้การแสดงของผู้เชิดหนังมีหลายขั้นตอน เช่น การถือบเหลี่ยม การเต้นจังหวะต่าง ๆ การฝึกเชิดหนังเริ่มจากไม้โค้งแล้วจึงจับตัวหนังจริงเชิด การเรียนรู้ถึงการฟังเสียงเพลงหน้าพาทย์ต่าง ๆ การฟังเสียงและแสดงตามอารมณ์ของคนพากย์ เป็นต้น จะการฝึกซ้อมในช่วงเย็น และบางช่วงที่มีกลุ่มเด็กรุ่นใหม่สนใจเข้ามาร่วมแสดงจะมีการฝึกซ้อมถึงในช่วงกลางคืน และมีการซ้อมใหญ่ทุกวันเสาร์เวลาสิบโมงเช้า ซึ่งถือว่าเป็นการแสดงจริง เปิดให้คนสนใจทั่วไปเข้าชมฟรี

ส่วนการเรียนรู้ของกลุ่มนักดนตรีจะมีครูผู้สอน มีการสอนและการฝึกซ้อมทุกวันช่วงเย็น ณ โรงเก็บเครื่องดนตรีใกล้กับโรงมหรสพหนังใหญ่ การเรียนดนตรีเป็นการเรียนรู้ตามขนบโบราณ เป็นการเรียนดนตรีจากการจำเสียงของเครื่องดนตรีนั้น ๆ เมื่อจับจังหวะและเสียงได้แล้ว จะสามารถเล่นเพลงต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

สิ่งที่เยาวชนได้รับ คือความกล้าแสดงออก สามารถเข้าสังคมได้ดี ไม่อาย ไม่เคอะเขิน มีความสามัคคีเพราะต้องแสดงเป็นทีม มีความเสียสละต่อพวกพ้อง นอกจากนี้เยาวชนที่มาแสดงยังมีค่าขนมเป็นรายได้จากการแสดง เด็กเก่าจะได้ 60 บาท เด็กใหม่ได้ 20 บาท วงดนตรีได้ 400 บาทต่อการแสดงหนึ่งรอบซึ่งเก็บค่าเข้าชมต่อรอบเพียง 2,500 บาท และยังได้ค่าสนับสนุนเสื้อผ้าและอาหารกลางวัน นอกจากนี้เรื่องที่เรื่องที่เล่นก็เป็นการสอนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม เช่น ตอนหนุมานถวายแหวน จะมียักษ์ตนหนึ่งที่ถูกลงโทษให้เฝ้าสระโบกขรณีเป็นเวลา 30,000 ปี ก็สอนเรื่องชู้เป็นสิ่งผิด เพราะเป็นชู้แล้วต้องมารับโทษถึง 30,000 ปี และการทำผิดก็ต้องยอมรับผิด ตอนยักษ์อินทรชิด ก็สอนเรื่องความรักของแม่ สอนไม่ให้ยโสโอหัง

เด็กที่อยู่ในโครงการ จะอยู่ในสายตาของพระครูซึ่งเป็นเจ้าอาวาส ซึ่งจะได้รับการอบรมสั่งสอนควบคู่กับการเรียนการแสดงหนังใหญ่ เช่นการ ชี้ให้เห็นโทษของยาเสพติดจากเพื่อนหรือรุ่นพี่ที่เคยติดยา “*ถ้าเป็นแล้วติดคุก ตำรวจจับ เป็นสิ่งที่ไม่ดี เราจะสอน เราชี้ให้เขาเห็นเลยว่านายนี้เคยเล่นหนังใหญ่นะ แต่ไปตีกัน ไปทะเลาะกัน ไปติดยา เราจึงมีความมั่นใจว่าถึงแม้ว่าจะมีเด็กและเยาวชนอยู่ในคณะเรามาก แต่ก็ไม่มีใครติดเหล้า ติดยาเสพติด*” นอกจากนี้พระครูฯ จะไม่รับเด็ก

ที่ติดยาเสพติดมาเล่นในคณะ จึงไม่มีใครถ่ายทอดเรื่องไม่ดี เด็กที่ออกนอกลู่นอกทางก็จะไม่ได้เล่นหนังใหญ่ นอกจากนี้ยังให้ตำรวจมาช่วยดูแล โดยพระครูฯมีเพื่อนตำรวจที่โพธาราม มีคนคอยดูแลทั้งชาวบ้าน นายหนัง ครู คนพากษ์หนัง"

2) เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างวัด โรงเรียน และชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับโรงเรียนที่เป็นแบบเกื้อกูลทำให้โครงการดำเนินงานได้ เยาวชนที่มาแสดงหนังใหญ่ อาจต้องมีการลาเรียนมาแสดงหนังใหญ่บ้างสัปดาห์ละชั่วโมงหรือสองชั่วโมง โรงเรียนจึงได้มีการบรรจุวิชาเชิดหนังใหญ่ให้เป็นวิชาเสริม เด็กที่มาเล่นหนังใหญ่จึงได้คะแนนเสริมด้วย "โรงเรียนต้องเห็นความสำคัญตรงนี้และให้คะแนนกับเด็กด้วย" ขณะเดียวกันวัดก็สนับสนุนโรงเรียนในฐานะที่เป็นคณะกรรมการโรงเรียน ทั้งงบประมาณในการพัฒนาโรงเรียน และการเป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชนในชุมชน

วัดขนอนดึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์หนังใหญ่ ตั้งแต่การดึงชาวบ้านมาร่วมเล่นหนังใหญ่ในสมัยแรกๆ จนถึงการระดมทุนสร้างเรือนพิพิธภัณฑ์ที่เป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนวัดขนอน ชาวบ้านอนุญาตให้ลูกหลานมาเล่นหนังใหญ่ตามความสมัครใจ วันใดที่นัดซ้อมตอนหัวค่ำก็มารับส่งลูกหลาน บางครั้งเลี้ยงหมูกะทะเด็ก ผู้ปกครองก็มาช่วยกันทำอาหาร นอกจากนี้เมื่อมีกิจการวัดก็เข้ามาช่วยเป็นครั้งคราว คณะผู้วิจัยได้พบผู้ปกครองคนหนึ่งทำหน้าที่เฝ้าพิพิธภัณฑ์และเสิร์ฟน้ำ เมื่อถามว่าทำไมจึงมาช่วยงานวัด ผู้ปกครองท่านดังกล่าวยิ้มและตอบว่า "ก็ลูกสองคนเล่นหนังอยู่"

ครูสมวงศ์ อดีตครูโรงเรียนวัดขนอน กล่าวเสริมถึงผลสำเร็จว่า เห็นความแตกต่างชัดเจนระหว่างชัดเจนระหว่างเด็กที่มาเล่นหนังใหญ่กับเด็กอื่นๆ *"วัฒนธรรมศิวิไลซ์เมื่อไหร่ เด็กก็จะลืมวัฒนธรรมที่ต่ำกว่า ตรงนี้เป็นวัฒนธรรมที่เจริญอีกขั้นหนึ่ง สำหรับการกินเหล้า ซิ่ง เกเรสังคมตรงนี้มีน้อย ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะตรงนี้ยังไม่เป็นสังคมในเมือง เด็กนอกลู่นอกทางอาจจะมีบ้างแต่จะไม่เข้ามาตรงนี้ "*

สรุปบทเรียนการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1. โครงการนี้ใช้คุณธรรม ศิลปวัฒนธรรม เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชน เพราะจะทำให้เด็กมีความละเอียดอ่อน เห็นคุณค่าของชุมชน

2. โครงการนี้ดึงศักยภาพด้านบวกของเด็กและเยาวชน ให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และมีระบบพี่เลี้ยงที่ดี (mentorship)ในกระบวนการเรียนรู้

3. โครงการนี้ใช้การจัดความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลกันระหว่าง วัด โรงเรียน และชุมชน โดย มีเด็กและเยาวชน และ วัฒนธรรม เป็นศูนย์กลางของกระบวนการพัฒนา

1.8 โครงการสร้างสุขภาวะเด็กและเยาวชนในพื้นที่

ที่มา และแนวคิด

โครงการนี้ เริ่มที่แนวคิดว่าเด็กและเยาวชนเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาประเทศ และระบบสุขภาพของชาติ ดังนั้นสุขภาพของเด็กและเยาวชนจึงเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ และการดูแลสุขภาพตั้งแต่วัยต้นจะเป็นการลดภาระโรคที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด อย่างไรก็ตามด้วยเป็นสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ส่งผลกระทบทำให้เกิดปัญหาสุขภาพเด็กและเยาวชนที่มีเกี่ยวโยงกับปัจจัยในเชิงพฤติกรรมและบริบทแวดล้อม ส่งผลให้แนวทางการแก้ไขปัญหามีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น เพราะ “รากฐานของปัญหาเกิดจากการมองเด็กและเยาวชนเชิงลบมากขึ้น และจิตสาธารณะของสมาชิก ครอบครัว ชุมชนอ่อนแอมากขึ้น ประกอบกับการกระตุ้นโดยสื่อสารเทคโนโลยี” การแก้ไขปัญหา ต้องอาศัยความรู้ที่เท่าทันในการวิเคราะห์ ประเมิน เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพต่อไป

สถาบันวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน จึงได้ทำงานร่วมกับหน่วยจัดบริการจัดระบบดูแลสุขภาพหรือใช้ในการดำเนินงานพัฒนาสุขภาพและคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนในชุมชน โดยหน่วยบริการปฐมภูมิและหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องหลายพื้นที่ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสุขภาวะเยาวชนในพื้นที่ มุ่งหวังการเสริมสร้างให้หน่วยงานองค์กรทำงานในพื้นที่ทำงานในเชิงบูรณาการเพื่อเป้าหมาะสู่สุขภาวะของเยาวชน ทั้งนี้ความรุนแรงเป็นมิติหนึ่งในการทำงานเพื่อสุขภาวะของเด็กและเยาวชน เด็กและเยาวชน โดยเด็กควรต้องปลอดจากการถูกระทำความรุนแรง และมีพฤติกรรมที่ปลอดภัยด้วย

กระบวนการและกิจกรรม

ยุทธศาสตร์การทำงานเพื่อสร้างสุขภาวะแก่เด็กและเยาวชน ประกอบด้วย 1) การทำความเข้าใจสถานการณ์ บริบทเงื่อนไขของกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ 2) การสร้าง กระบวนการเรียนรู้ 3) การผสมผสานองค์ความรู้สมัยใหม่ หรือศาสตร์วิชาในกระบวนการพัฒนา 4) การพัฒนาเชิงระบบและการจัดการเชิงโครงสร้างที่เอื้อต่อการพัฒนา 5) การสร้างและพัฒนาเครือข่าย โดยมีรายละอียดแต่ละยุทธศาสตร์ที่สำคัญดังนี้

1) การทำความเข้าใจสถานการณ์ บริบทเงื่อนไขของกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่

การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ ถึงโจทย์/ปัญหา ศักยภาพที่มีอยู่ ทางออกในการแก้ไขหรือคลี่คลายปัญหา พบว่ามีวิธีการต่างๆ มี ดังนี้

1. ทบทวนวิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องเป็นการทำความเข้าใจ เพื่อ “รู้จักกลุ่มเป้าหมายและชุมชน” เช่น การดำเนินงานของสถานีอนามัยปางค่า ได้ทบทวนวิเคราะห์

สถานการณ์ทั้งหมดของชุมชน โดยใช้มิติทางประวัติศาสตร์ เพื่อ รู้จักตนเอง เข้าใจสถานการณ์ปัจจุบันและปัจจัยต่างๆ ที่เป็นตัวกำหนดวิถีและพัฒนาการของชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย การสร้างสำนึกร่วม การสืบทอดต่อรุ่นลูกหลานโดยการพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการชุมชน

2. พัฒนาการใช้ข้อมูลในการจัดการ พัฒนากระบวนการจัดการด้วยฐานข้อมูล ด้วยการกำหนดแนวทาง และแบบแผนของข้อมูลที่ทุกฝ่ายต้องใช้ร่วมกัน ขณะเดียวกันก็จัดให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆให้เห็นถึงเหตุปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งใช้วิธีการคืนข้อมูล เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้วิเคราะห์และตัดสินใจหาแนวทางการแก้ไขปัญหา

3. การวิเคราะห์ทุนทางสังคม จากฐานแนวคิดที่เชื่อว่ากลุ่ม/ชุมชน ทุกแห่งมีต้นทุนเดิมอยู่ ซึ่งอาจมากน้อยแตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มบุคคล องค์กรหรือหน่วยงาน ทั้งนี้ทุนทางสังคมที่มีอยู่อาจอยู่ในรูปขององค์ความรู้หรือที่เรียกว่าภูมิปัญญา ความคิดความเชื่อ ระบบความสัมพันธ์ ฯ ทั้งนี้กระบวนการวิเคราะห์เพื่อค้นหา และดึงศักยภาพของต้นทุนที่มีอยู่ใช้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะเป็นการพัฒนาต่อยอดและเป็นการเสริมสร้างและตอกย้ำความมั่นใจ ถึงคุณค่าที่มีอยู่เดิม ซึ่งเป็นแนวทางและกระบวนการหลักที่ใช้ในการพัฒนา

4. การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย โดยเป็นการเรียนรู้ที่ได้จากการได้สัมผัสเพื่อสร้างความเข้าใจและปฏิบัติด้วยตนเอง ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การจัดกระบวนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทดลองปฏิบัติ เป็นต้น

2) การผสมผสานองค์ความรู้สมัยใหม่ หรือศาสตร์วิชาในกระบวนการพัฒนา

การดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพในแต่ละช่วงวัย จึงต้องมีองค์ความรู้เฉพาะ เพื่อนำมาปรับประยุกต์ ผสานกับองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่นโครงการการสนับสนุนการจัดทำคลังนิทานและการเล่านิทานพื้นบ้านในชุมชนโดยให้พ่ออุ้ย-แม่อุ้ยเล่านิทานให้ลูกหลานฟังและให้เด็กเขียน/จัดทำรูปเล่ม นำไปไว้ที่ วัด และ โรงเรียน บ้าน อสม. และส่งเสริมให้มีการเล่านิทานให้ลูกหลานที่บ้านฟังทุกวัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของครอบครัว ความภาคภูมิใจของผู้สูงอายุ ฝึกทักษะการฟังของเด็ก ปลูกฝังคุณธรรม (นิทานพื้นบ้านส่วนใหญ่แฝงด้วยคุณธรรม) และประหยัดค่าใช้จ่ายจากซื้อหนังสือนิทาน

3) การพัฒนาเชิงระบบและการจัดการเชิงโครงสร้างที่เอื้อต่อการพัฒนา

การพัฒนาและจัดระบบต่างๆ ให้เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพเด็กและเยาวชน เช่น ระบบบริการ ระบบสนับสนุน ระบบส่งต่อ เป็นต้น เช่นกรณีความรุนแรงทางเพศ เจ้าหน้าที่ที่

เกี่ยวข้อง ต้องมีความละเอียดอ่อนในการมองปัญหา ไม่ใช่การมองว่าเป็นแผล บาดเจ็บ และรักษาแต่แผลแล้วกลับบ้าน แต่ผู้ป่วยอาจต้องการความช่วยเหลืออย่างอื่น เช่นระบบการให้คำปรึกษา หรือการป้องกันปัญหาที่จะเกิดซ้ำได้อีก

4) การสร้างและพัฒนาเครือข่าย

กระบวนการเครือข่ายเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการเกื้อหนุนและหล่อเลี้ยงการพัฒนา ซึ่งมีความสำคัญนอกเหนือไปจากการเป็นกระบวนการสร้างการเรียนรู้ร่วมระหว่างเครือข่ายแล้ว ยังเป็นเครื่องมือในการสร้างขวัญกำลังใจและการยกระดับคุณค่า ความเชื่อมั่นในการพัฒนาได้เป็นอย่างดี

ยุทธศาสตร์ที่เด่นชัดในการทำงานพัฒนาเพื่อสร้างสุขภาพของเด็กและเยาวชนนั้น คือ การทำงานโดยการเชื่อมประสานทุกหน่วยงานเข้าร่วมกัน เช่นโครงการส่งเสริมให้กลุ่มเด็กและเยาวชนจัดกิจกรรมพี่สอนน้องในช่วงปิดเทอมซึ่งดำเนินการโดยเด็กและเยาวชนเองและมีแกนนำชุมชน/พระ/ครู/เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย / เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินเป็นผู้ให้การสนับสนุน(เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยสอดแทรกเชื่อมโยงความรู้ด้านสุขภาพเข้ากับกิจกรรมของเด็กและเยาวชน เช่นการอนุรักษ์น้ำ/ป่า/ดิน การทำปุ๋ยหมัก / ฐานความรู้ด้านสุขภาพฯลฯ) และเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยได้ประสานงานขอสนับสนุนงบประมาณจาก อบต. นำเด็กและเยาวชนรวมทั้งแกนนำชุมชน ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนกับเยาวชนหมู่บ้านอื่น ฯลฯ

นอกจากนั้น โครงการการฟื้นฟูความสัมพันธ์ของคน 3 รุ่น ภายใต้แนวคิดการพัฒนาที่ว่า “คนเฒ่าคนแก่จี้ตาง คนหนุ่มสืบสาน ลูกหลานเฮียนฮู้ ” เป็นเสมือนวิสัยทัศน์ที่มาจาก ซึ่งจะเห็นกิจกรรมทางสังคมที่ให้สังคมมีปฏิสัมพันธ์กัน โดบการฟื้นฟูความสัมพันธ์ของคน 3 รุ่นขึ้นมา โครงการนี้ เด็กและเยาวชนก็ได้เรียนรู้จากผู้ใหญ่ และผู้ใหญ่ก็ได้เรียนรู้จากเด็ก

สรุปบทเรียนการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

จากการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพเด็กและเยาวชน พบบทเรียนที่สำคัญดังนี้

1) “เริ่มตรงไหนก็ได้ แต่สุดท้ายก็ต้องเชื่อมโยง” งานพัฒนาเด็กของแต่ละแห่ง อาจเริ่มในจุดที่ต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับ ซึ่งขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ตั้งแต่ ความเข้าใจในสถานการณ์เด็กและบริบท ซึ่งอาจจะมีระดับ ขนาด ของการมองสถานการณ์ต่างกัน ปัจจัยของคนทำงาน ซึ่งครอบคลุมทั้งในด้านฐานคิด ประสบการณ์ ความมั่นใจ และการกำหนดบทบาทของตนเอง และ รวมไปถึงปัจจัยของชุมชน ฯลฯ ในแต่ในท้ายที่สุด พบว่า มันวิ่งไปหาความเชื่อมโยงหรือการเป็นองค์รวม โดยเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง (area based)

2) แนวคิดมุมมองต่อการดำเนินงานต้องไม่แยกส่วนคือ “มองทั้งในเชิงพฤติกรรม และเชิงโครงสร้าง”เห็นได้ชัดว่าการดำเนินงานมองปัญหาและกลไกการทำงานควบคู่กันไประหว่าง ตัวอย่างเช่น“การมุ่งลดความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กฯ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยเฉพาะปัญหาเชิงพฤติกรรม ทั้ง การกิน ท่าทีต่อคนอื่น การใช้ความรุนแรง พฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสม ฯลฯ” จำเป็นต้องใช้การสร้าง”ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก เด็กและเยาวชนและเยาวชน” เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชน งานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัย งานสืบทอดสืบ สานภูมิปัญญาการส่งเสริมการรวมกลุ่ม ฯลฯ

3) การดำเนินงานต้องวางอยู่บนฐานการสร้างการเรียนรู้ ซึ่งให้ความสำคัญกับเนื้อหาและรูปแบบวิธีการ จากบทเรียนการดำเนินงานพบว่าส่วนสำคัญที่เป็นฐานการขับเคลื่อนการพัฒนาการดำเนินงานคือ การขึ้นต้นจาก “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้” ซึ่งพบว่า ทุกกรณีเห็นได้ชัดว่า เป็นการพัฒนาการเรียนรู้อย่างน้อย 2 ด้าน ด้านหนึ่งคือ การขยายขอบเขตและมิติการเรียนรู้ในเชิงเนื้อหา (ความรู้ท้องถิ่น และความรู้ภายนอก) และอีกด้านหนึ่งคือ การพัฒนากระบวนและวิธีการเรียนรู้ที่เป็นการเสริม ต่อยอดหรือผสมผสาน กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่มีอยู่ ที่สำคัญที่สุด “ตัวชุมชน (ทั้งเด็กและผู้ใหญ่) สามารถสร้างและจัดกระบวนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง”

1.9 โครงการสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็กและเยาวชน

ที่มาและ แนวคิด

โครงการสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็กและเยาวชน เกิดจากข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการบาดเจ็บและเสียชีวิตในเด็กและเยาวชนเช่น การจมน้ำ อุบัติเหตุจราจร และการบาดเจ็บในรูปแบบอื่นๆ จากปัญหาดังกล่าวทำให้โครงการฯ จัดตั้งศูนย์วิจัยเพื่อสร้างความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บ เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการเสริมสร้างความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บ นำไปสู่การปฏิบัติการเสริมสร้างความปลอดภัยทั้งในระดับชุมชน โรงเรียน และสังคม

วัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อสร้างองค์ความรู้ เกี่ยวกับการป้องกันการบาดเจ็บและการสร้างเสริมความปลอดภัยในเด็ก และสร้างกระบวนการขับเคลื่อนสังคมเพื่อนำความรู้ที่ได้นี้ไปใช้ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคม โดยส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งพฤติกรรมบุคคล พฤติกรรมสังคม สิ่งแวดล้อมเชิงกายภาพ และสิ่งแวดล้อมเชิงสังคมที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก

กระบวนการและกิจกรรม

ชุมชนปลอดภัย (Safe Community) เริ่มแรกทำเรื่องการป้องกันการบาดเจ็บและความปลอดภัย แบ่งเป็นการบาดเจ็บจากการไม่ตั้งใจ (Unintentional Injury) และการบาดเจ็บจากการตั้งใจ

(Intentional Injury) แต่ช่วงเวลาที่ผ่านมาเน้นการสร้างกระบวนการชุมชนและการเชื่อมเครือข่าย มากกว่าการเฝ้าระวังหรือการวิจัยเชิงลึก ศูนย์วิจัยฯจะทำหน้าที่ในการสร้างความต้องการในชุมชน ด้วยการเล่าปัญหาการบาดเจ็บภาพรวม โยงให้เห็นจุดเริ่มต้นของการบาดเจ็บและเสียชีวิต จากสถิติ จากหลักฐานที่เกิดขึ้นจริง ว่ามีความเป็นไปได้ว่าจะเกิดในชุมชนของเขา ถึงตรงนี้คุณหมออดิศักดิ์ให้ข้อสังเกตว่า *" การชี้ให้เห็นถึงปัญหาต้องคำนึงถึงบริบท ตัวเลขทางสถิติที่ดูสูงในระดับประเทศ เมื่อไปอยู่ในพื้นที่อาจไม่พบเลย ทำให้พื้นที่มองไม่เห็นปัญหา หรือปัญหาเด็กจมน้ำตาย ถ้าพื้นที่ไม่มีแหล่งน้ำ ก็จะมองปัญหาการจมน้ำว่าเป็นไปไม่ได้ ดังนั้นการยกตัวอย่างเพื่อสร้างความต้องการในชุมชนจึงมีความละเอียดอ่อนข้อมูลหลักที่ใช้ในการพูดคุยกับชาวบ้านเป็นข้อมูลการตาย เพราะเป็นข้อมูลที่ทำให้ชาวบ้านตระหนักถึงปัญหามากกว่าข้อมูลการบาดเจ็บเล็กน้อย เช่น หกล้ม เข็มแทงมือ ศูนย์วิจัยฯ เคยเข้าไปสำรวจปัญหา จะพบว่าปัญหาการบาดเจ็บไม่รุนแรง ซึ่งถ้าใช้ข้อมูลนี้ก็จะทำให้ชุมชนไม่ตระหนักถึงปัญหามากนัก ระยะหลังจึงไม่ได้ลงทุนในการสำรวจปัญหามากนัก "*
(สัมภาษณ์รศ. นพ. อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์, 21 กันยายน 2552)

ศูนย์วิจัยฯ ยังทำหน้าที่ในการสนับสนุนระบบเฝ้าระวังการบาดเจ็บในเด็ก โดยเสนอตัวสนับสนุนเครื่องมือ แบบบันทึก ตลอดจนอุปกรณ์ป้องกันการบาดเจ็บ เช่น หมวกกันน็อค อย่างไรก็ตาม ทางศูนย์อาจเสนอเครื่องมือในฐานะของทางเลือก ชาวบ้านจะเลือกใช้หรือไม่ใช้เป็นเรื่องที่ชาวบ้านจะต้องตัดสินใจด้วยตัวเอง ไม่มีการบังคับ เพราะเชื่อว่าความยั่งยืนจะเกิดขึ้นจากความร่วมมือร่วมใจ ระบบเฝ้าระวังการบาดเจ็บ จะทำให้เรารู้ว่ามีใครเจ็บใครตายด้วยแบบประเมิน ทำให้เราชาวบ้านรับรู้ว่าขณะนี้เด็กพฤติกรรมเสี่ยงหรือไม่ เด็กขี่มอเตอร์ไซค์เร็วหรือไม่ ใส่หมวกกันน็อคหรือไม่ ว่ายน้ำเป็นหรือยัง มีสิ่งแวดล้อมเสี่ยงอะไรบ้าง เช่น สนามเด็กเล่นไม่ปลอดภัย ถนนในชุมชนมีรถแล่นเร็ว แหล่งน้ำไม่มีรั้วกั้น เป็นต้น ส่วนนี้ชุมชนจะได้วิเคราะห์

ศูนย์วิจัยฯ ยังทำการป้องกันปัญหาด้วยการแทรกแซง (Intervention) ซึ่งมีทั้งการกระตุ้นให้ชุมชนคิดด้วยตัวเองว่าจะป้องกันปัญหาด้วยวิธีใด หรืออาจเสนอทฤษฎีและวิธีการที่อาจมีอยู่แล้วว่ามีอะไรบ้าง ชุมชนจะนำไปใช้เลยก็ได้ แต่ส่วนนี้ชุมชนต้องคิดเองว่าจะนำไปใช้หรือไม่ หรือทำอย่างไร

กล่าวโดยสรุป กระบวนการสำคัญของการดำเนินงานมีดังนี้

1) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (community empowerment) ในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยสำหรับเด็ก (safe community for children)

ศูนย์วิจัยมีแผนการทำงานหลายด้าน ทั้งด้านการสร้างความรู้ การขับเคลื่อนโยบายและการสร้างกระแสสังคม แต่จะกล่าวถึง ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (community empowerment) ในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยสำหรับเด็ก (safe community for

children) ที่เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนระดับรากหญ้า (grass-root empowerment) ในการพิทักษ์สิทธิความปลอดภัยแก่เด็ก โดยสร้างความมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างเครือข่ายระดับล่าง (grass-root coalition) สร้างความรู้และทักษะแก่ชุมชนในการ ค้นหาปัญหาและปัจจัยเสี่ยงของการบาดเจ็บ เฝ้าระวังการบาดเจ็บ พฤติกรรมเสี่ยง สิ่งแวดล้อมเสี่ยง วางแผน- ดำเนินการแก้ไข และประเมินผล –ขยายผลในระดับท้องถิ่น การสร้างกระบวนการชุมชนให้ดูแลตัวเองได้มีหลักใหญ่คือการทำให้ชุมชนตระหนักในปัญหา รับรู้ปัญหา มีการตกลงร่วมกันว่าจะดูแลและแก้ไขปัญหา ทำให้เขาเห็นความสำคัญของปัญหา จนกระทั่งบรรจุประเด็นเรื่องการป้องกันการบาดเจ็บและความปลอดภัยเป็นหลักคิดในการทำโครงการหรือกำหนดนโยบาย ตลอดจนสามารถหาทุนทำโครงการได้ด้วยตนเองจากท้องถิ่น ดังนั้นโครงการนี้จึงไม่มีจุดจบ จนกว่าชุมชนจะอยู่ได้ด้วยตัวเอง

การสร้างความเข้มแข็งในชุมชนใช้พื้นที่เป็นฐาน จะให้ความสนใจกับความต้องการและปัญหาของชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า *"แต่ละท้องที่จะเริ่มไม่เหมือนกัน พิจารณาตามสถานการณ์และบริบทในชุมชนนั้นๆ บางพื้นที่อาจเริ่มจากชุมชน บางพื้นที่อาจเริ่มที่หน่วยงานท้องถิ่น เช่นที่ตลาดเกรียบ จ.พระนครศรีอยุธยา บางที่เริ่มที่องค์กรศาสนา เช่น เพชรบุรีซอย 7 บางที่เริ่มที่โรงเรียน บางที่เริ่มที่ศูนย์เด็กเล็ก แต่จะเริ่มจากที่ใดต้องพิจารณาว่ามีปัญหาหรือไม่ มีคนสนใจทำหรือไม่"*

คนที่จะเป็นแกนหลักในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง เน้นเรื่องความยั่งยืนของการดำเนินงาน ดังคำกล่าวที่ว่า *"ศูนย์วิจัยฯจะตระหนักถึงความยั่งยืนของผู้ดำเนินการหลัก เช่น เน้นทำงานกับรองผู้ว่าราชการหรือพัฒนาสังคมจังหวัด มากกว่าผู้ว่าราชการ เพราะผู้ว่าฯ เปลี่ยนบ่อย หรือเน้นที่ปลัดอำเภอมากกว่า อบต. เป็นต้น"* (สัมภาษณ์รศ. นพ. อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์, 21 กันยายน 2552)

การผลักดันให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง เน้นการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง *"เราให้ความสำคัญกับการใช้ภาคีจากภาคส่วนต่างๆ และที่สำคัญคืออนามัย เพราะเป็นหน่วยงานที่มีบุคลากรที่ชาวบ้านนับถือ และมีฐานทางด้านสาธารณสุข นอกจากนี้ยังช่วยเชื่อมประสานกับภาคส่วนต่างๆ ได้เป็นอย่างดี แต่มีข้อจำกัดตรงที่บุคลากรมีจำนวนน้อย" "วัดก็เป็นภาคีหนึ่งที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะในภาคอีสาน เพราะวัดยังเป็นศูนย์รวมจิตใจ สามารถระดมทุนและระดมพลจากความศรัทธา สามารถสร้างสนามเด็กเล่นที่มีความปลอดภัยทางวิศวกรรม แต่ใช้วัสดุในท้องถิ่นได้อย่างลงตัว"* (สัมภาษณ์รศ. นพ. อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์, 21 กันยายน 2552)

2) การพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นแกนนำความปลอดภัย

กล่าวเฉพาะ การพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นแกนนำความปลอดภัย โครงการที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนอีกโครงการหนึ่งคือโครงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชน โครงการนี้นำมาสู่การตั้งชมรมเด็กไทยปลอดภัย ซึ่งเป็นโครงการที่มีความก้าวหน้ามากที่สุด

ชมรมเด็กไทยปลอดภัยกำลังเข้าสู่ปีที่ 6 เป็นโครงการที่เยาวชนเป็นผู้นำความเปลี่ยนแปลง หลักคิดคือ ถ้าจะสื่อสารให้เด็กและเยาวชนสนใจเรื่องความปลอดภัย ก็ควรให้ตัวเยาวชนเป็นผู้สื่อสารกันเอง เพราะเด็กสื่อสารกับเด็กได้เข้าใจมากกว่าผู้ใหญ่สื่อสารกับเด็ก

เยาวชนในชมรมมี 2 ส่วน คือ แกนนำส่วนกลาง และแกนนำส่วนภูมิภาค หน้าที่ของเยาวชนคือพัฒนาการสอนเรื่องความปลอดภัย ผสมผสานระหว่างเกม ความบันเทิงและความปลอดภัย เรียกว่าเป็นการศึกษาที่บันเทิง(Edutainment) เยาวชนจะได้ทำงานร่วมกันทั้งจากการประชุมแกนนำประมาณ 6 ครั้งต่อปี มีค่ายปิดเทอม เรียกว่าค่ายฝึกงาน ก็จะเป็นการนำหลักสูตรไปสอนในพื้นที่ต่างๆ และกิจกรรมตามวาระต่างๆ เช่น วันที่ 20 สิงหาคมที่ผ่านมาได้ไปจัดสัมมนาอุบัติเหตุแห่งชาติครั้งที่ 6 ที่ ไบเทค บางนา กรุงเทพฯ

เยาวชนในชมรมมาจากพื้นที่ที่ศูนย์วิจัยรับผิดชอบ ดังนั้นเยาวชนจึงเติบโตพร้อมๆกับพื้นที่ และสามารถเป็นแกนหลักในการดูแลพื้นที่ต่อไปในอนาคตได้

แกนนำในส่วนกลางมีความเข้มแข็ง สามารถจัดกิจกรรม สร้างหลักสูตรการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี แต่สิ่งที่ยังขาดคือการพัฒนาเยาวชนในรุ่นต่อไป อีกทั้งแกนนำในส่วนภูมิภาคก็ยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร ซึ่งยังคงต้องพัฒนาพร้อมๆ กับชุมชน

อย่างไรก็ตามชมรมเด็กไทยปลอดภัยมีความเติบโตจากแกนนำส่วนกลางที่เข้มแข็งถึงระดับที่สามารถดูแลตัวเองได้ และคิดไว้ว่าเมื่อหมดสัญญากับ สสส.ในปีหน้า จะให้ชมรมเด็กไทยปลอดภัยแยกเป็นอิสระจากศูนย์วิจัยฯ สามารถขอทุนและบริหารจัดการด้วยตัวเอง

แนวทางการทำงานกับเยาวชน ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า

“สิ่งที่พบจากการทำงานคือ ผู้ใหญ่มักไม่เข้าใจเด็ก คิดว่าโฉ่งฉ่าง ไม่เรียบร้อย แต่เด็กเขาชอบ ประทับใจ เขาสื่อสารกันได้....การพัฒนาเยาวชนต้องใจเย็น การเปลี่ยนแปลงไม่ใช่สิ่งที่จะเห็นได้ในเวลาจำกัด เขาจะค่อยๆ เปลี่ยนขณะทำกิจกรรม ต้องใช้เวลาและความไว้เนื้อเชื่อใจ แล้วเขาก็จะแสดงความคิดสร้างสรรค์”

3) ชุมชนกับกระบวนการสร้างความปลอดภัย

ศูนย์วิจัยฯ ไม่ได้บังคับว่าชุมชนจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ไม่ได้บอกให้ส่งงานเมื่อถึงกำหนดเวลา หรือจะต้องทำอย่างนี้ๆ อาจมีการตรวจบ้างนานๆ ครั้ง ก็เพื่อการกระตุ้นให้กลับมาสนใจอีกครั้งหนึ่ง ไม่มีการบังคับว่าต้องส่งห้าใบสิบใบ ไม่ได้โกรธเขา ส่วนชุมชนใดทำได้ดีก็จะมีรางวัลให้ด้วย

“สิ่งที่ขัดกันคือ นักวิจัยมักคิดเครื่องมือแล้วให้ชุมชนทำ แต่จริงๆ แล้วชุมชนอาจรู้สึกว่ายาก ชุมชนอาจเปลี่ยนได้ หรืออาจเดินดูแล้วจดใส่กระดาษ ขอให้ชุมชนเห็นว่าสำคัญ อีกประการหนึ่งคือชุมชนทำไปห้าปีแล้วเลิกทำหรือเปล่า อันนี้ก็ต้องหากลวิธีไปพูดคุยใหม่”

ปัญหาประการหนึ่งที่พบคือศูนย์วิจัยฯไม่มีนักวิจัยฝังตัวอยู่ในพื้นที่ *"เคยมีนักวิจัยลงไปแต่ก็มีปัญหา ซึ่งเป็นปัญหาจากตัวนักวิจัยเอง เช่น ชุมชนไม่ได้ดังใจ หงุดหงิดที่ไม่มีตัวเลขทางสถิติ พอนักวิจัยหลายคณะลงไปยังพื้นที่มากเข้า ก็อาจเกิดการเปรียบเทียบว่ากลุ่มนี้ดี กลุ่มนี้ไม่ดี กลุ่มนี้ให้ประโยชน์เยอะ กลุ่มนี้ให้ประโยชน์น้อย" ชาวบ้านก็จะมองทำให้ขาดข้อมูลเชิงลึกเฉพาะเรื่อง ทั้งสนามเด็กเล่น เรื่องเด็กและเยาวชน เรื่องเพศ ทำได้เพียงการเข้าไปเยี่ยมเป็นครั้งๆ*

การใช้กระบวนการชุมชน ต้องใช้เวลาและใจเย็น ผลที่เกิดขึ้นเป็นผลโดยอ้อม เกิดขึ้นช้าๆ ซึ่งอาจไม่ตรงใจกับนักวิจัยบ้าง เช่น แบบประเมินความเสี่ยงที่ให้ชุมชนทำ ชุมชนมีอาจวิธีการประเมินความเสี่ยงอีกแบบหนึ่ง เช่น ให้ชาวบ้านไปดูแล้วกลับมาคุยกัน อาจเห็นเหล็กแหลมแล้วมาคุยกันว่าเสี่ยงไม่เสี่ยง จะแก้ไม่แก้ แก่ก่อนแก้หลัง แล้วตกลงกันว่าใครต้องทำอะไรแล้วแยกย้ายกันไปปฏิบัติงานโดยไม่ได้บันทึกในเอกสาร ซึ่งนักวิจัยจะไม่ชอบเพราะไม่มีตัวเลขสำหรับวัดความก้าวหน้าของการปฏิบัติการ เขียนรายงานไม่ได้ คำนวณไม่ได้ ไม่มีสถิติ ไม่ถูกใจนักวิจัย ไม่ถูกใจนักวิชาการ

สรุปบทเรียนการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1) โครงการนี้ เน้นการใช้ความรู้ ข้อมูล ในการสร้างความเข้าใจกับชุมชน ผ่านโครงการวิจัย และการคืนข้อมูลสู่ชุมชน การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (community empowerment) ในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยสำหรับเด็ก (safe community for children) ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนระดับรากหญ้า (grass-root empowerment) ในการพิทักษ์สิทธิความปลอดภัยแก่เด็ก โดยสร้างความมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างเครือข่ายระดับระดับล่าง (grass-root coalition) สร้างความรู้และทักษะแก่ชุมชนในการ ค้นหาปัญหาและปัจจัยเสี่ยงของการบาดเจ็บ เฝ้าระวังการบาดเจ็บ พฤติกรรมเสี่ยง สิ่งแวดล้อมเสี่ยง วางแผน- ดำเนินการแก้ไขและ ประเมินผล –ขยายผลในระดับท้องถิ่น กล่าวอีกนัยคือ การจัดการทางสังคมจะเกิดขึ้นได้ ต้องมีความรู้อย่างรอบด้านเป็นเครื่องมือในการทำงาน

2) ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน เป็นมิติหนึ่งของการสร้างชุมชนปลอดภัย โครงการนี้ ให้เด็กและเยาวชนร่วมเป็นส่วนของการเปลี่ยนแปลงด้วย โดยจัดตั้งเป็นชมรมเด็กไทยปลอดภัย ซึ่งจะเน้นการใช้กลุ่มเครือข่ายเพื่อน เยาวชน เป็นเครื่องมือในการทำงานเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติของเด็กและเยาวชน รวมทั้งการเป็นสื่อในการสะท้อนเสียงเด็กให้กับชุมชน สังคมอีกด้วย

1.10 ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก นครปฐม

ที่มาและ แนวคิดของโครงการ

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก เป็นหน่วยงานในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม การจัดตั้งศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นสถานพินิจต้นแบบที่สามารถบำบัดฟื้นฟูเยาวชนได้อย่างมีคุณภาพ โดยดำเนินการให้ลักษณะผสมผสาน ในสภาพแวดล้อมกึ่งบ้านกึ่งสถานอบรม ด้วยหวังให้เป็นสถานที่ฟื้นใจ ช่วยเติมเต็มสิ่งที่ขาดให้เยาวชนที่กระทำความผิด เพื่อเป้าหมายที่จะคืนเยาวชนกลับสู่ครอบครัวและสังคม โดยที่ภาพลักษณ์ต่อตนเองของเยาวชนไม่ชำรุดบกพร่อง ในขณะเดียวกันเยาวชนก็ตระหนักในคุณค่าของตนเองมากขึ้น สามารถตัดขาดจากปัญหาที่เคยติดตัวมาโดยไม่มีปัญหาใหม่เพิ่มขึ้นและพร้อมกลับไปเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคม

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติการจัดตั้งศาลเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2495 โดยมีเจตนารมณ์เพื่อแยกเด็กออกจากคุกผู้ใหญ่ แต่เบื้องต้นยังคงดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของภาครัฐที่ยึดมั่นแนวคิดเดิมๆ นั้นคือ การปฏิบัติด้วยความคิดเดียวภายใต้ความแตกต่าง (Fix Idea) ควบคุมเด็กด้วยความรุนแรง การใช้อำนาจ และกฎเหล็ก ด้วยเหตุที่ภาครัฐมีเงินทุน แต่ไม่มีแนวคิดการบริหารจัดการ ในขณะที่ NGO มีแนวคิดการบริหารจัดการ แต่ไม่มีทุน จึงทำให้เกิด 2 วัฒนธรรม 1 เป้าหมาย ให้ NGO บริหารจัดการ และให้ภาครัฐสนับสนุนเงินทุน แท้จริงแล้วการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดีนั้น ควรยึดแนวคิดที่ว่าบ้านกาญจนาภิเษกเป็นเพียงบ้านทดแทนชั่วคราวของเด็กและเยาวชนที่ก้าวพลาดเท่านั้น โดยนำความเป็นคุกออกไป ไม่มีประตู ไม่มีกำแพง และมีข้อตกลงกับเด็กในเรื่องของสิทธิและหน้าที่ กล่าวคือ เยาวชนในบ้านกาญจนาภิเษกมีสิทธิ ทั้งสิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิการเยี่ยม สิทธิการเยี่ยมบ้าน สิทธิการออกนอกสถานที่และทานอาหารนอกบ้าน สิทธิการตัดสินใจและการไม่ถูกควบคุมในยามค่ำคืน สิทธิการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วม และสิทธิการแต่งกาย ในขณะเดียวกัน เยาวชนในบ้านกาญจนาภิเษกก็ต้องมีหน้าที่ ทั้งหน้าที่ในการฝึกและอบรมตามคำสั่งศาล หน้าที่ในการทำกิจวัตรประจำวันตามระเบียบของบ้านกาญจนาภิเษก หน้าที่ในการฝึกและอบรมตามแนวทางของบ้านกาญจนาภิเษก หน้าที่ในการดูแลรักษาทรัพย์สมบัติต่างๆ ที่บ้านกาญจนาภิเษกจัดหาให้ หน้าที่ในการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสันติและสมานฉันท์ และหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ หน้าที่ในการร่วมกันพิสูจน์ให้สังคมเห็นว่า เยาวชนที่ก้าวพลาด และผ่านการพิจารณาของศาลสถิทย์ยุติธรรม จนต้องถูกจำกัดอิสรภาพในบ้านหลังนี้ สามารถเปลี่ยนแปลงตนเองได้ ภายใต้การจัดสภาพแวดล้อมและการจัดการที่คำนึงถึงหลักการใช้สิทธิมนุษยชน สิทธิเด็ก ควบคู่กับการฝึกการใช้อำนาจภายในหรือฝึกการเรียกร้อง บังคับ ควบคุมตนเอง ภายใต้ความเชื่อที่ว่า เด็กทุกคนมี

ความสามารถในการควบคุมตนเอง (Self – Control) ซึ่งเรามีหน้าที่ทำให้ความสามารถในการควบคุมตนเองของเขาแข็งแรงขึ้น ขณะเดียวกันก็ลดการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่และปรับบทบาทของเจ้าหน้าที่จากผู้ควบคุมเป็นบทบาทของญาติผู้ใหญ่หรือคนในครอบครัวแทน

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก รับเยาวชนชายอายุระหว่าง 15 – 25 ปี จากสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกรุณา บ้านมุฑิตา และบ้านอุเบกขา เข้ามาฝึกอบรม โดยผิดรับเป็นรุ่นๆ รุ่นแรกเข้ารับการฝึกอบรมเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2545 นับถึงปัจจุบันศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก ได้รับเด็กและเยาวชนชายที่ศาลตัดสินให้รับการฝึกและอบรมด้วยฐานความผิดต่างๆ เข้าฝึกอบรมได้ 8 รุ่นๆ ละ 25 – 50 คน โดยการรับเยาวชนในรุ่นแรกๆ มีข้อกำหนดว่าจะต้องเป็นเยาวชนที่ศาลสั่งฝึกและอบรมเป็นระยะเวลา 1 ปีขึ้นไป และไม่ใช่คดีฆ่าผู้อื่น แต่หลังจากรับเยาวชนผ่านไป 2 รุ่น เกณฑ์ดังกล่าวได้ถูกยกเลิก ปัจจุบันยังคงรับเยาวชนจากสถานฝึกอบรมอื่นโดยเปิดรับเป็นรุ่น แต่เกณฑ์การรับเด็กและเยาวชนวางไว้ที่ความเต็มใจและความร่วมมือของพ่อแม่และผู้ปกครอง รวมทั้งของตัวเด็กและเยาวชนด้วยเป็นสำคัญ

คุณทิชา ณ นคร ได้กล่าวถึงปรัชญา แนวทาง และฐานคิดของการดำเนินการในบ้านกาญจนาภิเษกว่า *“สิ่งสำคัญประการแรกคือ หลักคิดของคนทำงานต้องตรงกันว่า บ้านกาญจนาภิเษกไม่ใช่คุกเด็ก เยาวชนไม่ใช่นักโทษ และเจ้าหน้าที่ไม่ใช่ผู้คุม แต่บ้านแห่งนี้คือบ้านทดแทนชั่วคราวของเด็กและเยาวชนที่บังเอิญใช้ชีวิตผิดจังหวะจนเป็นเหตุให้ต้องสูญเสียอิสรภาพชั่วคราว “*

“เราทุกคนเคยเป็นเด็กมาก่อน ถ้ายอมรับว่าเด็กมีโอกาสทำความผิดง่าย เด็กเหล่านี้คือตัวแทนของเราในอดีต และเป็นอนาคตของพวกเราด้วย ถ้าเราให้เวลาและโอกาสกับพวกเขา ก็เหมือนพ่อแม่ที่ให้โอกาสเราเสมอ เป็นความจริงที่ว่า เยาวชนเหล่านี้ผ่านความบอบช้ำในชีวิตมามากจนรู้สึกว่าชีวิตตนเองไร้ค่า ดังนั้น การลงโทษให้รู้สึกอับอาย ต่ำต้อย ด้อยค่า จึงยิ่งเป็นการซ้ำเติมให้สูญเสียความมั่นใจและสะสมเป็นความคับแค้นใจ ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของพวกเขา” คุณทิชาได้กล่าวเสริมถึงปรัชญา แนวทาง และฐานคิดของการดำเนินการในบ้านกาญจนาภิเษกว่า *“บ้านกาญจนาภิเษกปฏิเสธการจัดการปัญหาด้วยความรุนแรงต่อยอดความรุนแรง เพราะเห็นว่าเป็นการทำลายคุณลักษณะที่ดีของมนุษย์ การใช้ความรุนแรง การละเมิดสิทธิทางด้านร่างกายและจิตใจ การทำให้อับอาย ต้อยต่ำ จึงกระทำไม่ได้ทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่หรือการกระทำโดยเด็กด้วยกันเองก็ตาม”*

คุณทิชา ณ นคร กล่าวถึงหน้าที่ของผู้ใหญ่ในบ้านหลังนี้ว่า *“เราต้องมองหาแง่มุมดีๆ และหยิบความเป็นมนุษย์ที่ดีของเด็ก ให้ออกมาข่มด้านมืดของพวกเขา เสริมแรง ให้กำลังใจ เมื่อเห็นความตั้งใจ และความพยายามของเขา และพร้อมให้อภัยให้โอกาส วิธีการต่างๆ เหล่านี้คือกระบวนการเรียกอำนาจจากภายใน เมื่อเด็กรู้สึกดี รู้สึกปลื้ม รู้สึกมีคุณค่า ผู้ใหญ่เมตตารักเขา เขาก็*

จะมีแรงบันดาลในที่จะพัฒนาจิตใจ ก้าวไปเรื่อยๆ ต่อเมื่อเยาวชนตระหนักในคุณค่าของตนเอง การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนจึงเกิดขึ้นได้ "

กิจกรรมและกระบวนการ

1) แนวคิดการมองเด็กที่กระทำความผิด บ้านกาญจนาภิเษกมีแนวคิดในการมองเด็กที่กระทำความผิดต่างไปจากเดิม คือ เชื่อว่า เด็กทุกคนมีความสามารถในการควบคุมตนเอง (Self – Control) บ้านมีหน้าที่ทำให้ความสามารถในการควบคุมตนเองของเขาแข็งแรงขึ้น ขณะเดียวกันก็ลดการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่และปรับบทบาทของเจ้าหน้าที่จากผู้ควบคุมเป็นบทบาทของญาติผู้ใหญ่หรือคนในครอบครัวแทน แนวทางในการทำงาน คือเชื่อในตัวเด็ก มีการให้อิสระแก่เยาวชนในการแต่งตัว การไม่ทำอะไรที่เป็นการตีตราว่าเป็นเด็กคุก เช่น เครื่องแบบ และการกร้อนผม การเปิดให้ผู้ปกครองได้เข้าเยี่ยมนานขึ้น รวมถึงการลงโทษที่ไม่ควรรุนแรงจนกระทั่งละเมิดสิทธิพื้นฐานของเด็ก

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจึงทำดำเนินงานในลักษณะของบ้าน ไม่ใช่คุก ใช้ความรัก ไม่ใช้อำนาจหรือความรุนแรง ส่งเสริมด้านดีให้ได้แสดงออก ไม่กดให้รู้สึกอับอาย ต่ำต้อย รักษาจิตวิญญาณของเด็กยิ่งกว่ากฎระเบียบหรือกฎหมาย ให้ความสำคัญกับวิธีคิด การเปิดโลกทัศน์และการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเยาวชน

สำหรับกระบวนการด้านปฏิบัติ เน้นการปฏิบัติตามหลักสิทธิเด็ก ให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน ทั้งด้านการร่วมคิดและร่วมตัดสินใจอย่างจริงจัง ใส่ใจกับรายละเอียดของเด็กแต่ละคน จัดให้มีพื้นที่ของการเรียนชีวิตมากกว่ากิจกรรมอื่นๆ และมีช่องทางให้เด็กได้เสนอความเห็นด้วยความรู้สึกว่าปลอดภัย การดำเนินการต่างๆ จะคำนึงถึงทั้งข้อเท็จจริงและอารมณ์ความรู้สึก ด้านการปฏิบัติการ กำหนดคำขวัญเชิงพฤติกรรมที่ชัดเจนว่า "สะอาด สันติ สามัคคี มีส่วนร่วม" มีการออกแบบกิจกรรมหลายอย่างให้เด็กได้ร่วมดำเนินการ โดยเน้นการเสริมแรงทางบวก การเสริมพลังอำนาจภายใน รวมทั้งมีกระบวนการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมีการประสานและทำงานร่วมกับครอบครัวชุมชน

2) จัดกระบวนการเรียนรู้กับเด็กและเยาวชนโดยใช้การคิดวิเคราะห์ รู้จักชีวิต และพัฒนาทักษะชีวิต

กิจกรรมต่างๆ ที่นำมาใช้พัฒนาเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษกให้ความสำคัญกับการเรียนชีวิต เรียนสังคม และพัฒนาทักษะชีวิต มากกว่ากิจกรรมอื่นๆ ด้วยเห็นว่า *การก้าวพลาด ก้าวผิด จังหวะของเด็กและเยาวชน เพราะมีเหตุปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ การมีวิธีคิดและการกระทำที่ชำรุดบกพร่อง* ดังนั้นการแก้ไขวิธีคิด แก้ไขการกระทำ ที่ชำรุดบกพร่องจึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน กิจกรรมการเรียนชีวิต เรียนรู้ทักษะสังคม จะเป็นการเพิ่มทุนทางความคิดทางปัญญา และเพิ่มทักษะ

ในการบริหารจัดการชีวิต เป็นการพัฒนาให้มีจิตใจที่มั่นคงเข้มแข็ง เพื่อเป็นต้นทุนให้กับเยาวชนสำหรับการเดินทางสู่อนาคต บนฐานความเชื่อที่ว่า หากเยาวชนรู้คิด พวกเขาก็จะแสวงหาทางออกให้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสมด้วยตัวของเขาเอง และรู้จักคุณค่าของกิจกรรมอื่นๆ ที่ทางบ้านกาญจนาภิเษกเปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ของพวกเขามีคุณภาพและเกิดประโยชน์ต่อตัวเขาได้จริง

หลักสำคัญของกิจกรรมเรียนชีวิตที่บ้านกาญจนาภิเษกคือ เน้นที่การทำกระบวนการโดยใช้รูปแบบการสื่อสารร่วมกันผ่านการบอกเล่า การพูดคุยระหว่างเด็กด้วยกันเอง หรือระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ หรือผ่านการทำกิจกรรม ซึ่งเด็กจะมีโอกาสเรียนรู้ทั้งจากประสบการณ์ของตนเอง และของผู้อื่น โดยการนำเสนอความคิดผ่านการเขียน ซึ่งพบว่า นอกจากบอกความคิดเห็น ความต้องการและความรู้สึกต่างๆ ของเยาวชนได้แล้ว ยังช่วยให้กระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนพัฒนาขึ้นมาก การเขียนทำให้เด็กต้องคิดจึงเกิดกระบวนการสื่อสารกับตัวเองที่สามารถนำมาทบทวนได้ ทำให้มองเห็นสิ่งที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งยังสามารถนำมาตรวจสอบพัฒนาการทางความคิดของตนได้ จึงเห็นถึงความสำเร็จที่เกิดขึ้น ทำให้มีกำลังใจ มองเห็นคุณค่าของตนเอง

3) การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก

บ้านกาญจนาภิเษกมีกรอบคิดว่า การจัดสภาพแวดล้อมให้เยาวชนได้ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ และค้นหาสาระด้วยตนเอง เป็นวิธีการที่ให้ความหมาย ความสำคัญ และแสดงถึงเชื่องมั่นในความคิดอ่านของพวกเขา ทำให้เขาเกิดความภูมิใจ ลบล้างความรู้สึกต่ำต้อย และด้วยการมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจด้วยตนเอง เยาวชนจึงสามารถเรียกอำนาจจากภายในให้ปรากฏ ทำให้มุมมองต่อตนเองและผู้อื่นเปลี่ยนไป นำมาซึ่งความร่วมมือโดยสมัครใจ มีความกระตือรือร้น รับผิดชอบเพิ่มขึ้น และต้องการปรับปรุงพัฒนาตนเองในทางสร้างสรรค์ ทำให้ไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง อำนาจ หรือกฎเหล็กใดๆ บีบบังคับ ดังนั้นไม่ว่ากิจกรรมเล็กหรือใหญ่ บ้านกาญจนาภิเษกจะพยายามหาช่องทางให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ตัวอย่างเช่น ในการให้เด็กวิเคราะห์ข่าวหรือแสดงความเห็นในเรื่องใดก็ตาม กรรมการที่เป็นผู้ตัดสินว่า ข้อเขียนของใครหรือกลุ่มไหนดีจะไม่ใช่ครูหรือผู้ใหญ่ แต่จะให้เยาวชนช่วยกันโหวต โดยผู้โหวตจะต้องแสดงเหตุผลประกอบความเห็นของตนด้วย ส่วนเรื่องการกำหนดกฎระเบียบของบ้านกาญจนาภิเษก ที่นี่ก็จะใช้วิธีตั้งกระทู้ให้เยาวชนตอบแสดงความเห็น และนำคำตอบที่ได้รับไปจัดทำระเบียบชีวิตในบ้าน นอกจากนั้นในโอกาสที่มีเหตุการณ์หรือกิจกรรมพิเศษบางอย่าง เช่น การอนุญาตให้เยาวชนออกไปเรียนหนังสือข้านอก การให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการคิดและเป็นผู้จัดทำกิจกรรมต้อนรับเพื่อนใหม่ รวมทั้งการขออนุญาตปล่อยก่อนกำหนด กระบวนการดำเนินการต่างๆ จะให้เยาวชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและ

เป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจ รวมทั้งยังมีส่วนร่วมในการหามาตรการต่างๆ เพื่อเป็นหลักประกันในการป้องกันแก้ไขไม่ให้ปัญหาเกิดขึ้น ซึ่งพบว่า เยาวชนสามารถดำเนินการได้เป็นอย่างดี

4) กระบวนการต้อนรับสมาชิกใหม่

การเริ่มต้นการทำงานที่ดี หมายถึง ความสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง ด้วยเหตุนี้บ้านกาญจนาภิเษก จึงให้ความสำคัญกับกระบวนการต้อนรับเด็กใหม่ในแต่ละรุ่นมาก มีการจัดตารางเตรียมการรับเยาวชนรุ่นใหม่อย่างเป็นระบบ พบว่า นอกจากการให้เยาวชนที่อยู่มาก่อน ได้ร่วมคิดค้นกิจกรรมรับเพื่อนใหม่

5) การสร้างความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ระหว่างครอบครัวกับบ้านกาญจนาภิเษก

ความเต็มใจและความร่วมมือจากพ่อแม่ผู้ปกครองเป็นหลักเกณฑ์สำคัญประการหนึ่งที่ถูกกำหนดขึ้นในการรับเยาวชนเข้ามาอยู่ในบ้านกาญจนาภิเษก อย่างไรก็ตามบ้านกาญจนาภิเษกได้ออกแบบการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวเยาวชนกับบ้านกาญจนาภิเษกไว้ตั้งแต่เริ่มรับเยาวชนเข้ามาอยู่ในบ้าน กิจกรรมปฐมนิเทศเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานกับครอบครัวที่จะทำให้ครอบครัวเข้าใจหลักการของบ้านกาญจนาภิเษก และเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนกระบวนการทำงานในแนวทางนี้อย่างถูกต้องเหมาะสม

สรุปบทเรียนการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1) การจัดกระบวนการเรียนรู้กับเด็กและเยาวชนจะได้ผล เมื่อบรรยากาศของการเรียนรู้ผ่อนคลาย ผู้เรียนมีความรู้สึกเป็นอิสระ และมีความเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ตนเองเรียนรู้ การที่เด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษกรู้สึกว่าในบ้านหลังนี้พวกเขาปลอดภัย ที่นี่ไม่มีบรรยากาศของความหวาดกลัว ไม่ต้องหวาดระแวงว่าจะถูกแกล้งถูกทำร้าย เสียงของเขา ความคิดของเขามีความหมาย เพราะผู้ใหญ่พร้อมที่จะรับฟัง และเมื่อเขามีความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดี เขาก็มั่นใจได้ว่านอกจากโอกาสที่พวกเขาได้รับแล้ว เขายังได้รับความชื่นชม และความรู้สึกดีๆ จากคนรอบข้างด้วย ในบรรยากาศเช่นนี้ ที่ทำให้เยาวชนกล้าแสดงออก และทำกิจกรรมการเรียนทักษะชีวิตของบ้านกาญจนาภิเษก สามารถสร้างการ “รู้คิด” ให้กับเด็กและเยาวชนที่นี่ได้ เมื่อเด็กเหล่านี้กลับไปบ้าน แม้จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดิม แต่สิ่งที่เปลี่ยนไปคือการติดอาวุธทางความคิดให้กับเด็กเหล่านี้

2) บ้านกาญจนาภิเษกใช้การทำงานในลักษณะสหวิชาชีพ และการดึงความช่วยเหลือจากองค์กรพัฒนาเอกชนด้านเด็กและเยาวชนมาร่วมดำเนินการ และนอกจากองค์กรพัฒนาต่างๆ แล้ว หน่วยราชการอื่นๆ ในพื้นที่ เช่น หน่วยงานการศึกษาการสาธารณสุข รวมทั้งองค์กรปรกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ และปราชญ์ชาวบ้าน ก็น่าจะได้รับการประสานให้ร่วมดำเนินการด้วย

3) รูปแบบและวิธีการที่ใช้ในกิจกรรมเรียนชีวิตของบ้านกาญจนาภิเษก น่าจะได้นำไปพัฒนาและปรับใช้ในหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับต่างๆ หรือควรจัดให้โรงเรียนมี

พื้นที่สำหรับกิจกรรมเรียนชีวิตเพื่อฝึกให้เด็กรู้คิด ควบคู่ไปกับการรู้วิชาการและรู้ปฏิบัติการ อันเป็นการทำงานเชิงรุกเพื่อป้องกันปัญหาเยาวชน

4) แนวคิดในการมองเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ที่สังคมมักมีแนวโน้มตีตราพวกเขา แต่โครงการนี้ ให้ความสำคัญที่การเชื่อมั่นในศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ของการเรียนรู้เพื่อเป้าหมายที่จะคืนเยาวชนกลับสู่ครอบครัวและสังคม โดยที่ภาพลักษณ์ต่อตนเองของเยาวชนไม่ชำรุดบกพร่อง ในขณะเดียวกันเยาวชนก็ตระหนักในคุณค่าของตนเองมากขึ้น พร้อมกลับไปเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคม

2. การศึกษาเฉพาะกรณี (case studies) ตัวอย่างเด่นในต่างประเทศ ศึกษากรณีตัวอย่าง โครงการชุมชนปลอดภัย ของประเทศนิวซีแลนด์ (Safe community program)

การศึกษากรณีตัวอย่างในต่างประเทศ มุ่งเพื่อศึกษาตัวอย่างที่ดำเนินงานด้านการจัดการกับปัญหาความปลอดภัยโดยชุมชน พื้นที่ที่ศึกษาดูงานคือ คือ เมืองโอค์แลนด์ เมืองเวลลิงตัน และเมือง ไครสเชิรช์ ประเทศนิวซีแลนด์ ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นตัวอย่างที่ดี ในการแสดงให้เห็นถึงผลสำเร็จของแก้ไขปัญหาด้านการจัดการของชุมชนเกี่ยวกับความปลอดภัย รวมทั้งการแก้ไขปัญหาความรุนแรงและพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆในกลุ่มเด็กและเยาวชนของประเทศ ผ่านแนวนโยบายและปฏิบัติการที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และการกำหนดจากท้องถิ่นซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศไทย ที่ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจสู่องค์การบริหารส่วนตำบล และท้องถิ่นในการพัฒนา รวมทั้งการเน้นสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาคมเด็กและเยาวชน สภาเยาวชนในการร่วมพัฒนาและร่วมแก้ปัญหา

เป้าหมายของการศึกษาดูงาน คือ การทราบแนวคิด ยุทธศาสตร์และบทเรียนการทำงานในการสร้างชุมชนปลอดภัยเพื่อการลดปัญหาความรุนแรงและการบาดเจ็บในเด็กและเยาวชน

การศึกษาดูงานนี้ ผ่านแกนสำคัญ คือ มูลนิธิชุมชนปลอดภัยของประเทศนิวซีแลนด์ (The Safe Communities Foundation of New Zealand: SCFNZ) ซึ่งเป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ระดับชาติ ก่อตั้งขึ้นเพื่อทำงานร่วมกันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญๆ ในการพัฒนาความปลอดภัยในชุมชนและการป้องกันอันตราย ซึ่งนำไปสู่การออกกลยุทธ์การป้องกันอันตรายของประเทศนิวซีแลนด์ (The New Zealand Injury Prevention Strategy: NZIPS) ในเดือนมิถุนายน 2546 โดยมีขอบข่ายงานในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน ชุมชน และตัวบุคคล โดย ผู้อำนวยการสถาบัน คือ ศาสตราจารย์ แคโลรีน โคลเกน เป็นผู้ประสานงาน และให้คำแนะนำเรื่องพื้นที่ ทั้งนี้ สภาเมืองแต่ละพื้นที่ ได้รับแนวคิด และนโยบายจากรัฐบาลนำไปปฏิบัติในพื้นที่ โดยมูลนิธิชุมชนปลอดภัยของประเทศนิวซีแลนด์ ทำหน้าที่ในการจัดทะเบียนรับรองในการเป็นชุมชนปลอดภัย การสนับสนุนความรู้ แนวทางการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล

<u>คำอธิบายภาพ</u> การเยี่ยมฟังการบรรยายที่ Safe Communities Foundation New Zealand, North Shore

การศึกษาดูงานแต่ละเมือง ใช้วิธีการร่วมรับฟังความการนำเสนอโครงการ การซักถาม และการเข้าเยี่ยมชมกิจกรรมโครงการในพื้นที่ ซึ่งได้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างการดำเนินงานในเชิงนโยบาย และสู่การปฏิบัติ โดยแกนกลางในการขับเคลื่อนสนับสนุน การทำงาน คือ สภาเมือง (City council) ซึ่งได้มีการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติงานด้านการจัดการความปลอดภัยของชุมชนไว้ ทำหน้าที่ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน โดยมีกำหนดการ และบุคคลองค์กรที่เข้าพบและศึกษาดังภาคผนวก ข. และ ค.

การนำเสนอผลการศึกษาดูงาน จะนำเสนอเป็นส่วนๆ ได้แก่ ชุมชมปลอดภัยเมืองโอกค์แลนด์ ชุมชนปลอดภัยเมืองเวลลิงตัน ชุมชนปลอดภัยเมือง ไครส์เชิรช์ โดย เนื้อหาประกอบด้วย ที่มาและแนวคิดเบื้องต้น วัตถุประสงค์และเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมาย และภาคีที่เกี่ยวข้อง กระบวนการสร้างชุมชนปลอดภัยและ กลยุทธ์การทำงาน และตัวอย่างโครงการในเมืองที่ศึกษาดูงาน

ความปลอดภัย หรืออีกนัยหนึ่งคือ การป้องกันอันตรายซึ่งหมายถึงความเสียหายทางร่างกายที่เกิดขึ้นโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม รูปแบบของอันตราย มีได้หลายรูปแบบ เช่น การทำร้ายตัวเองหรือการฆ่าตัวตาย อุบัติเหตุบนท้องถนน การตกหรือล้มของเด็กและผู้สูงอายุ ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก และอันตรายที่เกิดจากความรุนแรงระหว่างบุคคล ที่กระทำต่อกัน เช่นความรุนแรงในกลุ่มวัยรุ่น แกงค์วัยรุ่น และความรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงต่อผู้หญิง อันตรายที่เป็นผลมาจากการดื่มสุราและการเสพยาเสพติด เป็นต้น ผลกระทบของอันตรายไม่ว่าจะเกิดขึ้นโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม ได้สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และตัวบุคคล อันส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของชาวนิวซีแลนด์นับล้านคน ซึ่งค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมากกว่า 7,000 ล้านเหรียญต่อปี และความเสียหายที่ประเมินค่าไม่ได้ในการรักษาและการพักฟื้น การสูญเสียโอกาส สูญเสียศักยภาพ และสูญเสียชีวิต ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานโครงการดังกล่าว โดยโครงการที่ได้ถูกนำเสนอในช่วงของการศึกษาดูงาน คือโครงการป้องกันการกระทำผิดของเด็กในระยะเริ่มต้น คือ การป้องกันการที่เด็กทำลายทรัพย์สินสาธารณะ การพ่นสี ขีดเขียนในที่สาธารณะ การป้องกันการดื่มสุรา และโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนเชิงบวกในพื้นที่ ทั้งนี้การดำเนินงานอยู่ภายใต้กรอบใหญ่ คือเรื่อง การจัดการทางสังคมเพื่อการสร้างความปลอดภัยในชุมชน

ประเทศนิวซีแลนด์จึงกำหนดวิสัยทัศน์ผ่านเครือข่ายภาคีที่ดำเนินงานด้านปลอดภัยว่า “ประเทศนิวซีแลน์ปลอดภัย,ไร้การบาดเจ็บ”

กระบวนการและวิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานด้านความปลอดภัยของประเทศนิวซีแลนด์ ให้ความสำคัญกับ เงื่อนไขของชุมชนที่แตกต่าง หลากหลาย ทั้งด้าน เชื้อชาติ ศาสนา อายุ เพศ ความสนใจทั่วไป (กีฬา การเมือง) อาชีพ (การแพทย์ การบริการทางสังคม การทำป่าไม้ การขนส่ง) สถานที่ (ที่ทำงาน โรงเรียน บ้าน สภาอุตสาหกรรม) ภูมิประเทศ เป็นต้น ดังนั้นการพัฒนาการป้องกันอันตรายโดยชุมชนจะแบ่งตามภูมิประเทศ หรือกลุ่มสังคม คือใช้พื้นที่เป็นหน่วยในการทำงาน ทั้งนี้ เน้นให้ความสำคัญในการมีพันธะกิจความร่วมมือกับท้องถิ่นโดยเฉพาะ ชุมชนและผู้นำท้องถิ่น (ชนเผ่าเมารี) เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในชุมชน

โครงสร้างการดำเนินการ มีคณะกรรมบริหารระดับชาติ ประกอบด้วย ผู้แทนจากภาคส่วนต่างๆ ได้แก่ ภาครัฐบาล 1 คนที่รับผิดชอบงานด้านการป้องกันการบาดเจ็บและความปลอดภัย ภาคเอกชน 1 คนที่รับผิดชอบงานด้านการป้องกันการบาดเจ็บและความปลอดภัย ภาคชุมชน หรือเมารี 1 คนที่รับผิดชอบงานด้านการป้องกันการบาดเจ็บและความปลอดภัย ในชุมชน และ ภาคกฎหมายหรือ ทางการเงิน 1 คน และ อีก 1 คน เป็นส่วนของผู้ให้ทุน

คณะกรรมการบริหาร จะมีการประชุมกัน ปีละ 4 ครั้ง เพื่อกำหนดแผน ติดตาม และให้ชี้ทิศทางของการดำเนินงาน ทั้งนี้ ได้แต่งตั้งให้ ศาสตราจารย์ แครอล โคลเกนท์ เป็นผู้รับผิดชอบในฐานะผู้อำนวยการในการรับผิดชอบการจัดการและดำเนินการทั้งหมด โดยต้องขึ้นตรงต่อคณะกรรมการบริหารชุดดังกล่าว ผ่านการรายงานผลเป็นระยะๆงบประมาณในการดำเนินงานได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล การสนับสนุนจากภาคธุรกิจ องค์กรชุมชน

แนวทางการดำเนินงานการความสร้างความปลอดภัยโดยชุมชนของประเทศนิวซีแลนด์นั้นมี 2 รูปแบบด้วยกัน คือ รูปแบบการป้องกันอันตรายโดยชุมชน และรูปแบบการป้องกันอันตรายโดยองค์กรของชุมชน

ก) รูปแบบการป้องกันอันตรายโดยชุมชน มุ่งเน้นองค์ประกอบของกระบวนการพัฒนาชุมชน นักปฏิบัติการจะทำงานร่วมกับชุมชนต่างๆ ในการพัฒนาตัวชุมชนเองให้ได้ผลลัพธ์ที่ดี ที่สุดโดยคำนึงถึงความสำเร็จที่มากที่สุดและผลเสียที่น้อยที่สุด และให้ความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขั้นตอนสำคัญของ การป้องกันอันตรายและการเพิ่มความปลอดภัย ที่สำคัญ พบว่า มี 1) การเฝ้าระวังแนวโน้มของอันตรายโดยชุมชนเพื่อตอบสนองต่อปัญหาของชุมชนและ 2) การระบุสาเหตุของอันตรายที่สามารถป้องกันได้ การตั้งเป้าหมายของโปรแกรมป้องกันและข้อกำหนดในชุมชน

ข) รูปแบบการป้องกันอันตรายโดยองค์กรของชุมชน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมขนาดใหญ่ในระดับกลยุทธ์ด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อม และตัวบทกฎหมาย มีหน้าที่ในการจัดเตรียมทรัพยากรและผลักดันให้เกิดกลุ่มชุมชนและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งนำไปสู่เครือข่ายชุมชน

จากการศึกษาพบว่า หลักการกลยุทธการป้องกันอันตรายที่ประเทศนิวซีแลนด์ให้ความสำคัญ คือ 1) การเปลี่ยนตัวบทกฎหมายให้บังคับใช้อย่างเข้มแข็ง 2) การเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การสร้างสรรค์เชิงวิศวกรรมและเทคโนโลยี 3) การเปลี่ยนพฤติกรรมและความรู้ เช่น การให้ความรู้แก่ประชาชนในสิ่งที่ควรและไม่ควรทำ (โปรแกรมพัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกัน) การให้ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงตัวบทกฎหมาย การเอื้อต่อการเปลี่ยนพฤติกรรม การเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมทางสังคม (โปรแกรมปฏิเสธทางสังคมสำหรับผู้ที่ดื่มสุรา)

การเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม การให้การศึกษา รวมถึงตัวบทกฎหมายและการบังคับใช้นับเป็นส่วนสำคัญสำหรับการเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นอยู่ ซึ่งนำไปสู่ความปลอดภัยของชุมชน ทั้งนี้การดำเนินการไม่ใช่การเปลี่ยนอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ต้องทำทั้งระบบ ด้วยเหตุนี้ชุมชนปลอดภัยจึงหมายถึงชุมชนที่มีความต้องการความปลอดภัย ไม่ใช่ชุมชนที่มีความปลอดภัยอย่างสมบูรณ์อยู่แล้ว ดังนั้นโครงการจึงให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนชุมชนทุกภาคส่วนในการร่วมดำเนินการด้านความปลอดภัย โดยยึดหลักการสำคัญดังนี้

- ชุมชนเป็นผู้ระบุปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- การเพิ่มความตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันอันตราย การเพิ่มความปลอดภัย และการปกป้องคนในชุมชน
- การขับเคลื่อนคนในชุมชนอย่างสร้างสรรค์
- การสนับสนุนให้กลุ่มคนในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของโครงการป้องกันอันตรายและการเพิ่มความปลอดภัย
- การผลักดันให้โครงการป้องกันอันตรายและการเพิ่มความปลอดภัยขึ้นไปสู่ระดับท้องถิ่น ระดับภาค และระดับชาติ
- การสร้างโครงการป้องกันอันตรายและการเพิ่มความปลอดภัยให้ยั่งยืนทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภาค และระดับชาติ

ผลการดำเนินงานด้านชุมชนปลอดภัยประเทศนิวซีแลนด์ พบว่า มีการขยายตัวของพื้นที่ดำเนินการ และมีการจดทะเบียนรับรองชุมชนปลอดภัยโดยองค์การอนามัยโลก นอกจากนั้นในนโยบายได้มีการทำข้อตกลงความร่วมมือกันระหว่างกระทรวงในการสนับสนุนการดำเนินงานด้านความปลอดภัย ในระดับสภาเมือง พบว่า การดำเนินงาน มีโครงสร้างกลไกที่ชัดเจน รวมทั้งมีการจัดสรรทุนดำเนินการเพื่อสนับสนุนโครงการต่างๆ เพื่อมุ่งบรรลุผลการสร้างความปลอดภัยในชุมชน

2.1 ชุมชนปลอดภัย เมือง Waitakere (Safe Waitakere) ภูมิภาคโอกค์แลนด์ (Auckland region)

ที่มาของการดำเนินโครงการ

ภูมิภาคโอกค์แลนด์ เป็นหนึ่งใน 16 ภูมิภาคของประเทศนิวซีแลด์น เป็นที่ตั้งของเมือง. โอกคแลนด์ทีเป็นเมืองหลวงของประเทศ และเป็นเมืองที่ใหญ่ที่สุด และเป็นหลวงของประเทศ มีลักษณะเด่น คือ มีคนจากเชื้อชาติต่างๆอยู่ร่วมกันมากที่สุดของประเทศ และมีการเติมโตที่รวดเร็วที่สุดขอประเทศ ภูมิภาคนี้ อยู่ทางทิศเหนือของประเทศ ประกอบด้วยเมือง Auckland, Waitakere, Northshore, Manukau

ปี 2542 องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้แต่งตั้ง Waitakere ให้เป็นชุมชนปลอดภัย (Safe Community) และจัดได้ให้มีการประชุมชุมชนปลอดภัยในนิวซีแลนด์ที่ Kura Kaupapa, Hoani Waititi Marae ซึ่งเป็นเครื่องหมายของพันธมิตรที่เป็นที่ยอมรับ โดยมีหน่วยงานและชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศเข้าร่วมประชุม ผลลัพธ์อย่างหนึ่งที่ได้จากการประชุมครั้งนี้คือการสร้างเครือข่ายความปลอดภัยประเทศนิวซีแลนด์ ปี 2549 เดือนกันยายน Safe Waitakere เริ่มทำการค้นหาชุมชนปลอดภัย และสิ้นสุดในปี 2549 เดือนธันวาคม ซึ่งนับได้ว่าประสบความสำเร็จในการค้นหาชุมชน

ปลอดภัย ทำให้เกิดเครือข่ายที่ประกอบด้วย สภาเมือง Waitakere ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตัวแทนจากกลุ่มผู้นำร่องโครงการ กลุ่มทำงาน และสมาชิกจากกลุ่มให้คำปรึกษา / ราชการที่หลากหลาย งานหลักของการขับเคลื่อนคือการ เป็นตัวเชื่อมความร่วมมือระหว่างพันธมิตรและความร่วมมือของชุมชนหลักกับหน่วยงานรัฐบาล รวมถึงการกำหนดกลยุทธ์และเป้าหมายร่วมกันในเรื่องสุขภาพชุมชนและการป้องกันอาชญากรรม

โครงการ Safe Waitakere กำหนดวิสัยทัศน์ว่า เสริมพลังชุมชนปลอดภัย (Enabling community safety)มีเป้าหมายมุ่งเน้นในการสร้างความปลอดภัยในชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือกับท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธ์ต่างๆ Safe Waitakere ทำงานเกี่ยวกับความร่วมมือ โดยมีหน้าที่หลักในการสร้างและรักษาพันธมิตรหลักๆ กับชุมชน หน่วยงาน และอื่นๆ นำไปสู่กลุ่มให้คำปรึกษาหรือกลุ่มราชการที่ประกอบด้วยหุ้นส่วนชุมชนที่หลากหลาย Safe Waitakere ได้รับเงินสนับสนุน ผ่านสัญญาระยะยาวของสภาเมือง Waitakere กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงยุติธรรม รวมทั้งการระดมทุนจากชุมชนด้วย

กระบวนการและกิจกรรมดำเนินการ

กลไกการบริหาร ประกอบด้วยการแบ่งส่วนงานตามกิจกรรม ได้แก่ โครงการพัฒนาทีมผู้นำ โครงการป้องกันการบาดเจ็บแบบไม่ตั้งใจ โครงการปฏิบัติการชุมชนในงานเยาวชน และการยาสพติด โครงการป้องกันอาชญากรรม โครงการการกระทำความผิดโดยการพ่นสี โครงการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว โครงการเหล้า โดยจะกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในส่วนงานต่างๆ เพื่อให้ไปทำงานกับภาคีที่เกี่ยวข้องต่อไป จุดมุ่งหมายหลักของทีม Safe Waitakere คือ 1) จัดเตรียมหน่วยทำงานภายในสภาเมือง Waitakere โดยมุ่งเน้นที่ภารกิจของสภาเมือง Waitakere 2) ปฏิบัติการตามบทบาทของผู้กระตุ้นและผู้เชื่อมต่อชุมชน หน่วยงาน พันธมิตร และรัฐบาลกลาง 3) พัฒนาหลักสูตรและความคิดริเริ่มเพื่อจัดหาความปลอดภัยเมืองเชิงบวก

Safe Waitakere มุ่งเน้น 5 ประเด็น คือ 1) การป้องกันอาชญากรรม 2) การป้องกันความรุนแรงในครอบครัว 3) การป้องกันอันตราย 4) เยาวชนและยาเสพติด 5) แอลกอฮอล์ภารกิจของ Safe Waitakere ได้รับจากสภาเมือง Waitakere ประกอบด้วย 5 ภารกิจเชิงกลยุทธ์ คือ 1) การดำเนินตามสนธิสัญญา Waitangi ที่ได้ตกลงร่วมกัน 2) การพัฒนาอย่างยั่งยืน 3) การเน้นให้ความสำคัญกับเด็กก่อน -First Call for Children 4) เมืองปลอดภัย 5) การเรียนรู้ตลอดชีวิต

นโยบายหนึ่งที่ถูกคำนึงถึงอย่างมากสำหรับความปลอดภัยชุมชนคือ “ชุมชนเข้มแข็ง” ซึ่งเป็นเป้าหมายระยะยาวของเมือง Waitakere ที่ได้พิจารณาทั้งระดับดำเนินการและระดับกลยุทธ์ เนื่องจากเป็นกิจกรรมของ Safe Waitakere ที่มีผลโดยตรงกับภารกิจเชิงกลยุทธ์ของเมือง Waitakere ดังวิสัยทัศน์ของภารกิจว่า พื้นที่ปลอดภัยเกิดขึ้น (A Safe Place To Be) ภารกิจนี้จะพิจารณาถึงความ

ปลอดภัยและสุขภาพเกี่ยวกับอาชีพ / การปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นความปลอดภัยทั่วๆ ไปของชุมชนที่รวมอยู่ในกิจกรรมและแผนงานของสภาเมือง Waitakere เมือง Waitakere เป็นเมืองแรกที่ได้รับการรับรองจากองค์การอนามัยโลกในการดำเนินการเมืองปลอดภัย ปี 1999 และ ปี 2002 ก็ได้รับการรับรองอีกครั้ง

ยุทธศาสตร์การทำงานในการสร้างชุมชนปลอดภัย เน้นการทำงานแบบเครือข่าย มีวิสัยทัศน์ ที่สำคัญคือการสร้างให้เกิด ชุมชนปลอดภัย มุ่งเน้นการลดและป้องกันอันตราย มีเงินสนับสนุนจากภายนอก มีการสภาชุมชนสุขภาวะ และมีคณะกรรมการกำกับทิศทาง โดยกิจกรรมมีต่างๆหลากหลาย เช่น การจัดสถานที่สิ่งแวดล้อม การรณรงค์หมวกกันนอกค์ การมีอาสาสมัครปลอดภัย เป็นต้น

แผนการทำงานชุมชนปลอดภัยประกอบด้วย 7 ส่วนงาน คือ โครงการผู้นำชุมชนปลอดภัย โครงการป้องกันการบาดเจ็บแบบไม่ได้ตั้งใจ (SWIP) โครงการปฏิบิติการชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนและยาเสพคิด โครงการป้องกันอาชญากรรม โครงการ Grafffiti Vandalism โครงการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว โครงการสุรา (SWAP)

ตัวอย่างโครงการป้องกันการบาดเจ็บแบบไม่ได้ตั้งใจ เน้นการลดอัตราและความรุนแรงของการบาดเจ็บที่ไม่ได้ตั้งใจ โดยมุ่งเน้นการทำงานในด้านวัฒนธรรมความปลอดภัยในเชิงบวกและการสร้างสิ่งแวดล้อมปลอดภัย ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ กลุ่มชาติพันธ์แปซิฟิก และเมารี โครงการปฏิบัติการชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนและยาเสพคิด มีแนวทางสำคัญคือ เน้นให้ชุมชนได้มีส่วนในการอภิปรายถกเถียง การมีนโยบายและปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดอันตราย เพิ่มความสามารถของท้องถิ่นเพื่อ่ให้โอกาสแก่เยาวชนในด้านการศึกษา การทำงานและ กิจกรรมสันทนาการ รวมทั้งการลดการกระจายของยาเสพติด

โครงการนี้ ทำงานโดยเน้นให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีฐานข้อมูลที่เพียงพอร่วมกับความรู้ของท้องถิ่น รวมทั้งการเสริมสร้างความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงกับคนต่างๆ โดยการวางแผนงานร่วมกัน และการติดตามปรับปรุงสม่ำเสมอ การวิเคราะห์ความต้องการ โดยใช้การทบทวนจากต่างประเทศ การสำรวจในชุมชน การสนทนากลุ่มกับเยาวชน การ scan ข้อมูลสื่อ

ข้อมูลในระดับชุมชน คณะได้มีโอกาสเยี่ยมชมโครงการในระดับพื้นที่ ที่สภาเมือง Manukau City ที่คนในชุมชนดำเนินงานแก้ไขปัญหาเพื่อเด็กและเยาวชนของตนเอง สภาเมือง มีแนวคิดถึงการสนับสนุนโครงการในชุมชนว่า การมองหาตัวแบบในทางบวก การคนทำงานที่มีคุณค่า (valued worker) โดยพยายามให้เขาคิดว่า โครงการทุกอย่างเป็นของเรา เป็นคุณค่าของเรา เป็นเด็กของเรา และครอบครัวของเรา (our value our kids and our family) โดยใช้หัวใจ และ จิตวิญญาณ (mind) และการมีส่วนร่วมเป็นตัวขับเคลื่อน

การทำงานกับเด็กและเยาวชน เน้นการนำเสนอจุดแข็งของเด็ก ให้เด็กมองหาสิ่งดีๆของเขาและเพิ่มศักยภาพในส่วนนั้น ไม่มอง และไม่เอาจุดอ่อนของพวกเขามานำเสนอโดยพบพูดคุยกับ Sali ซึ่งเป็นผู้นำเยาวชนในชุมชนแห่งนี้ เขาเล่าว่า *"เริ่มทำงานอาสาสมัครพัฒนาเด็กและเยาวชนด้วยความต้องการของตนเอง เมื่อ 30 ปีมาแล้ว เพราะต้องการให้โอกาสกับเด็กและเยาวชน เพราะตนไม่ได้โอกาสมาก่อน และไม่อยากให้พวกเขาเป็นเหมือนตน ด้วยเหตุที่ พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ยากจนเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น 80 % เป็นกลุ่มชาติพันธ์ เด็กไม่มีกิจกรรมในเชิงบวกทำให้ไปร่วมในกิจกรรมในเชิงลบต่างๆ ตนจึงได้จัดให้มีการทำค่ายมวย โรงยิม ไปซื้ออุปกรณ์กีฬาเอง เด็กที่ร่วมโครงการจากไม่กี่คน ก็กลายเป็น 20-30 คน และขยายตัวมากขึ้น ที่นี่ จึงมีลักษณะเป็นโรงเรียนทางเลือก คือเด็กจะเข้ามาเรียนรู้อะไรก็ได้ตามความสนใจ ทั้งการกีฬา ดนตรี อาชีพ ความสำเร็จของโครงการดูจากเด็กเข้ามาร่วมกิจกรรมของโครงการอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เขาอาจขาดโรงเรียน แต่เขาไม่ขาดมาที่นี่เพราะเป็นสิ่งที่เขาชอบและเขารู้สึกมีคุณค่า"*

โครงการเจนีซีสยูท (Genesis Youth) เป็นโครงการหนึ่งที่คณะได้เข้าไปเยี่ยมชม มีความน่าสนใจ เนื่องจาก โครงการเจ้าของโครงการคือสถานีตำรวจ แต่เน้นการป้องกันด้านการกระทำความผิดมากกว่าการลงโทษ จุดเด่นคือให้ตำรวจเป็นแกนกลางของโครงการนี้ สถานีตำรวจได้กำหนดพื้นที่ทำงานที่ชัดเจนอยู่หลังสถานีตำรวจ คณะทำงานมีราว 15 คน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมตำรวจ โดยมีตำรวจเป็นผู้จัดการโครงการ ทำงานร่วมแบบสห สาขาวิชาการกับสาขาวิชาชีพอื่นๆ ประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์ จิตวิทยา ตำรวจ และสาธารณสุข วิสัยทัศน์ของการทำงาน คือ การหาแนวทางของชีวิตแบบใหม่สำหรับเยาวชน ยุทธศาสตร์สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก และการมีแนวทางการทำงานแบบองค์รวม วิธีการทำงาน เน้นการทำงานทั้งเชิงรุกและรับ เช่นในกรณีที่พบเด็กและเยาวชนกระทำความผิด ก็จะนำมาบำบัดช่วยเหลือ ทั้งทางด้านสังคม และทางการแพทย์ ในกรณีที่ส่งกลับบ้าน ก็จะมีการให้คำแนะนำครอบครัว กลุ่มเพื่อนเด็ก นอกจากนั้นในด้านมาตรการเชิงรุก เน้นการเข้าไปติดตามเฝ้าระวังปัญหา โดยการทำงานร่วมกับกลุ่มอาสาสมัครเด็กและเยาวชน เพื่อติดตามข่าว และเฝ้าระวังปัญหา

ตัวอย่างที่น่าสนใจอีกแห่ง คือ เมือง North Shore ซึ่งเป็น 1 ใน 4 เมืองของ รัฐโอค์แลนด์ โครงการชุมชนปลอดภัย มี ผู้ประสานงานคือ Mr. Wayne Williams ได้ทำงานร่วมกับสถานีตำรวจอย่างใกล้ชิด โดยสถานีตำรวจมีหน่วยงานเฉพาะสำหรับเจ้าหน้าที่ที่เป็นบุคคลทั่วไป เพื่อทำให้ได้ร่วมกันแก้ปัญหาในประเด็นที่ไม่ใช่การปราบปราม แต่เป็นการป้องกัน หรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิด หน่วยงานนี้ มีการออกแบบ คู่มือ แบบบันทึกความรุนแรงในครอบครัว เพื่อทำให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในประเด็นปัญหาอย่างลึกซึ้ง นอกจากนั้นยังมีโครงการจำนวนมาก ที่มุ่งลดความรุนแรงในเมือง เช่น โครงการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว โครงการป้องกัน

แกงค์วัยรุ่น คณะตำรวจทำงานด้านความรุนแรงในครอบครัว โครงการชุมชนปลอดภัย โครงการวันรุ่นกระทำความผิดซ้ำ เป็นต้น

2.2 ชุมชนปลอดภัย เมือง Wellington

ที่มาและแนวคิดของโครงการ

เมืองเวลลิงตันมีประชากร 190,000 คน และมีนักท่องเที่ยวราว 26,000 คน เข้ามาในเมืองทุกวัน ซึ่งมากกว่าเมืองนิวยอรค์ มีนักเรียนนักศึกษาถึง 33,000 คน มีประชากรเยาวชนประมาณ 40,000 คน 53% เป็นเพศหญิง และ 47 % และที่น่าสนใจ คือ มีกลุ่มชาติพันธ์หลากหลายกลุ่ม เช่น 63 % เป็นชาวยุโรป 11% เป็นชาวเมารี 8% เป็นชาวเกาะแปซิฟิก 12% เป็นชาวเอเซีย 6% เป็นอื่นๆ โดยในกลุ่มเยาวชน อายุระหว่าง 15-24 ปี ทำงานทั้ง part time หรือ full time ราว 59.3 %

เมือง Wellington ได้วิสัยทัศน์ของเมืองด้านความปลอดภัยว่า คุณทำอะไรก็ตาม : คุณอยู่อย่างปลอดภัยในเมือง (whatever you're up to : stay safe in the city) ปัจจุบันเมืองเวลลิงตัน เป็นชุมชนปลอดภัยอันดับที่ 5 ของประเทศนิวซีแลนด์และเป็นชุมชนปลอดภัยอันดับที่ 100 ของโลก ความปลอดภัยในเมือง Wellington เกิดจากการทำงานร่วมกับพันธมิตรในการระบุประเด็นปัญหา เงินทุน และโปรแกรมสำหรับปรับปรุงความปลอดภัยของผู้คนในเมือง Wellington ซึ่งได้มีการทบทวนปัญหา ที่กระทบต่อความปลอดภัยในเมือง ดังนี้

- จุดมืดในเมืองส่งเสริมให้เกิดอาชญากรรมและทำให้รู้สึกปลอดภัยน้อยลง จึงจำเป็นต้องเพิ่มแสงสว่างและติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV)
- การมีกิจกรรมสำหรับเยาวชนในเมืองน้อยเกินไป จึงจำเป็นต้องจัดการแข่งขันและกิจกรรมสำหรับเยาวชนทุกช่วงอายุ
- ความสามารถของเยาวชนในการต่อต้านหรือหลีกเลี่ยงการตกเป็นเหยื่อ จึงจำเป็นต้องจัดโปรแกรมสอนให้เยาวชนมีทักษะชีวิตและการปกป้องความปลอดภัย
- การเพิ่มเครือข่ายขนส่งสาธารณะเพื่อให้ผู้ใช้บริการเกิดความมั่นใจในการกลับบ้านอย่างปลอดภัย เช่น การบริการรถโดยสารประจำทางหลังเที่ยงคืน กองทุนสำหรับโปรแกรมความปลอดภัยบนท้องถนน (Homesafe Taxi Cards) เป็นต้น
- เยาวชนสามารถเข้าถึงแอลกอฮอล์และยาเสพติดได้ง่าย จึงจำเป็นต้องลดการใช้ยาเสพติดและแอลกอฮอล์ในทางที่ผิดผ่านวิธีการป้องกันต่างๆ

- อาชญากรรมและความกลัวจากอาชญากรรมทำให้นักท่องเที่ยวและประชาชนหลีกเลี่ยงการเข้าเมือง จึงจำเป็นต้องมีป้อมตำรวจ เจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยเมือง และการบริการทำความสะอาดเมือง

- ผู้นำที่เข้มแข็ง การตัดสินใจที่รวดเร็ว และการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการและองค์กรเอกชนกับชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นในการปฏิบัติการกลยุทธ์ความปลอดภัย

กระบวนการและกิจกรรมของโครงการ

โปรแกรมป้องกันอันตรายที่ดำเนินการ เช่น โครงการความปลอดภัยบนท้องถนน (Safer Roads Project) มุ่งหมายเพื่อลดระดับการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนของเมือง โครงการ Push Play มุ่งหมายเพื่อให้เยาวชนได้ใช้พลังในทางที่ถูกต้องและปลอดภัย โครงการการป้องกันอาชญากรรม (Crime Prevention through Environmental Design: CPTED) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายความรุนแรงในครอบครัว และเป็นส่วนหนึ่งในโปรแกรมลดแอลกอฮอล์ที่นำไปสู่การทำร้าย สำหรับโปรแกรมและการรณรงค์ต่างๆ มีมุ่งหมายเพื่อจัดหาข้อมูลในการปรับปรุงความปลอดภัยและลดโอกาสการเป็นเหยื่อของเยาวชนอายุ 15 – 24 ปี มุ่งเน้นการ ป้องกันและลดการใช้ยาเสพติดและสุราในทางที่ผิด ลดความรุนแรงทั่วๆ ไป และการทำลายทรัพย์สินอย่างไร้เหตุผล เพื่อพัฒนาและจัดหาพื้นที่ปลอดภัยในเมืองเพื่อเป็นสถานที่ที่ให้เยาวชนมาพบปะหรือชุมนุมกัน โครงการที่มีการดำเนินการได้แก่

1. เครือข่ายเยาวชนเป็นการบริการสุขภาพของเยาวชนและเป็นโครงการที่มุ่งหมายให้เยาวชนได้มาพบปะหรือชุมนุมกันอย่างเหมาะสม

2. สื่อกลางเคลื่อนที่ (Mobile Event Vehicles) เป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงความสามารถ และสนับสนุนให้เยาวชนมีส่วนร่วมกันผ่านดนตรี การเต้น และศิลปะ

กรอบแนวคิดสำคัญของ การทำงานเยาวชนเพื่อความปลอดภัยของเมืองนี้ คือ

1. เป็นไปเพื่อเยาวชนทุกคน แต่ไม่ได้ใช้ตัวแบบเดียวสำหรับทุกคน
2. ต้องวิเคราะห์ภาพใหญ่ก่อนจะดำเนินการ
3. ต้องเชื่อมโยงเด็กและเยาวชน
4. อยู่บนฐานของการเสริมฐานเข้มแข็งและยั่งยืน
5. อยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพ
6. ผลสำเร็จส่วนใหญ่เมื่อเด็กมีส่วนร่วม
7. มีข้อมูลที่ดี
8. และใช้ฐานของการมุ่งแก้ปัญหา

วิธีการและกลยุทธการป้องกันความรุนแรงในชุมชนที่น่าสนใจหลายประการ ดังนี้

1. ก่อตั้งเครือข่ายความรุนแรงในครอบครัวเพื่อหาพันธมิตรโดยมุ่งหมายลดเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัว

2. ตำรวจแสดงให้เห็นถึงการตอบสนองที่ดีขึ้นต่อความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง มีความเข้าใจในปัญหา ละเอียดอ่อน และมีระบบการจัดการที่ดีขึ้น

3. หน่วยงานราชการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดเพื่อลดการดื่มสุราอันเป็นผลให้ความรุนแรงในสถานที่สาธารณะ

4. คณะกรรมการอนามัยจังหวัดระบุแนวทางในการปรับปรุงการเก็บข้อมูลการดื่มสุรา อันเป็นผลให้เกิดความรุนแรง

5. มีแผนงานโครงการป้องกันการฆ่าตัวตาย

6. ยุทธศาสตร์แห่งชาติส่งเสริมให้หน่วยงานจัดเตรียมข้อมูลและการฝึกอบรมในพื้นที่

7. โปรแกรมมุ่งเน้นที่กลุ่มเสี่ยงสูง

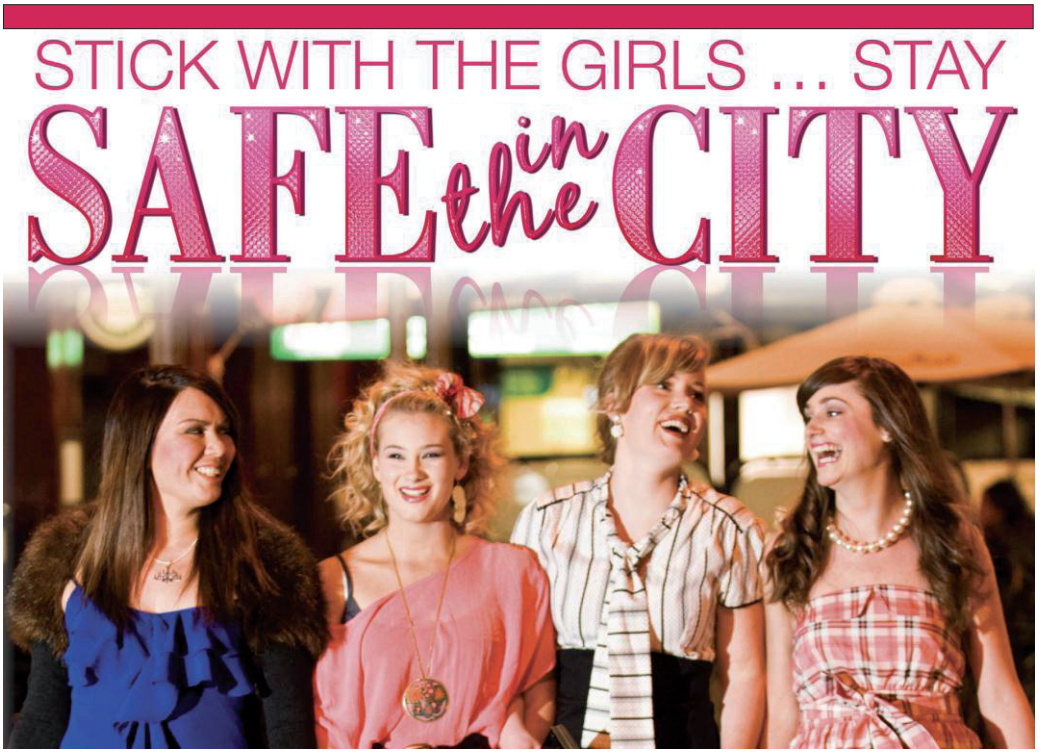
8. โปรแกรมมุ่งเน้นที่เยาวชนสำหรับความปลอดภัยในการดื่มสุรา การเดินทาง และการใช้ถนน

9. การจัดหาข้อมูลความปลอดภัยให้กับผู้พักอาศัยและผู้เยี่ยมเยือน

10. การจัดหาข้อมูลให้กับผู้พักอาศัยใหม่ ให้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเมืองนี้

ทั้งนี้สภาเมืองให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ได้กำหนดเป็นแผนระยะยาว ระหว่าง 2009-2016 กล่าวว่า เราต้องการให้เยาวชนของเรามีส่วนร่วมในการชีวิตของเมือง และการเข้าถึงโอกาสที่จำเป็นในด้าน การศึกษา การอบรม การทำงาน และ อื่นๆ ซึ่งจะนำไปสู่ การพัฒนาอย่างยิ่งยืน การพึ่งตนเอง และความสุข

การทำงานของเมืองนี้ในด้านความปลอดภัยยึดหลักการ 1) มีช่องทางที่หลากหลายที่จะให้เด็กได้เข้ามาร่วมกับสภาเมือง ผ่านสภาเยาวชน และแผนกิจกรรม และแนวทางการประชุมหารือ ซึ่งจะทำให้เด็กได้ทำงานร่วมกัน นอกจากนั้นยังให้ความสำคัญกับ 2)แนวทางเสริมพลังระบบสนับสนุนสำหรับเยาวชน หน่วยงานองค์กรต่างๆที่ทำงานกับเด็ก ผ่านการประสานงาน การทำงานร่วมกัน และ การให้เด็กเยาวชนมีที่ทางในสภาเมือง ซึ่งจะเป็นการยืนยันถึง แนวทางหลักของการให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และการจัดโครงการบริการต่างๆ เช่น งานวิจัยชี้ว่า ผู้หญิงเป็นกลุ่มที่เสี่ยง จึงจัดโครงการ เรื่อง Safe in the City โดยส่งเสริมให้ผู้หญิงไปไหนตอนกลางให้ไปเป็นกลุ่ม ทำการรณรงค์อย่างเข้มข้นในการให้ความรู้ ดังรูปที่แนบท้ายนี้ เป็นตัวอย่าง โปสเตอร์รณรงค์ ที่ได้ติดประชาสัมพันธ์ในเมืองเพื่อต้องการให้ผู้หญิงไปไหนมาไหนมาไหนด้วยกันเป็นกลุ่ม

<u>คำอธิบายภาพ</u> โปสเตอร์ที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์เพื่อการรณรงค์ด้านความปลอดภัยต่อผู้หญิง

ยุทธศาสตร์การทำงานที่สำคัญ คือ

1. ส่งเสริมกลุ่มเยาวชนที่เข้มแข็ง โดยองค์กรที่มานำเสนอเป็นตัวอย่างคือ ZEAL โดยองค์กรนี้ ดำเนินงานโดยเด็กและเยาวชน ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนได้แสดงออกในด้านดนตรีและศิลปะ อีกกลุ่มที่มานำเสนอ คือกลุ่มที่ใช้แนวคิดทางศาสนา เข้ามาทำงานกับเยาวชน โดยเน้นการจัดค่าย ให้เด็กรู้จักคิด รู้จักตนเอง และได้รู้ว่าคนอื่น care พวกเขา และพวกเขาจะ care คนอื่นกลับมา
2. สภาเมืองร่วมทำงานกับกลุ่มเยาวชน
3. สภาเยาวชน ทำหน้าที่สำคัญ คือการเป็นกลไกประชาสัมพันธ์สำหรับเยาวชน ให้คำแนะนำแก่สภาเยาวชนในประเด็นเกี่ยวกับเยาวชน มีเวทีวางแผนประจำปี และ มีการประชุมประจำเดือน
4. กิจกรรมเยาวชนที่ผ่านมาได้แก่ วัฒนธรรมสัมพันธ์ (Cultural jam), วันเชื้อชาติสัมพันธ์(Race relation day), กิจกรรมวัยรุ่น (youth event)

5. ให้ความสำคัญกับการลดปัญหาการดื่มสุรา โดยเชื่อว่าเป็นปัจจัยสำคัญของความรุนแรง และการบาดเจ็บ ข้อมูลพบว่าเวลาสำคัญของการเกิดปัญหาคือ เวลา ตี 1 ถึง 6 โมงเช้า กลุ่มคนที่เป็นเหยื่อปัญหาคืออยู่ในลำพัง แนวทางการรณรงค์ ดำเนินการในชุมชน และ ในกลุ่มนักเรียน

6. ใช้แนวทางการทำงานแบบองค์รวม

7. มีแผนระยะยาวและเน้นการสร้างความเชื่อมั่นของสาธารณะในความปลอดภัยบนถนน และในเขตชานเมือง

8. มีการร่วมทำงานอย่างเข้มแข็งกับ ตำรวจ โดยตำรวจทำงานเชิงป้องกันกับชุมชน ให้ชุมชนร่วมในการเฝ้าระวังด้วย

9. แนวคิดสำคัญที่ใช้ในการขับเคลื่อน คือ “เด็กของเรา คุณค่าของเรา และเมืองของเรา “our kids, our value, our city”

2.3 ชุมชนปลอดภัย เมือง Christchurch

ที่มาและแนวคิดการดำเนินโครงการ

เมือง Christchurch เป็นชุมชนปลอดภัยอันดับที่ 9 ของประเทศนิวซีแลนด์และเป็นชุมชนปลอดภัยอันดับที่ 144 ของโลก เป็นเมืองที่มีผู้พักอาศัยประมาณ 344,000 คน และเป็นเมืองที่มีความหลากหลายวัฒนธรรมและมีนักท่องเที่ยวต่างชาตินับล้านในแต่ละปี เมืองไครส์เชิรช์ กำหนดวิสัยทัศน์ชุมชนปลอดภัยว่า ไครส์เชร์ชเป็นเมืองที่ปลอดภัยที่สุดของประเทศนิวซีแลนด์ (Chirstchurch is the safest city in New Zealand) โดยมีกลยุทธ์มุ่งหมายให้เมือง Christchurch เป็นเมืองที่ปลอดภัยที่สุดในนิวซีแลนด์ต่อผู้พักอาศัยและนักท่องเที่ยว กลยุทธ์ของเมือง Christchurch ปลอดภัย คือการเป็นเมืองที่ปลอดอาชญากรรม ความรุนแรง ทารุณกรรม และอันตราย ทั้งที่บ้านและในชุมชน ซึ่งกำหนดเป็นแนวทาง เป้าหมาย และปฏิบัติการ ในการป้องกันอาชญากรรม การป้องกันอันตราย และความปลอดภัยบนท้องถนน โดยการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคและองค์กรชุมชน

ดัชนีชี้วัดความสำคัญเมือง Christchurch ปลอดภัย คือ 1) อัตราการลดลงของการเกิดอาชญากรรมและอันตราย (ความรุนแรงในครอบครัว การทารุณกรรมเด็ก อุบัติเหตุบนท้องถนน อาชญากรรมและอันตรายที่เกิดจากแอลกอฮอล์) 2) ประชาชนรู้สึกปลอดภัยตลอดเวลา (ที่บ้าน เพื่อนบ้าน ในเมืองโดยเฉพาะตอนกลางคืน การใช้รถขนส่งสาธารณะ) 3) การมีเครือข่ายและการบริการความปลอดภัย

กระบวนการและกิจกรรม

แนวทางของเมือง Christchurch ปลอดภัย เน้น แนวทางเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ โดยการทำงานร่วมกันและการประสานงานกันทั้งหน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค องค์กรเอกชน องค์กรชุมชน และเครือข่ายชุมชน รวมทั้งใช้การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันอันตรายและการส่งเสริมความปลอดภัย การทำงานจะดำเนินงานโดยมีทีมงานของสภาเมืองรับผิดชอบ และร่วมทำงานกับชุมชนโดยตรง หรือสนับสนุนโครงการที่ชุมชน หรือกลุ่มสังคมเสนอกิจกรรมมา กิจกรรมที่ส่งเสริมความปลอดภัย ที่สำคัญคือ

1. โปรแกรมการแทรกแซงการทารุณกรรมและความรุนแรง การบริการเพื่อป้องกันการเพิกเฉยและการทารุณกรรมผู้ใหญ่ใน Canterbury มุ่งหมายเพื่อลดเหตุการณ์การเพิกเฉยและการทารุณกรรมผู้ใหญ่ การทารุณด้านจิตใจ ด้านวัตถุ/การเงิน ด้านร่างกาย ด้านเพศ ทั้งโดยตั้งใจและ ไม่ตั้งใจ,การแก้ปัญหาความรุนแรงทางเพศใน Canterbury เป็นการรณรงค์ให้ตระหนักในเรื่องความทารุณกรรมทางเพศเด็ก,

2. การป้องกันความรุนแรงในครอบครัวและการทารุณกรรมผู้ใหญ่ในชุมชน โดยเน้นการทำงานเชิงรุก คือการบริการเยี่ยมบ้านสำหรับครอบครัวที่มีเด็กเกิดใหม่และอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก ซึ่งมีผลกระทบเชิงลบต่อการเลี้ยงดูเด็ก รวมถึงความเสี่ยงการเกิดอันตรายทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ กลุ่มความปลอดภัยในครอบครัว เป็นกลยุทธ์ป้องกันอย่างเข้มแข็งเพื่อลดความเป็นไปได้ของการเสียชีวิตและการบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัว, โครงการลดความรุนแรงในชุมชน เป็นโครงการลดการดื่มสุรา อันเป็นผลให้ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้น

3. โครงการป้องกันการทำลายทรัพย์สินสาธารณะ โดยการระบาย พ้นสี (Graffiti Vandalism Prevention) เน้นการสร้างความตระหนักให้กับชุมชนและเยาวชนว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญของชุมชนที่ต้องร่วมกันเฝ้าระวัง ป้องกัน และสอดส่อง ในขณะที่มีมีการตรวจ และคุมประพฤติเด็กที่กระทำความผิดโดยการให้มาทำความสะอาด ในจุดสถานที่ที่มีการพ่นสี นอกจากนั้นยังยึดแนวคิดสำคัญที่ว่า ต้องลบออกให้เร็วที่สุด เพื่อไม่ให้ภาพของการพ่นสีในที่สาธารณะเป็นภาพที่ชินตาของชาวบ้าน ดังตัวอย่างภาพข้างท้ายที่แสดงแนวคิดของ โครงการ Graffiti project ตัวอย่างภาพการพ่นสีที่ผนังสาธารณะ โดยต้องการสื่อให้เห็นว่า การพ่นสีทางผนังมีผลกระทบต่อชีวิตของแต่ละบุคคลด้วย ดังภาพ

<u>คำอธิบายภาพ</u> โปสเตอร์รณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักเรื่องการพ่นสีตามกำแพง

4. โครงการด้านการลดความรุนแรงของเยาวชนในชุมชน

โครงการด้านการป้องกันจะมุ่งเน้นทำงานกับกลุ่มที่เสี่ยงสูง โดยการการสร้างสรรค์ความร่วมมือระหว่างตำรวจและประชากรชาวเอเชียในเมือง Christchurch ทั้งนี้ได้มีการพัฒนาแนวทางแก้ไขการก่อเหตุโจรกรรม ซึ่งจากสถิติการก่ออาชญากรรม พบว่า จำนวนร้านสะดวกซื้อที่ถูกโจรกรรมส่วนใหญ่เจ้าของเป็นชาวจีน อินเดีย และเกาหลี นอกจากนั้นได้มีความริเริ่มโครงการใหม่ๆ ได้แก่

- โครงการ START Inc จัดเตรียมการให้บริการเด็กและเยาวชนที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมทางเพศ รวมถึงการจัดการปัญหาร่วมกับผู้ใหญ่และครอบครัวของเหยื่อ

- โครงการความไว้วางใจในการช่วยเหลือของครอบครัว (Family Help Trust) เป็นการป้องกันการทารุณกรรมเด็กและอาชญากรรม Walsh House เป็นการให้บริการเยี่ยมเยือนเด็กและผู้หญิงที่อยู่ในกลุ่มเปราะบาง

- โครงการคนทำงานตามถนนใน Christchurch (Christchurch Street Worker Project) มุ่งหมายเพื่อลดจำนวนเยาวชนทำงานทางเพศ โดยช่วยเหลือเยาวชนทำงานให้เลิกทำงานทางเพศหรือลดจำนวนคืนในการทำงานทางเพศตามถนน

จากการไปดูงาน มีการนำเสนอโครงการสำคัญ คือ โครงการรณรงค์เพื่อนักเรียนปลอดภัย (Safer student campaign) โดยความร่วมมือ ระหว่างมหาวิทยาลัย Canturbury, สภาเมืองไครส์เชิรช์ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน กรมตำรวจนิวซีแลนด์ และ สภาเมารี เพื่อทำงานรณรงค์ในการแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดระหว่างกันทางเชื้อชาติ จุดเริ่มต้นของการดำเนินการเริ่มจากปัญหาสำคัญ คือการขาดข้อมูล และการดำเนินการที่ร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา เมื่อทำสนทนากลุ่มกับเด็กและเยาวชนพบว่า เขาเผชิญปัญหาการล่วงละเมิดและการกระทำรุนแรงระหว่างกันทางเชื้อชาติ แต่เขารับรู้ว่า ไม่มีใครสนใจ งานสำรวจพบว่า นักศึกษา มีประสบการณ์การถูกล่วงละเมิดร้อยละ 49 และเห็นเหตุการณ์ล่วงละเมิดร้อยละ 48 ดังนั้นทางมหาวิทยาลัย จึงได้ร่วมมือกับสภาเมืองดำเนินการโดย เริ่มจากการมีนโยบาย และข้อความสื่อสารจากผู้ว่าการรัฐว่า เรื่องการล่วงละเมิดเป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได และ มีการรายงานทาง online โดยปกปิดชื่อ รวมทั้งการรณรงค์ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการมีโปสเตอร์ต้อนรับนักเรียนนานาชาติด้วยวัฒนธรรมเมารี คือ Hong gi แต่ใช้ภาษาของเชื้อชาตินั้น ดังภาพ

<u>คำอธิบายภาพ</u> โปสเตอร์ รณรงค์เพื่อลดความรุนแรงระหว่างเชื้อชาติ โดยโปสเตอร์ใช้ภาษาทักทายตามกลุ่มชาติพันธ์

5. โครงการในระดับชุมชน He Waka Tapu โครงการนี้มีความน่าสนใจ คือ ใช้วัฒนธรรมเมารีเป็นตัวขับเคลื่อน เป็นตัวนำในการการแก้ไขปัญหา ผู้อำนวยการและคณะทำงานส่วนใหญ่เป็นชาวเมารี ที่มีความรู้และประสบการณ์ แนวคิดสำคัญเริ่มที่ประวัติศาสตร์ ที่องค์ความรู้ท้องถิ่นถูกทำลาย วัฒนธรรมถูกทำลาย โครงการนี้ เน้นให้คนรู้จักรากเหง้าของตน ว่าตนเป็นใคร ใช้ คุณค่าและปฏิบัติการทางวัฒนธรรมเป็นตัวขับเคลื่อน สังคมตะวันตก คิดถึงแต่ตนเอง แต่ชาวเมารีมีวัฒนธรรมของการดูแลกันและกัน กลุ่มสังคมมีความรับผิดชอบต่อกัน ทั้งนี้คุณค่าสำคัญของการทำงาน คือการเห็นคุณค่าของเด็กในสังคม โดยสถานที่นี่เป็นชุมชนที่ให้บริการทางสังคมและสุขภาพแก่ชาวเมารี ได้แก่ โครงการด้านผู้ติดยาเสพติด โครงการอบรมพ่อแม่ โครงการเพื่อการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โครงการ Nga Ara Tika เป็นการอบรมค่าย เพื่อหยุดการกระทำความรุนแรงในกลุ่มเด็กและเยาวชนอายุ 18 ปีขึ้นไป โดยเน้นที่ การภาคภูมิใจในตน อำนาจของคำพูด ความรู้สึกเสียใจ และการเข้าใจตัวตน อัตลักษณ์ของตนเอง

6. โครงการผู้ปฏิบัติงานเยาวชน (Youth worker) เป็นโครงการที่เปิดรับให้มีนักทำงานด้านเยาวชน ในการเข้ามาทำงานร่วมกับตำรวจชุมชน โดย Youth worker ได้เงินเดือนจากสภาเมืองและทำงานตามสัญญาในช่วงเวลาที่กำหนด นักทำงานเยาวชน ส่วนใหญ่คือผู้ที่ผ่านการอบรม หรือได้วุฒิบัติ ความรู้เกี่ยวกับการทำงานกับเยาวชน ทั้งความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติทางร่างกาย จิตใจ สังคม

ของเยาวชน และทักษะที่จำเป็นในการทำงานกับเยาวชน มีบทบาทสำคัญในการทำงานเข้าถึงกลุ่มเยาวชนที่ออกมาเที่ยวเตร่ยามค่ำคืน โดยทำงานร่วมกับตำรวจ ยามค่ำคืนจะตระเวนขับรถไปยังจุดต่างๆของเมือง โดยเฉพาะพื้นที่ที่ความเสี่ยง

7. โครงการเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยชุมชน (community safety officer) เป็นการจัดให้มีเจ้าหน้าที่ด้านความปลอดภัยในชุมชน ทำหน้าที่ในการเฝ้าระวังสอดส่องปัญหาด้านความปลอดภัย การกระทำความผิด การดื่มเหล้า ในชุมชน รวมทั้งทำงานร่วมมือกับภาคีที่เกี่ยวข้องในชุมชน โดยเจ้าหน้าที่เหล่านี้ มักทำงานในเวลากลางคืน หรือในพื้นที่ที่เสี่ยง โดยได้รับการสนับสนุนการจ้างจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หรือสภาเมือง หรือองค์กรสาธารณะประโยชน์ในชุมชน

8. การจำกัดพื้นที่การดื่มเหล้าของเยาวชน เนื่องจากประเทศนิวซีแลนด์ออกกฎหมายห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีดื่มเหล้า ในสถานเริงรมย์ แต่เข้าใจธรรมชาติของเด็กที่เมื่อรวมตัวกันมักมีการดื่มเหล้าด้วย จึงได้จัดให้มีรถบัสที่เรียกว่า happy bus ที่สามารถเป็นพื้นที่ที่เด็กสามารถดื่มเหล้ากันได้ การจัดพื้นที่ให้ ก็ทำให้ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดูแล ความปลอดภัยได้ง่ายขึ้น สะดวกขึ้น

2.4 สรุปบทเรียนการจัดการทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนปลอดภัยประเทศนิวซีแลนด์

1) การทำงานที่มีความเชื่อมโยงจากนโยบายสู่การปฏิบัติ ความมุ่งมั่น การสนับสนุนอย่างเป็นระบบ จากส่วนนโยบาย โดยความร่วมมือจากกระทรวงต่างๆ สู่การบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจสู่สภาเมือง เป็นทุนที่สำคัญที่ทำให้กิจกรรมต่างในพื้นที่เพื่อชุมชนปลอดภัยมีความหลากหลาย แต่มีเป้าหมายเดียวกัน

2) เจ้าภาพการทำงานเพื่อการแก้ไขปัญหา ใช้แนวคิดหลักคือให้ชุมชนเป็นเจ้าภาพในการแก้ไขปัญหาและจัดการปัญหา และไม่มีการแบ่งแยกชาติพันธ์ องค์กรภาคี ยึดหลักที่เป้าหมายเดียวกัน แต่ไม่ใช่เจ้าของ

3) การแก้ไขปัญหาที่จุดเริ่มต้นเป็นสิ่งที่ต้องทำก่อน เป็นที่น่าสังเกตว่า โครงการเด่นในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง ที่เน้น คือการป้องกันการพ่นสีกำแพง และสถานที่สาธารณะ รวมทั้งการป้องกันการดื่มเหล้า เหตุผลสำคัญ ผู้ที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์ว่า ต้องแก้ปัญหาตั้งแต่เริ่มต้นก่อน เพราะปัญหาเล็กๆเหล่านี้ ที่มักถูกมองข้าม งานวิจัยชี้ว่า ผู้กระทำก็จะไปสู่การกระทำที่รุนแรงขึ้น ในขณะเดียวกัน ชุมชนก็รู้สึกไม่ปลอดภัย

4) การมีส่วนร่วมของภาคี และการทำงานเชิงบูรณาการ เห็นได้ชัดเจนในการทำงานในรูปแบบภาคี ทั้งระหว่างกระทรวง โดยเฉพาะการนำเอาตำรวจมาทำงานร่วมในเชิงการพัฒนา ไม่ใช่การปราบปราบ นอกจากนั้นการได้ส่งเสริมโครงการเชิงบวก ส่งเสริม หรือ มุ่งช่วยเหลือบำบัดผู้ที่อาจมีปัญหาทางกาย และจิตใจ

5) การดึงศักยภาพของชุมชนและเยาวชนในการร่วมแก้ไขปัญหา โครงการชุมชนในเมือง Manakau มีความน่าสนใจมากที่เริ่มต้นด้วยคนในชุมชนที่อยากช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของตน จัดกิจกรรมเชิงบวก เช่น ชกมวย การเต้น จนเด็กๆในชุมชนที่มีความเสี่ยง ทั้งปัญหาความยากจนและยาเสพติด มีทางเลือกในการมีชีวิต ปัจจุบันมีการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งดึงเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาร่วมในการสร้างความเข้าใจในชุมชนและการพัฒนาเด็กและเยาวชน

6) การใช้ความรู้ ข้อมูลเป็นฐานในการแก้ไขปัญหา ผ่านงานวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การติดตามประเมินผล เพื่อทราบขนาดของปัญหา ค้นหากลุ่มเสี่ยง และติดตามผลการดำเนินการ

7) การบริหารจัดการ เน้นการบริหารองค์กรแนวใหม่ คือการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม มุ่งเป้าหมาย และการวางยุทธศาสตร์ รวมทั้งการประเมินผลเป็นระยะ

8) ผู้ปฏิบัติงานด้านเยาวชน (youth worker) และ เจ้าหน้าที่ด้านความปลอดภัยเมือง (safe city officer) เป็นบุคคลในชุมชนที่ได้รับการอบรมในหลักสูตรอย่างเข้มข้น เพื่อให้มาปฏิบัติงานในชุมชน ในการเฝ้าระวัง การช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย โดยการสนับสนุนงบประมาณการจ้างงานโดยสภาเมือง

9) การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ชุมชนต้องทำงานกับตำรวจอย่างใกล้ชิด ดึงบทบาทของตำรวจในการทำงานเชิงป้องกันให้มากขึ้น โดยการทำงานร่วมกับชุมชนและสาขาวิชาชีพอื่นๆ

10) มาตรการในการทำงานกับเยาวชน ไม่ใช้ แนวทางของการ"ห้าม" แต่ใช้การจัดพื้นที่เฉพาะให้ เช่น การจัด party bus สำหรับเยาวชนที่ต้องการดื่มสุรา ในขณะเดียวกันก็ ส่งเสริมกลุ่มเยาวชน หรือองค์กรที่ทำงานกับกลุ่มเยาวชน ในการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และดึงพลังศักยภาพเชิงบวกของเด็กและเยาวชนขึ้นมา

3. สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษากรณีตัวอย่างในประเทศไทย 10 แห่ง และที่ประเทศนิวซีแลนด์ อีก 3 เมือง สามารถมองเห็น แนวคิด กลยุทธ และรูปแบบการจัดการทางสังคม เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน คือ

3.1) แนวคิดการมองปัญหา

1. ปัญหามาจากหลากเหตุปัจจัย ต้องแก้อย่างองค์รวม จากการศึกษากรณีตัวอย่าง พบว่า การจัดการทางสังคมที่มีอยู่มุ่งเน้นการพัฒนาและแก้ไขปัญหาอย่างรอบด้าน ไม่ได้มองที่เป้าหมายปัญหาเชิงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเพียงอย่างเดียว โดยทุกองค์กรมีความเชื่อร่วมกันว่า การพัฒนาและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงไม่ได้มีปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเป็นตัวกำหนด หากแต่มาจากหลายเหตุปัจจัย โดยเฉพาะพฤติกรรมความรุนแรงในเด็กและเยาวชนเป็นผลพวงของ

ความรุนแรงเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม เช่น สังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การมีพื้นที่เสี่ยง เป็นต้น การแก้ไขปัญหาแต่ละองค์กรแม้มีจุดเน้นในการทำงานแตกต่างกัน หากแต่คำนึงถึง และเชื่อมประสานทำงานในมิติอื่นๆทางสังคมด้วย เช่นโครงการ PATH แม้เน้นในเรื่องการฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ให้เก็บเด็กและเยาวชน แต่ยังต้องทำงานในเรื่องปัจจัยแวดล้อมต่อตัวเด็ก คือการทำงานเพื่อเปลี่ยนทัศนคติครูด้วย ในขณะที่มูลนิธิเครือข่ายครอบครัวทำงานโดยเสริมศักยภาพที่ครอบครัว แต่ ก็ต้องทำงานทั้งในด้านการเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องคุ้มครองครอบครัว จากสื่อมอมเมา หรือเหล้า

2. การมองเด็กเชิงบวก อีกแนวคิดหนึ่งที่สำคัญ คือการมองเด็กและเยาวชนในเชิงบวก ทั้งนี้ องค์กรที่ศึกษา มีความสอดคล้องกันที่ว่า การมองเด็กและเยาวชนเชิงบวก คือ การเข้าใจว่า เด็กและเยาวชนไม่ใช่ปัญหา แต่เป็นวัยที่มีพลัง การเปิดพื้นที่เพื่อให้เยาวชนได้แสดงศักยภาพ วิธีนี้เป็นการเสริมพลัง เนื่องจากเด็กและเยาวชนเป็นวัยที่อยู่ในช่วงรอยต่อของการเป็นเด็กและผู้ใหญ่ ต้องการการชี้แนะบางประเด็น และเสริมว่าเขาเป็นคุณค่าของชุมชนและเป็นประกายที่ก่อให้เกิดพลังที่ยิ่งใหญ่ในสังคมได้ วิกฤติเยาวชน เป็นปัญหาของสังคมเนื่องจากเยาวชนเป็นผลผลิตของสังคม อย่างไรก็ตามสังคมโลกาภิวัฒน์ ทำให้แยกคนออกจากกัน ทำให้คนมีโอกาสเรียนรู้จากกันน้อย โครงสร้างระบบครอบครัวอ่อนแอ เด็กไม่รู้จักตัวตน การสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กคือแนวทางการพัฒนาที่มีพลัง เนื่องจากสังคมมีลักษณะรุมเร้าเด็ก การเรียนรู้จะเป็นเครื่องมือที่ทำให้เด็กและเยาวชน สามารถเลือก และรับรู้ ในสิ่งที่เหมาะสมได้เป็นอย่างดี การพัฒนาเยาวชนผ่านภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งทั้งหมดจะทำให้เด็กได้เรียนรู้อยู่ตลอดเวลาและสร้างการเรียนรู้ที่ต่างไปจากโรงเรียน

3.2) ยุทธศาสตร์การจัดการทางสังคม

ยุทธศาสตร์การจัดการทางสังคม เน้นแนวทางและความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเชิงบวก และเสริมศักยภาพที่ตัวเด็ก เพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงของเด็กและเยาวชน คือ การความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนที่ว่า ปัญหาของเด็กและเยาวชนปัจจุบันเกิดจากการจัดการทางสังคมที่มีลักษณะทำให้การดำรงอยู่ของคนในสังคมมีลักษณะเป็นปัจเจกบุคคล การมีพื้นที่เสี่ยง การไม่มีกลไกสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนให้กับเด็กและเยาวชน การสร้างกลไกการเกาะเกี่ยวกัน การเรียนรู้กันและกัน การช่วยกันสอดส่องดูแลมีความสำคัญในการแก้ไขปัญหา เป็นต้นจากแนวคิดข้างต้นทำให้เห็นว่าเด็กเยาวชนเป็นวัยที่มีพลังความคิดสร้างสรรค์และมี ศักยภาพ

ประชากรกลุ่มนี้หากได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม จะสามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองและสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สิ่งที่ดีกว่าได้ จึงต้องมุ่งเน้นการพัฒนา 2 ด้านคือการพัฒนาที่

ตัวเด็กเอง และการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก ดังนั้นการพัฒนาการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชน มีประเด็นสำคัญคือ

1) เปิดพื้นที่ให้เด็กได้รู้จักและเห็นตัวตน เห็นศักยภาพของตน คือการพัฒนาให้เด็กและเยาวชนและเยาวชนเข้าใจตนเอง สามารถพัฒนาเป้าหมายชีวิต ตระหนักในคุณค่าของตน เข้าใจและเห็นใจผู้อื่นสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้โดยไม่แปลกแยก เห็นความเชื่อมโยงระหว่างตัวเองกับผู้อื่น กับชุมชนและสังคม ดังนี้

1.1) การพัฒนาการเรียนรู้ตนเอง คือ การเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจตนเอง ซึ่งจะนำสู่การดำเนินชีวิตที่สอดคล้องสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างตัวเองกับผู้อื่น กับชุมชน กับสังคม และกับโลกหรือธรรมชาติ ประกอบด้วย

1.2) การพัฒนาให้มีทักษะในการดำเนินชีวิต คือเครื่องมือหรือทักษะจำเป็นสำหรับการเรียนรู้และเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจสังคม และเข้าใจโลก หรือธรรมชาติ

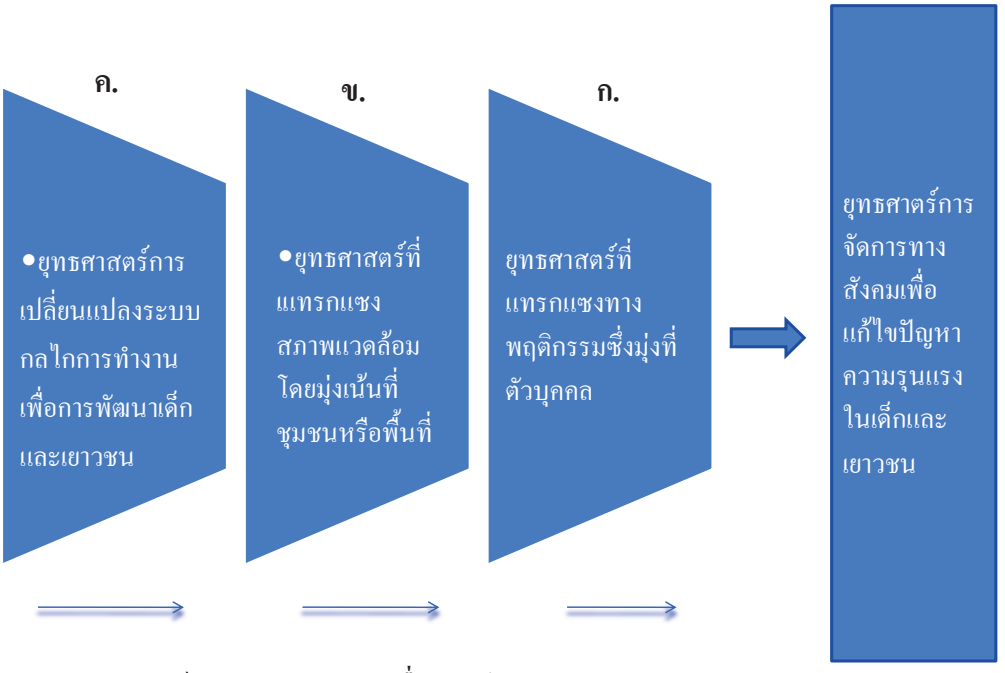
2) การพัฒนาศักยภาพและความสามารถ ที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนและเยาวชนสามารถทำความเข้าใจในเนื้อหาหรือประเด็นทางสังคม เช่น เรื่อง สิทธิ ความรุนแรง เหล้า, เพศ, เอดส์, ปัจจัยเสี่ยงในเด็กเยาวชน, ปัญหาสังคม ฯลฯ การเข้าใจประเด็นทางสังคม จะทำให้เด็กยกระดับจากเพียงการรับรู้ มาสู่ความตระหนักในปัญหา และเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน-สังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยมุ่งประเด็น สำคัญคือ การปรับมุมมองที่ไม่เน้นปัญหาและการแสวงหาการใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้เป็นแรงทางบวก รวมทั้งสร้างความตระหนักในปัญหาของชุมชน-สังคมและส่งเสริมให้เด็กเยาวชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การให้เด็กเยาวชนมีส่วนร่วมนอกจากจะเป็นการใช้พลังทางบวกแล้ว ยังเกิดผลสะท้อนทางบวกคือทำให้เด็กเยาวชนเกิดความภูมิใจในตนเอง ตระหนักในคุณค่าของตน ที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาของชุมชน-สังคม)

3) การพัฒนาสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กและเยาวชนและเยาวชนให้ เป็นแหล่งเรียนรู้ให้สภาวะแวดล้อมรอบตัวเด็กเยาวชนเหมาะสมต่อการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองสู่คุณลักษณะที่สังคมพึงประสงค์ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ซึมซับ ปลูกฝัง ทำตาม ด้วยความเคยชินโดยไม่รู้ตัว ดังนั้นการจัดการสภาวะแวดล้อมรอบตัวเด็กเยาวชนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชนและเยาวชน ในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

ในด้านยุทธศาสตร์การจัดการทางสังคม เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนจากการศึกษาในประเทศไทยและประเทศนิวซีแลนด์การศึกษานี้ สามารถสรุปมาได้ 3 รูปแบบคือ

- ยุทธศาสตร์การจัดการทางสังคมที่แทรกแซงทางพฤติกรรมซึ่งมุ่งที่ที่ตัวบุคคล

- ยุทธศาสตร์การจัดการทางสังคมที่แทรกแซงสภาพแวดล้อมโดยมุ่งเน้นที่ชุมชนหรือพื้นที่
- ยุทธศาสตร์การจัดการทางสังคมที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงระบบ กลไกการทำงานด้านความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในสถาบัน

ยุทธศาสตร์การจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงเด็กและเยาวชน

ก. ยุทธศาสตร์การจัดการทางสังคมที่มุ่งการแทรกแซงทางพฤติกรรมซึ่งเน้นที่ตัวบุคคล

การแทรกแซงทางพฤติกรรมมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดความรุนแรงของบุคคลที่มีความเสี่ยงต่อการกระทำความรุนแรง เช่น การจัดกิจกรรมหรือการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง การเน้นกระบวนการการเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์ทางสังคม (social-cognition strategies) เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความเข้าใจในตนเอง และรู้เท่าทันสังคม ซึ่งแตกต่างจากการแทรกแซงทางสภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นชุมชนและการปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อลดความรุนแรง

รูปแบบที่โดดเด่นในสังคมไทย เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ทักษะชีวิต กรณีของโครงการ PATH หรือโครงการเยาวชนสืบสาน ที่เน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม การเรียนรู้ภูมิปัญญาของชุมชน ทั้งนี้ แนวคิดสำคัญของการทำงานในรูปแบบนี้ คือ

การให้เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และ เสริมพลังเชิงบวกกับเด็ก มากกว่าการเข้าไปจัดการพฤติกรรมเชิงลบของเด็ก

สำหรับในประเทศนิวซีแลนด์ คือการจัดพื้นที่ทางสังคมให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านเมืองอย่างเป็นทางการ เช่นสภาเยาวชน ทำหน้าที่ในการเสนอความเห็นความต้องการสู่สภาเมืองอย่างเป็นทางการ นอกจากนั้น ยังมีช่องทางที่หลากหลายที่จะให้เด็กได้เข้ามาร่วมกับสภาพเมือง ผ่านสภาเยาวชน และแผนกิจกรรม และแนวทางการประชุมหารือ ซึ่งจะทำให้เด็กได้ทำงานร่วมกัน นอกจากนั้นยังให้ความสำคัญกับ แนวทางเสริมพลังระบบสนับสนุนสำหรับเยาวชน หน่วยงานองค์กรต่างๆที่ทำงานกับเด็ก ผ่านการประสานงาน การทำงานร่วมกัน และ การให้เด็กเยาวชนมีที่ทางในสภาเมือง ซึ่งจะเป็นการยืนยันถึง แนวทางหลักของการให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และการจัดโครงการบริการต่างๆ

ข. ยุทธศาสตร์การจัดการทางสังคมที่ใช้แนวทางการแทรกแซงทางสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชน

เป็นยุทธศาสตร์การแทรกแซงทางสภาพแวดล้อมมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดความรุนแรงในชุมชนแบบองค์รวม โดยปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมด้วยความร่วมมือของบุคคลและองค์กรท้องถิ่น ทั้งนี้ยึดหลักให้ความสำคัญของการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมเชิงบวกเพื่อลดเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมเชิงลบซึ่งจะส่งผลต่อความรุนแรง รูปแบบในประเทศไทย ที่มีการดำเนินการ คือ โครงการที่ส่งเสริมศักยภาพครอบครัว บทบาทการเป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง และการทำงานในรูปแบบของเครือข่ายหรือกลุ่มช่วยเหลือกันระหว่างครอบครัว หรือพ่อแม่ที่มีปัญหาร่วมกัน ได้แก่ มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว โครงการครอบครัวเข้มแข็ง และสมาคมเครือข่ายพ่อแม่เป็นต้น อีกกลุ่มหนึ่ง คือการดำเนินการในชุมชน ใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการความรู้เพื่อดึงศักยภาพภูมิปัญญาและการมองเห็นปัญหา การตระหนักในปัญหาร่วมเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการดำเนินงาน

ทั้งนี้ รูปแบบของประเทศไทยและของต่างประเทศ ในการดำเนินงานในรูปแบบนี้ มีความแตกต่างกัน ในประเทศไทย พบว่ายังเน้น ชุมชนในระดับพื้นที่ หรือ การทำงานในรูปของเครือข่าย และยังเป็นการทำงานตามเป้าหมายขององค์กร หรือพื้นที่ ในขณะที่ในประเทศนิวซีแลนด์มีความโดดเด่น ในการขับเคลื่อนให้ประเด็นความปลอดภัยซึ่งเกี่ยวโยงกับความรุนแรง เป็นงานระดับชาติ ระดับจังหวัด หรือเมือง ซึ่งได้รับการสนับสนุน ความร่วมมือ จากหน่วยงานในระดับกระทรวง ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งส่งผลต่อผลสำเร็จในเชิงรูปธรรม ได้อย่างกว้างขวางกว่า

นอกจากนั้นแนวทางการดำเนินงานเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อความรุนแรงในประเทศไทย รูปแบบที่ยังคงดำเนินการอยู่คือการมุ่งเป้าไปที่สถาบันครอบครัว หรือบทบาทพ่อแม่ เพื่อเสริมความรู้ และทักษะในการดูแล สื่อสารกับลูก การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นภัย ที่

เห็นชัดคือการเคลื่อนไหวเชิงนโยบาย ในขณะที่ประเทศนิวซีแลนด์ ไปไกลถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมตามปัญหา และความต้องการของชุมชน เช่น ที่เวลลิงตัน มีโครงการการสร้างพื้นที่ปลอดภัย เพิ่มดวงไฟ ให้มากขึ้นเพื่อการปลอดอาชญากรรม ในขณะที่เมืองไครสเชรช์ สนใจเรื่องความปลอดภัยของผู้หญิง ก็ได้สร้างโครงการที่รณรงค์ให้ผู้หญิงไปไหนมาไหนด้วยกันเป็นกลุ่มเพื่อลดความรุนแรง

ค. ยุทธศาสตร์การจัดการทางสังคมที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงระบบ กลไกการทำงานด้านความรุนแรงในเด็กและเยาวชนผ่านสถาบันที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบการจัดการทางสังคมที่เน้นการเปลี่ยนแปลงระบบ กลไกทำงานด้านความรุนแรงในเด็กและเยาวชนผ่านสถาบันที่เกี่ยวข้อง ในประเทศไทย รูปแบบที่โดดเด่น คือ บ้านกาญจนภิเษก ซึ่งเป็นสถานพินิจในรูปแบบใหม่ ที่ไม่ใช่ทำหน้าที่การกักกัน หรือลงโทษ แต่หากเป็นชุมชนของการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้รู้จักตนเอง และสังคม การจัดการทางสังคมในรูปแบบนี้ มองเห็นว่า กลไกระบบที่เกี่ยวข้อง ต้องมีสัมมาทัศนะต่อเด็กที่กระทำความผิดก่อน ว่าพวกเขาไม่ใช่นักโทษ และมีความเชื่อในความสามารถด้านดีของความเป็นมนุษย์ จึงสามารถจัดกระบวนการภายในของสถานที่เพื่อไปสู่การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพด้านดีได้ เพราะหากระบบกลไกยังทำหน้าที่ผลิตซ้ำ อำนาจและความรุนแรง เด็กเหล่านี้เมื่อพ้นโทษไปในสภาพแวดล้อมที่พวกเขาเปลี่ยนไปไม่ได้ พวกเขาก็มีแนวโน้มที่จะกระทำความผิดซ้ำได้อีก โครงการ

ในขณะที่ประเทศนิวซีแลนด์ รูปแบบการจัดการทางสังคมที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงระบบ กลไกการทำงานด้านความรุนแรงในเด็กและเยาวชน เห็นชัดเจนที่กลไกของตำรวจ ว่ามีนโยบายสนับสนุน มีการปรับโครงสร้าง มีความริเริ่มใหม่ๆในการทำงานกับชุมชน มีการสนับสนุนการทำงานในรูปภาคี และมีการบูรณาการสาขาวิชาการ ต่าง ๆ มาร่วมกันทำงาน ทั้งนี้พบว่ามีการขยายบทบาทการทำงานด้านการป้องกันมากขึ้นโดยการทำงานกับอาสาสมัคร นักพัฒนาเยาวชนและชุมชนอย่างใกล้ชิด นอกจากนั้น ภายในสถานที่ทำงานของสถานีตำรวจ มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบ มีสถานที่ชัดเจนในการทำงาน มีงบประมาณ ซึ่งแสดงถึงการสนับสนุนการเห็นความสำคัญของการทำงานในรูปแบบใหม่ของตำรวจ

3.3) รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยชุมชน

จากกรณีศึกษา อาจกล่าวได้ว่า รูปแบบการจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยใช้ฐานของชุม จะต้องทำในทุกระดับ ทั้งระดับปัจเจกที่ตัวเด็กและเยาวชน เครือข่ายเพื่อน ครอบครัว ชุมชน และระบบสนับสนุนชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

ก. รูปแบบการจัดการทางสังคมที่มุ่งเสริมศักยภาพที่ตัวเด็กเยาวชน โดยการพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคล เน้นยุทธศาสตร์วิธีคิดการรับรู้ตัวตน รากเหง้า และทักษะทางสังคม ให้เด็กและเยาวชนทักษะชีวิตที่เท่าทัน ตัดสินและแก้ไขปัญหาได้ รวมทั้งการอบรม สอนทักษะการจัดการปัญหาที่ไม่ใช้ความรุนแรง การเคารพสิทธิผู้อื่น โครงการค่ายอบรม โครงการสนับสนุนเด็กให้แสดงออกในด้านศิลปะและดนตรี เป็นต้น

ข. รูปแบบการจัดการทางสังคมที่มุ่งสร้างเครือข่ายเพื่อนคุณภาพ/สร้างสรรค์ หรือการมีระบบพี่เลี้ยงที่ดี โครงการนี้มีการริเริ่ม โครงการเยาวชนสืบสาน เยาวชนหนังใหญ่วัดขนอน โครงการเหล่านี้ เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ระหว่างกัน และการสอนกันเองผ่านตัวแบบที่ดีในระหว่างเยาวชน

ค. รูปแบบการจัดการทางสังคมที่มุ่งเสริมศักยภาพครอบครัว หรือใช้ครอบครัวเป็นฐานการพัฒนาเพื่อการเปลี่ยนแปลง เช่น มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว, โครงการเครือข่ายครอบครัวเข้มแข็ง โดยมูลนิธิรักลูก โดยรูปแบบการจัดการสำคัญในกลุ่มนี้ คือการทำงานเพื่อเสริมศักยภาพครอบครัวในรูปของเครือข่าย การแยกแยะให้เห็นความหลากหลายของรูปแบบครอบครัว และจัดการโดยเน้นเอาปัญหา หรือความต้องการของครอบครัวร่วมกัน เป็นเครื่องมือสำคัญของ

กระบวนการเรียนรู้การทำงาน การเสริมทักษะความพร้อมพ่อแม่ การให้พ่อแม่มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของลูก เป็นต้น

ง. รูปแบบการจัดการทางสังคมมุ่งเสริมพลัง ภูมิปัญญา ของชุมชน โดยการสร้างการเกาะเกี่ยวกันในชุมชน การดึงเอาภูมิปัญญา คุณค่าของระบบวัฒนธรรมที่มีอยู่มาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา รูปแบบการจัดการทางสังคมที่สำคัญ คือการทำงานโดยใช้พื้นที่เป็นฐานการทำงาน ปัญหาความรุนแรงในเยาวชน ต้องทำงานในรูปแบบของภาคีความร่วมมือ โดยชุมชนต้องทำงานกับ วัด อบต. ตำรวจ ครู เป็นต้น นอกจากนั้นการจัดการทางสังคมในรูปแบบที่ใช้ชุมชนเป็นฐานยังเน้นการจัดการความรู้ เพื่อให้ชุมชน เด็กและเยาวชนรู้จักสภาพปัญหา ศักยภาพ และภูมิปัญญาของชุมชน เกิดความสัมพันธ์ของคนทุกวัยในชุมชน และสร้างความภาคภูมิใจให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นเกราะป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ต่อไปได้

จ.รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยแก่เด็กและเยาวชนมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยจะเห็นชัดเจนในกรณีศึกษาประเทศนิวซีแลนด์ ซึ่งใช้กระบวนการเชิงนโยบาย การสนับสนุนงบประมาณ การวิเคราะห์หาข้อมูลเพื่อมองเห็นปัญหาอย่างแท้จริง การมีบุคคลากรที่รับผิดชอบในการเฝ้าระวังปัญหา เช่น อาสาสมัครในชุมชนเป็นต้น

ฉ.รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อเปิดพื้นที่ทางสังคมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในชุมชน การจัดการทางสังคมที่มุ่งเสริมบทบาททางสังคมแก่เด็กและเยาวชน เห็นได้ชัดในโครงการเยาวชนสืบสาน โครงการเยาวชนหนังใหญ่วัดขนอน โครงการสร้างสุขภาวะเด็กและเยาวชนในพื้นที่ และที่ประเทศนิวซีแลนด์มี สภาเยาวชนที่มีบทบาทสำคัญในการให้ชี้ประเด็นต่างๆ แก่ผู้กำหนดนโยบาย

ช.รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อสร้างระบบสนับสนุนชุมชนเพื่อสร้างชุมชนปลอดภัย ตัวอย่างในประเทศนิวซีแลนด์ เห็นได้อย่างชัดเจน ได้แก่ การมีนโยบายที่ชัดเจนจากประเทศ สู่เมือง และชุมชน การมีงบประมาณ การมีโครงการการทำงานที่ทำงานประสานภาคีความร่วมมือ การมีบุคคลากรที่รับผิดชอบ ทั้งนี้ พบว่าสิ่งสำคัญคือกลไกการทำงานของตำรวจมีการเปลี่ยนแปลงโดยการทำงานในเชิงป้องกัน มากขึ้น

3. 4) ข้อเสนอโครงการนวัตกรรมการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1. โครงการ “ป้องกันอาชญากรรมเริ่มต้น” การแก้ไขปัญหาที่จุดเริ่มต้นเป็นสิ่งที่ต้องทำก่อน เป็นที่น่าสังเกตว่า โครงการเด่นในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง ที่เน้น คือการป้องกันการพ่นสีกำแพง และสถานที่สาธารณะ (graffiti project)รวมทั้งการป้องกันการดื่มเหล้า เหตุผลสำคัญคือการแก้ปัญหาตั้งแต่เริ่มต้นก่อน เพราะปัญหาเล็กๆเหล่านี้ มักถูกมองข้าม เพราะคิดว่ายังไม่เกิดผลกระทบที่ชัดเจน อย่างไรก็ตามงานวิจัยชี้ว่า ผู้กระทำการมักมีแนวโน้มจะไปสู่การกระทำจากเรื่องเล็กน้อยไปสู่เรื่องที่รุนแรงขึ้น ในขณะเดียวกัน หากพิจารณาที่ชุมชนก็รู้สึกไม่ปลอดภัยด้วย สำหรับ

ประเทศไทยเสนอแนะว่าควรจะทำโครงการ ป้องกันการรังแกกันในโรงเรียน หรือชุมชน ซึ่งจากงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ เชอร์เรอร์ และคณะ (2552) พบว่าปัญหาการรังแก การรีดไถระหว่างเด็กและเยาวชน เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเด็ก แต่เป็นปัญหาที่ไม่ได้ถูกเปิดเผยเนื่องจากเด็กไม่ได้รายงานสู่ผู้ใหญ่

2. จัดให้มีผู้ปฏิบัติงานด้านเยาวชน (youth worker) ซึ่งอาจเป็นบุคคลากรที่ผ่านหลักสูตรระยะสั้น หรือให้วุฒิเป็นประกาศนียบัติ ที่รู้จักวิธีการทำงานและสื่อสารกับเยาวชน รู้จักธรรมชาติและพัฒนาการทำงานกับเยาวชน

3. จัดให้มีเจ้าหน้าที่ด้านความปลอดภัยชุมชน (safe city officer) เป็นบุคคลในชุมชนที่ได้รับการอบรมในหลักสูตรอย่างเข้มข้น เพื่อให้มาปฏิบัติงานในชุมชน ในการเฝ้าระวัง การช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย โดยการสนับสนุนงบประมาณการจ้างงานจากชุมชน หรืออาจทำในรูปของอาสาสมัคร ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ ต้องผ่านการอบรมระยะสั้น และการจัดให้มี

4. จัดทำเครือข่ายครอบครัว (family network) เพื่อเป็นกลไกในการเรียนรู้ การสื่อสาร การเข้าใจธรรมชาติของเด็กและเยาวชน รวมทั้งเป็นกลไกในการปกป้องสิทธิในการสร้างระบบคุ้มกันการเลี้ยงดูลูก

5. โครงการลดสิ่งแวดล้อม/พื้นที่อันตรายหรือเสี่ยงสำหรับเด็กและเยาวชน (limit harm space) โครงการนี้มีความสำคัญที่ต้องทำอย่างจริงจัง เพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยให้กับเด็ก เช่น เพิ่มพื้นที่สร้างสรรค์ การขจัดมุมอับที่ไม่มีแสงไฟ เป็นต้น

6. ภาคีพันธมิตรด้านความปลอดภัย เป็นกลไกที่มีการเชื่อมจากนโยบายสู่การปฏิบัติ ซึ่งเน้นความมุ่งมั่น การสนับสนุนอย่างเป็นระบบ จากส่วนนโยบาย โดยความร่วมมือจากกระทรวงต่างๆ สู่การบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจสู่สภาเมือง สภาชุมชน เป็นทุนที่สำคัญที่ทำให้กิจกรรมต่างในพื้นที่เพื่อชุมชนปลอดภัยมีความหลากหลาย แต่มีเป้าหมายเดียวกัน ทั้งนี้เจ้าภาพหลักการทำงานเพื่อการแก้ไขปัญหา คือให้ชุมชนเป็นเจ้าภาพ และไม่มีการแบ่งแยกชาติพันธ์ องค์กรภาคี ยึดหลักที่เป้าหมายเดียวกัน แต่ไม่ใช่เจ้าของ โดยยึดหลักการบริหารองค์กรแนวใหม่ คือ การกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม มุ่งเป้าหมาย และการวางยุทธศาสตร์ รวมทั้งการประเมินผลเป็นระยะ

7. ค้นหาคุณค่าท้องถิ่นเพื่อสร้าง ชุมชนปลอดภัย แต่ละชุมชนอาจมีความแตกต่าง เช่น คำสอนพ่อแม่ คุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรมกับการรู้จักตนเองและโลก ซึ่งคุณค่าเหล่านี้ น่าจะมีการสรุปเป็นแนวคิด คู่มือสำคัญเพื่อใช้ในการสื่อสารในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

8.โครงการชุมชนปลอดภัย-ไร้ความรุนแรง (safe youth) โครงการนี้ มุ่งเน้นการใช้แนวคิดการดึงศักยภาพเด็กเชิงบวก การให้เด็กมีส่วนในการโครงการพัฒนาของชุมชน ร่วมวิเคราะห์ปัญหา ออกแบบ ร่วมดำเนินการ ประเมินผล เพื่อร่วมสร้างชุมชนปลอดภัย

9. โครงการเพื่อนช่วยเพื่อนในชุมชน ดำเนินการโดยการจัดกลุ่มเครือข่ายเพื่อนตามความสนใจ จัดให้มีการอบรมกลุ่มเยาวชนแกนนำด้านความปลอดภัย โดยการดำเนินการอาจดำเนินการโดยองค์กรปกครองท้องถิ่น สถานีอนามัย หรือโรงเรียน รวมทั้งพัฒนาสังคมจังหวัด ในการเปิดรับโครงการที่เป็นการเสนอมาจากชุมชน โดยกระตุ้นให้เห็นปัญหาร่วมในชุมชน และร่วมกันในการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้องค์กรภาครัฐ ทำหน้าที่ในการเสริมศักยภาพและความรู้

บทที่ 5
ผลการศึกษา
การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคม
เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนรายภาค

บทนี้ จะนำเสนอรายละเอียดกระบวนการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคม เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนเป็นรายภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง และภาคใต้ซึ่งดำเนินการภาคละ 2 ชุมชน รวมพื้นที่ดำเนินการทั้งสิ้น 10 ชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

5.1 การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคม เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน กรณีพื้นที่ภาคเหนือ

โดย ผศ. ดร. ศศิธร ไชยประสิทธิ์

5.1.1 บทนำ

ความสนใจในประเด็นความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ในสังคมไทยนับได้ว่ามีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามสภาพความซับซ้อนของสังคม และปัญหาที่เด็กและเยาวชนต้องเผชิญ ซึ่งความซับซ้อนของสังคมดังกล่าวยังผันแปรไปตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่ ดังเช่นในภาคเหนือซึ่งเสมือนเป็นพื้นที่ซ้อนทับของความเป็นเมือง กึ่งเมือง ชนบทพื้นราบ พื้นที่สูง และพื้นที่ชายแดน โดยผู้คนในพื้นที่ดังกล่าวยังเคลื่อนย้าย เลื่อนไหลไปมา ท่ามกลางความซับซ้อนทางสังคมวัฒนธรรมที่กระทบต่อชีวิตผู้คน กลับพบว่า ความสนใจในประเด็นความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ยังมุ่งเน้นไปในเรื่องของการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หรือการป้องปรามในระดับปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นแนวคิดที่ลดทอนเหตุปัจจัยของความเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมลง แม้ว่าจะมีบางการศึกษาที่แสวงหากลไกทางสังคมวัฒนธรรมเพื่อช่วยให้เด็กและเยาวชนได้เติบโตอย่างเท่าทัน แต่ก็พบว่าส่วนใหญ่เป็นการนำเข้ารูปแบบที่คิดโดยคนภายนอก มากกว่าการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการคิดค้น และปฏิบัติการในการหากลไกการจัดการทางสังคม ของเด็กเยาวชน ครอบครัว และชุมชน การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสนใจที่จะทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่ครอบคลุมทั้ง การความเข้าใจทัศนะของชุมชน ครอบครัวและเด็กเองต่อความรุนแรง และแสวงหารูปแบบการจัดการทางสังคมอย่างมีส่วนร่วมของ

เด็กและเยาวชน ตลอดจนผู้คน หน่วยงาน ที่แวดล้อมพวกเขา เพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในพื้นที่ภาคเหนือ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยนี้ มุ่งเพื่อหารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และสร้างประชาคม “ปลอดภัยจากความรุนแรง” (safe youth) ในเด็กและเยาวชนและชุมชนในการ ผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมโดยใช้พื้นที่กรณีศึกษาสองกรณีในภาคเหนือ

5.1.2 บริบทพื้นที่ภาคเหนือ

พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ในเขตภาคเหนือโดยเฉพาะในภาคเหนือตอนบน มีความเป็นเขาที่สลับซับซ้อน ทำให้ลักษณะโดยทั่วไปของจังหวัดจะมีความคล้ายคลึงกันคือ ความเป็นเมืองจะกระจุกอยู่ที่ศูนย์กลางหรือเขตอำเภอเมือง อำเภอที่อยู่ถัดออกไปจะมีลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท และในอำเภอรอบนอกยังคงมีความเป็นชนบทอยู่มาก ความเป็นเมืองในที่นี้หมายถึงทั้งลักษณะเชิงกายภาพที่มีความเจริญทางวัตถุสูง มีสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรมและบริการ มีสถานศึกษาที่หลากหลาย รวมทั้งมีสถานบันเทิงหลายรูปแบบ ซึ่งการเติบโตดังกล่าวนั้นมาพร้อมกับความต้องการแรงงานจำนวนมาก และการดูดซับผู้คนจากชนบท เข้ามากระจุกในเมือง เป็นที่แน่นอนว่าการเติบโตดังกล่าวมาพร้อมกับความสัมพันธ์ทางสังคมที่เน้นการแข่งขัน และ การที่ผู้คนต่างคนต่างอยู่

หากพิจารณาการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคมและชุมชนรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของสายสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ก็จะพบว่าทั้งในชุมชนเมืองและในชุมชนที่ห่างไกลต่างก็ได้รับผลกระทบที่เชื่อมโยงกันอย่างสลับซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากดูจากการเคลื่อนย้ายของผู้คนออกนอกพื้นที่ เพื่อไปทำงานนอกภาคการเกษตร ทั้งการที่คนในพื้นที่ภาคเหนือโยกย้ายไปทำงานในภาคอื่นๆโดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร หรือในต่างประเทศ เช่นไต้หวัน ญี่ปุ่น หรือการโยกย้ายแรงงานวัยทำงานจากชนบทเข้าไปทำงานในเมือง รวมทั้งการอพยพของผู้คนทั้งจากต่างอำเภอและต่างจังหวัด และต่างประเทศเข้ามาอาศัยอย่างถาวร ซึ่งจะเห็นว่าในเขตพื้นที่ใกล้เมืองเต็มไปด้วยหมู่บ้านจัดสรร การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ปรากฏการณ์ที่สมาชิกในครอบครัวไม่ได้อยู่กันพร้อมหน้าจึงพบได้ทั่วไปทั้งในสังคมเมืองและชนบท เช่น การที่พ่อแม่ออกไปทำงานไกลบ้านแล้วทิ้งให้ปู่ย่าตายายดูแลหลาน หรือ การหย่าร้าง แตกร้าวของครอบครัว แม้พบว่าบางครอบครัวสมาชิกยังอยู่ร่วมบ้านเดียวกันแต่ก็แทบไม่มีเวลาพบปะ ดูแล ใส่ใจซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพราะสมาชิกในครอบครัวให้เวลาส่วนใหญ่กับการทำมาหาเลี้ยงชีพ ไม่เพียงแต่โครงสร้างในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปเท่านั้น แต่ความเป็นชุมชนที่มีความเอื้อเฟื้อต่อกันดังเช่นในอดีตก็มีแนวโน้มลดลง

นอกจากนี้แล้วยังมีลักษณะเฉพาะในเขตภาคเหนือที่มีพื้นที่ติดกับชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน คือ ลาว พม่า และจีน ซึ่งมีประชากรที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เช่น ม้ง เย้า ลาหู่ ลีซู อาข่า รวมทั้งในนโยบายระดับประเทศยังได้ถูกวางผังเมืองไว้ให้เชื่อมโยงเป็นเขตเศรษฐกิจใหม่ โดยได้เริ่มพัฒนาเมืองศูนย์กลางหลักในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ให้มีบทบาทเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจ การค้า การบริการ และศูนย์กระจายสินค้าไปยังประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง และ พัฒนาจังหวัดพิษณุโลกให้มีบทบาทเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงจีน อินเดีย สหภาพพม่า สปป. ลาว และเวียดนาม รวมทั้งเป็นฐานการผลิตด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม (ผังภาคเหนือปีพ.ศ.2600 www.dpt.go.th/nrp/about1/intro_nort.html) การพัฒนาดังกล่าวทำให้มีแรงงานเคลื่อนย้ายเข้ามาในพื้นที่ค่อนข้างมากทั้งแรงงานที่เป็นชนเผ่าและแรงงานต่างด้าวชาวพม่า

การเปลี่ยนแปลงอย่างสลับซับซ้อนที่กล่าวมาทำให้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในเขตภาคเหนือมีทั้งเป็นปัญหาร่วมที่พบในพื้นที่อื่นๆ เช่น เด็กติดเกมส์ การละเมิดทางเพศ การรวมกลุ่มเป็นแก๊งค์วัยรุ่น และมีปัญหาในมิติที่สัมพันธ์กับความเป็นชาติพันธุ์ เช่นการที่เด็กกลุ่มชาติพันธ์ถูกลงโทษที่รุนแรงกว่าเด็กพื้นราบ

5.1.3 วิธีดำเนินการ

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ที่ให้ความสำคัญกับการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนรวมทั้งคนในชุมชนตลอดกระบวนการทำงาน นับตั้งแต่การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูล การออกแบบการทำงาน และการสรุปและประเมินผลการดำเนินการ การทำงานวิจัยในลักษณะนี้จึงมีความละเอียดอ่อนตั้งแต่การเลือกพื้นที่ในการดำเนินการ การเลือกนักวิจัยที่ร่วมทำงานด้วยกัน การวางรูปแบบในการทำงานและกระบวนการในการดำเนินกิจกรรม

1. การเลือกพื้นที่

งานวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ในพื้นที่ภาคเหนือ ได้คัดเลือกพื้นที่วิจัยที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ที่เข้าถึงได้ยาก จำนวน 2 พื้นที่ใน 2 อำเภอ คือ หมู่ที่ 5 ซึ่งในที่นี้จะใช้ชื่อสมมุติว่า หมู่บ้านใกล้เมือง จ.เชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ชานเมือง โดยห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 20 กิโลเมตร และหมู่ที่ 15 ติดชายแดนพม่า จ. เชียงใหม่ ซึ่งในที่นี้จะใช้ชื่อสมมุติว่า หมู่บ้านดอยชายแดน ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธ์ลาหู่ ที่อยู่ติดชายแดนพม่า ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 148 กิโลเมตร

อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขที่ต้องบันทึกความสำคัญไว้ก็คือ นักวิจัยหลักมีความสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ทั้งในระดับผู้นำและชาวบ้านในระดับหนึ่ง กล่าวคือ พื้นที่หมู่ 5 หมู่บ้านใกล้เมือง นั้นเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ภูมิลำเนาของผู้วิจัย ผู้วิจัยเอง เรียนจบชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนประจำอำเภอใกล้เมือง และในฐานะอาจารย์มหาวิทยาลัยผู้วิจัยเคยใช้พื้นที่ของโรงเรียนเป็นสถานที่ในการ

เรียนรู้การทำงานส่งเสริมสุขภาพของนักศึกษาคณะทันตแพทย์ก่อนหน้าที่จะดำเนินการวิจัย 1 เดือน จึงมีความสัมพันธ์กับครูในระดับหนึ่ง สำหรับพื้นที่หมู่ 15 หมู่บ้านดอยชายแดน นั้น ผู้วิจัยสัมพันธ์กับแกนนำหมู่บ้านนานกว่า 5 ปี โดยได้ร่วมกับกลุ่มนักวิชาการและอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เพื่อชุมชน ในการช่วยเหลือเรื่องการละเมิดสิทธิของผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องกฎหมายของเครือข่ายนักศึกษานิติศาสตร์ ของ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยรังสิต

ในแง่บริบทของพื้นที่ พื้นที่ทั้งสองมีความเหมือนกันในแง่ที่ยังไม่มีองค์กร หรือหน่วยงานใดทำงานกับกลุ่มเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรม ยังไม่มีการรวมกลุ่มในรูปแบบของประชาสังคม ที่ผ่านกระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมขององค์กร และพาคีต่างๆ ก็เป็นเพียงการทำ ‘ประชาคม’ ตามรูปแบบที่ถูกสั่งการมา ในแง่ของความแตกต่าง ทั้งสองพื้นที่มีความต่างในลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมรวมทั้งผลกระทบจากการพัฒนาสู่ความทันสมัย ซึ่งมีผลทำให้ความสลับซับซ้อนของปัญหาที่แต่ละพื้นที่เผชิญอยู่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในพื้นที่ อำเภอใกล้เมือง นั้น คนในชุมชนดั้งเดิมซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมและการศึกษาค่อนข้างสูง จะมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนปัจจุบันเป็นสถานที่ศึกษาของลูกหลานของคนในพื้นที่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ค่อยดี หรือ เด็กที่ครอบครัวอพยพมาอยู่ใหม่ในพื้นที่ดังกล่าว สำหรับพื้นที่ใน อำเภอชายแดน นั้นชุมชนมีประสบการณ์ในการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิต่างๆ จากภาคราชการมาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งในขณะนี้มีความขัดแย้งภายในชุมชนเองและระหว่างชุมชนกับโรงเรียนค่อนข้างมาก อันเกิดมาจากปัญหาซ้อนทับหลายประการ เช่น ปัญหายาเสพติด การไร้สัญชาติ และอคติที่คนภายนอกมีต่อคนในชุมชน โรงเรียนในหมู่บ้านยังเป็นสถานศึกษาของลูกหลานของคนในชุมชน

2. กลไก

จากลักษณะเฉพาะของพื้นที่ดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ชุมชนยังไม่มีกลุ่มใดที่ทำงานในรูปแบบประชาสังคมที่มีความเข้มแข็ง งานวิจัยและพัฒนาฯในพื้นที่ภาคเหนือครั้งนี้ จึงเสมือนเป็นการทำงานเริ่มต้นในการก่อกระแสและสร้างเครือข่ายของคนในชุมชนที่ตระหนักและต้องการทำงานอย่างต่อเนื่องร่วมกันเพื่อแก้ไขในประเด็นของเด็กและเยาวชน ด้วยเหตุที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในระหว่างการทำงาน งานวิจัยและพัฒนาครั้งนี้จึง ได้จัดโครงสร้างของการทำงานวิจัยให้ตอบสนองต่อกระบวนการดังกล่าว โดยเน้นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัย 3 ประเภท คือ ‘นักวิจัยหลัก’ และนักวิจัยชุมชนอีก 2 กลุ่ม คือ ‘นักวิจัยผู้ช่วย’ ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม อาจเป็นคนที่อาศัยเติบโตในชุมชนหรือเป็นผู้ที่เคยทำงานในชุมชน พื้นที่ ละ 1 คน และ ‘นักวิจัยชุมชน’ ซึ่งอาจเป็น ชาวบ้าน เด็กนักเรียน

หรือ เยาวชน ที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น การทำงานร่วมกันในระหว่างนักวิจัย 3 ประเภทดังกล่าวจึงไม่เน้นรูปแบบของการจัดอบรมนักวิจัยผู้ช่วย หรือนักวิจัยชุมชน แต่เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในระหว่างการทำงานเป็นหลัก

กลไกที่เป็นทั้งการบริหารงานวิจัยและการขับเคลื่อนชุมชนไปพร้อมกัน อาจพอสรุปได้ดังนี้

2.1 คัดเลือกนักวิจัยผู้ช่วยและนักวิจัยชุมชน

เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้เป็นทั้งการทำความเข้าใจความหมายของความรุนแรงในเด็กและเยาวชน เงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง และการหารูปแบบการจัดการทางสังคมในพื้นที่เฉพาะไปพร้อมกัน จึงได้ทำการเลือกนักวิจัยผู้ช่วย โดยพิจารณาคุณสมบัติพื้นฐานใน 3 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก เป็นผู้ที่เข้าใจวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่เป็นการมองประเด็นปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนอย่างเป็นองค์รวม รวมทั้งเห็นความสำคัญในการทำงานอย่างมีส่วนร่วมกับคนในชุมชนและตัวเด็กเยาวชนเอง เพื่อก่อให้เกิดระบบและกลไกทางสังคมที่ป้องกันความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนเพื่อสร้างโอกาสและเงื่อนไขทางสังคมที่ทำให้ทั้งเด็ก และคนในชุมชนได้เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเอง ซึ่งการพัฒนาศักยภาพนี้จะไม่ใช่การพัฒนาปัจเจกบุคคลให้หลุดออกไปจากชุมชน แต่จะเป็นไปในทิศทางที่ยังคงทำให้เด็กและเยาวชนผูกพันเชื่อมโยงกับครอบครัวและชุมชนอยู่

ประการที่สอง จะต้องเป็นผู้ที่สามารถเข้าใจ และประสานจุดแข็งของสองวัฒนธรรม คือวัฒนธรรมดั้งเดิมภายในชุมชนและภายนอกชุมชน นั่นหมายถึงเป็นผู้ที่เข้าใจทั้งวัฒนธรรมและความละเอียดอ่อนของความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และความสามารถในการเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกที่ทั้งเปิดโอกาสและคุกคามบุคคลและชุมชน ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงทรัพยากรทั้งในรูปสิ่งของ บุคคลและความรู้ ในชุมชนและนอกชุมชนในระดับหนึ่ง

ประการที่สาม จะต้องได้รับการยอมรับจากคนในพื้นที่ในแง่การทำงานเพื่อชุมชน หรืออย่างน้อยในความประพฤติที่ไม่เสื่อมเสียในทัศนะของคนในชุมชน รวมถึงสามารถทำงานกับกลุ่มเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะนักวิจัยผู้ช่วยจะมีบทบาทสำคัญในการประสานงานบุคคลและกลุ่มต่างในชุมชน ตลอดจนประสานโครงสร้างที่ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการทั้งในและนอกชุมชน ในจังหวะที่เหมาะสม

จากข้อพิจารณาดังกล่าว ในพื้นที่หมู่ที่ 5 อำเภอใกล้เมือง นั้น ได้คัดเลือกผู้ช่วยนักวิจัยที่ประกอบอาชีพอิสระในการเป็นครูฝึกอบรมค่ายลูกเสือ ซึ่งเป็นคนในพื้นที่ มีความสามารถเป็นที่ยอมรับในการทำงานกับเด็กและเยาวชน แต่ที่ผ่านมาทำงานในกลุ่มเยาวชนนอกพื้นที่หมู่บ้าน

เป็นส่วนใหญ่ ส่วนในพื้นที่ หมู่ที่ 15 อำเภอชายแดน ได้คัดเลือกผู้ช่วยนักวิจัยที่เป็นชนเผ่าลาหู่ เคยทำงานในฐานะองค์กรพัฒนาเอกชน และร่วมต่อสู้ประสานความขัดแย้งในประเด็นปัญหา เรื่องสิทธิกับคนในชุมชนมาก่อน

2.2 เลือกหน่วยพื้นที่ (setting) ในการทำงานและค้นหานักวิจัยชุมชน

เนื่องจากการคัดเลือกหน่วยพื้นที่ในการทำงานและการคัดเลือกนักวิจัยชุมชนนั้นเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน จึงขอนำเสนอทั้งสองส่วนไปพร้อมกัน

ในการคัดเลือกหน่วยพื้นที่ในการทำงานจะเลือกหน่วยพื้นที่ที่เห็นความสำคัญของปัญหาเด็กและเยาวชนและพร้อมที่จะเริ่มต้นทำงานเพื่อแสวงหารูปแบบการทำงานกับเด็กและเยาวชนร่วมกัน

ในหมู่ที่ 5 อำเภอใกล้เมือง ซึ่งเป็นชุมชนชานเมืองนั้นพบว่า แม้เริ่มต้นจากหน่วยการทำงานที่เป็นโรงเรียน แต่โครงสร้างการทำงานที่เป็นไปได้จริงกลับเป็นการทำงานในรูปแบบเครือข่ายที่มีบุคลากรในโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเครือข่ายดังกล่าวเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนและผู้ที่สนใจประเด็นปัญหาเด็กและเยาวชนที่ทำงานในลักษณะปัจเจกหรือกลุ่มเล็กๆซึ่งกระจัดกระจายในอยู่ชุมชนเข้าด้วยกัน

นักวิจัยชุมชน ในพื้นที่นี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ที่ทางครูแนะแนวคัดเลือกให้จำนวน 4 คน รวมกับเด็กนักเรียนที่ขอเข้าร่วมโครงการในระหว่างดำเนินกิจกรรมอีก 6 คนรวมเป็น 11 คน ดังนั้นนักวิจัยชุมชนในพื้นที่นี้เป็นนักเรียนทั้งหมดและเข้าร่วมทำงานโดยสมัครใจ เนื่องจากนักวิจัยชุมชนเป็นเด็กในวัย 12- 15 ปี การทำงานวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมของเด็กในวัยดังกล่าวจึงต้องมีความเข้าใจในพฤติกรรม ความชอบ ของเด็กในวัยดังกล่าว ดังนั้นการทำงานจะให้ความสำคัญกับ การเรียนรู้ในบรรยากาศของความสนุก และไม่คร่ำเคร่งกับการทำงานในเชิงวิชาการของการเก็บข้อมูลจนทำให้เสียบรรยากาศในการเรียนรู้และการขับเคลื่อนกลุ่มเด็กและเยาวชน

สำหรับ พื้นที่ หมู่ 15 อำเภอชายแดน ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธ์ลาหู่นั้น หน่วยพื้นที่ที่เลือกทำงานเป็นหมู่บ้านในความหมายของความสัมพันธ์ โดยไม่ได้เลือกทำงานจริงจังกับโครงสร้างที่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งมีความขัดแย้งอยู่ดังที่กล่าวมาข้างต้น การทำงานกับโครงสร้างดังกล่าวรวมทั้ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้ จึงอยู่ในฐานะเพียงการแจ้งข้อมูลให้รับรู้การทำงานครั้งนี้และการขอความคิดเห็นในเวทีอย่างเป็นทางการของหมู่บ้านเท่านั้น การทำงานในเชิงความคิดและการลงมือปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องจริงจัง เป็นการทำงานร่วมกับกลุ่มผู้อาวุโส 3-4 คนในหมู่บ้านดอยชายแดน ที่สนใจในปัญหาเด็กและเยาวชน กลุ่มผู้อาวุโสดังกล่าวเป็น

กลุ่มที่มีประสบการณ์กับการทำงานกับภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน ในการขับเคลื่อนปัญหาสัญชาติ และการบำบัดยาเสพติดโดยชุมชนมีส่วนร่วมมาก่อน

สำหรับนักวิจัยชุมชน นั้น เป็นเยาวชนชาย 2 คน หญิง 1 คน แต่หลังจากทำงานได้ประมาณ 2 เดือนเยาวชนหญิงไม่สนใจการทำงานในแนวนี้จึงถอนตัวออกไป เหลือเพียงเยาวชนชาย 2 คน คนแรก จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปัจจุบันเรียนต่อมัธยมปลายในหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน เยาวชนคนนี้ถูกคัดเลือกจากกลุ่มผู้อาวุโส ด้วยเหตุที่เป็นคนขยันขันแข็ง ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด โดยผู้อาวุโสกลุ่มนี้มีความคาดหวังที่จะประคับประคองเขาให้เติบโตเป็นผู้นำหมู่บ้านที่เข้าใจทั้งวัฒนธรรมหมู่บ้านและเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก อีกคนเป็นเยาวชนที่เสนอตัวเข้ามาทำงาน แม้ว่าในสายตาของผู้อาวุโสเยาวชนผู้นี้ยังไม่ค่อยได้รับความไว้วางใจว่าจะเติบโตเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมเป็นที่พึ่งพิงของหมู่บ้านในอนาคตได้หรือไม่ อย่างไรก็ตามผู้อาวุโสก็ให้โอกาสเยาวชนคนนี้ในการทำงาน เยาวชนคนหลังนี้เติบโตจากการบวชเรียนตั้งแต่เด็กในวัดที่มีชื่อเสียงในจังหวัดเชียงใหม่จึงมีความสามารถในการใช้ภาษาไทย และมีทักษะในการติดต่อประสานงานกับคนข้างนอก แต่สิ่งที่ผู้อาวุโสเป็นห่วงก็คือการที่เขาผ่านกระบวนการหล่อหลอมขององค์กรพัฒนาเอกชนให้มองปัญหาชุมชนเป็น ‘โครงการ’ และ ‘งบประมาณจากภายนอก’ เช่นเดียวกับคนในชุมชนบางกลุ่มที่กำลังสร้างปัญหาให้หมู่บ้านในปัจจุบัน การมุ่งในประเด็นดังกล่าวทำให้ละเลยการให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจและมองปัญหาอย่างทะลุทะลวงตลอดจนการพึ่งภูมิปัญญาตนเองให้มากที่สุด อย่างไรก็ตามในระหว่างการทำงานช่วงที่ผ่านมาทั้งสองคนก็สามารถทำงานด้วยกันได้

2.3 กระบวนการ

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยและพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม (Participatory action research) หัวใจของการทำงานครั้งนี้จึงเป็นการที่ทำให้ทีมวิจัยและคนในชุมชนได้ร่วมตลอดกระบวนการตั้งแต่เริ่มคิด ปฏิบัติการและประเมินผล

อย่างไรก็ตามเนื่องจากงานวิจัยพื้นที่ภาคเหนือเลือกพื้นที่ที่เข้าถึงยากและมีความซับซ้อนของปัญหาและโครงสร้างของชุมชน รวมทั้งชุมชนในภาพรวมไม่ได้เปิดพื้นที่ ทั้ง พื้นที่ทางความคิด พื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางกายภาพ ให้เด็กและเยาวชนได้แสดงศักยภาพของตนเองตามที่ตนเองคิดและใฝ่ฝัน จึงเลือกวิธีการทำงานที่เน้นแนวคิดดังต่อไปนี้

1) เน้นกระบวนการที่ทำให้ผู้ใหญ่และผู้ที่อำนาจในชุมชนรับฟังเสียงเด็ก รวมทั้งสร้างเงื่อนไขให้ผู้ใหญ่ได้ ประจักษ์และชื่นชมศักยภาพด้านบวกของเด็กผ่านกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกัน

2) การปรับทัศนะจากการให้ความสำคัญ กับการเริ่มทำงานพัฒนาชุมชนโดยค้นหาปัญหา หรือเอา ปัญหาเป็นตัวตั้ง (problem oriented) เป็นการมองแง่บวก (positive approach) หรือการมองหาศักยภาพของชุมชนที่ยังมีอยู่ในชุมชนและในตนเอง หรือการค้นหาทุนทางสังคม (social capital) ซึ่งคาดว่าการมองในแง่หลังนี้จะช่วยลดบรรยากาศที่จะนำไปสู่การปะทุของความขัดแย้งในชุมชนลง รวมทั้งทำให้ชุมชนสามารถสรรสร้างแนวทางแก้ไขในรูปแบบใหม่ๆที่สอดคล้องกับชุมชนของตนได้ ดังนั้นในทั้งสองพื้นที่จึงเลือกใช้กระบวนการ 'สุนทรียปรัศนี (Appreciative Inquiry)' เพื่อเริ่มต้นกระบวนการขับเคลื่อนชุมชน ผ่านเวทีเสวนา ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นการตั้งคำถาม เพื่อให้เกิดการสนทนาในเชิงบวก ที่จะเป็นกระบวนการจุดประกายให้คนในชุมชนสามารถจัดการและเปลี่ยนแปลงตัวเองและครอบครัว หรือชุมชนของเขาเองได้จากประสบการณ์ที่ดีที่สุดที่เขาเคยรับรู้ เคยทำ และภาคภูมิใจ[1]

3) เน้นการทำงานที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน ตั้งแต่การให้เวลาและให้ความสำคัญกับการพูดคุยที่ไม่เป็นทางการมากกว่าการหาข้อสรุปจากเวทีตลอดจนมีการดำเนินกิจกรรมที่ยังยึดโยงกับวัฒนธรรมชุมชน

2.4 กิจกรรม

กิจกรรมที่ดำเนินการในทั้งสองพื้นที่ มีรูปแบบหลักๆ ดังต่อไปนี้

1) การทำความเข้าใจกับพื้นที่เกี่ยวกับแนวคิดของการวิจัยและพัฒนา และแลกเปลี่ยนกว้างๆเกี่ยวกับ ประเด็นความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

2) แต่งตั้งคณะที่ปรึกษาในโครงการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสและครู

3) นักวิจัยชุมชนเก็บข้อมูล 2 ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่ง เกี่ยวกับความรุนแรงประกอบด้วย ความหมาย และสาเหตุความรุนแรงในเด็กและเยาวชน รวมทั้งประสบการณ์ทั้งจากการได้รับฟัง จากการพบเห็น และถูกกระทำ ส่วนที่สอง เป็นทุนทางสังคมวัฒนธรรม หรือสิ่งดีงามที่ยังคงมีอยู่ในชุมชนและในโรงเรียน ทั้งในแง่สถานที่ คน และกิจกรรม การเก็บข้อมูลนี้ทำทั้งในทัศนะของคนในชุมชนและทัศนะของเด็กและเยาวชนเอง จากนั้นนักวิจัยชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ดังกล่าวโดยมีนักวิจัยผู้ช่วยและนักวิจัยหลักให้การสนับสนุนช่วยเหลือ

ทั้งนี้ได้ระมัดระวังในการที่จะไม่ให้ความสำคัญและลงลึกกับการค้นหาปัญหามากเกินไป เนื่องจากได้เลือกที่จะใช้แนวคิดเชิงบวก (กระบวนการสุนทรียปรัศนี) เป็นการขับเคลื่อน

[1] Appreciative Inquiry เป็น แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก (positive change) ที่นำเสนอโดย Dr. David L. Cooperrider of Case Western Reserve University และในประเทศไทยได้รับการเผยแพร่ ปรับปรุงและจัดอบรมโดย อุทัยวรรณ กาญจนกามล (รายละเอียดสามารถหาอ่านได้ใน http//:www.scribd.com/doc/3926927/Appriciation-Inquiry-AI-1st-Edition)

ดังนั้นการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้จึงนี้มีความหมายในฐานะที่เป็นข้อมูลนำเข้าที่จะกระตุ้นให้เกิดการขับเคลื่อนงานต่อไป ในพื้นที่ใกล้เมืองได้เก็บข้อมูลดังกล่าวในรูปแบบสอบถามเด็กนักเรียนในโรงเรียน 60 คน และเก็บในรูปการสัมภาษณ์คนในชุมชน 26 คน

สำหรับในพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งประเด็นของความรุนแรงค่อนข้างซับซ้อนและอยู่ภายใต้บรรยากาศของความขัดแย้งอย่างสูง การเก็บข้อมูลที่อ่อนไหวนี้จึงทำเป็นกิจกรรมสุดท้ายโดยให้นักวิจัยชุมชนเป็นผู้เก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์พูดคุยอย่างเป็นธรรมชาติตามเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยในชีวิตประจำวัน

4) จัดเวทีสุนทรียปรัศนี เพื่อให้คนในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ตระหนักในศักยภาพของตนเองและคนในชุมชนรวมทั้ง ออกแบบชุมชนที่ตนใฝ่ฝันและดำเนินกิจกรรมที่จะบรรลุความใฝ่ฝันนั้น

5) ประเมินผลการเสวนาและปรึกษาหารือในบรรยากาศที่เป็นกันเองกับคณะทำงานและนักวิจัยชุมชนเพื่อพิจารณากิจกรรมในรายละเอียดที่ถูกเสนอจากเวทีเสวนา และเลือกกิจกรรมที่จะดำเนินการก่อนในระยะสั้น

6) ดำเนินกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วม โดยให้บทบาทกับนักวิจัยชุมชนสูงสุดเท่าที่เงื่อนไขจะอำนวย

7) ประเมินผลกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วม

5.1.4 ผลการศึกษา

1. พื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท: หมู่ที่ 5 อำเภอใกล้เมือง จ.เชียงใหม่

1.1 ข้อมูลพื้นที่

หมู่ที่ 5 อำเภอใกล้เมือง จ.เชียงใหม่ ตั้งอยู่ในเขต เทศบาลตำบลใกล้เมือง โดยห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 20 กิโลเมตร ลักษณะทางกายภาพและสภาพความสัมพันธ์ของผู้คนเป็น แบบกึ่งเมืองกึ่งชนบท ยังพอจะพบเรือกสวนไร่นาอยู่บ้าง แม้ส่วนที่อยู่ติดถนนได้ถูกขายให้กับนายทุนเกือบทั้งหมดแล้ว แต่เจ้าของใหม่ยังอนุญาตให้ชาวบ้านเช่าทำ เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวตั้งอยู่เขตชุมชนหมู่บ้านดั้งเดิมบนถนนสายเก่า ซึ่งไม่ได้มีการขยายถนนเป็นหลายเลน และประกอบกับปัจจุบันมีการสร้างถนนวงแหวนรอบนอกและถนนวงแหวนรอบกลางจึงทำให้การเดินทางเข้าสู่เมืองและการเลี่ยงเมืองเพื่อเดินทางไปยังอำเภอหรือจังหวัดใกล้เคียงเป็นไปโดยง่าย ลักษณะเฉพาะดังกล่าวที่เป็นพื้นที่ที่ไม่พลุกพล่าน เข้าออกเมืองสะดวก จึงทำให้พื้นที่นี้เต็มไปด้วยบ้านเช่า และหมู่บ้านจัดสรรทั้งขนาดเล็กขนาดใหญ่หลายโครงการ ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ทำให้คนในพื้นที่ ยกเว้นก็แต่กลุ่มผู้สูงอายุ มีแนวโน้มที่จะอยู่อย่างเอกเทศ เช่นเดียวกับสังคมในเมือง

จากการที่เป็นเขตพื้นที่อยู่อาศัยของประชาชนดั้งเดิมและเขตหมู่บ้านจัดสรรปะปนกัน ลักษณะการประกอบอาชีพของคนในพื้นที่ จึงมีลักษณะหลากหลายและผสมผสานทั้งเกษตรกรรับจ้างทั่วไป ค้าขาย พนักงานรัฐวิสาหกิจ รับราชการ ฯลฯ แต่พบว่าอาชีพเกษตรกรรมมีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงไปและมีการประกอบอาชีพใหม่แทน เช่น การขายแรงงาน รับจ้างบริษัทธุรกิจ งานก่อสร้างและบริการ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่จะละทิ้งอาชีพเกษตรกรรมไปประกอบอาชีพอย่างอื่น และมีแนวโน้มที่หมู่บ้านจัดสรรจะเข้ามาแทนที่พื้นที่ที่ทำการเกษตรดั้งเดิม [2] จากการที่ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอันมาจากการที่มีผู้ที่อพยพจากที่อื่นมาอยู่ทั้งแบบถาวรและชั่วคราว รวมทั้งการอพยพโยกย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่อพยพมาอยู่ในพื้นที่นี้ค่อนข้างมาก จึงทำให้มีความหลากหลายของผู้คนและหลากหลายเชื้อชาติ

ความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ในภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์กันน้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคนวัยทำงานและวัยรุ่น ที่เพียงแต่พอที่จะรู้จักหน้าค่าตากันว่าเป็นลูกหลานใครอย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในระดับปัจเจกบุคคลแล้ว คนพื้นเพดั้งเดิม ใน หมู่ 15 และหมู่บ้านใกล้เคียงในอำเภอใกล้เมืองนั้น มีผู้ที่ประสบความสำเร็จในฐานะอาชีพต่างๆ ค่อนข้างมาก เช่นหลายคนเป็นแพทย์ พยาบาล ครู อาจารย์ นักเขียน รวมทั้งมีคนที่ได้รับการยกย่องเป็นศิลปินพื้นบ้านดีเด่นของภาคเหนือ และสถาปนิกล้านนา เป็นต้น หากแต่บุคคลดังกล่าว เป็นที่รู้จักและมีความสัมพันธ์กับคนนอกพื้นที่มากกว่า ในภาพรวมพบว่ายังขาดกิจกรรมที่เชื่อมโยงให้คนดังกล่าวได้มีโอกาสใช้ศักยภาพของตนในการพัฒนาชุมชนบ้านเกิด

พื้นที่นี้มีโรงเรียนใกล้เมืองซึ่งเป็นโรงเรียนเก่าแก่ตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2465 แต่เดิมเป็นสถานศึกษาที่คนในชุมชนส่วนใหญ่ส่งลูกหลานเรียนนั้น ปัจจุบันกลับเป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนมาจากครอบครัวที่มีฐานะไม่ค่อยดีในชุมชน จากข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนพบว่านักเรียนมากกว่าครึ่งหนึ่งไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่พร้อมหน้ากัน ผู้ปกครองของนักเรียนประมาณหนึ่งในสามเป็นคนต่างถิ่นที่ย้ายมาจากต่างอำเภอหรือต่างจังหวัด นอกจากนี้โรงเรียนยังมีนโยบายที่ไม่มีการปฏิเสธในการรับนักเรียนที่ย้ายมาจากโรงเรียนอื่น โดยส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีปัญหาความประพฤติและถูกให้ออกจากโรงเรียนในเมือง นอกจากนี้อาจเป็นนักเรียนที่ผู้ปกครองมีปัญหาเศรษฐกิจไม่สามารถส่งลูกเรียนในโรงเรียนในเมืองได้ต่อไป ทำให้ปัญหาในโรงเรียนบางส่วนแปรผันไปกับการเข้ามาของนักเรียนที่มีปัญหาความประพฤติ โรงเรียนจัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนนักเรียนทั้งหมดมีจำนวน 712 คน และมีความสัมพันธ์กับชุมชนค่อนข้างน้อย เนื่องจากไม่ค่อยมีลูกหลานของคนในชุมชนเรียนในโรงเรียนนี้ ความสัมพันธ์ที่มีกับชุมชนและผู้ปกครองเป็น

[2] จาก www.sunsailuang.org/sub/gen2/html วันที่ 23 มีนาคม 2553

ความสัมพันธ์แบบเป็นทางการมากกว่า เช่นผ่าน โครงสร้างของชมรมผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีบทบาทเพียงการเข้าร่วมประชุมประจำปีกับทางโรงเรียน

สำหรับโครงสร้างของกลุ่มเยาวชนในพื้นที่พบว่าทางเทศบาลได้มีการจัดตั้งสภาเยาวชนตามคำสั่งที่มาจากส่วนกลาง โดยมีการแต่งตั้งตัวแทนเยาวชนของทุกหมู่บ้าน กิจกรรมที่มีอยู่ก็เป็นเพียงการประชุมตัวแทน และการจัดกิจกรรมไปเยี่ยมสถานราชทัณฑ์เพื่อปรามเยาวชนไม่ให้กระทำผิด อาจมีกิจกรรมเชิงบวกที่ใช้มิติวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือ แต่เป็นกิจกรรมนำเสนอวัฒนธรรม และศิลปะของเด็กและเยาวชน ที่จัดเป็นเวลาสั้นๆ ใน 1 ปี โดยใช้ชื่อว่า 'ข่วงถนนเด็กเดิน' กล่าวโดยสรุปในพื้นที่นี้ไม่มีโครงสร้างใดที่ทำงานกับเยาวชนอย่างต่อเนื่องจริงจัง

1.2 แนวคิดของชุมชนในเรื่องเด็กและความรุนแรง

ก) ความหมายของความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

ทั้งคนในชุมชนและนักเรียนเห็นพ้องกัน ให้ความหมายของความรุนแรงในเด็กและเยาวชนว่า เป็นการกระทำ โดย คำพูด กำลัง ที่ส่งผลกระทบต่อร่างกาย อารมณ์ ความรู้สึก จิตใจ จิตวิญญาณ ของผู้อื่น ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความเจ็บป่วยทางกาย ความรู้สึกทางลบที่มีต่อตนเองต่อบุคคลอื่นและสังคมโดยรวม ทั้งนี้รวมถึง การทำร้ายตนเอง การละเมิดทางเพศ การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล การทำลายทรัพย์สินส่วนบุคคลและสาธารณะ

ข) สาเหตุของความรุนแรง

สาเหตุของความรุนแรงที่ได้รับการกล่าวถึงเป็น*อันดับต้นๆ*คือเรื่องสื่อโทรทัศน์ ละครหลังข่าว ที่นำเสนอความรุนแรงทุกรูปแบบ *ประเด็นที่สอง* ที่ได้รับการพูดคุยมากคือความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เช่นความไม่ยุติธรรมในครอบครัว ครอบครัวหย่าร้าง หรือการที่ครอบครัวยังอยู่ด้วยกันแต่ผู้ชายไม่แบ่งเบาภาระในบ้านของผู้หญิง ทำให้ผู้เป็นแม่มีความเครียดและระบายที่ลูก การที่ครอบครัวใช้เวลาในการหาเงินไม่มีเวลาหรือไม่ได้เอาใจใส่ลูก การที่พ่อแม่ขาดทักษะหรือเทคนิคในการอบรมลูก การไม่รับฟังลูก และการเลี้ยงลูกแบบตามใจ *ประเด็นที่สาม* เป็นเรื่องบทบาทของโรงเรียนและครู การที่โรงเรียนไม่มีเวลาดูแลเด็กนักเรียน *ประเด็นสุดท้าย* เป็นสิ่งแวดล้อมโดยรวมที่เอื้อให้เด็กเข้าสู่เงื่อนไขของความรุนแรงได้ง่าย และ การที่เด็กไม่มีต้นแบบที่ดี เช่น การมีร้านเกมส์ ร้านพนันบอล ร้านเหล้า และการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่เพิ่มขึ้นทุกวันในชุมชน การที่เด็กเห็นทุกเมื่อเชื่อวันว่า ผู้ใหญ่ติดเหล้า การพนัน หรือทะเลาะทำร้ายกันในครอบครัว

1.3 สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่

สถานการณ์ความรุนแรงของเด็กและเยาวชนในพื้นที่นี้ มีลักษณะเช่นที่พบในสังคมเมือง เพียงแต่ระดับความรุนแรงไม่เท่ากับเด็กและเยาวชนในเมือง อาจพิจารณาได้จากสถานที่ 3 แห่งหลัก ๆ ที่เด็กและเยาวชนใช้ชีวิตส่วนใหญ่ คือ ชุมชน ครอบครัว และโรงเรียน สถานการณ์

ความรุนแรงในชุมชนที่คนในชุมชนรับรู้และมีประสบการณ์คือ เด็กนักเรียนนักศึกษาที่ยังไม่จบการศึกษามาอยู่ด้วยกันฉันท์สามีภรรยาในบ้านฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยที่พ่อแม่ยังต้องเลี้ยงดู กลุ่มเด็กที่ขับขี่มอเตอร์ไซค์เสียงดังช่วงกลางดึกในท้องถนน การทุบทำลายทรัพย์สินสาธารณะเช่นโทรศัพท์สาธารณะ กระจกจราจร อย่างไรก็ตามเด็กเหล่านี้ยังไม่มีการรวมตัวเป็นแก้งค์ นอกจากนั้นก็พบว่ามีการทะเลาะชกต่อยในงานเทศกาล หรือ งานประจำปีของอำเภอ รวมทั้งเด็กมั่วสุมในร้านที่รับพนันบอล

ในบริบทของครอบครัวนั้นพบว่าแนวโน้มของเด็กเติบโตมาจากครอบครัวที่แตกแยกมีแนวโน้มมากขึ้น เด็กส่วนใหญ่เคยเห็นการทะเลาะกันในครอบครัวและชุมชน บางส่วนติดเกมส์ มีการถูกชักชวนให้ทดลองเสพยาเสพติด โดยเฉพาะยาบ้าซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในแทบทุกพื้นที่ในภาคเหนือ สำหรับในโรงเรียน พบว่าแม้ว่าโรงเรียนจะรับเอาโครงการวินัยเชิงบวกมาใช้ในโรงเรียน ซึ่งเป็นการสร้างวินัยด้วยแรงจูงใจเชิงบวก แต่ก็มีเพียงครูส่วนน้อยที่ปรับใช้แนวคิดใหม่นี้ จึงยังมีการลงโทษเด็กโดยการตี ใช้วาจารุนแรง ดุว่าเด็กต่อหน้าสาธารณะ สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกันพบว่ายังคงพบว่ามีการถูกข่มขู่หรือทำร้ายระหว่างเด็กนักเรียนด้วยกันในโรงเรียนโดยที่จะปกปิดข้อมูลเหล่านี้กับครูในโรงเรียน มีการทะเลาะ ทำร้ายร่างกาย เพราะแย่งแฟน รวมทั้งในโรงเรียนเคยมีประสบการณ์ที่เด็กนักเรียนในวัยมัธยมต้นมีปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

สำหรับ “กลไกในการเฝ้าระวังความรุนแรงในโรงเรียน” พบว่าโรงเรียนเริ่มต้นในการโรงเรียนเริ่มมีกลไกในการเฝ้าระวังเด็ก “ในระดับปัจเจกบุคคล” ผ่านระบบการเยี่ยมบ้านโดยครูประจำชั้น และแก้ปัญหาด้วยในระดับโรงเรียนด้วยการจัดอบรมวินัยโดย ระบบยุวชนทหาร

1.4 รูปแบบการจัดการ

สิ่งที่มีความสำคัญมากกว่ารูปแบบสำเร็จรูปในการทำงาน ก็คือ ‘กระบวนการทำงาน’ ในที่นี้จึงจะขอนำเสนอกระบวนการทำงาน เป็น 2 หัวข้อ คือ การวางยุทธศาสตร์ และการเคลื่อนการทำงานปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

ยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อน

ในหมู่ที่ 5 อำเภอใกล้เมือง นั้นในช่วงเริ่มต้นได้เลือก โรงเรียน เป็นหน่วยพื้นที่ในการทำงาน เนื่องจากมีการดำเนินโครงการเฝ้าระวังความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นงานที่สั่งการมาทางกระทรวงศึกษาธิการอยู่ก่อนแล้ว ตลอดจนมีครูแนะแนวที่เป็นที่รักของเด็กและเข้าใจในแนวคิดในการทำงานวิจัยอย่างมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตามในระหว่างการขับเคลื่อนงาน ทำให้พบว่า รูปแบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพมิใช่การทำงานผ่านโครงสร้างของทางโรงเรียน แต่ เป็นการทำงาน ภายใต้เครือข่ายที่เชื่อมโยง บุคลากรบางคนในโรงเรียนโดยเฉพาะครูแนะแนวและ

นักเรียน เข้ากับเครือข่ายนอกโครงสร้างของโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยผู้อาวุโสและอาสาสมัครสาธารณสุขในหมู่ที่ 5 เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ผู้อำนวยการวิทยุชุมชน (ซึ่งสวมบทบาททั้งอาสาสมัครสาธารณสุข อาสาสมัครพัฒนาสังคมและมนุษย์) และ เยาวชนที่ดำเนินรายการวิทยุชุมชนอยู่ก่อนแล้ว

กล่าวโดยสรุปในพื้นที่ใกล้เมืองนี้ใช้ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนผ่านเครือข่ายที่จัดตั้งขึ้นใหม่โดยมี โรงเรียนเป็นศูนย์กลาง (ในที่นี้เป็น บุคคลคือครูแนะแนว)และมีนักเรียนที่สนใจเป็นแกนในการทำงาน โดยมีกลุ่มและบุคคลที่สนใจในการพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นกลไกสนับสนุน

รูปแบบการแก้ไขปัญหานั้นมีจุดที่ยึดถือร่วมกันคือ เป็นการใช้สื่อวิทยุชุมชนเป็นกลไก ในการ

ก) สร้างภาพลักษณ์ ในเชิงบวกแก่เด็กและเยาวชน ให้ชุมชนเห็นว่า เด็กยังมีความสนใจใส่ใจเรื่องวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมาของชุมชน ธรรมมะ ไม่แบ่งแยกหรือมีอคติทางชาติพันธุ์

ข) แบ่งปันความรู้หรือแลกเปลี่ยนทักษะในการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชน เช่น อกหักทำอย่างไรความรักในวัยเด็ก พ่อแม่ทะเลาะหรือแยกทางกัน ลูกควรทำอย่างไร เป็นต้น

ค) สื่อสารทัศนะความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนในประเด็นของความรุนแรง เช่น สิ่งที่เด็กชอบและไม่ชอบที่จะถูกกระทำ สถานการณ์ที่เด็กไม่สบายใจที่ได้พบเห็น

ทั้งนี้พบว่ากิจกรรมจัดทำรายการวิทยุชุมชนนั้นสอดรับกับความสนใจเด็กและเยาวชนใกล้เมือง เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยีและสัญลักษณ์ของความทันสมัย รวมทั้งเรียกร้องการเรียนรู้ใหม่จากเด็กน้อย เนื่องจากเป็นการประมวลความรู้ความสามารถและความชอบของเด็ก ตลอดจนทำให้เด็กได้แสดงความสามารถต่อสาธารณชน และได้รับกระแสตอบรับในเชิงบวกสูง

รูปแบบการจัดการอย่างมีส่วนร่วม

1) การขับเคลื่อนให้เกิดการสนทนาเรื่องความรุนแรงในเด็กและเยาวชนผ่านการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรง (รายละเอียดแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์อยู่ในภาคผนวก)

เนื่องจากนักวิจัยชุมชนเป็นเด็กพื้นราบที่ได้รับการเรียนรู้จากโรงเรียน และมีทักษะ ในการค้นคว้า เขียน อ่าน พูด ค่อนข้างดี และบางส่วนได้เข้าร่วมในการประชุมครั้งแรกซึ่งชี้แจงเกี่ยวกับการวิจัยความรุนแรงในเด็กและเยาวชน จึงได้ออกแบบการทำงานที่ให้กลุ่มเด็กดังกล่าวได้ร่วมในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ‘ความเห็นและประสบการณ์เกี่ยวกับ

ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนและทุนทางสังคม' โดยแบบสอบถามใช้รวบรวมข้อมูลในบริบทโรงเรียน และแบบสัมภาษณ์ใช้รวบรวมความเห็นของคนในชุมชน

อย่างไรก็ตามสิ่งที่ได้เรียนรู้ก็คือ การทำงานวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมของเด็กในวัย 12-15 ปี ต้องมีความเข้าใจในพฤติกรรมความชอบ ของเด็กในวัยนี้ ดังนั้นการทำงานจะให้ความสำคัญกับ การเรียนรู้ในบรรยากาศของความสนุก และไม่เคร่งเครียดกับการทำงานในเชิงวิชาการเช่น การเค้นเอาข้อมูลที่ลึก การเน้นสัมภาษณ์ในจำนวนที่มากพอจะเป็นตัวแทน จนทำให้เสียบรรยากาศในการเรียนรู้และการผูกมิตรกับเด็กและเยาวชน ซึ่งหวังจะทำงานร่วมกันในระยะยาว

กระบวนการเก็บข้อมูลได้เน้นการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและการขับเคลื่อนให้เกิดการสนทนาทั้งเรื่องความรุนแรงและสิ่งดีงามในชุมชน ด้วยการออกแบบดังนี้

ก) ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยและนักวิจัยผู้ช่วยร่างขึ้น และหารือกับครูและนักเรียนแกนนำในการพัฒนาเครื่องมือ เป็นเครื่องมือในการทำให้ได้พูดคุยและสอบถามถึงสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในบริบทโรงเรียนและชุมชน ตลอดจนความสามารถของนักเรียนในการสัมภาษณ์

ข) ใช้โอกาสของการสัมภาษณ์คนในชุมชนเป็นการทัศนศึกษาชุมชนหลายแห่งรอบโรงเรียนซึ่งเด็กหลายคนไม่เคยมีโอกาสในการเห็นชุมชนในภาพรวมเช่นนี้มาก่อน

ค) ให้เด็กเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ในระหว่างการทดลองสัมภาษณ์ ว่ามีความสบายใจที่จะทดลองสัมภาษณ์อย่างไร โดยท้ายที่สุดตกลงที่จะไปด้วยกันทั้งกลุ่ม 11 คน และแบ่งให้เด็กนักเรียนทำงานเป็นคู่ (ผู้สัมภาษณ์และผู้บันทึกจากนั้นสลับบทบาทกัน) ทำการสัมภาษณ์ในหนึ่งหัวข้อ ทำให้บรรยากาศเป็นไปอย่างสนุกสนาน รวมทั้งได้เห็นศักยภาพของเด็ก และกิจกรรมนี้ทำให้เด็กได้รับคำชมจากผู้ใหญ่ที่ถูกสัมภาษณ์

ง) ใช้แบบสัมภาษณ์ สร้างเงื่อนไขให้เด็กมีโอกาสได้ซักถามพูดคุยกับผู้ใหญ่ใกล้ตัวในเรื่องเกี่ยวกับความรุนแรงและสิ่งดีงามที่มีอยู่ในผู้สัมภาษณ์ที่เป็นคนใกล้ชิดในครอบครัว และในชุมชน โดยที่หลังจากทดลองสัมภาษณ์แล้วได้มอบหมายให้เด็กไปสัมภาษณ์พ่อแม่ หรือผู้ใหญ่ใกล้ชิด คนละ 2 ฉบับ

จ) จัดให้มีการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันในระหว่างนักวิจัยหลัก นักวิจัยผู้ช่วยและเด็กนักเรียนแกนนำ ในการทั้งในส่วนที่ได้จากเด็กนักเรียนและคนในชุมชนและหาอาสาสมัครนักเรียนที่จะนำเสนอกระบวนการเก็บข้อมูลและข้อค้นพบในเวทีเสวนาใหญ่ที่จะมีผู้ใหญ่เข้าร่วมประชุมด้วย

2) จัดเวทีเพื่อระดมสมองในบรรยากาศเชิงบวกและให้เด็กได้ร่วมนำเสนอความเห็นของตนด้วยต้องการให้มีบรรยากาศเชิงบวกในการทำงานกับเด็กและเยาวชน ได้เลือก

กระบวนการสุนทรียปรัศนีในการทำกระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างสรรค์บรรยากาศทางสังคมที่จะทำให้เด็กและเยาวชนเติบโตโดยใช้ศักยภาพในเชิงสร้างสรรค์ โดยผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2 จำนวน 19 คน อาสาสมัครสาธารณสุขและอาสาสมัครพัฒนาสังคมและมนุษย์จำนวน 10 คน (ชาย 2 คน หญิง 8 คน) ครูโรงเรียน จำนวน 3 คน

ก) เริ่มต้นด้วยการนำเข้าข้อมูลจากการรวบรวมของเด็กนักเรียน ได้จัดเวทีโดยเริ่มต้นจากการที่อาสมัครเด็กนักเรียนนำเสนอ กระบวนการในการเก็บข้อมูลที่ผ่านมา และเสนอเกี่ยวกับทุนทางสังคมที่มีอยู่ในอำเภอใกล้เมือง (ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่พบเป็นทุนทางวัฒนธรรม และทรัพยากรที่มีอยู่ในสำนักงานเทศบาลที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์เต็มที่ เช่น วิทยุชุมชน) เพื่อเป็นข้อมูลนำร่อง และจัดโอกาสให้เด็กได้นำเสนอศักยภาพและความเห็นของตนในเวทีสาธารณะนี้

ข) จัดกระบวนการสุนทรียปรัศนี โดยแบ่งกลุ่มตามวัย เพื่อให้ความคิดเห็นของเด็กไม่ถูกจำกัดโดยอำนาจของผู้ใหญ่ ซึ่งกระบวนการสุนทรียปรัศนีมีวงจรการทำงาน 4 ระยะ[3]คือ

ระยะที่ 1 ร่วมค้นพบสิ่งที่ดีและชื่นชม (Discovery) เป็นการตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้ตอบคิดจากประสบการณ์ของตนเองในช่วงที่ดีที่สุด สะท้อนความคิดนั้นออกมาและค้นหาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จ

ระยะที่ 2 ร่วมถักทอฝันอย่างสมศักดิ์ศรี (Dream) เป็นการกระตุ้นให้ผู้ตอบจินตนาการถึงสิ่งที่คาดหวังในอนาคตร่วมกัน

ระยะที่ 3 ร่วมออกแบบอย่างสุนทรี (Design) จัดวางระบบความคิดในทางสร้างสรรค์ที่จะระดมสิ่งดีที่ดีที่มีอยู่มาออกแบบความหวังของกลุ่ม

ระยะที่ 4 ร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีเพื่อสังคม (Destiny) เป็นการวางเงื่อนไขในลักษณะพันธสัญญา ที่จะร่วมกำหนดบทบาทหน้าที่ ตามกำลังความสามารถ ความถนัดและทักษะตลอดจนการประเมินผลร่วมกัน

ค) ค้นพบประเด็นที่ต้องพิจารณาเพื่อหาความสนใจร่วมของคนในชุมชนและเด็กนักเรียน และค้นพบผู้ที่สนใจทำงานระยะยาวจากเวที

แม้ว่าในท้ายที่สุดกระบวนการกลุ่มได้ดำเนินมาจนสามารถให้แต่ละกลุ่ม คือ กลุ่มเด็ก เยาวชน 2 กลุ่ม และกลุ่ม ผู้อาวุโสและผู้ใหญ่ 1 กลุ่ม เสนอความใฝ่ฝันที่เป็นไปได้จริง และสามารถทำได้ด้วยศักยภาพของกลุ่มเองในช่วงเวลา 2-3 เดือน โดยพบว่ากลุ่มเด็ก 2 กลุ่ม เสนอความใฝ่ฝันที่อยากให้มีคลังสินค้าภูมิปัญญาของท้องถิ่น และ ต้องการให้โรงเรียนใกล้เมืองขยายห้องสมุด

[3] อุทัยวรรณ กาญจนกามล “สุนทรียปรัศนี ปฏิบัติการสู่ความเป็นเลิศของทีมงาน/ องค์กร/ ชุมชน” http//:www.scribd.com/doc/3926927/Appriciation-Inquiry-AI-1st-Edition)

ให้ใหญ่ขึ้น ส่วนกลุ่มผู้ใหญ่ ต้องการให้อำเภอใกล้เมืองเป็นพื้นที่นำร่องของโครงการดูแลเกี่ยวกับความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่า มีความต่างในความคิดความใฝ่ฝัน ของกลุ่มเด็กนักเรียนและผู้ใหญ่ในสองประการดังนี้

ประการแรก ชุมชนในความหมายและความผูกพันของเด็กนักเรียนและคนในชุมชนนั้นต่างกัน ซึ่งเห็นได้จาก จินตนาการร่วมของกลุ่มเด็กนักเรียนนั้น ชุมชนคือโรงเรียน มีเพียงส่วนน้อยที่จินตนาการถึงหมู่บ้านใกล้เมือง อาจเป็นเพราะเด็กส่วนใหญ่ไม่ได้มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ จึงมิได้มีความผูกพันกับชุมชนหมู่บ้านใกล้เมือง

ประการที่สอง ความใฝ่ฝันถึงชุมชนในเด็กและเยาวชนเกือบทั้งหมดจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเจริญทางวัตถุเช่นมีสระว่ายน้ำ มีรถไฟฟ้า เกมส์คอมพิวเตอร์ มีเพียงบางประเด็นที่ถูกกำหนดไว้ท้ายๆ ที่ต้องการชุมชนที่เป็นมิติของการโยงใยถึงทุนทางวัฒนธรรม ในขณะที่ กลุ่มผู้ใหญ่และผู้อาวุโส มีจินตนาการที่สนใจเกี่ยวกับเรื่องนามธรรม และสนใจการฟื้นฟูความเป็นชุมชนหมู่บ้านมากกว่า รวมทั้ง ไม่ต้องการให้เด็กติดกับความเจริญทางวัตถุโดยเฉพาะเรื่องเกมส์คอมพิวเตอร์

จากความต่างในทั้ง สองประเด็นที่วิเคราะห์ได้จากกระบวนการกลุ่มนั้นได้ถูกนำมาออกแบบในการกำหนดกิจกรรมที่ เชื่อมโยงสามชุมชนนี้เข้าด้วยกัน กล่าวคือชุมชนในความหมายที่เป็นโรงเรียน กับชุมชนที่เป็นหมู่บ้านที่รายล้อมโรงเรียนและชุมชนหมู่บ้านที่ครอบครัวของเด็กนักเรียนอาศัยอยู่ และ ร่วมกันเลือกกิจกรรมที่ทั้งทำให้เด็กได้ใช้เทคโนโลยีทันสมัยและยังคงไม่หลุดจากฐานวัฒนธรรมชุมชนดังจะเสนอในข้อต่อไป

3) สร้างเครือข่ายคนในชุมชนและกำหนดกิจกรรมที่สามารถดำเนินการอย่างมีส่วนร่วม และต่อเนื่อง

จากกระบวนการสุนทรียปรัศนี ที่เริ่มต้นจากคนจำนวนมาก ทำให้ค้นพบผู้ที่ให้ความสนใจในการทำงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนจริงจังจำนวนหนึ่งเท่านั้น จึงได้จัดประชุม บุคคลดังกล่าวและแต่งตั้งให้เป็นคณะทำงาน ซึ่งประกอบด้วย ผู้อาวุโสที่เข้าร่วมตั้งแต่เริ่มหารือโครงการ 2 คน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุข ตัวแทนคนในชุมชนที่เข้าร่วมประชุมในเวทีสุนทรียปรัศนีจนจบรายการ และครูแนะแนวที่เข้าร่วมตั้งแต่เริ่มแรก นักเรียนอาสาสมัครที่ทำงานร่วมกันตลอดกระบวนการ 9 คน

ในการประชุมครั้งนี้ได้ออกแบบให้ที่ประชุม พิจารณา และให้ความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากเด็กนักเรียนทั้งในเรื่องความรุนแรงและทุนทางสังคม จากนั้นนำเสนอให้ที่ประชุมพิจารณาความใฝ่ฝันที่ได้นำเสนอจากเวทีสุนทรียปรัศนี 3 ข้อซึ่งประกอบด้วย

ความใฝ่ฝันที่อยากให้มีคลังสินค้าภูมิปัญญาของท้องถิ่น ความต้องการให้โรงเรียนใกล้เมืองขยายห้องสมุดให้ใหญ่ขึ้น และ ความต้องการให้อำเภอใกล้เมืองเป็นพื้นที่นำร่องของโครงการดูแลเกี่ยวกับความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยตั้งเงื่อนไขการพิจารณาไว้ 3 ประการ คือประการแรกต้องเป็นกิจกรรมที่สามารถดำเนินการเป็นรูปธรรมและประเมินผลได้ในช่วง 2-3 เดือน ประการที่สอง กิจกรรมนั้นๆต้องตอบโจทย์ของการจัดการทางสังคมเกี่ยวกับความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และประการที่สาม กิจกรรมนั้นๆได้ระดมทรัพยากรและทุนทางสังคมที่มีอยู่ในพื้นที่ใกล้เมืองมาก่อให้เกิดประโยชน์

ซึ่งที่ประชุม เลือกทำกิจกรรม 2 ประการคือ ดี.เจ. น้อย และ กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน (Youth Counselor) โดยที่กิจกรรมดี.เจ. น้อย นี้ จะอบรมให้เด็กที่เป็นแกนนำทำหน้าที่เป็น ดี.เจ ในสถานีวิทยุชุมชนของเทศบาลใกล้เมืองทั้งภาคสาระและบันเทิงส่วนชมรมเยาวชนหรือกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน (Youth Counselor) นั้นเป็นกิจกรรมที่ทางโรงเรียนต้องดำเนินการอยู่แล้ว เนื่องมาจากมีเด็กนักเรียนบางคนและคุณครูได้รับการอบรมกิจกรรมดังกล่าวมา และจากข้อมูลของเด็กพบว่าในเรื่องที่เป็นส่วนตัวมากๆ เช่น ความรัก อกหัก พ่อแม่ทะเลาะกัน พ่อแม่เลิกกัน เด็กเลือกที่จะปรึกษาเพื่อนนักเรียนด้วยกันมากกว่า ชมรมนี้จะมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คำปรึกษาเรื่องการเรียน ชีวิตส่วนตัว ครอบครัว อันอาจถือว่าเป็นการป้องกันการเกิดปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และเป็นการชักชวนเพื่อนเข้ากลุ่มเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

4) ใช้นวัตกรรมใหม่เข้ามาจัดการทางสังคม ผ่านกิจกรรมสื่อวิทยุที่เชื่อมเครือข่ายเด็กและยึดโยงวัฒนธรรมดีงามของชุมชน

โดยที่กิจกรรม ดี.เจ. น้อย นี้ จะอบรมให้เด็กที่เป็นแกนนำทำหน้าที่เป็น ดี.เจ ในสถานีวิทยุชุมชนของเทศบาลใกล้เมือง ทั้งภาคสาระและบันเทิงและจะทดลองดำเนินรายการในช่วงปิดเทอม (เมษายน-พฤษภาคม) ทั้งนี้ได้มีกระบวนการในการใช้กิจกรรมดังกล่าวเพื่อขับเคลื่อนชุมชนให้สนใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังนี้

ก) ประสานให้เกิดกิจกรรมในโรงเรียนที่สามารถเชื่อมโยงกับกิจกรรม ดี.เจ. น้อย รวมทั้งขยายกลุ่มนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมโดยให้ นักวิจัยผู้ช่วย กระตุ้นให้ นักวิจัยชุมชน (เด็กนักเรียนแกนนำ) ประสานงานกับครูเพื่อเปิดตัวชมรม ดี.เจ.น้อย และเพื่อนช่วยเพื่อนในชั่วโมงกิจกรรมของโรงเรียน นอกจากนี้ยังให้มีการประกวดตราสัญลักษณ์ของชมรมเพื่อชิงรางวัล และรับสมัครผู้ที่ต้องการร่วมกิจกรรมอบรม ดี.เจ.น้อย

ข) สร้างเครือข่ายพี่เลี้ยงและแลกเปลี่ยนทักษะในการจัดรายการ ระหว่าง ดี. เจ.ที่ดำเนินรายการอยู่ในปัจจุบัน และกลุ่ม ดี.เจ.น้อย

การใช้สถานีวิทยุชุมชน เป็นพื้นที่ในการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการของเด็กนักเรียนในบรรยากาศที่เป็นกันเอง ได้สร้างให้เกิดการเรียนรู้และการซักถามอย่างมีสีสัน ตลอดจนในบรรยากาศดังกล่าว ได้เกิดเครือข่ายของเด็กนักเรียนที่จับคู่กับพี่เลี้ยง ดี.เจ. อย่างเป็นธรรมชาติ

ค) ออกแบบการจัดรายการที่สร้างเงื่อนไขให้เด็กนักเรียนได้สร้างสรรค์ และนำเสนอทั้ง สิ่งดีงาม หรือ ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในครอบครัวและชุมชน รวมทั้งได้ส่งเสียงให้สังคมรับรู้ทัศนะของเด็กเกี่ยวกับความรุนแรง และประเด็นอื่นๆที่อยู่ในความสนใจของวัยรุ่น

นอกจากนี้เวลาในการวางผังรายการวิทยุ จะเป็นเวลาที่เด็กสะดวกและปลอดภัย แนวคิดในการออกแบบรายการนั้น จะยึดข้อสรุปจากการประชุมที่ เชื่อมโยงความใฝ่ฝันของเด็กและผู้ใหญ่เข้าด้วยกัน ซึ่งจะเป็นรายการที่สานความสัมพันธ์ของคนในวัยต่างๆ อาจเป็นรายการเชิงวัฒนธรรม เช่น พิธีกรเด็กจะเชิญผู้ใหญ่ที่มีความรู้มาเป็นวิทยากร (อุ้ยสอนหลาน) เกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรม ของดีบ้านเรา เรื่องธรรมะ รวมทั้งรายการที่สะท้อนทัศนะของเด็กและเยาวชนในเรื่องความรุนแรง โดยยกเอาประเด็นความรุนแรงที่ได้จากการเก็บข้อมูลรวมทั้งรายการถามตอบปัญหาวัยรุ่นที่ได้ประเด็นมาจากโครงการเพื่อนช่วยเพื่อนในโรงเรียนมาตั้งเป็นประเด็นในการจัดทำรายการ ทั้งนี้เด็กนักเรียนที่เสนอตัวในการเป็น ดี.เจ. จัดส่งผังรายการคร่าวๆที่ตอบโจทย์ดังกล่าว

ง) ก่อกระแสสังคมให้รับรู้และติดตามกิจกรรมในเชิงบวกของเด็ก

การก่อกระแสครั้งนี้มีทั้งที่นักวิจัยและนักวิจัยผู้ช่วยเป็นคนออกแบบกิจกรรมและการให้เด็กนักเรียนร่วมออกแบบและก่อกระแสตามที่ตนเองต้องการการก่อกระแสที่นักวิจัยและนักวิจัยผู้ช่วยออกแบบคือ การก่อกระแสในโรงเรียนด้วยการมอบรางวัลประกวดตราสัญลักษณ์ หน้าแถวนักเรียนตอนเช้า ก่อกระแสในชุมชนใหญ่ด้วยการติดป้ายโปสเตอร์ไวนิลขนาดใหญ่ที่มีรูปของนักเรียนที่เข้าร่วมอบรม ดี.เจ.น้อย หน้าโรงเรียน หน้าสำนักงานเทศบาล และสี่แยกที่มีผู้คนคับคั่ง สำหรับการก่อกระแสที่เด็กนักเรียนมีส่วนร่วม นั้นนักวิจัยได้ออกแบบแผ่นพับที่มีเพียงรูปหมู่ของเด็ก รวมทั้งรูปเด็กแต่ละคนในระหว่างการอบรม และมอบให้เด็กไป ออกแบบคำพูดและนำไปถ่ายเอกสารคนละ 20 ชุดเพื่อนำไปแจกจ่ายเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านของตนเองรับฟังรายการ

จ) จัดรายการวิทยุและ ประเมินผลอย่างมีส่วนร่วม

การจัดรายการวิทยุครั้งนี้ เด็กนักเรียนได้จับกลุ่ม 2 - 3 คน เพื่อรับผิดชอบในการจัดรายการ โดยได้วางแผนและ ทดลองจัดในช่วงปิดภาคการศึกษาทั้งภาคกลางวันและตอนเย็น รวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กได้จับคู่ร่วมจัดกับ ดี.เจ. พี่เลี้ยง โดยได้ตั้งประเด็นหลักว่าเด็กทุกคนต้องสื่อสารเกี่ยวกับความรุนแรงในเด็กและเยาวชนอย่างน้อย 1 ใน 3 ของการจัดทั้งหมด ในช่วงทดลองได้ตั้งประเด็นว่า “เด็กอยากบอก” ซึ่งเด็กบางส่วน พูดเกี่ยวกับความรักในวัยเด็ก หรือ อกหักทำอย่างไรดี โดยกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการสื่อคือเยาวชนด้วยกัน เด็กบางกลุ่มนำเสนอ เกี่ยวกับความ

เข้าใจผิดที่ผู้ปกครองมีต่อการใช้เทคโนโลยีของเด็ก เด็กกลุ่มนี้ชี้ให้เห็นถึงช่องว่างของความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีระหว่างผู้ปกครองกับเด็ก โดยผู้ปกครองจะรู้สึกระแวงเวลาเด็กค้นอินเตอร์เนทนาน ด้วยกลัวว่าลูกจะแอบเข้าไปดูภาพลามก

สำหรับการประเมินผลได้ออกแบบการประเมินผลทั้งที่ให้เด็กมีส่วนร่วมในการประเมินผู้ฟังในรูปของแบบบันทึกความคิดเห็นของผู้ฟังที่โทรศัพท์ร่วมรายการโดยประเมินทั้งลักษณะของรายการ (สาระ บันเทิง) และประเมินความเห็นต่อภาพลักษณ์ของเยาวชน โดยใช้รางวัลเป็นแรงจูงใจ นอกจากนี้ เด็กจะมีการประเมินตนเอง (self-assessment) เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงของตนเองทั้งในด้านจิตวิทยา และพฤติกรรม (ที่จะเป็นเงื่อนไขสู่ความรุนแรง) รวมทั้งสุ่มสัมภาษณ์เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงของเด็กในทัศนะของผู้ปกครอง

ฉ) ประสานงานกับโครงสร้างที่เป็นทางการของโรงเรียน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมระยะยาว

จุดเริ่มต้นของการทำงานในครั้งนี้ใช้กลไกการทำงานกับโครงสร้างที่เป็นทางการของโรงเรียนค่อนข้างน้อย ในช่วงแรกเป็นเพียงการหารือและได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหารโรงเรียน โดยทางโรงเรียนได้มอบหมายให้อาจารย์แนะแนวซึ่งมีบุคลิกเฉพาะตัวที่เป็นมิตรและใส่ใจกับปัญหาของเด็กนักเรียนเข้าร่วมในการทำงาน ตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมารูปแบบการทำงานเป็นการประสานงานกับอาจารย์ท่านดังกล่าวเป็นหลักในช่วงเดือนสุดท้ายนี้เองที่ทางโรงเรียนได้บูรณาการโครงสร้างที่โรงเรียนมีอยู่คือกิจกรรมประชาสัมพันธ์ในโรงเรียนเข้ากับกิจกรรมดี.เจ.น้อย.ทำให้เกิดระบบรองรับในระยะยาวขึ้น

2. พื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ชายแดน: หมู่ 15 อำเภอชายแดน จ. เชียงใหม่

2.1 ข้อมูลพื้นที่

พื้นที่หมู่ 15 อำเภอชายแดน จ. เชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าลาหู่ดั้งเดิมที่ตั้งรกรากอยู่ที่ดอยเทือกหนึ่งติดชายแดนพม่า หมู่บ้านดังกล่าวมีอายุมากกว่า 150 ปี ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 148 กิโลเมตร ประชากรมีการโยกย้ายสูง ปัจจุบันมีจำนวนประมาณ 283 หลังคาเรือน 1.512 คน ชาย 768 คน หญิง 744 คน ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน หมู่บ้านที่ใหญ่ที่สุดคือหมู่บ้านโป่งเปา (ชื่อสมมุติ) ซึ่งประกอบด้วยประชากร 78 หลังคาเรือน รองลงมาคือมี 70 หลังคาเรือน อีก 3 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือน 57, 44 และ 34 หลังคาเรือน ตามลำดับ ชาวบ้านนับถือผี (ยกเว้น 1 หมู่บ้านที่นับถือศาสนาคริสต์) และ มีชีวิตผูกพันกับดอยเทือกดังกล่าว แต่เดิมชาวบ้านทำไร่ ทำนา ทำสวน และหาของป่าเป็นหลัก หลังจากที่ชาวบ้านโป่งเปา และชาวบ้านละแวกใกล้เคียงขายที่ไร่ที่นาเกือบทั้งหมดจำนวนหลายพันไร่ให้กับนายทุนสวนส้ม ชาวบ้านปัจจุบันจึงมีอาชีพหลักรับจ้างทั่วไปในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งในฤดูการเก็บเกี่ยว ก็จะมีบางกลุ่มออกจากหมู่บ้านมา

รับจ้างเก็บผลผลิต ทั้งข้าว ลำไย ลิ้นจี่ และพักพิงนอกหมู่บ้านชั่วคราว ชาวบ้านที่นี่ไม่รับจ้างในสวนส้มเนื่องจากเป็นงานที่ต้องเสี่ยงต่อสารเคมีและยาฆ่าแมลง คนงานในสวนส้มละแวกนั้นทั้งหมดเป็นแรงงานต่างด้าว ซึ่งเป็นคนไทยใหญ่ที่ข้ามมาจากฝั่งพม่า อย่างไรก็ตามชาวบ้านยังคงใช้ทรัพยากรป่าไม้ในการเลี้ยงชีพ เช่น การหาของป่า และตัดไม้ไผ่มาสร้างที่อยู่อาศัย รวมทั้งบางส่วนยังคงทำสวนชา สวนลิ้นจี่ และบางคนเลี้ยงแพะที่ได้รับการสนับสนุนเพื่อพัฒนาอาชีพจากทหาร

ภาพลักษณ์ด้านลบของหมู่บ้านนี้เห็นได้ชัด จากการที่ หมู่บ้านในระแวกนี้อยู่ในรายชื่อทางราชการในฐานะของหมู่บ้านที่ต้องเฝ้าระวังในเรื่องปัญหายาเสพติด ในขณะที่ในความทรงจำของผู้เฒ่าผู้แก่ และคนวัยกลางคนในหมู่บ้าน เต็มไปด้วยประวัติศาสตร์ของการต่อสู้เพื่อให้คนในชุมชนพ้นจากการติดยา เช่น เป็นหมู่บ้านแรกๆ ที่ร่วมกับศูนย์บำบัดยาเสพติดในการใช้วัฒนธรรมชุมชน (พิธีกรรม และการหักดิบ) ในการบำบัดยาเสพติด หรือการเรียกร้องความเป็นธรรมจากภาคราชการ เช่นการละเมิดสิทธิมนุษยชน การเรียกร้องสิทธิความเป็นพลเมืองไทย หรือการมีบัตรประชาชน ประสบการณ์ในการต่อสู้ของคนในหมู่บ้านต่อการถูกเอารัดเอาเปรียบและการต่อสู้ด้านสิทธิทำให้ ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านซึ่งเป็นผู้หญิงได้รับรางวัลสตรีปกป้องสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ปี 2551 จากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่สำคัญพบว่ามี “กลไกทางวัฒนธรรมเฝ้าระวังและไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้งในชุมชน” โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านตัดสินความขัดแย้งไกล่เกลี่ยด้วยการปรับไหม เป็นต้น

ในหมู่บ้านมีสถานีอนามัยประจำหมู่บ้าน ซึ่งหัวหน้าสถานีอนามัยเป็นชนเผ่าลีซู ทำให้ไม่มีปัญหาอคติทางชาติพันธุ์ อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงบริการสมัยใหม่ได้ง่าย ทำให้คนในชุมชนพึ่งพิงยาแผนปัจจุบันเป็นหลัก ส่งผลให้ขาดความรู้การสืบทอดภูมิปัญญาในการรักษาตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์ ในขณะที่ ครูในโรงเรียนที่ทั้งหมดเป็นคนพื้นราบ จึงมีปัญหาเกี่ยวกับอคติต่อเด็กในโรงเรียน โรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านดังกล่าวทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนจำนวนประมาณ 250 คน หลังจากจบการศึกษาแล้ว เด็กนักเรียนส่วนใหญ่จะเรียนต่อในโรงเรียนประชาสงเคราะห์ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำจนจบชั้นภาคบังคับคือมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือบางคนก็จะเรียนต่อจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งนี้เพราะเป็นโรงเรียนที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายทั้งในค่าเล่าเรียน ค่าที่พักและอาหาร มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่จะเรียนในโรงเรียนสังกัดประถมศึกษาที่อยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียง เด็กและเยาวชนที่จบการศึกษาเกือบทั้งหมดมักจะไปหางานทำในเมืองหรือต่างจังหวัดที่มีเพื่อนฝูงเคยทำงานมาก่อน ยกเว้นเมื่อแต่งงานมีลูกแล้วอาจจะกลับเข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน สำหรับพื้นที่นี้ยังไม่มีโครงสร้างของกลุ่มเยาวชน

2.2 แนวคิดของชุมชนในเรื่องเด็กและความรุนแรง

ก) ความหมายของความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

เนื่องจากประสบการณ์ที่คนในหมู่บ้านชายแดนพานพบในชีวิตประจำวันต่างไปจากชุมชนพื้นราบ หรือแม้แต่ชุมชนชาวเขาที่ไม่อยู่ติดชายแดน ดังนั้น การให้ความหมายของความรุนแรงจึงมีมิติที่ต่างออกไป ข้อที่น่าสังเกตก็คือ ชุมชนไม่ได้จำแนกความต่าง ระหว่างความรุนแรงที่เกิดขึ้นในเด็กและเยาวชน และความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับคนกลุ่มอื่นๆออกจากกัน โดยคนในชุมชนเห็นว่าความรุนแรงที่เกิดในเด็กและเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นผลจากความรุนแรงในภาพรวมทั้งหมด การให้ความหมายของความรุนแรงในทัศนะของกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดน มีทั้งเป็นผลของการกระทำที่เกิดจากบุคคล โครงสร้างทางสังคม และวัฒนธรรม หากพิจารณาจากมิติของการกระทำของบุคคล ความรุนแรงเป็นการกระทำทั้งทาง กาย วาจา ที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ทางร่างกาย จิตใจ เสื่อมเสียชื่อเสียงทางสังคม และสูญเสียความมั่นใจในตัวเอง รวมทั้งการละเมิดทางเพศ นอกจากนี้ยังรวมความถึง การถูกโครงสร้างของรัฐ โครงสร้างทางการเมือง ใส่ร้าย กดขี่ เอาเปรียบ และการถูกทำร้ายทางจิตวิญญาณเช่นการละเมิดจารีตหมู่บ้าน

ข) สาเหตุของความรุนแรง

สาเหตุสำคัญที่ได้รับการกล่าวถึงประกอบด้วย

ประการแรก การที่สังคมก้าวเข้าสู่วัตถุนิยม ทำให้ทั้งคนในชุมชน เด็กและเยาวชนเห็นความสำคัญของการมีเงินทอง และต้องการสิ่งล่อใจเพิ่มขึ้น เช่น โทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ๆ รวมทั้ง การเปลี่ยนแปลงทัศนะต่อการใช้ชีวิตของคนในชุมชนที่ รังเกียจการใช้แรงงาน ต้องการได้เงินมาง่ายๆ การยอมรับคนที่มีเงินโดยไม่สนใจที่มาของเงินนั้น และยอมเสี่ยงโดยหวังว่าหากประสบความสำเร็จจะได้เงินก้อนโต อันเป็นเหตุให้คนส่วนใหญ่ไม่ลังเลกับการพัวพันกับยาเสพติด ทัศนะนี้จะเห็นได้จากคำบอกเล่าที่ว่า “เมื่อก่อนใครโดนจับ (ด้วยข้อหายาเสพติด) คนในครอบครัวกินไม่ได้นอนไม่หลับ เดี๋ยวนี้เดินเข้าเดินออกคุก” นอกจากนี้ยังทำให้คนรุ่นใหม่สามารถละเมิดจารีตของชุมชนได้เพียงเพื่อแลกกับเงินตราและความมั่งคั่ง

ประการที่สอง การขาดการสืบทอดวัฒนธรรมและจารีตอันดีงามของคนในชุมชน และการขาดทางเลือกในการประกอบอาชีพ

ประการที่สาม อคติทางเชื้อชาติที่คนภายนอกและหน่วยงานภาครัฐมีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ ว่าเป็นคนโง่ ขี้เกียจ ค้ายา ทำลายป่า โดยไม่แยกแยะ ไม่มองความเป็นจริง และไม่พิจารณาสาเหตุสลับซับซ้อนที่อยู่เบื้องหลัง ก็เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ถูกกระทำรุนแรงอื่นได้อีก เช่นการที่เด็กนักเรียนถูกลงโทษอย่างรุนแรงแบบที่ครูไม่กล้ากระทำกับเด็กพื้นราบ

2.3 สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่

สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่นี้มีความสลับซับซ้อนและเป็นความรุนแรงที่มีมิติฝังลึกทางประวัติศาสตร์ซึ่งมีรากฐานสัมพันธ์กับอคติที่คนพื้นราบและภาคราชการมีต่อกลุ่มชาติ

พันธุ์ การเข้ามาของยาเสพติดและการทำงานขององค์กร(พัฒนาเอกชน)ภายนอกที่ทำงานกับกลุ่มชาติพันธุ์โดยขาดความเข้าใจความละเอียดอ่อนในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ อาทิเช่น

ในยุคของรัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งประกาศสงครามยาเสพติด กลุ่มทหารพรานได้จับกุมผู้ชายเกือบทั้งหมดในหมู่บ้านไปกักขัง และสอบสวนโดยการทรมานในเขตทหาร ทำให้มีการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านและนักพัฒนาเอกชนในขณะนั้น เพื่อต่อรองให้ปล่อยตัวชาวบ้าน รวมทั้งให้มีการสอบสวนอย่างโปร่งใส ปัจจุบัน คนในหมู่บ้านถูกจับกุมเรื่องยาเสพติดบ่อยมาก หลังสุด ผู้หญิงชนเผ่า 11 คนถูกจับกุมที่สนามบินเชียงใหม่ในข้อหาลักลอบขนยาเสพติด โดยชาวบ้านวิเคราะห์ว่าเป็นการถูกหลอกให้ไปถูกจับกุม เนื่องจากเป็นการจับกุมที่สนามบินซึ่งชาวบ้านไม่มีตั๋วเครื่องบินแต่ถูกนัดให้ไปรับตั๋วเครื่องบินที่หน้าเคาเตอร์ในสนามบิน ผู้ถูกจับกุมครั้งนี้ถูกตัดสินจำคุก 20 ปี ทำให้เด็กในครอบครัว 11 ครอบครัว กำพร้าแม่ และปัจจุบันมีเด็กเยาวชนวัยประมาณ 10 ขวบขึ้นไปเริ่มเสพยา

นอกจากนี้ในช่วงประมาณปี 2535 ซึ่งมีการระบาดอย่างหนักของโรคเอดส์ ชุมชนนี้มีผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์สูง ทำให้มีการเข้ามาขององค์กรพัฒนาเอกชนต่างชาติที่ทำงานเชิงสงเคราะห์ เรื่องทุนการศึกษาแก่เด็ก โดยมีค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนแก่ผู้นำบางคนในหมู่บ้าน ทำให้ทัศนะการทำงานสาธารณะในหมู่บ้านที่เคยทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการและให้ความสำคัญของเงินเป็นเพียงปัจจัยเสริมในการทำงาน เปลี่ยนเป็นการทำงานชุมชนที่ต้องมีเงินเป็นตัวตั้งและต้องได้รับค่าตอบแทน รวมทั้งมีการทะเลาะเบาะแว้งในชุมชนเรื่องความไม่โปร่งใสในการบริหารเงิน และการเลือกให้ทุนในระหว่างเครือญาติและพวกพ้อง ช่วงหลังสุด (ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ 2553) เกิดความขัดแย้งอย่างมากอันเป็นความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม โดยผู้ประสานงานขององค์กรพัฒนาเอกชนดังกล่าวซึ่งเป็นคนลาหู่ ได้ดึงดันที่จะละเมิดจารีตหมู่บ้านโดยไม่ฟังคำทัดทานจากผู้อาวุโส ในการนำเถ้ากระดูกของนักพัฒนาเอกชนต่างชาติเข้ามาฝังในป่าช้าของหมู่บ้าน ผู้อาวุโสในหมู่บ้านอธิบาย ระดับของความรุนแรงนี้ว่า เป็นปรากฏการณ์ที่ไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์ของคนลาหู่ ตามจารีตห้ามนำเถ้ากระดูกของคนภายนอกเข้ามาในหมู่บ้าน แม้คนในหมู่บ้านที่ย้ายออกไปอยู่ที่อื่น ก็สามารถฝังได้เพียงในป่านอกเขตหมู่บ้านเท่านั้น การละเมิดจารีตจะนำหายนะเข้ามาสู่ชุมชนทั้งชุมชน

ปัญหาความรุนแรงยังเกิดขึ้นในรั้วโรงเรียน ที่คนในชุมชนบอกเล่าก็คือ ครูมักจะลงโทษนักเรียนอย่างรุนแรงเช่นการเอาศีรษะโขกกระดาน มัดมือไขว้หลังแล้วขังในห้องน้ำ ซึ่งเป็นความรุนแรงอันเกิดจากทั้งอคติทางชาติพันธุ์ที่ครูพื้นราบมีต่อเด็กชนเผ่า และทัศนะเชิงลบต่อเด็กที่มาจากครอบครัวที่ครูเห็นว่ายุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ล่าสุดก่อนที่โครงการวิจัยนี้จะเริ่มต้นประมาณ 3

เดือน ชาวบ้านได้รวมตัวกันขับไล่ครูที่ทำร้ายเด็กออกจากโรงเรียน และขณะนี้ครูคนดังกล่าวถูกย้ายออกจากพื้นที่

โดยภาพรวมขณะนี้ชุมชนประกอบด้วย 2 กลุ่มคน คือกลุ่มที่ฝักใฝ่กับผู้นำใหม่ที่สัมพันธ์กับองค์กรพัฒนาเอกชนต่างชาติและผู้นำดั้งเดิมที่ยึดจารีตและเคยทำงานต่อต้านกับยาเสพติดมาก่อนส่วนความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น โรงเรียนเชื่อมกับมูลนิธิขององค์กรเอกชนต่างชาติ (ที่ระยะหลังมีโครงการส่งเสริมอาชีพเช่น ทอผ้า ทำไม้กวาด) โดยส่งเด็กนักเรียนเข้าไปทำกิจกรรม ในวิชาเกี่ยวกับการงานอาชีพ ส่วนความสัมพันธ์กับชุมชนในภาพรวมช่วงหลังที่เปลี่ยนผู้อำนวยการใหม่ ก็มีแนวโน้มที่ดีขึ้น

อย่างไรก็ตามเงื่อนไขทางจารีตที่ยังมีประสิทธิภาพอยู่ในปัจจุบันคือกลไกของกรรมการอาวุโสในหมู่บ้านในการจัดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ด้วยการปรับไหม ในชุมชน ที่ผ่านมามีในประเด็นที่คนในชุมชนขายยาเสพติดให้กับเด็กในชุมชน และการหาข้อตกลงของเยาวชนหญิงที่ตั้งท้องและต้องการปรับไหมฝ่ายชาย

2.4 รูปแบบการจัดการอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่ชายแดน

ยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อน

ยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนทางสังคมโดยการมีส่วนร่วมของเด็กเยาวชน และคนในชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดนที่มีปัญหาซับซ้อนที่พอทำได้ในช่วงนี้ เป็น การสร้างความมั่นใจในอัตลักษณ์ของคนลาหู่ ซึ่งเป็นการสร้างพลังความเชื่อถึงการมีสิ่งดีๆในตนเอง อันจะนำไปสู่การจัดการเรื่องอื่นต่อไป ความสำคัญของประเด็นนี้ได้จากการวิเคราะห์ร่วมกันระหว่าง ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส และเยาวชน รวมทั้งสังเกตเห็นประเด็นของการถูกตีตราและความรู้สึกต่ำต้อยที่ปรากฏในกระบวนการกลุ่ม สุนทรียปรัศนี ดังจะกล่าวถึงต่อไป

รูปแบบการจัดการอย่างมีส่วนร่วม

กระบวนการทำงานในพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ชายแดน หมู่ 15 ประกอบด้วย

1) ประชุมทำความเข้าใจ เกี่ยวกับการทำงานวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน

ในเบื้องต้นได้พูดคุยทำความเข้าใจในประเด็นของการทำงานวิจัย ร่วมกับตัวแทนหลายวัย และกลุ่มแกนนำ ที่คาดว่าจะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เช่น เด็กเยาวชนที่ยังอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ผู้อาวุโส กลุ่มแม่บ้านและพ่อบ้าน นายกเทศมนตรี ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการการศึกษา กรรมการหมู่บ้านและ ผู้อำนวยการโรงเรียน

2) หาข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านและสถานการณ์ความรุนแรงอย่างไม่เป็นทางการ

สนทนากลุ่มกับเยาวชน กลุ่มพ่อบ้านแม่บ้านและ ผู้อาวุโส ในรูปแบบที่เป็นกันเอง เช่นในระหว่างการรับประทานอาหาร ในวงน้ำชา ตลอดจนสัมภาษณ์แบบลึกกับผู้อำนวยการโรงเรียน

3) จัดเวทีเพื่อระดมสมองในบรรยากาศเชิงบวกโดย กระบวนการสุนทรียปรัศนี

จากข้อมูลที่ได้เบื้องต้นพบว่ามีความซับซ้อนของความรุนแรงและความแตกร้าวในพื้นที่ จึงคิดว่าการจัดให้มีการประชุมที่เน้นการมองหาทางออกของปัญหาอย่างสร้างสรรค์โดยยึดเอาทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน น่าจะเป็นหนทางที่ดีที่สุด จึงเลือกใช้การประชุมกลุ่มโดยวิธี สุนทรียปรัศนี

ก) จัดกระบวนการสุนทรียปรัศนี

กระบวนนี้ต้องการให้มีการแลกเปลี่ยนและมองเห็นทางเลือกที่หลากหลาย จึงเลือกผู้เข้าร่วมประชุมที่หลากหลาย ซึ่งประกอบด้วย คนลาหู่จากหมู่บ้านใกล้เคียงที่คนในชุมชนรู้จักและสามารถมีชีวิตสัมพันธ์กับโลกภายนอกโดยที่ไม่ยุ่งกับยาเสพติด เยาวชนที่เคยมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านและสนใจ ในการทำงานนี้ กลุ่มชาติพันธ์ไทยใหญ่ที่อยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียง สำหรับคนในหมู่บ้านผู้ที่เข้าร่วมค่อนข้าง จะเป็นตัวแทนของผู้นำในหมู่บ้าน นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4-5 โรงเรียนโป่งเปา ทั้งหมดเป็นชนเผ่า ลาหู่ จำนวน 13 คน เยาวชนจำนวน 11 คน เป็นไทยใหญ่จำนวน 6 คนและ ลาหู่ 5 คน ผู้นำจำนวน 7 คนเป็นไทยใหญ่ 1 คน ลาหู่ 6 คน มีข้อสังเกต คือ ไม่มีตัวแทนครูเข้าร่วมในเวที (แม้ว่าทราบภายหลังว่าเนื่องจากครูติดภาระกิจนำนักเรียนไปเข้าแข่งขันประกวดทักษะฝีมือในระดับเขตและกลับไม่ทันวันนัด แต่ก็พบว่าการทำงานในช่วงต่อมาก็ไม่มีตัวแทนของโรงเรียนเข้าร่วมแต่อย่างไร) ได้มีกระบวนการกลุ่มเพื่อหาความใฝ่ฝันของชุมชนของตนและเลือกประเด็นที่จะนำไปสู่ความใฝ่ฝันนั้น โดยการแบ่งกลุ่มตามวัย ซึ่งประกอบด้วย เด็กเล็ก เยาวชน วัยทำงานและผู้อาวุโส ทั้งนี้เพื่อให้แต่ละกลุ่มได้นำเสนอเสียงของตนเองโดยไม่ถูกผู้ที่อาวุโสกว่ากดทับความเห็น ท้ายที่สุดทุกกลุ่มได้นำข้อเสนอของตนให้กับทุกกลุ่ม และ นำประเด็นทั้งหมดมาลงความเห็นร่วมกัน

ประเด็นที่กลุ่มทั้งหมดเลือกและให้ความสำคัญ ตามลำดับมี 4 ประการคือ อยู่ห่างจากยาเสพติด ให้ความรู้กับเด็กเรื่องยาเสพติด ส่งเสริมให้เยาวชนมีกิจกรรมทำเพื่อห่างไกลจากยาเสพติดและ การใช้มาตรการที่รุนแรงแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด (ข้อเสนอในที่ประชุมใช้คำว่า ‘คนเสพตาย คนขายประหารชีวิต’) จากนั้นให้กลุ่มระดมสมอง เพื่อเลือกเพียงกิจกรรมเดียวที่จะดำเนินการจริงในช่วง 2-3 เดือนข้างหน้า ทั้งนี้มีเงื่อนไขว่าให้เป็นกิจกรรมที่กลุ่มสามารถดำเนินได้ด้วยทุนหรือศักยภาพที่ชุมชนตนเองมีอยู่แล้ว พบว่ากลุ่มแต่ละวัยมีข้อเสนอต่างกัน ดังนี้

กลุ่มเด็กนักเรียน ต้องการทำกิจกรรมเกี่ยวกับทักษะฝีมือ เช่น ทอผ้า ทำไม้กวาด

กลุ่มเยาวชน เสนอ โครงการ “สืบสานวัฒนธรรมดนตรีชนเผ่า เยาวชนห่างไกลยาเสพติด”

กลุ่มผู้ใหญ่และผู้อาวุโส (ที่มีบางคนมาจากนอกหมู่บ้าน) เสนอโครงการ “ตาสับปะรด” เพื่อสอดส่องความประพฤติ และ จัดกิจกรรมที่คาดว่าจะทำให้เด็กห่างจากยาเสพติด เช่น เข้าค่ายการเรียนรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจน จัดกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้รู้จักตนเองและมีความรับผิดชอบ รวมทั้งให้เด็กมีทักษะในการแยกแยะถูกผิด รวมทั้ง ให้ทางเลือกในการประกอบอาชีพ

ข) ค้นพบประเด็นละเอียดอ่อนที่ต้องพิจารณา

ในระหว่างกระบวนการกลุ่ม ได้สังเกตพบประเด็นที่น่าสนใจซึ่งได้หยิบยกไปพูดคุยในเวทีเล็ก และใช้เป็นข้อพิจารณาในการดำเนินกิจกรรม

ประการแรก ในกระบวนการกลุ่มได้เห็นวาทกรรมที่ฝังลึกในเด็กชนเผ่าว่าตนเองไม่ใช่คนไทย และถูกตอกย้ำว่าชีวิตพัวพันกับยาเสพติด สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นจากการที่กลุ่มเด็ก ตั้งชื่อกลุ่มของตนเองว่า ‘เด็กไทย’ (ซึ่งอาจถือว่าเป็น วาทกรรมโต้ตอบกับการถูกแบ่งแยกว่ามิใช่ไทย) และจากคำขวัญที่เด็กเลือกให้กลุ่มของตนว่า เด็กไทยเข้มแข็ง ‘ห่างไกลยาเสพติด’

ประการที่สอง การไม่ได้รับสัญชาติไทยเป็นประเด็นที่มีความสำคัญมาก จะเห็นได้จากการที่กลุ่มผู้ใหญ่ตอบว่าความภาคภูมิใจในชีวิตคือการได้รับสัญชาติไทย

ประการที่สาม ความใฝ่ฝันที่จะให้หมู่บ้านปลอดยาเสพติด เป็นประเด็นที่ทุกกลุ่มให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก

ประการที่สี่ มาตรการในการจัดการเรื่องยาเสพติดที่กลุ่มวิเคราะห์และให้ความเห็นร่วมกัน มีทั้ง การจัดการที่รุนแรงเด็ดขาด (คนเสพตายตนขายประหารชีวิต) การแก้ไขแบบปัจเจก (อยู่ ห่างจากยาเสพติด) ด้วยการมุ่งไปยังกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นเป้าหมายหลัก (ให้ความรู้เรื่องยาเสพติดและส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีกิจกรรมทำ) และการทำงานในเชิงฟื้นฟูวัฒนธรรม

ประการสุดท้าย ความรู้สึกไม่มั่นใจในตัวเองของเยาวชนลาหู่ เมื่ออยู่ในท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์อื่น สิ่งเหล่านี้สังเกตพบจาการที่เยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยใหญ่ ซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าแต่สื่อสารภาษาไทยได้ดีกว่า ยึดกุมประเด็นในการพูดคุย

4) ประชุมในบรรยากาศเป็นกันเองกับผู้นำและตัวแทนกลุ่มเยาวชน เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการเกี่ยวกับเด็กและ เยาวชนในหมู่บ้าน และหารือกิจกรรมที่ดำเนินการได้จริง

เนื่องจากเวทีแบบเป็นทางการมีผู้เข้าร่วมที่หลากหลาย จึงได้เชิญผู้อาวุโสและผู้นำในหมู่บ้าน เพื่อหารือ ความเป็นไปได้จริงในการดำเนินกิจกรรมเบื้องต้นในระยะ 2-3 เดือน โดยตัดสินใจที่จะเชิญเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่เท่านั้น จากการพูดคุยอภิปราย พบว่า

ก) เงื่อนไขขณะนี้ คนในชุมชนไม่เห็นความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาผ่านโครงสร้างที่มีอยู่ในชุมชน จึงเสนอให้ตั้งโครงสร้างการทำงานในกลุ่มเยาวชนแยกออกมาจากโครงสร้างใหญ่ รวมทั้งต้องไม่รีบเร่งในการตั้งกรรมการ แต่ค่อยๆคัดสรรเยาวชนเข้ามาเป็นทีมทำงาน

ข) คนในชุมชนเห็นว่าการที่หมู่บ้านอยู่ในสภาพเกือบแตกสลายดังปัจจุบันมีสาเหตุใหญ่ที่นับวันยิ่งยากจะจัดการคือ โครงสร้างทางสังคม การเมือง และ เศรษฐกิจ และผลประโยชน์ ที่ทำให้คนในเขตชายแดนตกเป็นเครื่องมือและตกเป็นเหยื่อ โดยเฉพาะในประเด็นการค้ายาเสพติด สาเหตุอีกประการหนึ่งที่พัวพันกับประเด็นแรก แต่น่าจะพอจัดการได้ก็คือ การถูกทำให้ยอมรับ อัตลักษณ์ด้านลบ หรือ การถูกทำให้รู้สึกฝังลึกว่าตนต่ำต้อย ชีวิตสัมพันธ์แต่สิ่งไม่ดี ไม่มีอะไรที่น่าภาคภูมิใจในความเป็นคนลาหู่

ค) คนในชุมชนได้คัดเลือกกิจกรรมที่มีเป้าหมายในการ*สร้างความมั่นใจในความเป็นชาติพันธ์ ลาหู่* โดย ขับเคลื่อนจากประเด็นวัฒนธรรม ทั้งนี้ได้ร่วมกันวิเคราะห์และลงความเห็นว่า จุดแข็งในเชิงวัฒนธรรมที่ทั้งคนในชุมชนลาหู่เอง และคนภายนอกกลุ่มชาติพันธุ์ ต่างก็ยอมรับ ก็คือ ‘องค์ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพร’ โดยต้องการกระตุ้นให้เยาวชนในชุมชนเห็นความสำคัญของความรู้ของชาวลาหู่เกี่ยวกับสมุนไพร และเน้นไปที่สมุนไพรที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

5) แกนนำเยาวชนดำเนินกิจกรรมสืบค้นเรื่องราวสมุนไพรจากเพลงพื้นบ้านและจากการเดินป่า

จากการที่มีเยาวชนนำเสนอโครงการเกี่ยวกับดนตรีชนเผ่า ทางผู้อาวุโสที่เป็นที่ปรึกษากิจกรรม เห็นว่า ก่อนที่จะก้าวกระโดดไปจัดตั้งวงดนตรี ควรที่จะได้ทบทวนเพลงพื้นบ้านของคนลาหู่ เพื่อซึมซับวัฒนธรรม และชัดเจนในจุดยืนก่อนว่า ดนตรีที่ว่านั้นจะรังสรรค์สิ่งใด หรือจะแก้ไขปัญหา อะไร และเนื่องจากคนส่วนใหญ่สนใจในประเด็นสมุนไพร จึงได้ประสานสองสิ่งเข้าด้วยกันโดยให้ เยาวชนไปสืบค้นเพลงที่กล่าวถึงสมุนไพร หรือพันธุ์พืชในป่า จากนั้นจึงจะจัดกิจกรรมเดินป่า

ก) สร้างเงื่อนไขในนักวิจัยชุมชนได้ซึมซับ เรียนรู้ความลึกซึ้งของวัฒนธรรมลาหู่กับผู้อาวุโส ผู้รู้ในหมู่บ้าน ผ่านกิจกรรมสืบค้น บันทึก และแปลความหมาย เพลงพื้นบ้านของชนเผ่า ที่ว่า ด้วยเรื่องสมุนไพร พบว่ามีแกนนำเยาวชนเพียงคนเดียวที่ทำการสืบค้น เพลงและ

ความหมาย ซึ่งพบว่ากิจกรรมในลักษณะนี้ไม่สามารถขับเคลื่อนหรือประสานคนในชุมชนเข้าด้วยกันได้

ข) จัดกิจกรรมการเดินป่าเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาเรื่องสมุนไพรของชนลาหู่

เนื่องจากิจกรรมนี้สอดคล้องกับชีวิตเด็ก พบว่ากิจกรรมนี้สามารถดึงเด็กในชุมชนเข้าร่วมได้โดยมีผู้ใหญ่ผู้รู้ในชุมชนเป็นวิทยากร นอกจากนี้กิจกรรมยังทำให้ค้นพบเด็กอีก 2 คนซึ่งมีความสนใจในเรื่องสมุนไพรอย่างมาก และเห็นความสามารถของแกนนำเยาวชนในการจัดตั้งและดูแลเด็กเล็ก ซึ่งน่าจะสนับสนุนให้มีกิจกรรมในการตรึงเด็กเหล่านี้ไว้ให้มีกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป

6) ประเมินผลได้ทำการประเมินผลโดยการสัมภาษณ์ ผู้อาวุโส เด็ก และเยาวชน ที่เข้าร่วมกิจกรรม

3. เปรียบเทียบพื้นที่การศึกษา

ข้อแตกต่างที่ชัดเจนที่สุดของความรุนแรงในทัศนะของชุมชนใกล้เมืองและชุมชนชาติพันธุ์ชายแดน คือความหมายของความรุนแรงที่เชื่อมโยงกับมิติทางวัฒนธรรมหรือในมิติจิตวิญญาณ ซึ่งพบชัดเจนว่าทัศนะของคนลาหู่ นั้นมีการให้ความหมายชัดเจนในความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ตั้งแต่ อคติหรือการดูถูกเหยียดหยามในความเป็นคนลาหู่ การละเมิดกฎจารีตของหมู่บ้านซึ่งจะนำพาความไม่สงบสุขหรือหายนะมาสู่ทุกคนในชุมชน นอกจากนั้นยังมีประเด็นที่มีทั้งความเหมือนและต่างกันดังนี้

3.1 แนวคิดของชุมชนในเรื่องเด็กและความรุนแรง

1) ความหมายของความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

โดยภาพรวมคนในชุมชนทั้งสองให้ความหมายของของความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ในสองระดับคือระดับที่บุคคลกระทำต่อบุคคลหรือทรัพย์สินส่วนบุคคล และ ระดับที่กระทำต่อสังคมส่วนร่วมและทรัพย์สินสาธารณะ ในระดับความสัมพันธ์ของคน ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนคือการทำร้ายตนเองหรือผู้อื่น ด้วยกาย วาจา รวมถึงการละเมิดทางเพศ และการถูกบังคับจากผู้อื่นให้กระทำการที่ตนเองไม่ต้องการ โดยมีผลทำให้ตนเองและผู้อื่นได้รับความเสียหายทางกาย (บาดเจ็บ) ทางอารมณ์ (ทำให้หงุดหงิด เสียอารมณ์ ไม่สบายใจ เกิดความเกลียดชัง) ทางสังคม (ได้รับความอับอาย ได้รับการดูถูก เหยียดหยาม) ในระดับของสังคมโดยรวม ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนคือ การมีพฤติกรรมที่ก่อกวนความสงบสุขของคนในสังคม และการทำให้ทรัพย์สินผู้อื่นหรือของสาธารณะเสียหาย

2) ระดับของความรุนแรง

ชุมชนพื้นราบและชุมชนลาหู่ แม้มีความต่างทางวัฒนธรรม พบว่าให้ความสำคัญของระดับความรุนแรงสัมพันธ์กับเพศและวัย โดยการที่ผู้ที่มีความแข็งแรงกว่า กระทำทั้งทางร่างกาย และวาจา ต่อที่ผู้ที่มีความอ่อนแอกว่า ถือว่ามีความรุนแรงมากกว่า เช่นชายกระทำต่อหญิง คนหนุ่มสาวกระทำต่อผู้สูงอายุ ข้อที่น่าสังเกตก็คือในการกระทำต่อกัน ทางกาย วาจา นั้นมีบางระดับที่คนในชุมชนยอมรับได้ ทั้งนี้หากพิจารณาจากคำในวัฒนธรรมคนล้านนา ละคนลาหู่ จะเห็นว่าไม่มีคำที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า ความรุนแรง แต่มีเพียงคำที่พอเทียบเคียงกันได้ เช่น ในภาษาล้านนาใช้คำว่า เยียะหื้อกั่นล้ำไป ในภาษาลาหู่ใช้คำว่า เตโป่เตลึ ทั้งสองคำต่างแปลตรงตามตัวอักษรว่า กระทำต่อกันเกินไป หรือ ทำเกินไป ซึ่งพบว่าในทัศนะของคนในชุมชนมีบางการกระทำที่ยอมรับได้เช่น การที่พ่อแม่ตีหรือดุด่าลูก ครูตีหรือดุด่าเด็ก แต่มีการแยกแยะว่าระดับใดเป็นการสั่งสอน ระดับใดเป็นการ ‘ทำเกินกว่าเหตุ’ เช่นจะต้องไม่ใช่การตีจนเลือดตกยางออก เป็นต้น

อย่างไรก็ตามก็พบว่ามีความต่างในชุมชนพื้นราบใกล้เมืองและชุมชนลาหู่ คือ

ประการแรก การยอมรับการดุด่า หรือตีเพื่อสั่งสอนโดยคนที่ไม่ใช่ญาติสายตรง

ในชุมชนลาหู่ซึ่งยังระบบเครือญาติยังคงเข้มแข็งอยู่ รวมทั้งมีการแต่งงานระหว่างคนในชุมชนพบว่า การที่ญาติหรือคนในชุมชน ดุด่า หรือตี ‘เพื่อสั่งสอน’เด็กแม้ไม่ใช่ลูกของตนเองก็ยอมรับได้ แต่ในคนพื้นราบที่ต่างตนต่างอยู่เป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได้

ประการที่สอง ข้อถกเถียงของคนในชุมชนและการยอมรับว่าการกระทำอะไรระดับไหน เป็นความรุนแรง มีแตกต่างกัน กล่าวคือ สังคมของคนพื้นราบใกล้เมือง ซึ่งผู้คนต่างคนต่างอยู่และเปิดรับแนวคิดใหม่ๆในเรื่องของความรุนแรงมากกว่า จึงทำให้การยอมรับความรุนแรงที่ผู้ใหญ่หรือผู้มีอำนาจกว่ากระทำต่อเด็ก เปลี่ยนแปลงไป จะเห็นได้จาก แม้ในผู้อาวุโสยังคงเห็นว่าการที่ครูหรือพ่อแม่ตี ‘สั่งสอน’ลูกหลาน เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ แต่คนที่อยู่ในวัยพ่อแม่หรือวัยทำงานรวมทั้งเด็กนักเรียน เริ่มมีบางกลุ่มที่ยอมรับไม่ได้

3) ความต่างของการให้ความหมายของความรุนแรงที่สัมพันธ์กับการละเมิดทางเพศ

สำหรับความแตกต่างของการให้ความหมายในประเด็นการละเมิดทางเพศที่พบในสองชุมชนนี้ มี 2 ประเด็นคือ ประเด็นที่หนึ่ง ประเด็นการมีเพศสัมพันธ์‘ก่อนวัยอันควร’ พบว่าในขณะที่ในชุมชนใกล้เมืองมีทัศนะเกี่ยวกับ ความรุนแรงที่สัมพันธ์กับ ‘วัยอันควร’ ของการมีเพศสัมพันธ์ แต่พบว่าในทัศนะของกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ (ในหมู่บ้านที่ศึกษานี้นับถือผี) นั้น มิได้มีมิติของ ‘วัยอันควร’ กับการมีเพศสัมพันธุ์ การมีเพศสัมพันธุ์เป็นความพร้อมที่จะเปลี่ยนผ่านจากเด็กไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ อันนำไปสู่การเสียผี ซึ่งมีทั้งการเสียผีเพื่ออยู่กินหรือไม่อยู่กินด้วยกัน และพบว่าผู้หญิงที่แต่งงานอายุต่ำสุดในหมู่บ้านคือ 14 - 15 ปี ซึ่งขณะนั้นยังเรียนหนังสืออยู่ชั้นประถมปีที่ 3

อย่างไรก็ตามในทัศนะของครูซึ่งเป็นคนนอกวัฒนธรรมอาจเห็นว่าเป็นการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

ประเด็นที่สอง การล่วงละเมิดทางเพศ พบว่าในชุมชนลาหู่นั้นไม่มีแนวคิดเรื่องการละเมิดทางเพศในระหว่างหญิงชายที่ยังเป็นโสด การละเมิดทางเพศ เป็นการที่ผู้ที่แต่งงานแล้วมีเพศสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มิใช่คู่ของตน

4) สาเหตุของความรุนแรง

ความเห็นร่วมของสาเหตุของความรุนแรงในเด็กและเยาวชนของทั้งสองพื้นที่คือ

ก) การมอมเมาของสื่อ ทั้งทีวี วิดีโอ สื่ออิเลคโทรนิค ที่นำเสนอสินค้าฟุ่มเฟือย กระตุ้นการบริโภค และการนำเสนอความรุนแรงทั้งทางกาย วาจา และความรุนแรงทางเพศผ่านละครโทรทัศน์ จนกลายเป็นเรื่องธรรมดา

ข) ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่นำไปสู่ความรุนแรง เช่น การที่ครอบครัวแตกแยก (ในพื้นที่ใกล้เมืองเป็นการหย่าร้าง พ่อแม่ไปทำงานต่างจังหวัด สำหรับในพื้นที่ชายแดนพบมากเรื่องการถูกจับกุมจากยาเสพติด) นอกจากนั้นพบว่าแม้ในครอบครัวที่อยู่พร้อมหน้าแต่ก็ไม่มีเวลาดูแลลูก การเลี้ยงลูกแบบตามใจ การที่เด็กเติบโตมากับความรุนแรงทั้งการทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว การดื่มเหล้า ติดยา เล่นการพนัน ที่มีดาษดื่นในชุมชน

ค) เงื่อนไขของชุมชนที่เอื้อให้เด็กมีความรุนแรง เช่น การทะเลาะกันของคนในชุมชน การที่มีร้านเหล้า ร้านเกมส์ ร้านรับพนันบอล หรือการระบาดของยาเสพติดในชุมชน

ง) การที่โรงเรียนมีความเชื่อและยังคงปฏิบัติการลงโทษที่รุนแรงทั้งการตี การดุด่าประจาน

นอกเหนือจากประเด็นดังกล่าว พบว่า สาเหตุของความรุนแรงในทัศนะของคนลาหู่ยังมีลักษณะที่ค่อนข้างเฉพาะกับความซับซ้อนในพื้นที่ ซึ่งเป็น ความรุนแรงอันเป็นผลพวงจากนโยบายและการจัดการของภาครัฐ ซึ่งประกอบด้วย

ประการแรก นโยบายของการจัดระบบการศึกษาภาคบังคับให้เด็กและเยาวชนที่เน้นความเป็นมาตรฐานโดยไม่สอดคล้องต่อชีวิตและวัฒนธรรม ทำให้เป็นเงื่อนไขที่ทำให้ครูกระทำความรุนแรงต่อเด็กนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ให้ความสนใจกับบทเรียน และห้องเรียนที่ถ่ายทอดสัญญาณมาจากโรงเรียนวังไกลกังวล นอกจากนี้การที่โรงเรียนในหมู่บ้านไม่สามารถจัดการศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำให้เด็กส่วนใหญ่ต้องเข้าไปอยู่ในโรงเรียนประจำหลังจบชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นระยะที่เป็นวัยรุ่น เงื่อนไขดังกล่าวทำให้ขาดการสืบทอดวัฒนธรรมและจารีตของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งระบบการดูแลในครอบครัวและชุมชนที่ช่วยกล่อมเกลาเด็กและเยาวชน

ประการที่สอง นโยบายของป่าไม้ ที่กำหนดเขตพื้นที่อุทยานทับที่ทำกินดั้งเดิมของหมู่บ้าน ทำให้การทำมาหากินในผืนป่าของชาวบ้านซึ่งต้องมีการแผ้วถาง หรือ การเก็บของป่ากลายเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย

ประการที่สาม การที่กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ถูกสร้างอัตลักษณ์ ผู้ทำลายป่าและค้ายาเสพติด ทำให้ชุมชนโดยทั่วไปมีอคติต่อกลุ่มชาติพันธุ์เป็นเบื้องต้น โดยไม่พิจารณาข้อเท็จจริงหรือความสลับซับซ้อนที่อยู่เบื้องหลัง

3.2 สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่

สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ชุมชนพื้นราบ *ใกล้เมือง*นั้นพบว่าเคยมีแก๊งค์เด็กวัยรุ่น ชื่อ “แก๊งค์รุงรัง” ทำร้ายร่างกายเด็ก ทั้งชกต่อยและใช้อาวุธเช่น มีด ระเบิดเพลิง มีเด็กนักเรียนบางคนเข้าร่วม ขณะนี้ซาลง อย่างไรก็ตามแก๊งค์ดังกล่าวก็ยังไม่ได้โดดเด่น และก่อกวนคนทั้งชุมชนจนทำให้คนในชุมชนมองเห็นปัญหาชัดเจน เช่นที่พบในแก๊งค์ซามูไร ที่ออกไล่ฟันผู้คนในตัวเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเด็กที่เกี่ยวข้องกับแก๊งค์รุงรัง นี้มักจะเป็นเด็กและเยาวชนที่ครอบครัวมีปัญหาและไม่ได้รับความสนใจดูแลจาก ชุมชน และโรงเรียน อย่างไรก็ตามในภาพรวมพบว่าชุมชนในพื้นที่ *ใกล้เมือง*นี้ยังไม่เป็นปัจเจกนิยมสุดโต่ง ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจึงเป็นพัฒนาการระหว่างการที่เยาวชนหลุดออกมาจากครอบครัวหรือการยึดโยงแบบดั้งเดิม แต่ยังไม่หลุดออกจากฐานชุมชนทั้งหมด ในขณะที่พบว่า**ในพื้นที่ชุมชนชาติพันธุ์ชายแดนนั้น สถานการณ์ความรุนแรงมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงชัดเจนกับปัญหาในระดับโครงสร้างทางสังคมเศรษฐกิจมากกว่าและอาจกล่าวได้ว่าทุกครอบครัวเผชิญความรุนแรงในรูปแบบรูปแบบหนึ่ง** ทั้งนี้หน่วยงานของรัฐที่มีอยู่แทบทุกหน่วยงานยกเว้นหน่วยงานสาธารณสุข ก็มีประวัติศาสตร์ของการกระทำความรุนแรงต่อกลุ่มชาติพันธุ์

3.3 รูปแบบการจัดการ

ความเหมือนของรูปแบบการจัดการ

รูปแบบการจัดการในพื้นที่ที่เข้าถึงได้ยากซึ่งไม่สามารถเริ่มต้นทำงานแบบมีส่วนร่วมกับโครงสร้างที่จัดตั้งอยู่ก่อน ในทั้งสองพื้นที่มีข้อสรุปเหมือนกัน คือเป็นการเริ่มต้นทำงานด้วย ‘การจัดตั้งโครงสร้างใหม่ที่รวมเอาบุคคลที่เห็นความสำคัญในการทำงานพัฒนาเด็กและเยาวชน’ เป็นจุดเริ่มต้น จากนั้นทำการขับเคลื่อนกิจกรรมให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนเป็นประเด็นหลัก โดยวางประเด็นปัญหา ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนเป็นประเด็นร่วม

ในการวางการทำงานวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ ได้เรียนรู้ประเด็นสำคัญต่างๆ ดังนี้

โครงสร้างการทำงานที่มีนักวิจัยผู้ช่วย

ทั้งนี้ในระหว่างกระบวนการทำงาน มีประเด็นที่สำคัญยิ่งคือคือ 'การวางโครงสร้างการทำงานของนักวิจัยผู้ช่วย' ดังที่ได้กล่าวเบื้องต้นว่านักวิจัยผู้ช่วยที่คัดเลือกมีคุณสมบัติสำคัญคือเป็นคนที่เติบโตในพื้นที่ หรือเคยทำงานพัฒนาในพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมและเป็นผู้ที่คนในชุมชนยอมรับ (ดังระบุในหัวข้อ 3.2.1) จากการทำงานค้นพบว่า คุณสมบัติดังกล่าวก่อให้เกิดการขับเคลื่อนที่มีลักษณะเฉพาะดังนี้

1) ทำให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วมที่คำนึงถึงโครงสร้างอำนาจทางสังคมและแนวคิดเชิงวัฒนธรรม

การที่นักวิจัยมีคุณสมบัติของความเป็น 'คนใน' ชุมชน จึงทำให้มีข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและความรุนแรงในชุมชน ตลอดจนการเมืองท้องถิ่นในระดับหนึ่ง ทำให้งานวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความสำคัญกับโครงสร้างทางอำนาจที่จำกัดให้เด็กมีพื้นที่ในการเสนอความคิดเห็นของตนเองน้อย รวมทั้งการติดกับดักของการใช้ปัญหาเป็นตัวขับเคลื่อนทางออกซึ่งส่งผลให้มีแนวโน้มที่จะแก้ไขปัญหาแบบเดิมๆ โดยมองข้ามการขับเคลื่อนทรัพยากรสิ่งของ คนและทรัพยากรปัญญาภายในชุมชน ดังนั้นงานวิจัยจึงได้ให้ความสำคัญกับ แนวคิดสำคัญ 3 ประการ (ดังที่กล่าวไว้ในหัวข้อ 3.3) คือ การเปิดพื้นที่ทางความคิดใหม่ ให้ผู้ใหญ่ได้รับฟังและประจักษ์ในความสามารถของเด็ก การใช้กระบวนการ 'สุนทรียปรัศนี (Appreciative Inquiry)' ซึ่งเป็นการค้นหาศักยภาพของคนและชุมชนเพื่อเป็นทุนในการสร้างสรรค์สังคมใหม่ที่ใฝ่ฝัน และ การให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนและต่อยอดวัฒนธรรมดีงามของชุมชน ดังนั้นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในงานวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการมีส่วนร่วมที่วางอยู่บนแนวคิดดังกล่าว

2) มีตัวแทนของคนในชุมชนที่มีความรู้สึกร่วมของการเป็นผู้ก่อตั้งโครงการ

ด้วยมุ่งหวังว่าจะมีผู้ที่สามารถทำงานระยะยาวกับพื้นที่ของตนเมื่อโครงการสิ้นสุด จึงได้วางบทบาทของนักวิจัยผู้ช่วย ที่เน้นการใช้ความสามารถในการประสานงาน และขับเคลื่อนทุนในชุมชนของตน ทั้งทุนบุคคล องค์กร ทรัพยากร

ทั้งนี้พบว่าการที่นักวิจัยผู้ช่วยสัมพันธ์ลึกซึ้งกับชุมชน ทำให้สามารถหาหนทางในการทำงานที่เน้น 'การแสวงหาและเรียนรู้ที่จะทำให้เกิด'รูปแบบโครงสร้างทางสังคมใหม่ในการจัดการอย่างมีส่วนร่วมได้ โดยไม่รีบเร่งที่จะเอาผลลัพธ์ จากการทำงานสามารถสรุปได้ว่านักวิจัยผู้ช่วยมีบทบาทสำคัญ ดังนี้

ก) กระตุ้นและขับเคลื่อนกิจกรรมที่นำไปสู่การเรียนรู้และการวางรูปแบบใหม่อย่างมีส่วนร่วม อย่างต่อเนื่องและเป็นกระบวนการ

ข) ทำหน้าที่เสมือนพี่เลี้ยงให้กับเด็กนักวิจัยในชุมชน

ค) ประสานงานกับบุคคลที่สนใจในการทำงานในเด็กและเยาวชนอย่างมีส่วนร่วม เพื่อทำให้เกิดเครือข่ายการทำงาน จึงเป็นรูปแบบสำคัญที่จะทำให้เกิดความสำเร็จ

เปรียบเทียบการทำงานของนักวิจัยผู้ช่วย

บทบาทของนักวิจัยผู้ช่วยในพื้นที่ใกล้เมือง

1) ก่อกระแสความคิดและการพูดคุยเรื่องความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และการค้นหาสิ่งดีๆที่มีอยู่ในโรงเรียนและเด็กนักเรียน โดย

ก) ประสานงานกับนักวิจัยหลักและครูเพื่อออกแบบแบบฟอร์มในการเก็บข้อมูลที่กลุ่มเยาวชนสามารถสอบถามได้

ข) ประสานงานครูในโรงเรียน*ใกล้เมือง*เพื่อแจกแบบสอบถามและชี้แจงการเก็บข้อมูลในเด็กนักเรียนจำนวน 60 คน เกี่ยวกับความหมาย ความเห็นและประสบการณ์ความรุนแรงในโรงเรียน ครอบครัวและชุมชน

2) ค้นหาและสนับสนุนศักยภาพเด็กเยาวชนกลุ่มแกนนำ โดย

ก) ค้นหาเด็กนักเรียนที่มีความสนใจและสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ในวัย เพศ และ พื้นเพที่อยู่อาศัย (ภูมิลำเนาในเขตใกล้เมือง ย้ายมาจากต่างอำเภอ ต่างจังหวัด) จำนวน 10 คน

ข) ทำงานร่วมกับเด็กกลุ่มดังกล่าวในการสนับสนุน ทักษะ ความมั่นใจในการพูดคุยซักถามผู้คนในชุมชน

3) ก่อกระแสความคิดและสนับสนุนให้เกิดการพูดคุยเรื่องความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และการค้นหาสิ่งดีๆที่มีอยู่ในชุมชนระแวกใกล้เคียงกับโรงเรียน โดย

ก) สร้างแบบสัมภาษณ์ด้วยการประยุกต์แบบสัมภาษณ์เรื่องทุนทางสังคม และตรวจสอบแบบสัมภาษณ์นั้นกับนักวิจัยหลัก ครู และ แกนนำเยาวชน เพื่อให้ได้แบบฟอร์มที่เด็กสามารถเข้าใจและใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่ได้อย่างมั่นใจ

ข) ซักซ้อม การสัมภาษณ์

ค) ประสานงานในพื้นที่เพื่อให้มีกิจกรรมการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่ที่เป็นตัวแทนกลุ่มต่างๆในชุมชนระแวกใกล้เคียงกับโรงเรียน

ง) ร่วมในกระบวนการเก็บข้อมูล โดยกิจกรรมดังกล่าว ผู้ประสานงานภาคสนาม นักวิจัยหลักและทีมเด็กทั้ง 10 คน ทำการสำรวจหมู่บ้านระแวกใกล้เคียงพอสังเขป และสอบถาม ผู้ใหญ่ที่เป็นตัวแทนในประเด็นของความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และการค้นหาสิ่งดีๆที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งนี้จะทำงานเป็นทีม และมีการสรุปงานร่วมกันทุกครั้งหลังการเก็บข้อมูล

4) ทำกระบวนการกลุ่ม เพื่อสนับสนุนให้เด็กทั้งทีม ช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้ง 2 ส่วน กล่าวคือส่วนแรกเป็น ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อนนักเรียนด้วยกัน และส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์ที่ทำการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่

5) ประสานงานกับผู้อาวุโส ในหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่อนามัย กลุ่มพ่อบ้านแม่บ้าน เพื่อให้มีส่วนร่วมสูงสุดตลอดกระบวนการทำงาน

6) ประสานงานกับเทศบาลเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมและให้การสนับสนุนกิจกรรม

บทบาทของนักวิจัยผู้ช่วยในชุมชนชาติพันธุ์ชายแดน

เนื่องจากพื้นที่นี้มีประเด็นความขัดแย้งระหว่างโรงเรียนซึ่งครูผู้สอนเป็นคนพื้นราบกับผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ และมีความร้าวฉานระหว่างกลุ่มต่างๆในชุมชน บทบาทหลักของนักวิจัยผู้ช่วยคือ

1) ประสานงานทำความเข้าใจการทำงานวิจัยครั้งนี้ให้กับกลุ่มผู้อาวุโส ตัวแทนเยาวชน ผู้นำชุมชน เยาวชน และหาแนวทางในการทำงานที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมชนกลุ่มชาติพันธุ์

2) ประสานงานกับผู้อำนวยการโรงเรียนและครู ให้ร่วมแลกเปลี่ยนกับกลุ่มแกนนำในหมู่บ้าน เพื่อเปิดโอกาสให้ได้รับฟังความเห็นในเชิงประวัติศาสตร์และมิติทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ตลอดจนเข้าใจประวัติศาสตร์และความซับซ้อนของความขัดแย้งในชุมชน

3) ประสานเชื่อมโยงให้ชุมชนและโรงเรียน เปิดใจที่จะ เริ่มต้นทำงานด้วยกันใหม่ในเชิงบวก

4) ค้นหาเยาวชนที่สมัครใจทำงานในระยะยาวร่วมกัน กระตุ้นและสร้างเงื่อนไขให้เยาวชนมีบทบาทเป็นตัวเชื่อมระหว่างกลุ่มคนในชุมชนกับเด็กในหมู่บ้าน และเรียนรู้ในการเป็นผู้นำ

4. ผลลัพธ์การจัดการทางสังคม

4.1 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนใกล้เมือง

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนใกล้เมืองมีทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและในระดับของการจัดการทางสังคม

ก) ผลลัพธ์ในระดับของการจัดการทางสังคมประกอบด้วย

1) การเกิดเครือข่ายของบุคคลในการดูแลและพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน (โครงสร้างที่ไม่เป็นทางการในแนวราบ)

เครือข่ายดังกล่าวนี้เป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงกลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบวิทยุชุมชน เข้ากับ อาจารย์ในโรงเรียนที่รับผิดชอบงานแนะแนว และผู้อาวุโสในหมู่บ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่

2) เกิดเครือข่ายพี่เลี้ยงในการดูแลเด็กและเยาวชน (เครือข่ายความสัมพันธ์)

จากผลของการจัดอบรม ดี.เจ.น้อย ที่ได้จัดให้ผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชน (ดี.เจ.)รุ่นพี่ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสอนน้องด้วยการทดลองออกอากาศ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่มีการดูแลกันต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นทั้งการดูแลในภาพรวม และการจับคู่พี่น้องที่มีบุคลิกภาพและความชอบในการจัดรายการใกล้เคียงกัน และทำให้เกิดเครือข่ายพี่เลี้ยงระหว่าง ดี.เจ. รุ่นพี่ กับเด็ก ดี.เจ.น้อย ขึ้นโดยธรรมชาติ รวมทั้งเกิดเครือข่ายพี่เลี้ยงในระหว่าง ดี.เจ.น้อย ที่อายุมากกว่า ดูแล น้องที่อายุน้อยกว่า

3) เกิดเครือข่ายคนในชุมชนที่ให้กำลังใจ ให้แรงสนับสนุนทางสังคม กับเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายดังกล่าวนี้เกิดขึ้นในระหว่างดี.เจ.น้อย และแฟนรายการ โดยเฉพาะแฟนรายการอาวุโส (ผู้หญิง) ที่ให้กำลังใจสนับสนุนให้เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ หรือแม้แต่การให้กำลังใจกับ ดี.เจ.น้อย บางคนที่ครอบครัวแตกร้าว

4) มีระบบโรงเรียนซึ่งเป็นโครงสร้างทางการรองรับกิจกรรมระยะยาว ระบบรองรับดังกล่าวเริ่มขึ้นในเดือนสุดท้ายของการทำงาน ซึ่งกลุ่มเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมดี.เจ.น้อย ได้ถูกคัดเลือกให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน โดยได้รับการพัฒนาทักษะเพิ่มเติมผ่านโครงการอบรมนักประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนที่ดำเนินการโดยโรงเรียนเอง ภายใต้ความรับผิดชอบของอาจารย์กิจกรรมนักเรียน และเด็กกลุ่มนี้ก็มีแนวโน้มที่จะสมัครและได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการนักเรียน ทั้งนี้ได้หารือเบื้องต้นกับผู้อำนวยการโรงเรียนที่จะผสมผสานกิจกรรมดี.เจ.น้อยเข้าสู่ระบบโรงเรียนโดยมีอาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมนักเรียนและอาจารย์แนะแนว เป็นหลักในการดูแลเด็กนักเรียนกลุ่มนี้

ได้หารือกันในเบื้องต้นกับอาจารย์แนะแนวว่าระบบที่จะเกิดขึ้นดังกล่าวจะทำหน้าที่ในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยน แนวคิดเกี่ยวกับความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ทั้งในรูปแบบการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น (เนื้อหาเชิงลบ) และการสนับสนุนให้เกิดสังคมแห่งความรัก ความเอื้ออาทร (เนื้อหาเชิงบวกซึ่งเป็นด้านตรงข้ามของความรุนแรง) โดยจะจัดทำคลังเนื้อหาข้อมูลที่พร้อมจะถ่ายทอด และกระบวนการได้มาซึ่งเนื้อหาดังกล่าวอาจได้มาจากการให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดทำ เช่น การอัดเสียงภาคสนาม ความเห็นของเด็ก และกลุ่มคนต่างๆ ต่อเหตุการณ์หรือประเด็นที่หยิบยกขึ้น หรือเป็นเนื้อหาที่ได้จากการบรูณาการกับวิชาที่เรียนในชั้นเรียนปกติ และเมื่อเนื้อหาดังกล่าวถูกถ่ายทอดในวิทยุชุมชน ก็จะเปิดให้ผู้ฟังทางบ้าน

ร่วมแสดงความคิดเห็น การขับเคลื่อนเช่นนี้ในท้ายที่สุดจึงหวังว่าจะทำให้คนในชุมชนตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้และเปิดทัศนะในการฟังเสียงเด็กมากขึ้น

5) ทำให้เกิดพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นและแสดงศักยภาพของเด็กอย่างกว้างขวาง

จากการที่เด็กได้มีโอกาสนำเสนอความคิดของตนทั้งในรายการที่เด็กเป็นเจ้าของรายการเอง หรือ ในช่วงที่ตนจัดรายการร่วมกับผู้ใหญ่ ทำให้ผู้ฟังรายการที่ส่วนมากเป็นผู้ใหญ่ในชุมชนได้เข้าใจทัศนะของเด็กมากขึ้น และการกระจายทัศนะนี้น่าจะเป็นไปอย่างกว้างขวาง หากพิจารณาจากความถี่ของคลื่นวิทยุที่คลอบคลุมถึง 21 หมู่บ้านในเขตเทศบาล และในบางพื้นที่ในเขตอำเภอปาย

ข) ผลลัพธ์ในการพัฒนาระดับปัจเจกบุคคล

มีข้อค้นพบสำคัญซึ่งมาจากลักษณะเฉพาะของกิจกรรม ดี.เจ.น้อย ที่มี ความยืดหยุ่นของกิจกรรม และมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกับผู้อื่น((flexible and interactive activity) ซึ่งกิจกรรมลักษณะนี้เปิดโอกาสให้เด็กได้ สร้างสรรค์วิธีการในการสื่อสาร และพัฒนาตนเอง ทำให้เด็กนักเรียนมีการพัฒนาส่วนบุคคลที่หลากหลาย ตามแต่ทุนเดิมและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละคนที่จะพัฒนาตนเอง

1) สร้างความมั่นใจในการแสดงออกอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

กรณีดังกล่าวนี้พบว่าเด็กที่ไม่กล้าพูดหน้าชั้นเรียน ใช้รายการดี.เจ.น้อยเป็นบันไดขั้นแรก ในการช่วยพัฒนาให้ตนเองมีความกล้าในการพูดและแสดงความคิดเห็น โดยเด็กให้ความเห็นว่า เนื่องจากการจัดรายการ วิทยุ นั้น ผู้พูดและผู้ฟังไม่เห็นหน้ากัน ดังนั้นเวลาที่ผู้จัดรายการตื่นเต้นตัวสั่น ผู้ฟังก็จะไม่รู้ เด็กคนดังกล่าว บอกว่าเมื่อได้ออกรายการหลายครั้งและเริ่มคุ้นเคย ตนเองก็หายตื่นเต้น สามารถพูดคุยได้อย่างเป็นธรรมชาติ และโต้ตอบกับผู้ฟังได้ ในเปิดเทอมหน้านี้ตนอยากลองนำเสนอหน้าชั้น และคาดว่าน่าจะทำได้

2) การพัฒนาตนเองในการสื่อสาร

การพัฒนาในด้านการสื่อสารเกิดขึ้นกับเด็กทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งในเรื่องของการออกเสียงให้ถูกต้อง จังหวะเร็วช้าของการพูดคุย การะมัดระวังคำพูดที่ไม่สมควรในที่สาธารณะ ข้อที่น่าสนใจก็คือสิ่งที่ทำ ให้เด็กพัฒนาได้มากที่สุดเป็นเสียงสะท้อนจากผู้ฟังทางบ้าน

3) การมีกลุ่มเพื่อนกลุ่มใหม่ที่สนใจในสิ่งเดียวกันและได้ช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความสามารถระหว่างกันเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นนักเรียนที่มาจากหลายห้องและหลายชั้นเรียน ซึ่งหลายคนรู้จักกันเพียงผิวเผิน บางคนไม่เคยร่วมกิจกรรมด้วยกันมาก่อน การเข้าร่วมใน

กิจกรรม ดี.เจ. น้อย ทำให้ได้รู้จักกันในหลายแง่มุมมากขึ้น รวมทั้งได้ดูแลช่วยเหลือกัน เช่น ช่วยสอนการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นต้น

4) ได้มีทางเลือกในการทำกิจกรรมอื่นในเวลาว่าง

กิจกรรมดีเจ.น้อย ช่วยให้เด็กออกมาจากการดูโทรทัศน์ เล่นเกมส์ ซึ่งเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการปลูกฝังความรุนแรง และเด็กหลายคนเริ่มเบื่อ แต่ก็ไม่รู้ว่าจะทำอะไรดี นอกจากนี้เด็กบางคนที่ครอบครัวแตกร้าว และอาศัยอยู่กับญาติซึ่งบรรยากาศในบ้านไม่อบอุ่น ก็มีสังคมใหม่ มีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ที่ทำให้ตนได้ออกมาจากบรรยากาศกดดันนั้นชั่วคราว

การได้ค้นพบและพัฒนาตนเอง ของกรณีศึกษา ของ เต้นท์และนุ้ย อาจทำให้เข้าใจสิ่งที่กิจกรรมนี้ได้เปิด โอกาสให้เด็กได้ค้นพบศักยภาพของตนเอง และได้มีสังคมใหม่ที่เกื้อหนุนให้เขาได้เติบโตในทางที่เหมาะสม

กรณีศึกษาของเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรม ดี.เจ.น้อย

เต้นท์

เต้นท์ เด็กชายอายุ 15 ปี เป็นลูกคนเดียว ครอบครัวของเขาอยู่ในอีกตำบลซึ่งค่อนข้างไกลจากโรงเรียน แต่ด้วยมีการตัดถนนอ้อมเมืองทำให้เขามีเส้นทางลัดที่จะมาโรงเรียนได้เร็วขึ้น เขาขี่มอเตอร์ไซค์มาโรงเรียนเอง ในขณะที่เด็กคนอื่นๆนั้นมีพ่อหรือแม่มารับ - ส่ง หรือมารถประจำอาจเป็นเพราะพ่อแม่ของเขามีอาชีพที่ไม่สามารถปลีกเวลามารับ - ส่งเขาได้ พ่อของเขาเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างรายย่อย ส่วนแม่เป็นแม่บ้านดูแลทำความสะอาดบ้านเป็นหลังๆ รวมทั้งบ้านของครูของเขาที่อยู่ในตำบล*ใกล้เมือง* เขาจึงถูกเลี้ยงแบบให้ดูแลตนเอง หลังจากที่เข้าอบรม ดี.เจ.น้อย ก็เป็นช่วงปิดเทอมพอดี ทำให้ปิดเทอมนี้เต้นท์มีที่ไปใหม่ คือวิทยุชุมชน ช่วงปิดเทอมปีที่แล้วเขาก็ใช้เวลาอยู่แถวร้านเกมส์ใกล้บ้าน ดูหนัง หรือฟังเพลง ตามเรื่องตามราว

เป็นเด็กสนใจกิจกรรม

เต้นท์เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจส่วนตัว เขาไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมแต่แรก (กิจกรรมแรกคือ สำรวจความเห็นเกี่ยวกับความรุนแรง วิเคราะห์ข้อมูลฯลฯ) แต่เห็นเพื่อนๆมาเข้าเวที ‘สุนทรียสนทนา’ เขาก็สอบถามว่ามาทำอะไรกัน เขาไม่ได้เข้าใจสาระสำคัญของความรุนแรงในเด็กและเยาวชนแต่อย่างใด ความสนใจของเต้นท์อยู่ที่กิจกรรมดี.เจ.น้อยที่จะมีการอบรมและออกรายการวิทยุ

ค้นพบตนเองและได้พัฒนาตนเองในระหว่างการจัดรายการวิทยุ

ช่วงปิดเทอมเต้นท์มาอยู่ที่สถานีวิทยุชุมชนแทบทุกวัน เขาค้นพบตนเองว่าเขาสนใจและมีความสุขในการจัดรายการวิทยุ แม้ว่าในช่วงระหว่างสงกรานต์ที่มีการต่อสู้ของคนเสื้อแดงทำให้นายกเทศมนตรีเรียกประชุมผู้เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุ เพื่อมอบนโยบายและถือโอกาสจัดผัง

รายการใหม่ รายการดี.เจ.น้อยที่ได้วางผังมาแล้วถูกจัดให้เหลือเพียง เสาร์และอาทิตย์ช่วง 10.00-12.00 น. แต่ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อเขา เขายังคงมาป้วนเปี้ยนอยู่ที่สถานีและพี่ๆก็ชวนเขาเข้าร่วมรายการ บ่อยครั้งที่พี่ๆยกรายการให้เขาดำเนินการเมื่อตนเองติดธุระ พี่ๆแต่ละคนมีช่วงเวลาออกอากาศชัดเจนจึงมีมิตรรักแฟนเพลงที่ว่างฟังในช่วงเวลานั้น

เต้นท์บอกว่าเขาจัดรายการได้ดีขึ้นเรื่อยๆ เพราะผู้ฟังทางบ้านสะท้อนความเห็นกลับมา สิ่งที่สะท้อนก็มีตั้งแต่จังหวะจะโคนในการพูด บางทีก็ลืมเปิดไมโครโฟน นอกจากนี้เขายังได้รับกำลังใจว่าเป็นเด็กที่รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทั้งหมดทำให้เขาค่อยๆเรียนรู้ในการเป็นนักจัดรายการที่ดี และการใช้เครื่องไม้เครื่องมือ อิเลคโทรนิคในการออกรายการวิทยุ มากไปกว่านั้นเต้นท์ยังกลายเป็นผู้ช่วยทางเทคนิคของดีเจที่มีอาวุโส เช่นป้าหมอจากสถานีอนามัย รวมทั้งช่วยจัดเพลงให้ป้าเพราะเขาใช้คอมพิวเตอร์เก่งกว่าผู้อาวุโสเหล่านั้น และเขาก็ยังช่วยเหลือน้องๆดีเจ.น้อยที่มาป้วนเปี้ยนขอจัดรายการเช่นกัน สำหรับน้องฟ้ารุ่งและน้องเติ้ลที่มาเป็นบางครั้งก็จะมองหาพี่เต้นท์เป็นพี่เลี้ยง

มีเครือข่ายใหม่ที่เป็นทั้งรุ่นน้องและผู้ใหญ่ในวัยต่างๆ

ในระหว่างการอบรม ดี.เจ.น้อยมีการเชิญ ดี.เจ.ที่จัดรายการมาเป็นวิทยากรกลุ่มช่วยน้องๆ เตรียมเนื้อหาในการ ออกอากาศ และให้เด็กทดลองเข้าคู่กับพี่ในการออกอากาศ ทำให้เต้นท์และเพื่อน ๆ ได้รู้จักพี่ ๆ ที่เป็น ดี.เจ.หลายคนที่มีช่วงเวลาออกอากาศเป็นของตนเอง ดี.เจ. ในวิทยุชุมชนนี้มีหลายวัย และทุกคนเป็นอาสาสมัครไม่มีเงินเดือน เต้นท์บอกว่า ดี.เจ. ที่เป็นผู้ใหญ่ เด็กจะเข้าร่วมในการจัดรายการยาก ด้วยเพราะความสนใจต่างกันทำให้ลักษณะการจัดรายการเด็กเข้าร่วมไม่ได้ เช่น จัดเพลงไทยสากลที่เน้นการบอกเล่าที่มาของเพลง จัดเพลงสากล (ฝรั่ง) หรือจัดเพลงเก่าในอดีต เป็นต้น เต้นท์ (และเขาคาดว่าเด็กคนอื่นๆ ด้วย) สามารถเข้าได้กับดี.เจ. หลายคนที่ยังเป็นวัยรุ่นอยู่ เช่น ดี.เจ.เป็นต่อ ซึ่งเป็นผู้ชาย ดี.เจ. พี่เดือน ดี.เจ. พี่ดาว ดี.เจ. ฮู้กำ - เหลือกำ ซึ่งเป็นผู้หญิง รวมทั้ง ดี.เจ. กระดังงา ที่เป็นสาวประเภทสอง

ในการจัดการประชุมเพื่อตกลงว่าใครจะจัดรายการอย่างไรหลังจากออกผังรายการใหม่ ระหว่างนักวิจัยหลัก นักวิจัยผู้ช่วยและเด็ก พบว่า เต้นท์ได้กลายเป็นผู้นำกลุ่ม ดี.เจ. น้อย ในการวิเคราะห์ ให้ความเห็น และประสานให้เกิดผังรายการที่ชัดเจนที่เด็กสามารถเข้าร่วมจัดรายการได้ในช่วงปิดเทอม โดยที่นักวิจัยผู้ช่วยเป็นผู้สนับสนุนให้เต้นท์พัฒนาความเป็นผู้นำของเขา

เรียนรู้ชีวิตทางเลือกและการทำงานกับผู้ใหญ่

เต้นท์ บอกว่าเขาเรียนรู้ว่าในการทำงานในสถานีวิทยุจะต้องแต่งตัวให้เรียบร้อยและต้องรู้สึกเกรงใจและดูว่า ดี.เจ.คนไหนที่พร้อมจะให้เราเข้าร่วมรายการและมีมารยาทในการทำงาน

แม้ว่ารายการสนุกติดพันจะต้องออกจากรายการเมื่อดี.เจ.คนถัดไปเข้ามา เขาเป็นที่ยอมรับเพราะเขาระมัดระวังในสิ่งนี้

ในช่วงที่ไม่มีโอกาสออกรายการเต้นท์จะไปอยู่ที่บ้าน ดี.เจ. เป็นต่อ ซึ่งช่วงหลังสองคนนี้สนิทสนมกันจนเป็นคู่กันออกรายการ บ้านของเป็นต่ออยู่ใกล้สถานีวิทยุ แค่เดินออกไปประตูหลังเป็นต่ออยู่กับแม่สองคน บ้านขายอาหารตามสั่งให้กับเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนั่นเอง เขาจัดรายการวิทยุเกี่ยวกับชีวิตพอเพียง ที่เต้นท์ได้เรียนรู้ก็คือ สิ่งที่เป็นต่อใช้ในการจัดรายการนั้นเป็น สิ่งที่เขามีความศรัทธาและปฏิบัติจริง เขาปฏิเสธการทำงานในกระแสหลัก แต่เลือกเลี้ยงชีพด้วยการ เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู เลี้ยงวัว ปลูกผัก เพาะเห็ด ทั้งเอามาทำอาหารรับประทานและแปรรูปขายเป็นอาหารตามสั่งที่เหลือก็ขายบ้าง หากเป็นช่วงออกอากาศของ ดี.เจ. อื่น เต้นท์จะไปช่วยพี่เป็นต่อ เก็บเห็ดบ้าง เสริฟอาหารที่ร้านบ้าง รอจนกว่าจะเป็นช่วงออกรายการตอนบ่ายอีกครั้ง ระยะหลังพี่ ๆ มักจะโทรศัพท์ให้เขามาจัดรายการแทนเวลาติดธุระ

เต้นท์ คิดว่าการเป็นดีเจ.ต้องอาศัยความรับผิดชอบ การรู้จักอยู่ร่วมกับคนอื่นโดยเฉพาะผู้ใหญ่ และความชอบในกิจกรรมนี้จริงๆ ซึ่งเต้นท์มีความเป็นห่วงการจัดรายการระยะยาว เขาคิดว่าท้ายที่สุดแล้วจะเหลือเด็กที่จัดรายการด้วยความชอบจริงๆ ไม่เกิน 5 คน

นุ้ย

นุ้ย เด็กชายอายุ 15 ปี เป็นเพื่อนสนิทกับเต้นท์ แม้บ้านเขาจะอยู่อีกตำบลหนึ่งแต่ก็ใกล้กับเทศบาลใกล้เมือง เขามีจักรยานคู่ชีพที่ใช้ปั่นเลี่ยงถนนใหญ่ลัดเลาะตามซอกซอยไปเรียนหนังสือรวมทั้งไปจัดรายการที่สถานีวิทยุในช่วงเวลาต่อมา นุ้ยอาศัยอยู่กับพ่อและน้องอายุ 3 ขวบ และ 5 ขวบ แม่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน นุ้ยบอกว่า “แม่หายไปไหนไม่รู้ นานๆ ถึงจะกลับมาเยี่ยมลูกๆ ที่บ้านครั้งหนึ่ง” พ่อเปิดร้านเล็ก ๆ ขายอาหารตามสั่งอยู่ในซอย นุ้ยช่วยพ่อทำอาหารตามสั่งขายในช่วงวันหยุด เขาสามารถทำอาหารง่าย ๆ ให้ลูกค้าได้ เช่น ข้าวราดผัดกระเพราไข่ดาว ข้าวผัดหมู ข้าวราดผักผักรวม รวมทั้งขายพวกเครื่องดื่ม เช่น กาแฟเย็น ชาเย็น ชามะนาว นอกจากนั้นเขายังต้องดูแลน้องๆ ด้วย เขาจึงดูเป็นผู้ใหญ่เกินกว่าเพื่อนในวัยเดียวกัน นอกจากนั้นนุ้ยยังเป็นเด็กที่มีลักษณะพิเศษกว่าเด็กคนอื่น ที่ช่างพูดช่างคุย เข้าได้กับทุกวัยทุกกลุ่ม ทั้งกลุ่มเพื่อนผู้หญิง ผู้ชาย หรือแม้แต่เพศที่สาม

มีทุนติดตัวที่เป็นเด็กกิจกรรมและเป็นผู้นำ

นุ้ยเข้ามาร่วมงานวิจัยนี้ตั้งแต่แรก ที่จริงแล้วครูไม่ได้คัดเลือกเขาให้ร่วมกิจกรรมนี้ เขามาซ้อมฟ้อนรำที่โรงเรียนในช่วงเสาร์อาทิตย์ ซึ่งขณะนั้นโรงเรียนกำลังจะส่งเด็กกลุ่มนี้เข้าประกวด เขาและเพื่อน ๆ กลุ่มฟ้อนรำเข้ามาสอบถามผู้วิจัยในวันแรกที่เรานัดเด็กคนอื่น ๆ มาหัดสัมภาษณ์และจะออกเก็บข้อมูลในหมู่บ้านด้วยกัน เมื่อเห็นว่ากิจกรรมน่าสนใจ เขาและเพื่อน ๆ จึงขอร่วมทีมด้วย นุ้ยเป็นเด็กที่รับผิดชอบและมีความเป็นผู้นำสูง ในระหว่างดำเนินกิจกรรมเขาจะเป็นผู้คอยดูแล

เพื่อนๆ น้อง ๆ แบ่งกลุ่มทำงาน จนในที่สุดเขาจึงกลายเป็นหัวหน้ากลุ่มโดยปริยาย และเป็นผู้ประสานงานระหว่างนักวิจัยผู้ช่วยกับกลุ่มเด็กนักเรียน ในวันที่นำเสนอข้อมูลด้วยเพาเวอร์พ้อยท์เกี่ยวกับความรุนแรงให้กับผู้ใหญ่ในหมู่บ้านในเวที 'สุนทรียปรัศนี' นุ้ยก็อาสาผู้วิจัยที่จะไปทำเพาเวอร์พ้อยท์เอง เขาเพิ่งได้เรียนเทคนิคการนำเสนอนี้จากโรงเรียน และบอกว่าเขารู้จักพี่ที่จะช่วยเขาได้ หากติดขัดก็จะขออาจารย์ในโรงเรียนช่วย ผู้วิจัยจึงสนับสนุนให้นุ้ยเป็นผู้นำเสนอข้อมูลต่อสาธารณชน และเขาก็ทำได้ดี

หลังจากที่อบรม ดี. เจ.น้อย. นุ้ยได้ขอที่จะจัดรายการในช่วงที่ค่อนข้างดึกคือ 3 ทุ่ม ถึง 4 ทุ่ม เพราะกลางวันต้องช่วยพ่อขายอาหาร ตอนแรกผู้วิจัยก็คิดว่าเป็นช่วงที่ดึกเกินไป แต่นุ้ยบอกว่าพ่อตกลงที่จะให้มาเวลานั้น รวมทั้งต่อมาก็พบว่ามีทางออกคือ ดี.เจ. วันชัย ซึ่งอยู่ในวัยผู้ใหญ่ และจัดรายการเพลงย้อนยุคในช่วงเวลาดังกล่าว ได้อาสาที่จะดูแลเด็กที่จะมาจัดรายการคู่ โดยจะขับรถเป็นเพื่อนตามไปส่งถึงบ้าน นุ้ยจึงกลายเป็นดี.เจ. น้อยที่คู่กับดี.เจ. วันชัย และกลายเป็นดี.เจ.เด็กที่มีมิตรรักแฟนเพลงมากที่สุด

เพลงเก่ากับเด็กชายวัย 15

นุ้ยได้สร้างความแปลกใหม่ให้กับรายการวิทยุ ผู้ฟังรวมทั้งผู้อำนวยการสถานีวิทยุ บอกว่ารู้สึกแปลกใจที่เด็กในวัยรุ่นตอนต้นรู้จักและชื่นชอบเพลงเก่า รวมทั้งจัดรายการร่วมกับผู้ใหญ่ได้อย่างดี

นุ้ยบอกว่า ตนโตมากับเพลงเก่าของพ่อ จึงรู้จักเพลงเหล่านั้น และส่วนตัวก็รู้สึกชอบ เพราะเห็นว่าเพลงเก่าๆมีความหมายดีกว่าเนื้อเพลงปัจจุบัน ในขณะที่เพลงปัจจุบันมักจะมีเพียงเรื่องราวของคนสามคน ที่มักพูดถึงมือที่สาม การแย่งแฟน อกหัก เพลงในอดีตมักจะเล่าเรื่องประวัติบุคคล สถานที่ ประวัติศาสตร์ นุ้ยมีความเห็นว่าการที่ฟังแต่เพลงในปัจจุบันที่วนเวียนเกี่ยวกับคนสามคนที่พัวพัน แย่งชิงเรื่องความรัก ก็จะเป็นเสมือนการปลูกฝังเรื่องนี้ "ก็จะเกิดคนประเภทนี้มากขึ้นเรื่อยๆ เพราะว่าเวลาฟังเพลงมักจะนำมาใช้ในชีวิตประจำวันโดยไม่รู้ตัว" นุ้ยบอกว่าเพลงในอดีตนั้น "ไพเราะกว่า เนื้อหาดี แม้บางเพลงมีความหมายสองแง่ก็จะใช้ถ้อยคำอ้อมค้อม เป็นภาษากวี" อีกเหตุผลหนึ่งที่นุ้ยชอบเพลงในอดีตอาจเป็นเพราะเขาชอบเรียนวิชาภาษาไทย ชอบอ่านประวัติศาสตร์ ดูสารคดี

ค้นพบความสามารถใหม่ของตนเอง

นุ้ยบอกว่าตนเรียนหนังสือปานกลาง และยังไม่รู้ว่าอนาคตตนจะเป็นอะไร แม้ว่าจะทำอาหารเป็นแต่ก็ไม่ได้ชอบมากถึงกับอยากประกอบอาชีพนี้ เขาบอกว่า "เก็บไว้เป็นอาชีพสำรอง" ก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ นุ้ยได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนให้เข้าร่วมกิจกรรมฟ้อนรำ แต่เมื่อเข้าร่วมกิจกรรม ดี.เจ.น้อย เขาพบว่าตนชอบการเป็น ดี.เจ. มากกว่า และจะจัดรายการอย่างนี้ไป

เรื่อยๆ ถ้าเป็นไปได้เขาก็อยากจะเติบโตในอาชีพนี้ แต่ก็ไม่ค่อยแน่ใจเพราะทุกคนที่มาจัดรายการก็จัดฟรีกันทั้งนั้น ความชอบของเขาทำให้แม้มีความรับผิดชอบที่บ้านเยอะ แต่เขาก็หาเวลามาทำรายการจนได้ เขาช่วยพ่อปิดและเก็บร้าน กว่าจะเสร็จก็ประมาณ 2 ทุ่ม จากนั้นก็อาบน้ำและปั่นจักรยานมาเริ่มรายการวิทยุ นุ้ยวางแผนว่าช่วงเปิดเทอมจะจัดรายการถึง 3 ทุ่มครึ่งก็พอ ส่วนวันศุกร์และเสาร์อาจอยู่ได้ดึกกว่านั้นเพราะสามารถตื่นสายในวันรุ่งขึ้นได้ เขาบอกว่าช่วงเวลาที่จัดจะเป็นตัวบอกว่า ผู้ฟังจะเป็นกลุ่มไหนและแนวเพลงจะเป็นแบบใด ตอนเช้ามืด จะเป็นพ่อค้าแม่ค้า แนวเพลงจะเป็นเพลงซึ้ง ๆ ช่วงกลางคืนเช่นเวลาที่นุ้ยจัด ผู้ฟังก็จะเป็นคนมีอายุ มีวัยรุ่นฟังเป็นส่วนน้อย

มีเครือข่ายใหม่เป็นผู้สูงวัยกว่า ได้ปลอบโยนและแลกเปลี่ยนมุมมองกัน

เมื่อถามนุ้ยว่า พ่อและคนแถวบ้านสะท้อนว่าอย่างไร นุ้ยบอกว่าพ่อก็สนับสนุนให้ไปทำรายการ คนแถวบ้านก็มีที่ฟังและบอกว่านุ้ยจัดรายการสนุก ลื่นไหลและเข้ากับผู้ใหญ่ได้ดี แม้แต่หัวหน้าสถานีวิทยุก็บอกว่านุ้ยจัดรายการดีมาก โดยดูจากสถิติจำนวนของคนที่ขอเพลงในช่วงของดี.เจ. วันชัยเพิ่มขึ้น หลังจากที่นุ้ยมาร่วมจัดรายการกับดี.เจ.คนดังกล่าว (ที่สถานีมีแบบฟอร์มให้ดี.เจ.กรอก เพื่อประเมินผู้ฟัง) ผู้ฟังที่โทรศัพท์เข้ามาบ่อยๆ ก็เช่น แม่ดอกอัญชัน แม่คุรุสภา แม่บ้านไทรเงิน แม่สันพระเนตร แม่ริมกวง สาวเกิดเมิน (เกิดนาน) สะเมิงเหนือ

การจัดรายการของนุ้ย จะไม่ได้เตรียม เนื้อหาสนทนาไป แต่เนื้อเพลงจะนำว่าเราควรจะพูดสาระอะไร บางทีบทสนทนาก็ถูกกำหนดจากผู้ฟัง ซึ่งทำให้นอกจากการขอเพลง นุ้ยก็ได้คุยแลกเปลี่ยนกับแม่ๆทั้งหลาย แม่บางคนระบายปัญหาความไม่เข้าใจระหว่างพ่อแม่กับลูก นุ้ยก็แลกเปลี่ยนทัศนะของวัยรุ่นเพื่อให้แม่ทั้งหลายเห็นมุมมองในโลกของเด็ก แม่คนหนึ่งเล่าเรื่องลูกเล่นเกมส์ นุ้ยก็แลกเปลี่ยนว่า บางครั้งผู้ใหญ่ก็อาจจะเลี้ยงดูลูกดีเกินไป เคร่งครัดกับลูกเกินไป ไม่ให้เล่นเกมส์ ให้อยู่บ้าน ดูโทรทัศน์ ก็เสมือนเป็นการกักขัง ไม่ให้ลูกได้มีเพื่อนมีกลุ่มในวัยเดียวกัน โลกของเด็กก็มีความเครียด เขาต้องการเข้ากลุ่ม และการเล่นเกมส์ที่รู้ประมาณก็เป็นทางหนึ่งของการคลายเครียด แม่อีกคนโทรศัพท์มาระบายว่าลูกติดทหารเกณฑ์ แล้วไม่ยอมกลับบ้าน นุ้ยก็แลกเปลี่ยนกับแม่ว่า ลูกชายอาจทำงานบางอย่างอยู่ เขาอาจมุ่งมั่นที่จะทำให้สำเร็จก็ได้ และวัยรุ่น 18 ปีขึ้นไปเขาต้องการจะมีกลุ่มเพื่อน ต้องการอยู่กับกลุ่มของเขา นุ้ยบอกว่าที่สามารถแลกเปลี่ยนกับแม่ทั้งหลายได้ ก็เพราะนุ้ยมีประสบการณ์เหล่านั้นมาก่อน นุ้ยเคยติดเกมส์ เคยขโมยเงินพ่อแม่ไปเล่นเกมส์ในร้านเกมส์ แต่เมื่อคิดได้ก็เลยเลิก อินเตอร์เนทตอนนี้ก็ไม่ค่อยเล่น อาจเข้าไปหาเพื่อนคุยแก้เหงาบ้าง แต่ก็กำหนดเวลาได้ว่าไม่เกิน 2 ชั่วโมง

นุ้ยมิได้เป็นผู้แลกเปลี่ยนกับแม่เล่านั้นแต่เพียงฝ่ายเดียว ในอีกด้านหนึ่งนุ้ยเองก็ได้รับคำปลอบโยนจากแม่ทั้งหลาย นุ้ยเล่าว่ามีอยู่วันหนึ่งนุ้ยเปิดเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแม่และรู้สึกคิดถึงแม่แอบร้องไห้ แม่ดอกอัญชันก็เลยโทรศัพท์เข้ามาปลอบใจ และบอกว่าขอให้ถือว่าแม่เป็นแม่อีกคนก็

แล้วกัน แม่ดอกอัญชันได้ถามว่าบ้านนุ้ยอยู่ระแวกไหน และหลังจากนั้นแม่ดอกอัญชันก็ได้แวะมาหานุ้ยที่บ้าน เอาเงินใส่ซองมาให้ นุ้ยเพิ่งทราบว่าแม่ดอกอัญชันเป็นช่างฟ้อนที่มีบ้านอยู่ตรงปากซอยทางเข้าบ้านนุ้ย เคยเห็นหน้ากันมาก่อนแต่ไม่เคยพูดคุยกัน ตอนนี้นุ้ยจึงมีแม่อุปถัมภ์อยู่หลายคน

เรียนรู้ในการวางตัวกับผู้ใหญ่

การจัดรายการที่สถานีวิทยุซึ่งมีคนหลากหลายวัย หลากหลายเพศทำให้นุ้ยเรียนรู้ในการวางตัว การระมัดระวังกิริยาและคำพูด นุ้ยวิพากษ์ตนเองว่า ตนมีนิสัยห้าวๆไม่ชอบฟังใคร ตอนแรกพี่ดี.เจ.ที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว อาจไม่ค่อยพอใจ นุ้ยอาจจะเล่นกับเขาเกินเลยไปหน่อย จากการประเมินความชอบไม่ชอบจากปฏิกิริยาคนฟังนุ้ยก็เริ่มเรียนรู้ว่าตนควรจะปรับตัวเข้าหาพี่ๆ แต่ละคนอย่างไร นอกจากนั้นแล้วนุ้ยก็เรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เช่น เวลาได้รับโทรศัพท์ที่พูดจาไม่ดี จะตัดเข้ารายการเพลงอย่างไร จะเลือกให้เป็นสายหลังไมค์อย่างไร หรือจะจบบทสนทนาอย่างไร

คำแนะนำของนุ้ยต่อโครงการ

จากที่ร่วมกิจกรรมแต่แรก นุ้ยมีข้อแนะนำคือ ต้องการให้โครงการวิจัยเข้ามาประสานกับกิจกรรมในโรงเรียน และมีการเตรียมเด็กในเรื่องของการจัดรายการก่อนเข้าไปออกอากาศจริง ในช่วงก่อนจบโครงการที่โรงเรียนรับเอาเด็กกลุ่มนี้เข้าไปทำงานประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนก็นับว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดี

4.2 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนชาติพันธุ์ชายแดน

โครงการวิจัยและพัฒนาในชุมชนชาติพันธุ์ชายแดนที่มีความสลับซับซ้อนสูงมากแต่ดำเนินการในระยะเวลาอันสั้นนี้ ไม่สามารถได้ผลลัพธ์ที่เป็นการจัดการทางสังคมได้ มีเพียงความพยายามก่อร่างแนวทางการจัดการทางสังคมเท่านั้น ผลลัพธ์ของโครงการนี้อยู่ในระดับปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการเรียนรู้ของแกนนำเยาวชนที่เป็นความหวังของผู้อาวุโสในหมู่บ้าน

ก) การก่อร่างแนวทางการจัดการทางสังคม

การก่อร่างแนวทางการจัดการทางสังคมในเวลาที่ผ่านมานี้ ได้ดำเนินการเพียงการเชื่อมร้อยบุคคลที่ ยังมีความใฝ่ฝันจะเห็นชุมชนมีความเป็นปึกแผ่น โดยยึดถือในวัฒนธรรมและจารีตของชาติพันธุ์ลาหู่เป็นหลัก (และเป็นกลุ่มที่ต้องการทำงานกับเด็กและเยาวชน) การเชื่อมโยงนี้ประกอบด้วยผู้อาวุโส 3-4 คน ที่เคยมีประสบการณ์ในการต่อสู้กับความไม่ยุติธรรม เคยร่วมในกระบวนการค้ายาเสพติดมาก่อน และมีข้อสรุปในชีวิต ที่ต้องการชีวิตที่สมถะเท่าทันการเปลี่ยนแปลง ร่วมกับเยาวชนที่ยังอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน 2 คน และเด็กเล็กทั้งหมดในหมู่บ้าน เนื่องจากคนในหมู่บ้านหวังการเปลี่ยนแปลงในเวลาที่ยาวมากๆ คือการประคับประคองเด็กเล็กที่จะเติบโตในวันข้างหน้า จึงต้องการพี่เลี้ยงและการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องระยะยาว ซึ่งผู้วิจัยได้ประสานกับ

นายก องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้เพื่อสนับสนุนในหลายด้าน รวมทั้งงบประมาณแก่กลุ่มนี้ และจะเป็นผู้ประสานกิจกรรมที่พอจะช่วยกลุ่มนี้ดังที่เคยทำในอดีตต่อไป

ข) ผลลัพธ์ในการพัฒนาระดับปัจเจกบุคคล

เนื่องจากกิจกรรมนี้ใช้เวลาสั้นมากในท่ามกลางปัญหาที่ซับซ้อนยิ่ง อาจกล่าวได้ว่าผลลัพธ์ของการพัฒนาระดับปัจเจกบุคคลนี้ เกิดขึ้นได้เพราะ ปัจเจกเจกบุคคลนั้นมีแนวคิดของตนเองที่มั่นคงอยู่ก่อนแล้ว โครงการทำหน้าที่เพียงเปิดให้เขาเห็นบางสิ่งชัดเจนขึ้นเท่านั้น ซึ่งจะเรียนรู้ได้จากกรณีศึกษาของ ยาสอ

'ยาสอ'แกนนำเยาวชนในหมู่บ้าน

ยาสอ เยาวชนในหมู่บ้านอายุ 20 ปี เป็นหนึ่งในเด็กและเยาวชนที่ได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมตั้งแต่ครั้งแรกของการพูดคุยเกี่ยวกับงานวิจัยเรื่องความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ครั้งนั้น มีทั้งตัวแทนของกระทรวงพัฒนาสังคมและมนุษย์ หัวหน้าโครงการ นักวิจัยภาคเหนือ นักวิจัยผู้ช่วย ผู้นำในชุมชน และผู้อำนวยการโรงเรียน นอกจาก ยาสอ แล้วยังมีเยาวชนผู้หญิงอายุประมาณ 22 ปี และเด็กนักเรียนที่ถูกคัดเลือกจากครูอีก ประมาณ 4 คน เรื่องราวที่พูดคุยวันนั้นเกี่ยวพันทั้งประวัติศาสตร์ของชุมชนลาหู่ที่ตั้งอยู่ที่นี่ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน รวมทั้งความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ในท่ามกลางคนที่เข้าร่วมพูดคุยจะเห็นยาสอนิ่งฟังและที่สำคัญจะจดบันทึกสิ่งที่พูดคุยกัน และจะเป็นอย่างนี้ทุกครั้งของการเข้าร่วมประชุม หลังจากการพูดคุยแบบเป็นทางการยาสอยังถูกเรียกให้อยู่กับกลุ่มผู้ใหญ่ ซึ่งพูดคุยกันต่อในเรื่องการใช้ชีวิตของเด็กและเยาวชนปัจจุบันที่ไม่มีโอกาสในการร่วมต่อสู้กับการกดขี่ เอาเปรียบ และเติบโตจากการต่อสู้กับภาครัฐ เช่น เยาวชนรุ่นก่อน จึงทำให้ความคิดไม่ซับซ้อนพอในขณะที่สังคมเต็มไปด้วยความซับซ้อนและการชักจูงให้เยาวชนเสพความสุขสบาย อันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ติดกับของการพัวพันยาเสพติด ผู้ใหญ่ทั้งหลายชักชวนให้ยาสอเข้าร่วมในโครงการนี้ และให้โอกาสในการไปคิดใคร่ครวญ การประชุมครั้งต่อๆมา จะเห็นยาสอเข้าร่วมประชุมเสมอทั้งในเวทีที่เป็นทางการและการพูดคุยหน้าเตาไฟ ท่ามกลางวงน้ำชา จนหลังจากมีการประชุมใหญ่ 'สุนทรียปรัศนี' และต้องดำเนินกิจกรรมระยะยาว ยาสอและเพื่อนอีก 2 คนจึงตัดสินใจเข้ามาร่วมในการทำกิจกรรมระยะยาว ต่อมาเยาวชนหญิงถอนตัวเพราะเห็นว่ากิจกรรมไม่สนุก เหลือเพียง ยาสอ และเพื่อนรุ่นพี่

ยาสอ เป็นเยาวชนผู้เดียวที่ชุมชนลงความเห็นว่าเป็นเด็กดีตั้งแต่ไหนแต่ไร และต้องการให้โอกาสในการเข้าร่วมโครงการที่คาดว่าจะช่วยทำให้เขาเติบโตทางความคิด แต่ตัวยาสอเองนั้นขาดความมั่นใจในการต่อรอง ให้ความเห็นกับผู้ใหญ่ เขาจึงต้องการดึงรุ่นพี่ ที่เคยโตในหมู่บ้านนี้และมีความมั่นใจสูงกว่ามาทำงานร่วม

ยาสออยู่ในอีกหย่อมบ้านหนึ่งกับพ่อ แต่ในช่วงกลางวันมักมาอยู่กับแม่ ซึ่งแยกทางกับพ่อและแต่งงานกับผู้นำชุมชนคนหนึ่งในหมู่บ้านนี้ หลังจากเรียนจบประถมศึกษาในหมู่บ้านก็ เรียนต่อจนจบภาคบังคับ คือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนประจำสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ เมื่อ 2 ปีก่อน ขณะนี้กำลังเรียนการศึกษานอกโรงเรียนปีสุดท้าย เขาเลือกที่จะไม่เรียนต่อมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ต่อในระบบ เพราะต้องการออกมาหาเงินไปด้วย เรียนไปด้วย ยาสอทำงานในสวนส้มของญาติ และสวนลิ้นจี่ของพ่อ ซึ่งมีงานเป็นช่วงๆ นอกนั้นก็รับจ้างบ้าง เขาเล่าว่าเขาเข้าร่วมโครงการนี้เพราะรับรู้ปัญหาหมู่บ้านทั้งหมดมาตลอด “ผมไม่มีมีงานอะไรทำเป็นจริงเป็นจัง คิดว่าผมอาจจะเรียนรู้อะไรได้บ้างในการทำงานครั้งนี้ และอาจช่วยเหลือน้องๆในหมู่บ้านได้บ้าง”

การเข้ามาร่วมในโครงการนี้ของยาสอทำให้เขาได้เรียนรู้ทั้งการทำงานและได้เห็นความลึกซึ้งของวัฒนธรรมของลาหู่

เรียนรู้วิธีการทำงานสาธารณะ

ยาสอได้เรียนรู้การทำงานสาธารณะทั้งจากการเป็นผู้เข้าร่วมและในฐานะเป็นผู้จัดกิจกรรมในฐานะเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม เขาได้เรียนรู้วิธีการประชุมที่ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถนำเสนอความคิดและความต้องการของตนเองในการจัดการปัญหาได้จากเวทีสาธารณะ ‘สุนทรียปรัศนี’ โดยที่ผู้ดำเนินกระบวนการกลุ่มเป็นคนนอกและแบ่งกลุ่มตามวัย ให้คนแต่ละวัยได้นำเสนอทัศนะของตน ยาสอบอกว่า “ในวัฒนธรรมลาหู่นั้นเด็กได้แต่รับฟังและทำตาม ผู้ใหญ่จะไม่เคยถามว่าเรื่องนี้เด็กคิดอย่างไร”

ในฐานะเป็นผู้จัดกิจกรรมแก่เด็กในหมู่บ้าน เขาได้เรียนรู้ในการชักชวนเด็กเข้ามาร่วมกิจกรรม ซึ่งขั้นตอนนี้ไม่ยากสำหรับเขาเพราะเขาสนิทกับเด็กมาก เขาสามารถดูแลเด็กๆในระหว่างการทำกิจกรรมได้อย่างดีเพราะเขามีพี่น้องเยอะและเป็นสิ่งที่เขาต้องทำในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว นอกจากนั้นยังได้เรียนรู้ในการประสานงานกับผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน ซึงเป็นสิ่งที่เขาไม่ค่อยมีความมั่นใจ

ได้เห็นความลึกซึ้งของวัฒนธรรมของลาหู่

ในกิจกรรมค้นหา บันทึกและแปลเพลงพื้นบ้านของลาหู่ทำให้ยาสอเรียนรู้ใหม่ เขาเคยได้ยินการร้องเพลงเหล่านี้มาก่อนแต่ไม่เคยสนใจได้แต่ฟังผ่านๆ เนื้อเพลงก็ฟังยาก เขาเปรียบเทียบว่า “เหมือนผมฟังเพลงฝรั่งอย่างนั้นแหละ ฟังได้แต่ทำนอง คนรุ่นผมก็ฟังเพลงสตริงของคนไทย หรือเพลงสตริงลาหู่” การที่ต้องตามหาคนที่ร้องเพลงพื้นบ้านเก่งๆ ทำให้เขาได้รู้จักคนในหมู่บ้านในฐานะใหม่ ที่สำคัญการที่ต้องแปลความหมายทำให้เขาได้นั่งสัมภาษณ์ผู้อาวุโสในหมู่บ้านเกี่ยวกับวัฒนธรรมและเห็นความลึกซึ้งของภาษาและวิธีคิดของคนลาหู่ เมื่อร่วมในการเดินป่าและตัดสินใจ

ที่จะรวบรวมความรู้เกี่ยวกับสมุนไพร การวินิจฉัยโรค และการใช้สมุนไพร ยิ่งทำให้เขาเห็นภูมิปัญญาของชนเผ่ามากขึ้น

ได้เข้าใจตนเองว่าสนใจอะไร

ยาสอบอกว่า ถึงวันนี้เขาตั้งใจว่าเขาอยากรู้ให้ลึกซึ้งในเรื่องสมุนไพรของชนเผ่าในเวทีการประเมินผล เขาบอกว่าเขาต้องการที่จะทำสารานุกรมพืชสมุนไพรของชนเผ่า นักวิจัยและนักวิจัยผู้ช่วยได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนจนได้ข้อสรุปว่า ยาสอรวมทั้งทีมที่สนใจ อาจต้องบันทึกการรักษาเป็นรายผู้ป่วยก่อนว่ามีการวินิจฉัยอาการ และวินิจฉัยโรคอย่างไร และรักษาด้วยวิธีการใดบ้าง ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งหมด จึงจะทำให้การทำสารานุกรมสมุนไพรมีประโยชน์ และใช้ได้จริง เพราะว่า พืชที่ใช้ลดอาการบางอย่าง เช่นลดบวม นั้นมีหลายตัว แต่ต้องวินิจฉัยว่าอาการบวมมาจากสาเหตุใดจึงจะจำแนกได้ว่าจะใช้สมุนไพรตัวใด มิเช่นนั้นก็จะผลิตซ้ำสิ่งที่ผู้อื่นก็ทำเรื่องสมุนไพรลาหู่ ซึ่งหากรู้จริงอาจเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพได้ เขาเองก็เห็นทางเลือกในการที่จะไปเรียนแพทย์แผนไทยที่สอนในโรงเรียนแพทย์แผนไทยและทำงานเลี้ยงตนเองไปด้วย จากนั้นค่อยไปสอบใบประกอบโรคศิลปแพทย์แผนไทย คนที่เดินทางในเส้นทางนี้ก็มีตัวอย่างอยู่จริงในหมู่บ้านใกล้กับบ้านยาสอ เด็กคนนี้เรียนแพทย์แผนไทย (โดยที่ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการแพทย์ลาหู่ชัดเจน) ที่ราชภัฏเชียงรายจบแล้ว แต่สอบใบประกอบโรคศิลปะยังไม่ได้

นอกจากนี้ในระหว่างการเดินป่าและจากการสังเกตหลังจากนั้น เขาพบว่า มีเด็กผู้ชายชั้นประถมอีก 2 คนที่สนใจเรื่องนี้ ตอนที่พ่อของยาสอไม่สบายเด็กผู้ชายหนึ่งในสองนี้ก็มาช่วยหมอพื้นบ้านในการรักษาพ่อของเขา อย่างไรก็ตามเขาก็ไม่แน่ใจว่าในระยะยาวเด็กสองคนนี้จะสนใจจริงจังหรือไม่ เขาเห็นว่าหากจะทำกิจกรรมอะไรไปข้างหน้าจะต้องเริ่มจากการรวมตัวเด็กในหมู่บ้านให้ได้ เขาเชื่อว่าเขาสามารถทำงานกับเด็กในหมู่บ้านได้เพราะเขามีทุนที่เด็กๆชอบเขาและเขาก็ชอบทำงานกับเด็ก ลักษณะกิจกรรมที่เขาคิดไว้ มีวัตถุประสงค์เบื้องต้น คือประคองให้เด็กรวมตัวกันและดูแลกันในเรื่องที่ผู้ปกครองไม่เข้าใจ ไม่สามารถสั่งสอนช่วยเหลือได้ เพราะไม่เข้าใจในวัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลงของลูกๆ ส่วนในระยะยาวจะเป็นอย่างไรก็ค่อยประเมินอีกที

ข้อเสนอแนะในการทำงานของยาสอ เขาบอกว่าเรื่องความรุนแรงในเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องใหญ่ต้องทำงานอย่างยาวนานแต่กลับใช้เวลาสั้นทำกิจกรรม ในสังคมลาหู่ที่บัดนี้พ่อแม่ลูกแทบไม่ได้กินข้าวร่วมกัน การเลี้ยงดูสั่งสอนในระหว่างการทำงานด้วยกันก็ไม่มี ทำให้พ่อแม่ขาดความรู้และหนทางในการเลี้ยงลูกในสังคมปัจจุบัน ก็ปล่อยปละละเลยให้เด็กเติบโตเอง คิดเอาเอง เขาคิดว่าน่าจะทำงานตั้งแต่เด็กเล็กเป็นเบื้องต้น แม้เขายังไม่เห็นเป้าหมายชัดเจนว่าจะเดินไปสู่ทิศทางใด แต่เขาก็คิดว่าการยึดโยงเด็กเล็กที่จะโตเป็นเยาวชนในภายภาคหน้าไว้ด้วยกัน ผ่าน

กิจกรรมที่มีมิติทางวัฒนธรรมและมีความสนุก แล้วค่อยหาหนทางในการสอดแทรกความคิดซับซ้อนในสถานการณ์ที่เหมาะสมน่าจะเป็นไปได้มากที่สุด

5. สรุป อภิปราย ข้อเสนอแนะ

การดำเนินการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยแนวคิดเชิงบวก ด้วยการระดมสมองเพื่อค้นหาและสนับสนุนกิจกรรมที่เด็กมีความสนใจร่วมกัน ซึ่งเป็นการทำงานกับเด็กและเยาวชนโดยเริ่มจากฐานของกิจกรรมในเชิงสร้างสรค์ (positive activity- based) มีข้อค้นพบที่สำคัญสี่ประการคือ

ประการแรก การที่เอาความใฝ่ฝันของเด็กเป็นตัวตั้งทำให้ เป็นการดึง (include) เด็กเยาวชน ทั้งที่มีและไม่มีแนวโน้มความเสี่ยงต่อความรุนแรง ทั้งที่เป็นลูกหลานของคนที่พัวพันยาเสพติดหรือไม่เข้ามาร่วมกิจกรรมโดยไม่แบ่งแยกและไม่ตีตราเด็ก หากเทียบกับกิจกรรมที่แบ่งแยกเด็กเข้าร่วมกิจกรรมตามความรุนแรงของความเสี่ยง หรือ เอาปัญหาเป็นตัวตั้ง เช่นค่ายยาเสพติด หรือการเอาความกลัวขู่เด็กเช่น การไปเยี่ยมชมทัณฑสถาน เป็นต้น แม้ในกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมเช่น เพลงพื้นบ้านเกี่ยวกับสมุนไพร และการเดินป่าในชุมชนชาติพันธุ์ชายแดนก็เป็นกิจกรรมที่เด็กเล็กทุกครอบครัวแม้ว่าจะมีความขัดแย้งกันในเชิงการเมืองของหมู่บ้านเข้าร่วมได้

ประการที่สอง กิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชน ควรเป็นกิจกรรมที่เด็กได้ค้นพบศักยภาพของตน รวมทั้งได้พัฒนาความสามารถและได้รับการยอมรับจากสังคมในระยะเวลาสั้น ดังเช่นกิจกรรม ดี.เจ.น้อย ที่ทำในพื้นที่ใกล้เมือง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ยืดหยุ่น และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ฟัง (flexible and interactive) ทำให้เด็กได้รับข้อมูลสะท้อนกลับ ทั้งคำชม การให้กำลังใจ และข้อเสนอในการปรับปรุงตนเอง ความยืดหยุ่นค่อนข้างสูงของกิจกรรมดี.เจ.น้อย ทำให้เด็กแต่ละคนสามารถเลือกที่พัฒนาตนเองและเสนอตัวตนของตนได้ เช่น การเป็นผู้รู้เรื่องเทคโนโลยี ความเก่งในการพูดคุยกับผู้ฟัง การมีความรู้เรื่องเพลงเก่า เป็นต้น

ประการที่สาม เมื่อเด็กได้ค้นพบศักยภาพด้านอื่นของตน และได้รับการประคับประคองจากคนแวดล้อม ทำให้เด็กถอยออกมาจากพฤติกรรมเสี่ยงและ มีการเปลี่ยนแปลงโดยความสมัครใจของเด็กเอง

ประการที่สี่ ในท่ามกลางความขัดแย้งที่รุมเร้าเยาวชนชาติพันธุ์อย่างมากเช่นในพื้นที่กลุ่มชาติพันธ์ชายแดน การทำงานที่ใช้ฐานวัฒนธรรมที่นำมาสู่การวิเคราะห์ (critical culture-based) ดังเช่น การสืบค้นเพลงพื้นบ้านและเรียนรู้สมุนไพร ก็ทำให้เยาวชนชาติพันธุ์ที่เติบโตกับการศึกษาสมัยใหม่ได้เห็นความลึกซึ้งของวัฒนธรรมของตน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไปสำหรับทำงานกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่เข้าถึงยาก

2. จากงานวิจัยและพัฒนาซึ่งดำเนินการ ในกลุ่มเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ไม่มีความเป็นปึกแผ่น และมีปัญหาที่สลับซับซ้อน รวมทั้งยังไม่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มก้อนของเด็กและเยาวชน ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ที่เข้าทำงานด้วยยาก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะทำงานในพื้นที่ดังกล่าวดังต่อไปนี้

3. ควรเริ่มต้นในหน่วยพื้นที่ (setting) เล็กๆ ที่มีผู้ที่ให้ความสำคัญกับปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนและการทำงานในเชิงพัฒนากับเด็กและเยาวชน

4. บุคคลหรือองค์กรที่เข้าไปทำงานควรได้เริ่มงานอย่างมีส่วนร่วมกับคนสำคัญในชุมชนซึ่งเป็นผู้ที่ทำงานในชุมชนนั้นอย่างยาวนานและเป็นผู้ที่คนในหน่วยเล็กๆดังกล่าวให้ความเชื่อถือและไว้วางใจ จากนั้นจึงเริ่มหาแนวร่วมทั้งที่เป็นบุคคลสำคัญในชุมชนและเยาวชนที่มีความสนใจ

5. ให้ความสำคัญกับการทำงานในแนววัฒนธรรม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความขัดแย้งน้อย โดยวัฒนธรรมในที่นี้มิได้มีความหมายของการอนุรักษ์วัฒนธรรมแต่เป็นวัฒนธรรมที่มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงโดยไม่ปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงในโลกสมัยใหม่ หรือเป็นวัฒนธรรมที่ทำให้คนอยู่ในโลกสมัยใหม่อย่างมีรากเหง้าและเท่าทัน

6. ในการขับเคลื่อนควรให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนวิธีคิดที่ไม่เริ่มต้นจากการมองหาปัญหา ซึ่งมีโอกาสสูงที่จะนำไปสู่การเพ่งโทษแก่กลุ่มต่างๆ อันจะทำให้ความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้นและทำให้มองเห็นการแก้ไขแบบเดิมๆ *แต่ควรเริ่มต้นจาก* การมองหาความใฝ่ฝันของเด็กและเยาวชนรวมทั้งความใฝ่ฝันของชุมชนที่ต้องการเห็นเยาวชนในอนาคตเป็นอย่างไร รวมทั้งมองหาทุนหรือทรัพยากรในชุมชนที่จะขับเคลื่อนแรงบันดาลใจให้ความใฝ่ฝันนั้นเป็นจริง หรือให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนเชิงวัฒนธรรมเป็นจุดเริ่มต้น

7. วิธีการทำงานต้องเป็นการเข้าถึงเด็กในเชิงบวก สนับสนุนและให้โอกาสเด็กและเยาวชนเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรม โดยรับฟังความคิดเห็น และแนวทางการแก้ไขของเด็กและเยาวชน อันจะทำให้เป็นการเปิดพื้นที่ทางความคิดให้คนในชุมชนมองเด็กในเชิงบวก

8. ในการดำเนินกิจกรรมควรเลือกกิจกรรมที่ให้เด็กและเยาวชนทุกคนสามารถเข้าร่วมได้หากต้องการ โดยเป็นกิจกรรมที่ไม่ทำให้เกิดการแบ่งแยกเด็กที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อความรุนแรง อย่างไรก็ตามกิจกรรมดังกล่าวนั้นจะต้องเป็นกิจกรรมที่อยู่ในความสนใจของเด็ก และเอื้อให้เด็กและเยาวชนได้ประจักษ์ในความสามารถของตน และใช้ทุนที่ตนเองมีอยู่ รวมทั้งทุนที่มีอยู่ในโรงเรียน ครอบครัวและชุมชนออกมาแสดงต่อสาธารณะ

9. ในขณะที่ยังไม่มีโครงสร้างทางสังคมและชุมชนใดๆ ที่ให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนอย่างจริงจัง จึงมีความสำคัญในการมองหากลุ่มคนหรือ

เครือข่ายของผู้ที่ความสนใจร่วมกัน เพื่อเป็นพี่เลี้ยงให้กับกลุ่มที่ก่อตั้งใหม่ให้ดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องในระยะยาวได้ต่อไป

1) ข้อเสนอแนะ การจัดการความรุนแรงในพื้นที่ชานเมืองโดยมีรูปแบบ “โรงเรียนเป็นฐาน”

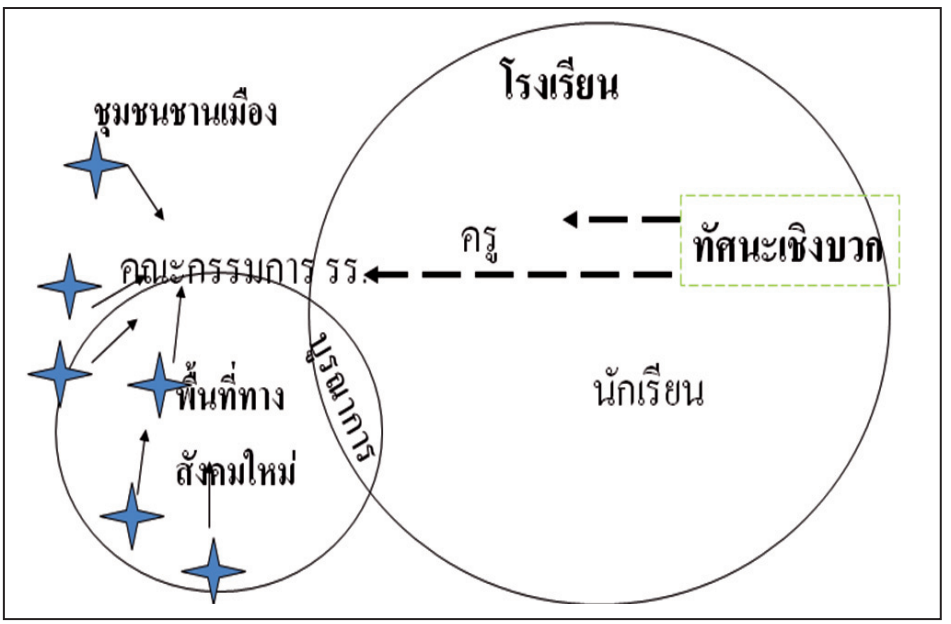
จากการศึกษาที่ค้นพบว่าเด็กในชุมชนชนเมืองซึ่งส่วนใหญ่อพยพมาจากภูมิลำเนา มีความผูกพันกับชุมชนในความหมายของโรงเรียนมากกว่า จึงมีข้อเสนอในการทำงานกับเด็กและเยาวชนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการทำงาน ทั้งนี้ยังคงใช้โครงสร้างเดิมของโรงเรียนในการขับเคลื่อนงาน แต่ต้องการการปรับในเชิงคุณภาพของโครงสร้างที่มีอยู่ดังนี้

1. ปรับโครงสร้างและระบบความสัมพันธ์ในโรงเรียนมิให้เป็นระบบความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง ซึ่งเน้น การปกครอง ควบคุม สั่งการ แต่เป็นระบบความสัมพันธ์ในแนวราบ หรือ “ระบบพี่เลี้ยง” ซึ่งจะเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของเด็กการปรับดังกล่าวนี้สามารถทำได้โดย

- ปรับทัศนะของครูให้มีทัศนะเชิงบวกต่อเด็กและเยาวชน
- ปรับโครงสร้างของคณะกรรมการโรงเรียนที่ดึงเอาคนที่มีศักยภาพในชุมชนและพร้อมที่จะทำงานอย่างสร้างสรรค์กับเด็กมาเข้าร่วม

2. ประสานหรือเปิดพื้นที่ทางสังคมใหม่ ที่อยู่นอกโครงสร้างอำนาจของโรงเรียน ที่จะทำให้เด็กได้มีส่วนร่วมสูงสุด และเป็นพื้นที่ที่เปิดรับคนในชุมชน

1. เชื่อมโยงพื้นที่ในและนอกโรงเรียนที่สร้างขึ้นใหม่ ผ่านบรูณาการการเรียนการสอน

ภาพแสดง รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในชานเมืองที่มีโรงเรียนเป็นฐาน

2) ข้อเสนอแนะการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ชุมชนชาติพันธุ์ชายแดนโดยมี รูปแบบ “หมู่บ้านเป็นฐาน”

มีรายละเอียดข้อเสนอแนะดังนี้

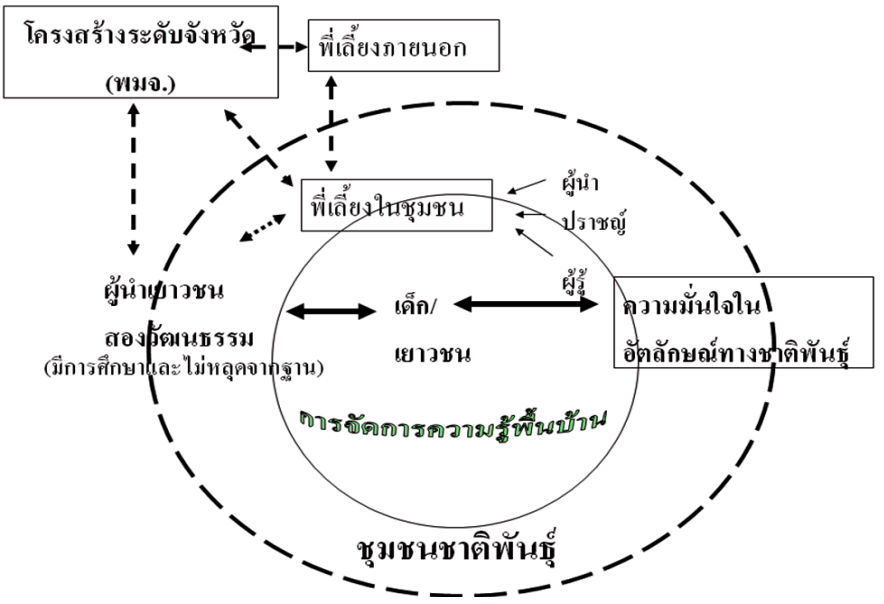
กลไกขับเคลื่อน ควรเป็นกลไกในระดับจังหวัด ซึ่งห่างไกลจากโครงสร้างอำนาจที่มีความขัดแย้งกับชุมชน เช่นกลไกพัฒนาสังคมและมนุษย์ในระดับจังหวัด (พมจ.)

1. รูปแบบในการขับเคลื่อน เป็นการสร้าง(เครือข่าย)แกนนำเยาวชนที่เรียกว่า “ผู้นำสองวัฒนธรรม (bicultural leader)” ซึ่งเป็นผู้ที่ท้ายที่สุดจะมีความเข้าใจลึกซึ้งในวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ของตนและเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของสังคมและอำนาจภายนอกเพียงพอที่จะเห็นทั้งอิทธิพลทางลบและโอกาสในการสร้างความมั่นใจในชาติพันธุ์ของตน

2. ขับเคลื่อนผ่าน กระบวนการจัดการความรู้โดยคนในชุมชน เพื่อความมั่นใจในความเป็นชนเผ่า ทั้งนี้ความรู้ที่เป็นประเด็นในการขับเคลื่อนควรเป็น“ความรู้พื้นบ้านที่ปฏิบัติการจริงอยู่ในชีวิตประจำวัน”

3. คุณสมบัติแกนนำเยาวชน ที่คัดเลือกเข้าร่วมกระบวนการเพื่อสร้างผู้นำรุ่นใหม่ควรที่จะได้รับการศึกษาสมัยใหม่ระดับหนึ่ง ซึ่งไม่หลุดไปจากฐานความเชื่อของชุมชน และที่สำคัญต้องเป็นที่ยอมรับของเด็กและเยาวชน

4. ต้องมีระบบพี่เลี้ยง เพื่อหนุนเสริมประคับประคองใน 2 ระดับคือ “พี่เลี้ยงในชุมชน” ที่ประกอบไปด้วยปราชญ์ ผู้รู้ ที่ต้องการนำชุมชนไปสู่ความมั่นใจในความเป็นชนเผ่าและการพึ่งตนเอง และ “พี่เลี้ยงนอกชุมชน” เพื่อช่วยสร้างทักษะในการเชื่อมโยงและบูรณาการความรู้

ภาพแสดง รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในชุมชนชาติพันธุ์ชายแดนที่มีหมู่บ้านเป็นฐาน

5.2 การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคม เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน กรณีพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผศ. ดร. ทัศนีย์ ศิลาวรรณ

5.2.1 บริบทพื้นที่

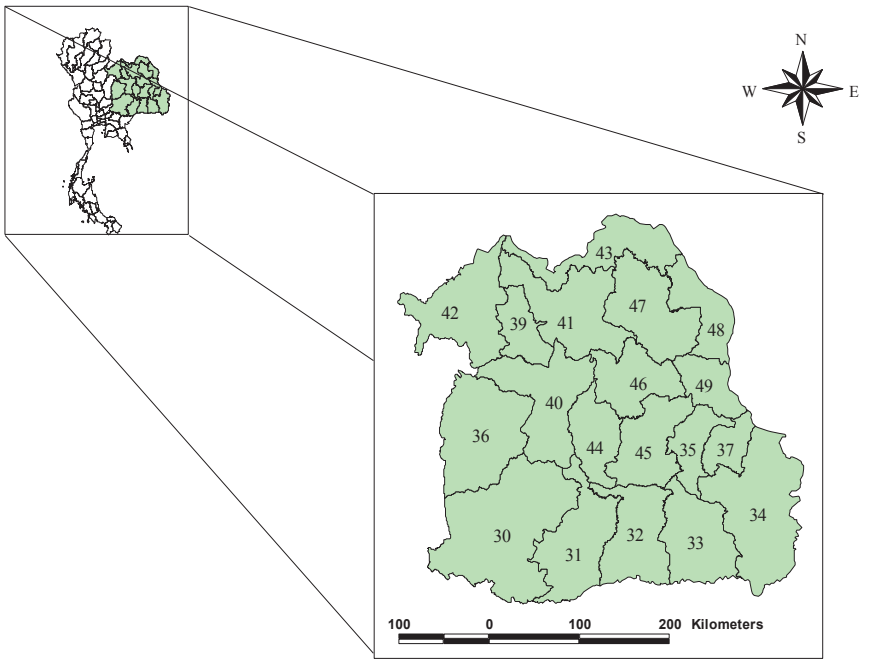
ภาคอีสาน หรือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นเขตหรือภาคหนึ่งทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อยู่ระหว่างเส้นแวง 101 องศา กับ 105 องศาตะวันออก และเส้นรุ้ง 14 องศา กับ 18 องศา 30 ลิบดาเหนือ อยู่บนที่ราบสูงโคราช มีแม่น้ำโขงกั้นเขตทางตอนเหนือและตะวันออกของภาค ทางด้านใต้จรดชายแดนกัมพูชา ทางตะวันตกมีเทือกเขาเพชรบูรณ์และเทือกเขาดงพญาเย็นเป็นแนวกั้นแยกจากภาคเหนือและภาคกลาง

การเกษตรนับเป็นอาชีพหลักของภาค แต่ด้วยสภาพอากาศที่ร้อนและแห้งแล้ง รวมถึงปัจจัยอื่นๆ ทางด้านสังคมเศรษฐกิจ ทำให้มีผลผลิตที่น้อยกว่าภาคอื่นๆ ภาษาหลักของภาคนี้ คือ ภาษาอีสาน แต่ภาษาไทยกลางก็นิยมใช้กันแพร่หลายโดยเฉพาะในเมืองใหญ่ ขณะเดียวกันยังมีภาษาเขมร ที่ใช้กันมากในบริเวณอีสานใต้ นอกจากนี้ยังมีภาษาถิ่นอื่นๆ อีกมาก เช่น ภาษาผู้ไท ภาษาโส้ ภาษาไทยโคราช เป็นต้น ภาคอีสานมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น เช่น อาหาร ภาษา ดนตรีหมอลำ และศิลปะการฟ้อนรำที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เป็นต้น

ภาคอีสาน มีเนื้อที่มากที่สุดของประเทศไทย ประมาณ 168,854 ตารางกิโลเมตร หรือมีเนื้อที่ร้อยละ 33.17 เทียบได้กับหนึ่งในสามของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศไทยได้จัดว่าเป็นพื้นที่ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เทือกเขาที่สูงที่สุดในภาคอีสานคือ ยอดภูหลวง และภูกระดึงซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสายสำคัญของชาวอีสานในหลายจังหวัดด้วยกัน เช่น ลำตะคอง แม่น้ำชี แม่น้ำพอง แม่น้ำเลย แม่น้ำพรม แม่น้ำมูล

ภาคอีสานมีทั้งหมด 19 จังหวัด ได้แก่ หนองคาย นครพนม สกลนคร อุดรธานี หนองบัวลำภู เลย มุกดาหาร กาฬสินธุ์ ขอนแก่น อำนาจเจริญ ยโสธร ร้อยเอ็ด มหาสารคาม ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี

ในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในจังหวัดนครราชสีมาและบุรีรัมย์ จังหวัดละ 1 หมู่บ้าน

CODE	PROVINCE NAME
30	Nakhon Ratchasima
31	Buri Ram
32	Surin
33	Si Sa Ket
34	Ubon Ratchathani
35	Yasothon
36	Chaiyaphum
37	Amnat Charoen
39	Nong Bua Lam Phu
40	Khon Kaen
41	Udon Thani
42	Loei
43	Nong Khai
44	Maha Sarakham
45	Roi Et
46	Kalasin
47	Sakon Nakhon
48	Nakhon Phanom
49	Mukdahan

รูปที่ 1 พื้นที่วิจัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5.2.2. ระเบียบวิธีวิจัย

1. การเลือกพื้นที่

การคัดเลือกพื้นที่ดำเนินงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือดำเนินการโดยการพิจารณาร่วมกันระหว่างนักวิจัยหลักและหัวหน้าสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยในจังหวัดบุรีรัมย์มีบุคลากรจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร่วมพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ด้วย

เงื่อนไขในการคัดเลือกพื้นที่วิจัยเบื้องต้นคือ คัดเลือกสองพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันทั้งในด้านลักษณะพื้นที่ ประเพณีวัฒนธรรม ความเข้มแข็งและช่องทางในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ดำเนินการที่คัดเลือกคือ บ้านจอก ตำบลกำปัง อำเภอโนนไทย เป็นหมู่บ้านในเขตชนบท ประชาชนมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเครือญาติ และมีการดำเนินชีวิตในวิถีชนบท มีผู้นำหมู่บ้านที่เข้มแข็ง และมีเครือข่ายเยาวชนระดับตำบล ในนามของ “ศูนย์การเรียนรู้

เยาวชนศาสนทายาทจิตอาสาตำบลกำปัง” โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ดูแล ทั้งนี้โดยมีเยาวชนแกนนำ หรือ “หัวหน้าหมู่บ้าน” ในทุกหมู่บ้านในตำบล

1.2 จังหวัดบุรีรัมย์ พื้นที่ดำเนินการที่คัดเลือกคือ บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านยาง อำเภอเมือง เป็นหมู่บ้านกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีการหลั่งไหลของวัฒนธรรม “คนเมือง” เข้าสู่ชุมชน ประชาชนประกอบอาชีพรับจ้างเป็นหลัก มีความสัมพันธ์กันในลักษณะเครือญาติ เป็นหมู่บ้านที่นับได้ว่าเข้มแข็งที่สุดในตำบล ให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามโครงการภาครัฐเป็นอย่างดี แต่ยังไม่มีการจัดตั้งหรือดำเนินการเกี่ยวกับเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรม

2. กลไก

2.1 เครือข่ายนักวิจัย

การดำเนินการในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีแกนนำในการดำเนินการในลักษณะเครือข่ายนักวิจัย ที่คอยช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นลำดับ ดังนี้

2.1.1 ทีมวิจัยชุมชน หมู่บ้านละ 8 - 12 คน ประกอบด้วย เยาวชน กรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลประจำหมู่บ้าน โดยในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมามีเยาวชนที่เป็นประธานและกรรมการศูนย์การเรียนรู้เยาวชนศาสนทายาทจิตอาสาตำบลร่วมเป็นทีมวิจัยชุมชนด้วย

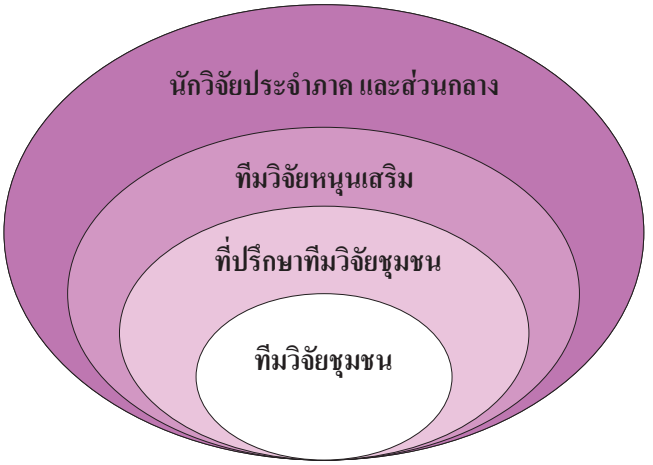
2.1.2 ที่ปรึกษาทีมวิจัยชุมชน จำนวน 3 - 5 คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลประจำหมู่บ้าน และผู้อาวุโสในหมู่บ้าน โดยในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมามีพระสงฆ์ผู้ดูแลศูนย์การเรียนรู้เยาวชนศาสนทายาทจิตอาสาตำบล และผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านข้างเคียงร่วมเป็นที่ปรึกษาทีมวิจัยชุมชนด้วย

2.1.3 ทีมวิจัยหนุนเสริม จำนวน 3 - 5 คน ประกอบด้วย บุคลากรจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และในจังหวัดบุรีรัมย์มีบุคลากรจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สถานีอนามัยบ้านยางและองค์การบริหารส่วนตำบลร่วมเป็นทีมวิจัยหนุนเสริมด้วย

2.1.4 นักวิจัยประจำภาคและส่วนกลาง จำนวน 3 คน

การดำเนินการของเครือข่ายนักวิจัย ดำเนินการในลักษณะที่ผู้ดำเนินการหลักคือทีมวิจัยชุมชน ภายใต้การช่วยเหลือและสนับสนุนอย่างใกล้ชิดจากที่ปรึกษาทีมวิจัยชุมชน ทีมวิจัยหนุนเสริมทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการที่คอยกระตุ้นหรือส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนกันของผู้เข้าร่วมประชุม สนับสนุนให้ได้ผลการประชุมที่เป็นรูปธรรมต่อการปฏิบัติ ตลอดจนเป็นที่ปรึกษา

เชิงวิชาการแก่ทีมวิจัยชุมชน ในขณะที่นักวิจัยประจำภาคและส่วนกลาง ทำหน้าที่ในการกำกับให้กระบวนการดำเนินงานเป็นไปตามจุดมุ่งหมายการวิจัย

รูปที่ 2 เครือข่ายนักวิจัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายนักวิจัย

2.2.1 ประชุมชี้แจงโครงการวิจัย การวิจัยเชิงปฏิบัติการและการถอดบทเรียนสำหรับนักวิจัยหนุนเสริม

2.2.2 ประชุมชี้แจงโครงการวิจัยและบทบาทในโครงการ สำหรับนักวิจัยชุมชนและหนุนเสริม

2.2.3 อบรมปฏิบัติการ เรื่อง ความปลอดภัยของเด็กและเยาวชน สำหรับนักวิจัยชุมชนและหนุนเสริม

2.2.4 อบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การระบุปัญหา การวางแผนงานโครงการ และการจัดระบบการจัดการสังคม สำหรับนักวิจัยชุมชนและหนุนเสริม

2.3 การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2.3.1 ให้ความหมายความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

2.3.2 กำหนดวิสัยทัศน์ “เด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์” และ “ชุมชนปลอดภัยห่างไกลความรุนแรง)

2.3.3 ประเมินสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

2.3.4 ระบุและจัดลำดับความสำคัญปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

2.3.5 วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

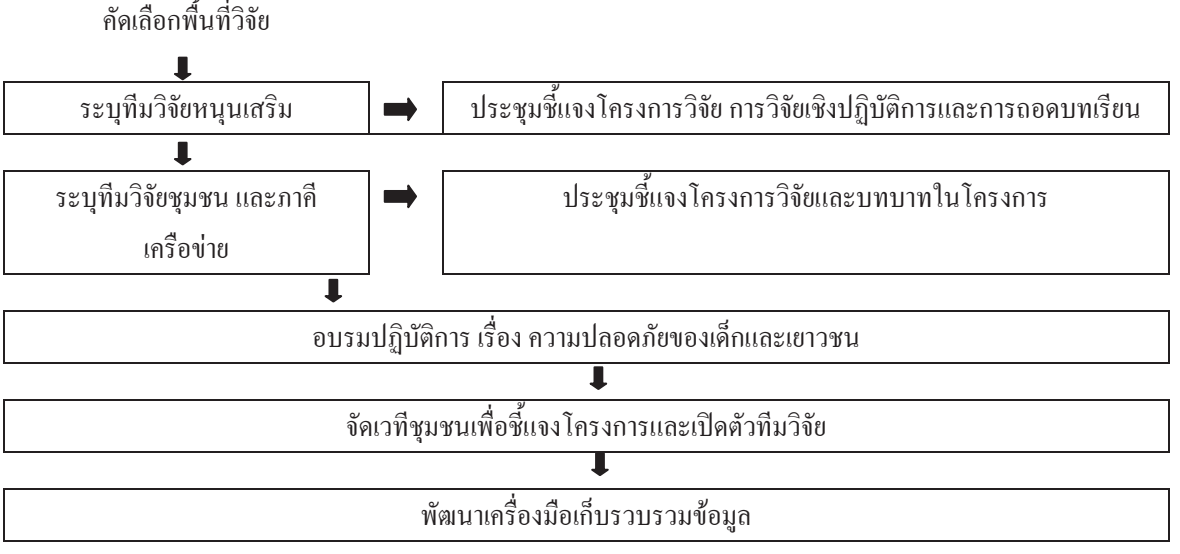
2.3.6 กำหนดแนวทางและจัดทำโครงการแก้ไขและป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

2.3.7 ดำเนินการตามโครงการแก้ไขและป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

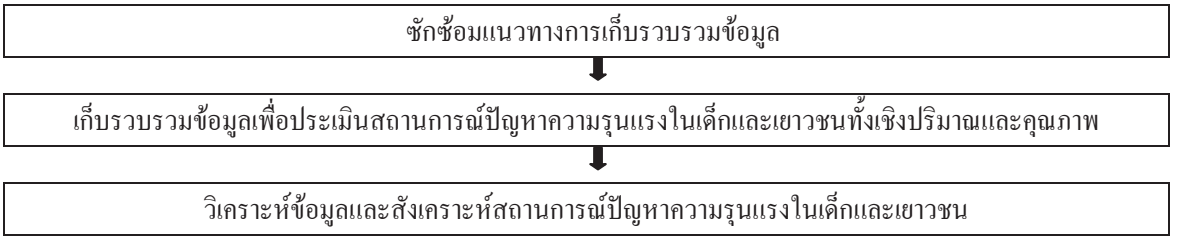
2.3.8 ควบคุมกำกับและประเมินผลโครงการแก้ไขและป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

5.2.3. กระบวนการ

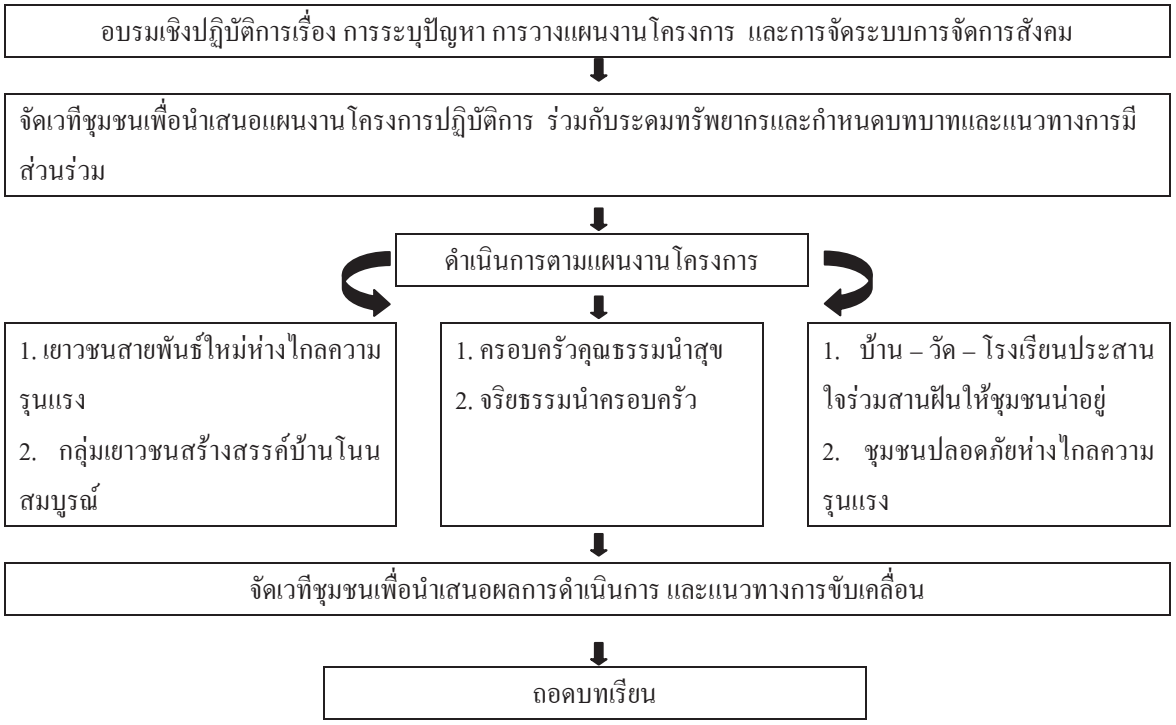
3.1 ขั้นเตรียมการและพัฒนาเครื่องมือ

3.3.2 ขั้นประเมินสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

3.3.3 ขั้นการระบุปัญหา การวางแผนงานโครงการ การดำเนินการตามแผนงานโครงการ การประเมินผลและการขับเคลื่อนในระยะยาว

5.2.4. ผลการศึกษา

1. บ้านจอก ตำบลกำปัง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

1.1 ข้อมูลพื้นที่

ตำบลกำปัง เป็นหนึ่งใน 10 ตำบล ของอำเภอโนนไทย ที่มีประวัติเก่าแก่มายาวนาน โดยจะเห็นได้จากหลักฐานซากก้อนอิฐก้อนหินของสิ่งก่อสร้างที่ยังคงหลงเหลือให้เห็นอยู่ แต่ก่อนนั้นจะเรียกว่า “บ้านกำบัง” เพราะเคยมีค่ายทหารเป็นที่กำบังข้าศึก ซึ่งในปัจจุบันยังมีชื่อเรียกว่า เดิ่นทหาร หรือ เดิ่นระหาร และทางช้างอยู่ ในสมัยต่อมาชื่อของบ้านกำบัง จึงได้เปลี่ยนมาเป็นชื่อ บ้านกำปัง และใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน ตำบลกำปัง มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 15 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านซาด หมู่ 2 บ้านกระเสียว หมู่ 3 บ้านจอก หมู่ 4 บ้านจาน หมู่ 5 บ้านหนองแวง หมู่ 6 บ้านอ้อ หมู่ 7 บ้านนา หมู่ 8 บ้านกำปัง หมู่ 9 บ้านใหม่นารี หมู่ 10 บ้านโนนหัวนา หมู่ 11 บ้านหัวตะกุด หมู่ 12 บ้านไพล หมู่ 13 บ้านจานเหนือ หมู่ 14 บ้านอ้อเหนือ และหมู่ 15 บ้านนารีพัฒนา

สภาพโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะสำหรับการทำนาและบางส่วนเป็นที่ดอน สำหรับทำไร่มันสำปะหลังและข้าวโพด มีคลองลำเชิงไกรไหลผ่าน ดินเป็นดินเปรี้ยวเค็ม

ทิศเหนือ ติดต่อ ตำบลสำโรงและตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดต่อ ตำบลพุทซา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันออก ติดต่อ ตำบลด่านจาก อำเภอโนนไทย และ ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติดต่อ ตำบลสำโรง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

จำนวนประชากรในเขต อบตำบล 9,579 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1,974 หลังคาเรือน อาชีพหลัก ทำนา อาชีพเสริม รับจ้าง เลี้ยงสัตว์ สถานที่สำคัญ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลกำปัง สถานีอนามัยตำบล วัด/สำนักสงฆ์ 9 แห่ง และคลองลำเชิงไกร

ศูนย์เยาวชนศาสนทายาทจิตอาสาตำบลกำปัง เกิดจากการรวมตัวของเด็กและเยาวชน เริ่มจากกลุ่มเยาวชนเล็กๆ ที่บ้านกระเสียว ภายหลังขยายใหญ่ขึ้นเมื่อตั้งศูนย์ใหม่ที่วัดศรีชลสินธุ์ เพราะเยาวชนในตำบลกำปังให้ความสนใจมากขึ้น ต่อมาเมื่อเห็นว่าเยาวชนที่รวมกลุ่มกันมีความพร้อม หลวงพ่อต๋อย (พระกำพล ธมฺมสโร) จึงได้ทำโครงการเสนอต่อพระครูวิจิตตรธรรมพิมล เจ้าอาวาส โดยมีผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เจ้าคณะตำบลกำปัง นายอำเภอ เจ้าคณะอำเภอ เป็นผู้เห็นชอบโครงการ และพระเทพสีมาภรณ์ รองเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้อนุมัติโครงการ ตั้งอยู่ที่วัดศรีชลสินธุ์ เลขที่ 32 ม.5 ตำบลกำปัง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 84 คน กิจกรรมที่ทำ ได้แก่ 1)

การเรียนและการสอนธรรมศึกษา 2) การเป็นพี่เลี้ยงและวิทยากรตามโครงการค่ายคุณธรรมต่างๆ 3) การปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 4) ช่วยงานต่างๆ ของชุมชน 5) การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่วัดจัดขึ้นหรือวัดอื่นที่ขอความร่วมมือมา และ 6) การพบปะพูดคุยและเปลี่ยนความรู้ความคิดของเด็กเยาวชนที่ศูนย์ฯ

บ้านจอก หมู่ที่ 3 ก่อตั้งมาประมาณ 200 ปี สมัยก่อนแห้งแล้งจึงขุดน้ำบาดาลมาใช้ ขุดแล้วพบว่ามีจอกแหนลอยขึ้นมาด้วยจึงเรียกหมู่บ้านว่าบ้านจอก มี 144 ครอบครัว ประชาชนมีความสามัคคีร่วมกันพัฒนาหมู่บ้าน รณรงค์เกี่ยวกับยาเสพติด เกื้อกูลกัน โดยเฉพาะในงานบวช งานแต่ง งานบุญ เวลาเพื่อนบ้านเจ็บป่วยมีการไปเยี่ยม ให้คำปรึกษา คุยกัน มีกลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้านกลุ่มเลี้ยงหมู กลุ่มดอกไม้จันทน์ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเงินล้าน กลุ่ม อสม. กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์หมู่บ้าน กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มเงินฝากออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะ กลุ่มเยาวชน ผู้ใหญ่บ้านปัจจุบันคือนายสมมาตย์ เงสันเทียะ

1.2 แนวความคิดของชุมชนในเรื่องเด็กและเยาวชน และความรุนแรง

จากการประชุมระดมความคิดทีมวิจัยชุมชน ที่ปรึกษา และทีมวิจัยหนุนเสริม ร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติมจากกลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กและเยาวชน และกลุ่มเด็กและเยาวชน พบแนวความคิดของชุมชนในเรื่องเด็กและเยาวชนและความรุนแรง ดังนี้

1.2.1 ความหมายของเด็กและวัยรุ่น

1) กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ความหมายว่า

- เด็ก คือผู้ที่กำลังจะเติบโต กำลังเรียนรู้ในด้านต่างๆ อยากลองสิ่งแปลกใหม่และหาประสบการณ์ใหม่ๆ ผู้ที่มีวุฒิภาวะยังอ่อนวัยในด้านอายุและพฤติกรรม ผู้ที่ต้องให้ความช่วยเหลือด้านพฤติกรรมและการคิด มีความต้องการความอบอุ่นทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจอย่างสม่ำเสมอ เป็นวัยที่ร่าเริง ชอบสนุกสนาน เมื่อทำผิดก็ไม่ค่อยรู้ตัวว่าทำผิด ผู้ที่มีอายุ 7 - 15 ปี ผู้ที่อ่อนประสบการณ์และต้องการเรียนรู้อะไรที่ดีๆ จากคนรอบ

- วัยรุ่นคือเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 15 - 20 ปี เป็นวัยที่ต้องดูแลด้านพฤติกรรมและอารมณ์-จิตใจเป็นอย่างมาก มักแสดงออกในทางด้านอารมณ์ที่รุนแรง ผู้ที่กำลังศึกษาหาความรู้และต้องการสิ่งต่างๆ ซึ่งอยู่ในวัยเสี่ยงในการดำรงชีวิต เป็นวัยที่อยากรู้ อยากลองทำ เป็นวัยที่มีความคิดว่าอะไรดีอะไรไม่ดี อะไรควรทำไม่ทำ เป็นวัยที่ต้องการเพื่อนพูดคุย ชอบสนุกสนาน คิดแล้วกล้าทำ ชอบสนุกสนานกับเพื่อน ชอบจับกลุ่ม รักเพื่อน อยากรู้อยากลอง ผู้ที่ต้องการจะเรียนรู้และลองกับสิ่งท้าทาย

- ความสำคัญของเด็กและเยาวชนต่อครอบครัวและชุมชนคือ เป็นอนาคตของครอบครัว-ชุมชน-สังคม เป็นวัยที่ช่วยแม่-พ่อทำงานในบ้านและนอกบ้านได้ เป็นกำลังใจของพ่อ-แม่ ช่วยงานสังคมและชุมชน เป็นอนาคตของชาติ

- ลักษณะของเด็กดีหรือเด็กที่ชุมชนคาดหวังคือ รู้หน้าที่ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ตั้งใจศึกษาหาความรู้ มีความมุ่งมั่นในการศึกษาเล่าเรียน มีความรับผิดชอบสูง เชื่อฟังพ่อแม่ ครู ผู้ใหญ่ อยู่ในโอวาท รู้คุณค่าของครอบครัวและชุมชน มีคุณธรรม อ่อนน้อม ถ่อมตน ไม่ขาดหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจทางด้านศาสนา นิยมความเป็นไทย มีคุณธรรม น้ำใจ มีมารยาท เรียบร้อย พูดจาไพเราะ เข้ากับคนในชุมชนได้ ให้ความช่วยเหลือชุมชนเมื่อชุมชนต้องการความช่วยเหลือ เป็นตัวอย่างที่ดีของเพื่อนพี่น้อง ไม่มั่วเพศ ไม่มีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุยังน้อย ไม่ก้าวร้าว ไม่ทำร้ายรังแกผู้อื่น ไม่ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ตนเอง ครอบครัว ไม่เกเร ไม่เป็นนักเลง ขยันช่วยงานพ่อ-แม่ ไม่คบเพื่อนผิด ไม่แสดงความรุนแรงในการตัดสินปัญหาและข้อขัดแย้ง ไม่จับกลุ่มทะเลาะวิวาทหรือปั่นป่วนในชุมชน รู้จักใช้จ่าย ไม่ฟุ่งเฟือ ไม่ตกเป็นทาสของเกมคอมพิวเตอร์ ไม่เสพสารเสพติด เช่น บุหรี่ เหล้า ยาบ้า ยาไอซ์ และอื่นๆ ที่เป็นสารอันตราย ไม่ติดการพนันหรือมั่วสุม

2) ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กและเยาวชน ให้ความหมายว่า

- เด็กคือผู้ที่ไร้เดียงสา อ่อนต่อโลก ยังไม่มีประสบการณ์ อายุต่ำกว่า 20 ปี เล่นซุกซนไปตามวัย บอกได้สอนได้

- วัยรุ่น คือผู้ที่หัวรุนแรง ชอบจับกลุ่ม ก้าวร้าว อยากรู้อยากลอง เรียกร้องความสนใจ

- ความสำคัญของเด็กและเยาวชนต่อครอบครัวและชุมชนคือ อนาคตของชาติ ช่วยทำงานบ้าน ช่วยชุมชน ช่วยวัด

- ลักษณะของเด็กดีหรือเด็กที่ชุมชนคาดหวังคือ เชื่อฟังพ่อแม่ พูดง่าย เชื่อฟังผู้ใหญ่ ไม่เกเร ใฝ่ใจเรียน เรียนเก่ง เรียบร้อย เป็นคนดี ช่วยเหลือชุมชน ช่วยเหลือพ่อแม่ ช่วยเหลือคนอื่น มีงานการทำดี เป็นตัวอย่างของคนรุ่นต่อไป ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่คบเพื่อนไม่ดี

3) เด็กและเยาวชน ให้ความหมายว่า

- เด็กคือ ผู้มีอายุน้อย อายุ 1-11 ปี ไม่บรรลุนิติภาวะ ไม่ประสีประสา มีประสบการณ์ชีวิตน้อย บริสุทธิ์ ไม่รู้เรื่อง ไร้เดียงสา น่ารัก เป็นที่รัก

- วัยรุ่นคือเยาวชนที่ดีในวันข้างหน้า

- ความสำคัญของเด็กและเยาวชนต่อครอบครัวและชุมชนคือ โตขึ้นจะได้ดูแลพ่อแม่ ช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน ทำให้พ่อแม่ภูมิใจ เป็นหลักให้กับชุมชนและพัฒนาชุมชน ทำชื่อเสียง ทำให้ชุมชนมีสีสัน เป็นความหวัง อนาคตของชาติ เด็กดีเป็นศรีแก่ชาติ

- ลักษณะของเด็กดีหรือเด็กที่ชุมชนคาดหวังคือ รักเรียน ขยันเรียน ขยันทำงาน เป็นเด็กดี เรียบร้อย พูดสุภาพ เชื่อพ่อแม่ เชื่อฟังผู้ใหญ่ ครูอาจารย์ นิสัยดี ตั้งใจเรียน รับผิดชอบในหน้าที่ ไม่โต้เถียงเวลาสั่งสอน กตัญญู รู้จักตอบแทนผู้อื่น เด็กนิสัยดี ไม่ดื้อ เป็นคนดี อ่อนน้อม ทำความดี ริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรม ไม่ทำให้ผู้ใหญ่เดือดร้อน ไม่มั่วสุมสิ่งเสพติด ไม่เล่นการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข เป็นที่รักของเพื่อน ไม่ตามเพื่อนมากไป ช่วยพ่อแม่ทำงาน ช่วยเหลือสังคม ช่วยเหลืองานชุมชนและหมู่บ้าน มีจุดมุ่งหมายในชีวิต ไม่ทำลายทรัพย์สิน ไม่ตีกัน

1.2.2 ปัญหาของเด็กและเยาวชนในยุคสมัยนี้

1) กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ ระบุว่าปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในยุคสมัยนี้ ได้แก่ ดื่มสุรา ติดยาเสพติด สูบบุหรี่ เอาแต่ใจของตนเองเป็นใหญ่ หัวดื้อ ทำตามใจตนเองมากเกินไป คิดว่าตัวเองถูกอยู่ผู้เดียว เล่นการพนัน มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร คบเพื่อนไปในทางที่ผิด ตามเพื่อน อยากรู้อยากลอง มั่วสุม จับกลุ่มพูดคุยในยามวิกาล ชอบเที่ยวเตร่ ขับรถเร็ว ไม่ค่อยเชื่อฟังพ่อแม่ผู้ปกครอง ไม่ค่อยตั้งใจเรียน ทะเลาะวิวาท การยกพวกตีกัน การตามสื่อเทคโนโลยี

2) ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กและเยาวชน ระบุว่าปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในยุคสมัยนี้ ได้แก่ ยาเสพติด ดื่มเหล้า ทะเลาะวิวาท ไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ ก้าวร้าว เอาแต่ใจ รุนแรง เรียกร้องความสนใจ ทำลายข้าวของในชุมชน ขับมอเตอร์ไซค์แล้วเกิดอุบัติเหตุ ไม่อยากเรียน ไม่สนใจเรียน เรียนไม่จบ รักก่อนวัย มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ทำแท้ง

3) เด็กและเยาวชน ระบุว่าปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในยุคสมัยนี้ ได้แก่ ติดยาเสพติด กินเหล้า เกี่ยวข้องกับอบายมุข เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ทำแท้ง เล่นการพนัน เล่นสนุ้กเกอร์ แข่งรถ พ่อแม่แตกแยก ครอบครัวทะเลาะวิวาท เด็กขาดความอบอุ่น พ่อแม่ตีและดุด่า ทะเลาะวิวาท ทะเลาะกันเองในกลุ่ม ทะเลาะต่างหมู่บ้าน ขว้างขวด สื่อมากมายทำให้เด็กหลงผิด

1.2.3 รูปแบบปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1) กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ ระบุว่ารูปแบบปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ ทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกัน ชกต่อย ฟัน ยิงปืน ตีกัน ขับรถซิ่ง ลักเล็กขโมยน้อย

2) ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กและเยาวชน ระบุว่ารูปแบบปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ ยาเสพติด เหล้า บุหรี่ สูบบุหรี่กินเหล้า ขับมอเตอไซค์ซิ่ง ขับรถแรง ขับรถไปมารวมกลุ่มคึกคะนอง อาละวาท ตีกัน ด่ากัน ตีกัน ความไม่เข้าใจกัน การพนัน

3) เด็กและเยาวชน ระบุว่ารูปแบบปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ ไม่สามัคคี ทะเลาะวิวาท ตีกัน ชกต่อย ทะเลาะระหว่างหมู่บ้าน สูบบุหรี่ กินเหล้า ยาเสพติด ขับรถซิ่ง ดูหนังโป๊ ตั้งท้องอายุน้อยกว่า 20 ปี

1.2.4 สาเหตุความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1) กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ ระบุว่าสาเหตุความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ การดื่มสุราหรือยาเสพติด หัวดื้อ การไม่เข้าใจกัน การมีความคิดที่ไม่ตรงกัน ความคิดสวนกัน เชื่อในสิ่งที่ผิด ต้องการเป็นลูกผู้ชายแบบผิดๆ เพื่อนยุยง ส่งเสริมให้กระทำผิด ได้จากตัวอย่างหรือสื่อต่างๆ ทำให้อยากทดลอง การตามเพื่อน สื่อโฆษณาเกินจริง เลียนแบบสื่อเทคโนโลยี ผู้ใหญ่ชักชวน รุ่นพี่มีปัญหามาก่อนและถ่ายทอดสู่รุ่นน้อง พ่อแม่เป็นตัวอย่างไม่ดี เด็กเอาอย่าง ขาดความอบอุ่นหรือที่ปรึกษาหารือ ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่ไม่มีเวลาให้ลูก ขาดความช่วยเหลือเมื่อตนกระทำผิด แต่ไม่ร้ายแรง ขาดการอบรมส่งเสริมในทางที่ดี มีเวลาว่างมากเกินไป

2) ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กและเยาวชน ระบุว่าสาเหตุความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ ครอบครัว ไม่เชื่อผู้ใหญ่ ครอบครัวเพราะพ่อแม่แยกทางทำให้ขาดความอบอุ่น เพื่อนชักนำ เอาอย่างเพื่อน เอาแต่ใจ อยากลอง พูดไม่เพราะ ก่อกวนไปมา ไม่เข้าใจกัน ไม่ได้ดังใจตามที่ใจต้องการ คึกคนอง ดื่มเหล้า เล่นการพนัน

3) เด็กและเยาวชน ระบุว่าสาเหตุความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ ไม่เข้าใจกัน ไม่เชื่อฟัง ขาดสติ แย่งกันเป็นใหญ่ แย่งผู้หญิง ไม่ชอบขี้หน้า สร้างจุดเด่น น่าหมั่นไส้ ศักดิ์ศรี การไม่เข้าใจกัน ดื่มสุรา สิ่งเสพติด ครอบครัวขาดความอุบอุ่น ไม่เข้าใจกัน ไม่สามัคคี ครอบครัวไม่ใส่ใจ ทะเลาะวิวาท

1.2.5 ผู้ควรมีบทบาทแก้ไขความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1) กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ ระบุว่าผู้ควรมีบทบาทแก้ไขความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ พ่อแม่ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ตำรวจ ครู โรงเรียน ผู้นำทางศาสนาหรือหัวหน้าทุกส่วนและรัฐบาล บ้าน วัดโรงเรียน เพื่อนที่สามารถพูดให้เข้าใจได้ อบต. คนในชุมชนทุกคนทุกภาคส่วน

2) ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กและเยาวชน ระบุว่าผู้ควรมีบทบาทแก้ไขความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ พ่อแม่ ครูอาจารย์ ครอบครัว นายก อบต. ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ตำรวจ บทบาทของทุกคน มีนโยบายที่ชัดเจน

3) เด็กและเยาวชน ระบุว่าผู้ควรมีบทบาทแก้ไขความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่

- ครอบครัว พ่อแม่ ให้ความอบอุ่น สอน ช่วยกันดูแล ให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชน เป็นตัวอย่างที่ดี ตักเตือน บอกเหตุผล

- ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำ ตำรวจ เฝ้าระวัง ตรวจตรา ดูแล บอกกล่าวตักเตือน แนะนำ พบปะพูดคุยวัยรุ่น

-ทุกคนมีบทบาทเท่าๆ กัน

1.3 สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามในกลุ่มเด็กและเยาวชนบ้านจอก จำนวน 85 คน สรุปสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ ได้ดังนี้ (โปรดดูภาคผนวกหากต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม)

1.3.1 การเคยเห็นการกระทำความรุนแรงในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมาเด็กและเยาวชนบ้านจอกร้อยละ 31.8-47.1 เคยเห็นการกระทำความรุนแรงในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา ดังนี้

- เห็นเด็กและวัยรุ่นตี ต่อย ตบ ตัวต่อตัวในโรงเรียน หรือรอบๆโรงเรียนร้อยละ 47.1
- เห็นกลุ่มเด็กและวัยรุ่นทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกันระหว่างหมู่บ้านร้อยละ 38.8
- เห็นกลุ่มเด็กและวัยรุ่นทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกันในชุมชนร้อยละ 35.7
- เห็นเด็กหรือวัยรุ่นขโมยสิ่งของจากเพื่อนในโรงเรียนร้อยละ 34.1
- เห็นเด็กหรือวัยรุ่นนำอาวุธเข้ามาในโรงเรียนร้อยละ 34.1
- เห็นเด็กและวัยรุ่นตี ต่อย ตบระหว่างบุคคล (ตัวต่อตัว)ในชุมชนร้อยละ 32.9
- เห็นการบาดเจ็บจากการการทะเลาะวิวาทกันในโรงเรียนร้อยละ 32.9
- เห็นเด็กหรือวัยรุ่นข่มขู่เพื่อนนักเรียนในโรงเรียนร้อยละ 32.1
- เห็นเด็กหรือวัยรุ่นทำลายทรัพย์สินของโรงเรียนร้อยละ 31.8

1.3.2 การเคยกระทำความรุนแรงในรอบ 3 เดือนและ 12 เดือน ที่ผ่านมา

ในระยะ 12 เดือนที่ผ่านมา เด็กและเยาวชนบ้านจอกเคยกระทำความรุนแรง 5 ลำดับแรก ดังนี้

- ถูกตบ ตี ชกต่อยจากวัยรุ่นในโรงเรียน
- ถูกตบ ตี ชกต่อยจากวัยรุ่นในชุมชน/หมู่บ้าน
- หยุดเรียนเพราะกลัวการถูกทำร้าย
- ถูกข่มขู่ด้วยวาจาหรืออาวุธจากวัยรุ่น
- ถูกทำร้ายจากการทะเลาะวิวาทเป็นกลุ่ม (การยกพวกตีกันระหว่างกลุ่ม)

ในระยะ 3 เดือนที่ผ่านมา เด็กและเยาวชนบ้านจอกเคยกระทำความรุนแรง 5 ลำดับแรก ดังนี้

- ถูกตบ ตี ชกต่อยจากวัยรุ่นในชุมชน/หมู่บ้าน
- ถูกตบ ตี ชกต่อยจากวัยรุ่นในโรงเรียน
- ถูกทำร้ายจากการทะเลาะวิวาทเป็นกลุ่ม (การยกพวกตีกันระหว่างกลุ่ม)
- ถูกข่มขู่ด้วยวาจาหรืออาวุธจากวัยรุ่น
- ถูกแฟนทำร้าย ตบตีร่างกาย

1.3.3 การเคยถูกกระทำความรุนแรงในรอบ 3 เดือนและ 12 เดือน ที่ผ่านมา

ในระยะ 12 เดือนที่ผ่านมา เด็กและเยาวชนบ้านจอกเคยถูกกระทำความรุนแรง 5 ลำดับแรก ดังนี้

- ถูกครูในโรงเรียนทำร้ายร่างกาย
- ถูกคนในครอบครัวทำร้ายร่างกาย
- ถูกตบ ตี ชกต่อยจากวัยรุ่นในโรงเรียน
- ถูกตบ ตี ชกต่อยจากวัยรุ่นในชุมชน/หมู่บ้าน
- หยุดเรียนเพราะกลัวการถูกทำร้าย

ในระยะ 3 เดือนที่ผ่านมา เด็กและเยาวชนบ้านจอกเคยถูกกระทำความรุนแรง 5 ลำดับแรก ดังนี้

- ถูกครูในโรงเรียนทำร้ายร่างกาย
- ถูกคนในครอบครัวทำร้ายร่างกาย
- ถูกตบ ตี ชกต่อยจากวัยรุ่นในชุมชน/หมู่บ้าน
- ถูกตบ ตี ชกต่อยจากวัยรุ่นในโรงเรียน
- ได้รับบาดเจ็บจากการทะเลาะวิวาทเล็กน้อย เช่น ฟกช้ำ

1.4 รูปแบบและการจัดการ

1.4.1 เครือข่ายทีมวิจัย

ทีมวิจัยชุมชน

ทีมวิจัยชุมชน ประกอบด้วย เยาวชน กรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และเยาวชนที่เป็นประธานและกรรมการศูนย์การเรียนรู้เยาวชนศาสนทายาทจิตอาสาตำบล โดยทีมดำเนินงานหลักมีประมาณ 10 คน และมีสมาชิกศูนย์การเรียนรู้เยาวชนศาสนทายาทจิตอาสาตำบลกำปัง ร่วมดำเนินการด้วยอีกประมาณ 10-15 คน

ที่ปรึกษาทีมวิจัยชุมชน

ที่ปรึกษาทีมวิจัยชุมชน เป็นการประสานความร่วมมือระหว่างวัดและชุมชน ประกอบด้วย พระสงฆ์ผู้ดูแลศูนย์การเรียนรู้เยาวชนศาสนทายาทจิตอาสาตำบลกำปัง ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในหมู่บ้านเป้าหมาย และผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านข้างเคียง นอกจากนี้ ยังมีเครือข่ายพระสงฆ์ในตำบลร่วมเป็นที่ปรึกษาทีมวิจัยชุมชนและร่วมดำเนินการด้วย

ทีมวิจัยหนุนเสริม

ทีมวิจัยหนุนเสริมคือบุคลากรจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งประกอบด้วยนักพัฒนาสังคม ชำนาญการ นักพัฒนาสังคม และนิติกร รวม 3 คน

1.4.2 วิสัยทัศน์ “เด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์” และ “ชุมชนปลอดภัย ห่างไกลความรุนแรง”

เยาวชน	ที่ดี	ของสังคม
เริ่มต้นจาก	คิดดี	มานำหน้า
แล้วต่อด้วย	พูดดี	ให้ตามมา
มีเจรจา	อ่อนหวาน	ช่างน่าฟัง
ที่สำคัญ	ทำดี	นี้สุดๆ
เป็นเครื่องฉุด	ตนเอง	พ้นเสียหาย
และยังช่วย	ชุมชน	พ้นอันตราย
มีมากหลาย	ความคิด	ที่สดใส
ด้วยไม่ใช้	ความรุนแรง	ตัดสินใจ
คือเด็กไทย	ที่ดี	ของสังคม
มีทักษะ	ในการ	แก้ปัญหา

ชุบชีวา	สังคม	ให้สดใส
แก้ปัญหา	ความรุนแรง	นั้นหมดไป
วอนผู้ใหญ่	ผู้นำ	ทั้งรัฐบาล
สงสารบ้าง	ลูกหลาน	ตาใสใส
จะทะเลาะ	เบาะแว้ง	กันทำไม
ควรใส่ใจ	เยาวชน	สิท่านเอย

เด็กเอ๋ยเด็กน้อย.....

ความรู้เจ้า	ยังด้อย	เร่งศึกษา
เมื่อเจ้าใหญ่	จักได้	นำวิชา
พัฒนา	ชุมชน	ให้พ้นภัย
ทั้งเด็กเล็ก	เด็กใหญ่	จักได้คิด
นำความคิด	ผิดถูก	ลูกทั้งหลาย
มาช่วยแก้	ปัญหา	ทั้งกายใจ
อบายมุข	ทั้งหลาย	อย่าหมายพา
อีกรุ่นพี่	รุ่นใหญ่	อย่าได้คิด
นำสิ่งผิด	นำทาง	สร้างปัญหา
ให้น้องๆ	รุ่นหลัง	ที่ตามมา
ไปเสียท่า	สิ่งต่ำ	ช้ำใจตน
ทั้งคุณธรรม	ความคิด	ที่สร้างสรรค์
ใจอดกลั้น	สิ้นสุด	ไม่รู้หาย
ยาเสพติด	ความคิดต่ำ	มากล้ำกราย
สิ่งชั่วร้าย	มารุม	ซุ้มชุมชน
การอดออม	ความคิด	ไม่สร้างสรรค์
แต่ละวัน	แบมือ	มีแต่ขอ
ส่วนพ่อแม่	ก็ระอา	ในตัวตอ
กิจกรรม	ที่ดีหนอ	พ่อไม่เอา
กิจกรรม	มีประโยชน์	เจ้าไม่คิด
เอาแต่สิ่ง	ผิดผิด	คิดในหมอง
แถมก้าวร้าว	ต่อผู้ใหญ่	ไม่มียอม
ไม่ยึดน้อม	ขนบธรรมเนียม	ที่นำพา
ความรุนแรง	จะหาย	ไปจากโลก

สองมือโบก อำลา กันแล้วหนา
ทั้งบ้าน วัด และโรงเรียน ต้องนำพา
แก้ปัญหา ชุมชน ของตนเอย

1.4.3 ลักษณะความรุนแรงในเด็กและเยาวชนบ้านจอก

จากการประชุมระดมความคิด ที่ประชุมระบุลักษณะความรุนแรงในเด็กและเยาวชนบ้านจอก ได้แก่

1) เทคโนโลยี
2) การลอกเลียนแบบจากสื่อ
3) ปืนปากกา
4) สื่อนำมาซึ่งความแตกแยก
5) ยาเสพติด อบายมุข
6) การลักขโมย
7) ทะเลาะวิวาท
8) จับกลุ่มสร้างความวุ่นวาย
9) ครอบครัวขาดการดูแลเอาใจใส่ ตามใจลูก ขาดการอบรม ไม่มีเวลา
10) อิทธิพลจากเพื่อนฝูง

1.4.4 สาเหตุของปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนบ้านจอก

สาเหตุของปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนบ้านจอกจากการประชุมระดมความคิด เรียงตามลำดับคือ

1) ครอบครัวขาดการเอาใจใส่ ไม่มีเวลาให้กันและกัน
2) อิทธิพลจากเพื่อนฝูง เพื่อนชวนไปในทางที่ผิด
3) เทคโนโลยีและการลอกเลียนแบบจากสื่อ
4) ความอยากรู้อยากลอง (ยาเสพติดและอบายมุข)
5) ช่องว่างกฎหมาย มีการลงโทษที่เบา

1.4.5 สรุปโครงการที่ดำเนินการในช่วงเดือนมกราคม ถึง เมษายน 2553

เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องเวลา จึงได้มีการระดมความคิดในการจัดทำเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนระยะสั้น โดยเป็นโครงการที่ดำเนินการในช่วงเดือนมกราคม ถึง เมษายน 2553 เท่านั้น ซึ่งประกอบด้วย 3 โครงการ ได้แก่

1) เยาวชนสายพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรง

2) ครอบครัวคุณธรรมนำสุข

3) บ้าน – วัด – โรงเรียนประสานใจร่วมสานฝันให้ชุมชนน่าอยู่

โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานเชิงบูรณาการทั้ง 3 โครงการ ดังนี้

ลำดับ	กิจกรรม	กิจกรรมนี้อยู่ในโครงการที่.....
1	ประชาสัมพันธ์โครงการผ่านหอกระจายข่าว	1, 2, 3
2	จัดเวทีประชุมชาวบ้านเพื่อชี้แจงสถานการปัญหาและรายละเอียดโครงการ	1, 2, 3
3	จัดประชุมแกนนำ แบ่งหน้าที่ และวางแผนการดำเนินงาน	1
4	รับสมัครแนวร่วม และจัดตั้งกลุ่ม “เยาวชนสายพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรง”	1
5	จัดอบรมในหัวข้อ “เยาวชนพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรง”	1
6	จัดทำสื่อรณรงค์ในชุมชน	1, 2
6	จัดประชุมระหว่าง บ้าน-วัด-โรงเรียน และกำหนดกิจกรรมที่ทำร่วมกัน	3
7	จัดอบรมในหัวข้อ “คุณธรรมนำครอบครัว” เน้นการสร้างความมั่นคง และความสุขให้กับครอบครัวโดยใช้จิตวิทยาเชิงพุทธ (พุทธวิธี) และจัดกิจกรรม “วันเปิดใจ” เพื่อให้บุคคลภายในครอบครัวได้ปรับความเข้าใจกัน และเพื่อกระชับความสัมพันธ์ในครอบครัวให้มีมากขึ้น	2
8	จัดวางระบบและดำเนินการในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน	3
9	จัดประชุมประชาคมวางมาตรการสร้างกฎระเบียบของชุมชนอย่างชัดเจน	3
10	จัดระเบียบร้านค้า แหล่งมั่วสุม อบายมุข และสถานที่ไม่ควรมีการโฆษณาและดำเนินการ	3
11	สร้างและค้นหาต้นแบบที่ดีของสังคม	3

1.4.6 รายละเอียดกิจกรรมและผลการดำเนินการ

<u>จัดตั้งกลุ่ม “เยาวชนสายพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรง”</u>

กิจกรรม

1. ประชาสัมพันธ์โครงการ ฯ
2. รับสมัครแนวร่วม และจัดตั้งกลุ่ม “เยาวชนสายพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรง”
3. จัดประชุมแกนนำ แบ่งหน้าที่และวางแผนการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงาน

ตั้งกลุ่ม “เยาวชนสายพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรง” สมาชิก ประกอบด้วยเด็กและเยาวชนบ้านจอก 22 คน และเยาวชนศูนย์เรียนรู้ฯ จากหมู่บ้านอื่นๆ 27 คน รวม 50 คน มีคณะสงฆ์และผู้นำชุมชนเป็นผู้ดูแล

<u>จัดค่ายอบรมในหัวข้อ “เยาวชนสายพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรง”</u>

ผู้เข้าร่วมโครงการ

1. เด็กและเยาวชน ประกอบด้วยเด็กและเยาวชนบ้านจอกและเยาวชนสมาชิกศูนย์เรียนรู้ฯ จากหมู่บ้านอื่นๆ รวม 50 คน
2. พระสงฆ์ จำนวน 12 รูป
3. ผู้นำชุมชน

ผู้รับผิดชอบโครงการ

หัวหน้าและเยาวชนศาสนทายาทจิตอาสาบ้านจอกหมู่ที่ 3

กิจกรรม

เวลา	กิจกรรม
08.00 น.	ลงทะเบียน
08.30 น.	พิธีเปิดโครงการ จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย วางพุ่มทอง พุ่มเงิน และปิดกรวยถวายสักการะ ฯ พิธีกรนำกราบพระพร้อมกัน พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ + พิธีมอบตัวเป็นศิษย์กับคณะสงฆ์ อาราธนาศีล ๕ ประธานคณะสงฆ์ให้ศีล และกล่าวให้โอวาทเปิดโครงการ ฯ แนะนำความเป็นมาของโครงการ ชมสื่อความรุนแรง
09.30 น.	เข้าฐาน 3 ฐาน เรื่องกรรม สามัคคีดีมีปัญญา ความรุนแรงในเยาวชน (ฐานละครึ่งชั่วโมง)
12.00 น.	พักรับประทานอาหาร
13.00 น.	กิจกรรมระดมความคิดกลุ่มสามัคคีในหัวข้อ 1. สาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรง 2. ผลกระทบของการแก้ปัญหาด้วยความรุนแรง 3. วิธีหลีกเลี่ยง หรือ วิธีป้องกันแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงที่สามารถทำได้โดยเยาวชน (ตัวเราเอง) นำเสนองานกลุ่ม และคำคมรณรงค์ลดความรุนแรง
15.00 น.	สรุปความรู้ที่ได้รับจากการอบรม
16.00 น.	พิธีมอบใบประกาศ / ปิดโครงการ

ผลการระดมความคิดกลุ่มสามัคคี

สาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรง	ผลกระทบของการแก้ปัญหาด้วยความรุนแรง	วิธีหลีกเลี่ยงหรือวิธีป้องกันแก้ไขปัญหาใช้ความรุนแรงที่สามารถใช้ได้โดยเยาวชน (ตัวเราเอง)
กลุ่มที่ 1 เยาวชนรุ่นใหม่หยุดความรุนแรง (อยากให้เด็กและเยาวชนหยุดการกระทำความรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อตนเองต่อครอบครัวและต่อชุมชน)		
■ พ่อแม่ทะเลาะกัน ■ ครอบครัวขาดความอบอุ่น ■ พ่อแม่ขาดความเอาใจใส่บุตรหลาน ■ การคบเพื่อนไม่ดี เช่น เพื่อนที่ชอบทะเลาะวิวาท เพื่อนที่ชอบดื่มสุราของมึนเมา	■ ทำให้ผู้อื่นที่ไม่รู้เรื่องด้วยเดือดร้อน ■ ผู้ปกครองเสียใจ ■ ทำให้เรียนไม่จบ เสียอนาคต ■ ไม่มีความสามัคคีในชุมชน	■ ไม่คบเพื่อนที่ไม่ดี ■ ปฏิเสธทุกครั้งเมื่อถูกชวนให้ทำในสิ่งที่ไม่ดี ■ พ่อแม่ผู้ปกครองควรปลูกฝังสิ่งที่ดีให้กับเด็ก ■ แนะนำให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชน ■ ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น เล่นกีฬา ออกกำลังกาย อ่านหนังสือ ■ คำคมประจำกลุ่ม “เด็กไทยรุ่นใหม่ห่างไกลความรุนแรง”
กลุ่มที่ 2 แสงธรรมนำทาง (ในการดำเนินชีวิตของเราต้องมีธรรมเป็นหลักเพื่อนำชีวิตไปสู่ความสงบสุขและรู้จักการใช้ปัญญาเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรง)		
■ คบเพื่อนไม่ดี ■ ครอบครัวแตกแยก ขาดความอบอุ่น พ่อแม่ไม่มีเวลา ■ ความอยากรู้อยากลอง ■ มั่วสุมอบายมุข ■ มีแบบอย่างที่ไม่ดี	■ ผู้ปกครองเสียใจ ■ เกิดความสูยเสีย ■ เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น ■ ชุมชนเสียชื่อเสียง ■ ไม่เป็นที่รักของคนอื่น	■ การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา ■ ส่งเสริมให้ครอบครัวเอาใจใส่บุตรหลาน ■ ใช้เวลาว่างทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ เช่น ออกกำลังกาย เล่นกีฬา ■ ประชาสัมพันธ์แนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับความรุนแรง
กลุ่มที่ 3 เยาวชนรุ่นใหม่ห่างไกลความรุนแรง (เยาวชนรุ่นใหม่หลีกเลี่ยงความรุนแรง ไม่ใช้ความรุนแรงตัดสินทุกอย่าง และกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองไปในทางที่ดี พร้อมที่จะเผชิญกับปัญหา)		
■ สื่อ เช่น อินเทอร์เน็ต เกมส์ สื่อลามกอนาจาร ■ ครอบครัวขาดความอบอุ่น ■ สิ่งแวดล้อม เช่น อบายมุข การแต่งกาย กระแสนิยม	■ ครอบครัวจะเสียทรัพย์และอับอาย ■ ตนเองจะเสียอนาคตและไม่มีเพื่อนคบ ■ ชุมชนเสื่อมเสียและ	<u>ด้านตนเอง</u> ■ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ■ คบเพื่อนที่ดี ■ เสริมสร้างคุณธรรม ■ ตั้งใจเรียน

สาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรง	ผลกระทบของการแก้ปัญหาด้วยความรุนแรง	วิธีหลีกเลี่ยงหรือวิธีป้องกันแก้ไขปัญหาใช้ความรุนแรงที่สามารถใช้ได้โดยเยาวชน (ตัวเราเอง)
▪ เพื่อนที่มาชักชวนหรือยุแยง	เกิดปัญหาระหว่างชาวบ้าน	<u>ด้านครอบครัว</u> ▪ หากิจกรรมทำร่วมกัน ▪ ปรับความเข้าใจ ▪ พ่อแม่เป็นตัวอย่างที่ดี ▪ ปลูกฝังค่านิยมที่ดีให้แก่ลูก <u>ด้านสังคม</u> ▪ รณรงค์ประชาสัมพันธ์ ยุติความรุนแรง ▪ สร้างสรรค์แบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชน ▪ ไม่แบ่งฝ่ายใดๆ

กลุ่มที่ 4 ชื่อกลุ่ม กรรมติดจรวด

(ใครทำอะไรก็ได้รับผลกรรมอย่างนั้น เช่น ทำกรรมดีก็ได้ดี ความสุขทั้งกายใจในชาตินี้และชาติหน้า แต่ถ้าใครทำกรรมชั่วเอาไว้จะได้รับความทุกข์ ทั้งกายและใจทั้งชาตินี้และชาติหน้าเพราะฉะนั้นอยากให้ทุกข์คนตั้งใจ ทำความดีเอาไว้มากๆ)

▪ ความไม่เข้าใจกันของคนในสังคม ▪ ครอบครัวมีปัญหา เช่น พ่อแม่ทะเลาะกัน ▪ อยากเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ▪ ได้ตัวอย่างที่ไม่ดีจากรุ่นพี่และครอบครัว ▪ ไม่มีความสามัคคีในหมู่คณะ ▪ เชื่อเพื่อนมากกว่าพ่อแม่	▪ ทำให้พ่อแม่เสียใจในพฤติกรรมของเรา ▪ ทำให้ไม่มีคนอยากคบเรา ▪ ทำให้เกิดการลักขโมยขึ้น ▪ ทำให้ชุมชนครอบครัวและตนเองเสียชื่อเสียง ▪ ทำให้เสียทรัพย์สินเงินทอง ▪ ทำให้อาจได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตเพราะความรุนแรง	▪ สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในครอบครัว ▪ ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะและชุมชน ▪ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ▪ การปลูกฝังคุณธรรมให้กับเยาวชน ▪ การไม่เอาความคิดของตนเองเป็นใหญ่ ▪ การยอมรับความแตกต่าง

คำคมรณรงค์ลดความรุนแรง

เยาวชนรุ่นใหม่ร่วมใจใช้ปัญญาแก้ปัญหาความรุนแรง

คนจะดีได้ต้องไม่ใช้ความรุนแรง

เยาวชนรุ่นใหม่ ร่วมแก้ไขความรุนแรง

ใช้ปัญญาแก้ปัญหา ดีกว่าซ่าไปวันๆ

ทำแต่ความดี เว้นความรุนแรง

<u>ครอบครัวคุณธรรมนำสุข (จัดอบรม “คุณธรรมนำครอบครัว” และจัดกิจกรรม “วันเปิดใจ”</u>

ผู้เข้าร่วมโครงการ

1. เด็กและเยาวชน ประกอบด้วย เด็กและเยาวชนบ้านจอก และเยาวชนสมาชิกศูนย์การเรียนรู้ฯ จากหมู่บ้านอื่นๆ รวม 79 คน

2. พระสงฆ์ จำนวน 7 รูป

3. ผู้นำชุมชน

ผู้รับผิดชอบโครงการ

พระสงฆ์ ผู้อำนวยการศูนย์การเรียนรู้ฯ ตำบลกำปัง และผู้นำชุมชน

กิจกรรม

เวลา	กิจกรรม
07.00 น.	ลงทะเบียน
07.30 น.	ครอบครัวคุณธรรม ร่วมทำบุญตักบาตร และฟังเทศน์
09.00 น.	ครอบครัวคุณธรรม ร่วมเวียนเทียนในวันมาฆบูชา
10.00 น.	พิธีเปิดโครงการ
	จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
	วางพุ่มทอง พุ่มเงิน และปิดกรวยถวายสักการะ ฯ
	พิธีกรนำกราบพระพร้อมกัน
	ประธานคณะสงฆ์กล่าวให้โอวาทเปิดโครงการ ฯ
	แนะนำความเป็นมาของโครงการ
	รับฟังบรรยายเรื่อง ครอบครัวคุณธรรมนำสุขมาให้
11.00 น.	กิจกรรมระดมความคิดกลุ่มสามัคคีในหัวข้อ

เวลา	กิจกรรม
	1. สาเหตุที่ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น
	2. ผลกระทบจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น (ต่อครอบครัว และต่อชุมชน)
	3. วิธีสร้างครอบครัวให้เป็นครอบครัวคุณธรรมนำสุข ที่สามารถทำได้โดยตัวเราเอง (เยาวชน พ่อและแม่)
	นำเสนองานกลุ่ม
12.00 น.	พักรับประทานอาหาร
13.00 น.	กิจกรรมครอบครัวคุณธรรมรวมพลังสามัคคี (เล่นเกมส์)
14.45 น.	อาหารว่าง
15.00 น.	กิจกรรมวันเปิดใจ
	ผู้เข้าร่วมโครงการแสดงความคิดเห็น
16.00 น.	สรุปความรู้ที่ได้รับจากการอบรม
	พิธีมอบใบประกาศ / ปิดโครงการ

ผลการระดมความคิดกลุ่มสามัคคี

สาเหตุที่ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น	ผลกระทบจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น (ต่อครอบครัว และต่อชุมชน)	วิธีสร้างครอบครัวให้เป็นครอบครัวคุณธรรมนำสุขที่สามารถทำได้โดยตัวเราเอง (เยาวชน พ่อและแม่)
กลุ่มที่ 1 ชื่อกลุ่ม “ฉันรักครอบครัว”		
■ ผู้ปกครอง (เล่นการพนัน ดื่มสุรา สารเสพติด ไม่มีเวลา) ■ เยาวชน (คบเพื่อน ไม่เชื่อฟังผู้ปกครอง เชื่อมั่นในตนเองมากเกินไป)	■ ครอบครัวแตกแยก ■ มีหนี้สิน ■ เยาวชนตกเป็นภาระของชุมชนและสังคม	■ รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน (ดูทีวี เล่นกีฬา รับประทานอาหาร ไปเที่ยว) ■ มีประชาธิปไตยในครอบครัว (ทำกิจกรรมร่วมกัน ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทำข้อตกลงระหว่างครอบครัว)
กลุ่มที่ 2 ชื่อกลุ่ม “หลีกเลี่ยงความรุนแรง”		
■ การใช้สารเสพติด ■ การเล่นการพนัน ■ พ่อด่าแม่ แม่ด่าพ่อ ■ คนข้างบ้านด่ากัน	■ ทำให้ขาดสติจึงทำให้เกิดความรุนแรง เช่น ทำร้ายร่างกาย ■ ครอบครัวแตกแยก	■ ถ้าเป็นไปได้อยากให้พ่อแม่เลิกยุ่งกับสิ่งเสพติด ■ มีเวลาให้กับครอบครัวเพราะการทำงานทุกวันนี้เร่งด่วนขึ้นทำให้พ่อแม่ขาดความ

สาเหตุที่ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น	ผลกระทบจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น (ต่อครอบครัว และต่อชุมชน)	วิธีสร้างครอบครัวให้เป็นครอบครัวคุณธรรมนำสุขที่สามารถทำได้โดยตัวเราเอง (เยาวชน พ่อและแม่)
■ ไม่ฟังสาเหตุกันและกัน ■ ดื่มสุรา สูบบุหรี่ ■ ชิงดีชิงเด่น	■ พ่อแม่ไม่เอาใจใส่	รักความอบอุ่นแก่ครอบครัว ■ ลูกๆ เองก็ทำตัวให้เป็นประโยชน์กับครอบครัว ■ เชื่อฟังผู้ใหญ่ ทำตามกฎหมายและไม่อยู่เหนือกฎหมาย ■ ชุมชนต้องสามัคคีกันไม่แก่งแย่งชิงดีกัน
กลุ่มที่ 3 ชื่อกลุ่ม “ดรีมทีม”		
■ พ่อแม่ทะเลาะกัน เช่น เข้าใจผิด ■ พ่อแม่ไม่มีเวลาว่างให้ลูก เช่น พ่อแม่ทำงาน ■ พ่อแม่แยกทางกัน เช่น พ่อตีแม่ หรือแม่ตีพ่อจนกระทั่งสองฝ่ายทนไม่ได้	■ ทำให้เด็กขาดที่ปรึกษา ■ ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น ■ ทำให้เด็กเสียอนาคต ■ ทำให้เยาวชนและเด็กไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม	■ พ่อแม่ควรดูแลเอาใจใส่ลูก ■ ทำกิจกรรมในครอบครัว ■ พ่อแม่มีเวลาให้กับครอบครัว ■ หาเวลาว่างเข้าวัดทำบุญด้วยกัน ■ ทุกคนในครอบครัวควรรับฟังปัญหาซึ่งกันและกัน
กลุ่มที่ 4		
<u>ด้านครอบครัว</u> ■ พ่อแม่แยกทาง ■ พ่อแม่ทะเลาะกัน ■ พ่อแม่ไม่มีเวลา ■ ช่องว่างระหว่างวัย ■ ขาดคุณธรรม ■ ครอบครัวยากจน ■ ขาดความอบอุ่น <u>ด้านชุมชน</u> ■ ไม่มีข้อกำหนดในชุมชน ■ การพนัน ■ ชู้สาว ■ อบายมุข ■ กลุ่มแข่งมอเตอร์ไซค์	<u>ด้านครอบครัว</u> ■ ลูกขาดความอบอุ่น ■ เบื่อหน่ายไม่อยากอยู่บ้าน ■ ไม่มีโอกาสในการพูดกันหรือแลกเปลี่ยนความคิดกัน ■ ความเห็นไม่ตรงกัน ■ ไม่ได้รับการปลูกฝังที่ดีงาม ■ เกิดปมด้อย <u>ด้านชุมชน</u> ■ การพนัน ■ การเรียน ■ ไม่เชื่อฟังพ่อแม่	<u>ด้านครอบครัว</u> ■ หาเวลาว่างอยู่กับคนในครอบครัว ■ เปิดใจคุยกันและกันด้วยความรักและเข้าใจ ■ หันหน้าเข้าวัดและปลูกฝังค่านิยมที่ดี <u>ด้านชุมชน</u> ■ คนในชุมชนและคนดูแลหันหน้าเข้ากันช่วยกันแก้ปัญหา ■ มีมาตรการดูแลคนในชุมชน ■ เปิดใจและให้โอกาสในการตัดสินใจ <u>ด้านสังคม</u> ■ ควบคุมดูแลให้คำแนะนำในการชี้แนะเปรียบเหมือนเพื่อน ยอมรับฟังและแก้ไขปัญหาร่วมกัน

สาเหตุที่ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น	ผลกระทบจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น (ต่อครอบครัว และต่อชุมชน)	วิธีสร้างครอบครัวให้เป็นครอบครัวคุณธรรม นำสุขที่สามารถทำได้โดยตัวเราเอง (เยาวชน พ่อและแม่)
<u>ด้านสังคม</u> ▪ สื่อ (เกมส์ทำให้เกิดการเลียนแบบและเกิดความก้าวร้าว อินเตอร์เน็ตทำให้เกิดมุมมองที่ไม่ดี โทรศัพท์ โทรทัศน์) ▪ คบเพื่อนไม่ดี (ตามเพื่อนโดยไม่สนใจครอบครัว) กลุ่มที่ 5 ▪ สามีกินเหล้า มีเมียน้อย เล่นการพนัน กลับบ้านไม่ตรงเวลา การทะเลาะกัน ▪ ภรรยาแต่งตัวเที่ยว ไม่สนใจลูก บ่นลูกบ่นสามีด้วยอารมณ์ เล่นการพนัน ใช้เงินเก่ง ▪ ลูกไม่เชื่อฟังพ่อแม่เวลาสั่งสอน คบแฟนไม่ดี ใช้เงินฟุ่มเฟือย เที่ยวเก่ง คบเพื่อนไม่ดี ติดยาเสพติด โกหกพ่อแม่ ▪ สภาพสังคม เช่น ค่าใช้จ่ายในครอบครัว เรื่องหนี้สิน พี่น้องไม่ถูกกัน	▪ เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว <u>ครอบครัว</u> ▪ พ่อแม่ทะเลาะกันทำให้ลูกมีปมด้อยในใจ ขาดที่พึ่งที่ปรึกษาที่ถูกต้อง ▪ ทำให้ลูกไม่ตั้งใจเรียน ไม่เข้าเรียน หนีเที่ยว ▪ ทำให้พ่อแม่ต่างคนต่างหาทางออกที่ไม่ถูกต้อง เช่น กินเหล้า เล่นการพนัน ทะเลาะตบตีกัน เกิดการหย่าร้างกัน <u>ชุมชน</u> ▪ เพื่อนบ้านเดือดร้อน รำคาญ หนวกหู ▪ ใช้อารมณ์กับทุกเรื่อง เช่น การขับรถ การพูดคุย ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงต่างๆ นานา	▪ 1 คนร่วมสร้างพลังที่ยิ่งใหญ่เพื่อลูกหลานของครอบครัวไทยทุกคน ▪ ครอบครัวมั่นคง ทุกคนมั่นใจ นี่แหละผู้ปกครองไทยที่เจริญ ▪ พ่อและแม่ต้องค่อยๆ คุยกันและปรับความเข้าใจซึ่งกันและกัน (หันหน้าเข้ากัน) ▪ พ่อและแม่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก ▪ พ่อแม่ต้องไม่กินเหล้า เล่นการพนันหรือถ้าเลิกไม่ได้ต้องลดปริมาณลง ▪ หาที่พึ่งทางใจ ที่สงบจิตใจ เช่น วัดเพื่อกล่อมเกลาจิตใจ และเสริมสร้างคุณธรรมในครอบครัว

<u>การจัดทำสื่อและรณรงค์ป้องกันความรุนแรงในชุมชน</u>

ผู้เข้าร่วมโครงการ

1. เด็กและเยาวชน ประกอบด้วย เด็กและเยาวชนบ้านจอก และเยาวชนสมาชิกศูนย์การเรียนรู้ฯ จากหมู่บ้านอื่นๆ รวม 49 คน

2. พระสงฆ์ จำนวน 4 รูป

3. ผู้นำชุมชน

ผู้รับผิดชอบโครงการ

พระสงฆ์ ผู้อำนวยการศูนย์การเรียนรู้ฯ ตำบลกำปัง และผู้นำชุมชน

กิจกรรม

เวลา	กิจกรรม
8.00 น.	ลงทะเบียน
9.00 น.	เดินรณรงค์และติดสื่อรอบหมู่บ้านเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน
10.00 น.	ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและการแก้ไขความรุนแรงในเด็กและเยาวชน
12.00 น.	รับประทานอาหารร่วมกัน

ผลการดำเนินงาน

1. เด็กและเยาวชนบ้านจอกและสมาชิกศูนย์การเรียนรู้ฯ 49 คน ร่วมกับคณะสงฆ์และกรรมการชุมชน เดินรณรงค์และติดสื่อรอบหมู่บ้านเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ตัวอย่างสื่อรณรงค์ ได้แก่

เยาวชนสายพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรง

ความรุนแรงจะไม่เกิดถ้าเรามีขันติธรรม

เด็กดีมีความคิด ไม่หลงผิดคิดใช้ความรุนแรง

เพื่อไทย เพื่อชาติ ลดความรุนแรง

ชนะใจ ชนะตน ชนะคน ชนะความรุนแรง

ความรุนแรงนำมาซึ่งความแตกแยก

พูดดีๆ ก็ได้ ไม่เห็นต้องใช้ความรุนแรง

สังคมไทยไร้ความรุนแรง

ชุมชนนี้ไม่มีความรุนแรง

มีสุขได้โดยไม่ใช้ความรุนแรง

เราไม่ใช้ความรุนแรง

เรารักประเทศไทย ไม่ใช้ความรุนแรง ไม่ทำร้ายกันและกัน สร้างสัมพันธ์มิตรไมตรี

2. หลังจากการเดินรณรงค์และติดสื่อรอบหมู่บ้านแล้ว มีการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและการแก้ไขความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

<u>บ้าน – วัด – โรงเรียน ประสานใจ สานฝันชุมชนน่าอยู่</u>

วัตถุประสงค์

เพื่อใช้พลังความสามัคคีแบบไตรภาคี จากบ้าน - วัด - โรงเรียนเป็นฐานในการสร้างชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

กิจกรรม

1. จัดประชุมระหว่าง บ้าน-วัด-โรงเรียน เพื่อรับทราบ ปัญหาเด็กและเยาวชน
2. กำหนดกิจกรรมที่ทำร่วมกัน บ้าน-วัด-โรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
3. จัดประชุมประชาคมวางมาตรการสร้างกฎระเบียบของชุมชนอย่างชัดเจน
4. จัดวางระบบในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน
5. จัดระเบียบร้านค้า แหล่งมั่วสุม อบายมุข และสถานที่ไม่ควรมีการโฆษณา
6. สร้างและค้นหา ต้นแบบที่ดีของสังคม

กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงาน

เด็กและเยาวชน ครอบครัว และชุมชนบ้านจอกหมู่ที่ 3 ตำบลกำปัง

ผู้เข้าร่วมประชุม

ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 20 คน ประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานอสม. และอสม. ประธานผู้สูงอายุ บ้านจอกหมู่ที่ ๓

2. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สารวัตรกำนัน กรรมการวัด มรรคทายก

3. ครูโรงเรียนศรีชลสินธุ์

4. เจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา

5. พระสงฆ์ จำนวน 2 รูป

ผู้รับผิดชอบโครงการ

พระสงฆ์ ผู้อำนวยการศูนย์การเรียนรู้ฯ ตำบลกำปัง และผู้นำชุมชน

ผลการประชุมร่วมแบบไตรภาคี บ้าน วัด โรงเรียน ประสานใจ สานฝันชุมชนน่าอยู่

1. ในส่วนของบ้าน สิ่งที่จะดำเนินการ ได้แก่

- จัดระเบียบโดยการทำประชาคม ตั้งกฎระเบียบร่วมกันทั้งชาวบ้านและกรรมการหมู่บ้าน
- การสอดส่องดูแล โดยคณะกรรมการ
- เอาเข้าวาระการประชุมประจำเดือน
- ลานกีฬา ลานสุขภาพ
- การแข่งกีฬาครอบครัว สรงน้ำพระ รดน้ำปู่ย่าตายาย

2. ในส่วนของวัด สิ่งที่จะดำเนินการ ได้แก่

- ดำเนินการโดยวิถีพุทธ
- การจัดอบรมค่ายคุณธรรม เน้นเรื่องปัญหาความรุนแรง เน้นเรื่องกรรม
- ค่ายวันสำคัญทางศาสนา
- การเข้าวัดสวดมนต์ ฟังโอวาทจากเจ้าอาวาส
- การเข้าทำกิจกรรมในวัด พัฒนาวัด กิจกรรมประเพณีประจำปี (วันสงกรานต์) วันครอบครัว
- ลานวัด ลานธรรม
- การเล่นกีฬาที่ลานกีฬา

3. ในส่วนของโรงเรียน

- มีกิจกรรมสอนคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียนต่อเนื่องอยู่แล้ว โดยมีพระคุณเจ้าคอยดูแลอยู่

4. อื่นๆ

- ชาวบ้านยังไม่ค่อยทราบความหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในเด็กและเยาวชน
- ดำเนินงานและประสานกันระหว่างครอบครัว หมู่บ้าน สังคม
- หาข้อมูล พรบ. เหล้า บุหรี่

<u>การสรุปผลการดำเนินงาน มอบธงแก่ครอบครัวคุณธรรมต้นแบบ และส่งต่อโครงการ</u>

<u>โครงการ</u>

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. เด็กและเยาวชน ประกอบด้วย เด็กและเยาวชนบ้านจอก และเยาวชนสมาชิกศูนย์การเรียนรู้ฯ จากหมู่บ้านอื่นๆ รวม 47 คน

2. ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนหรือตัวแทนครัวเรือน จำนวน 21 คน

3. ผู้นำชุมชนบ้านจอกและหมู่บ้านใกล้เคียง 10 คน

4. พระสงฆ์ จำนวน 8 รูป

5. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่งคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย พัฒนาสังคมและความมั่งคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา และบุคลากรในสังกัด 3 คน

กิจกรรม

เวลา	กิจกรรม
08.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 น.	พร้อมกันที่ห้องประชุม
	- ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
	- กลุ่มเยาวชนนำกราบพระรับศีล
	- ผู้แทนจากมหาวิทยาลัยมหิดลกล่าวความเป็นมาของโครงการ ฯ
	- กลุ่มเยาวชนนำเสนอผลการดำเนินงานโครงการ
10.00 น.	ทำพิธีมอบธง และใบประกาศเกียรติบัตรครอบครัวคุณธรรม
	-ครอบครัวที่ได้รับคัดเลือกกล่าวแสดงความรู้สึก
	-ผู้นำชุมชนกล่าวแสดงความรู้สึก
	-ผู้แทนจากมหาวิทยาลัยมหิดลกล่าวสรุปและส่งต่อโครงการฯ
	-ประธานกล่าวปิดโครงการฯ
	-พระสงฆ์กล่าวสัมโมทนียกถา
11.30 น.	ถวายภัตตาหารเพลแก่พระภิกษุ สามเณร
12.30 น.	รับประทานอาหารร่วมกัน

ผลการดำเนินการ

กลุ่มเยาวชนได้นำเสนอผลการดำเนินงานโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน บ้านจอก ตำบลกำปัง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ทั้งหมด ได้แก่ โครงการเยาวชนสายพันธ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรงตลอดโครงการ โครงการครอบครัวคุณธรรมนำสุขและ โครงการ บ้าน – วัด – โรงเรียนประสานใจร่วมสานฝันให้ชุมชนน่าอยู่ ดังนี้

<u>วัตถุประสงค์</u>

1. เพื่อเป็นการลดและแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในเยาวชน
2. เพื่อเป็นการชี้ให้เห็นถึงโทษจากการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา
3. เพื่อเป็นการแก้ปัญหาความรุนแรงจากกลุ่มเยาวชนโดยเยาวชนเพื่อเยาวชน
4. เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนจากการตกเป็นเหยื่อของ “ความรุนแรง”
5. เพื่อเป็นการสอนให้เยาวชนรู้จักใช้ปัญญาในการแก้ปัญหามากกว่าการใช้ “ความรุนแรง”
6. เพื่อเป็นการสร้างกลุ่มเยาวชนสายพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรงต้นแบบขึ้นในชุมชน

<u>ผลที่คาดว่าจะได้รับ</u>

1. ทำให้ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในเยาวชนลดน้อยลง
2. ทำให้เห็นโทษที่เกิดจากความรุนแรงในการแก้ปัญหา
3. ทำให้ปัญหาการแก้ความรุนแรงเกิดขึ้นจากพลังของกลุ่มเยาวชน
4. ทำให้มีภูมิคุ้มกันขึ้นในเยาวชนจะได้ไม่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง
5. ทำให้เยาวชนรู้จักใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหามากกว่าการใช้ความรุนแรง
6. ทำให้เกิดกลุ่มเยาวชนสายพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรงขึ้นในเยาวชน

<u>กิจกรรมที่ดำเนินการแล้วและผลการดำเนินการ</u>

1. คนในชุมชนตื่นตัวและให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงพร้อมทั้งให้การสนับสนุนกิจกรรมของเยาวชนมากยิ่งขึ้น
2. ปัญหาความรุนแรงของเยาวชนบ้านจอกลดลงอย่างเห็นได้ชัด

3. หน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนพร้อมทั้งให้การสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น
4. กลุ่มเยาวชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี
5. เกิดการรวมตัวของเยาวชนเป็นกลุ่มเยาวชนสายพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรง ควบคู่ไปกับเยาวชนศาสนทายาทจิตอาสา

<u>กิจกรรมที่ต้องการดำเนินต่อไปและต้องการให้สนับสนุน</u>

การดำเนินโครงการเยาวชนพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรง ควบคู่ไปกับโครงการครอบครัวคุณธรรมนำสุข พร้อมทั้งขยายผลไปยังเครือข่ายซึ่งอยู่หมู่บ้านต่างๆ ของตำบลกำปังและอำเภอใกล้เคียง

1.5 ผลลัพธ์การจัดการทางสังคม และอภิปราย

1) รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

ในบ้านจอก พัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ในลักษณะของการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างบ้าน วัด ชุมชน และโรงเรียน โดยใช้ชุมชนบ้านจอกเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

เครือข่ายประกอบด้วยเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มหลักในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ภายใต้การออกแบบกิจกรรม ให้ความรู้ ดูแล ช่วยเหลือ และให้การสนับสนุนอย่างใกล้ชิดจากคณะสงฆ์และสมาชิกศูนย์การเรียนรู้เยาวชนศาสนทายาทจิตอาสาตำบลกำปัง และแกนนำชุมชนวัยผู้ใหญ่ซึ่งบางส่วนเป็นทีมวิจัยชุมชนและบางส่วนทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและคอยให้การสนับสนุน

เครือข่ายคณะสงฆ์ นับเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการดำเนินงานครั้งนี้ ประกอบด้วยพระใบฎีกากำพล ธมมสโร พระนักเผยแพร่ ผู้ทำหน้าที่ดูแลศูนย์การเรียนรู้เยาวชนศาสนทายาทจิตอาสา นับเป็นบุคคลสำคัญที่ทำหน้าที่ออกแบบกิจกรรม ให้ความรู้ ดูแล ช่วยเหลือ และให้การสนับสนุนเยาวชนศาสนทายาทจิตอาสาอย่างใกล้ชิด พระกำพลมีทักษะในการเป็นวิทยากรกระบวนการและเป็นวิทยากรที่มีความสาสามารถ มีความเป็นครู และเข้าใจในธรรมชาติของเยาวชน โดยดำเนินการภายใต้การสนับสนุนและช่วยเหลือของเครือข่ายคณะสงฆ์ระดับตำบล ซึ่งประกอบด้วยพระผู้ใหญ่ ผู้ทำหน้าที่คอยให้แนวคิด เป็นวิทยากร และดูแลการดำเนินงานต่างๆ โดยเฉพาะเจ้าอาวาสวัดจอก ซึ่งเป็นพื้นที่วิจัยนั้น เป็นศูนย์กลางความศรัทธาของคนในหมู่บ้าน คอยดูแลการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างใกล้ชิด

นอกจากนี้ ยังมีพระรุ่นเยาว์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงเยาวชน เตรียมการด้านต่างๆ และร่วมดำเนินการอย่างแข็งขัน

ศูนย์การเรียนรู้เยาวชนศาสนทายาทจิตอาสาตำบลกำปัง ก่อตั้งและมีกิจกรรมที่ชัดเจนในปี 2546 ถึงปัจจุบันมีสมาชิกร่วม 100 คน ครอบคลุมเด็กและเยาวชนทุกหมู่บ้านในตำบลกำปังและหมู่บ้านอื่นๆ ที่สนใจ ประธานและกรรมการศูนย์ได้จากการเลือกตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ฯ นับเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของเด็กและเยาวชนผู้ใฝ่ดี เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมที่ต่อเนื่องของเยาวชนที่เป็นสมาชิก มีการดำเนินกิจกรรมการเผยแพร่ศาสนา คุณธรรม จริยธรรม อย่างต่อเนื่อง โดยเยาวชนทำหน้าที่ในการช่วยเหลือคณะสงฆ์และเป็นพี่เลี้ยงในกลุ่มกิจกรรม นอกจากกิจกรรมการ เผยแพร่ศาสนา คุณธรรม จริยธรรมแล้ว ศูนย์การเรียนรู้ฯ ยังได้ดำเนินการกิจกรรมในด้านการพัฒนาชุมชนและร่วมมือในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐด้วย ส่งผลให้เยาวชนสมาชิกศูนย์การเรียนรู้ฯ มีกิจกรรมที่ต่อเนื่องและมีการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ยังเป็นจุดนัดพบของเด็กและเยาวชนเพื่อทำกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกัน โดยเฉพาะการทำการบ้านที่ต้องใช้อินเตอร์เน็ทและเครื่องคอมพิวเตอร์ เนื่องจากที่ศูนย์การเรียนรู้ฯ ได้จัดหาอุปกรณ์ต่างๆ ไว้ให้เด็กและเยาวชนใช้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายด้วย

ผู้นำชุมชนและความสามัคคีของคนในชุมชน นับเป็นอีกกลไกหนึ่งที่สำคัญมาก ผู้ใหญ่บ้านจอกเป็นบุคคลที่ชาวบ้านศรัทธา และมอบความไว้วางใจให้เป็นผู้ใหญ่บ้านมาหลายสมัย เป็นคนที่พูดตรงไปตรงมา มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาชุมชน มุคุณธรรมจริยธรรม ประสานงานและปรึกษาหารืออย่างใกล้ชิดกับพระสงฆ์ และมีเครือข่ายผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ร่วมมือร่วมใจกันทำงานอย่างแข็งขัน

2) สร้างประชาคม “ปลอดภัยจากความรุนแรง (safe youth)” ในเด็กและเยาวชนและชุมชนในการขจัดปัญหาความรุนแรง

มีการดำเนินการทั้งในส่วนของการสร้างภูมิคุ้มกันในเด็กและเยาวชน การสร้างความเข้าใจในครอบครัวและชุมชน และการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน

ในส่วนของเด็กและเยาวชนและครอบครัวนั้น นับว่าประสบความสำเร็จพอควร มีกระแสเรียกร้องให้มีการดำเนินงานในลักษณะนี้อีกและให้ครอบคลุมทั้งตำบล โดยสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีแนวคิดจะนำโครงการบรรจุเข้าแผนฯ ขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณต่อไป

การสร้างบรรยากาศในชุมชนในเรื่องปลอดภัยจากความรุนแรง ก็นับว่าประสบความสำเร็จเช่นกัน ประชาชนตอบรับเป็นอย่างดีในการเขียนป้ายคำคมติดไว้ตามจุดต่างๆ ของหมู่บ้าน

เพื่อให้เป็นสิ่งกระตุ้นเตือนแก่ผู้พบเห็นและก่อให้เกิดความตื่นตัวและสำนึกในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ชุมชนมีแนวคิดจะตั้งกติกาชุมชน เพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเรื่องการจำหน่ายสุราและบุหรี่ของร้านค้า การจัดระเบียบชุมชนเรื่องแหล่งมั่วสุม ตลอดจนการดูแลบุตรหลานทั้งในด้านความประพฤติและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ แต่เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านหมดวาระ อยู่ระหว่างการเลือกตั้ง จึงพักการดำเนินงานในเรื่องนี้ไว้ก่อน อย่างไรก็ตาม ได้มีการพูดคุยและดำเนินการในเรื่องนี้เป็นประจำอยู่แล้ว ทั้งทางหอกระจายข่าวและการ ประชุมหมู่บ้าน เพียงแต่ยังไม่ได้ทำเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

3) เพื่อสร้างเครื่องมือและระบบการเฝ้าระวังปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยชุมชนเพื่อชุมชน

การสร้างเครื่องมือและระบบการเฝ้าระวังปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยชุมชนเพื่อชุมชนนั้น ยังไม่ได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม แต่มีระบบการสอดส่องดูแลความเป็นไปเป็นมาของชุมชนโดยกลุ่มผู้นำชุมชนอยู่แล้ว โดยเฉพาะในเรื่องยาเสพติด การทะเลาะวิวาท และความประพฤติที่ไม่ดีของคนในชุมชน รวมถึงเด็กและเยาวชนด้วย จากนั้นจะมีการว่ากล่าวตักเตือน และหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

โดยภาพรวมแล้ว สรุปผลการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในพื้นที่บ้านจอก ตำบลกำปัง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ได้ดังนี้

1. คนในชุมชนตื่นตัวและให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง พร้อมทั้งให้การสนับสนุนกิจกรรมของเยาวชนมากยิ่งขึ้น

2. ปัญหาความรุนแรงของเยาวชนบ้านจอกลดลงอย่างเห็นได้ชัด

3. หน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน พร้อมทั้งให้การสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น

4. กลุ่มเยาวชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี

5. เกิดการรวมตัวของเยาวชนเป็นกลุ่มเยาวชนสายพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรงควบคู่ไปกับเยาวชนศาสนทายาทจิตอาสา

กิจกรรมที่ต้องการดำเนินต่อไปและต้องการการสนับสนุนคือ การดำเนินโครงการเยาวชนสายพันธุ์ใหม่ห่างไกลความรุนแรง ควบคู่ไปกับโครงการครอบครัวคุณธรรมนำสุข พร้อมทั้งขยายผลไปยังเครือข่ายซึ่งอยู่หมู่บ้านต่างๆ ของตำบลกำปังและอำเภอใกล้เคียง

2. บ้านโนนสมบูรณ์ ตำบลบ้านยาง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

2.1 ข้อมูลพื้นที่

บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านยาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ เดิมเป็นชุมชนเล็ก ๆ ชื่อว่า บ้านขี้เหล็ก มีประชากรอาศัยอยู่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่มีผู้ย้ายถิ่นฐาน มาจากที่อื่นมาอาศัยอยู่ เป็นหลัก เป็นฐานเพิ่มขึ้น สภาพความเป็นอยู่ของประชาชน มีรายได้ค่อนข้างขัดสน ครอบครัวแยกไปประกอบอาชีพที่อื่น จนได้ขนานนามว่า หมู่บ้านแตกสาแหรกขาด สถานที่ ที่ประชาชนให้ความเคารพบูชา และยึดถือปฏิบัติด้วยดีเสมอมา ได้แก่ ศาลเจ้า ตาสวาท ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือ นายพรเทพ บุญหลง ดำรงตำแหน่งเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2547

ภูมิอากาศ เขตร้อนชื้น มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน, ฤดูฝน และฤดูหนาว ภูมิประเทศ ตั้งอยู่บนที่ราบสูงตอนล่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเขตที่ตั้ง อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอเมืองบุรีรัมย์ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบ ห่างจากตัวอำเภอเมืองบุรีรัมย์ ประมาณ 6 กิโลเมตร

ในหมู่บ้านนี้ มีจำนวนครัวเรือน 175 ครัวเรือน จำนวนประชากร 723 คน ประชากรในพื้นที่บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านยาง นับถือศาสนาพุทธ ภาษาพูดท้องถิ่นเป็นภาษาเขมร ภาษาไทย ภาษาลาว เนื้อที่ของหมู่บ้าน ประมาณ 473 ไร่ ประชากร มีความหนาแน่นปานกลาง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำนา มีความสัมพันธ์กันแบบปฐมภูมิ หรือแบบเครือญาติ มีความเป็นอยู่แบบพี่แบบน้อง มีความเอื้ออาทร ชอบแบ่งปัน ชอบการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมแก่ชุมชน เป็นสังคมชนบท

ประชาชนมีการประกอบอาชีพหลากหลาย แต่ทำนาเป็นอาชีพหลัก การประกอบอาชีพการเกษตรอื่น เป็นอาชีพรอง เช่น การปลูกผัก การเลี้ยงโค เลี้ยงกระบือ การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม นอกจากนี้ ก็มีอาชีพรับจ้าง และรับงานมาทำที่บ้าน ค้าขาย อาชีพรับจ้างทั่วไปรายได้โดยเฉลี่ยของประชาชนในหมู่บ้าน ประมาณ 31,302 บาท/คน/ปี ภูมิปัญญาโดดเด่นของหมู่บ้าน คือ มีกลุ่มเล่นกลองยาว กลุ่มแกะสลักต้นเทียน สถานที่สำคัญและประทับใจประชาชน คือ ซุ้มประตูทางเข้าหมู่บ้าน และซุ้มคุ้ม ทุกคุ้มของหมู่บ้าน

บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านยาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอเมืองบุรีรัมย์ ระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร การเดินทางไปยังหมู่บ้านใช้เส้นทางเดินรถบุรีรัมย์ – สตึก การคมนาคมสะดวกสบาย มีรถประจำทางวิ่งผ่านสม่ำเสมอ มีผู้นำและกลุ่มองค์กรต่างๆ ได้แก่

1. คณะกรรมการพัฒนาสตรี(กพสม.)

2. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง(กทบ.)

3. อาสาสมัครพัฒนาประชาธิปไตย (อสพป)

4. อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)

5. คณะกรรมการโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน(กขค. จังหวัด)

6. ศูนย์การถ่ายทอดข้อมูลการเรียนรู้

7. อาสาพัฒนาชุมชน (อช.)

2.2 แนวความคิดของชุมชนในเรื่องเด็ก เยาวชน และ ความรุนแรง

จากการประชุมระดมความคิดทีมวิจัยชุมชน ที่ปรึกษา และทีมวิจัยหนุนเสริม ร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติมจากกลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กและเยาวชน และกลุ่มเด็กและเยาวชน พบแนวความคิดของชุมชนบ้านโนนสมบูรณ์ในเรื่องเด็กและเยาวชนและความรุนแรง ดังนี้

2.2.1 ความหมายของเด็กและวัยรุ่น

1) กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ความหมายว่า

- เด็ก หมายถึง วัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียนวิชาหาความรู้เพื่ออนาคตที่ดี เปรียบเสมือนผ้าขาวที่ขาวสะอาด คนที่ยังอยู่ในความดูแลและอยู่ในความปกครองของพ่อแม่ผู้ใหญ่ เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนเรียนจบประถม วัยที่กำลังกินกำลังนอน ยังไร้เดียงสาและอาจจะยังช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ต้องการความเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองมาก มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ผู้ที่มีวุฒิภาวะที่ยังอยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่ หรือมีบทบาทในสังคมที่น้อย มีความรู้สำนึกคิดที่ผู้เป็นผู้ปกครองต้องคอยดูแล และให้คำแนะนำในทุกๆ ด้าน เพื่อความถูกต้อง คนที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ คือยังเป็นเด็ก ซึ่งเป็นอนาคตของชาติ

- วัยรุ่น หมายถึง วัยที่เจริญเติบโต เป็นผู้ให้ มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ได้ง่าย เดี๋ยวดีเดี๋ยวร้าย บุคคลที่ก้าวเข้าสู่การจะเริ่มเป็นผู้ใหญ่ มีความคิดและการกระทำที่เป็นของตนเอง ซึ่งเขาคิดว่าเขาทำถูก แต่อาจขัดแย้งกับผู้ใหญ่ มีอารมณ์ร้อนแรง มีความคิดของตนเอง วัยที่รุนแรง ผู้ใหญ่ควรให้ความสำคัญในวัยนี้ให้มากที่สุด เด็กที่กำลังอยากลองหลายๆ เรื่องและหลายอย่าง ถ้าผ่านการดูแลเอาใจใส่ของพ่อแม่และครอบครัวแล้วก็จะกลายเป็นเด็กที่ดีในสังคมได้ ผู้ที่มีอายุประมาณ 15-20 ปี ช่วงนี้จะมีความคึกคะนองจึงทำให้เกิดเรื่องทะเลาะวิวาทกันได้ง่าย วัยหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ เป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโตและอยากรู้ อยากเห็น อยากลอง มีอารมณ์ร้อน แปรปรวน และรุนแรง เป็นวัยที่ผู้ปกครองต้องเอาใจใส่ อบรม แนะนำ มากเป็นพิเศษ ว่าสิ่งไหนควรหรือไม่ควร สิ่งไหนดีหรือไม่ดี

เด็กที่กำลังเจริญเติบโต มีความคิดริเริ่ม เป็นตัวเองมากขึ้น สร้างสรรค์ ขึ้นอยู่กับครอบครัวจะปลูกฝังสิ่งดีๆ ให้ และชุมชนเริ่มให้ความเข้าใจมากขึ้น

- ความสำคัญของเด็กและเยาวชนต่อครอบครัวและชุมชนคือ ความหวังที่พ่อแม่อยากให้ลูกเป็นคนดีของสังคม และมีอนาคตที่ดีก้าวไปสู่การพัฒนาตนให้เป็นคนดี วัยรุ่นวันนี้หวังให้เป็นคนดีในวันข้างหน้า ชุมชนจะดี มีระเบียบวินัย มีความเจริญ มีการพัฒนาสิ่งดีๆ เข้ามาในชุมชน

- ลักษณะของเด็กดีหรือเด็กที่ชุมชนคาดหวังคือ ตั้งใจเล่าเรียนหนังสือ ขยันเรียน รักการอ่านหนังสือ เรียนรู้ และมีความกล้า ไม่ยุ่งเกี่ยวข้องกับการพนัน ไม่ดื่มสุรา และไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขทั้งปวง ช่วยเหลือพ่อแม่และช่วยงานในชุมชน ช่วยเหลือสังคม ร่วมกิจกรรมชุมชน เสียสละ ความรับผิดชอบ ช่วยเหลือผู้สูงอายุ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ทำชื่อเสียงให้กับชุมชน บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ช่วยเหลือสังคมดี มีความรู้ความสามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ ฟังพ่อแม่สั่งสอน และทำตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ และนิสัยดี พูดจาสุภาพ อ่อนโยน รู้จักถ่อมตน ไม่นอนตื่นสาย อ่อนน้อม เคารพผู้ใหญ่ เชื่อฟังผู้สูงวัย รับฟังเหตุผล มีเหตุผล พูดจาเคารพผู้สูงวัยกว่าตน เรียบร้อย ความประพฤติดี มีความคิดที่ดี เอาการเอางาน หนักเอาเบาสู้ ขยันและช่วยเหลือครอบครัว ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่ประพฤติตนให้เป็นปัญหาแก่ชุมชน

2) ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กและเยาวชน ให้ความหมายว่า

- เด็ก หมายถึง วัยที่กำลังมีการเรียนรู้และอยากลองในสิ่งที่ตนไม่เคย เด็กตั้งแต่ 1 เดือน ถึงอายุ 12 ปี อยู่ในความดูแลของพ่อแม่ การดูแลอยู่ในการควบคุม ยังไม่รู้ประสา คนที่ยังไม่มีความคิดเป็นของตัวเอง ต้องการผู้ใหญ่ให้คำปรึกษาและแนะนำในทางที่ถูกต้อง คนที่ยังไม่โต ยังต้องเรียนรู้อีกเยอะ

- วัยรุ่น หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 7-15 ปี ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปี-25 ปี คนที่มีอายุ 15-25 ปี ช่วงนี้ถือว่าเป็นผู้ใหญ่แล้ว วัยที่กำลังคิดในสิ่งที่ดีและไม่ดี ผิดแล้วผิดเลย วัยที่เจริญและเติบโตเร็ว วัยแห่งความคึกคะนอง อยากลอง ตามเพื่อน หรือตามรุ่นพี่

- ความสำคัญของเด็กและเยาวชนต่อครอบครัวและชุมชนคือ เป็นสมาชิกในครอบครัวและชุมชน เป็นที่รักของพ่อกับแม่และสังคม มีความสำคัญต่อครอบครัวมาก ช่วยพ่อแม่ได้ผ่อนความเหนื่อยลงได้ เป็นอีกแรงที่จะให้ความเข้มแข็งในชุมชน

- ลักษณะของเด็กดีหรือเด็กที่ชุมชนคาดหวังคือ ดี นิสัยดี ตั้งใจเรียน มีคุณธรรม ช่วยดูแลสังคม ชุมชน มีน้ำใจ เป็นคนดีของพ่อแม่และชุมชน เป็นเด็กดีของบ้านเมืองและชุมชน เชื่อฟังพ่อแม่ บอกง่าย มนุษยสัมพันธ์ดี ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน ขยัน มีความมานะพยายาม

ช่วยงานชุมชน เด็กที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่ตัวเองกำลังกระทำอยู่ในขณะนั้น มีความรับผิดชอบ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ชุมชน

3) เด็กและเยาวชน ให้ความหมายว่า

- เด็ก หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 1 - 6 ปี เด็กที่มีอายุไม่ถึง 25 ปีขึ้นไป คนที่ยังไม่โต ยังไม่มีความคิดเป็นของตัวเอง ต้องการคำแนะนำจากผู้ปกครองหรือคนในครอบครัว - วัยรุ่น คือ

- วัยรุ่นคือ วัยที่กำลังเริ่มเที่ยว เริ่มมีความรัก เยาวชนที่สามารถดูแลตัวเองได้แล้ว วัยที่เจริญเติบโตและพัฒนาด้านต่างๆ ได้เร็วมาก โตเร็วกว่าวัยอื่นๆ

- ความสำคัญของเด็กและเยาวชนต่อครอบครัวและชุมชนคือ มีความสำคัญต่อครอบครัวในชีวิตประจำวัน ให้ความอบอุ่นแก่ครอบครัว ถ้าไม่มีเด็กในครอบครัวก็จะเป็นครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ถ้าชุมชนไม่มีเด็กก็เปรียบเสมือนชุมชนนั้นไม่สมบูรณ์แบบ

-ลักษณะของเด็กดีหรือเด็กที่ชุมชนคาดหวังคือ มีความรับผิดชอบ ฉลาด นิสัยดี ขยัน ขยันทำการบ้าน ตั้งใจเรียน ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จ ไม่ติดสิ่งเสพติดหรือหวย ไม่เล่นการพนัน ช่วยเหลือชุมชนบ้าง

2.2.2 ปัญหาของเด็กและเยาวชนในยุคสมัยนี้

1) กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ ระบุว่าปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในยุคสมัยนี้ ได้แก่ การดื่มเหล้า สูบยา (บุหรี่) ยาเสพติด แล้วเกิดปัญหาตามมาหลายๆ อย่าง เช่น ขายยา ขายตัวเพื่อแลกกับยา ขโมย อาชญากรรม ติดการพนัน หนีเรียนมาจับกลุ่มมั่วสุม ติดเกม ติดสนุ้ก ก้าวร้าว ไม่เคารพผู้สูงวัย พูดจาไม่อ่อนน้อม ดื้อไร้เหตุผล เพศสัมพันธ์ มีการร่วมเพศก่อนวัยอันสมควร หรืออาจจะอยากทดลอง ซึ่งก็จะเกิดปัญหาตามมา เช่น ติดโรค ท้อง ทำแท้ง ปัญหาความเครียด เมื่อมีลูกแล้วไม่สามารถเลี้ยงได้ เพราะยังเด็กไม่มีงานทำ ขาดเงินทอง เกิดการฆ่าตัวตาย ปัญหาสังคมอื่นๆ ลืมวัฒนธรรมไทยและประเพณีที่ดีงาม การเที่ยวกลางคืน ตั้งแก๊งกวนเมือง ขับรถเร็วในชุมชน ติดเพื่อนเลียนแบบดารา สื่อต่างๆ ตามโทรทัศน์ อินเตอร์เนท ค่านิยมของใช้ฟุ่มเฟือย เยาวชนขาดการอบรมที่ดีและขาดการมีผู้นำที่ดี

2) ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กและเยาวชน ระบุว่าปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในยุคสมัยนี้ ได้แก่ ยาเสพติด ดื่มของมึนเมา มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ก่อนที่จะเรียนจบ จับกลุ่มมั่วสุมกัน คบเพื่อน เล่นการพนัน ติดสนุ้ก ความรุนแรง การทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกัน การเที่ยวกลางคืน สร้างความเดือดร้อนให้พ่อแม่ ไม่ค่อยเคารพพ่อแม่ ไม่ค่อยเอาใจใส่เรื่องต่างๆ เช่น ช่วยพัฒนาหมู่บ้าน ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน

3) เด็กและเยาวชน ระบุว่าปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในยุคสมัยนี้ ได้แก่ การเสพสิ่งเสพติด ดื่มสุรา เล่นการพนัน ยกพวกตีกัน การทำร้ายร่างกายกัน มีเรื่องมีราวกัน การเที่ยวกลางคืน ติดสื่อ บ้าดารา

2.2.3 รูปแบบปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1) กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ ระบุว่ารูปแบบปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ การทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกันตามที่ต่างๆ ทำร้ายกัน ก้าวร้าวหัวรุนแรง ชอบทำอะไรที่รุนแรง ทำตัวเป็นนักเลง พูดจาไม่น่าฟัง เถียงพ่อแม่ แต่ขอเงินบ่อย ติดยา กินเหล้า ดูดบุหรี่ เล่นการพนัน ลักขโมย ขายตัว ร่วมเพศกับเพื่อนด้วยกัน

2) ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กและเยาวชน ระบุว่ารูปแบบปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ ทะเลาะวิวาท ชกต่อยกัน ยกพวกตีกัน การพนัน ติดสนุ้กเกอร์ เล่นยา ดมกาว ดื่มสุรา

3) เด็กและเยาวชน ระบุว่ารูปแบบปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ ทะเลาะวิวาทกัน การยกพวกตีกัน เอาแต่ใจตนเอง อารมณ์ ท่าทาง การกระทำ

2.2.4 สาเหตุความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1) กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ ระบุว่าสาเหตุความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ พ่อแม่ไม่ค่อยมีเวลาสั่งสอน ครอบครัวแตกแยก-ความยากจน พ่อ - แม่แยกทางกัน พ่อแม่ไม่เคยเข้าใจลูก มีกฎเกณฑ์ข้อบังคับมากเกินไป เด็กมีปมด้อย คนดูถูกเหยียดหยาม คบเพื่อนที่ไม่ดี มีแรงเสริมจากเพื่อนๆ ปัญหาชู้สาว การดื่มสุรา ยาเสพติด ขาดสติควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ การพูดจาไม่เคารพสิทธิ์ผู้อื่น ไม่เข้าใจกัน ความดื้อ ขาดความรู้ สุรา ยาเสพติดต่างๆ เห็นตัวอย่าง พ่อ - แม่ พี่ - น้อง

2) ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กและเยาวชน ระบุว่าสาเหตุความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ สื่อ สิ่งแวดล้อม ตามเพื่อน ทะเลาะเบาะแว้ง ขัดใจกัน เมาไร้สติ ดื่มเหล้าแล้วขาดสติ สูบบุหรี่ เที่ยว ครอบครัวขาดความอบอุ่น ลูกไม่ฟังพ่อแม่ ชู้สาว ผู้หญิง ติดผู้หญิง การพนัน หนี้สิน

3) เด็กและเยาวชน ระบุว่าสาเหตุความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ เรื่องผู้หญิง ชู้สาว การพนัน ดื่มสุรา หนี้สิน มีเรื่องกันมาก่อน แล้วพอเห็นหน้ากันแล้วมันมองหน้ากวนตีนหมั่นไส้ ขับรถกวน

2.2.5 ผู้ควรมีบทบาทแก้ไขความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1) กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ ระบุว่าผู้ควรมีบทบาทแก้ไขความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง - ครู - ผู้นำในชุมชน หรืออาจจะนิมนต์พระจากวัดมาเทศนาธรรม ผู้นำก็ต้องมีหน้าที่หาอุปกรณ์กีฬาให้ อยู่ที่บ้านผู้ปกครองก็ต้องอบรมสั่งสอนสิ่งดี ทุกอย่างก็จะดีขึ้น ทุกคน

ในชุมชน ที่จะต้องช่วยกันแก้ปัญหา ฝึกนั่งสมาธิ ตั้งกลุ่มกันออกกำลังกาย ลานดนตรี ห้องสมุด มีหนังสือพิมพ์ ทีวี ให้ถูกต้องให้ความร่วมมือกันในทุกภาครัฐทุกภาคส่วน ทุกคนควรมีบทบาทผู้ปกครอง ผู้นำ รวมทั้งการให้การสนับสนุนทุกหน่วยงาน เริ่มต้นที่ตัวเด็ก ให้รู้จักการปลูกฝังจากผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และการเฝ้าระวังพฤติกรรมของเด็กที่สื่อในทางที่ไม่ดี ควรมีการเฝ้าระวังแต่เนิ่นและให้คำแนะนำถึงโทษที่จะได้รับต่อไป

2) ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กและเยาวชน ระบุว่าผู้ควรมีบทบาทแก้ไขความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง พ่อแม่ ผู้นำหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. กำนัน ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. กำนัน ผู้เห็นเหตุการณ์ ผู้ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว

3) เด็กและเยาวชน ระบุว่าผู้ควรมีบทบาทแก้ไขความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้ใหญ่บ้าน ผู้หลักผู้ใหญ่ในชุมชน อบต. กำนัน

2.3 สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามในกลุ่มเด็กและเยาวชนบ้าน โนนสมบูรณ์ จำนวน 90 คน สรุปสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ ได้ดังนี้

2.3.1 การเคยเห็นการกระทำความรุนแรงในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา

เด็กและเยาวชนบ้านโนนสมบูรณ์ร้อยละ 31.1 - 57.8 เคยเห็นการกระทำความรุนแรงในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา ดังนี้

- เห็นเด็กหรือวัยรุ่นทำลายทรัพย์สินของโรงเรียนร้อยละ 57.8
- เห็นการบาดเจ็บจากการการทะเลาะวิวาทกันในโรงเรียนร้อยละ 50.0
- เห็นเด็กหรือวัยรุ่นขโมยสิ่งของจากเพื่อนในโรงเรียนร้อยละ 46.7
- เห็นเด็กและวัยรุ่นตี ต่อย ตบ ตัวต่อตัวในโรงเรียน หรือรอบๆ โรงเรียนร้อยละ 45.6
- เห็นกลุ่มเด็กและวัยรุ่นทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกันระหว่างหมู่บ้านร้อยละ 45.6
- เห็นเด็กหรือวัยรุ่นบาดเจ็บจากการการทะเลาะวิวาทกันในชุมชน/หมู่บ้านร้อยละ 44.4
- เห็นเด็กหรือวัยรุ่นนำอาวุธเข้ามาในโรงเรียนร้อยละ 42.2
- เห็นการรีดไถสิ่งของหรือเงินจากเพื่อนนักเรียนร้อยละ 41.1
- เห็นเด็กหรือวัยรุ่นข่มขู่เพื่อนนักเรียนในโรงเรียนร้อยละ 41.1
- เห็นการเสียชีวิตจากการทะเลาะวิวาทกันของเด็กหรือวัยรุ่นร้อยละ 38.9

- เห็นกลุ่มเด็กและวัยรุ่นทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกันในชุมชนร้อยละ 37.8
- เห็นเด็กและวัยรุ่นตี ต่อย ตบระหว่างบุคคล (ตัวต่อตัว) ในชุมชนร้อยละ 36.7
- เห็นเด็กหรือวัยรุ่นใช้ยาเสพติด ในชุมชน/หมู่บ้าน (กาว ยาบ้า ยาอี กัญชา เฮโรอีน 4 x 100) ร้อยละ 35.6
- เห็นวัยรุ่นพกปืนร้อยละ 34.4
- เห็นครูทำร้ายร่างกายนักเรียนร้อยละ 31.1
- เห็นการลวนลาม หรือ ล่วงเกินทางเพศในชุมชน เช่น ใช้คำพูด จับ บีบ สัมผัส โดยที่อีกฝ่ายไม่ต้องการร้อยละ 31.1

2.3.2 การเคยกระทำความรุนแรงในรอบ 3 เดือนและ 12 เดือน ที่ผ่านมา

ในระยะ 12 เดือนที่ผ่านมา เด็กและเยาวชนบ้านโนนสมบูรณ์เคยกระทำความรุนแรง 9 ลำดับแรก ดังนี้

- ทำให้คนอื่นบาดเจ็บจากการต่อสู้
- ทำลายทรัพย์สินหรือสิ่งของสาธารณะ
- ตบ ตี ต่อยคนอื่น
- ข่มขู่เพื่อนด้วยวาจาหรืออาวุธ
- พกพาอาวุธปืน เช่น ปืน มีดพก สนับมือ
- ขว้างขวด หรือสิ่งของไปยังคนอื่น
- เข้าร่วมในการทะเลาะวิวาทเป็นกลุ่ม (ยกพวกตีกัน)
- ขโมยสิ่งของจากผู้อื่น
- ใช้มีด หรือปืนในการต่อสู้

ในระยะ 3 เดือนที่ผ่านมา เด็กและเยาวชนบ้านโนนสมบูรณ์เคยกระทำความ 5 ลำดับแรก ดังนี้

- ทำลายทรัพย์สินหรือสิ่งของสาธารณะ
- ตบ ตี ต่อยคนอื่น
- ข่มขู่เพื่อนด้วยวาจาหรืออาวุธ
- พกพาอาวุธปืน เช่น ปืน มีดพก สนับมือ
- ทำร้ายตบตีร่างกายแฟน

2.3.3 การเคยถูกกระทำความรุนแรงในรอบ 3 เดือนและ 12 เดือน ที่ผ่านมา

ในระยะ 12 เดือนที่ผ่านมา เด็กและเยาวชนบ้านโนนสมบูรณ์เคยถูกกระทำความรุนแรง 5 ลำดับแรก ดังนี้

- ถูกครูในโรงเรียนทำร้ายร่างกาย
- ถูกคนในครอบครัวทำร้ายร่างกาย
- ถูกตบ ตี ชกต่อยจากวัยรุ่นในโรงเรียน
- ถูกทำร้ายจากการทะเลาะวิวาทเป็นกลุ่ม (การยกพวกตีกันระหว่างกลุ่ม)
- หยุดเรียนเพราะกลัวการถูกทำร้าย

ในระยะ 3 เดือนที่ผ่านมา เด็กและเยาวชนบ้านโนนสมบูรณ์เคยถูกกระทำความรุนแรง 5 ลำดับแรก ดังนี้

- ถูกครูในโรงเรียนทำร้ายร่างกาย
- ถูกคนในครอบครัวทำร้ายร่างกาย
- ถูกตบ ตี ชกต่อยจากวัยรุ่นในโรงเรียน
- ถูกทำร้ายจากการทะเลาะวิวาทเป็นกลุ่ม (การยกพวกตีกันระหว่างกลุ่ม)
- ถูกรีดไถสิ่งของหรือเงิน

2.4 รูปแบบและการจัดการ

2.4.1 เครือข่ายนักวิจัย

<u>ทีมวิจัยชุมชน</u>

ประกอบด้วย เยาวชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

<u>ที่ปรึกษาทีมวิจัยชุมชน</u>

ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน อดีตผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

<u>ทีมวิจัยหนุนเสริม</u>

ประกอบด้วยบุคลากรจากองค์การบริหารส่วนตำบล สถานีอนามัย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดบุรีรัมย์

2.4.2 วิสัยทัศน์ "เด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์" และ "ชุมชนปลอดภัยห่างไกลความรุนแรง"

วิสัยทัศน์ "เด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์" คือ

"เยาวชนคือความหวังคนสร้างชาติ ต้องสามารถจัดการแก้ปัญหา
ใฝ่รู้และรักความก้าวหน้า รักชาติ ศาสนา เทิดทูนกษัตริย์ไทย
ต้องเป็นคนดีที่รับผิดชอบ คิดรอบคอบด้วยหลักการและเหตุผล
เลิกทะเลาะสร้างปัญหาให้สังคม คิดสร้างสรรค์แสดงออกในหนทางดี
มีคุณธรรมจริยธรรมนำชีวิต มีจิตสาธารณะคิดอาสา
รักษ์วัฒนธรรมไทยแต่โบราณมา รู้สำนึกในคุณค่าของตนเอง
มีเป้าหมายความสำเร็จในชีวิต ไม่ยึดติดชีวิตสุลุ่ยสุร่าย
บุพการีทั้งหลายต้องแทนคุณ"

วิสัยทัศน์ "ชุมชนปลอดภัยห่างไกลความรุนแรง"

"สังคมสดใส ไร้ความรุนแรง ทั้งทุกหนแห่ง น่าอยู่อาศัย
ต้องมีอาชีพ สร้างงานรายได้ สวัสดิการจัดให้ ครอบครัวอบอุ่น
ความรักอบอวล สามัคคีทุกหมู่มวล ดำรงไว้พอเพียง สิ่งแวดล้อมดี
มีความปลอดภัย มีศาสนาในใจ จะได้สุขล้ำ มีการศึกษาเป็นส่วนใหญ่
เกรงใจผู้นำ อบายมุขอย่ากรายกล้ำ ยาเสพติดพิชิตไป"

2.4.3 ลักษณะความรุนแรงในเด็กและเยาวชนบ้านโนนสมบูรณ์

ลักษณะความรุนแรงในเด็กและเยาวชนบ้านโนนสมบูรณ์ ได้แก่

1) มีการชกต่อยกัน ทะเลาะวิวาท
2) มีพฤติกรรมก้าวร้าว ใช้อารมณ์เป็นใหญ่
3) มั่วสุมตามสถานที่สาธารณะ เช่น สวนรัก โต๊ะสนุ๊กเกอร์
4) ดื่มสุรา
5) เล่นการพนัน
6) แข่งมอเตอร์ไซค์
7) เด็กและเยาวชนทำลายสิ่งของสาธารณะ
8) ส่งเสียงดังรบกวนเพื่อเรียกร้องความสนใจ

9) ไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ ไม่ทำงาน

2.4.4 สาเหตุของปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนบ้านโนนสมบูรณ์

สาเหตุของปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนบ้านโนนสมบูรณ์ เรียงตามลำดับคือ

1) ครอบครัวขาดความอบอุ่น

2) ขาดการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาในชุนชน

3) ขาดการร่วมกลุ่มและแรงจูงใจในการดำเนินงานร่วมกัน

4) ขาดคุณธรรมจริยธรรม

5) ขาดแบบอย่างที่ดี

2.4.5 สรุปโครงการที่ดำเนินการ

โครงการที่ดำเนินการในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนเมษายน 2553 ได้แก่

1) โครงการกลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์บ้านโนนสมบูรณ์

2) โครงการจริยธรรมนำครอบครัว

3) โครงการชุมชนปลอดภัยห่างไกลความรุนแรง

โดยมีรายละเอียดการดำเนินการเชิงบูรณาการทั้ง 3 โครงการ ดังนี้

ลำดับ	กิจกรรม	กิจกรรมนี้อยู่ในโครงการที่.....
1	ประชาสัมพันธ์โครงการทางหอกระจายข่าวของชุมชน	1, 2, 3
2	จัดเวทีประชาคม เพื่อชี้แจงโครงการ เสนอปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมที่อาจก่อให้เกิดความรุนแรงกำหนดมาตรการ จัดระเบียบสภาพแวดล้อม	1, 2, 3
3	จัดเวทีประชาคมหมู่บ้านเพื่อคัดเลือกและแต่งตั้งกลุ่มและคณะกรรมการดำเนินงานกลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ บ้านโนนสมบูรณ์	2
4	จัดกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาชุมชน โดยให้กลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ฯ เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมโดยการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในวันสำคัญต่างๆ ร่วมกับชุมชนและครอบครัว	1, 2, 3
5	ประชุมเยาวชนเชิงปฏิบัติการ -จัดฐานแนะแนว วิธีการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม *พระ *หมอ *ปู่เล็มและผู้อาวุโสในชุมชน	2, 3

ลำดับ	กิจกรรม	กิจกรรมนี้อยู่ในโครงการที่.....
	*กลุ่มเยาวชน -หาแนวทางแก้ปัญหาความรุนแรงของแต่ละคุ้ม เยาวชนสอดส่องดูแลซึ่งกันและกัน *จัดตั้งพี่ใหญ่ของแต่ละคุ้ม มีทั้งหมด 6 คุ้ม *จัดตั้งกลุ่มพี่สอนน้อง *จัดตั้งกลุ่มดีเจเยาวชน -ตั้งเกณฑ์และค้นหาเด็กดีมีคุณธรรม จริยธรรม ของแต่ละหมู่บ้านแ และแต่ละคุ้ม เช่น กีฬา จิตอาสา กตัญญู เรียนดีมีคุณธรรม และมารยาทดี	
6	-ดำเนินกิจกรมต่อเนื่องของกลุ่มเยาวชน -ค้นหาเด็กดีมีคุณธรรม จริยธรรม -ประชุมติดตามความก้าวหน้าเดือนละ 1 ครั้ง -จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์มาตรการในหมู่บ้าน	1, 2, 3
7	จัดเวทีประชาคม -กำหนดกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการประกวดครอบครัวและเยาวชนตัวอย่าง -กำหนดมาตรการและการสอดส่องเด็กและเยาวชน การจัดระเบียบชุมชนและสภาพแวดล้อม เช่น สวนรัก ร้านโต๊ะสนุ๊ก ร้านค้าเหล้า บุรี่	1, 2, 3
8	-ดำเนินกิจกรรมของชุมชนต่อเนื่อง -ค้นหาครอบครัวและเยาวชนตัวอย่าง -ติดตามมาตรการและการสอดส่องเด็กและเยาวชน การจัดระเบียบชุมชนและสภาพแวดล้อม -ประชุมติดตามความก้าวหน้าเดือนละ 1 ครั้ง	
9	จัดค่ายอบรมธรรมะสำหรับครอบครัว 1 วัน - เยาวชน 1 คน พ่อหรือแม่ 1 คน /ครอบครัว ตามความสมัครใจ เข้าร่วมอบรม	1, 2
10	จัดกิจกรรมนำเสนอผลการดำเนินงานและมอบเกียรติบัตร -เยาวชนตัวอย่าง -ครอบครัวตัวอย่าง	1, 2, 3

2.4.6 รายละเอียดกิจกรรมและผลการดำเนินการ

<u>การจัดตั้งกลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์บ้านโนนสมบูรณ์</u>

กิจกรรม

1. จัดเวทีประชาคมหมู่บ้านเพื่อคัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจัดตั้งกลุ่มเยาวชน

2. จัดตั้งกลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ บ้านโนนสมบูรณ์

3. จัดโครงสร้างและคัดเลือกกรรมการกลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ บ้านโนนสมบูรณ์

ผลการดำเนินงาน

1. มีกลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ บ้านโนนสมบูรณ์ ซึ่งมีสมาชิก จำนวน 58 คน

3. แต่งตั้งประธานกลุ่ม เลขานุการ เหรัญญิก และกรรมการฝ่ายต่างๆ

<u>การจัดกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาชุมชน</u>

กิจกรรม

มีการจัดกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาชุมชน โดยให้กลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ฯ เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมโดยการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในวันสำคัญต่างๆ ร่วมกับชุมชนและครอบครัว

ผลการดำเนินงาน

กลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ฯ เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมโดยการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในวันสำคัญต่างๆ ร่วมกับชุมชนและครอบครัว ได้แก่ วันมาฆบูชา วันสงกรานต์ วันแห่งครอบครัว เป็นต้น

<u>การประชุมเชิงปฏิบัติการเยาวชนสร้างสรรค์บ้านโนนสมบูรณ์</u>

ผู้เข้าร่วมประชุม

ประกอบด้วย

1. เด็กและเยาวชน จำนวน 30 คน

2. ผู้นำชุมชน 7 คน

3. พระสงฆ์ 1 รูป

4. นักวิจัยหนุนเสริม (จากองค์การบริหารส่วนตำบลและสถานีอนามัย) รวม 2 คน

กิจกรรม

เวลา	หัวข้อ
8.30 น.	ลงทะเบียนและติดป้ายชื่อ
8.45 น.	พิธีกรกล่าวทักทายผู้เข้าร่วมประชุมและชี้แจงกำหนดการและแนวทางการประชุม
9.00 น.	จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยและนำกราบพระพร้อมกันโดยผู้ใหญ่บ้าน ให้ศีลและกล่าวให้โอวามเปิดโครงการโดยพระสงฆ์ กล่าวต้อนรับ แนะนำแกนนำชุมชนและให้โอวาทโดยผู้ใหญ่บ้าน แนะนำกลุ่มเยาวชนและแกนนำโดยประธานกลุ่มเยาวชน
9.20 น.	- แนะนำความเป็นมาของโครงการโดยผศ.ดร.ทัศนีย์ ศิลาวรรณ
9.30 น.	พิธีกรชี้แจงกิจกรรมและใบงาน แบ่งกลุ่ม 4 กลุ่มเพื่อเข้าฐาน 4 ฐาน เข้าพร้อมกันและหมุนเวียนโดยใช้เวลาฐานละ 15 นาทีให้เยาวชนแต่ละคนจดบันทึกประเด็นสำคัญ
9.40 น.	กิจกรรมสันทนาการ/ละลายพฤติกรรม
10.00 น.	เข้าฐาน จัดเยาวชนที่ทำหน้าที่ดูแลประจำกลุ่มด้วย ฐานที่ 1 การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม วิทยากรคือ พระสงฆ์ ฐานที่ 2 เด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ของพ่อแม่และชุมชน วิทยากรคือ ปู่เล็มและผู้อาวุโสในชุมชน ฐานที่ 3 ความหมายและรูปแบบความรุนแรง สาเหตุความรุนแรงและแนวทางแก้ไขและป้องกันปัญหาความรุนแรง วิทยากรคือ สถานีอนามัย อบต.และผศ.ดร.ทัศนีย์ ศิลาวรรณ ฐานที่ 4 แนวทางแก้ไขและป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนบ้านโนนสมบูรณ์
11.00 น.	ประชุมระดมความคิดกลุ่มและเตรียมนำเสนอผลการประชุมกลุ่มในหัวข้อ 1. สาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรง 2. ผลกระทบของความรุนแรงต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน 3. การแก้ไขและป้องกันความรุนแรงในบ้านโนนสมบูรณ์ 4. คำคมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและป้องกันความรุนแรง
12.00 น.	พักรับประทานอาหาร
13.00 น.	นำเสนองานกลุ่ม
14.00 น.	ตั้งกลุ่มพี่ดูแลและสอนน้องรายคู้ม ตั้งกลุ่มดีเจเยาวชนและรับสมัครดีเจประจำหมู่บ้าน(บอกวิธีปฏิบัติและรับสมัครสมาชิก

เวลา	หัวข้อ
	กลุ่ม)
	ตั้งเกณฑ์และค้นหาเด็กและเยาวชนดีมีคุณธรรมและจริยธรรมของแต่ละคุ้ม
14.45 น.	สรุปและชี้แจงกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป
15.30 น.	ปิดโครงการโดยผู้ใหญ่บ้านและพระสงฆ์

ผลการประชุมระดมความคิดกลุ่ม

สาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรง	ผลกระทบของความรุนแรงต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน	การแก้ไขและป้องกันความรุนแรงในบ้านโนนสมบูรณ์
กลุ่มที่ 1 วัยใสหัวใจเต็มร้อย		
■ ปัญหาการพนัน ■ ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ■ เกิดจากยาเสพติด	■ ทำให้ชุมชนเสื่อมโทรม ■ กลายเป็นคนที่ไม่น่าเชื่อถือ	■ จัดอบรมให้ความรู้และส่งเสริมคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน (อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง) ■ พ่อแม่ไม่ควรจะตามใจลูกมากเกินไป
กลุ่มที่ 2 บ้านของเราโนนสมบูรณ์		
■ ครอบครัวแตกแยก ■ ติดเพื่อนมากเกินไป เชื่อเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ ■ ความเห็นไม่ตรงกัน ■ ดื่มสุราจนไม่ได้สติ	■ มีเสียงทะเลาะวิวาท ■ มีแบบอย่างที่ไม่ดี ■ ครอบครัวอับอายชาวบ้าน ■	■ เมื่อเห็นแล้วไม่ควรเอาเยี่ยงอย่าง ■ ทุกคนควรร่วมมือกัน ไม่นิ่งเฉย ■ พ่อแม่เอาใจใส่ เตือนลูกหลาน ■ พูดความจริงต่อกัน

สาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรง	ผลกระทบของความรุนแรงต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน	การแก้ไขและป้องกันความรุนแรงในบ้านโนนสมบูรณ์
กลุ่มที่ 3 อีกา สีส้ม (ความรุนแรงเปรียบเสมือนอีกา แต่ถ้าได้พบพระในจีวรสีส้มขัดเกลาก็อาจจะกลับใจเป็นคนดีได้)		
■ สื่อต่างๆ ■ ไม่ได้ความดูแลจากพ่อแม่ ■ อยากรู้อยากลองจากเรื่องต่างๆ ■ ผู้ใหญ่ทำแบบอย่างไม่ควรให้เด็กเห็น	■ เสียทรัพย์ เสียเวลา เสียอนาคต เสียชื่อเสียง บาดเจ็บ ■ เสียใจ ครอบครัวแตกแยก ขาดความอบอุ่น ■ ชุมชนแตกตแยก ขาดการพัฒนา สังคมไม่สงบสุข	■ ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ (เล่นกีฬา, พัฒนาวัด โรงเรียน ชุมชน) ■ จัดทำกิจกรรมอบรมจริยธรรม ■ จัดระเบียบทางสังคม ■ ช่วยจัดการมาตรการในหมู่บ้าน
กลุ่มที่ 4 กลุ่มโนนสมบูรณ์คลาสสิค (เพื่อคุณธรรม)		
■ เด็กที่เล่นการพนัน ■ ทะเลาะเบาะแว้งกับผู้ปกครอง ■ พฤติกรรมก้าวร้าว ■ ปัญหาหารลักขโมย ■ พูดจาไม่เพราะ ■ การติดยาเสพติด ■ มีแฟนก่อนวัยอันควรจึงทำให้มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ■ โดดเรียน ■ ไม่ช่วยงานพ่อแม่ ■ ท้องไม่มีพ่อ	■ ชุมชนควรเอาใจใส่แก่เด็กและเยาวชน ■ ปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรมและจริยธรรม	■ - เมื่อเกิดปัญหาต่างๆ จะได้รู้จักแก้ปัญหา หรือนำความรู้ที่ได้ไปแนะนำให้กับเพื่อนฝูง คนรู้จัก และนำไปใช้กับตัวเอง

คำคมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและป้องกันความรุนแรง

เยาวชนดี มีน้ำใจ แก้ไขปัญหาความรุนแรง
ความรุนแรงไม่มี ความยินดีจึงเกิด
เยาวชนปลอดภัย ห่างไกลความรุนแรง
ครอบครัวเสมือนเข็มทิศ ถ้าชี้ผิดลูกติดยา
วัตถุอันตรายไม่ควรลอง ถ้าอยากเป็นคนดี

<u>กลุ่มพี่ดูแลและสอนน้องรายคู้ม</u>

ผู้เข้าร่วมประชุม

ประกอบด้วย

1. เด็กและเยาวชน จำนวน 30 คน

2. ผู้นำชุมชน 7 คน

4. นักวิจัยหนุนเสริม (จากองค์การบริหารส่วนตำบลและสถานีอนามัย) รวม 2 คน

กิจกรรม

1. ชี้แจงแนวทางการจัดตั้งกลุ่มและกิจกรรมของกลุ่ม

2. จัดระบบและกำหนดแนวปฏิบัติของกลุ่ม

ผลการดำเนินงาน

มีการจัดตั้งกลุ่มพี่ใหญ่ดูแลน้องๆ จำนวน 4 กลุ่มหรือคู้ม ได้แก่ พลังสามัคคี สมบูรณ์สุข อยู่ยิ่งเจริญ และไทยสามัคคี แต่ละคู้มมีพี่ใหญ่คอยดูแล 3 คน ในเบื้องต้นตกลงกันว่าจะมีการจัดทำทะเบียนเด็กและเยาวชน สอดส่องดูแลและพูดคุยกับเด็กและเยาวชนในเขตรับผิดชอบ ควบคู่กับการคัดเลือกเยาวชนต้นแบบ จากนั้นจะมีการประชุมพี่ใหญ่เดือนละ 1 ครั้ง แต่ในที่สุดกิจกรรมที่ทำคือนำเด็กและเยาวชนหมุนเวียนกันไปชมการแข่งขันกีฬาฟุตบอลของจังหวัด ซึ่งได้รับโควต้าและงบประมาณสนับสนุนค่าเดินทางในการเข้าชม ซึ่งแกนนำเยาวชนเห็นว่าเป็นวิธีการช่วยให้เด็กใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ และไม่นำเวลาไปมั่วสุมเล่นสนุกเกอร์หรือการพนันดังเช่นที่เคยปฏิบัติ

<u>กลุ่มดีเจเยาวชน</u>

ผู้เข้าร่วมประชุม

ประกอบด้วย

1. เด็กและเยาวชน จำนวน 30 คน

2. ผู้นำชุมชน 7 คน

4. นักวิจัยหนุนเสริม (จากองค์การบริหารส่วนตำบลและสถานีอนามัย) รวม 2 คน

กิจกรรม

1. ชี้แจงแนวทางการจัดตั้งกลุ่มและกิจกรรมของกลุ่ม

2. รับสมัครดีเจเยาวชน

ผลการดำเนินงาน

กลุ่มมีแนวคิดให้เยาวชนหมุนเวียนกันสื่อสารเรื่องราวต่างๆ กับชุมชนผ่านหอกระจายข่าว จึงได้ตั้งกลุ่มดีเจเยาวชนขึ้น มีการรับสมัครดีเจประจำหมู่บ้าน มีผู้สมัคร 10 คน ทำหน้าที่หมุนเวียนกันพูดคุยและจัดรายการผ่านหอกระจายข่าว โดยกำหนดตารางการดำเนินการสัปดาห์ละ 1-2 ครั้งในวันเสาร์และอาทิตย์

<u>ตั้งเกณฑ์และค้นหาเด็กและเยาวชนดีมีคุณธรรมและจริยธรรมของแต่ละคุ้ม</u>

ผู้เข้าร่วมประชุม

ประกอบด้วย

1. เด็กและเยาวชน จำนวน 30 คน

2. ผู้นำชุมชน 7 คน

4. นักวิจัยหนุนเสริม (จากองค์การบริหารส่วนตำบลและสถานีอนามัย) รวม 2 คน

กิจกรรม

1. ชี้แจงกิจกรรม

2. ตั้งแกณฑ์และแนวทางการค้นหาเด็กและเยาวชนดีมีคุณธรรมและจริยธรรม

ผลการดำเนินงาน

มีการระดมความคิดเพื่อคัดเลือกเด็กและเยาวชนต้นแบบ โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

- มีคุณธรรมจริยธรรม
- มีความสามารถในด้านกีฬา
- มีความกตัญญู
- เรียนดี
- เสียสละเวลาเพื่อส่วนรวม

โดยพี่ใหญ่แต่ละคุ้มคัดเลือกร่วมกับเยาวชนในคุ้ม จากนั้นนำเข้าที่ประชุมหมู่บ้านเพื่อพิจารณาอีกครั้ง แต่เนื่องจากระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้างสั้น ทำให้ไม่สามาถคัดเลือกเยาวชนต้นแบบได้ ที่ประชุมจึงมีมติให้มอบเกียรติบัตรแก่สมาชิกกลุ่มเยาวชนทุกคน ว่า “เป็นเยาวชนผู้ประกอบคุณงามความดีและบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม”

<u>จริยธรรมนำครอบครัว</u>

กิจกรรม

1. ประชาสัมพันธ์โครงการทางหอกระจายข่าวของชุมชน

2. จัดเวทีประชาคมครอบครัว เพื่อเพื่อชี้แจงโครงการ กำหนดกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการประกวดครอบครัวตัวอย่าง แนวทางจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. จัดกิจกรรมพัฒนาวัด บ้าน โรงเรียน (วันจิตอาสาพัฒนาครอบครัว)

4. จัดอบรมครอบครัวคุณธรรม

5. มอบเกียรติบัตรแก่ครอบครัวตัวอย่าง

ผลการดำเนินงาน

มีการประชาสัมพันธ์โครงการทางหอกระจายข่าวของชุมชน และจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน เพื่อเพื่อชี้แจงโครงการ กำหนดกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการประกวดครอบครัวตัวอย่าง และแนวทางจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอบรมครอบครัวคุณธรรม การจัดกิจกรรมพัฒนาวัด บ้าน โรงเรียน (วันจิตอาสาพัฒนาครอบครัว) ตลอดจนการมอบเกียรติบัตรแก่ครอบครัวตัวอย่าง แต่ในการปฏิบัติจริง เนื่องจากประชาชนติดภารกิจในการทำมาหาเลี้ยงชีพ ระยะเวลาในการดำเนินการมีจำกัด ประกอบกับเป็นช่วงเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งหมู่บ้านต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเตรียมงานสืบสานประเพณีที่สำคัญ กิจกรรมที่ทำในโครงการนี้ ภายหลังจากการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน จึงมีเพียงกิจกรรมพัฒนาวัด บ้าน โรงเรียน ในวันสำคัญต่างๆ ที่ดำเนินการร่วมกันทั้งชุมชน รวมถึงครอบครัว และเด็กและเยาวชนด้วย

ส่วนการให้ความรู้หรือสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับครอบครัวคุณธรรมนั้น ได้จัดการประชุมผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย เด็กและเยาวชน จำนวน 44 คน ผู้ปกครองและผู้นำชุมชน จำนวน 18 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลและสถานีอนามัย ตลอดจนผู้นำชุมชนหมู่บ้านใกล้เคียง โดยได้เชิญผู้อาวุโสในหมู่บ้านให้แนวคิดเรื่องครอบครัวคุณธรรม ร่วมกับวิทยากรจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยยังไม่ได้มีการคัดเลือกหรือมอบเกียรติบัตรแก่ครอบครัวตัวอย่างแต่อย่างใด

<u>ชุมชนปลอดภัยห่างไกลความรุนแรง</u>

กิจกรรม

1. จัดเวทีประชาคมหมู่บ้านเพื่อเสนอปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมที่อาจก่อให้เกิดความรุนแรง

2. กำหนดมาตรการ จัดระเบียบสภาพแวดล้อม เช่น สวนรัก ร้านโต๊ะสนุ๊ก ร้านค้าเหล้าบุหรี่

3. จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในหมู่บ้าน

ผลการดำเนินงาน

จัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย เด็กและเยาวชน จำนวน 44 คน ผู้ปกครองและผู้นำชุมชน จำนวน 18 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลและสถานีอนามัย ตลอดจนผู้นำชุมชนหมู่บ้านใกล้เคียง กติกาที่ได้กำหนดซึ่งจะนำเข้าเป็นกติกาชุมชนต่อไป ได้แก่

- ร้านค้าทุกร้านในหมู่บ้านโนนสมบูรณ์ห้ามขายสุรา และบุหรี่ให้กับเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี รวมถึงยาเสพติดทุกชนิด เช่น กาว กัญชา ยาอี ยาไอซ์ ยาบ้า เป็นต้น
- ห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีเล่นสนุกเกอร์ สำหรับเด็กที่อายุมากกว่า 15 ปีเวลากลางคืน เล่นไม่เกินหกทุ่มหรือเที่ยงคืน
- เรื่องการเก็บขยะของหมู่บ้านโนนสมบูรณ์ จะมีถังขยะตั้งไว้หน้าบ้านทุกจุดและขอความกรุณาเก็บขยะใส่ถังให้เป็นที่เรียบร้อย
- เรื่องขับขี่รถจักรยานยนต์ในที่ชุมชน ในระหว่างที่มีการประชุมให้ดับเครื่องยนต์หรือลงเข็นเพื่อป้องกันเสียงดัง
- เมื่อมีมหรสพในงานต่างๆ ในหมู่บ้าน งานวัด งานพิธีต่างๆ ของหมู่บ้าน ถ้ามีใครก่อเรื่องทำให้การละเล่นหรืองานของเจ้าภาพต้องเสียงาน จะต้องจ่ายค่ามหรสพแทนเจ้าภาพ

ส่วนเรื่องทำป้ายประชาสัมพันธ์ป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านนั้น ได้มีการจัดทำป้ายขนาดใหญ่ ตั้งไว้ในถนนสายหลักของหมู่บ้าน ตัวอย่างข้อความ ได้แก่

- เยาวชนรุ่นใหม่ห่างไกลความรุนแรง ไม่คิดที่จะแบ่งแยก สังคมจะแหลก ถ้าเราแตกสามัคคี
- เยาวชนรุ่นใหม่ ไม่ใฝ่ในอบายมุข
- คนเก่งไปสนามรบ คนเคารพกฎไปสนามกีฬา
- ดูคนดูที่การกระทำ ดูผู้นำดูที่การเสียสละ
- เยาวชนคนรุ่นใหม่ รักตัวกลัวตาย ต้องไม่อายพกถุง
- ครอบครัวเหมือนเข็มทิศ ถ้าชี้ผิดลูกติดยา
- ขับขี่ปลอดภัย มีวินัย ต่อชุมชน คิดรักชีวิต เคารพสิทธิ ต่อสังคม
- รักพ่อ รักแม่ รักครอบครัว อย่าลืมตัว คิดทำชั่ว ไม่มั่วยาเสพติด

2.5 ผลลัพธ์การจัดการทางสังคม และอภิปราย

1) รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

ในบ้านโนนสมบูรณ์ พัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ในลักษณะของการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างทีมวิจัยชุมชนและทีมวิจัยหนุนเสริม

ทีมวิจัยชุมชน มุ่งเน้นให้มีการตั้งกลุ่มเยาวชนและให้เป็นกลุ่มหลักในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ภายใต้การสนับสนุนของทีมวิจัยและที่ปรึกษาชุมชนวัยผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นกรรมการชุมชนที่แต่เดิมเป็นกลุ่มหลักที่ปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาชุมชน โดยมีเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อยมาก ผลที่ปรากฏ มีการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนขึ้นในหมู่บ้าน ที่มีโครงสร้างชัดเจน เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนมากขึ้น เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสออกแบบกิจกรรมการพัฒนาชุมชนต่างๆ ภายใต้การดูแลและการให้คำปรึกษาจากผู้ใหญ่ในชุมชน สร้างความภาคภูมิใจและความเชื่อมั่นในศักยภาพ ทั้งที่เกิดขึ้นในกลุ่มเยาวชนเองและความรู้สึกที่ผู้ใหญ่มีต่อเยาวชน

นักวิจัยหนุนเสริม ซึ่งเป็นบุคลากรในพื้นที่ ก็นับว่ามีความสำคัญไม่น้อยต่อการดำเนินกิจกรรมนี้ เนื่องจากผู้นำและประชาชนมีความศรัทธาต่อเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และพร้อมที่จะทำตามมากกว่าจะคิดออกแบบกิจกรรมเอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการคุ้นชินแนวปฏิบัติที่ภาครัฐมักกำหนดให้ชุมชนปฏิบัติตามมาอย่างต่อเนื่อง

2) สร้างประชาคม “ปลอดภัยจากความรุนแรง (safe youth)” ในเด็กและเยาวชนและชุมชนในการขจัดปัญหาความรุนแรง

มีการดำเนินการในด้านการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจในกลุ่มเด็กและเยาวชน ครอบครัว และการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน

ในส่วนของเด็กและเยาวชนและครอบครัวนั้น พบว่ามีแนวคิดในการดำเนินกิจกรรมที่ดี ทั้งในการจัดตั้งกลุ่มพี่ใหญ่ของคุ้มและดีเจเยาวชน หากมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามแนวทางที่วางไว้ก็น่าจะประสบผลสำเร็จตามที่มุ่งหวัง แต่ในเรื่องความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมนั้นยังเป็นที่น่ากังวลอยู่มาก เนื่องจากกรรมการของกลุ่มเยาวชนส่วนใหญ่ต้องเป็นกำลังสำคัญในการทำงานหาเลี้ยงครอบครัว หรือไม่ก็เรียนในระดับวิทยาลัย ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาในการดำเนินงาน

ในส่วนของครอบครัว เดิมมีแนวคิดที่จะจัดอบรมครอบครัวคุณธรรมในลักษณะของการเข้าค่ายปฏิบัติธรรม แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาทำให้ทำได้เฉพาะการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องคครอบครัวคุณธรรมเท่านั้น

ในส่วนของชุมชน นับว่าประสบความสำเร็จพอควร มีกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ดดยระดมความร่วมมือทั้งจากกลุ่มเด็กและเยาวชนและครอบครัว ตลอดจนประชาชนทุกหมู่เหล่าในชุมชน มีการประชาคมเกี่ยวกับการป้องกันความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ติดป้ายเกี่ยวกับการป้องกันความรุนแรงในเด็กและเยาวชนและปัญหาสังคมอื่นๆ ไว้ตามจุดสำคัญของหมู่บ้านเพื่อเป็นข้อเตือนใจสำหรับคนในชุมชนและผู้พบเห็น และได้มีการกำหนดกติกาชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และจะจัดทำเป็นกติกาชุมชนที่เป็นลายลักษณ์อักษรต่อไป

3) เพื่อสร้างเครื่องมือและระบบการเฝ้าระวังปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยชุมชนเพื่อชุมชน

การสร้างเครื่องมือและระบบการเฝ้าระวังปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยชุมชนเพื่อชุมชนนั้น ยังไม่ได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม แต่มีระบบการสอดส่องดูแลความเป็นไปเป็นมาของชุมชนโดยกลุ่มผู้นำชุมชน รวมทั้งหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน อย่างไรก็ตาม หากกิจกรรมพี่ใหญ่ดูแลน้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ก็จะเป็นการช่วยให้การเฝ้าระวังปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุป ข้อเสนอแนะและเงื่อนไขการประยุกต์สู่การปฏิบัติในพื้นที่อื่น

1. สรุป

1.1 รูปแบบและกลไก

โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการขับเคลื่อนโดยใช้รูปแบบและกลไก 2 รูปแบบคือ

1) “วัด” กับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ดำเนินการในบ้านจอก ตำบลกำปัง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

2) “ชุมชนเข้มแข็ง” กับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ดำเนินการในบ้านโนนสมบูรณ์ ตำบลบ้านยาง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

1.2 ผลจากโครงการ

ผลที่เกิดขึ้นในระยะสั้นเท่าที่ประเมินได้จากการถอดบทเรียนทีมวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่

1) เกิดการรวมตัวของเยาวชนเพื่อปฏิบัติกิจกรรมอันเป็นประโยชน์

2) เยาวชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี

3) คนในชุมชนตื่นตัว ให้ความร่วมมือ สนับสนุน และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง

4) เกิดการจัดการทางสังคมและแก้ปัญหาแบบบูรณาการในชุมชน

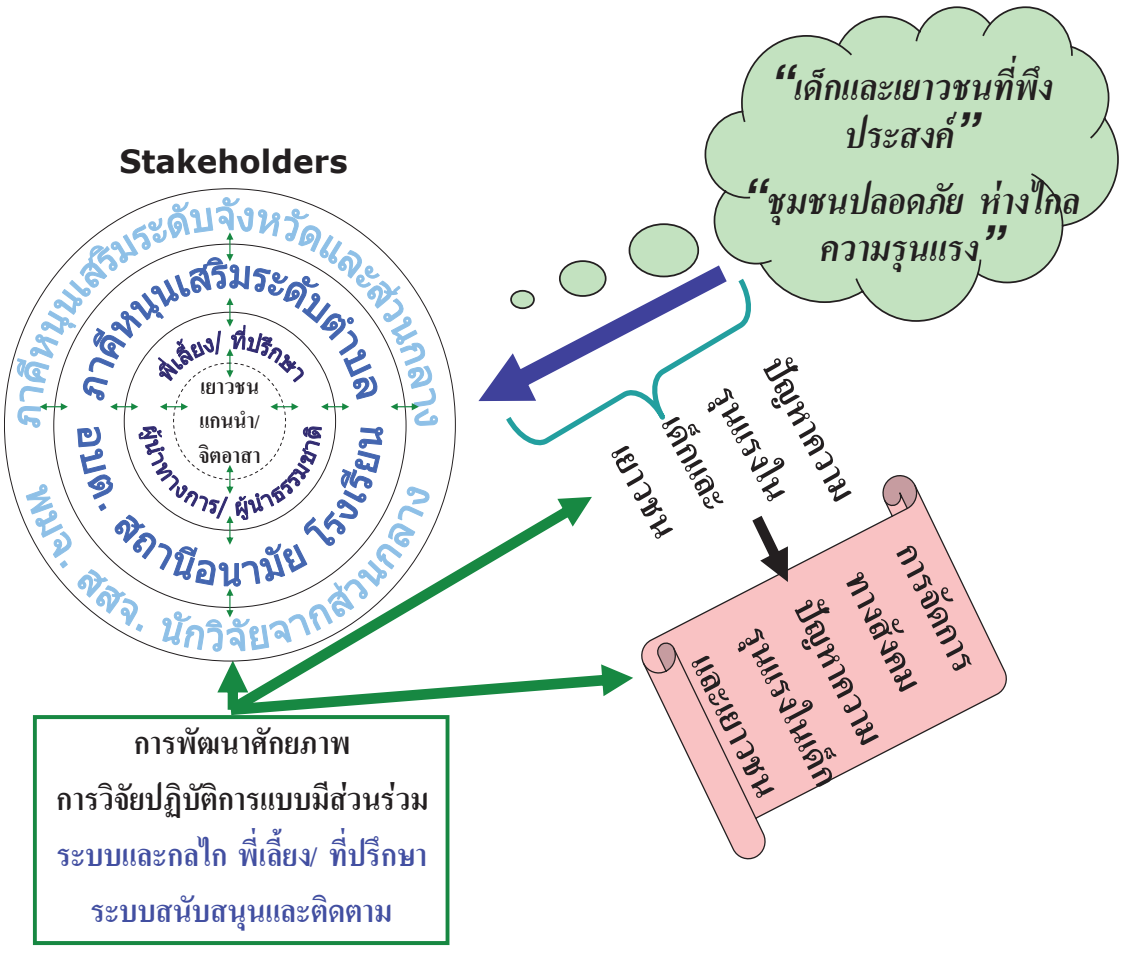
5) หน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญและสนับสนุนกิจกรรมการแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

6) มีความสัมพันธ์อันดีและการประสานความร่วมมือภายในชุมชน ระหว่างชุมชน

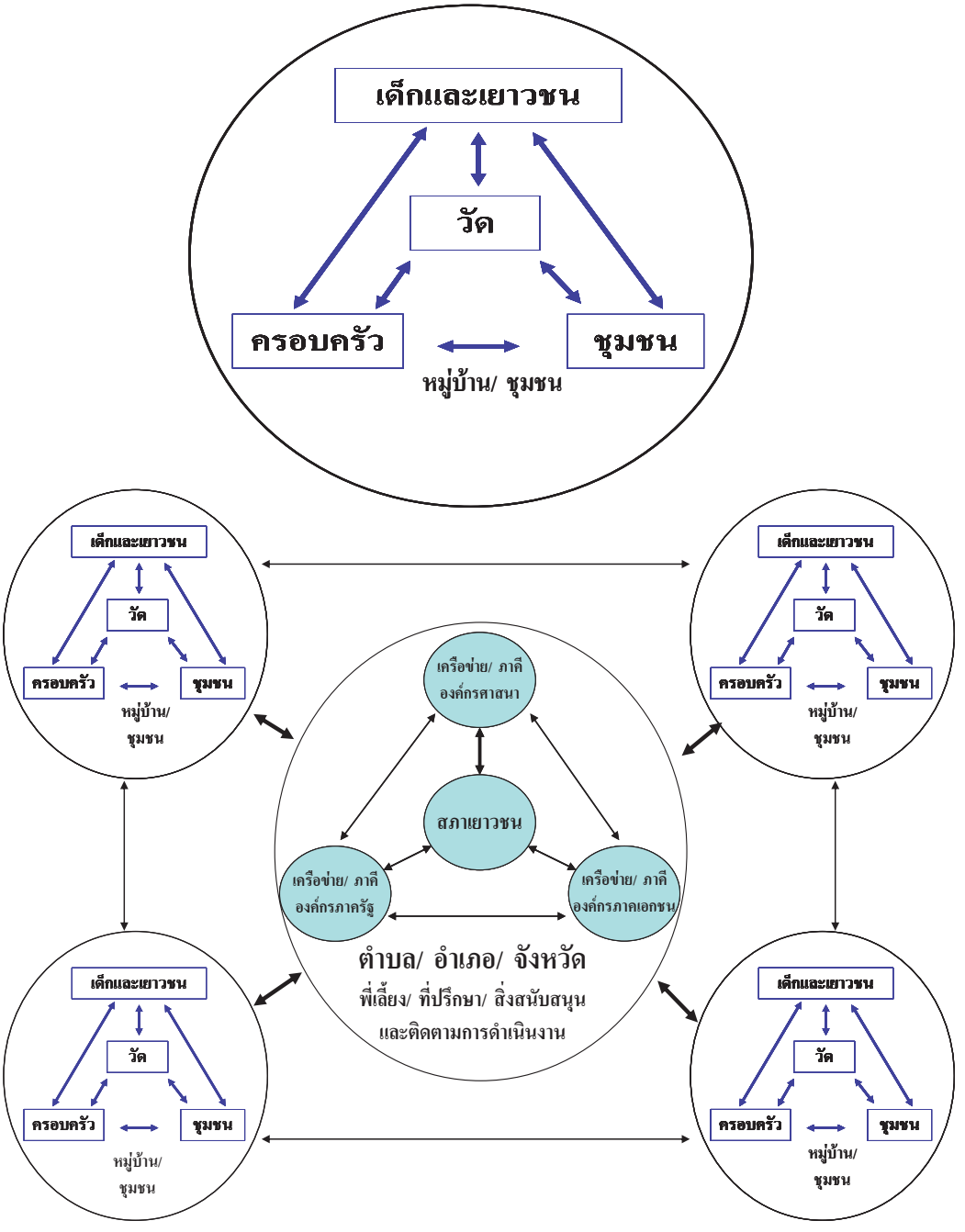
ส่วนความสัมพันธ์และการประสานความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย และปัญหาความรุนแรงของเยาวชนจะลดลงนั้น เป็นผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น หากมีการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะ

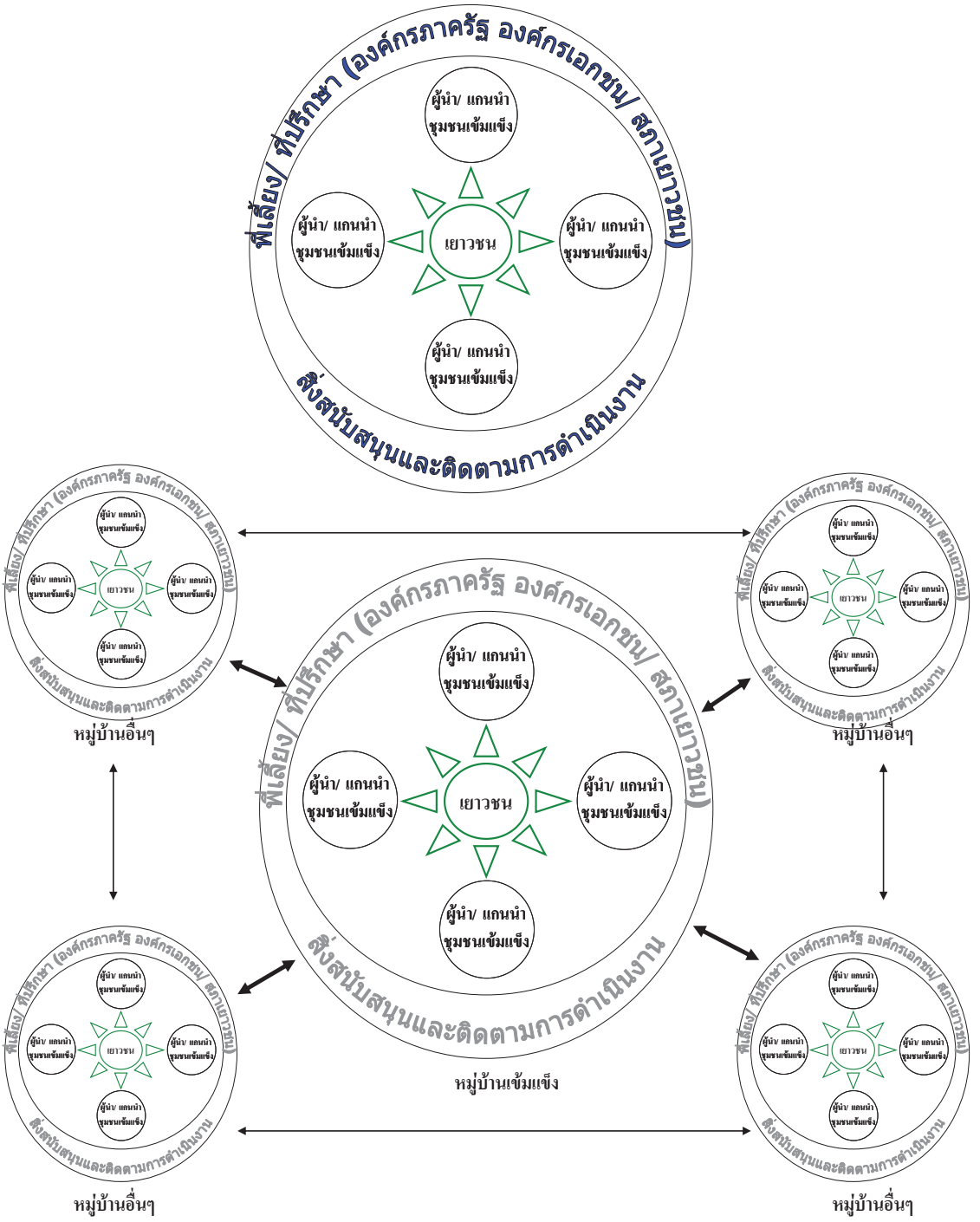
2.1 ข้อเสนอแนะในยุทธศาสตร์การขับเคลื่อน

2.2 ข้อเสนอแนะในรูปแบบและกลไก “วัดกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน”

2.3 ข้อเสนอแนะในรูปแบบและกลไก“ชุมชนเข้มแข็งกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน”

3. เงื่อนไขการประยุกต์สู่การปฏิบัติในพื้นที่อื่น

การประยุกต์โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ตามรูปแบบกรณีศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สู่การปฏิบัติในพื้นที่อื่นนั้น มีเงื่อนไขหรือข้อควรคำนึงในการดำเนินงานดังนี้

3.1 องค์กรพุทธศาสนา/ วัด กับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

- ทุนศรัทธาและศูนย์รวมจิตใจ
- ทรัพยากรบุคคล (พระนักเผยแพร่) และอื่นๆ (สถานที่ อุปกรณ์)
- เครือข่ายวัดและพระสงฆ์
- การสนับสนุนจากประชาชน
- การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ
- ความตกลง (เห็นชอบ) และระบบปกป้องในการดำเนินงานของสถาบันศาสนา

3.2 ชุมชนเข้มแข็งกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

- ทุนทางสังคมและทรัพยากร
- ศรัทธาหน่วยงานและบุคลากรภาครัฐ
- มีความสามัคคีและร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน
- การดำเนินงานที่ไม่แยกส่วน และบูรณาการ
- การมองปัญหาชุมชนแบบรอบด้าน เป็นองค์รวม

3.3 เยาวชนและนักวิจัยชุมชน

- พลัง และความคิดสร้างสรร จิตอาสา
- เป็นที่รัก เอ็นดู และภาคภูมิใจของครอบครัวและชุมชน
- ผู้ใหญ่พร้อมให้การสนับสนุนและช่วยเหลือ
- กิจกรรมไม่ซับซ้อนมาก ค่อยเป็นค่อยไป สอดคล้องกับวิถีชีวิต (เรียน ทำงาน)
- กลุ่มและเครือข่ายที่มีโครงสร้างชัดเจน
- กิจกรรมต่อเนื่อง
- การส่งต่อ สืบสานรุ่นสู่รุ่น
- พี่เลี้ยงคอยดูแลและสนับสนุนอย่างใกล้ชิด
- การสนับสนุนที่ต่อเนื่อง

3.4 พี่เลี้ยง/ ที่ปรึกษา

- ความรู้เชิงวิชาการ
- เสียสละ มีใจให้ชุมชน
- เป็นที่ยอมรับ/ ศรัทธาของคนในชุมชน
- เข้าใจและเข้าได้กับเด็กและเยาวชน
- กิจกรรมเชิงสร้างสรร ไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิม ๆ
- ความคิดเชิงระบบ การพัฒนาแบบองค์รวม
- การประสานและบูรณาการระหว่างองค์กร

5.3 การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคม เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน กรณีพื้นที่กรุงเทพมหานคร

โดย รศ. ดร. มัลลิกา มัติโก

5.3.1. บทนำ

ความรุนแรงมิได้ถูกจำกัดเพียงการแสดงออกภายนอก เป็นรูปธรรมทางร่างกายเท่านั้น ความรุนแรงทางจิตใจและทางเพศที่ฝังตรึงอยู่ภายในตัวตน ล้วนเป็นผลจากการกระทำที่เกี่ยวข้องกับอำนาจแทบทั้งสิ้น เช่น การปิดกั้น การจำกัดขอบเขต สิทธิเสรีภาพ และลดลอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นความรุนแรงลักษณะแอบแฝงซึ่งมักไม่ได้รับการตระหนักถึง การกระทำความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นชุมชนขนาดเล็ก ปานกลาง และใหญ่ พบว่ามีรูปแบบที่เหมือนกัน คือ ความรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงในโรงเรียน และความรุนแรงในชุมชน ซึ่งเป็นความรุนแรงที่อยู่ในชีวิตประจำวันของเด็ก และเป็นวงจรที่เกิดขึ้นและผลิตซ้ำปัญหาอีก

วิถีชีวิตแบบเมืองสมัยใหม่ในสังคมกรุงเทพมหานคร ที่ปกคลุมด้วยสิ่งก่อสร้างโอบล้อมวัฒนธรรมชุมชนแบบประเพณี กลายเป็นชุมชนของผู้บริโภคที่มาจากชนชั้นแรงงานคนย้ายถิ่น คนถูกไล่ที่ จนไม่หลงเหลือความเป็นพวกเดียวกัน บุคคลกลุ่มต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นชาวชนบทอีสาน ที่นำวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ามาผสมผสานกับชีวิตแบบได้อย่างลงตัว การมีชีวิตเรียบง่ายในห้องเช่าแคบๆ จากคนที่อาศัยอยู่ก่อนเพื่อประกอบอาชีพค้าขาย เป็นความพอใจของพวกเขา ซึ่งการเข้ามาอยู่ในชุมชนในปัจจุบันเป็นไปในลักษณะเข้าออกจากชุมชนสะดวก ง่ายต่อการทำมาหากิน ทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมภายในชุมชนสำหรับผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ ไม่สามารถผู้โยงกับชุมชนเช่นอดีต ความสัมพันธ์ที่ไม่คงทน ทำให้ชุมชนเต็มไปด้วยคนแปลกหน้าเข้ามาเพื่อหาบ้านเช่าเป็นที่พักพิงตอนกลางคืน ชุมชนบางแห่งที่ประธานชุมชนเป็นเจ้าของที่ดิน ที่คนในชุมชนใช้เพื่อเป็นลานกีฬา ที่พักผ่อน ถูกแปลงสภาพเป็นบ้านเช่าเพื่อให้ต่างถิ่นเข้ามาอาศัย การมีรายได้จากค่าเช่าเป็นหลักหมื่นหลักแสน ทำให้วิถีชีวิตแบบเมืองสมัยใหม่เมไปด้วยความแตกต่างหลากลายทั้งชาติพันธุ์และชนชั้น จนแทบไม่หลงเหลือคนดั้งเดิมที่เคยสร้างชุมชน จำต้องอัปเปหิตัวเองออกไปจากชุมชน ชุมชนจึงเต็มไปด้วยความเสี่ยงนานาชนิด ตั้งแต่ปัญหารากฐานที่สะสมมานานได้แก่ ขยะ และความคับแคบแออัด เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ คนติดยา ติดการพนัน

วิถีชีวิตแบบเมืองสมัยใหม่ ด้วยวิถีชีวิตที่แตกต่าง การสร้างอัตลักษณ์ของตัวตนที่หลากหลาย ที่จัดแบ่งไปตามความแปลกใหม่ที่เข้ามา ชุมชนในกรุงเทพมหานครทุกวันนี้ การดำรงชีวิต

ประจำวันเป็นไปเพื่อปากเพื่อท้องในรูปของการบริโภค ร่วมกับความสัมพันธ์เชิงมิตรภาพแบบผิวเผินชั่วครั้งชั่วคราว ทำให้ชุมชนจึงเป็นเพียงทางผ่านของธุรกิจที่มอมเมาประชาชน เช่น ยาเสพติด หวยใต้ดิน หวยกล่อง ขณะเดียวกันภายในชุมชนเองก็เป็นแหล่งการพนันตั้งแต่การจับกลุ่มเล่นไพ่ของเด็กและเยาวชนจนถึงกลุ่มผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ส่งผลให้การอบรมสั่งสอนไม่มีรูปแบบตายตัว เกิดขึ้นแบบอัตโนมัติในวงไพ่ หรือในกลุ่มเพื่อนร่วมวงช่วยกันเลี้ยงช่วยกันตีไปตามอารมณ์ในขณะนั้น การไม่มีรูปแบบการอบรมที่ชัดเจน ทำให้ทั้งผู้ใหญ่และเด็กเกิดความสับสน เด็กมีอาการคลุ้มดีคลุ้มร้ายเต้นไปกับอารมณ์ของพ่อแม่ กล่าวคือเด็กจะมีสภาพเป็นตุ๊กตาที่ถูกโบยตีเมื่อพ่อแม่หงุดหงิด ขณะเดียวกันเด็กจะถูกโอบกอดเมื่อพ่อแม่อารมณ์ดี

วิถีชีวิตชุมชนเมืองในกรุงเทพมหานคร ได้เข้ามาทำหน้าที่แทนครอบครัวหรือเครือญาติ ความสัมพันธ์แบบเพื่อนมีบทบาทสูงในชุมชน เนื่องจากปัญหาครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะกันหรือแยกทางกัน เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่กับญาติ หรือเพื่อนบ้านที่ไม่ค่อยมีเวลามาสนใจส่งผลให้เด็กและเยาวชนหาที่พึ่งทางใจด้วยการไปเล่นเกมส์ เที่ยวเตร่ดึก นอนตื่นสาย ตื่นแล้วก็ไปบ้านเพื่อนที่ประสบปัญหาอย่างเดียวกัน เด็กและเยาวชนบางคนต้องอยู่กับวัตถุที่เป็นเพื่อนที่นิ่งสนิทอย่างเดียวดาย เช่น คุยกับเพื่อนทางอากาศ ดูโทรทัศน์ ขี่รถจักรยาน รถมอเตอร์ไซด์ เล่นประทัด ทำระเบิดลูกบอล เล่นไพ่ยูกิ เป็นต้น

เด็กและเยาวชนจึงเติบโตขึ้นท่ามกลางการต่อสู้ระหว่างประเพณีการเลี้ยงดูแบบเก่าที่ผูกพันด้วยสายใยแห่งความรักกับการคาดหวังใหม่ ๆ ในสภาพครอบครัวแตกแยก ที่ผูกโยงกับความรุนแรง ทำให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสเสี่ยงต่อการชักจูงให้เป็นผู้กระทำผิดได้ง่าย การขาดแรงยึดเหนี่ยวทั้งในครอบครัวและชุมชนเพื่อฉุดรั้งเด็กให้อยู่กับครอบครัวและชุมชน ไม่ได้เกิดขึ้นจริงตามแนวคิดครอบครัวสมานฉันท์ที่ร้อยรัดด้วยความรัก มันเป็นเพียงการจินตนาการของรัฐแบบอุดมการณ์ในโลกอุดมคติ ที่ห่างไกลความจริงสำหรับเด็กและเยาวชนในชุมชนกรุงเทพมหานคร การศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชนในครั้งนี้ ได้คำตอบว่าเรื่องของเด็กคือเรื่องของครอบครัวใครครอบครัวมัน ชุมชนไม่ยุ่งเกี่ยวแต่ด้วยลักษณะของครอบครัวในชุมชนที่พิกลพิการในการทำหน้าที่อบรมสั่งสอน คำสั่งสอนของพ่อแม่กลับถูกตีความเป็นการพร่ำบ่น การจู้จี้ หรือดุด่าในความคิดของเด็กและเยาวชน นี่คือผลจากปฏิบัติการการสื่อสารที่ล้มเหลว ขณะนี้เด็กและเยาวชนในชุมชนต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่อความรุนแรงในระดับโครงสร้างอย่างโดดเดี่ยว แม้ว่าทางออกของเด็กและเยาวชนคือเพื่อน แต่เพื่อนก็ตกเป็นจำเลยของครอบครัวและชุมชน ที่ถูกกล่าวโทษว่าชักนำไปในทางเสียหายมากกว่าสร้างสรรค์ เมื่อเป็นเช่นนี้โลกชีวิตเด็กและเยาวชนในชุมชนเมืองจะเป็นอย่างไร

รายงานการวิจัยนี้เป็น เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยการวิจัยและพัฒนาการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนที่ที่ดำเนินการทั้งสิ้น ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 10 ชุมชน โดยใช้วิธีการวิจัยและปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รายงานเป็นรายงานสำหรับพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งดำเนินการในพื้นที่ 2 ชุมชน เพื่อหารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนและเพื่อสร้างประชาคม "ปลอดภัยจากความรุนแรง (safe youth)" ในเด็กและเยาวชนและชุมชน รวมทั้งพัฒนาเครื่องมือและระบบการเฝ้าระวังปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยชุมชนเพื่อชุมชน

5.3.2. พื้นที่ที่ศึกษา

งานวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ในชุมชนกรุงเทพมหานคร คัดเลือกชุมชนที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ย่านธนบุรี จำนวน 2 ชุมชน คือ ชุมชนวัดโพธิ์เรียง ซึ่งเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่จำนวน 1500 ครัวเรือน อยู่ใกล้วัดและโรงเรียน ใกล้ห้างสรรพสินค้า ธุรกิจ ส่วนชุมชนเลียบคลองบางแค เป็นชุมชนขนาดเล็กจำนวน 52 ครัวเรือน ชุมชนทั้งสองทำงานเป็นเครือข่าย ชุมชนวัดโพธิ์เรียง มีการตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยที่ติดชิดกันเชื่อมกันด้วยทางปูนขนาดกว้าง 1 เมตร ที่ดคเคี้ยวเลี้ยววกวนไปมา ใช้ซอยบอกอาณาเขตที่ตั้งของบ้าน รอบ ๆ ชุมชนห้อมล้อมด้วยบ้านเดี่ยวขนาดใหญ่ที่มีรั้วกั้นเป็นสัดส่วน ตึกแถว โรงเรียน และวัด หากผู้สัญจรผ่านไปมาอาจไม่ทราบว่ามีชุมชนนี้ตั้งอยู่มานานมากกว่า 30 ปี และจดทะเบียนเป็นชุมชนปี 2524

ชุมชนวัดโพธิ์เรียงจัดตั้งเป็นชุมชนตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยกรรมการชุมชน พ.ศ.2534 เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2535 มีที่ตั้งอยู่ในซอยจรัญสนิทวงศ์ 20 แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กทม. พื้นที่ประมาณ 20 ไร่ประวัติในอดีต เป็นชุมชนที่มีอายุประมาณ 46 ปี สภาพเดิมเป็นสวนผลไม้มีผู้อาศัยประมาณ 10 กว่าครอบครัว ทุกครอบครัวเป็นเจ้าของที่ดินประกอบอาชีพทำสวนค้าขายและย้อมผ้า การค้าขายชาวสวนจะนำดอกไม้และผลไม้ไปขายที่ตลาดบางรักและหัวลำโพง ส่วนการย้อมผ้า ชาวจีนเป็นผู้ทำอยู่บริเวณลานมะเกลือย้อมกันมาตั้งแต่ใช้ลูกมะเกลือและต่อมาใช้สีครามตลาดที่นำผ้าย้อมไปส่งคือตลาดบางรัก ดอกไม้ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วฝั่งธนบุรีและพระนครคือดอกเยบีร่า ปัจจุบันย้อมด้าย หลังจากที่การไฟฟ้านครหลวงเริ่มมาก่อสร้างผู้คนจึงเริ่มอพยพเข้ามาอยู่ชาวสวนเดิมและเจ้าของที่ดินก็เริ่มเปลี่ยนอาชีพมาขายที่ดินและสร้างบ้านให้คนเช่าในที่สุดก็กลายเป็นชุมชนแออัด ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 การเคหะแห่งชาติและเขตบางกอกน้อยได้เข้ามาปรับปรุงเป็นชุมชน ปัจจุบันมีบ้านอยู่อาศัยประมาณ 500 หลังคาเรือน จำนวนครัวเรือน 1,000 ครอบครัว ประชากรประมาณ 3,000 คน อาชีพของคนในชุมชนส่วนใหญ่รับราชการ ทำงานรัฐวิสาหกิจ ค้าขายและรับจ้างทั่วไปจำนวนกรรมการ

ชุมชน จำนวน 21 คน โดยมีนายนรินทร์ แป้นประเสริฐ เป็นประธาน องค์ประกอบด้านโครงสร้างชุมชนประกอบด้วยศูนย์รับแจ้งเหตุและบริการครอบครัว กลุ่มอาชีพงานฝีมือ มีกลุ่มเยาวชน ได้มีการรวมตัวกันโดยใช้ชื่อว่า เกสรชุมชน โดยมีนางสาวไพลินทร์ เนียมมณี เป็นประธานกลุ่ม ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 30 คน กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) มีนายนรินทร์ แป้นประเสริฐ เป็นหัวหน้าชุด มีสมาชิก อปพร. ประมาณ 20 คน ศูนย์สุขภาพชุมชน มีนางน้ำทิพย์ แป้นประเสริฐ เป็นหัวหน้า ปัจจุบันมีสมาชิก ประมาณ 15คน และอาสาสมัครพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.)

ส่วนชุมชนเลียบคลองบางแคเป็นชุมชนอยู่ในพื้นที่เช่าของประธานชุมชนในเนื้อที่ 10 ไร่ ที่เคยเป็นสวนมะพร้าว มะม่วงย่านบางแค ชาวบ้านมาเช่าอาศัยมานานกว่า 30 ปี ด้วยค่าเช่าเดือนละ 30 บาท จนถึงปัจจุบันเก็บค่าเช่าเดือนละ 300 - 500 บาท ตามขนาดพื้นที่ที่อยู่อาศัย จดทะเบียนเป็นชุมชนปี 2534

ความเหมือนกันของชุมชนทั้งสอง คือ มีกลุ่มเยาวชนที่เรียกว่าเกสรชุมชน ที่ช่วยกิจกรรมในชุมชนมาประมาณ 3 ปี ประธานชุมชนวัดโพธิ์เรียงและเลขาชุมชนเลียบคลองมีความสามารถในการจัดกิจกรรมกลุ่ม มีอัธยาศัย ให้ความร่วมมือ และสมัครใจในการทำงานร่วมกับทีมวิจัย ทำให้การดำเนินการวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

5.3. 3. วิธีการดำเนินงาน

1. กลไกการทำงานร่วมกับชุมชน

จากลักษณะชุมชนเมือง ที่ทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในช่วงเช้าถึงเย็น ทำให้การทำงานต้องใช้ช่วงเวลาเย็นและวันหยุดเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ในการตระหนักถึงปัญหาความรุนแรงที่มีต่อเด็กและเยาวชน และด้วยความเป็นชุมชนเมืองที่หน่วยงานต่าง ๆ มักเข้าไปจัดกิจกรรมในชุมชนอยู่เนือง ๆ ทำให้ชุมชนเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ และมีความมุ่งมั่นร่วมใจที่จะปฏิบัติและเรียนรู้ร่วมกัน

การทำงานเริ่มต้นในการบอกถึงสถานการณ์ความรุนแรงที่มีต่อเด็กและเยาวชนในชุมชนเป็นความสนใจของคนในชุมชนที่ตระหนัก และต้องการทำงานอย่างต่อเนื่องร่วมกันเพื่อแก้ไขในประเด็นของเด็กและเยาวชน ด้วยเหตุที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการนำความรู้เรื่องความรุนแรงเป็นกระแสนำความคิดของชุมชนและตัวแทนเด็กและเยาวชน บ่งบอกถึงการทำงานในชุมชนในเรื่องการจัดรูปแบบทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนสามารถทำได้ไม่ยากนัก

การใช้กลไกความสัมพันธ์ทางสังคมแบบลูกหลานระหว่างประธานชุมชนกับเด็กและเยาวชนสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเด็กและเยาวชนกับผู้วิจัย เด็กและเยาวชนสามารถช่วยเก็บข้อมูล

จากเพื่อน ๆ ในชุมชน และเป็นผู้นำในกลุ่มการทำงานเป็นอย่างดี ประสบการณ์ในการช่วยเก็บแบบสอบถาม การซักถามพูดคุยเรื่องราวของชุมชน ปัญหาความรุนแรงและแนวทางแก้ไข จะช่วยให้เด็กและเยาวชนเข้าใจและตระหนักถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้ทั้งที่บ้าน โรงเรียน และชุมชน ตลอดจนมีผลต่อการปรับเปลี่ยนความคิดว่าพฤติกรรมที่ตนเคยเห็นนั้น คือความรุนแรง

จากการทำงานวิจัยที่ใช้กลไกความสัมพันธ์แบบ มีความเป็นกันเองและรับฟังข้อเสนอแนะจากชุมชน ทำให้มองไม่เห็นช่องว่างระหว่างความไม่เท่าเทียมกันที่จะเกิดขึ้นได้ในกระบวนการวิจัย ดังนั้นกลไกการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชุนชน จึงขึ้นอยู่กับการมองเห็นประโยชน์ ความสมัครใจและความพร้อมของผู้นำชุมชนในการทำงานร่วมกับนักวิจัย ทำให้ชุมชนวัดโพธิ์เรียงและชุมชนเลียบคลองบางแคเป็นชุมชนนำร่องเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยชุมชน เพื่อชุมชน

2. กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การทำงานวิจัยและพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม (Participatory action research) เป็นการวิจัยที่กระทำโดยชุมชน มีเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้สถานการณ์ปัญหาความรุนแรงที่มีต่อเด็กและเยาวชนในชุมชนแล้วนำข้อมูลที่ได้มาทบทวนไตร่ตรอง หรือเป็นฐานในการตัดสินใจดำเนินการเพื่อพัฒนารูปแบบในการแก้ปัญหาด้วยทุนทางสังคมที่มีอยู่ในรูปแบบของการจัดการภายในชุมชน การทำงานร่วมเป็นเครือข่ายหรือภาคี และการนำเสนอข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรจุเป็นแผนดำเนินการต่อไป

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชุมชนกรุงเทพมหานคร

นอกเหนือจากการชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย ความรับผิดชอบที่ชุมชนจะรับไปดำเนินการพัฒนารูปแบบการแก้ปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนให้ยั่งยืน มีการปฏิบัติเพื่อขยายผลไปสู่ชุมชน ทั้งนี้การดำเนินงานไม่มีการบังคับ ทุกคนมีอิสระในตัวเอง จากข้อกำหนดต่าง ๆ เพราะเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติ

การปฏิบัติการเป็นรูปแบบของการแสวงหาความรู้ความจริงจากการใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจอ่านมีลักษณะเป็นคิดพิจารณาของนักวิจัยชุมชน ชุมชนละ 5 คน ช่วยให้การวิเคราะห์ผลสถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนได้เที่ยงตรงมากขึ้น

สรุปกระบวนการของการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การเตรียมชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความพร้อมในการเข้ามีส่วนร่วมในการวิจัยในระดับที่เสมอภาคกัน

2. กำหนดบทบาทหน้าที่ร่วมกับชุมชน และผู้นำชุมชน และให้ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในชุมชน

3. กำหนดแผนการทำงานคร่าวๆ และกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ รูปแบบคำถาม วิธีการถาม กลุ่มและขนาดของตัวอย่าง เป็นต้น

4. ลงมือเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชนที่สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม โดยการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์กับเพื่อนเด็ก และผู้ใหญ่ เกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน สาเหตุและแนวทางการแก้ไข

5. นำข้อมูลที่ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ว่าเหตุใดจึงได้ข้อมูลเช่นนั้น เขียนสรุปสิ่งที่พบออกอย่างกว้าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะประกอบ

6. หารือข้อค้นพบกับประธานชุมชนและกลุ่มเด็กและเยาวชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเสนอคืนต่อชุมชน ให้มีโอกาสตรวจสอบและแก้ไขให้เกิดความถูกต้อง ตลอดจนทำการวิเคราะห์ สรุปประเด็น หรือชี้แนะประเด็นสำคัญเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมกลุ่มในชุมชน

7. นำข้อมูลไปปฏิบัติ โดยการจัดกิจกรรมกลุ่มในชุมชน และระดมทรัพยากรต่าง ๆ ตลอดจนองค์การประชาชนต่าง ๆ ในชุมชนมาร่วมปฏิบัติตามแผนที่จัดวางขึ้น จากพื้นฐานข้อมูลที่เป็นผลมาจากการศึกษาร่วมกัน

8. ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานและวิเคราะห์ทางเลือกเพื่อการพัฒนาปรับปรุงร่วมกัน

3. การเตรียมชุมชน การสร้างความเข้าใจกับแกนนำชุมชน

ประธานชุมชน ทั้งสองพื้นที่มีลักษณะเด่น คือ ให้ความสนใจในการพัฒนาศักยภาพเยาวชน มีโครงการเกษรชุมชน ในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีจิตสาธารณะ รู้จักทำงานเพื่อสังคม โดยพยายามผลักดันให้โครงการพัฒนาต่างๆ มีเด็กเข้าร่วมกิจกรรมด้วย เช่นการรณรงค์ลด ละ เลิกเหล้าโดยการสนับสนุนของ สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ

เมื่อโครงการเข้าไปในพื้นที่ จึงสอดคล้องกับความต้องการและสนใจ เนื่องจากให้ความสำคัญกับปัญหาเด็กและเยาวชนและให้เยาวชนเป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อน ผู้นำชุมชนเห็นว่า ควรเริ่มที่การสร้างความตระหนัก การรณรงค์เพื่อมองเห็นปัญหาร่วมกัน

คุณนรินทร์ ประธานชุมชน กทม. กล่าวว่า "ผลกระทบเข้ามาเยอะมาก เราเป็นชุมชน

แออัด เศรษฐกิจในชุมชนก็ไม่ดี ก็เหมือนชุมชนหลังชนฝาแล้ว แล้วจะทำอย่างไร ถ้าจะรอคนมาช่วยมันก็ยาก มองว่าเดิมความรุนแรงเป็นเรื่องของยาเสพติด เป็นเรื่องของผู้ใหญ่ หรือปัญหาเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โทรศัพท์มือถือ การเข้าถึงอินเตอร์เน็ต เรื่องพวกนี้เป็นเรื่องของผู้ใหญ่หมด แต่ 3 ปีย้อนหลังมา มาลงมาถึงเด็กและเยาวชนง่ายมาก เด็ก ป.3 - 4 มีโทรศัพท์กันแล้ว ชุมชนก็เห็นว่าถ้ามันมีปัญหากันแล้ว เดิมชุมชนแก้ไขปัญหายาเสพติด คือ ใครอยากเลิกให้ดื่มสุรา แต่ผลกระทบมันยิ่งหนัก ใหญ่ชุมชนจึงมองว่าเรื่องความรุนแรงต้องให้เจ้าหน้าที่มาจัดการ เพราะฉะนั้นเรื่องครอบครัวตีกันอย่าไปยุ่ง มองว่าเป็นเรื่องของครอบครัว ตอนหลังเมื่อทำงานชุมชนได้พบประกันบ่อย ๆ ก็เห็นว่า แก้ไขปัญหายาเสพติดโดยการให้กินเหล้าจะยิ่งนัก ก็เลยคิดแนวทางแก้ไข ตอนหลังเรื่องร้านเกมส์ โทรศัพท์มือถือก่อปัญหาอีก บางทีพ่อตีลูกเรื่องการคุยโทรศัพท์ ก็เป็นความรุนแรงอีก"

4. สร้างการเรียนรู้ร่วมกันด้วยแบบสอบถามสถานการณ์ความรุนแรงในชุมชน

หลังจากชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเกี่ยวกับ สถานการณ์ความรุนแรงในชุมชน มาเป็นแนวทางในการพูดคุยกับแกนนำเด็กและเยาวชนในชุมชนจำนวน 5 คน เพื่อการถกเถียงทำความเข้าใจร่วมกันกับข้อความที่เยาวชนต้องทำหน้าที่เป็นผู้เก็บข้อมูลกับเด็กและเยาวชนจำนวน 100 คน การสัมภาษณ์เด็กและเยาวชน จำนวน 10 คน และผู้นำ จำนวน 2 คน การให้เยาวชนที่เป็นแกนนำ จำนวนชุมชนละ 5 คน เป็นผู้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง ช่วยให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้และมีความรู้ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง มีการเข้าถึงเพื่อนในชุมชน และเป็นผู้แนะนำอธิบายข้อความต่าง ๆ ในแบบสอบถาม เมื่อมีผู้สงสัย

5. การค้นหาปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในชุมชน

ผลจากการสำรวจแบบสอบถามเบื้องต้นเกี่ยวกับความรุนแรงในชุมชนและในโรงเรียน โดยให้เด็กและเยาวชน ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 119 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้หญิง ร้อยละ 70.5 อายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 13 - 16 ปี ร้อยละ 85.6 กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ร้อยละ 34.4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ร้อยละ 52.1 เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดามารดาร้อยละ 68.1 อยู่กับญาติร้อยละ 14.3 อยู่กับมารดาร้อยละ 11.8

พฤติกรรมการดื่มเหล้าหรือเบียร์ของบิดามารดา พบว่าบิดาดื่มเหล้าหรือเบียร์ร้อยละ 65.6 มีการดื่มทุกวันหรือเกือบทุกวันร้อยละ 14.3 ขณะที่มารดาดื่มเหล้าหรือเบียร์ทุกวันหรือเกือบทุกวันร้อยละ 33.6 โดยดื่มเดือนละครั้งหรือน้อยกว่าร้อยละ 20.2

กิจกรรมของเด็กในชุมชนส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนร้อยละ 80.7 กิจกรรมที่ทำได้แก่เล่นกีฬา ร้อยละ 74.8 ดูหนังร้องเพลงคาราโอเกะร้อยละ 90.8 เดินห้างร้อยละ 96.6 ช่วยเหลือกิจกรรมในชุมชน ร้อยละ 3.9 มีการไปเที่ยวผับบาร์ไม่มากนักส่วนใหญ่ไปเดือนละครั้งหรือน้อยกว่าร้อยละ 14.3 นอกจากนี้ เด็กในชุมชนชอบเล่นคอมพิวเตอร์ร้อยละ 95.8 เล่นไฮไฟ เฟสบุ๊ค ร้อยละ 87.4 และพูดคุยโทรศัพท์แบบประชุมสายร้อยละ 74.8

แม้ว่าเด็กส่วนใหญ่จะเป็นเด็กเรียน แต่พบว่า เด็กโดดเรียน ร้อยละ 54.5 เล่นการพนันร้อยละ 42.0 เคยเสพยาบ้า/ทินเนอร์ 15.1 ดูวีดีโอโป๊ร้อยละ 21.0 สูบบุหรี่ร้อยละ 26.1

การเห็นการกระทำความรุนแรง

เด็กและเยาวชนเคยเห็นการกระทำความรุนแรงทางร่างกาย ได้แก่

การเห็นการชกต่อยตีกันในชุมชน	ร้อยละ 42.0
การเห็นการชกต่อยตีกันในโรงเรียน	ร้อยละ 61.0
เห็นการรีดไถในโรงเรียน	ร้อยละ 56.3
เห็นการรีดไถในชุมชน	ร้อยละ 31.9
เห็นเด็กเสพยาในโรงเรียน	ร้อยละ 47.1
เห็นเพื่อนพกอาวุธมาในโรงเรียน	ร้อยละ 41.2

เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความรุนแรง

การข่มขู่เพื่อนด้วยวาจา	ร้อยละ 16.0
ชกต่อยทุบตี	ร้อยละ 31.1
ขว้างปาสิ่งของ	ร้อยละ 26.1
รีดไถของจากเพื่อน	ร้อยละ 22.7
พกอาวุธ	ร้อยละ 10.9
ล่วงเกินผู้หญิง	ร้อยละ 12.6

ในทางตรงข้ามเด็กและเยาวชนเป็นผู้ถูกกระทำความรุนแรงด้วยเช่นกัน ได้แก่ ถูกชกต่อยตบตีร้อยละ 19.3 ถูกรีดไถร้อยละ 10.1 ถูกลวนลามร้อยละ 7.6 ซึ่งผลกระทบจากการถูกกระทำความรุนแรงทำให้เด็กหาทางออกด้วยการหยุดเรียนเพราะกลัวถูกข่มขู่จากเพื่อนและจากครูร้อยละ15.9 บางครั้งพบว่าเด็กนอนไม่หลับเพราะกลัวถูกทำร้ายร้อยละ 8.9

ที่มาของสาเหตุส่วนใหญ่ของความรุนแรงมาจากการเมาเหล้า ร้อยละ 72.3 ยาเสพติดร้อยละ 54.6 ถูกแย่งแฟนร้อยละ 53.8 ถูกท้าทายเยาะเย้ยร้อยละ 61.3 ความเก๋าเก่งร้อยละ 52.1 และสาเหตุจากครอบครัวร้อยละ 23.5

ข้อเสนอแนวทางแก้ปัญหาความรุนแรง คือ การเล่นกีฬา การเข้าค่ายอบรมหรือทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างครอบครัว สำหรับตัวเด็กเองมองว่าตัวเขาสามารถช่วยลดความรุนแรงลงได้ด้วยการตั้งใจเรียนหนังสือ ช่วยเผยแพร่ข่าวสาร เป็นหูเป็นตา แจ้งเบาะแส เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับรุ่นน้อง และเข้าร่วมเป็นแกนนำเยาวชน

ผลสรุปจากข้อมูลเบื้องต้นในชุมชนวัดโพธิ์เรียงซึ่งไม่แตกต่างจากชุมชนเลียบคลองบางแคให้ภาพความรุนแรงคือภาวะความเสี่ยงที่ห้อมล้อมตัวเด็กทั้งภายในบ้าน ในชุมชนและในโรงเรียน ผลจากข้อมูลจะช่วยให้เห็นแนวโน้มการเกิดความรุนแรงว่าเด็กเผชิญกับความรุนแรงในโรงเรียนและกับเพื่อนมากกว่าในชุมชน

ผลจากการสำรวจข้อมูลสถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่มาจากชุมชนเอง นำมาสานต่อเป็นเรื่องราวของชีวิตจริงที่เด็กและเยาวชนมีประสบการณ์ และดึงเหตุการณ์ในชุมชนตามที่เห็น ซึ่งเด็กและเยาวชนอาจมองว่า เหตุการณ์ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ แสดงถึงความเก๋าความเก่ง หรือการถูกพ่อแม่ ครูดุว่า ด้วยภาษาหยาบคาย คือสิ่งที่ถูกต้อง และยอมรับว่าเป็นภาวะปกติที่เกิดขึ้นในชุมชน การที่เด็กเข้าสู่กระบวนการกลุ่ม ช่วยให้เด็กและเยาวชนเริ่มตระหนักว่าสิ่งที่ตนเองเคยเข้าใจว่าการลงโทษจากพ่อแม่หรือครูที่มีต่อร่างกาย จิตใจ และเพศ นั้นไม่ใช่พฤติกรรมที่ถูกต้อง เด็กเริ่มคิดใคร่ครวญสิ่งที่ตนประสบคือความรุนแรง

6. การพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1. การจัดกิจกรรมกลุ่ม ชุมชนวัดโพธิ์เรียง

การจัดกิจกรรมกลุ่ม เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ในชุมชน สามารถจัดได้ในโรงเรียน หรือลานบ้าน เป็นกิจกรรมที่ทำได้ต่อเนื่อง และขยายจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ในกลุ่มต่าง ๆ กิจกรรมกลุ่มเป็นการนำกระแสการตระหนักเรื่องความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน ซึ่งผลสรุปจากแบบสอบถาม นำมาจัดกิจกรรมกลุ่มประกอบด้วยเด็กเยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ เพื่อพูดคุยกันในเรื่องสาเหตุความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในชุมชน การช่วยคิดช่วยเขียนร่วมกันในกลุ่มที่คละเคล้าไปด้วยเด็กเล็ก เด็กโต ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ เป็นบรรยากาศที่สนุกสนาน แบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 70 คน ออกเป็น 4 กลุ่ม เพื่อการพูดคุยร่วมกันพูดคุยในหัวข้อที่กำหนดและมานำเสนอ

รูปแบบกระบวนการกลุ่ม

วิทยากร เป็นคนในท้องถิ่น ที่มีประสบการณ์การจัดกระบวนการกลุ่มกับชาวบ้าน มีกลอง มีอุปกรณ์การเขียน มีกระดาษฟลิปชารต์ ปากกา มีการร้องเพลง ใช้ภาษาง่ายๆ ในการนำเรื่อง ชี้แจงให้เห็นว่าความรุนแรงเป็นเรื่องใกล้ตัว เป็นมากกว่าความรุนแรงทางกาย แต่รวมถึงความรุนแรงทางจิตใจ และความรุนแรงทางเพศ

จากนั้นให้แต่ละกลุ่มแบ่งกลุ่ม ระดมสมองในการวิเคราะห์รูปแบบความรุนแรงประเภทต่างๆ สาเหตุและทางแก้ไขปัญหา โดยให้แต่ละกลุ่มระดมสมองประมาณ 15 นาที อย่างอิสระ และนำเสนอ

จากนั้นวิทยากรได้เชิญผู้แทนมานำเสนอ โดยทั้งหมดเป็นเด็กและเยาวชนมานำเสนอ พบรูปธรรมของความรุนแรงตามความเข้าใจต่างๆ เช่น ความรุนแรงในโรงเรียน ได้แก่

- บังคับเรื่องการศึกษา
- พี่รีดไถเงิน
- รุ่นพี่พูดจาหยาบคาย ดูถูก
- การยกพวกตีกันต่างสถาบัน
- โดนเพื่อนรุ่นพี่ทำร้าย
- โดนครูตี

ส่วนความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่การทะเลาะเบาะแว้ง การตบตีกันและการบังคับฝืนใจ

วิทยากร ให้แต่ละกลุ่มวิเคราะห์ปัญหาต่อไปอีก โดยการ บอกผลกระทบของความรุนแรงดังกล่าวพบว่า ความรุนแรงอันเกิดจากสื่อเทคโนโลยี่ เด็กและเยาวชนสะท้อนออกมาว่า ก่อให้เกิด

- การทำร้ายผู้อื่น
- ยกพวกตีกัน
- แย่งหรือขโมยโทรศัพท์มือถือ
- ดูคลิปโป๊
- ล่อลวงให้กระทำผิด

กระบวนการกลุ่มที่ประกอบด้วยเด็กอายุ 10 - 12 ปี ช่วยสร้างสีสันให้กับการประชุมกลุ่ม เพราะเด็กวัยนี้มีความไร้เดียงสา จริงใจ คิดอย่างไรก็พูดเช่นนั้น ทำให้กระบวนการกลุ่มมีชีวิตชีวา นอกจากนี้การเพิ่มความสนุกสนานด้วยเสียงเพลงและการดำเนินรายการด้วยวิทยากรที่เชี่ยวชาญจากชุมชน ทำให้บรรยากาศสนุกสนาน ในการพูดคุยเรื่องที่ค่อนข้างเครียด กลายมาเป็นเรื่องที่เด็กและเยาวชนรวมถึงผู้ใหญ่ให้ความสนใจและช่วยกันระดมความคิดที่มีเสียงหัวเราะ เด็กและเยาวชนจะเก็บ

ประสบการณ์เป็นความทรงจำแม้ว่าการจัดกิจกรรมกรรมกลุ่มจะประกอบด้วยเด็กเรียน และผู้ใหญ่ที่เป็นผู้หญิงในวัยกลางคนและผู้สูงอายุ ก็ไม่ได้ทำให้กลุ่มที่ช่องห่างทางอายุ แต่กลับทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงวัยที่แตกต่างกันมีการผสมกลมกลืน เป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อหนุนกัน การที่ให้เด็กและเยาวชนรับรู้ถึงสถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ เด็กและเยาวชนจะเข้าถึงปัญหาความรุนแรงและเข้าใจสาเหตุของความรุนแรงได้เร็ว และช่วยให้เด็กรู้จักเฝ้าระวังตัวเอง คุ้มกันเพื่อนและเด็กเล็กในชุมชนได้ทันเวลา ดังนั้นการให้เด็กอยู่ในกระบวนการค้นหาปัญหาและเสนอทางออกในการแก้ปัญหา โดยมองว่าปัญหานี้เด็กต้องเข้ามามีส่วนร่วม เพราะเด็กและเยาวชนเป็นได้ทั้งเหยื่อและผู้กระทำได้พร้อม ๆ กัน

จากการสะท้อนถึงสาเหตุของความรุนแรง เด็กและเยาวชนเชื่อว่าความรุนแรงคือสิ่งไม่ดี อันตรายที่เขาไม่ควรเข้าใกล้ ไม่ควรเลียนแบบ และความรุนแรงมาจากชุมชน ครอบครัวและโรงเรียน เด็กและเยาวชนยอมรับว่าพวกเขาต้องเผชิญกับความรุนแรงได้ทุก ๆ รูปแบบ แม้ว่าอยากจะหลีกเลี่ยงแต่ความรุนแรงก็เข้าใกล้พวกเขามากขึ้นทุกที

การเสนอแนวทางแก้ไขของเด็กและเยาวชน จึงมุ่งไปที่การจัดระเบียบครอบครัวและโรงเรียน ซึ่งต้องใช้เวลานาน แต่สิ่งที่พวกเขาทำได้คือการพูดคุยเรื่องความรุนแรงให้มากและบ่อยขึ้น เหมือนชุมชนเลียบคลองบางแค ที่ใช้แนวคิด “เกสรชุมชน” ในความหมายของการนำความรู้ติดตัวไปการกระจายและการแตกหน่อออกไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ ขณะที่ผู้นำชุมชนวัดโพธิ์เรียงเน้นการสร้างแกนนำเยาวชนรุ่นจิ๋ว และใช้ระบบพี่สอนน้อง

7. ผลการประชุมระดมสมอง

กลุ่มที่ 1 ความรุนแรงทางร่างกายและจิตใจ

ความรุนแรงทางร่างกายและจิตใจ	ผล	สาเหตุ
โรงเรียน	- บังคับเรื่องการศึกษา - พี่รีดไถเงิน - รุ่นพี่พูดจาหยาบคาย ดูถูก - การยกพวกตีกันต่างสถาบัน - โดนเพื่อนรุ่นพี่ทำร้าย - โดนครูตี	ความเก๋าเก่ง
ครอบครัว	- พ่อแม่ตี - พี่บังคับ	พ่อแม่เสียการพนัน ทะเลาะกัน

กลุ่มที่ 2 ความรุนแรงทางเพศ

ความรุนแรงทางเพศ		สาเหตุ
การหลอกลวง	การค้าประเวณี	ความไว้ใจเพื่อน
เลียนแบบอย่าง	- พ่อแม่ทำให้เห็น - เลียนแบบละคร - เลียนแบบดารา	อยู่รวมกัน สื่อ

กลุ่มที่ 3 และกลุ่มที่ 4 สาเหตุความรุนแรง

สาเหตุความรุนแรง	ผล
โรงเรียน **ชุมชน**	- ยกพวกตีกัน - ทะเลาะวิวาท - พ่อแม่ทะเลาะกัน - ขาดความอบอุ่น
บุหรี่	- แก้ความเครียด - เพื่อนชวน
ยาเสพติด	- อยากลอง - ไม่มีสติ หลอน - ชิงทรัพย์
เกมส์ มือถือ และอินเตอร์เน็ต (กลุ่มที่ 4)	- การทำร้ายผู้อื่น - ยกพวกตีกัน - แย่งหรือขโมยโทรศัพท์มือถือ - ดูคลิปโป๊ - ล่อลวงให้กระทำผิด

1. ผล การจัดกิจกรรมกลุ่ม ชุมชนเลียบคลองบางแค จัดกิจกรรมโดยให้เด็กและเยาวชนรวมทั้งพ่อแม่ที่สนใจมาร่วมประชุมระดมสมอง และนำเสนอผลจากการประชุมดังนี้

สถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน ชุมชนริมคลอง

ความรุนแรง		สาเหตุ
<u>ความรุนแรงทางร่างกายและจิตใจ</u>	- ด่ากัน แหย่กัน - แย่งแฟน - เล่นกันรุนแรง - เสพยาเสพติด เมาเหล้า - ไปเที่ยวต่างถิ่นมองหน้ากัน - รักศักดิ์ศรี ความเก๋า - ภาษาที่นำมาสู่ความรุนแรง (สาด=สัตว์) - อยากดังยกพวกตีกัน - แกล้งเด็กแล้วผู้ใหญ่ทะเลาะกัน	- เพื่อนสอนเพื่อนว่าการทำร้ายร่างกายเป็นสิ่งไม่ดี - บอกฝ่ายปกครอง - ลดอคติกับโรงเรียนอื่น - ช่วยกันห้ามการชกต่อยกัน
<u>ความรุนแรงทางเพศ</u>	- พ่อแม่ทำให้ลูกเห็น - แต่งตัวโป๊ จูงใจ - ข่มขู่ใช้กำลังข่มขืน - เดินทางในที่เปลี่ยว - สื่อความรุนแรง - อยากลอง - ถูกหลอกไปข่มขืน - ความต้องการทางเพศ - โชว์อวัยวะเพศ - ครูข่มขืนนักเรียน - เก็บกดทางเพศ - หื่น รุมโทรม - ดูหนังสือโป๊ - มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร	- แก้ไขปัญหาครอบครัว - ปิดสื่อทางโฆษณา - ให้พ่อแม่แก้ไขลูกตัวเอง - ติดไฟทางถนนเปลี่ยว - แต่งตัวให้เรียบร้อย - รู้จักการป้องกันตัวเอง - รัฐบาลปราบปรามยาเสพติด และสื่อลามก

ยาเสพติด เหล้า บุหรี่	- ขาดสติ - ปัญหาครอบครัว - ไม่มีเงิน - ขโมย ลักทรัพย์ - ทำลายข้าวของ - แย่งกันจำหน่ายยา - ติดคุก - เสียการเรียนหมดอนาคต	- พูดคุยกันภายในครอบครัว - ไม่ดื่มสุราให้เยาวชนเห็น - ไม่จำหน่าย บุหรี่ สุรา ให้เด็กและเยาวชน - ช่วยกันสอดส่องดูแลบุตรหลาน - หากิจกรรมให้เยาวชน - นำผู้ที่ติดยาเสพติดไปอบรม - จัดเวรยามคอยดูแลชุมชน - ร่วมกันปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีแก่เยาวชน - จัดการอบรมและรับฟังปัญหาของเยาวชน - อบรมให้ความรู้เรื่อง ยาเสพติด
เกมส์ มือถือ และ อินเตอร์เน็ต	- เสียเวลาเรียน - เรียนไม่เก่ง - ชอบความรุนแรง - ไม่มีสมาธิ - เสียเงิน - ทำให้หลอน - ขโมยเงิน - ทำลายสมอง สมองเสื่อม - ส่งข้อความลามก ปล่อยภาพลามก - ขาดสติ - ใช้ความรุนแรง	- ตั้งใจเรียน และมีสมาธิในการเรียนมากขึ้น เช่นตั้งใจอ่านหนังสือทำการบ้าน - เล่นอินเตอร์เน็ตเพื่อการศึกษาหาความรู้ - ใช้โทรศัพท์ในยามที่จำเป็น - ควรให้ผู้ปกครอง/ ครู แนะนำ - ควรมีกฎหมายที่ครอบคลุมมากกว่านี้ - ควรจัดกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วม ควรกลับบ้านตรงเวลา

ปัญหาที่เห็นในชุมชนวัดโพธิ์เรียง

ปัญหา	เหตุผล	การแก้ไข
ยาเสพติด	- เป็นบ่อเกิดต่อสิ่งเลวร้ายทั้งหลายที่จะเกิดขึ้น - การลักขโมย -มีผลเสียต่อพ่อแม่และตัวเรา - มีมากมายและหาซื้อได้ง่ายมากกว่าขนมเสียอีก - อาจเป็นเพราะผู้ใหญ่ เป็นตัวอย่างให้เด็กอยากรู้อยากลองส่งผลให้เกิดการใช้ความรุนแรงโดยไม่รู้ตัว - เยาวชนไม่ได้เรียนรู้ถึงโทษภัยที่ตามมา -ครอบครัวไม่มีความอบอุ่น และเลียนแบบเพื่อน	-อบรมบ่มนิสัยเด็กตั้งแต่เล็ก ๆ -ดูแลให้ความอบอุ่น - นำเด็กที่เสพยาเสพติดมาบำบัด พาไปอบรม และทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น แห่เทียนพรรษา ทอดผ้าป่า เป็นต้น - คนในสังคมรักและปรองดองกัน เข้าใจใช้เหตุผลซึ่งกันและกัน -ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี -คนในครอบครัวควรให้ความรัก และเข้าใจบุตร หลาน -ให้ชุมชนสอนให้รู้ถึงและเข้าใจเรื่องยาเสพติด -พ่อแม่ควรจะดูแลลูกให้ดี และต้องรู้ด้วยว่าเพื่อนที่ลูกคบนิสัยเป็นเช่นไร
ความรุนแรง	เป็นสาเหตุหนึ่งทีทำให้เกิดความเสียหาย	ใช้ความคิด แก้ปัญหา ใจเย็น
เด็กนิสัยไม่ดี	เลียนแบบ ทำตามเพื่อน	พยายามแยกตัวเองออกจากคนไม่ดี
การที่เยาวชนไม่เรียนหนังสือ	การที่เยาวชนไม่เรียนหนังสือนั้นจะทำให้เยาวชนขาดความรู้ที่สำคัญๆ เช่นโทษภัยของยาเสพติด	- หาที่เรียนให้กับเยาวชน หรือ ความรู้เสริม
เกมส์	- เป็นการเสพติดชนิดหนึ่งที่ทำให้เกิดความรุนแรง -ทำให้ไม่อยากไปเรียน	- ผู้ปกครองควรดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด -ไปแจ้งต่อร้านเกมส์ให้เปิด ปิด เป็นเวลา ห้ามเด็กสวมชุดนักเรียนเข้าเล่น

ปัญหาที่เห็นในชุมชนริมคลอง

ปัญหา	เหตุผล	การแก้ไข
เกมส์	พ่อแม่ไม่ใส่ใจ และไม่มีเวลาให้ หรือมีแต่ไม่มาก	ควรพาเด็กไปเที่ยวสวนสนุก หรือมีเวลาให้เด็กอาทิตย์ละครั้ง
ยาเสพติด	-ผู้ปกครองไม่มีเวลาให้ เด็กไม่เล่นกีฬา -มีคนค้ายาในชุมชน -พ่อแม่ไม่คอยดูแล	-ควรให้ผู้ปกครองมีเวลาให้เด็กมากกว่านี้ และจัดให้มีกิจกรรมให้เด็กเข้าร่วมมากกว่านี้ -อยากให้ผู้ปกครองเอาใจใส่เยาวชนมากกว่านี้ -ให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองทำตาม หน้าที่ผู้ปกครอง เอาใจใส่มากกว่านี้
เหล้า สูบบุหรี่	-เครียด สังสรรค์ - ทำตามผู้ใหญ่ ทำตามเพื่อน	-อย่าให้เด็กเห็น -บำบัดเลิกบุหรี่ รณรงค์ ดูแล
ความยากจน	ผู้ปกครองตกงาน มีเงินไม่เพียงพอกับการเลี้ยงบุตร	หางานทำเสริมในชุมชนเพื่อให้แม่บ้านมีรายได้เสริม

ภาพฝัน เด็กและเยาวชนที่ต้องการเห็น

-เด็กมีโอกาสได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่
-ไม่มียาเสพติดในชุมชน
-อยากให้คนในชุมชนมีน้ำใจ
-เด็กในชุมชนมีความสามัคคีกัน
-ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสร้างสรรค์
-เป็นพลเมืองดี

มุมมองต่อทุนของชุมชน

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้ดำเนินการในการให้ชุมชนมองเห็นทุน และคุณค่าของชุมชน รวมทั้งเด็กและเยาวชนดังนี้

1. ชุมชนของเรามีความแตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ

เป็นชุมชนเล็กที่อยู่กันมานาน มีความร่มรื่น ตั้งอยู่ตามแนวคลอง มีคนอาศัยอยู่น้อยกว่าชุมชน

อื่น ๆ มีน้ำใจช่วยเหลือกัน สามัคคีกัน และอยู่กันแบบเป็นครอบครัวใหญ่ เป็นแบบรวมญาติ มีการทำกิจกรรม ร่วมกันน้อย มีจำนวนเด็กไม่มากนัก รอบ ๆ ชุมชนมีประชาชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่แบบหอพักและห้องแถว

2. จุดเด่นของชุมชน

ความมีน้ำใจ การเข้าถึงชุมชนง่าย มีมอเตอร์ไซด์รับจ้าง มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรม

ร่วมกันทุกเทศกาล มีคลอง และร้านค้าและที่ว่างใช้เป็นสนามบอล หรือสนามเด็กเล่น ความมีน้ำใจ รักใคร่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเป็นอยู่แบบครอบครัวใหญ่ คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

3. ข้อดีของชุมชน

มีความสงบ ทุกคนรู้จักกันสนิทสนม อยู่กันแบบพี่แบบน้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

เป็นชุมชนที่ร่มเย็น ตอนเย็น ๆ คนจะเดินเข้าออกกันมาก ทุกคนมีน้ำใจให้กันและกัน ทำให้ชุมชนมีความใกล้ชิด เข้าใจซึ่งกันและกัน ทุกครอบครัวสามัคคีกัน ไม่มีการทะเลาะวิวาท เมื่อเกิดปัญหาคนในชุมชนจะช่วยกันแก้ปัญหา มีความรักและสามัคคีกัน และคณะกรรมการชุมชนคอยดูแลชุมชนเป็นอย่างดี มีความรักให้ชุมชน

4. จุดด้อยของชุมชน

มียาเสพติด มีการเล่นการพนันต่าง ๆ น้ำในลำคลองไม่สะอาด มีขยะมาก บางครั้งน้ำในคลองเน่า ในช่วงกลางคืนมีคนมากินเหล้ากัน มีคนเมาเป็นประจำ มีคนว่างงาน ประธานตักเตือนแล้วไม่ค่อยเชื่อ

5. ความภูมิใจในชุมชน

ภูมิใจในความสงบ เมื่อชุมชนจัดกิจกรรมทุกคนจะมีส่วนร่วม เพื่อนสนิทคอยแนะนำให้ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ กรรมการชุมชนเป็นกันเอง ใจดี คนในชุมชนมีน้ำใจ อยู่กันอย่างเป็นญาติมิตร ให้ความ ช่วยเหลือดูแลความเดือดร้อนของคนอื่น มีลำคลองและต้นไม้ใหญ่

6. ทัศนคติต่อเด็กและเยาวชน

ความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อเด็กและเยาวชน	- เป็นเด็กดีของชุมชน - เด็กมีคุณภาพ ที่มีอนาคตที่ดี - เยาวชนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมชุมชน - ให้ความสำคัญกับเยาวชนให้มากขึ้น - เยาวชนไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด รวมถึงอบายมุขต่าง ๆ และสนใจต่อการเรียน ช่วยพ่อแม่ - ครอบครัวและสังคม ชุมชนควรเป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำความดีวันนี้สู่อนาคต ต่อไป ถ้าทุกคนทำดี ชุมชนเราจะเป็นชุมชนที่ดี - เล่นเกมส์ให้น้อยลง - ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี
ภาพฝัน เด็กและเยาวชนที่ต้องการเห็น	- เป็นคนดีของสังคม พูดจาไพเราะ มีความสุข - เด็กมีความสำคัญกับชุมชน - เด็กและเยาวชนมีความสำคัญกับชุมชนในทุก ๆ เรื่อง - มีความเข้าใจกับความรุนแรงมากขึ้น - มีมารยาทไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุข - ขยันตั้งใจเรียน ช่วยงานพ่อแม่ - เป็นเด็กและเยาวชนที่ดี คิดแต่สิ่งที่ดีและสร้างสรรค์ - มีความสดใสร่าเริง ความสุข
เด็กและเยาวชนมีความสำคัญต่อชุมชนอย่างไร	- ทำให้ชุมชนน่าอยู่ - สีสันมากขึ้น - เป็นศูนย์กลางของการทำกิจกรรมต่าง ๆ - เป็นผู้ที่จะพัฒนาชุมชนในวันข้างหน้า
ความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อเด็กและเยาวชน	- มีอนาคตที่ดี ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด - อยากให้คลองไม่มีขยะใสสะอาดมากกว่านี้ - เติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ - เป็นพลเมืองดี - มีส่วนร่วมกับชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่านี้

1. ชุมชนของเราแตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ

เป็นชุมชนที่ใหญ่ ประมาณ 1500 หลังคาเรือน มีประชากรมาก การเดินทางสะดวกสบายรถเข้าถึง มีการช่วยเหลือกันและกันดี มีความสงบ ไม่เป็นแหล่งมั่วสุม ต่างคนต่างอยู่ ไม่มายุ่งเกี่ยวกัน ให้ความช่วยเหลือกันดีมีความสามัคคีกัน ส่วนใหญ่เด็กเรียนหนังสือ มีเด็กเล็กมากมาย และมีมอเตอร์ไซด์วิ่งเร็วมาก ทั้ง ๆ ที่เป็นซอยแคบ ๆ คนในชุมชนของเรามีความเป็นมิตร ยิ้มทักทายกัน มีน้ำใจช่วยเหลือกันเมื่อมีปัญหา เมื่อคนในชุมชนมีปัญหามักปรึกษากัน มีความสัมพันธ์ทางสังคมฉันท์พี่น้อง กล่าวคือคนในชุมชนอยู่ด้วยกันมาหลายสิบปี เมื่อมีปัญหาก็จะมาปรึกษาหารือกัน หรือเมื่อชุมชนมีงาน เช่น วันเด็ก เข้าพรรษา ออกพรรษา ทุกคนก็จะมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี

2. จุดเด่นของชุมชน

มีความสงบ มีการให้บริการยาประจำชุมชน มีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน มีหน่วยกู้ชีพ มีป้อมยามไว้บริการ มีความเป็นกันเองกับบ้านใกล้เรือนเคียง มีความสะอาดเรียบร้อย มีกฎระเบียบอยู่กันอย่างพี่น้อง สะอาด ร่มรื่น มีความเป็นพี่น้องกันกับบ้านใกล้เรือนเคียง คนในชุมชนมีความรักใคร่สามัคคีกัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีผู้สูงอายุ เกสรชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่ม อปพร. กลุ่มแม่บ้านกรรมการชุมชน และชุมชนของเราจะจัดงานทุกเทศกาลต่าง ๆ

3. ข้อดีของชุมชน

มีการแบ่งเป็นสัดส่วน มีการช่วยเหลือกันและกัน มีความเป็นส่วนตัวคนในชุมชนมีกฎระเบียบ

ไม่ค่อยมียาเสพติด มีการช่วย มีน้ำใจต่อกัน เป็นมิตร รณรงค์ในสิ่งดี มีผู้นำที่ดี เป็นผลทำให้ปัญหาความ รุนแรง และยาเสพติดลดลง

กิจกรรมของชุมชน คือ การรณรงค์เรื่อง เหล้า บุหรี่ ยาเสพติด การพนัน รวมถึงอบายมุขต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดปัญหารวมถึงผลกระทบอีกมากมาย ในชุมชนมีการจัดตั้งแกนนำเยาวชนที่ทำงานในลักษณะพี่เลี้ยง ผลจากการรณรงค์กิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ชุมชนปลอดเหล้า บุหรี่ ยาเสพติด อบายมุขต่างๆ ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

4. จุดด้อยของชุมชน

เป็นชุมชนที่อยู่กันแออัดขนาดใหญ่ ทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง บ้านติดกันเกินไป มีวัยรุ่นเป็นกลุ่ม ๆ ทำกริยาไม่ค่อยดี มียาเสพติดบ้าง แต่ไม่มาก ไม่มีกิจกรรมด้านกีฬา หรือบริเวณให้เด็กเล่น มีขยะในบางแห่ง ทะเลาะเบาะแว้งอย่างรุนแรงเมื่อมีความคิดเห็นต่างกันไป

5. ความภูมิใจที่อยู่ในชุมชน

ความสามัคคี ช่วยเหลือกันดี ได้ร่วมกิจกรรม เช่น การอบรม ไม่มีใครมาวุ่นว่าย อยู่อย่างสงบ เป็นชุมชนใหญ่ มีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน ช่วยเหลือชุมชน มีผู้นำชุมชนที่ดี เข้มแข็ง อดทน เป็นแกนนำที่ดี คนในชุมชนรักใคร่กันดี มีน้ำใจไมตรีต่อกัน

6. ทัศนคติต่อเด็กและเยาวชน

ภาพฝัน เด็กและเยาวชนที่ต้องการเห็น	- เด็กมีโอกาสได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ - ไม่มียาเสพติดในชุมชน - อยากให้คนในชุมชนมีน้ำใจ - เด็กในชุมชนมีความสามัคคีกัน - ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ - เป็นพลเมืองดี
เด็กและเยาวชนมีความสำคัญต่อชุมชนอย่างไร	- เป็นแขน ขา อนาคตของชุมชน - เป็นสื่อกลางที่จะร่วมมือกันกับชุมชนในส่วนที่ผู้ใหญ่เข้าไม่ถึง เช่น กลุ่มวัยรุ่น - เป็นอนาคตของชาติ - เป็นเสมือนเกสรชุมชน ที่มีบทบาทต่อสังคม และจะเป็นผู้นำต่อไป - เป็นแนวร่วมที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการให้ข้อมูลกับชุมชนในส่วนที่ผู้ใหญ่ไม่ทราบ - เด็กและเยาวชนที่ดี จะทำให้ชุมชนมีความสุข แต่ถ้าชุมชนไหนมีเด็กและเยาวชนที่ไม่ดี ก็จะทำให้ชุมชนมีแต่ความวุ่นวาย
ความคาดหวังของชุมชนที่มีต่อเด็กและเยาวชน	- เป็นเด็กดี ของชุมชน มีคุณภาพเป็นคนดีของชุมชน - เยาวชนมีส่วนร่วมกับชุมชน - เยาวชนไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด มีเหตุผล ไม่ใช้ความรุนแรง - เป็นคนดีของสังคม ทำตนเองให้ดีต่อครอบครัวและสังคมชุมชน เป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำความดีวันนี้สู่อนาคต ต่อไป ถ้า

	ทุกคนทำดี ชุมชนเราจะเป็นชุมชนที่ดี เราทุกคนก็ทำได้โดยเริ่มที่ตัวเอง - ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขต่าง ๆ และสนใจต่อการเรียน ช่วยพ่อแม่ทำงาน - ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างให้เด็กได้เรียนรู้
เด็กและเยาวชนในชุมชนทำประโยชน์ให้กับชุมชน	- ช่วยเหลือกับกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนได้เป็นอย่างดี - ร่วมทำงานกับชุมชน เช่น เก็บขยะ ร่วมแห่เทียนพรรษา ปลูกต้นไม้ -เป็นเกสรชุมชน ร่วมรณรงค์โครงการต่าง ๆ เช่น งานต่อต้านยาเสพติด รณรงค์บุหรี่ เหล้า เป็นต้น - เป็นเด็กดีของสังคม - ช่วยเหลือผู้ใหญ่ เช่น ยกของ ผู้ใหญ่ไหว้วานอะไรก็ทำตาม

4. ผลการจัดกระบวนการกลุ่ม

ความหมายของความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับความหมาย ความรุนแรงว่า เป็นการกระทำ โดยคำพูด การใช้กำลังของผู้อื่น ที่ส่งผลกระทบต่อร่างกาย อารมณ์ ความรู้สึก จิตใจ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความเจ็บป่วยทางกาย ความรู้สึกทางลบที่มีต่อตนเองต่อบุคคลอื่นและ สังคมโดยรวม ทั้งนี้รวมถึง การทำร้ายตนเอง การข่มขู่ การละเมิดทางเพศ และการทำลายทรัพย์สินส่วนบุคคลและสาธารณะ

สาเหตุของความรุนแรง

เด็กและเยาวชนสามารถบอกถึงสาเหตุของความรุนแรงที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดคือ เหล้าและยาเสพติด การถูกท้าทาย แสดงความเก่าเก่ง ครอบครัวใช้ความรุนแรง เกมส์ และอินเตอร์เน็ต

การจัดกิจกรรมกลุ่ม

เป็นรูปแบบที่ดีที่สมาชิกกลุ่มที่ประกอบด้วยน้อง พี่ น้า ป้า ยาย ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนการนำเสนอผลพร้อมหาข้อสรุปเพื่อนำไปแนวทางในการจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมเฉพาะในแต่ละปัญหาความรุนแรง การพูดคุยกันเรื่องสถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในกลุ่มจำนวน ประมาณ 15 คน นำมาสานต่อเป็นเรื่องราวของชีวิตจริงที่เด็กและเยาวชนมีประสบการณ์ และดึงเหตุการณ์ในชุมชนตามที่เห็น ซึ่งเด็กและเยาวชนอาจมองว่า เหตุการณ์ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ

แสดงถึงความเก๋าความเก่ง หรือการถูกพ่อแม่ ครูดุว่า ด้วยภาษาหยาบคาย การพูดคุยด้วยสรรพนามกู มึง เอ็ง ข้า คือ ความปกติในชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นในชุมชน

การให้เด็กและเยาวชนเข้าสู่กระบวนการกลุ่ม ช่วยให้เด็กและเยาวชนเริ่มตระหนักและรับรู้ว่าสิ่งที่ตนเองเคยเข้าใจว่าการถูกทุบตี ตบเตะ จากพ่อแม่เมาเหล้าหรือเสียการพนัน เป็นความรุนแรงทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งไม่ใช่รูปแบบการลงโทษที่เป็นสิทธิอันชอบธรรมของพ่อแม่หรือครู กระทำดังกล่าวนั้นไม่ใช่พฤติกรรมที่ถูกต้อง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกระบวนการกลุ่มจะช่วยให้เด็กเริ่มคิดใคร่ครวญถึงสิ่งที่ตนประสบอยู่ทุกวันนั้น คือ ความรุนแรง

การจัดกิจกรรม ด้วยกระบวนการกลุ่มที่ประกอบด้วยเด็กเล็กอายุ 10-13 ปี เด็กโตอายุ14-17 ปี ผู้ใหญ่ที่เป็นพ่อแม่ น้า ป้า ผู้สูงอายุที่เป็นย่า ยาย เป็นรูปแบบกิจกรรมกลุ่มที่ไม่คำนึงถึงช่วงห่างระหว่างวัยได้ แต่กลับเป็นการช่วยสร้างสีสันให้กับการประชุมกลุ่ม เพราะเด็กวัยนี้มีความไร้เดียงสาน่ารักน่าเอ็นดู จริงใจ คิดหรือเห็นอย่างไรก็พูดเช่นนั้น ทำให้กระบวนการกลุ่มมีชีวิตชีวา นอกจากนี้การเพิ่มความสนุกสนานด้วยเสียงเพลงและการดำเนินรายการด้วยวิทยากรที่เชี่ยวชาญจากชุมชน ทำให้บรรยากาศไม่น่าเบื่อ ทำให้การพูดคุยเรื่องความรุนแรงที่เป็นเรื่องค่อนข้างเครียด กลายมาเป็นเรื่องที่เด็กและเยาวชนรวมถึงผู้ใหญ่ให้ความสนใจและช่วยกันระดมความคิด ที่เต็มเปี่ยมด้วยเสียงหัวเราะ บรรยากาศเช่นนี้ เป็นประสบการณ์ของเด็กและเยาวชนที่จะเก็บไว้เป็นความทรงจำ

การจัดกิจกรรมกรรมกลุ่มที่ประกอบด้วยเด็กเรียน และผู้ใหญ่ที่เป็นผู้หญิงในวัยกลางคนและผู้สูงอายุ เป็นรูปแบบการจัดการที่เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมเรื่องความรุนแรง ที่ไม่จำเป็นต้องแยกเป็นกลุ่มหรือมองว่าเรื่องความรุนแรงไม่ใช่เรื่องของเด็ก กิจกรรมกลุ่มที่รวมสมาชิกกลุ่มหลายรุ่นให้พูดคุยกัน ช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงวัยที่แตกต่างกันมีการผสมกลมกลืนเป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อหนุนกัน กระบวนการกลุ่มที่ประกอบด้วยสมาชิกต่างวัยจะเป็นรูปแบบการจัดการทางสังคมในการแก้ปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในกทม.ได้

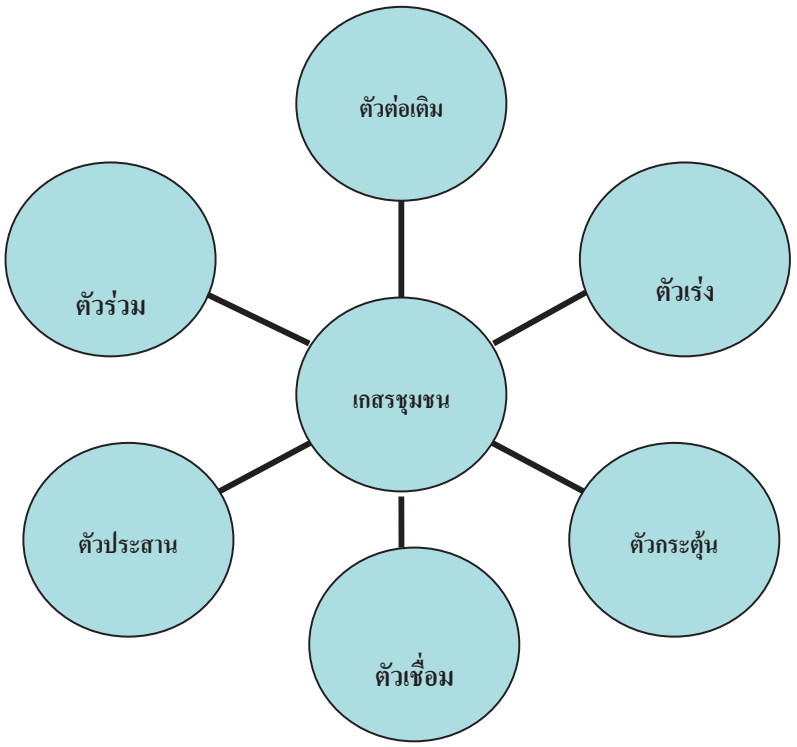
การที่ให้เด็กเล็กและเยาวชน รับรู้ถึงสถานการณ์ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ เด็กและเยาวชนจะเข้าถึงปัญหาความรุนแรงและเข้าใจสาเหตุของความรุนแรงได้เร็ว และช่วยให้เด็กรู้จักเฝ้าระวังตัวเอง คุ้มกันเพื่อน และเด็กโตดูแลเด็กเล็กในชุมชนได้ทันเวลา ดังนั้นการให้เด็กอยู่ในกระบวนการค้นหาปัญหาและเสนอทางออกในการแก้ปัญหา โดยมองว่าปัญหานี้เด็กต้องเข้ามามีส่วนร่วม เพราะเด็กและเยาวชนเป็นได้ทั้งเหยื่อและผู้กระทำได้ในขณะเดียวกัน

กิจกรรมกลุ่มจะเป็นการระดมความคิดร่วมระหว่างความไร้เดียงสากับผู้มากประสบการณ์ จะช่วยให้เด็กกล้าพูดหรือขอคำปรึกษาผู้ใหญ่อย่างเปิดเผย จากการสะท้อนถึงสาเหตุของความรุนแรง เด็กและเยาวชน

เชื่อว่าความรุนแรงคือสิ่งไม่ดี เป็นอันตรายที่เขาไม่ควรเข้าใกล้ ไม่ควรเลียนแบบ และรับรู้ว่าตัวเขาตกอยู่ท่ามกลางความรุนแรงรอบด้านทั้งจากชุมชน ครอบครัว และโรงเรียน เด็กและเยาวชนยอมรับว่าพวกเขาต้องเผชิญกับความรุนแรงทุก ๆ รูปแบบ แม้ว่าอยากจะหลีกเลี่ยงแต่ความรุนแรงก็เข้าใกล้พวกเขามากขึ้นทุกที

วิเคราะห์รูปแบบการจัดการทางสังคม

1. บทบาทของกลุ่มเด็กและเยาวชนในสถานภาพ “เกษรชุมชน” การใช้ศักยภาพของเด็กและเยาวชน คือ ความเป็นไปได้ของการสร้างรูปแบบการจัดการทางสังคมที่เป็นรูปธรรม ในชุมชนที่ศึกษามีฐานของเด็กและเยาวชนที่เข้มแข็งที่พร้อมเคลื่อนไหวในเรื่องความรุนแรงร่วมกับคนในชุมชน การสร้างความแข็งแกร่งกับกลุ่มเยาวชนที่มีความพร้อม ในการทำหน้าที่เป็นตัวต่อเติมความคิดเรื่องความรุนแรงไปสู่เพื่อน พี่และน้อง เป็นตัวเชื่อมกับแกนนำเยาวชนในชุมชนเครือข่ายเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นตัวประสานกิจกรรมในชุมชนร่วมกับครอบครัวโรงเรียนและชุมชน เป็นตัวร่วมในการทำงานกับหน่วยงานของรัฐ เช่น เขต ศูนย์สาธารณสุข กทม. เป็นตัวเร่งให้เกิดกิจกรรมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น การเล่นกีฬา การเล่นดนตรี เป็นตัวกระตุ้น เพื่อการสร้างสรรค์ให้เกิดกิจกรรมใหม่ ๆ (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 บทบาทของกลุ่มเด็กและเยาวชน

ในสถานภาพ “เกษรชุมชน”

ศักยภาพของชุมชนที่ใช้พลังเยาวชนที่เป็นทุนทางสังคมที่สวยงาม ล้วนมีความกระตือรือร้นและต้องการเป็นส่วนหนึ่งของรุ่นพี่และชุมชน ซึ่งสิ่งที่พวกเขาทำได้คือการพูดคุยเรื่องความรุนแรงให้มากและบ่อยขึ้น ด้วยการใช้ศักยภาพความเป็นพลังกลุ่มเยาวชนในนามของ “เกษรชุมชน” ในความหมายของการนำความรู้ติดตัวไป กระจายความสดชื่นให้ผู้คนรอบข้าง และการแตกเมล็ดเป็นต้นใหม่แพร่กระจายไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ดังนั้นการสร้างแกนนำเยาวชนรุ่นจิ๋ว ให้เป็นดอกไม้ชุมชนเพื่อทำงานร่วมกับรุ่นพี่ในระบบพี่สอนน้องในบทบาทผู้ชี้นำ ทำงานร่วม โดยมีผู้ใหญ่เป็นผู้สนับสนุน กลไกทางสังคมในชุมชนกทม. ในลักษณะดังกล่าว น่าจะเป็นรูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนที่ชุมชนสามารถทำได้ด้วยพลังชุมชนของตนเอง

2. บทบาทการทำงานของชุมชนในรูปแบบเครือข่ายและภาคี

กลไกความสัมพันธ์ในชุมชนกรุงเทพมหานคร สามารถทำงานร่วมกันได้ดีและประสบความสำเร็จ คือ การทำงานในรูปแบบเครือข่ายระหว่างชุมชนด้วยกันและการเป็นภาคีร่วมกับหน่วยงานรัฐ กล่าวคือในรูปแบบเครือข่ายระหว่างชุมชนด้วยกัน เป็นรูปแบบการทำงานที่ใช้การสื่อสารที่แสดงถึงความเป็นพวกเดียวกัน มีความเข้าใจในปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ไม่แตกต่างกัน เมื่อมีจุดร่วมที่มุ่งมั่นร่วมกัน ย่อมมีพลังในการขับเคลื่อนเพื่อแก้ปัญหาด้วยกัน มีการรวมกลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชนต่าง ๆ ที่มีใจอาสามาทำงานร่วมกัน

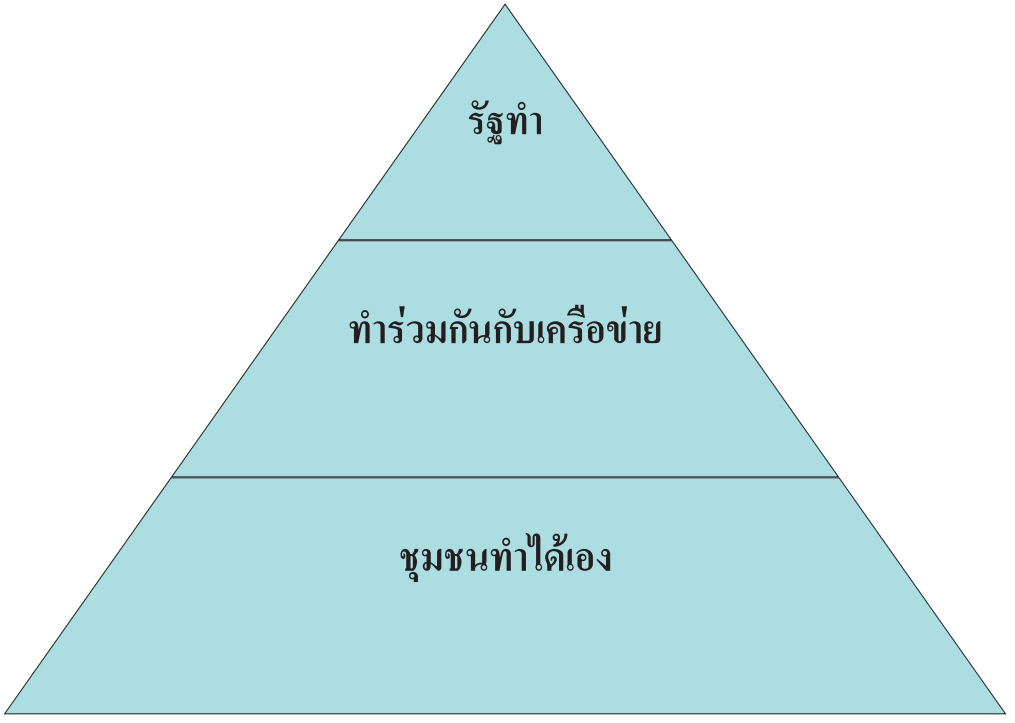
สำหรับการทำงานเป็นภาคีกับหน่วยงานรัฐเป็นรูปแบบที่ชุมชนปฏิบัติมาโดยตลอด ประสบการณ์ทำงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ มีทั้งการสะท้อนความคิดด้านบวกและด้านลบที่มีต่อการทำงานร่วมกับหน่วยงานของรัฐ บางชุมชนหน่วยงานของรัฐเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงหรือเข้ามาจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน ขณะที่บางชุมชนไม่เห็นความสำคัญของการเขียนโครงการกิจกรรมเพื่อขอการสนับสนุนจากรัฐ โดยให้เหตุผลว่ายุ่งยากซับซ้อน อย่างไรก็ตาม หน่วยงานของรัฐที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน จะช่วยเป็นแรงการขับเคลื่อนการพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนให้เป็นจริงได้ ซึ่งชุมชนต้องการความจริงใจเท่านั้น

3. ระบบพี่เลี้ยง เป็นรูปแบบการเสริมหนุนศักยภาพของชุมชน ด้วยการค้นหาทุนที่มีอยู่ในชุมชน เพราะชุมชนมีแนวคิดว่าบางเรื่องชุมชนสามารถทำเองได้ เช่น การรณรงค์ ในรูปแบบเสียงตามสาย การทำบอร์ดในชุมชนและโรงเรียน การจัดกิจกรรมกลุ่ม การทำโครงงานเพื่อเสนอขอทุนจากโรงเรียนและหน่วยงานรัฐและเอกชนที่สนใจเรื่องความรุนแรง เป็นต้น บางเรื่องต้องการความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มาทำงานร่วมกัน เช่น การฝึกอาชีพ ฝึกอบรมเด็กในชุมชนให้สำรวจข้อมูลในชุมชน และการร่วมเขียนโครงการเพื่อการแก้ปัญหาในชุมชน และบางเรื่องควรเป็นบทบาทของรัฐ เช่น ความจริงใจ การอำนวยความสะดวก การประสานงานกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง การประชาสัมพันธ์หรือส่งข่าวสารกิจกรรมชุมชนที่มีโครงการเพื่อสังคมในประเด็นต่าง ๆ เช่น ชุมชนปลอดยาเสพติด ชุมชนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม หัตถกรรมพื้นบ้าน รักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

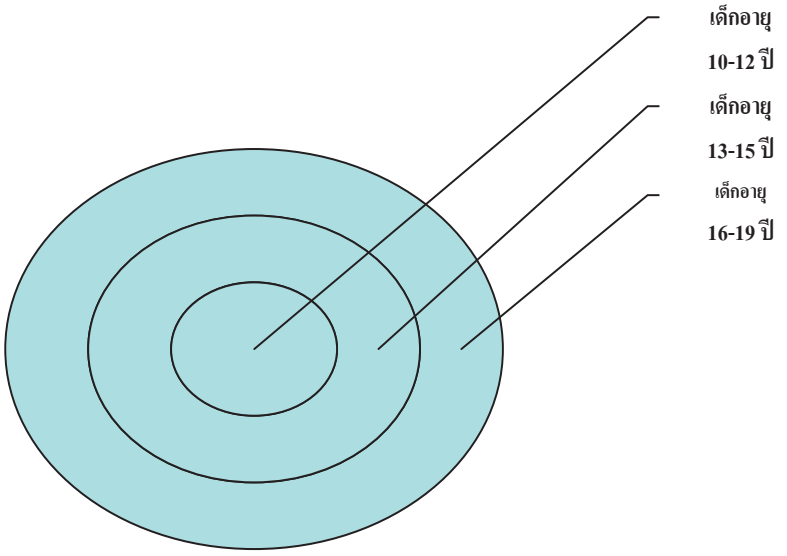
ระบบพี่เลี้ยง เป็นการสร้างเด็กรุ่นเล็กเพื่อการเรียนรู้ร่วมกับเยาวชนรุ่นพี่ เนื่องจากความเป็นเด็กในชุมชนเมืองมีภาวะที่เรียกว่า “โตเร็วกว่าวัย” กล้าคิดกล้าพูด และมีภาวะผู้นำสูง นอกจากนี้เด็กเล็กเหล่านี้ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ตรงต่อสถานการณ์ความรุนแรง เช่น เห็นพ่อแม่ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ พ่อแม่ทะเลาะกันบางครั้งตบตี ด่าทอ รวมถึงการเห็นพ่อแม่มีเพศสัมพันธ์กัน ทางออกของเด็กเหล่านี้ คือ การอยู่กับเพื่อน การเข้าร่วมกลุ่มเยาวชนเพื่อทำกิจกรรม หรือการอยู่ตามลำพัง หรือพยายามเรียนหนังสือให้

เก่ง โดยมองถึงอนาคตข้างหน้าว่าจะออกจากบ้าน ไม่ต้องการพบปัญหาที่ทำให้ตนเองมีความทุกข์ ดังนั้นระบบพี่เลี้ยงเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์แบบเห็นหน้าเห็นตาที่พัฒนาขึ้นได้ในชุมชน และเป็นการสร้างความแข็งแรงจากข้างในแต่มีความนุ่มนวลอยู่ข้างนอก

4. เสริมหนุนศักยภาพของชุมชน ค้นหาความสามารถของสมาชิกชุมชน เพราะชุมชนมีแนวคิดว่าบางเรื่องชุมชนสามารถทำเองได้ เช่น การรณรงค์ ในรูปแบบเสียงตามสาย การทำบอร์ดในชุมชนและโรงเรียน การจัดกิจกรรมกลุ่ม การทำโครงงานเพื่อเสนอขอทุนจากโรงเรียนและหน่วยงานรัฐและเอกชนที่สนใจเรื่องความรุนแรง เป็นต้น บางเรื่องต้องการความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มาทำงานร่วมกัน เช่น การฝึกอาชีพ ฝึกอบรมเด็กในชุมชนให้สำรวจข้อมูลในชุมชน และการร่วมเขียนโครงการเพื่อการแก้ปัญหาในชุมชน และบางเรื่องควรเป็นบทบาทของรัฐ เช่น การแจกเอกสาร การประสานงานกับองค์กรเอกชนให้เห็นความสำคัญของปัญหาความรุนแรงที่มีต่อเด็กและเยาวชน

5. การสร้างเด็กรุ่นเล็กเพื่อการเรียนรู้ร่วมกับเยาวชนรุ่นพี่ เนื่องจากความเป็นเด็กในชุมชนเมืองมีภาวะที่เรียกว่า “โตเร็วกว่าวัย” กล้าคิดกล้าพูด และมีภาวะผู้นำสูง นอกจากนี้เด็กเล็กเหล่านี้ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ตรงต่อสถานการณ์ความรุนแรง เช่น เห็นพ่อแม่ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ พ่อแม่ทะเลาะกัน บางครั้งตบตี ด่าทอ รวมถึงการเห็นพ่อแม่มีเพศสัมพันธ์กัน ทางออกของเด็กเหล่านี้ คือ การอยู่ในกลุ่มเพื่อน การเข้าร่วมกลุ่มเยาวชน หรือการอยู่ตามลำพัง หรือพยายามเรียนหนังสือให้เก่ง โดยมองถึงอนาคตข้างหน้าว่าจะออกจากบ้าน ไม่ต้องการพบปัญหาที่ทำให้ตนเองมีความทุกข์

6. รูปแบบการสื่อสาร on line ชีวิตเด็กในชุมชนส่วนใหญ่อยู่กับคอมพิวเตอร์และอินเตอร์เนท รวมทั้งการใช้โทรศัพท์มือถือ รูปแบบการจัดการทางสังคม online เป็นช่องทางในการสื่อสารเพื่อการกระตุ้นให้เด็กได้ตื่นตัวต่อปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ข้อเสนอชุมชนการสื่อสาร online ที่ประกอบด้วยการสร้างฐานข้อมูลความรุนแรงในชุมชน การอบรมทำเว็บไซต์ ทำเว็บบอร์ดเพื่อการถามตอบกระทู้ และควรบรรจุเป็นโครงการอยู่ในแผนชุมชน นับว่าเป็นรูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชนกทม.

อุปสรรคต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการแก้ปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน

ความต่อเนื่องของกิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน ซึ่งวิธีการจัดการให้มีการพัฒนารูปแบบการจัดการแก้ปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน ในชุมชน ต้องอาศัยพลังความร่วมมือ และการตระหนักในปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน คือภารกิจของทุกคนในชุมชน ที่จะช่วยกันคิด การเขียนโครงการ อยู่ในแผนชุมชน และต้องปฏิบัติเป็นรูปธรรม ที่ผ่านมาพบว่าปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในชุมชน ยังไม่มีการแก้ไขอย่างจริงจังและขาดการสานต่อแบบยั่งยืน ซึ่งอุปสรรคที่ไม่สามารถให้การทำงานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในชุมชนมีความต่อเนื่องได้คือ

1. การทำงานกับชุมชนโดยมีองค์กรของรัฐเป็นพี่เลี้ยง ยังเป็นความต้องการของชุมชน แต่สิ่งที่ผ่านมาพบว่าหน่วยงานรัฐใช้ชุมชนเป็นฐานในการสร้างผลงาน เมื่อต้องการผลงานก็จะเข้ามาและก็หายไปเมื่อโครงการเสร็จ " แผนกิจกรรมที่ชุมชนคิด ไม่อนุมัติเลย เพราะไม่อยู่ในหลักกฎของกทม. ห้ามอบรม ห้ามสัมมนา ห้ามเข้าค่าย ต้องจัดซื้อเท่านั้น นี้คือปัญหาว่าทำไมแผนจึงไม่สำเร็จ หลายชุมชนก็ทำตามหลักเกณฑ์ได้ดี แต่หลายชุมชนคิดเอง และยื่นโครงการไม่อนุมัติ บางคนก็ถอย ไป อีกส่วนหนึ่งกรรมการชุมชนมีวาระแค่ 2 ปี บางชุมชน อบรม ปี 48 นี้ ปี 53 แล้วยังไม่ได้เงินเลย ก็เลยตัดสินปัญหาโดยการไม่รับเงินตรงนี้ ทำให้ผู้นำหลายชุมชนถดถอยออกไป แต่หลายชุมชนสร้างเครือข่ายเอาไว้ ยังสู้อยู่โดยใช้ทุนทางสังคม และตอนนี้มีภาคี เครือข่ายมาเยอะ ต้องชมศูนย์เยาวชน ให้ความรู้ และเสริมกิจกรรมได้เยอะมาก เพราะเด็กที่อยู่ในศูนย์จะไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งไม่ดีเลย " คุณนรินทร์ ประธานชุมชนวัดโพธิ์เรียง

2. ความไม่ชัดเจนในการทำงานเพื่อการจัดการแก้ปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน ที่ไปรวมอยู่กับงานสงเคราะห์ที่เป็นการตั้งรับ

3. การทำงานของสภาเยาวชนที่เป็นโครงการที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามนโยบาย มีพลังในการขับเคลื่อนในเรื่องความรุนแรงน้อยมาก

4. การทำงานของศูนย์บริการสาธารณสุข เกี่ยวกับความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน ยังคงเป็นความสนใจส่วนบุคคล

ข้อเสนอแนะจากชุมชนเกี่ยวกับโครงการวิจัยการการพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

ผู้นำชุมชนประเมินว่า โครงการทำให้เด็กและเยาวชนมีความรู้และเข้าใจเรื่องความรุนแรงที่แตกต่างกันในสามรูปแบบ คือ ความรุนแรงทางร่างกาย ความรุนแรงทางจิตใจ และความรุนแรงทางเพศ มีการจัดเวทีเพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ซึ่งทำให้ชุมชนตระหนักและให้ความสำคัญที่จะดำเนินกิจกรรมเรื่องความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง ที่สามารถขยายผลต่อยอดกับชุดโครงการต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมในชุมชน โดยไม่ต้องสร้างโครงการขึ้นใหม่

ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของแกนนำเยาวชนในชุมชน เช่น มีพูดคุย สอดแทรกเรื่องความรุนแรงในกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ของแกนนำเยาวชน เช่น โครงการเหล้า บุหรี่กิจกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการโทรคมนาคมสำหรับเด็กและเยาวชน และการทำงานร่วมกับอาสาสมัครในชุมชน ครูในโรงเรียน และพระสงฆ์

กลไกสำคัญในการดำเนินงานด้านความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในความเป็นชุมชนกรุงเทพมหานคร คือ รูปแบบอาสาสมัครที่เป็นลูกหลานชุมชน และภาคีเครือข่ายที่เป็นเพื่อนที่เข้าใจกัน (ปัจจุบันสามารถรวมตัวกันได้ 12 ชุมชน) เพื่อทำงานเชิงรุกและการพัฒนาเป็นชุมชนที่มีความปลอดภัยสำหรับลูกหลาน ที่จัดเป็นโครงการหนึ่งบรรจุอยู่ในแผนงานชุมชน

บทบาทชุมชน บทบาทรัฐ และบทบาทแกนนำเยาวชน ในการทำงานเกี่ยวกับความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน

1. บทบาทชุมชนในการทำงานเกี่ยวกับความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนโดยฐานทุนเดิมที่มีอยู่ในชุมชน ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ในการทำงานพัฒนาชุมชน เป็นการทำงานร่วมกับเครือข่ายองค์กรชุมชน ที่หน่วยงานรัฐจัดขึ้นในรูปแบบการอบรมการเป็นอาสาสมัครและมอบหน้าที่การทำงานเป็นตัวแทนขององค์กร เช่น อาสาสมัครตำรวจบ้าน อาสาสมัครการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย อาสาสมัครสาธารณสุข และอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น ซึ่งการทำงานเป็นอาสาสมัคร พบว่ามีจุดอ่อน คือ การได้แต่เพียงชื่อว่าเป็นอาสาสมัครแต่ไม่มีผลงาน ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากการไม่มีการติดตามประเมินผล อบรมครั้งสองครั้งแล้วก็เลิกไป ไม่มีการหนุนเสริม และไม่มีการขับเคลื่อนที่จะแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ในชุมชนจึงเต็มไปด้วยคำว่าอาสาสมัคร ที่ไม่มีตัวตน

2. บทบาทชุมชนในการทำงานเกี่ยวกับความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน เริ่มมองเห็นเป็นรูปธรรมจากโครงการพลังชุมชน-พลังแผ่นดิน ที่ดำเนินการในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นปัญหาด้านยาเสพติดในขอบเขตทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. 2547 และดำเนินการต่อเนื่องเข้มข้นในพื้นที่กรุงเทพฯ ที่มีแกนนำชุมชนเข้าร่วมกระบวนการเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้มีโครงการแผนสุขภาวะเด็ก เยาวชน และครอบครัว ตามแผนงานของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ 2553-2555 โดยมีจุดเน้นที่มุ่งสนับสนุนดำเนินงานโดยใช้แผนงาน Child Watch เพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เด็กและเยาวชนระดับจังหวัดเป็นจุดเชื่อมโยงเพื่อบูรณาการ ให้ความสำคัญกับการทำงานที่เยาวชนเป็นผู้เล่นหลัก ให้เกิดการพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อสุขภาวะของเด็กและเยาวชน และสนับสนุนให้เกิดพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน การสื่อสารในชุมชนท้องถิ่นและสาธารณะ ซึ่งเป็นจุดเริ่มที่ดีที่ชุมชนจะตระหนักในคุณค่าของเด็กและเยาวชนในการจัดตั้งกันเอง เป็นขบวนการที่เด็กสามารถคิดโครงการเพื่อเสนอในแผนงานพัฒนาเด็กและเยาวชนของชุมชน

3. บทบาทหน่วยงานรัฐในการทำงานเกี่ยวกับความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนกลไกการทำงานของรัฐภายใต้ระบบราชการที่ให้ความสำคัญกับระเบียบกฎเกณฑ์ และลายลักษณ์อักษร ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำงานในชุมชน การทำงานของรัฐที่ใช้การจัดตั้งรูปแบบอาสาสมัคร ที่เกิดขึ้นในกระบวนการอบรม และส่งกลับให้ไปทำงานในชุมชนเพื่อสานต่อเจตนารมณ์ไปตามแผนงานหลัก ดูจะไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมชุมชนกรุงเทพมหานครที่ต่างคนต่างอยู่ ขณะเดียวกันชุมชนก็ไม่มีปฏิสัมพันธ์ต่อเด็กและเยาวชนและขาดกิจกรรมหรือความตั้งใจในกิจกรรมระหว่างครอบครัว ซึ่งการดำเนินงานของรัฐในเรื่องการแก้ปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน จึงเกิดขึ้นได้น้อยมาก หากต้องการพัฒนารูปแบบทางสังคมในการแก้ปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนให้เป็นจริง ต้องเป็นนโยบายหลักของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นแผนงาน 5 ปี ที่มีการสื่อสารให้เข้าใจร่วมกันในหน่วยงานของพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในสำนักงานเขต และสภาเยาวชน สำนักวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร และสภาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การทำงานของหน่วยงานรัฐในชุมชน ประธานชุมชนมองว่า การทำงานของหน่วยงานของรัฐในเรื่องความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน มีสองรูปแบบคือ การสร้างแล้วทิ้ง มา ๆ หาย ๆ กับการรอช้อนผลงานจากชุมชน

4. บทบาทเด็กและเยาวชนในการทำงานเกี่ยวกับความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน

แม้ว่าปัญหาความรุนแรงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และเพศ จะเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนโดยตรง แต่เด็กและเยาวชนก็ไม่ได้ตระหนักว่าเป็นความรุนแรง และเมื่อโตนงการวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เข้ามาจัดกิจกรรมในชุมชน เด็กและเยาวชนในชุมชน เริ่มตระหนักและมีการพูดคุยและแจ้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง ต่อกรรมการชุมชนให้รับรู้ปัญหาได้เร็วขึ้น อย่างไรก็ดี การให้เด็กคิดริเริ่มหารูปแบบทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาต่อเด็กและเยาวชนนั้น เด็กและเยาวชนยังมองไม่ออก จำเป็นต้องให้ผู้ใหญ่เป็นผู้ชี้นำ ชวนให้คิด ซึ่งชุมชนได้ดำเนินการในกลุ่มเยาวชน ที่เรียกว่าเกสรชุมชนมาโดยตลอด เช่น โครงการรณรงค์เพื่อเลิกเหล้า เด็กและเยาวชนไม่สูบบุหรี่ การจัดชุดความรู้และพัฒนาหลักสูตรการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ การคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการโทรคมนาคมสำหรับเด็กและเยาวชน และการสร้างชุดโครงการเยาวชนเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัยทางสังคมต่อเด็กและเยาวชนในชุมชน เขตกรุงเทพมหานคร เป็นต้น จากนั้นจะจัดกิจกรรมเพื่อการสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกตามความถนัดของตนเองเพื่อสร้างคุณค่าในการเป็นผู้ให้ ปัจจุบันแกนนำเยาวชนในชุมชนกรุงเทพมหานครหลายแห่งจะให้เด็กและเยาวชนในระดับ มัธยมต้นและประถมปลายเข้าร่วมโครงการ เพราะเด็กเหล่านี้อยู่ในชุมชนได้นานกว่าเด็กมัธยมปลายที่เคร่งเครียดการเรียน การเรียนต่อ และมีชีวิตอยู่กับเพื่อนนอกชุมชน บทบาทของเด็กและเยาวชนรุ่นจิ๋ว คือ เป้าหมายหลักของชุมชนกรุงเทพมหานคร

ข้อสังเกตจากงานวิจัย

1. การพูดคุยเรื่องความรุนแรง ไม่ควรมองแต่การมองเห็นปัญหา จะทำให้ผู้เข้าร่วมในกระบวนการกลุ่มมีความเครียด วิทยากรควรกระตุ้นให้กลุ่มมองปัญหา โดยแฝงบรรยากาศความสนุกสนานด้วย เช่น เพลง การเอาตัวอย่างในชีวิตประจำวันมาพูดคุย

2. การทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ควรใช้เวลาประมาณ 1.30 ชั่วโมง และควรเป็นกิจกรรมต่อเนื่อง หรือสอดแทรกอยู่ในกิจกรรมชุมชนอื่น ๆ

3. ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานรัฐ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล การจัดทำโครงการร่วมซึ่งการทำงานที่ให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมจะช่วยให้เด็กรับรู้ปัญหาตั้งแต่เริ่มต้น

4. การจัดกิจกรรมใด ๆ ที่ต้องการความร่วมมือระยะยาว ควรยึดแนวคิดเรื่องความสมัครใจ

5. การสื่อสารเรื่องการให้ค่าตอบแทนในการทำงานร่วมกับโครงการวิจัย ต้องไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างความหมายมูลค่าที่แสดงถึงการจ้างวานกับความหมายคุณค่าของการการทำเพื่อสาธารณประโยชน์ที่เกิดกับชุมชน

6. ศักยภาพชุมชนมีมากล้น มีทำงานเป็นเครือข่าย รู้จักคุ้นเคยกัน ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน และพร้อมที่จะทำงานเพื่อชุมชนของตนเอง โดยเฉพาะกับเด็กซึ่งเปรียบเสมือนลูกหลานของชุมชน และชุมชนมีความคิดว่า ชุมชนมีความพร้อมที่จะจัดโอกาสให้กับเด็ก และไม่ควรให้เด็กรอโอกาสที่เป็นเหมือนความฝัน นอกจากนี้การพัฒนาต่อยอดแกนนำเยาวชนในชุมชนควรให้เด็กได้มีกิจกรรมร่วมกันตลอดเวลา และการหาสมาชิกใหม่เข้ามาทดแทนสมาชิกเก่า

7. การรื้อสร้างบทบาทอาสาสมัครในชุมชน หรืออาสาสมัครพัฒนาชุมชนและความมั่นคงของมนุษย์ที่นับวันจะหายไปจากชุมชน อาสาสมัครเหล่านี้มีความสำคัญกับการทำงานเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพ

ถอดบทเรียนกิจกรรมการพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในกทม.

พี่แมว ผู้นำชุมชนเขตบางกอกน้อย

การเข้าร่วม แนวคิดที่ได้รับ ความเข้าใจในเรื่องความรุนแรง

ได้เข้าร่วมโครงการนี้เพราะว่าพี่เป็นผู้นำชุมชนเขตบางกอกน้อยอยู่แล้ว ในชุมชนของพี่เรื่องการซื้อขายบริการทางเพศเป็นความรุนแรงที่พบได้บ่อยที่สุด แล้วก็มีเรื่องการทะเลาะวิวาท ยาเสพติด ลักขโมย การพนัน เนื่องจากเยาวชนในสมัยนี้มีค่านิยมเป็นวัตถุนิยม และติดโทรศัพท์ คือจะโทรศัพท์กันบ่อย โทรครั้งละนานๆ และบางทีวัยรุ่นมาเจอกันครั้งแรกก็พูดคุยกัน ทำความรู้จักกันโดยการขอเบอร์โทรศัพท์ และโทรคุยกันโดยที่พ่อแม่ไม่ได้มาคอยดูแล เพราะบางทีเขาคุยพ่อแม่ก็ไม่รู้ ไม่ได้คอยมานั่งฟังว่าเขาคุยอะไรกันบ้าง และมันจะมีบ่อยที่พวกวัยรุ่นชายมาคุยและชวนผู้หญิงไปเที่ยว ซึ่งพอเขาไปเที่ยว ผู้ใหญ่ก็ไม่ได้มารู้เห็นด้วยว่าไปกันที่ไหนบ้าง บางคนก็ไปที่บ้านของผู้ชาย ไม่ยอมกลับบ้าน ไม่เข้าเรียน พ่อแม่ก็ตามหา แจ้งตำรวจจับผู้ชาย พ่อแม่ของผู้ชายก็บอกว่าลูกชายเขาไม่ผิด แต่ผู้หญิงเป็นฝ่ายผิดเพราะไม่ยอมกลับบ้านเอง มันก็เกิดการทะเลาะกันอีก เด็กผู้หญิงผู้ชายก็แอบไปมีอะไรกัน มันก็พากันไปในทางที่ผิด มันโยงไปหมดเลย ก่อนที่จะทำโครงการตรงนี้จริงๆแล้วก็มีเกสรชุมชนอยู่แล้ว ซึ่งทำหน้าที่โดยแกนนำเยาวชนในชุมชนคอยดูแลเยาวชนทุก ๆ คน แต่บางทีก็ช่วยกิจกรรมได้ไม่ทั่วถึง เพราะมีกันแค่ 30 กว่าคนเอง ขณะเดียวกับบางครอบครัวในชุมชนก็ไม่ให้ความร่วมมือในการดูแลปัญหาความ

รุนแรงของลูกหลาน เพราะเขาต้องทำงาน จึงไม่มีเวลาที่จะเข้าร่วมกิจกรรมและร่วมมือในการดูแลลูกหลาน เด็ก ๆ ก็เลยถูกละเลย เด็ก ๆ จะอยู่กับกลุ่มเพื่อนซึ่งมีทั้งกลุ่มที่เรียนกับกลุ่มเที่ยว ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ก็เลยถูกละเลยไปและชุมชนไม่ได้ให้ความสำคัญ

ความเปลี่ยนแปลงในตัวแกนนำ ครอบครัว โรงเรียน เยาวชน

หลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการนี้ก็ได้รับความร่วมมือจากครอบครัวของเยาวชนในพื้นที่มากขึ้น เพราะว่าผู้นำชุมชนและกลุ่มเกสรชุมชนเข้าถึงครอบครัว และชุมชนได้ทั่วถึงมากขึ้น มีการจัดอบรมนิทรรศการ ให้ความรู้กับครอบครัว โดยที่ให้เกสรชุมชนเข้าไปดึงเด็ก ๆ และครอบครัวในชุมชนมาร่วมกิจกรรม และผู้นำชุมชนจะเป็นวิทยากร และเชิญวิทยากรจากนอกพื้นที่มาให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องความรุนแรง ซึ่งเมื่อก่อนพวกพ่อแม่จะให้เข้าใจเรื่องความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับเยาวชนในชุมชน และบางทีก็ละเลยไป แต่พอได้มารับความรู้เรื่องความรุนแรงก็ทำให้เขาตระหนักมากขึ้น มาฉุกคิดมากขึ้นเรื่องความรุนแรงว่ามันส่งผลอะไรบ้าง ให้ความดูแล สนใจลูกหลานมากขึ้น ทั้งผู้นำชุมชนและเกสรชุมชนก็ได้รับความรู้จากโครงการมากขึ้นเพื่อการเผยแพร่ความรู้ต่อชุมชน เช่น ปัญหาความรุนแรงในชุมชนว่ามีไรบ้าง มีวิธีการพูดในชุมชนอย่างไร ทำให้คนในชุมชนเชื่อถือ ให้ความร่วมมือ ให้เกิดความรัก สามัคคีในการลดความรุนแรงของเยาวชน โดยจะจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนบ้าง จัดตามเวทีชุมชนต่าง ๆ ลานกีฬาบ้าง เช่น รณรงค์ต่อต้านยาเสพติด การพนัน สุรา อบายมุขต่างๆ รู้สึกว่าปัญหาต่างๆ ลดลง เพราะได้รับความร่วมมือจากครอบครัวในการดูแลลูกหลานมากขึ้น กลุ่มเกสรชุมชนก็เข้าในชุมชนได้มากขึ้น ได้ศึกษาถึงปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้น และช่วยกันแก้ไขได้มากขึ้น เพราะถ้าคนในชุมชนร่วมมือกัน การทำงานตรงนี้ก็จะง่ายมากขึ้น พอจัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านความรุนแรงแล้วมีคนมาร่วมกิจกรรมเยอะๆ ก็จะเรียกความสนใจได้ ทำให้เข้าถึงคนในชุมชนได้ง่ายขึ้น พวกเขาก็จะได้มีความรู้ มาสนใจความรุนแรงของเยาวชนที่เกิดขึ้นในสังคม และตระหนักในการป้องกัน และแก้ไขได้มากขึ้น

จุดอ่อนที่ควรได้รับการแก้ไข และข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

การทำโครงการนี้ควรจะประสานงานกับผู้นำชุมชนโดยตรง เช่น เรื่องการมอบหมายงานให้กลุ่มเกสรชุมชนไปเก็บแบบสอบถามจากการสัมภาษณ์ครอบครัวในชุมชน ก็ควรจะมอบหมายให้ผู้นำชุมชนพูดเรื่องค่าตอบแทนเอง เพราะบางทีโครงการบอกเรื่องค่าตอบแทนกับกลุ่มเกสรชุมชนก่อน ทำให้คนที่ทำเกิดความรู้สึกถูกวางเงื่อนไขด้วยค่าตอบแทน คือทำเพื่อเงิน ซึ่งจริงๆ แล้วความตั้งใจเริ่มแรกของกลุ่มเกสรชุมชน คือบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน แต่พอเอาเรื่องเงินมาเป็นเงื่อนไขทำให้บางคนก็ทำงานแบบลวก ๆ ทำให้ไม่ได้ข้อมูลที่แท้จริง หรือข้อมูลที่ได้มาก็ใช้ไม่ได้ เพราะเขาเก็บมาไม่ดี ดังนั้นควรจะให้ผู้นำชุมชนเป็นคนประสานงานหลักต่อกลุ่มอื่นๆ ในชุมชนมากกว่า ส่วนเรื่อง

อื่นๆ ของโครงการก็ไม่มีอะไรที่ควรแก้ไขเพิ่มเติม เพราะดีทุกอย่างแล้ว ช่วยลดปัญหาความรุนแรงในชุมชนได้ค่อนข้างดี แต่อยากให้ทำต่อไปเรื่อย ๆ เพราะความรุนแรงในชุมชนที่เคยเกิดขึ้นก็ค่อยๆ ลดลงแล้ว แม้ว่าจะไม่ได้มากมายอะไร แต่คิดว่าถ้าทำต่อไปเรื่อยๆ จะดีมากขึ้น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและในชุมชนอาจจะค่อย ๆ หมดไป เพราะตอนนี้คนในชุมชนเริ่มตระหนักและให้ความสนใจเรื่องนี้บ้างพอสมควรแล้ว ผู้นำชุมชนให้ข้อคิดที่ดีว่า กลัวว่าถ้าจบโครงการนี้แล้วไม่ทำต่อ ปัญหาความรุนแรงทุก ๆ อย่างที่เคยเกิดขึ้นก็จะกลับมาเป็นเหมือนเดิมอีก ทำให้ผลงานที่ผ่านมาสูญเปล่า มันจะไม่มีประโยชน์อะไร แต่ตอนนี้ผู้นำชุมชนและเกสรชุมชนก็มีแนวคิดจะสานต่อไปเรื่อย ๆ แต่ก็ต้องมีหน่วยงานมาให้การสนับสนุนด้วย เช่น เรื่องค่าใช้จ่ายในการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรง การสื่อประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

น้องมิ้นท์ เยาวชนชุมชนวัดโพธิ์เรียง

การเข้าร่วม แนวคิดที่ได้รับ ความเข้าใจในเรื่องความรุนแรง

เข้ามาเป็นเกสรชุมชนได้เนื่องจากเป็นเพื่อนของหลานของผู้นำชุมชน จึงได้มีโอกาสทำงานกับชุมชนบ่อย ๆ ก็เลยได้เข้าร่วมเป็นเกสรชุมชนไปโดยปริยาย แต่ส่วนตัวก็ต้องการทำงานตรงนี้ด้วย เพราะว่าชอบทำงานร่วมกับชุมชน และอยากทำงานที่เป็นสาธารณประโยชน์ โดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ ในโครงการนี้ก็ได้มาทำหน้าที่ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงในชุมชน โดยการสัมภาษณ์ตามบ้านของครอบครัวที่มีความรุนแรงเกิดขึ้น ซึ่งก่อนหน้านี้รู้สึกว่าความรุนแรงในชุมชนเป็นเรื่องธรรมดา เพราะรู้สึกว่าที่ไหนก็เหมือนกันทั้งนั้น มีปัญหาการทะเลาะวิวาท ยาเสพติด ลักเล็กขโมยน้อย เด็กหนีเรียนไปเล่นเกม ไม่ยอมกลับบ้านซึ่งมันเยอะมาก และผู้ปกครองของเด็ก ๆ เหล่านี้ก็ไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าไร เพราะต้องทำงานทั้งวันทั้งพ่อแม่ ลูกจะไปไหน อยู่อย่างไรก็ไม่ได้มาสนใจ บางคนเป็นเด็กเล็ก ๆ พ่อแม่ต้องทำงานไม่มีเวลามาดูแลก็เอาลูกไปทิ้งไว้ที่ร้านเกมส์ทั้งวัน พอกลับมาตอนเย็นก็มาจ่ายเงินค่าเกมส์ และกลับบ้าน เพราะเขาคิดว่าให้ลูกอยู่ร้านเกมส์ดีกว่าให้ออกไปเที่ยวที่อื่น แล้วจะตามหาตัวไม่เจอ แต่ถ้าลูกอยู่ที่ร้านเกมส์ เขาก็จะตามหาเจอง่าย ไม่ต้องห่วงว่าจะออกไปไหนไกล ๆ ซึ่งมันเป็นอย่างนี้มานานแล้วจนเกิดเป็นความเคยชิน ทุกคนคิดว่ามันเป็นเรื่องธรรมดา โดยไม่คิดว่ามันคือสาเหตุของความรุนแรงรูปแบบหนึ่ง เรื่องอื่น ๆ ก็เหมือนกัน เช่น เรื่องวัยรุ่นทะเลาะวิวาท ผู้ใหญ่ก็ไม่ค่อยมาให้ความสำคัญเท่าไร เพราะคิดว่ามันเป็นเรื่องของเด็ก เด็กสามารถจัดการกันได้เอง เพราะผู้ใหญ่ก็งานยุ่ง มีงานต้องทำเยอะมากมาย ดังนั้นจึงไม่มีใครมาให้ความสำคัญเรื่องความรุนแรง ไม่มาแก้ไขกันเท่าที่ควร เยาวชนก็เลยถูกปลูกฝังว่ามันเป็นเรื่องปกติธรรมดา และไม่คิดว่ามันเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขอะไร

ความเปลี่ยนแปลงในตัวแกนนำ ครอบครัว โรงเรียน เยาวชน

หลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการนี้ก็ทำให้เรารู้ว่าจริง ๆ แล้วปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในชุมชนคืออะไรบ้าง เพราะก่อนหน้านี้ไม่รู้ว่าความรุนแรงคืออะไรบ้าง บางอย่างเราก็ไม่คิดว่ามันเป็นความรุนแรง พอได้มาทำตรงนี้ก็ทำให้รู้ว่าหลายสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนมันคือความรุนแรง ทำให้เกิดการตระหนักว่าความรุนแรงที่เราเคยชินมันอันตรายมาก เพราะมันใกล้ตัวมาก ถ้าไม่รีบแก้ไขมันจะยาก ทั้งครอบครัวที่เคยเอาแต่ทำงาน ไม่สนใจลูกหลานก็มาให้ความสำคัญมากขึ้น มาตระหนักมากขึ้นมาความเคยชินก่อนหน้านี้มันเป็นความรุนแรง แต่ปัญหาก็ไม่ได้หมดไปเลย มันก็ยังมีบ้าง แต่ลดลงเยอะ เช่น บางครอบครัวที่พ่อกินเหล้าทุกวันก็ลดลงมาเป็นสองสามวันครั้ง เพราะเขาได้เริ่มตระหนักว่าเมื่อก่อนเขากินเหล้าทุกวันเลย ซึ่งก่อนหน้านี้เขาก็ไม่ได้คิดถึงตรงนี้ แต่พอมาทำแบบสอบถาม มาได้สัมภาษณ์ก็ทำให้เขารู้สึกตัวมากขึ้น หรือเพื่อน ๆ ที่เป็นวัยรุ่นที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนในโรงเรียนก็ได้มารู้จักกัน มาพูดคุยกันถึงปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นว่ามีอะไรบ้าง ประสานงานกันมากขึ้น และประสานงานกับผู้ใหญ่หรือแกนนำในชุมชนแล้วช่วยกันแก้ไขปัญหา เพราะก่อนหน้านี้พอคนไม่รู้จักกันมันก็ละเลยกันไป ไม่สนใจกัน แต่ตอนนี้ก็มีการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดโดยการจัดบอร์ดที่ลานกีฬา ที่โรงเรียน ให้ความรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ โทษของการพนันมากขึ้น และมีลานกีฬา ลานออกกำลังกายให้เยาวชนมากขึ้น ทำให้เขาได้ทั้งความสนุกสนานและความรู้ไปพร้อม ๆ กัน

จุดอ่อนที่ควรได้รับการแก้ไข และข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

คิดว่าจุดอ่อนของโครงการที่ผ่านมา คือ การจัดกิจกรรมที่ดึงให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมไม่ค่อยเป็นรูปธรรมเท่าไร เพราะที่ผ่านมาจะเป็นรูปแบบของการจัดนิทรรศการ การจัดบอร์ด โปสเตอร์มากกว่า อยากให้จัดเป็นการแข่งกีฬา ฝึกอาชีพ ดนตรี ศิลปะ เรียนศาสนาให้บ่อยกว่านี้ การเชิญวิทยากรจากภายนอกก็มีมาบ้าง แต่ก็ไม่บ่อยเท่าไร และไม่ค่อยมีความน่าสนใจ ดังนั้นจึงอยากให้เพิ่มกิจกรรมโดยการรับฟังข้อเสนอแนะจากชุมชนที่มาตอบแบบสอบถามว่าต้องการอะไร มีข้อเสนอแนะอย่างไรเพิ่มเติมแล้วเอามาจัดเป็นกิจกรรม เพราะสิ่งที่ชุมชนเสนอคือสิ่งที่เป็นปัญหาใกล้ตัว สิ่งที่มองเห็น ดังนั้นถ้าอยากให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมก็ควรจัดกิจกรรมที่น่าสนใจมากกว่านี้ แต่ที่ทำอยู่มันก็ดี แต่มันไม่น่าสนใจเท่าที่ควร เช่น การไปติดบอร์ดเกี่ยวกับโทษของยาเสพติดที่ลานกีฬาไว้เฉยๆ บางคนก็ไม่ได้อ่านด้วยซ้ำไป หรือบางคนไม่ได้ไปที่ลานกีฬาก็จะไม่ได้อ่านเลย มันก็ไม่มีประโยชน์เท่าไร ทางที่ดีควร จัดเป็นกิจกรรมที่ดึงให้ทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยกันจะดีกว่า มันจะได้น่าสนใจ และเข้าถึงได้ทุกคน

คุณนรินทร์ ประธานชุมชนวัดโพธิ์เรียง

เราเห็นว่า พอเริ่มมาพูดถึงความรุนแรง มันมีผลกระทบกับชุมชนชัดเจน ตัวอย่าง ชุมชนผม มีการก่อสร้างคลอง ทำเขื่อนที่คลอง คนงานก่อสร้างก็ย้ายมาอยู่ในชุมชม ประมาณ 60 - 70 หลังคาเรือน เพื่อรวมกันทำงาน ร้านค้าในชุมชนเริ่มให้เชื่อซื้อสินค้า เหล้า เบียร์ หลังเลิกงาน สุดท้ายวันศุกร์เงินออกทะเลาะกันทั้งค่าย เพราะเงินไม่พอที่จะจ่าย ผมก็เลยคุยกับเขตว่าถ้าให้บริษัทนี้มาทำงานชุมชมโดยร้องเรียนตลอด ดังนั้นงานคุณจะไม่เสร็จ โดยตั้งกติกา ว่าคนงานก่อสร้างนี้ห้ามมาเชื่อเหล่า เบียร์ และห้ามดื่มให้คนในชุมชนเห็น ก็สามารถแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง ดีขึ้น ไม่มีการทะเลาะกันอีก ทำให้เห็นภาพว่า เมื่อมีการดื่มเหล้าแล้วพ่อไม่มีเงินให้ลูกไปโรงเรียน กลับมาทะเลาะกัน ทำให้เราเริ่มเห็นปัญหาว่าปล่อยไว้ไม่ได้ เนื่องจากเราเป็นประธานชุมชนโดยร้องเรียนตลอด ต้องไปไกล่เกี่ยตลอดเวลา เราจึงหาแนวทางแก้ไข

"ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่า ถ้าเรารอให้หน่วยงานช่วย เราเองก็ออกไปสร้างเครือข่ายกับภาพประชาสังคมเยอะ สุดท้ายเราเลยมีแนวทางว่า การมีสภาเยาวชน แต่เป็นวงประชุมระดับเขต ลงมาถึงชุมชนยาก เราเลยตั้งเครือข่ายชุมชนของเด็กและเยาวชน ชื่อว่า เครือข่ายเกสรชุมชน ซึ่งเป็นเยาวชนเด็ก ๆ ป.5 - ม.2 ที่เข้าร่วมกับเรา และเด็กพวกนี้สามารถเล่าเรื่องได้เหมือนเด็กโตเล่า เพราะเด็ก ม.1 - ม.5 การเรียนเริ่มมากขึ้น อยู่ที่โรงเรียนซะส่วนใหญ่ กลับมาเข้าบ้าน แต่ที่เราใช้เด็กรุ่นนี้ เพราะเด็กยังวิ่งเล่นอยู่ในชุมชนอยู่ เด็กจะเห็นภาพว่าในชุมชนบ้านไหนทะเลาะกัน บ้านไหนกินเหล้า เด็กเหล่านี้สามารถตอบได้หมดเลย จะดีกว่าเด็กโต เพราะเด็กกลุ่มนี้อยู่ในชุมชน เราแก้ไขโดยการจัดตั้งเกสรชุมชน จัดตั้ง ปี 50 โดยมี 10 สำนักงานเขต 50 ชุมชน นำร่องร่วมกัน โดยมีแกนนำเด็กและผู้ใหญ่มาเจอกัน ร่วมกันแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยเราใช้กิจกรรมที่ทำได้เองในชุมชน กิจกรรมที่ไม่ต้องใช้ทุนมาก และใช้ทุนทางสังคม เช่น การใช้กิจกรรมเสียงตามสายที่มี ฝึกเอาเด็กแต่ละคนผลัดเปลี่ยนกันมาพูดถึงโทษภัยยาเสพติด เหล้า บุหรี่ การจัดบอร์ดเอง การเดินรณรงค์ในช่วง เข้าพรรษา ปีใหม่ วันเด็ก การใช้ละครสะท้อนสังคม โดยการจัดกิจกรรมเราใช้ทุนสำนักงานเขตที่ได้รับเดือนละ 5,000 บาท บางชุม มี 50 หลังคาเรือน ได้ 5,000 บาท แต่ชุมชนผม มี 1,640 หลังคาเรือน ก็ได้ 5,000 บาท แต่ก็ยังดีกว่าไม่ได้เลย เราใช้ของกองทุนแม่ของแผ่นดิน ซึ่งเป็นเงินประธานจาพระราชินี ได้มา 8,000 บาท ให้ใช้ได้แต่ดอกผล ต้นห้ามใช้ ชุมชนก็ใช้เงินนี้มาหาประโยชย์ เช่นการระดมทุนต่าง ๆ อีกอันคือเงินล้านเพื่อให้ได้เงินมา แต่ละชุมชนก็มีแผนของตัวเอง ต่อจากนั้นชุมชนเราทำแผนชุมชนพึ่งตัวเองกับ กทม. และได้บรรจุแผนเข้ามา เราพยายามเอาปัญหาต่างใส่บรรจุเข้าไปในแผน"

5.4 การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคม เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน กรณีพื้นที่ภาคกลาง

โดย อ. ดร. เพ็ญจันทร์ เชอร์เรอร์ และ ผศ. ดร. สุณีย์ กัลยะจิตร

5.4.1. บทนำ

ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาสำคัญของสังคม เพราะ ทำให้เกิดการตาย บาดเจ็บและพิการจากการถูกทำร้ายก่อนวัยอันควร เป็นภาระและความสูญเสียทางสังคม ด้วยสภาพการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โครงสร้างสังคมเปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว สังคมโลกาภิวัฒน์ อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงกับเด็กเช่น สื่อและเทคโนโลยี่ไร้พรมแดน สุรา ยาเสพติด การรับเอาวัฒนธรรมใหม่ๆอยู่ตลอดเวลา เด็กและเยาวชนถือได้ว่าเป็นวัยที่สำคัญ ซึ่งอาจพัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ หรืออาจหมดอนาคตตั้งแต่ยังไม่เป็นผู้ใหญ่อันเนื่องมาจากการตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงหรือเป็นผู้กระทำความรุนแรง

ด้วยตระหนักว่า ความรุนแรงเป็นปัญหาสังคม และมีเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยกำหนด นอกจากนั้น ความรุนแรงยังเป็นสิ่งที่ป้องกันได้ และการป้องกันเป็นการลงทุนที่คุ้มค่ามากกว่าการใช้ทรัพยากร การจัดตั้งองค์กรมาจัดการเมื่อเกิดปัญหาแล้ว เช่น เพิ่มบุคคลกร การพัฒนาระบบในสถานพินิจ การดูแลเมื่อเจ็บป่วย พิการ หรือเสียชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการทางสังคมโดยชุมชน เป็นการแก้ไขปัญหาที่ต่อเนื่อง ยั่งยืน และมีความหลากหลายสอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ

การวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยและพัฒนการจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงของเด็กและเยาวชน ซึ่งดำเนินการใน 10 ชุมชน ใน 5 ภาค มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวร่วมกับชาวบ้าน และให้ชาวบ้านและเยาวชนเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินการร่วมเรียนรู้เพื่อหารูปแบบทางสังคมในการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับท้องถิ่น โดยดำเนินการในพื้นที่ภาคกลาง 2 ชุมชน คือ ชุมชนในเขตตำบลบางปะกง ต. บางปะกง จ. ฉะเชิงเทรา และ ชุมชนในเขต ตำบลดอนพุทรา จ. นครปฐม

การเลือกพื้นที่ เป็นการเลือกแบบเจาะจง โดยมีเหตุผลสำคัญสองประการ คือ

1. ผู้นำชุมชน อันได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือปลัดเทศบาลตำบล และกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเห็นชอบ เห็นเป้าหมายในการร่วมในการดำเนินโครงการ

2. ชุมชนมีทุนทางสังคมอย่างใดอย่างหนึ่งในการดำเนินโครงการ โดยพบว่าสำหรับภาคกลาง พบว่า ผู้นำชุมชน และ ผู้แทนในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มีความเข้มแข็ง ในการร่วมกันทำงานและมีวิสัยทัศน์ในการมองเห็นปัญหาสังคม รวมทั้งคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในพื้นที่

5.4.2. พื้นที่ที่ศึกษา

สภาพทั่วไปของชุมชนตำบลบางปะกง

ชุมชนในพื้นที่ภาคกลางชุมชนที่หนึ่ง ต่อไปนี้จะเรียกว่า ชุมชนบ้านกลาง เป็นชุมชนเก่าแก่เดิมเป็นพื้นที่ทำการเกษตรของชาวจีนที่อพยพมาจากประเทศจีนแผ่นดินใหญ่มาประกอบอาชีพปลูกผักขาย คนจีนบางส่วนเป็นกลุ่มคนจีนอั้งยี่ที่ถูกทางการปราบปรามที่รู้จักกันทั่วไปว่า กบฏอั้งยี่และหลบหนีมาอยู่ที่ชุมชนแห่งนี้ เนื่องจากชุมชนแห่งนี้เป็นพื้นที่ที่ทำการเกษตรได้ผลดี

ลักษณะความสัมพันธ์ของชาวบ้านในชุมชนจะมีลักษณะของความสัมพันธ์เครือญาติ คนในชุมชนสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ คนพื้นที่เดิมอยู่ในชุมชนนานจนเป็นตระกูลใหญ่มีไม่กี่ตระกูล ความเป็นตระกูลใหญ่เนื่องมาจากการมีจำนวนพี่น้องในตระกูลจำนวนมากใช้นามสกุลเดียวกันอาศัยในพื้นที่บ้านกลางมานานกว่าคนอื่น ๆ

ในปัจจุบันสภาพทางกายภาพของชุมชนบ้านกลางเปลี่ยนแปลงไปด้านในชุมชนยังคงมีสวนหมาก บ่อกุ้งอยู่แต่พื้นที่ในส่วนที่ติดถนนสองเลนส์ที่รถวิ่งสวนทางกันที่ตัดทอดชุมชนนั้นมีการลงทุนเป็นห้องเช่า โดยมีคนต่างถิ่นนอกชุมชนที่มาทำงานรับจ้างในโรงงานบ้าง ในฟาร์มบ้าง ทำงานราชการบ้าง เป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษาที่อยู่ต่างอำเภอและเข้ามาเรียนในตัวอำเภอบ้างมาเช่าห้องพักอยู่ซึ่งสนนราคาราว 2,000 บาทต่อเดือน

การสร้างบ้านเรือนในชุมชนมีลักษณะการสร้างบ้านที่กระจุกตัวเป็นช่วงๆในแต่ละส่วนของชุมชนทำให้พื้นที่ของชุมชนบางส่วนมีลักษณะเป็นชุมชนเมือง ในขณะที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสวน บ่อกุ้ง บ่อปลา การสร้างที่อยู่อาศัยจะสร้างในบริเวณที่ติดชายถนน ด้านหลังบ้านจะเป็นสวน เป็นแปลงเกษตรปลูกผัก มะพร้าว หมาก และผลไม้ ชาวบ้านบางส่วนเช่าที่ดินของวัดบ้านกลางเพื่อปลูกบ้านอยู่อาศัยมานานหลายชั่วอายุคน กลุ่มคนเหล่านี้ไม่มีที่ดินทำกินประกอบอาชีพรับจ้างบ้าง เป็นลูกจ้างในโรงงานบ้าง รับซื้อขายของเก่าบ้าง

ชุมชนบ้านกลางมีประวัติศาสตร์ความเกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดของยาเสพติดในลักษณะของคนในชุมชนเป็นทั้งผู้เสพและผู้ค้ามีทั้งคนที่เป็นคนพื้นถิ่นเดิมในชุมชนและคนที่เป็นคนต่างถิ่นที่เข้า

มาเช่าบ้านอยู่ในชุมชน ในห้วงเวลาที่ผู้วิจัยทำการศึกษาภาคสนามนั้นพบเห็นคนวัยหนุ่มกว่า 10คนมีลักษณะอาการทางประสาท มีลักษณะของผู้ที่เสพยาเสพติด มีรอยสักเต็มตัวใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน

ในปัจจุบันประชากรในชุมชนบ้านกลางมีจำนวนมากขึ้นและมีคนต่างถิ่นมาเช่าบ้านอยู่เป็นจำนวนมาก การโยกย้ายเข้าออกของคนในชุมชนมีค่อนข้างสูง รวมถึงการเข้ามาติดต่อใช้พื้นที่ของคนต่างถิ่นที่เข้ามาในชุมชนแห่งนี้มีจำนวนมากเนื่องมาจากชุมชนแห่งนี้เป็นที่ตั้งของโรงเรียน 2 แห่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง มัธยมศึกษา 1 แห่ง ซึ่งโรงเรียนทั้ง 2 แห่งนั้นมีเด็กนักเรียนทั้งจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชนทั้งที่อยู่ในอำเภอเดียวกันและต่างอำเภอมาเรียน การที่มีนักเรียนจำนวนมากร้านค้าที่เรียงรายขายของอยู่บริเวณลานวัด รถโดยสารที่รอรับส่งนักเรียนต่างๆที่วิ่งเข้าออกในชุมชนโดยเฉพาะในวันที่โรงเรียนเปิดช่วงก่อนเข้าเรียนและหลังเลิกเรียนนั้นทำให้ชุมชนแห่งนี้มีลักษณะของความเป็นชุมชนเมืองแต่เมื่อพ้นจากห้วงเวลาดังกล่าวพื้นที่ในชุมชนแห่งนี้มีเพียงโรงเรียน ลานวัด ล้อมรอบเรือกสวน บ่อกุ้ง บ่อปลา ความเงียบปกคลุมไปทั่วบริเวณยิ่งดึกยิ่งเงียบ เหลือเพียงร้านขายของชำในชุมชนและจุดนัดพบบางแห่งในชุมชนที่มีผู้คนนั่งเกาะกลุ่มพูดคุยสังสรรค์กัน

ชุมชนนี้มีพื้นที่ต่อเนื่องเป็นเขตเทศบาล ในเขตเทศบาลนี้มีตลาดสดขนาดใหญ่ มีหมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่ ถนนด้านหน้าชุมชนเป็นถนนกว้างขนาด4 เลนส์ อาคารพาณิชย์ที่ปลูกสร้างอยู่ด้านหน้าชุมชนเปิดเป็นร้านขายยา ขายของชำที่เปิดตลอด 24 ชั่วโมง ร้านขายทอง ร้านเกมส์ ร้านขายรถมอเตอร์ไซค์ ด้านในชุมชนมีโรงเรียนขนาดใหญ่สองโรงเรียนตั้งอยู่ ถนนเส้นที่ทอดผ่านจากด้านหน้าชุมชนเข้าสู่ด้านในชุมชนนั้นเป็นถนน 2 เลนส์ให้รถวิ่งสวนทางกัน ช่วงเช้าก่อนเข้าเรียนและช่วงเย็นหลังเลิกเรียนเป็นช่วงที่ถนนเส้นดังกล่าวไม่สามารถรองรับปริมาณของรถยนต์ที่วิ่งรับส่งเด็กนักเรียนบ้าง ชาวบ้านที่มาจับจ่ายสินค้าที่ตลาดสดบ้างทำให้ห้วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่มีการจราจรติดขัด บรรยากาศดังกล่าวทำให้ด้านหน้าของชุมชนบ้านกลางมีลักษณะเป็นชุมชนเมืองในขณะที่ด้านในของชุมชนมีลักษณะเป็นชุมชนเกษตรกรรม

การคมนาคมในชุมชนบ้านกลางมีทางผ่านเข้าออกได้หลายทาง ทำให้การเดินทางเข้าสู่ชุมชนเป็นไปอย่างสะดวก ลักษณะทางกายภาพที่มีความสะดวกในการเข้าออกชุมชนได้หลายทางนี้ทำให้เอื้อต่อการหลบหนีของผู้ที่กระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย นายตำรวจพูดถึงความลำบากในการติดตามผู้กระทำผิดในชุมชนแห่งนี้ว่า “จับมันไม่ทันหรอกทางออกมันหลายทางมากแถมซ้ำมีบ่อกุ้ง บ่อปลาสวนเต็มไปหมด”

ชาวบ้านในชุมชนบ้านกลางส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกผัก ปลูกหมาก ปลูกมะพร้าว เลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา ชาวบ้านส่วนหนึ่งทำธุรกิจจัดสรรที่ดิน ทำห้องเช่า ชาวบ้านกลางที่เคย

ทำสวนอยู่ด้านในชุมชนก็ย้ายออกมาซื้อบ้านจัดสรรเพื่อประกอบอาชีพค้าขายบ้าง เพื่อความสะดวกในการรับส่งลูกหลานไปเรียนยังโรงเรียนในเมืองบ้าง ชาวบ้านบางส่วนที่เป็นคนที่มีฐานะยากจน ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองจะเช่าที่ดินของผู้นำท้องถิ่นในชุมชนและปลูกบ้านหลังเล็กๆอยู่เป็นหย่อมๆ ติดๆ กัน

การเช่าที่ดินของผู้นำท้องถิ่นในการปลูกบ้านนั้นทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เช่าที่ดินและผู้ให้เช่ามีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเสมือนเครือญาติส่วนหนึ่ง ประกอบกับการเป็นคนเก่าคนแก่อยู่ด้วยกันมานานนั้นก็นับได้ว่าเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านในกลุ่มนี้กับผู้นำชุมชนเป็นไปอย่างสนิทสนมมีความเคารพนับถือ เกรงใจระหว่างกัน

คนที่ย้ายถิ่นมาจากต่างถิ่นและเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนแห่งนี้นั้นมีทั้งเป็นคนที่มาจากภาคอีสาน ภาคเหนือ และภาคใต้มาปลูกบ้านอยู่รวมกันในที่แคบๆ ที่มีเฉพาะทางรถมอเตอร์ไซค์ผ่าน มีการปลูกบ้านขยายออกไปจนสุดที่ดิน ลักษณะบ้านมีตั้งแต่ปลูกยกพื้น ปลูกแบบห้องแถว อยู่กันอย่างหนาแน่น คนที่มาเช่าบ้านประกอบอาชีพขายของในโรงเรียน ขายผักที่ตลาด ทำงานโรงงาน รับจ้างทั่วไป ในกลุ่มบ้านเช่าจะเป็นประชากรที่มีการย้ายทะเบียนบ้าน มีบ้านเลขที่ในการใช้สิทธิครบถ้วนที่มีความหนาแน่น วิถีชีวิตของชาวบ้านภายในบริเวณกลุ่มบ้านนี้จะมีการเล่นการพนันไพ่ ไฮโล หวยใต้ดิน หวยจับยี่กี โดยเล่นกันในบ้านหลังหนึ่ง หวยจับยี่กีมีคนมารับแทงวันละ 2 รอบ การเล่นไพ่เป็นที่นิยมในกลุ่มผู้หญิง ส่วนผู้ชายจะเล่นไฮโล เล่นน้ำเต้าปูปลา บางส่วนก็จะไปเล่นพนันชนไก่ที่อยู่ในบริเวณไม่ห่างกันมากนัก

วันเสาร์อาทิตย์จะมีคนมารวมตัวกันดูการชนไก่จำนวนมาก เล่นพนันกัน บางครั้งมีการชกต่อยกันเองในส่วนของการพนันไม่ลงตัว เด็กและเยาวชนที่อยู่ในชุมชนเห็นการชนไก่รู้จักการพนันจากพ่อแม่ผู้ปกครอง มีเด็กวัยรุ่นส่วนหนึ่งเอาไก่มาร่วมชนในบ่อนและเล่นพนันด้วย ส่วนในวงไพ่มีเด็กเล่นร่วมด้วยบ้างแต่ส่วนน้อย เด็กๆ ที่อยู่ในชุมชนตรงนี้นิยมเล่นเกมส์ในตลาดที่อยู่ปากทางด้านหน้าชุมชน ความคิดเห็นของผู้ปกครองเด็กที่นิยมเล่นเกมส์นี้มีความหลากหลาย บ้างก็มีเหตุผลว่าจะได้ฉลาด ผู้ปกครองของเด็กบางคนบอกว่าการเล่นเกมส์ของเด็กไม่สามารถห้ามปรามได้เนื่องจากเด็กต้องเล่นเกมส์ตามอย่างกัน ผู้ปกครองเด็กคนหนึ่งพูดว่า “ดีกว่าให้มันไปทำอย่างอื่น”

ชุมชนบ้านกลางในวันนี้เติบโตเป็นสังคมที่มีลักษณะของความเป็นเมืองกึ่งชนบท บ้านที่มีที่ดินเปลี่ยนเป็นห้องแถวและบ้านเช่าจำนวนมาก กลุ่มคนที่มาเช่าอยู่เป็นคนต่างถิ่นที่มาทำงานโรงงานอุตสาหกรรม และทำงานห้างสรรพสินค้า ทำให้ชุมชนบ้านกลางมีประชากรที่มีความหลากหลาย ทั้งคนที่มาซื้อบ้านอยู่ในหมู่บ้าน คนเช่าบ้าน คนเช่าห้องแถวที่มีหลากหลายอาชีพ ประชากรที่มาจากต่างจังหวัด

ความเจริญของเมือง การมีตลาดสดขนาดใหญ่อยู่ด้านหน้าชุมชนทำให้วิถีการบริโภคของชาวบ้านในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเคยปลูกผักไว้สำหรับบริโภคเองในครัวเรือนเปลี่ยนสภาพเป็นผู้ซื้อสินค้าจากตลาดสดเนื่องจากมีความสะดวกมากกว่า

วิถีการประกอบอาชีพของคนรุ่นใหม่ในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญและการเพิ่มขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรมที่เข้ามาตั้งอยู่ไม่ห่างจากชุมชนมากนัก คนหนุ่มสาวเริ่มไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น บ้างก็ทำงานเป็นพนักงานขายของร้านสะดวกซื้อ พนักงานขายของตามร้านต่างๆบนห้างสรรพสินค้าบ้าง การใช้ชีวิตคู่ฉันผัวเมียเริ่มต้นขึ้นในช่วงที่มีอายุไม่มากนัก ในชุมชนมีเด็กที่พ่อแม่แยกทางกันจำนวนมากโดยมีตายายและญาติเลี้ยงดู

วิถีการบริโภคของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงจากเดิมจากการทำสวน กินข้าวที่บ้าน นำพืชผักในสวนมาปรุงอาหาร เปลี่ยนเป็นกินข้าวนอกบ้าน ซื้อกับข้าวถุงในเวลาเย็นเดิมมีกิจกรรมที่ต้องไปรดน้ำผักทำให้มีเวลามากขึ้นและใช้เวลาในการนั่งรวมกลุ่มกินเหล้าเบียร์ เด็กวัยรุ่นเมื่อก่อนต้องช่วยทางบ้านทำงานก็เปลี่ยนเป็นการขับรถเล่นในชุมชนหรือเที่ยวเล่นตามสถานที่ต่างๆ บางครั้งยกพวกไปรุมตีกับเด็กวัยรุ่นชุมชนอื่น

พ่อแม่ผู้ปกครองไปทำงานโรงงานอุตสาหกรรมโดยมีเวลาการทำงานเป็นกะ กลับบ้านไม่เป็นเวลา มีการทำงานล่วงเวลาทำให้ลูกอยู่บ้านมีเวลาเที่ยวเตร่โดยพ่อแม่ส่วนใหญ่ไม่รู้พฤติกรรมของลูกในขณะที่ตนเองไปทำงาน เด็กวัยรุ่นบางกลุ่มไปจับกลุ่มรวมตัวกันสูบบุหรี่ ดื่มเหล้า เล่นเกมส์ ดมกาว โดยมีสถานที่นัดพบเป็นประจำที่อยู่ในชุมชนบ้างและอยู่ในพื้นที่ที่ติดต่อกับชุมชนบ้าง
เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านกลางได้รับการส่งเสริมให้เข้ารับการศึกษาต่อในระดับมัธยมทุกคนเนื่องจากมีโรงเรียนมัธยมตั้งอยู่ในชุมชนเพื่อรองรับนักเรียนที่เรียนจบจากโรงเรียนประถมในชุมชนและโรงเรียนประถมใกล้เคียง

คนในบ้านกลางเป็นคนในพื้นที่ที่อยู่กันมาแต่รุ่นทวด มีประเพณีร่วมกันเป็นเครือญาติที่เกี่ยวดองกันเมื่อมีงานประเพณีจะมาร่วมกัน ประเพณีทำบุญเข้าพรรษาจะมีคนจากสวนจากชุมชนเป็นคนเก่ารุ่นพ่อแม่ มาวัดบ้านกลางเพื่อทำบุญและพูดคุยกันบ้างแต่คนก็ลดลงทุกปี จำนวนเด็กและเยาวชนมีน้อยที่มาทำบุญที่วัด

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมศาสนาและประเพณีของเด็กวัยรุ่นจะมีค่อนข้างน้อยอย่างเช่นเมื่อก่อนญาติต้องเป็นคนเสิร์ฟน้ำแก่แขกที่มางาน แต่ปัจจุบันจะมีคนมารับจ้างและเหมาดำเนินการทุกอย่างทำให้เจ้าภาพไม่ต้องเกณฑ์ลูกหลานมาช่วยงาน

เด็กและเยาวชนไม่คุ้นเคยกับการไปทำบุญที่วัด บางคนบอกว่าน้อยครั้งที่ไปวัดเพื่อไปทำบุญถ้าเลือกได้ก็เลือกที่จะไม่ไปหรือไปส่งญาติแล้วมารับเมื่อเสร็จพิธีโดยจะไม่เข้าร่วมพิธีกรรม บางคนไปหาเพื่อนที่พักอาศัยอยู่ที่วัด บางคนก็ไปขับรถเล่นหรือไปเล่นกีฬาที่ลานวัดเท่านั้น
ผู้นำชุมชนคนหนึ่งเล่าว่าสมัยนี้งานประเพณี งานบุญต่างๆ จะมีแต่คนแก่ไปร่วมงาน เด็กๆจะไปเที่ยวห้างสรรพสินค้า ไปดูหนังทำให้ขาดการรู้จักญาติ การจัดการเรียนการสอนก็ไม่เอื้อให้คนได้เรียนรู้เรื่องของตัวเอง การปลูกฝังการเคารพผู้ใหญ่มีน้อย แม้แต่ครูยังใช้วาจาที่ล่วงเกิน “ลูกคนอื่นสมัยนี้สอนไม่ได้พ่อแม่มันเข้าข้างลูก”

วัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญ บวชนาค จัดงานแต่งงาน โดยใช้ลานวัด สนามฟุตซอลของตำบล จัดงานศพ ในส่วนของลานวัดจะมีพื้นที่ใช้เป็นพื้นที่สาธารณะแห่งเดียวของตำบลที่ชาวบ้านมาใช้จัดงานต่าง ๆ ในตอนเย็น ชาวบ้านใช้พื้นที่นี้เป็นสถานที่สำหรับขายของแก่เด็กนักเรียนหลังเลิกเรียนและเป็นแหล่งทำมาหากินของชาวบ้านกลางอีกหลายครอบครัวที่ยึดเป็นอาชีพหลัก ขายของเล็กๆน้อยๆ ที่ลานวัด

ข้อมูลทั่วไปของชุมชนที่สอง

ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอ ระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตรและอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปทางทิศตะวันตก ระยะทางประมาณ 58 กิโลเมตร สภาพทั่วไปยังเป็นพื้นที่เกษตร ไม่ติดกับความเจริญ พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ดินสลับกับที่ราบลุ่ม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรมรองลงมา คือทำนา , ทำไร่ , ทำสวน , เลี้ยงสัตว์ การถือครองและกรรมสิทธิ์ในที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตนเอง ทรัพยากรที่สำคัญ คือแหล่งน้ำ และที่ดินสำหรับทำการเกษตรจำนวนครัวเรือนทั้งหมด1,134 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น ประมาณ 5,113 คน รายได้อยู่ในระดับปานกลาง มีวิถีชีวิตอิงภาคเกษตร รายได้เฉลี่ยของประชากร 25,000 บาท / คน / ใกล้ๆมีโรงงานอุตสาหกรรม 5 แห่ง จำนวนคนงาน 1,000 คน

ความสัมพันธ์ยังคงเป็นแบบท้องถิ่น มีประเพณีไทยทรงดำ ที่ยังคงรักษาไว้ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกันด้านสังคม และวัฒนธรรม ประชากรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาและฐานะปานกลางสามารถส่งบุตรหลานศึกษาต่อในระดับมัธยม อาชีวศึกษา และอุดมศึกษาได้ ในชุมชนมีกลุ่มลูกเสือชาวบ้าน กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน ประวัติความเป็นมา ก่อตั้งมาประมาณ150 ปีที่แล้ว แต่ละหมู่บ้านมีผู้ใหญ่บ้านมาแล้วประมาณ 2 - 3 คนต่อหมู่บ้าน จำนวนครัวเรือนในชุมชน และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีครัวเรือนประมาณ 500 หลังคาเรือน มีประเพณีที่สำคัญอย่างเช่น เมื่อก่อนมี

ประเพณีไทยทรงดำที่สืบทอดกันมาตั้งยาวนาน มีกลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้านเกี่ยวกับการทำอาหาร มีกลุ่มแม่บ้านที่เข้าร่วมกลุ่มประมาณ 20 กว่าคน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลทั่วไปตำบลดอนพุทรา ตำบลดอนพุทรา มีพื้นที่ 9,375 ไร่ 15 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมหมู่บ้าน 10 หมู่บ้านได้แก่ หมู่ที่ 1, 6, 8, 10 ใช้ชื่อหมู่บ้าน " บ้านหัวถนน " หมู่ที่ 2, 3 " ดอนพุทรา " หมู่ที่ 4 "หมู่บ้านปากหว้า " หมู่ที่ 5 "หมู่บ้านหนองบอน" หมู่ที่ 7 "หมู่บ้านหนองควายเฒ่า" หมู่ที่ 9 "หมู่บ้านหนองปรง"

ลักษณะที่ตั้ง

ตำบลดอนพุทรา ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอ ระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตรและอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปทางทิศตะวันตก ระยะทางประมาณ 58 กิโลเมตร

พื้นที่และการใช้ประโยชน์

พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ดินสลับกับที่ราบลุ่ม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรมรองลงมา คือทำนา, ทำไร่, ทำสวน, เลี้ยงสัตว์

การถือครองและกรรมสิทธิ์ในที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตนเอง ทรัยกรที่สำคัญ คือแหล่งน้ำและที่ดินสำหรับทำการเกษตร

ประชากร

- จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,134 ครัวเรือน
- มีประชากรทั้งสิ้น ประมาณ 5,113 คน
- มีหนาแน่นเฉลี่ย 4.5 คน / ตารางกิโลเมตร
- เพศชาย 2,539 คน เพศหญิง 2,594 คน

ด้านเศรษฐกิจ

- รายได้ / ประชากร รายได้เฉลี่ยของประชากร 25,000 บาท / คน / ปี
- เกษตรกรรม 623 ครัวเรือน
- สถานที่บริการน้ำมัน 14 แห่ง
- ร้านค้าทั่วไป 42 แห่ง
- โรงงานอุตสาหกรรม 5 แห่ง
- จำนวนคนงาน 1,000 คน

ด้านสังคม

- ชุมชน 10 ชุมชน
- จำนวนบ้าน 1,134 ครัวเรือน
- จำนวนประชากรในชุมชน 5,113 คน

ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ

- ประเพณีอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นไทยทรงดำ (ลาวโซ่)
- ประเพณีสงกรานต์รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ
- ประเพณีแห่ธง

อาชีพ

- อาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจ ได้แก่ การทำนา ปลูก ผัก เป็นต้น
- อาชีพรอง คือ ค้าขาย ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ โรงงาน เย็บผ้าเหลือง

ประชากรส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาและฐานะปานกลางสามารถส่งบุตรหลานศึกษาต่อในระดับมัธยม อาชีวศึกษา และอุดมศึกษาได้

กีฬา นันทนาการ/ พักผ่อน

- สนามกีฬาเอนกประสงค์ จำนวน 2 แห่ง

ด้านสาธารณสุข

- สถานีอนามัยประจำตำบล จำนวน 1 แห่ง ตั้งอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 10

ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- สถานีตำรวจชุมชน จำนวน 1 แห่ง
- ลูกเสือชาวบ้าน จำนวน 1 รุ่น จำนวนสมาชิก 50 คน
- กลุ่มสตรีแม่บ้าน จำนวน 1 รุ่น จำนวนสมาชิก 120 คน
- กลุ่มเยาวชน จำนวน 1 รุ่น จำนวนสมาชิก 150 คน

การจัดตั้งกลุ่ม กองทุน จำนวนคนเข้าร่วม มีกองทุนฌาปนกิจ กองทุนกลุ่มสตรี กองทุนเงินร้าน คนที่เข้าร่วมก็เป็นคนที่ในหมู่บ้าน

จุดเด่นของชุมชน และสิ่งดีๆ ของชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความสามัคคีกันในชุมชน

จำนวนร้านค้าที่ขายเหล้าและบุหรี่ในชุมชน มีร้านค้าที่ขายเหล้าและบุหรี่อยู่ประมาณ 6 ร้านชาวบ้านมีความวิตกกังวลบ้าง เพราะบางครั้งเด็กดื่มกินกันเกินขนาดทำให้เกิดการฮึกเหิมขึ้นมันสามารถทำให้เกิดความรุนแรงได้ในหลายรูปแบบ

การดื่มเหล้าและเล่นการพนันของเด็กในชุมชน การพนันก็มีในรูปแบบการจับฉลากได้ของรางวัล ส่วนการพนันในรูปแบบอื่นไม่เคยเห็นเด็กในชุมชนเล่น การวิตกกังวลก็มีบ้างกลัวเด็กจะแอบไปเล่นการพนันในรูปแบบอื่น เด็กในชุมชนส่วนใหญ่จะอยู่กับครอบครัวส่วนมีไม่ถึง 5 - 7 คนที่อยู่กับตายาย

5.4.3. วิธีการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กระบวนการดำเนินการวิจัยและปฏิบัติการในพื้นที่ สองแห่ง มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานกับผู้นำชุมชน

นักวิจัยหลักประจำภาค ได้เข้าพบกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือผู้แทน และผู้นำชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่ในตำบลเป้าหมาย เพื่อชี้แจงที่มา วัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงาน ทั้งสองพื้นที่ มีลักษณะเด่นที่เลือกเป็นพื้นที่ดำเนินงานวิจัย คือองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชนมีความสนใจในงานพัฒนาสังคม และเห็นความสำคัญของเด็กและเยาวชนในฐานะที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน จึงยินดีเข้าร่วมโครงการ จึงได้ร่วมกันแลกเปลี่ยน เพื่อหาอาสาสมัครเข้าร่วมรับผิดชอบโครงการ

ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมนักวิจัยชุมชน

หัวหน้าโครงการวิจัยและ นักวิจัยหลักประจำภาค ได้เชิญ ตัวแทนชุมชนที่ยินดีร่วมดำเนินการโครงการ เข้ารับการอบรมนักวิจัยร่วมจากชุมชน เพื่อเตรียมนักวิจัยในท้องถิ่นให้มีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ในท้องถิ่น บทบาทของผู้ทำหน้าที่เป็นนักวิจัยท้องถิ่น เป้าหมายของโครงการ ระยะเวลาดำเนินการ มุมมองของผู้นำชุมชนต่อโครงการ และความคาดหวังของโครงการต่อบทบาทของนักวิจัยชุมชน การประชุมสร้างความเข้าใจในโครงการมีขึ้น 2 ครั้ง จากนั้นจึงทำการอบรมเกี่ยวกับโครงการ และการให้ข้อมูลเรื่องความรุนแรง โดยชี้ให้เห็นบทบาทของการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ว่า จะเป็นกระบวนการที่ ทำให้ชุมชนวิเคราะห์สาเหตุที่มาของปัญหาได้เอง ทำให้ชุมชนมีความรู้ใหม่ ๆ และวิธีการในการแก้ไขปัญหา ทำให้ชุมชนได้หันกลับมารวมพลังชุมชนเพื่อต่อสู้กับปัญหาความรุนแรง และปัญหาสังคมในชุมชนรูปแบบอื่น และทำให้ภาคีทั้งจากท้องถิ่น ภาคีรัฐ และภาคีศาสนาวัฒนธรรมได้บูรณาการการทำงานในพื้นที่ปฏิบัติการ

ขั้นตอนที่ 3 ประชุมหารือทีมนักวิจัยชุมชนเพื่อการวางแผนงาน และร่วมออกแบบประเด็นการเก็บข้อมูล จำนวน 3 ครั้ง ทีมนักวิจัยชุมชน ประกอบด้วย ผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน แม่บ้าน และตัวแทนเยาวชน ทั้งนี้ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นที่ปรึกษาและให้การสนับสนุนตลอดการดำเนินงาน

ตัวอย่างการประชุมผู้นำชุมชนเทศบาลและตำบลและภาคีที่เกี่ยวข้อง ภายใต้โครงการเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนวันที่ 30 มีนาคม 2553 เวลา 9.00 น. - 15.00 น. ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ วัดกลาง ผู้เข้าร่วมประชุม มีทั้งหมด 21 คน ประกอบด้วยผู้ ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รองประธานสภาเทศบาลบางปะกง ปลัดเทศบาลบางปะกง เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมจังหวัด เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ตำรวจชุมชน จำนวนรวม 25 คน

กระบวนการประชุมหารือกับชาวบ้าน มีดังนี้

1. แนะนำความเป็นมาของโครงการ และวัตถุประสงค์ กล่าวนำเรื่อง สถานการณ์วัยรุ่นในจังหวัดระยอง ชลบุรี ฉะเชิงเทรา

2. หัวหน้าโครงการกล่าวนำในเรื่องปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนของเจ้าหน้าที่ในชุมชน

3. ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความเห็นปัญหาความรุนแรงชุมชนในพื้นที่

ผู้แทนของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแสดงความเห็นว่า ปัญหาความรุนแรงฯ ค่อนข้างเป็นปัญหาที่ซับซ้อน ความรุนแรงค่อยๆ มีแนวโน้มที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาเหล่านี้ถ้าทุกคนร่วมมือกันแก้ไขก็จะสามารถบรรเทาลดลงไปได้ ในส่วนที่พัฒนาสังคมจังหวัดลงไปดูในเรื่องนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการทำร้ายร่างกายกันของเด็ก คดีทางเพศซึ่งพบในจังหวัดฉะเชิงเทรา นอกจากนี้ยังมีเรื่องของการทะเลาะวิวาท และซิ่งรถ การทำงานของ พมจ.ตำบลบางปะกงก็จะประสานกับทางจังหวัดเพื่อทำงานในภาพรวม ในจังหวัดมีคณะกรรมการคุ้มครองเด็กของจังหวัดซึ่งจะดูแลในเรื่องเด็กถูกทำร้าย เด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยง หยิบยกประเด็นปัญหาออกมาพูดคุยและแก้ไขปัญหา

ปลัดเทศบาล แสดงความเห็นว่า ที่ผ่านมายังไม่มีโครงการใดแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนได้ แต่อย่างไรก็ตามโครงการฯ นี้ได้เข้ามาจัดทำเรื่องความรุนแรงฯ โดยเอาพื้นที่ของเทศบาลบางปะกงนำร่อง ทางคนในพื้นที่เองเชื่อมั่นมีความพร้อม แต่ก็ต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อให้ปัญหาผ่านพ้นได้ในที่สุด

ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้มีการแบ่งกลุ่ม เพื่อร่วมแสดงความเห็นเกี่ยวกับปัญหาและมุ่งหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการ กำหนดกิจกรรมและกำหนดผู้รับผิดชอบดำเนินงาน

กลุ่มเป้าหมาย ที่ผู้นำชุมชนคิดว่าเป็นปัญหาที่ควรดำเนินการคือ เด็กที่มีครอบครัวยากจนและเด็กที่มีครอบครัวแตกแยก

โครงการที่ประชุมเสนอว่าจะดำเนินการเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนคือ

โครงการชุมชนสร้างโอกาส โครงการค้นหาครอบครัวเด็กเสี่ยง ซึ่งที่ประชุมเห็นว่า ควรมีการค้นหาครอบครัวที่มีเด็กเสี่ยง เพื่อกำหนดวิธีการทำงานกับกลุ่มดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนั้นยัง มีการเสนอเรื่องกิจกรรม เช่น อบรมพ่อแม่ การหาอาชีพเสริม อบรมเรื่องคอมพิวเตอร์และการเปิดโอกาส กระตุ้นให้เด็กเหล่านี้มีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมในทางสร้างสรรค์

อีกชุมชนที่ตำบลดอนพุทราศรี เป็นการหารือแบบประชุมกลุ่มจำนวน 6 คน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้านที่สนใจร่วมโครงการ ผู้แทนเด็กและเยาวชน ประธานกลุ่มชมรมผู้สูงอายุตำบล ได้ร่วมวิเคราะห์ปัญหาเบื้องต้นร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 กำหนดรูปแบบการดำเนินงานโดยละเอียด โดยจะร่วมกันกำหนดรูปแบบการวิจัยเพื่อค้นหาปัญหาโดยละเอียด เช่นการพิจารณารายละเอียดปัญหาทั่วไปที่ชุมชนได้เลือกขึ้นมา การจำแนกออกเป็นปัญหาย่อย ๆเพื่อที่จะสามารถทำการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาได้ทีละส่วน กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการเครื่องมือที่จะใช้ รูปแบบคำถาม วิธีการถาม กลุ่มและขนาดของตัวอย่าง การดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรมอย่างละเอียด จากนั้นลงมือเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้เยาวชนแกนนำจำนวน 2 คนเป็นหัวหน้าทีมในการไปเก็บร่วมกับเพื่อนๆ อีกชุมชนหนึ่ง เป็นบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการเก็บข้อมูล วิธีการศึกษา ใช้แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้นำ เพื่อทราบเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา มุมมอง โอกาสการพัฒนา ทั้งนี้นักวิจัยหลักได้เข้าไปให้คำแนะนำ ในกระบวนการเก็บข้อมูลระหว่างดำเนินการด้วย

ขั้นตอนที่ 5 คืนข้อมูลให้กับชุมชน กลุ่มนักวิจัยท้องถิ่นจะร่วมกันประมวลผลและสรุปข้อมูลให้ข้อสังเกตหรือข้อวิจารณ์สิ่งที่พบ วิเคราะห์ว่าเหตุใดจึงได้ข้อมูลเช่นนั้น เขียนสรุปสิ่งที่พบออกอย่างกว้าง พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะประกอบ จากนั้นร่วมหารือข้อค้นพบกับชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเสนอคืนต่อชุมชน โดยการจัดเวทีประชุมชาวบ้าน ที่ตำบลดอนพุทรา ดำเนินกิจกรรมนี้ โดยมีประชาชนและเยาวชนเข้าร่วมประมาณ 50 ราย

ขั้นตอนที่ 6 วางแผนชุมชนและนำแผนไปปฏิบัติ โดยการออกแบบกิจกรรม การกำหนดผู้รับผิดชอบ ช่วงเวลา และ กรอบแนวทางปฏิบัติร่วมกัน โดยกิจกรรมทุกประการจะมีคณะทำงานรับผิดชอบ มีการนำแผนไปปฏิบัติ โดยการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ตลอดจนองค์การประชาชนต่าง ๆ ในชุมชนมาร่วมปฏิบัติตามแผนที่จัดวางขึ้นจากพื้นฐานข้อมูลที่เป็นผลมาจากการศึกษาร่วมกัน โครงการที่ได้มีการร่วมหารือกัน คือ โครงการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเชื่อมร้อยสายใยระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ การทำกิจกรรมกีฬาเชื่อมสัมพันธ์ การรับฟังเสียงเด็กในการพัฒนาเด็กและเยาวชน การรณรงค์สร้างความเข้าใจปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในชุมชน เป็นต้น โดยจัดให้มีกิจกรรมขึ้น ผู้เข้าร่วมในกิจกรรมจำนวน 60 คน

ขั้นตอนที่ 7 ติดตามกำกับและประเมินผลในชุมชน โดยกลุ่มนักวิจัยร่วมกับชุมชน โดยได้มีการสรุปผลโดยการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสอบถามแนวทางในการดำเนินการในอนาคต

โดยรูปแบบปฏิบัติการในพื้นที่ ได้แก่ การร่วมวิเคราะห์ปัญหา การออกแบบการเก็บข้อมูล การกำหนดผู้ที่จะเก็บข้อมูล และการร่วมนำผลข้อมูลมาพิจารณาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง การร่วมออกแบบในการจัดกิจกรรมการรณรงค์ การจัดกิจกรรมกับครอบครัว ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีส่วนกระตุ้นในการแก้ไขปัญหา

5.4.4. ผลการดำเนินโครงการวิจัยและปฏิบัติการ

5.4.4.1 สถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่

สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่บางปะกง ได้มีการสรุปประมวลจากผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านกระบวนการ AIC ดังนี้

- เด็กและเยาวชนเป็นทั้งผู้กระทำ ถูกกระทำ และทั้งถูกกระทำและเป็นผู้กระทำ
- เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดแม้จะมีไม่มากเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น แต่ก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น
- ความรุนแรงจะเพิ่มขึ้นถ้ามีความเป็นเมืองมากขึ้น
- ยาเสพติดเป็นปัจจัยสาเหตุหนึ่งของปัญหาที่สำคัญ
- ถ้าเด็กและเยาวชนออกจากสถานศึกษามีแนวโน้มจะเป็นผู้กระทำผิดทันที
- เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในจังหวัดมีนับร้อยไม่นับรวมเด็กและเยาวชนนอกจังหวัดกว่า 100 คน

- ความผิดที่พบมากในพฤติกรรมการกระทำผิดของเด็กแลเยาวชนคือฐานลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย และยาเสพติด

- ลักษณะการทำงานลำบากขึ้น เพราะพ่อแม่ตามใจ คิดว่าลูกต้องไม่ลำบาก หาเงินให้เรียนสูงๆ

- ลักษณะการทำผิด จะทำกระทำผิดเป็นกลุ่ม ใช้ความรุนแรงมากขึ้น ไม่กลัวผิด ไม่กลัวเจ้าหน้าที่

- พบปัญหาลักเล็กขโมยน้อย

- พลปัญหาเด็กกับเรื่องยาเสพติด

- เด็กและเยาวชนถูกใช้เป็นเครื่องมือในการขนส่งซื้อขายยาเสพติด เพราะโทษเบา

- ขาดกลไกการประสานระหว่างชุมชน และโรงเรียน

สำหรับในพื้นที่ ตำบลดอนพุทรา จากการประชุมร่วมกัน ชุมชนมองเห็นปัญหาว่า ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนเป็นอาการแสดงการป่วยไข้ทางสังคม ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และปัญหาสังคมในตำบลเกิดจากการ ขาดระบบ รูปแบบการจัดการที่ดี โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความรุนแรงคือ

5.4.4.2 ความหมายของเด็กในมุมมองผู้ใหญ่

จากการศึกษาในพื้นที่พบว่า มุมมองผู้ใหญ่และผู้ที่เกี่ยวข้องมองคุณค่าและความสำคัญของเด็กดังต่อไปนี้

- เด็กเป็นอนาคต เป็นกำลังสำคัญของครอบครัว หมู่บ้านและ สังคม เช่นข้อความที่ว่า

"เด็กคือบุคลที่จะเป็นอนาคตของหมู่บ้าน ที่จะช่วยในเรื่องสืบสานประเพณีวัฒนธรรมที่พวกคนรุ่นก่อนๆ ได้สืบทดกันมา และเป็นวัยที่กำลังติดเพื่อน และตอนการที่จะเป็นจุดเด่นของสังคม"

เด็กเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยในเรื่องพัฒนาหมู่บ้านเพราะเด็กมีความคิดที่แปลกใหม่ไม่เหมือนกับคนในยุคก่อนๆ เด็กมีพัฒนาการเร็วกว่าเดิม เป็นวัยที่เป็นอนาคตของสังคมและชุมชน"

"เด็กสามารถช่วยเสนอแนะแนวความคิดใหม่ๆเพราะว่าเด็กมีความคิดที่ดีและกล้าแสดงออกมากกว่าผู้ใหญ่"

- เด็กเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ ข้อความนี้บอกความหมายของการเข้าใจพัฒนาการด้านร่างกายและสังคมของเด็กวัยนี้ ซึ่งสังคมจำเป็นต้องเข้าใจและดูแลด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

"เด็กเป็นคนที่คึกคะนองชอบตามเพื่อน ชอบทำตัวเองให้เด่นเป็นที่สนใจของบุคลอื่น ต้องการอะไรที่แปลกใหม่ทำอะไรไม่ใช้ความคิด ใช้อารมณ์อยู่เหนือเหตุผล"

"วัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะเอาแต่ความคิดตัวเองเป็นหลัก ไม่ค่อยเชื่อฟังพ่อกับแม่ เอาเวลาส่วนใหญ่ไปอยู่กับเพื่อนซะมากกว่า"

"เป็นวัยที่ติดเพื่อนมากใครให้ช่วยไปไหนทำอะไรไปหมด คงเป็นเพราะกลัวเข้ากลุ่มไม่ได้ และเป็นวัยที่อารมณ์รุนแรง ไม่ค่อยยอมใคร"

"วัยรุ่นจะไม่ค่อยให้ความสำคัญกับชุมชนสักเท่าไรส่วนใหญ่เขาจะจับกลุ่มของพวกเขาเอง"

5.4.3 พฤติกรรมของเด็กในชุมชนในมุมมองของผู้ใหญ่

ในกิจกรรมประจำวัน เด็กที่เรียนหนังสือวันจันทร์-วันศุกร์ จะไปเรียน ช่วงเย็นๆบางคนก็เล่นกีฬา ส่วนคนที่ไม่ได้เล่นกีฬาก็จะไปจับกลุ่มคุยกันบ้าง นั่งดูคนที่เล่นกีฬาเล่นกีฬาบ้าง ส่วนวันเสาร์-อาทิตย์ ในช่วงเช้าถึงตอนเย็นบ้างคนจะอยู่ในบ้าน จับกลุ่มทำกิจกรรมกับเพื่อน บางคนก็ออกมานั่งคุยกันตามร้านขายของในชุมชน ส่วนพวกที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ส่วนใหญ่จะไปทำงานกัน ในช่วงเย็นก็จะมาจับกลุ่มเล่นกีฬาบ้างนั่งคุยกันบ้าง ส่วนคนที่ไม่ได้ทำงานจะนอนอยู่บ้านกันตอนเย็นๆถึงจะออกมานั่งคุยกัน

สำหรับพฤติกรรมเสี่ยงของเด็ก ผู้ใหญ่ในชุมชนสะท้อนออกมาว่า เด็ก จะติดเล่นเกมส์ คุยโทรศัพท์ เล่น Internet อยู่ร้านคอมพิวเตอร์ กินเหล้า เด็กที่มีปัญหาเหล่านี้ มักเกิดมาจากครอบครัวขาดความอบอุ่น ขาดการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว บางกลุ่มจะขับรถแข่ง ส่งเสียงดัง มีการรวมเป็นกลุ่มซ้ำ บางชุมชนมีปัญหายาเสพติด เด็กและเยาวชนก็อาจได้รับผลกระทบเป็นผู้ขาย หรือ ผู้เสพ เด็กอาจก่อการทะเลาะวิวาท ที่คิดว่าเป็นปัญหา เพราะเกิดจากอารมณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้

5.4.4 เด็กและเยาวชนที่ชุมชนคาดหวัง

จากการศึกษาพบว่าเด็กและเยาวชนที่ชุมชนทั้งสองชุมชนคาดหวัง พอประมวลได้ดังนี้คือ

- เป็นเด็กที่เรียน ช่วยเหลือครอบครัวและไม่สร้างความเดือดร้อน ดังคำกล่าวต่อไปนี้

"เป็นเด็กที่ดีไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใคร ช่วยเหลือชุมชน และพัฒนาชุมชน สิ่งที่กังวลกลัวเด็กจะติดเพื่อน พากันไปในทางที่ไม่ดี จะทำให้เด็กไม่มีอนาคต"

"อยากจะให้เด็กในชุมชนเรียนหนังสือและอยากให้ทำงาน อยากให้ช่วยเหลือครอบครัวให้มากขึ้นกว่าที่ควร"

"เป็นเด็กที่ดีและขยันคอยช่วยเหลือครอบครัว สังคมและชุมชนไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใคร"

"เป็นคนดีตั้งใจเรียนหนังสือมีการศึกษาสูงๆ และคอยช่วยเหลือครอบครัว"

"เป็นเด็กที่มีความรู้ความฉลาดเพื่อที่จะมาพัฒนาหมู่บ้านของเรา เด็กที่ดีไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชนและครอบครัว"

5.4.5 ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และผลกระทบ

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยจากสภาพแวดล้อม สิ่งเร้า และ การขาดทักษะการจัดการ ความยั้งคิด ดังรายละเอียดที่ได้จากการเก็บข้อมูลดังนี้

"เกิดจากสิ่งต่างๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ การเล่นเกมส์ เรื่องผู้หญิง การที่ชอบตามเพื่อน การไม่ค่อยยอมใคร"

"การขาดสติยั้งคิด ไม่ยอมกัน นอกจากความคิดของคนในกลุ่ม"

"ส่วนมากเป็นการก่อกวนจากหมู่บ้านอื่นมากกว่า หรือการที่ไม่พอใจจากการกระทำของคนอีกฝ่ายหนึ่ง การที่โดนยุแหย่จากคนอีกกลุ่ม เป็นต้น"

ประสบการณ์ในการพบเห็นความรุนแรงทั้งในชุมชนและนอกชุมชน โดยส่วนใหญ่ทั้งผู้ใหญ่และเด็ก สะท้อนความเห็นออกมาคล้ายกันว่า พบเห็นปัญหาการใช้ความรุนแรงในชุมชนเช่น มีการใช้อาวุธปืนยิงกันในชุมชนและการยกพวกตีกันระหว่างหมู่บ้านทำให้เกิดการบาดเจ็บและการสูญเสียชื่อเสียงภายในชุมชน การทะเลาะวิวาท มีการพบเห็นมากที่สุดในชุมชน การใช้สิ่งของขว้างปาใส่กันใช้อาวุธทำร้ายร่างกายกัน เช่น ไม้ ก้อนหิน เป็นต้น

จากการสำรวจโดยให้ตัวแทนเด็กและเยาวชนเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับประสบการณ์การเห็นเหตุการณ์ความรุนแรง จากเด็กและเยาวชน จำนวน 100 คนในชุมชน พบว่า เด็กและเยาวชนที่ระบุว่า

- เห็นเด็กและวัยรุ่นตี ต่อย ตบระหว่างบุคคล (ตัวต่อตัว) ในชุมชน มีร้อยละ 58
- เห็นเด็กและวัยรุ่นตี ต่อย ตบ ตัวต่อตัวในโรงเรียน/รอบๆโรงเรียน ร้อยละ 78
- เห็นกลุ่มเด็กและวัยรุ่นทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกันในชุมชน ร้อยละ 42
- เห็นกลุ่มเด็กและวัยรุ่นทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกันระหว่างสถานศึกษา ร้อยละ 50
- เห็นการรีดไถสิ่งของ/เงินจากเพื่อนนักเรียน ร้อยละ 41
- ตบ ตี ต่อยคนอื่น ร้อยละ 15
- เข้าร่วมในการทะเลาะวิวาท ร้อยละ 10

ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า ความรุนแรงที่ผู้ใหญ่ยอมรับไม่ได้ จากการศึกษา พบว่า ชุมชนมองปัญหาความรุนแรงที่เห็นผลกระทบชัดเจน เช่นการบาดเจ็บ การกระทำ หรือเห็นผลกระทบจากการกระทำ ดังคำกล่าวที่ว่า

“ความรุนแรงที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บ ที่ทำให้เสียทรัพย์สินเงินทอง การที่ใช้อาวุธ และการที่ใช้ถ้อยคำหยาบคายใส่กัน มันทำให้เกิดเห็นการความรุนแรงต่างๆ ตามมา ความรุนแรงส่วนมากจะเกิดจากครอบครัวที่แตกแยกกันและประเด็นต่อมาเกิดจากเพื่อนที่เลือกคบเพื่อนที่ไม่ดี เป็นการยกพวกรุมกันทำร้ายร่างกายกัน จนให้เกิดความเสียหาย"

"การทะเลาะวิวาทกัน เพราะทำให้คนอื่นมองชุมชนไปในทางที่เสีย ทำให้มองชุมคนไม่ดี"

อย่างไรก็ตามพบจำนวนน้อย ที่ระบุว่า ความรุนแรงทุกประเภทเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ครอบครัวเดือดร้อน และการที่เด็กและเยาวชน เจ็บตัว ดังคำกล่าวที่ว่า

"ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของชุมชนทำให้พอมีงานประจำปีหรือประเพณี ทำให้คนหมู่บ้านอื่นไม่กล้ามาเที่ยวงานในชุมชนของเรา"

"ทำให้ครบครัวเดือดร้อนในด้านเงินทองที่จะทำให้เสียค่าใช้จ่ายมากกว่าเดิม"

"เจ็บตัว เสียเงิน ทำให้ขึ้นโรงพักทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงทั้งชุมชนและคนในครอบครัว ทำให้คนอื่นมองเด็กเป็นตัวสร้างปัญหาและคนจะมองเด็กในแง่ร้าย"

5.4.6 ความเห็นของชุมชนต่อการจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงเด็กและเยาวชน

จากการศึกษาพบข้อเสนอแนวทางการจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ดังนี้

"อยากให้ชุมชนหากิจกรรมทำร่วมกันบ่อยๆ หรือกิจกรรมที่สร้างความสามัคคี"

"การให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมในงานที่จะเกิดขึ้น"

"ให้ เด็กและเยาวชน มานั่งคุยกันกับปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วมาปรึกษาวิธีแก้ปัญหากันอีกที่ว่าจะทำยังไง"

"อยากให้ชุมชนทำกิจกรรมต่างที่เป็นการพัฒนาเด็กและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อาทิ เช่น จัดการแข่งขันกีฬา สรรหาอาชีพให้กับเยาวชนได้มีการทำงานที่ดีในเวลาว่าง"

"รณรงค์เชิญชวนให้คนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของเด็กและเยาวชน ร่วมจัดโครงการที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพอันจะส่งผลดีต่อเด็กและเยาวชนในชุมชน"

"ให้ผู้ปกครองให้ความรักและเอาใจใส่บุตรหลานของตนด้วยความใกล้ชิด และเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงวัยของเด็ก มันจะให้เด็กมีความรู้สึกที่ดี ไม่ประพฤติตนในทางที่เสื่อมเสีย ควรจัดกิจกรรมหลายๆประเภทเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กกลุ่มใหญ่สามารถเข้าร่วมได้ เช่น การจัดแข่งขันกีฬา จัดการแสดงโชว์ดนตรีหรือการแสดงความสามารถด้านต่างๆเช่น ศิลปวัฒนธรรมเป็นต้น

5.5 รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ภาคกลาง

พื้นที่ภาคกลาง ทั้งสองพื้นที่ มุ่งดำเนินการโดยใช้ฐานตำบล เป็นหน่วยของการดำเนินโครงการ จากการประเมินการดำเนินของชุมชนก่อนการลงปฏิบัติการ พบว่า แม้ผู้นำชุมชนจะให้ความสนใจ และพร้อมที่จะดำเนินโครงการ แต่ด้วยวิถีชีวิตของชุมชนภาคกลางที่คนต้องทำงาน และใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพ ทำให้การทำงานกับผู้นำชุมชน เกิดขึ้นได้ยาก จึงได้ดำเนินการในลักษณะเป็นคณะผู้นำชุมชนระดับตำบล เพื่อช่วยหนุนเสริมกันและกันในการดำเนินโครงการ ทั้งนี้ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลในภาคกลาง ผู้บริหารเป็นคนที่กระตือรือร้น มีความรู้เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนา รวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล มีการกำหนดแผนชุมชน และสนับสนุนชุมชนในการพัฒนา คณะวิจัย จึงได้ดำเนินการโดย มุ่งทำความเข้าใจกับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนระดับตำบล เป็นเบื้องต้นก่อนจากนั้น จึงให้ผู้นำชุมชน ค้นหาเด็กและเยาวชนเข้ามาร่วมเป็นแกนนำในการทำงานในระยะต่อไป

การทำความเข้าใจกับแกนนำ และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ดำเนินการโดย การระดมความเห็น เกี่ยวกับ ความสำคัญของเด็กและเยาวชน และปัญหาในพื้นที่ รูปแบบ และการตระหนักในปัญหา จากนั้น พูดคุยกันเรื่องเงื่อนไขปัจจัยที่ทำให้ให้เด็กและเยาวชนก่อความรุนแรง จากการศึกษา พบว่า ผู้นำชุมชน มองปัญหาเด็กและเยาวชน เกี่ยวกับความรุนแรงว่าเกิดมาจากเงื่อนไขทางสังคม เชิงโครงสร้าง เช่นรูปแบบความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไป การที่เด็กไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ ครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงกับเด็ก สื่อกระตุ้น เกมส์ รวมทั้งการที่เด็กใช้เวลาว่างอย่างไม่เป็นประโยชน์ แนวทางการแก้ไขปัญหาต้องเริ่มที่ ทำความเข้าใจกับครอบครัวที่มีความเสี่ยง ให้พ่อแม่เห็นความสำคัญ และเฝ้าระวังเด็กเพื่อให้เด็กตกอยู่ในสถานการณ์ที่จะก่อความรุนแรงได้ นอกจากนั้น ยังเสนอให้มีการฝึกอาชีพเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับซ่อมคอมพิวเตอร์ เนื่องจากเด็กจะสนใจเกี่ยวกับอิเลกโทรนิกส์ จะได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ อีกโครงการหนึ่งคือ การทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับโรงเรียน โดยพบว่าเด็กในระบบโรงเรียนก็มีความสัมพันธ์กับเด็กนอกระบบโรงเรียนด้วย ดังนั้น การเฝ้าระวังควรเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเห็นวิถีชีวิตของเด็กตลอด

อีกพื้นที่หนึ่งในเขตจังหวัดนครปฐม ชุมชนอยู่เข้าไปลึก ส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนเรียนหนังสือ ฐานเดิมของชุมชนมีวัฒนธรรมท้องถิ่นเชื่อมร้อยกันอยู่ แต่พบว่าปัจจบันได้เปลี่ยนไป อย่างไรก็ตามผู้นำชุมชน เห็นวัฒนธรรมท้องถิ่น ยังมีคุณค่าและเชื่อมสายใยความสัมพันธ์ระหว่างกัน จึงจัดให้มีประเพณีสืบสานทุกปี ในด้านเยาวชน พบว่า มีกิจกรรมตามความสนใจ คือ การเล่นกีฬา การขี่รถมอเตอร์ไซด์ โครงการที่ผู้นำชุมชนสนใจที่จะนำมาดำเนินการ คือ การให้เยาวชนทำกิจกรรมเชิงบวก

มากขึ้น โดยเน้นความสามัคคี การมีกิจกรรมร่วมกัน และให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น

ทั้งสองพื้นที่ในภาคกลาง ที่ให้ความสำคัญกับการให้กลไกระดับตำบล เห็นความสำคัญเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชน เพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรง พบว่าเงื่อนไขกลไกระดับตำบล ยังมองเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชน เป็นงานที่อยู่ในลำดับท้ายๆ โดยภารกิจหลักที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายมักเน้นไปในเรื่อง สงเคราะห์ การช่วยเหลือ มิติเกี่ยวกับการจัดโครงการเพื่อการพัฒนา พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลยังมีข้อจำกัดอยู่ ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการซื้ออุปกรณ์กีฬา ทั้งนี้ เมื่อได้ไปจัดกระบวนการแล้ว พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบล มีการริเริ่มโครงการพัฒนา หรือการจัดเงื่อนไขให้เด็กและเยาวชนมาร่วมออกแบบโครงการกับองค์การบริหารส่วนตำบลมากขึ้น

รูปแบบการจัดการทางสังคมที่ได้ดำเนินการในพื้นที่ภาคกลาง

1.การหาความรู้ การสร้างความเข้าใจร่วมกันในปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยเริ่มที่การตรวจสอบความคิด ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการมองภาพความคาดหวังต่อเด็กและเยาวชน ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในมุมมองของแต่ละฝ่าย ซึ่งพบว่ามีความจำเป็น เนื่องจากจะมีส่วนช่วยในการมองปัญหา การเห็นความสำคัญของการตระหนักในปัญหา และเป้าหมายทิศทางของการดำเนินการต่อไปในอนาคต กระบวนการที่ใช้ในพื้นที่ คือการประชุมกลุ่ม การใช้ AIC และ mind map ในการมองปัญหา

จุดสำคัญของกระบวนการนี้ คือการรับฟังกันและกัน จากการมองของแต่ละฝ่าย เช่น เด็กกับผู้ใหญ่ คนในชุมชนกับภาคีสนับสนุนเป็นต้น สิ่งสำคัญอีกประการคือ การที่เด็กและเยาวชน มีส่วนร่วมสำคัญในการไปเก็บข้อมูล ซึ่งสัมภาษณ์เพื่อนๆ และสัมภาษณ์ผู้ใหญ่ด้วย นอกจากทำให้พวกเขามองปัญหาที่กว้างขวาง ยังได้ข้อมูลที่เป็นธรรมชาติ และเกิดความเข้าใจกันและกันในระหว่ากระบวนการดำเนินการได้ทันที

2. การเปิดพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนเข้ามาร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชน และรู้จักทำงานกับผู้ใหญ่

ในพื้นที่ดอนพุทรากระบวนการทำงานตลอดโครงการ มีเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน พบว่า ทำให้คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจ และเข้ามาร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี เพราะเด็กและเยาวชน มีฐานะเป็นลูกหลานของชุมชน การที่พวกเขาได้แสดงออก จะทำให้ชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนินการได้อย่างดี

ในส่วนของเด็กและเยาวชน เมื่อได้ร่วมประชุม นำเสนอ และแสดงความเห็น พบว่า แรกๆ ในการทำงานอาจมีความประหม่า แต่ในช่วงต่อไป เมื่อคณะทำงานให้กำลังใจและให้โอกาสในการแสดงความเห็นและทำกิจกรรม พบการแสดงบทบาทของเด็กและเยาวชนที่คนในชุมชนก็มีความภาคภูมิใจ และเยาวชนก็มีความมั่นใจมากขึ้นในการแสดงออกต่อหน้าผู้ใหญ่

3. โครงการการรณรงค์การสร้างความเข้าใจ และการแก้ไขปัญหาร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่คนในชุมชนได้ร่วมออกแบบ และร่วมกันทำกิจกรรม การดำเนินงาน มีการแบ่งกลุ่มการทำงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ การเตรียมพื้นที่ อุปกรณ์ ดังมีรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างโครงการชุมชนรวมในห่างไกลความรุนแรง

เวลา 8.30 น. ลงทะเบียนและติดป้ายชื่อโดยกลุ่มเยาวชน

เวลา 8.45 น. พิธีกรกล่าวทักทายผู้เข้าร่วมประชุมและชี้แจงกำหนดการและแนวทางการประชุม

เวลา 9.00 น. - จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยและนำกราบพระพร้อมกันโดยผู้ใหญ่บ้าน
- กล่าวต้อนรับ แนะนำแกนนำชุมชนและให้โอวาทโดยผู้ใหญ่บ้าน
- แนะนำกลุ่มเยาวชนและแกนนำโดยประธานกลุ่มเยาวชน

เวลา 9.20 น. - แนะนำความเป็นมาของโครงการ

เวลา 9.30 น. พิธีกรชี้แจงกิจกรรมและใบงาน แบ่งกลุ่ม 4 กลุ่มเพื่อเข้าฐาน 4 ฐาน เข้าพร้อมกันและหมุนเวียนโดยใช้เวลาฐานละ 15 นาทีให้เยาวชนแต่ละคนจดบันทึกประเด็นสำคัญ

เวลา 9.40 น. กิจกรรมสันทนาการ/ละลายพฤติกรรม

เวลา 10.00 น. เข้าฐาน จัดเยาวชนที่ทำหน้าที่ดูแลประจำกลุ่มด้วย
ฐานที่ 1 การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม วิทยากรคือ พระสงฆ์
ฐานที่ 2 เด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ของพ่อแม่และชุมชน
ฐานที่ 3 ความหมายและรูปแบบความรุนแรง สาเหตุความรุนแรงและแนวทางแก้ไขและป้องกันปัญหาความรุนแรง วิทยากรคือ สถานีอนามัย อบต.
ฐานที่ 4 แนวทางแก้ไขและป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

เวลา 11.00 น. ประชุมความคิดกลุ่มและเตรียมนำเสนอผลการประชุมกลุ่มในหัวข้อ
1. สาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรง
2. ผลกระทบของความรุนแรงต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน

3. การแก้ไขและป้องกันความรุนแรงในบ้าน

4. คำคมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและป้องกันความรุนแรง

เวลา 12.00 น. พักรับประทานอาหาร

เวลา 13.00 น. นำเสนองานกลุ่ม

เวลา 14.00 น. - ตั้งกลุ่มพี่ดูแลและสอนน้อง

- ตั้งเกณฑ์และค้นหาเด็กและเยาวชนดีมีคุณธรรมและจริยธรรม

เวลา 14.45 น. สรุปและชี้แจงกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป

เวลา 15.30 น. ปิดโครงการ โดยผู้ใหญ่บ้าน และ อบต.

รายละเอียดการประชุม

1. รูปแบบ-วิธีการของโครงการ การให้ผู้เข้าร่วมโครงการคือเด็กและเยาวชนรับฟังการบรรยายจากการเข้าฐาน การร่วมกิจกรรมระดมความคิดกลุ่มสามัคคี มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสมาชิกในกลุ่มด้วยกัน และการนำเสนองานกลุ่ม

2. เอกสารที่ใช้ในกิจกรรม สมุด 1 เล่มต่อ1 คนและใบงานที่ใช้ในการเข้าฐาน ฐานที่ 1 การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ฐานที่ 2 เด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ของพ่อแม่และชุมชน ฐานที่ 3 ความหมายและรูปแบบความรุนแรง สาเหตุความรุนแรงและแนวทางแก้ไขและป้องกันปัญหาความรุนแรง ฐานที่ 4 แนวทางแก้ไขและป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยให้เขียนความรู้ที่ได้จากการเข้าฐานแต่ละฐานดังกล่าว

3. นอกจากนี้ในใบงานยังระบุชื่อกลุ่ม ความหมายของชื่อกลุ่ม หัวหน้ากลุ่ม รองหัวหน้ากลุ่ม เลขากลุ่ม ผู้ดูแลประจำกลุ่ม สรุปจากการระดมความคิดสมาชิกกลุ่ม ในเรื่องสาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรง ผลกระทบของความรุนแรงต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน การแก้ไขและป้องกันความรุนแรง และคำคมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและป้องกันความรุนแรง

4. การแบ่งกลุ่ม ให้ผู้เข้าร่วมโครงการแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีประมาณ 7 - 8 คน

5. การเข้าฐาน ให้กลุ่มที่1 เข้าฐานที่1, กลุ่มที่ 2 เข้าฐานที่ 2, กลุ่มที่3 เข้าฐานที่ 2 และกลุ่มที่ 4 เข้าฐานที่ 3 จากนั้นก็ให้ทุกกลุ่มเวียนเข้าฐานจนครบทุกฐาน

6. กิจกรรมสันทนาการ เป็นกิจกรรมที่นำสันทนาการโดยหมออนามัย กิจกรรมนี้จัดขึ้นเพื่อให้ความสนุกสนานก่อนผู้เข้าร่วมโครงการ (เด็กและเยาวชน) เข้าฐาน นอกจากนี้ยังเป็นการละลายพฤติกรรมด้วยเนื่องจากเด็กชอบจับกลุ่มคุยกัน และยังทำให้รู้จักกัน

7.กิจกรรมในช่วงเช้าก่อนเข้าฐาน เช่น พิธีเปิดโครงการ, การจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย, การกราบพระ, พระสงฆ์ให้ศีลและกล่าวให้โอวาทเปิดโครงการ, การแนะนำความเป็นมาของโครงการ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ผู้เข้าร่วมโครงการมีความเชื่อฟัง ตั้งใจ เอาใจใส่ในพิธีการเป็นอย่างดีและเป็นไปด้วยความพร้อมเพรียง ส่วนพิธีกรได้ทำการชี้แจงกิจกรรมและใบงาน แบ่งกลุ่ม 4 กลุ่มเพื่อเข้าฐาน 4 ฐาน อย่างชัดแจ้ง เป็นที่เข้าใจของผู้เข้าร่วมโครงการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เป็นอย่างดี

8. การเข้าฐาน 4 ฐาน โดยให้ผู้เข้าร่วมโครงการเขียนความรู้ที่ได้จากการเข้าฐานแต่ละฐานดังกล่าว

ฐานที่ 1 การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

ให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีส่วนร่วมให้ความคิดเห็นในเรื่องการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมว่ามีอะไรบ้างและเป็นอย่างไร ทำอย่างไรจึงจะให้การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมเกิดขึ้นในหมู่บ้านเรา

ฐานที่ 2 เด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ของพ่อแม่และชุมชน

ปลูกฝังจิตสำนึกและให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีส่วนร่วมให้ความคิดเห็นในเรื่องเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ของพ่อแม่และชุมชนว่ามีอะไรบ้างและเป็นอย่างไร ควรจะทำอะไรให้พ่อแม่ภูมิใจ เด็กดีที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับพ่อแม่ทำอย่างไร

ฐานที่ 3 ความหมายและรูปแบบความรุนแรง สาเหตุความรุนแรงและแนวทางแก้ไขและป้องกันปัญหาความรุนแรง วิทยากรคือ สถานีอนามัย อบต.

มีการให้ผู้เข้าร่วมโครงการในแต่ละกลุ่มนั่งเป็นวงกลมและร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ สาเหตุ ผลกระทบ วิธีแก้ปัญหาการเกิดความรุนแรง

ฐานที่ 4 แนวทางแก้ไขและป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนบ้าน

ให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีส่วนร่วมให้ความคิดเห็นในเรื่องแนวทางแก้ไขและป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ว่ามีอะไรบ้าง ให้คิดว่าแนวทางแก้ไขและป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนควรทำอย่างไรที่จะเป็นวิธีที่สามารถทำได้และตั้งใจที่จะทำให้ได้ในหมู่บ้านเรา

9.กิจกรรมระดมความคิดกลุ่มสามัคคีการนำเสนองานกลุ่มพร้อมคำคม รณรงค์ลดความรุนแรงของผู้เข้าร่วมโครงการทั้ง 4 กลุ่มในหัวข้อ ได้แก่ สาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรง ผลกระทบของความรุนแรงต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน การแก้ไขและป้องกันความรุนแรง และคำคมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและป้องกันความรุนแรง

<u>กลุ่มที่1</u>

สาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรง

1.ปัญหาการพนัน

2.ความคิดเห็นไม่ตรงกัน

3.เกิดจากยาเสพติด

ผลกระทบของความรุนแรงต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน

1.ทำให้ชุมชนเสื่อมโทรม

2.กลายเป็นคนที่ไม่น่าเชื่อถือ

การแก้ไขและป้องกันความรุนแรงและคำคมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและป้องกันความรุนแรง

1.จัดอบรมให้ความรู้และส่งเสริมคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน (อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง)

2.พ่อแม่ไม่ควรจะตามใจลูกมากเกินไป

<u>กลุ่มที่2</u>

สาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรง

1.ครอบครัวแตกแยก

2.ติดเพื่อนมากเกินไป เชื่อเพื่อนมากกว่าพ่อแม่

3.ความเห็นไม่ตรงกัน

4.ดื่มสุราจนไม่ได้สติ

สรุปเกิดจากตนเองไม่มีสติ

ผลกระทบของความรุนแรงต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน

1.มีเสียงทะเลาะวิวาท

2.มีแบบอย่างที่ไม่ดี

3.ครอบครัวอับอายชาวบ้าน

สรุป ผลกระทบต่างๆ มีวิธีแก้ไข ถ้าคนในชุมชนช่วยกัน

การแก้ไขและป้องกันความรุนแรง และคำคมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและป้องกันความรุนแรง

1.เมื่อเห็นแล้วไม่ควรเอาเยี่ยงอย่าง

2.ทุกคนควรร่วมมือกัน ไม่นิ่งเฉย

3.พ่อแม่เอาใจใส่ เตือนลูกหลาน

4. พูดความจริงต่อกัน

สรุป ถ้ามีความเข้าใจกัน ความรุนแรงไม่เกิด

<u>กลุ่มที่3</u>

สาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรง

1. สื่อต่างๆ
2. ไม่ได้ความดูแลจากพ่อแม่
3. อยากรู้อยากลองจากเรื่องต่างๆ
4. ผู้ใหญ่ทำแบบอย่างไม่ควรให้เด็กเห็น

ผลกระทบของความรุนแรงต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน

1. เสียทรัพย์ เสียเวลา เสียอนาคต เสียชื่อเสียง บาดเจ็บ
2. เสียใจ ครอบครัวแตกแยก ขาดความอบอุ่น
3. ชุมชนแตกตแยก ขาดการพัฒนา สังคมไม่สงบสุข

การแก้ไขและป้องกันความรุนแรง

ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ (เล่นกีฬา, พัฒนาวัด โรงเรียน ชุมชน)

1. จัดทำกิจกรรมอบรมจริยธรรม
2. จัดระเบียบทางสังคม
3. ช่วยจัดการมาตรการในหมู่บ้าน

<u>กลุ่มที่4</u>

สาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรง

1. เด็กที่เล่นการพนัน
2. ทะเลาะเบาะแว้งกับผู้ปกครอง
3. พฤติกรรมก้าวร้าว
4. ปัญหาการลักขโมย
5. พูดจาไม่เพราะ
6. การติดยาเสพติด
7. มีแฟนก่อนวัยอันควรจึงทำให้มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

8. โดดเรียน

9. ไม่ช่วยงานพ่อแม่

10. ท้องไม่มีพ่อ

ผลกระทบของความรุนแรงต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน

1. ชุมชนควรเอาใจใส่แก่เด็กและเยาวชน

2. ปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรมและจริยธรรม

การแก้ไขและป้องกันความรุนแรง และคำคมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและป้องกันความรุนแรง

- เมื่อเกิดปัญหาต่างๆ จะได้รู้จักแก้ปัญหา หรือนำความรู้ที่ได้ไปแนะนำให้กับเพื่อนฝูง คนรู้จัก และนำไปใช้กับตัวเอง

10. การมีส่วนร่วมของกระบวนการผู้เข้าร่วมโครงการ เด็กและเยาวชนมีการรับฟังการบรรยายการเข้าฐานทั้ง 4 ฐานอย่างตั้งใจไม่วอกแวก แต่ยังไม่ค่อยได้แสดงความคิดเห็นมากนักเนื่องจากเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านนี้ไม่ค่อยได้มีการเข้าร่วมกิจกรรม หรือร่วมโครงการมากนัก จึงทำให้การบันทึกความรู้ที่ได้รับจากการเข้าฐานทั้ง 4 ฐานลงในใบงานเป็นไปอย่างที่ว่าวิทยากรเป็นผู้บอกให้จดตามมากกว่าเด็กจะคิดเอง แต่ผู้เข้าร่วมโครงการ (เด็กและเยาวชน) มีส่วนร่วมในการระดมความคิด มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสมาชิกในกลุ่มด้วยกัน และการนำเสนองานกลุ่มในระดับดี

แกนนำ ผู้จัดโครงการ มีการรวมตัวกันของทุกฝ่าย เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ส.อบต. ผู้นำกลุ่มต่างๆ และแกนนำเยาวชนในการทำหน้าที่ประสานงาน ดำเนินงานโครงการได้เป็นอย่างดี และเป็นไปอย่างเรียบร้อย ราบรื่นด้วยดี

ตัวอย่าง โครงการวัฒนธรรมกีฬาสานสามัคคี

เป็นกิจกรรม 1 วัน ช่วงเช้าเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรม ช่วงบ่ายเป็นกิจกรรมกีฬาสานสามัคคี ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เป็นชาวบ้านในตำบลและเยาวชน ที่เข้าร่วมโดยสมัคร จำนวน 60 คน คณะทำงานในการดำเนินกิจกรรม คือ คณะทำงาน นักวิจัยชุมชน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน อพม. อสม. ผู้สูงอายุ ตัวแทนเยาวชน ตัวแทนกลุ่มแม่บ้าน วิธีการดำเนินงาน ได้ร่วมกันในการออกแบบกิจกรรม วัตถุประสงค์ และเป้าหมายร่วมกัน จากนั้นมีการแบ่งงาน และเตรียมงานกัน

กิจกรรมในวันรณรงค์ คือ

1. การเปิดกิจกรรม โดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งแสดงเจตนารมณ์ของการให้ความสำคัญกับปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

2. การนำเสนอปัญหาและมุมมองของเด็กและเยาวชน เกี่ยวกับความรุนแรง โดยผู้แทนเด็กและเยาวชนการนำเสนอปัญหาและมุมมองของเด็กและเยาวชน เกี่ยวกับความรุนแรง โดยผู้แทนเด็กและเยาวชน

3. การนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา โดย ผู้แทนเยาวชน และผู้ใหญ่

4. กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ร้อยใจความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก ซึ่งมุ่งให้เห็นทุนทางสังคมที่เป็นสิ่งร้อยความพันธ์ ความเป็นปึกแผ่นของชุมชนด้วยรากฐานทางวัฒนธรรม กิจกรรมที่แสดงคือประเพณีไทยทรงดำ

5. การร่วมทานข้าวร่วมกัน

6. การจัดกีฬาสานใจและสามัคคี ชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมเชิงบวกจะทำให้เด็กไม่ใช้เวลาในการมีพฤติกรรมความรุนแรง และสร้างให้เด็ก มีความคิดรู้แพ้ รู้ชนะรู้อภัย และ มีความอดทนอดกลั้น มีการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีความเสียสละ

7. การสรุปผลร่วมกัน เพื่อชื่นชม กับสิ่งที่ทำร่วมกัน และมองเห็นผลลัพธ์ที่ส่งผลต่อชุมชน

5.6. ผลการดำเนินการ

ผลที่ได้จากกระบวนการทำงาน คือ เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันในมุมมองของผู้ใหญ่ต่อเด็ก และการให้เด็กเข้าใจมุมมองผู้ใหญ่ และความสำคัญของพวกเขาต่อชุมชน ผู้ใหญ่เห็นความสำคัญของเยาวชน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยได้มีการบรรจุในแผนพัฒนาชุมชน เพื่อให้เด็กมีส่วนร่วมสำคัญในการเฝ้าระวังปัญหา

นี่คือ เสียงสะท้อน จากกระบวนการดำเนินงานและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

"ปัญหาความรุนแรงที่เยาวชนในพื้นที่ให้ข้อมูลมากที่สุดคือ ความรุนแรงที่ได้รับจากการดูทีวี และเล่นเกมของเยาวชน เพราะพวกเขาคิดว่ารายการทีวีและเกมส์บางอย่างมันสื่อถึงความรุนแรงและเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี ส่งเสริมให้เยาวชนเลียนแบบ ร่วมกับผู้นำครอบครัวไม่ดี ไม่ให้ความสนใจ หรือละเลยการให้คำปรึกษาที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา ยิ่งเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนในพื้นที่ใช้ความรุนแรงมากขึ้น พอเราได้รู้ถึงข้อมูลส่วนนี้แล้วก็ได้ทำการแก้ไขโดยการจัดกิจกรรมรณรงค์ และให้ความรู้เกี่ยวกับความรุนแรง ให้คำปรึกษาและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องให้กับเยาวชน" (เจ้าหน้าที่องค์การบิรหารส่วนตำบล หญิง อายุ 40 ปี)

"ข้อมูลอีกประการจากการเก็บข้อมูล คือ ผู้ใหญ่มักมองเด็ก แบบมาตรฐานเดียว คือถ้าเด็กเคยทำผิดมา ก็จะเหมารวมว่าเขาจะเป็นแบบนั้นตลอด ทำให้เด็กไม่สบายใจ เวลามีปัญหา ผู้ใหญ่มักตัดสินปัญหาแทน ควรจะให้เด็กเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย" (เยาวชน ชาย อายุ 19 ปี)

แกนนำ สะท้อนกระบวนการและผลที่ได้ ออกมาดังต่อไปนี้

"ตนเอง เข้ามาทำในโครงการนี้เพราะว่าเห็นความรุนแรงของเยาวชนในสังคมเกิดขึ้นแล้วไม่สบายใจ เพราะเยาวชนเหล่านี้คือลูกลานของคนในชุมชน ต้องช่วยกันดูแล ก่อนหน้าที่จะทำโครงการก็จะเห็นว่าเกิดความรุนแรงหลายรูปแบบ เช่น การขับรถซิ่ง ติดเกม การพนัน ทะเลาะวิวาท และที่สำคัญที่สุดคือ ขาดการยกย่องคนดีในสังคม และการเลียนแบบความรุนแรงจากผู้ใหญ่ในสังคม เพราะผู้ใหญ่หลายคนในสังคมเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีให้กับเยาวชน ชอบใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหา บางครั้งพอลูกหลานมีปัญหาขัดใจกับใคร ผู้ใหญ่ก็จะส่งเสริมการทะเลาะวิวาท เช่น ให้ไปชกต่อย หรือไปทะเลาะกัน ซึ่งเป็นการจัดการปัญหาด้วยวิธีความรุนแรง พอเด็กได้รับการส่งเสริมการใช้ความรุนแรงจากผู้ใหญ่เด็กๆ เหล่านี้ก็จะเห็นว่าการใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหาเป็นเรื่องที่ถูกต้อง พอเขาโตขึ้นก็จะไปสั่งสอนลูกหลานอย่างนี้ต่อไปเรื่อยๆ เป็นวงจรความรุนแรงที่ซ้ำวนไปวนมา พอนานวันก็จะรุนแรงมากขึ้นๆ แก้ไขได้ยากมากขึ้น ซึ่งสรุปแล้วความรุนแรงมันเกิดจากสภาพแวดล้อมในสังคมนั่นเอง ถ้าผู้ใหญ่ในสังคมเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี เยาวชนก็จะเลียนแบบสิ่งที่ไม่ดีต่อไปเรื่อยๆ" (ผู้นำชุมชนอายุ 45 ปี)

"พอมีโครงการนี้เกิดขึ้นก็ทำให้เราได้รู้ว่าจุดเริ่มต้นของการลดความรุนแรงของเยาวชนในสังคม เริ่มจากครอบครัว เพราะครอบครัวคือสถาบันที่สำคัญที่สุดในการอบรม สั่งสอน ดูแลลูกหลานของตนเอง และเครื่องมือที่ดีที่สุดในการลดความรุนแรง คือการให้ความรู้ ดังนั้นในชุมชนจึงเริ่มจากการให้ความรู้เรื่องความรุนแรงแก่ครอบครัวของชุมชนเป็นอันดับแรก คือทำให้เขารู้ว่าความรุนแรงคืออะไร มีอะไรบ้าง เกิดจากอะไร มีผลเสียอย่างไร เราจะต้องทำให้เขามีความรู้และเข้าใจตรงนี้เสียก่อน มีสติแล้วเขาก็จะตระหนักได้ว่าสมควรป้องกันและแก้ไขความรุนแรงเสียที " (ผู้นำชุมชน หญิง อายุ 50 ปี)

"ที่ผ่านมาค่านิยมของการแก้ไขปัญหาด้วยความรุนแรงนั้นไม่ถูกต้อง และพยายามเจาะไปที่กลุ่มวัยรุ่น เพราะวัยนี้ค่อนข้างเสี่ยงต่อความรุนแรงมาก ด้วยวัย อารมณ์ และกลุ่มเพื่อน เราก็ได้พยายามเข้าไปให้ความรู้เรื่องความรุนแรงกับเขา เรื่องยาเสพติดเป็นเรื่องสำคัญมากในกลุ่มนี้ เพราะถ้าติดยาแล้วปัญหาต่างๆ จะตามมาอีกเยอะ เช่น การทะเลาะวิวาท การปล้นชิงทรัพย์ และอันตรายถึงชีวิต ดังนั้นเราก็พยายามจะเข้าหากลุ่มนี้โดยการพยายามมองปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในมุมมองของเขา เหมือนพยายามสวมบทบาทเป็นวัยรุ่นเพื่อทำความเข้าใจในทัศนคติ และความคิดในเรื่องต่างๆ ในแง่มุมของเขา จะทำ

ให้เราเข้าใจเขามากขึ้นว่าเขามองเรื่องต่างๆ เป็นอย่างไร จะได้แก้ไขปัญหาได้ตรงจุด" (ผู้นำชุมชน ชาย อายุ 48 ปี)

"ถ้าถามว่าโครงการนี้ที่เราดำเนินการมาประสบความสำเร็จแค่ไหน มันบอกได้ยาก เพราะจริงๆ แล้วยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร เพราะจริงๆ แล้วก่อนหน้านี้ในชุมชนก็มีกิจกรรมกีฬา และโครงการสิ่งแวดล้อม เพื่อลดปัญหาของวัยรุ่นในชุมชนอยู่แล้ว โดยเป็นการทำงานร่วมกันกับ อบต. ครอบครัว วัด และโรงเรียน" (ผู้นำชุมชน หญิง อายุ 55 ปี)

"จุดอ่อนของโครงการนี้ คือ การให้การสนับสนุนจาก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บางครั้งเขาก็มองว่าความรุนแรงของวัยรุ่นที่เกิดขึ้นไม่มีความสำคัญ เพราะบางทีภารกิจด้านอื่นๆ ของเขาอาจจะเยอะ ก็เลยไม่ได้ให้ความใส่ใจเท่าที่ควร แต่ตอนนี้ก็ดีขึ้นกว่าเมื่อก่อน ซึ่งก่อนหน้าที่จะทำโครงการนี้ พวกเขาไม่มาให้ความสำคัญหรือมีบทบาทอะไรเลย" (ผู้นำชุมชน ชาย อายุ 48 ปี)

" แต่หลังจากทำโครงการก็ทำให้พวกเขาเข้ามามีบทบาทบ้าง แต่ก็ยังไม่มากเท่าที่ควร เช่น ขอความช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการของบประมาณ การประสานงาน หรือความร่วมมือด้านอื่นๆ เขาก็จะปฏิเสธบ่อยๆ บางครั้งก็จะอ้างว่าไม่ว่าง งานยุ่ง มีภารกิจอื่นเร่งด่วนต้องรีบทำ หรือบางครั้งก็บอกว่ามันเป็นเรื่องของเด็กน้อย ไม่อยากไปยุ่งเกี่ยว หรือบางทีก็ไม่สนใจเลย ถ้าเปรียบเทียบเป็นจำนวนครั้ง เช่น ขอไป 10 ครั้ง จะได้รับความร่วมมือประมาณ 2-3 ครั้งเท่านั้น ทำให้บางครั้งการจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนก็ทำได้ยาก บางครั้งก็เข้าไม่ถึงทุกคนในชุมชน จะทำได้แค่เป็นกลุ่มเล็กๆ จากสภาเด็ก ดังนั้นจึงอยากให้ อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้ามามีส่วนร่วม บทบาท และเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมเพื่อลดความรุนแรงในชุมชนมากกว่านี้ ถ้าพวกเราได้รับความร่วมมือตรงนี้ดี คิดว่าจะเห็นผลสำเร็จของการลดความรุนแรงได้ชัดเจนกว่านี้ และจุดเด่นของโครงการนี้ที่ดีคือการริเริ่มจัดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งตรงนี้ดีมาก เพราะการลดความรุนแรงต้องเริ่มต้นจากการให้ความรู้แก่ชุมชนอย่างที่บอกไป" (ผู้นำชุมชน ชาย อายุ 48 ปี)

"อยากให้โครงการนี้สานต่อการทำงาน แม้ว่าจะจบโครงการไปก็ไม่ทิ้งการทำงานที่ผ่านมาให้สูญเปล่า อยากให้สานการทำงานต่อไปยังหน่วยงานอื่นๆ ให้เข้ามามีบทบาทในการดูแล แม้ว่า อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถมาทำตรงนี้ได้ก็อาจจะหาคนอื่นเข้ามามีบทบาทในการรับผิดชอบแทนก็ได้ ไม่อยากให้โครงการนี้จบแล้วทุกอย่างต้องจบ เพราะเราเชื่อว่าถ้าทำอย่างนี้ได้ต่อไปเรื่อยๆ ปัญหาความรุนแรงในชุมชนต้องลดลงอย่างแน่นอน" (ผู้นำชุมชน ชาย อายุ 48 ปี)

"ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่มีสาเหตุสำคัญมาจากการปลูกฝังความเชื่อผิดๆ และการเลียนแบบที่ไม่ดีจากผู้ใหญ่ และหน่วยงาน อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่ค่อยให้ความสนใจเท่าไร เขาจะมองว่าเป็นปัญหาของเด็ก ก็เลยไม่มีการสนับสนุนช่วยเหลือ ทำให้ผู้นำพื้นที่และสภาเด็กต้องทำงานกันเอง ทำให้มันทำงานได้ช้า และไม่ค่อยทั่วถึง เพราะจำนวนคนในพื้นที่มีมาก แต่คนทำงานตรงนี้มีน้อย จึงอยากให้หน่วยงานอื่นๆ เข้ามามีบทบาทในการทำหน้าที่ช่วยเหลือตรงนี้ให้มากขึ้น ทุกวันนี้การจัดกิจกรรมเพื่อลดความรุนแรงในพื้นที่มีไม่บ่อย ประมาณ 3 เดือนต่อ 1 ครั้ง ซึ่งมันไม่เพียงพอ คิดว่าถ้าทำกิจกรรมเพื่อลดความรุนแรงในพื้นที่ได้บ่อยๆ และเข้าถึงทุกคน คิดว่าจะแก้ไขปัญหาความรุนแรงได้แน่นอน อย่างน้อยๆ ปัญหาการทะเลาะวิวาทก็จะแก้ไขได้ โดยการทำให้วัยรุ่นในพื้นที่ได้ทำงานร่วมกัน มารู้จักกัน เป็นเพื่อนกัน และช่วยเหลือต่อกันเป็นทอดๆ ปัญหาเรื่องอื่นๆ ก็ค่อยๆ ช่วยกันแก้ไขได้" (ผู้ใหญ่บ้าน หญิง อายุ 50 ปี)

กล่าวโดยสรุป การจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน อันเป็นผลจากการดำเนินโครงการได้แก่

1. การปรับทัศนะผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล อันประกอบด้วยผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการกิจกรรมด้านเด็กและเยาวชน เห็นว่าปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข

2. ผู้บริหารองค์การพัฒนาส่วนท้องถิ่น และชุมชน ได้มีการพิจารณที่จะทำแผนตำบลและการจัดสรรงบประมาณในการทำงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในเชิงการจัดกระบวนการมากขึ้น ซึ่งแต่เดิม อาจทำเรื่องการซื้ออุปกรณ์กีฬาให้ แต่หลังจากการดำเนินโครงการนี้ มีแนวโน้มที่จะมีกิจกรรมการให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมแลกเปลี่ยนกับผู้นำชุมชนมากขึ้น

3. เด็กและเยาวชน เห็นความสำคัญในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชน โดยจากกระบวนการที่เขาได้เข้ามาแลกเปลี่ยนทำงานกับ ผู้นำชุมชน และ อบต. ในลักษณะคณะทำงาน พวกเขามีความภาคภูมิใจ และเข้าใจปัญหาอย่างรอบด้านมากขึ้น

4. ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการทำงานกับชุมชน ได้ร่วมกันมองปัญหาอย่างรอบด้านมากขึ้น จากกระบวนการที่ได้มีการวิเคราะห์ปัญหาจากทุกฝ่าย ทำให้เห็นความสำคัญของการเห็นความเชื่อมโยงกันและกัน การมองพฤติกรรมของเด็กเป็นสายพาน ที่แต่ละส่วนส่งผลกระทบกันและกัน เช่น ครอบครัว ชุมชนและโรงเรียนรวมทั้งตำรวจ ที่ผ่านมาเป็นการทำงานเฉพาะบทบาทหน้าที่ของตน ทำให้เห็นช่องว่างของปัญหา เช่น ครูก็มุ่งทำงานกับเด็กในโรงเรียน แต่พบว่าโดยธรรมชาติของเด็ก เด็กใน

โรงเรียน และเด็กนอกระบบโรงเรียนเขามีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นจำเป็นที่โรงเรียนต้องสัมพันธ์ หรือมีกิจกรรมในชุมชนด้วย เพื่อทำให้การแก้ไขปัญหาไม่แยกเป็นส่วนๆ

5.7. สรุป ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงาน

การทำความเข้าใจความหมาย และ ตัวกำหนดความรุนแรงกับชุมชน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำงานปฏิบัติการ ความรุนแรงมีความหมายมากไปกว่าเชิงพฤติกรรม แต่เป็นความรุนแรงทางสังคมที่มากระทบตัวเด็กและก่อให้เกิดความรุนแรงในเวลาต่อมา

ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน มีความหมายมากกว่า เรื่อง พฤติกรรมส่วนบุคคล แต่เป็นเรื่องความรุนแรงโดยรวมของสังคมวัฒนธรรมที่กระทำต่อเด็กและเยาวชน ความรุนแรงเกิดขึ้นเป็นวงจร (Violence is cyclical) ดังนั้นการแก้ปัญหาความรุนแรง ต้องเน้นเรื่องการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ความรุนแรงในชุมชน และความรุนแรงในโรงเรียน หรือลดความรุนแรงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเด็กและเยาวชน

ภาพตัวแทนของเด็กและเยาวชนในสังคมภายใต้อุดมการณ์ของการสร้างสถาบันครอบครัว เด็กเป็นสัญลักษณ์ของความสมบูรณ์ ความสำเร็จของพ่อแม่ ผู้ใหญ่ได้กำหนดกรอบมาตรฐานคุณค่า ความดีความงามของเด็กและเยาวชน โดยให้ขึ้นอยู่กับบทบาทและความคาดหวังของสังคม โดยนัยนี้ เด็กจึงมีพื้นที่ยืนอยู่สองขั้วเท่านั้น คือ เด็กดี คือเด็กที่อยู่ในกรอบมาตรฐาน และเด็กไม่ดีคือเด็กที่เบี่ยงเบนไปจากที่สังคม การศึกษานี้พบได้อย่างชัดเจนว่า ผู้ใหญ่ และเด็กในทุกภาค ทุกชุมชนที่ศึกษารับรู้ภาพที่ตรงกันว่าเด็กดี จึงหมายถึง เด็กที่เชื่อฟังพ่อแม่ ไม่ทำให้พ่อแม่ลำบากใจ ตั้งใจเรียน ไม่หาเรื่องมาให้ครอบครัวพ่อแม่เดือดร้อน ช่วยพ่อแม่ทำงาน ไม่มั่วสุม ไม่คบเพื่อนไม่ดี ไม่คบแฟนระหว่างเรียน ในขณะที่ เด็กไม่ดี พบว่าหมายถึง เด็กที่หาแต่เรื่องมาให้พ่อแม่ ตีกันเสียเงินเสียทอง ทำให้พ่อแม่ปวดหัว ให้ไปเรียนไม่เรียน โดดเรียน เรียนไม่จบ เด็กที่ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ พวกเกเร เป็นอันธพาล เที่ยว สูบบุหรี่ ทำให้พ่อแม่ลำบากใจ ดื่มสุรา ทะเลาะวิวาท ตีกัน ก่อความเดือดร้อน มีเรื่องราวชกต่อยกัน ชอบจับกลุ่มดื่มสุรา เสียงดังเอะอะโวยวาย เป็นที่น่ารำคาญของบ้านใกล้เรือนเคียง มั่วสุม เสพยา คบเพื่อนไม่ดี ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ เมาสุรา ชอบขับรถออกจากบ้าน เวลาดุด่าสั่งสอน อะไรไม่ค่อยฟัง เดินหนี เป็นต้น

การประทับตราโดยให้คุณค่าผ่านกรอบมาตรฐานทางสังคมที่เคร่งครัดแบบคู่ขั้วตรงข้ามเช่นนี้ ได้เบียดขับ เด็กที่มีแนวโน้มที่มีปัญหาไปอยู่ชายขอบของชุมชน ของโรงเรียน เด็กเหล่านี้ จึงมีแนวโน้มที่จะจมปลักอยู่กับบริบททางสังคมที่ เข้าสู่วงจรของปัญหาความรุนแรงที่มากขึ้น ปัจจัยที่

ส่งผลต่อความรุนแรง มีหลายองค์ประกอบ มิใช่การมองปัญหาที่ตัวเด็ก แต่ต้องเน้นการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมในการพัฒนาเด็ก

นอกจากนั้นยังพบว่า เด็กและเยาวชนยังคงเป็นหัวใจของชุมชน แต่ที่ผ่านมาเป็นการทำงานเชิงรับ ทำให้ไม่เห็นบทบาทและศักยภาพและความต้องการของเด็ก แต่เห็นปัญหาเท่านั้น

ทุนทางสังคม อันได้แก่ ภาวะผู้นำ กลไกความร่วมมือในชุมชน ระบบวัฒนธรรมและคุณค่าของการอยู่ร่วมกัน ศาสนาและประเพณีชุมชนสามารถดำเนินการในการจัดการเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงได้ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

- การดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน ด้วยความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนและฝ่ายตำรวจ
- ชุมชนต้องมีความมุ่งมั่นในการต่อต้านความรุนแรงในเด็กและเยาวชน
- ชุมชนต้องผลักดันโครงการด้วยตนเอง
- การระบุเด็กและครอบครัวที่มีความเสี่ยง
- ต้องลดการดื่มสุราในเยาวชน
- มีแผนงานโครงการในการดูแลป้องกันปัญหาตั้งแต่เด็กยังเล็ก
- ต้องเป็นการแก้ปัญหาในระยะยาว
- ต้องเป็นการแก้ปัญหาแบบองค์รวม
- เน้นความสำคัญของการทำงานในหลายบริบท
- เน้นการทำงานเป็นทีมแบบสหวิชาชีพ
- การร่วมมือกันควรเกิดขึ้นในทุกระดับ

จากการดำเนินงานมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการพัฒนางานด้านเด็กและเยาวชน

มาตรา 66 ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบล กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ในการ “พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม” ดังนั้นการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนจึงเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตาม พรบ. ดังกล่าว และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น พรบ. คุ้มครองเด็ก พรบ. ป้องกันการกระทำความรุนแรงต่อเด็ก เป็นต้น แต่จากโครงการวิจัยนี้พบว่า การผลักดันการปฏิบัติตามนโยบายตามยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม และการปฏิบัติตามกฎหมายต่างๆตามที่กล่าวมา จะดำเนินการโดยข้าราชการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและ

ความมั่นคงของมนุษย์ในลักษณะของ “การเป็นเจ้าของงาน” จึงทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบอื่น ไม่รู้สึกที่จะต้องร่วมรับผิดชอบ และบางองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่รู้สึกว่า งานแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน งานพัฒนาครอบครัว เป็นภารกิจขององค์การ จึงไม่มีนโยบายและมาตรการในการสนับสนุนที่ชัดเจน โดยเฉพาะการอุดหนุนด้านงบประมาณแก่ “กลไก” ภาคประชาชนที่กระทรวงจัดตั้งไว้ในพื้นที่

การจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนระดับตำบล และปัญหาสังคมในตำบลในระดับตำบล จำเป็นต้องทำให้องค์การปกครองส่วนตำบลมีความเป็นเจ้าของเป็นผู้รับผิดชอบหลัก โดยใช้กลไกภาคประชาชนที่ทางราชการจัดตั้งไว้เป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติการภายใต้การอุดหนุน และสนับสนุนขององค์การปกครองส่วนตำบล และภาคีอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกตำบล

2. สภาเด็กและเยาวชนตำบล

สภาเด็กและเยาวชนควรมีส่วนร่วม และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเสริมศักยภาพเด็กและเยาวชน แก้ปัญหาความรุนแรงระหว่างเด็กและเยาวชนด้วยกันและระหว่างเด็กและเยาวชนกับบุคคลอื่นในตำบล โดยมีความต้องการ ดังนี้

1) สภาเด็กและเยาวชนควรมีส่วนร่วมในการทำงานและรับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ ในตำบล
2) องค์การบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนโครงการของเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง
3) ผู้นำชุมชนให้ความร่วมมือในการทำงานของเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้น
4) สภาเด็กและเยาวชนมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง
5) ดำเนินโครงการเดิมให้ต่อเนื่อง และดำเนินกิจกรรมใหม่ๆ ที่เด็กและเยาวชนสนใจ

การได้มีส่วนร่วมและดำเนินกิจกรรมข้างต้น จะส่งผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ลดปัจจัยเสี่ยง ซึ่งเป็นการป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ทำให้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในพื้นที่ลดลงได้

3. ศูนย์พัฒนาครอบครัว

คณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบล ตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัวและปัญหาความรุนแรงของเด็กและเยาวชน และพร้อมจะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยต้องการการหนุนเสริม ดังนี้

1. การสนับสนุนเชิงนโยบายและงบประมาณจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐอย่างเหมาะสม

2. การบูรณาการการทำงานกับภาคีอื่นๆ ที่มีภารกิจคล้ายคลึงกัน

3. การสนับสนุนด้านทักษะและแรงจูงใจในการทำงาน

4. การบูรณการการแก้ไขปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

จากการดำเนินโครงการร่วมกับชุมชน พบว่า เรื่องความรุนแรงในเด็กเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพฤติกรรมเสี่ยงที่พ่อแม่ และผู้นำชุมชนวิตกกังวล เพราะในชีวิตเด็กและเยาวชนยังมีปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ อีกมาก และ แต่ละปัญหาได้ส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน ดังนั้นในการดำเนินการจำเป็นต้องมองการแก้ไขอย่างบูรณาการดังนี้

กรอบแนวคิดในการมองปัญหาเชิงบูรณการ

5. นโยบายส่งเสริมการพัฒนาเด็กเชิงบวกหรือ Positive youth development เพื่อการแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน หลักการก็คือ แทนที่จะเพ่งเล็งไปที่การแก้ปัญหาพฤติกรรมเชิงลบ ซึ่งใช้เวลานาน เสียค่าใช้จ่ายมากและได้ผลค่อนข้างน้อยก็หันกลับมาพัฒนาศักยภาพของวัยรุ่นและ

เสริมสร้างพฤติกรรมเชิงบวกแทน โดยการสนับสนุนและสร้างโปรแกรมหรือกิจกรรมทางเลือกให้เด็กมีพื้นที่แสดงอัตลักษณ์และคุณค่าของตนเองอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมการใช้ในความคิดเชิงบวกที่ค้นหาและเข้าถึงคุณค่าของเด็กและเยาวชน

6. นโยบายคุ้มครอง ควบคุมพื้นที่เสี่ยงต่อเด็กและเยาวชน เช่นนโยบายการควบคุมเรื่องอาวุธปืน บ่อนการพนัน, ร้านเหล้า, ร้านเกมส์, เกมส์ และ internet ที่เด็กและเยาวชนเข้าถึงได้ง่าย โดยการผลักดันการพัฒนากฎหมายควบคุมอย่างเข้มงวด ในขณะเดียวกันส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน ทำหน้าที่ในการแจ้ง เรียกร้อง สิทธิของการมีชีวิตอยู่ในสังคมที่ปลอดภัยด้วย

ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการ

ด้วยสภาพการณ์ที่วิถีชีวิตของเด็กเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากโลกาภิวัฒน์และสื่อสารอิเลกโทรนิกส์ หากแต่กลยุทธ์และกลวิธีการป้องกันปัญหายังไม่ทัน นอกจากนั้นโครงสร้างและบริบทของการจัดกิจการภารกิจของหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะให้รับมือกับสถานการณ์ใหม่

เพื่อให้สภาเด็กและเยาวชน ศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบล สามารถแสดงพลัง มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน พัฒนาความเข้มแข็งและความอบอุ่นภายในครอบครัว ตลอดจนการพัฒนาสังคมโดยรวม จึงมีข้อเสนอเชิงนโยบาย ดังนี้

<u>ก. สภาเด็กและเยาวชนตำบล</u>

1. สนับสนุนการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนเพื่อทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในทุกชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีส่วนในการช่วยเหลือครอบครัว กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรมทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนบ้านเกิดและเห็นคุณค่าของครอบครัวและชุมชน

2. การจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนในทุกระดับ ควรพัฒนาจากฐานล่าง (Bottom up) โดยการเชื่อมโยงฐานกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อยกระดับกิจกรรม และคณะทำงานให้สามารถผลักดันกิจกรรมสู่นโยบายระดับ อำเภอ จังหวัดและประเทศตามลำดับ

3. พัฒนาอาสาสมัครในชุมชน และบุคคลที่สามารถร่วมทำงานกับเด็กและเยาวชนได้ ให้เป็นพี่เลี้ยงแก่กลุ่มเด็กและเยาวชน ตลอดจนสภาเด็กและเยาวชนให้เพียงพอ

4. ผลักดันการเปิดพื้นที่ให้แก่เด็กและเยาวชนในตำบล ทั้งพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่ทางอากาศ และพื้นที่ทางสังคม เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์

5. ปรับวิธีการสนับสนุนงบประมาณของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยจัดเป็น “งบอุดหนุนเฉพาะกิจ” ผ่านองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไปยังสภาเด็กและเยาวชนตำบล และควรมีข้อตกลงร่วมให้องค์การบริหารส่วนตำบลตั้งงบประมาณสมทบในสัดส่วนที่เหมาะสม

ข. ศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบล

1. ทบทวนบทบาทของศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลให้สอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของคณะทำงานจากชุมชน ตลอดจนพัฒนาศักยภาพและหนุนเสริมคณะกรรมการศูนย์ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิผล

2. ส่งเสริม สนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลมีทิศทาง และแผนการทำงานประจำปี พร้อมสร้างแรงจูงใจให้คณะกรรมการ และอาสาสมัครประจำศูนย์ฯ ให้ปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง

3. หนุนเสริมให้ศูนย์พัฒนาครอบครัว ทำงานเชื่อมโยงกับองค์กรภาคีทางสังคมอื่นๆ ในพื้นที่ โดยเน้นการพัฒนาครอบครัวแบบองค์รวม

4. พัฒนาระบบแรงจูงใจ และสวัสดิการแก่อาสาสมัคร และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวที่เหมาะสมกับลักษณะและปริมาณงาน

5. ปรับวิธีการสนับสนุนงบประมาณของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยจัดเป็น “งบอุดหนุนเฉพาะกิจ” ผ่านองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไปยังศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบล และควรมีข้อตกลงร่วมให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งงบประมาณสนับสนุนในสัดส่วนที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้รู้สึกว่า “ศูนย์พัฒนาครอบครัวเป็นของชุมชนไม่ใช่เป็นงานของ พม.”

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองท้องถิ่น และองค์กรภาคประชาชน ริเริ่มโครงการในระดับรากหญ้าในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเยาวชน โดยใช้งบประมาณท้องถิ่น และใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประเมินผลลัพธ์ซึ่งจะเกิดผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กและสังคมโดยรวม ทั้งนี้ควรบูรณาการทุน โครงการต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน รวมทั้งผลักดันให้ อบต. จัดทำโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในแผนเทศบัญญัติ

2. ปฏิรูปกระบวนการจัดการภายในระบบโรงเรียน เพื่อให้เกิดการจัดการในการมีกิจกรรมต่างๆหลังเลิกเรียน อันจะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการริเริ่มสร้างสรรค์ การให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในทางบวก สร้างสรรค์ การเป็นพี่เลี้ยงของเด็กโตกับเด็กเล็กเพื่อสร้างตัวแบบที่ดีระหว่างกัน

3. ให้ความสำคัญกับการทำงานในแนววัฒนธรรม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความขัดแย้งน้อย แต่วัฒนธรรมในที่นี้มิได้มีความหมายของ การอนุรักษ์วัฒนธรรม แต่เป็นวัฒนธรรมที่มีความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงโดยไม่ปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงในโลกสมัยใหม่ หรือวัฒนธรรมที่ทำให้คนอยู่ในโลกสมัยใหม่อย่างมีรากเหง้าและเท่าทัน

4. กิจกรรมที่ดำเนินการควรยึดถือแนวทางในการเปิดพื้นที่ทางความคิดให้คนในชุมชนมองเด็กในเชิงบวก

5. ในขณะที่ยังไม่มีโครงสร้างทางสังคมและชุมชนใดๆที่ให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนอย่างจริงจัง จึงมีความสำคัญในการการมองหากลุ่มคนหรือเครือข่ายของผู้ที่ความสนใจร่วมกัน เพื่อเป็นพี่เลี้ยงให้กับกลุ่มที่ก่อตั้งใหม่ให้ดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องในระยะยาวได้ต่อไป

6. การดำเนินนโยบายและโครงการของราชการในพื้นที่ตำบล ควรให้องค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบเป็นเจ้าของ โดยการอุดหนุนงบประมาณให้องค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบ และส่วนราชการทำหน้าที่กำกับ ติดตาม และประเมินผลลัพธ์ของโครงการ

7. ผลักดันให้ประเด็นการพัฒนาเด็กและเยาวชน การพัฒนาครอบครัว เป็นตัวชี้วัดในการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อขอรับรางวัลขององค์การบริหารส่วนตำบล และเป็นตัวชี้วัดความเข้มแข็งของตำบล

8. สนับสนุนงบประมาณแก่องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ในลักษณะของโครงการระยะยาว 3 – 5 ปี

9. ผลักดันให้องค์การบริหารส่วนตำบลบูรณาการการทำงานกับสภาองค์กรชุมชนตำบล ผู้ปกครองท้องที่ และภาคีการพัฒนาอื่นๆ ในพื้นที่ ในการทำงานพัฒนาเด็กและเยาวชน การพัฒนาครอบครัว และความมั่นคงทางสังคมอื่นๆ ในตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล ควรหนุนเสริมองค์กรภาคประชาชนที่ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาสังคมในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องตามผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน บูรณาการทุน โครงการต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน และให้อบต. ผลักดันให้จัดทำโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนและป้องกันความรุนแรง ในแผนเทศบัญญัติ

5.5 การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคม เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนกรณีพื้นที่ภาคใต้

โดย ผศ. สอรัฐ มากบุญ

1. ที่มาและเหตุผล

ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนเป็นวิกฤติทางสังคม และเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติ เพราะสร้างความหวั่นวิตกของสังคม ต่ออนาคตของชาติ และผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนรวมทั้งครอบครัว ทำให้เกิดการตาย บาดเจ็บและพิการจากการถูกทำร้ายก่อนวัยอันควร เป็นภาระและความสูญเสียทางสังคม รวมทั้งคุณภาพชีวิตของคนในสังคม โดยทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหานี้อย่างรุนแรงและเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ

ด้วยตระหนักว่า ความรุนแรงเป็นปัญหาสังคม และมีเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยกำหนด นอกจากนั้น ความรุนแรงยังเป็นสิ่งที่ป้องกันได้ และการป้องกันเป็นการลงทุนที่คุ้มค่ามากกว่าการใช้ทรัพยากร การจัดตั้งองค์กร มาจัดการเมื่อเกิดปัญหาแล้ว เช่น เพิ่มบุคลากรการพัฒนาระบบในสถานพินิจ การดูแลเมื่อเจ็บป่วย พิการ หรือเสียชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการทางสังคมโดยชุมชน จะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ต่อเนื่องยั่งยืน และมีความหลากหลายสอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมนั้น ๆ

ภาคใต้มีลักษณะทางกายภาพและบริบททางสังคมที่มีลักษณะเฉพาะ โดยประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และอิสลาม เป็นพื้นที่ซึ่งมีปัญหาทางสังคมและปัญหาความรุนแรงมากกว่าหลายพื้นที่ในประเทศไทย จากการศึกษาของ สอรัฐ (2550) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงในเรื่องความรุนแรงของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ภาคใต้ สามารถแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

1. ระดับภูมิภาค ประกอบด้วย ปัจจัยเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมการเมือง ปัจจัยทางศาสนา ปัจจัยด้านอาชีพ และปัจจัยเชิงบุคลิกภาพ

2. ระดับชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยทางความเชื่อ ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยทางวัฒนธรรม ประเพณี ปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่น ระบบอุปถัมภ์ และปัจจัยด้านระบบ กลไกในการจัดการชุมชน

3. ระดับกลุ่ม ประกอบด้วย อัตลักษณ์ของกลุ่ม ความเชื่อมและค่านิยมของกลุ่ม ความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม สถานการณ์นำ แรงจูงใจของกลุ่ม และการสนับสนุนจากภายนอก

4. ระดับครอบครัว ประกอบด้วย สภาพครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และระดับการเอาใจใส่ดูแลความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน

5. ระดับบุคคล ประกอบด้วย ค่านิยม ความเชื่อ ประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน การศึกษา ปัจจัยจากช่วยวัย และปัจจัยจากความใกล้ชิดหรือเคร่งครัดในการปฏิบัติตามหลักศาสนา

สอรัฐ, 2550: 101 ยังได้เสนอว่า “พฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชนสามารถป้องกันได้ เมื่อมีปัญหาก็สามารถแก้ไขได้ โดยการแก้ปัญหาให้สัมฤทธิ์ผล ควรดำเนินการในระดับตำบล เนื่องจากมีองค์กร (องค์การบริหารส่วนตำบล) ที่มีหน้าที่รับผิดชอบรองรับ ตลอดจนมีความพร้อมด้านทรัพยากร บุคลากร แต่การดำเนินงานได้สำเร็จจะต้องเป็นตำบลที่เข้มแข็ง สามารถบูรณาการความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้ เป็นตำบลที่มีความขัดแย้งต่ำ เป็นตำบลที่มีความสมานฉันท์ทางการเมือง”

อย่างไรก็ตามข้อเสนอดังกล่าวยังไม่ปรากฏรูปธรรมที่ชัดเจนเนื่องจากยังขาดรูปแบบวิธีการที่เป็นรูปธรรม การที่กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการสนับสนุนการวิจัยเพื่อหารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน จึงเป็นโอกาสในการได้มาซึ่งรูปแบบ และแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในระดับตำบลให้ปรากฏผลเป็นรูปธรรมต่อไป

รายงานการวิจัยนี้เป็น เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยการวิจัยและพัฒนาการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนที่ที่ดำเนินการทั้งสิ้นในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 10 ชุมชน โดยใช้วิธีการวิจัยและปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รายงานเป็นรายงานสำหรับพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งดำเนินการในพื้นที่ 2 ตำบล เพื่อหารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และเพื่อสร้างประชาคม “ปลอดภัยจากความรุนแรง (safe youth)” ในเด็กและเยาวชนและชุมชน รวมทั้งพัฒนาเครื่องมือและระบบการเฝ้าระวังปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยชุมชนเพื่อชุมชน

2. บริบทพื้นที่

การเลือกพื้นที่ศึกษา ทดลองในพื้นที่ภาคใต้ตามจำนวนที่กำหนด 2 ชุมชนใช้หลักในการคัดเลือก ดังนี้

1. เป็นพื้นที่ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน

2. เป็นพื้นที่ไทยพุทธ 1 พื้นที่ และไทยมุสลิม 1 พื้นที่

3. เป็นพื้นที่ซึ่งมีศักยภาพและความพร้อมพื้นฐานที่สามารถพัฒนาต่อยอดงานวิจัยได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยพิจารณาจาก “ทุน” พื้นฐานที่มีในชุมชน ประกอบด้วย

3.1 ทุนทางสังคมของชุมชน

3.2 ทุนสถาบันทางสังคม เช่น วัด มัสยิด สถานศึกษา

3.3 ทุนกิจกรรมในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

หลังจากการสำรวจพื้นที่อย่างง่ายแล้ว ได้คัดเลือกพื้นที่ปฏิบัติการวิจัยใน 2 ตำบล คือ

1. ตำบลพรุพี อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

ซึ่งพื้นที่ทั้ง 2 ตำบลมีข้อมูลพื้นฐานและบริบทของชุมชน ดังนี้

ตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

ที่ตั้ง

ตำบลเกาะกลางตั้งอยู่ทางทิศเหนือของที่ว่าการอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ห่างจากจังหวัดกระบี่ ประมาณ 80 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอเกาะลันตา ประมาณ 10 กิโลเมตร

ทิศเหนือ	จดตำบลคลองยาง ฝั่งทะเลอันดามัน
ทิศตะวันออก	จดทะเลอันดามัน
ทิศตะวันตก	จดทะเลอันดามัน
ทิศใต้	จดทะเลอันดามัน

พื้นที่

ตำบลเกาะกลาง มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 100.01 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 62,507.5 ไร่ แยกเป็น

- พื้นที่ทำการเกษตร	21,565 ไร่	คิดเป็นร้อยละ	34.50
- พื้นที่ป่าไม้	13,250 ไร่	คิดเป็นร้อยละ	21.20
- พื้นที่ป่าชายเลน	11,072 ไร่	คิดเป็นร้อยละ	17.71
- พื้นที่อื่น ๆ	16,620 ไร่	คิดเป็นร้อยละ	26.59

ภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและเนินเขาสลับกัน มีลักษณะเป็นเกาะมีน้ำล้อมรอบ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่การเกษตร

ภูมิอากาศ

มีภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน ทำให้อุณหภูมิในแต่ละฤดูกาลไม่แตกต่างกันมากนัก ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในเดือน เมษายน ถึงเดือนกันยายน และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในเดือนตุลาคม ถึงเดือนมีนาคม มีฝนตกชุก และมีเพียง 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคม และฤดูฝนตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนธันวาคม ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,905 – 2,174 มิลลิเมตร / ปี

จำนวนหมู่บ้าน

ประกอบด้วย 10 หมู่บ้าน มีประชากร รวม 7,016 คน ชาย 3,579 คน หญิง 3,447 คน ครัวเรือน 1,394 ครัวเรือน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ประชากร	ชาย	หญิง	ครัวเรือน
1	บ้านร่าปู	877	437	440	191
2	บ้านร่าหมาด	1,031	522	509	203
3	บ้านปากคลอง	277	133	144	63
4	บ้านคลองย่าหนัด	1,058	561	497	211
5	บ้านลิกี	759	386	373	136
6	บ้านนาทุ่งกลาง	922	475	447	194
7	บ้านอ่าวทองหลาง	205	103	102	56
8	บ้านหัวหิน	922	475	447	165
9	บ้านท่าคลอง	394	207	187	74
10	บ้านขุนสมุทร	571	270	301	101
รวม		**7,016**	**3,569**	**3,447**	**1,394**

สภาพด้านเศรษฐกิจ

อาชีพ

อาชีพหลักของราษฎร คือ ทำสวนยางพารา สวนปาล์ม ทำนา ค้าขาย ประมง รับจ้าง และอื่น ๆ

หน่วยธุรกิจในเขต อบต.

- โรงสีขนาดเล็ก	จำนวน	8	แห่ง
- สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	จำนวน	13	แห่ง
- ร้านค้าปลีก	จำนวน	51	แห่ง
- ร้านอาหาร	จำนวน	5	แห่ง
- อู่ซ่อมรถ	จำนวน	5	แห่ง

สภาพทางสังคม

การศึกษา

มีสถานศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ จำนวน 28 แห่ง เป็นโรงเรียนรัฐบาล 6 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง โรงเรียนสอนศาสนา 12 แห่ง สังกัดสมาคมคุรุสัมพันธ์ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 8 แห่ง

ที่	สถานศึกษา	จำนวนนักเรียน		
		เด็กก่อนประถม	ป.1–ป. 6 (คน)	รวม (คน)
1	โรงเรียนบ้านร่าปู	68	127	187
2	โรงเรียนบ้านร่าหมาด	24	88	137
3	โรงเรียนบ้านคลองย่าหนัด	32	46	74
4	โรงเรียนบ้านลิกี	36	50	78
5	โรงเรียนบ้านนาทุ่งกลาง	36	97	141
6	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านร่าปู	-	-	84
7	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าคลอง	-	-	53
8	โรงเรียนสอนศาสนา	-	-	12 โรงเรียน
9	ที่อ่านหนังสือพิมพ์	-	-	8 แห่ง

สถาบันและองค์กรทางศาสนา

จำนวนสถาบันทางศาสนา มีมัสยิดประจำหมู่บ้านละ 1 แห่ง ยกเว้น บ้านคลองย่าหนัด และบ้านนาทุ่งกลาง มีมัสยิด 2 แห่ง รวมมัสยิดทั้งหมด 12 มัสยิด

การนับถือศาสนา ราษฎรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง นับถือศาสนาอิสลาม ประมาณ 97% นับถือศาสนาพุทธ 2% และนับถือศาสนาอื่น 1 %

การสาธารณสุข/จำนวนบุคลากร

มีสถานีอนามัย 3 แห่ง ดังนี้

ที่	ชื่อสถานีอนามัย	หัวหน้าสถานีอนามัย	ประชากร	รับผิดชอบพื้นที่
1	สถานีอนามัยบ้านร่าปู	นายบุญธรรม หลีรักษา	3,888	หมู่ที่ 1, 2, 4, 8
2	สถานีอนามัยบ้านปากคลอง	นายอธิชัย นบนอบ	1,607	หมู่ที่ 3, 5, 10
3	สถานอนามัยบ้านนาทุ่งกลาง	นายพรเทพ โสภณ	1,521	หมู่ที่ 6, 7, 9

อัตราการใช้ส้วมราดน้ำ 96%

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- มีป้อมยามประจำหมู่บ้าน จำนวน 4 ป้อมยาม คือ หมู่ที่ 5, 6, 8, 10

ทรัพยากรธรรมชาติ

- ป่าโกงกาง
- ป่าทุ่งทะเล
- ภูเขาร่าปูดอน เกาะร่าปูเล เกาะสนกลาง เกาะหินงาม เกาะเขาพัง เกาะย่าหนัด เกาะเคี่ยมงาม
- ชายหาดประกอบด้วย หาดทุ่งทะเล หาดเจ้าอูฐ

สถานที่ท่องเที่ยว

- ท่าเทียบแพหัวหิน
- เกาะสนกลาง
- เกาะหินงาม
- เขาร่าปูดอน ร่าปูเล
- เกาะนกกา
- หาดเจ้าอูฐ
- หาดทุ่งทะเล
- อ่าวทองหลาง
- เกาะย่าหนัด
- เกาะไม้งาม
- หาดช่องเภา

มวลชนจัดตั้ง

- ลูกเสือชาวบ้าน 3 รุ่น
- ไทยอาสาป้องกันชาติ 1 รุ่น

ศักยภาพและปัญหาของชุมชน

จากการวิเคราะห์ของคนในชุมชนเห็นว่าตำบลเกาะกลางมีจุดแข็งและจุดอ่อน ดังนี้

1. คนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคี คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ มีการพึ่งพาอาศัยกัน เมื่อมีกิจกรรมในชุมชนทุกคนจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่นในช่วงทำไร่ทุกคนก็จะไปช่วยกันทำไร่หมุนกันไปเรื่อย ๆ จนการทำไร่แล้วเสร็จ

2. ประชาชนมีปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเข้มแข็ง คนในชุมชนนับถือศาสนาอิสลามทุกคนจะไปละหมาดที่มัสยิด และปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด

3. ในชุมชนมีป่าชายเลนที่สมบูรณ์ ทำให้ทรัพยากรทางทะเลมีมาก ไม่ว่าจะเป็นกุ้ง หอย ปู ปลา ทำให้คนในชุมชนมีแหล่งทำมาหากินที่สมบูรณ์

4. มีกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง ในตำบลมีกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มกาแฟโบราณ กลุ่มเตยปาหนัน กลุ่มเกษตรปลอดสารพิษ และกลุ่มอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งกลุ่มอาชีพเหล่านี้สร้างรายได้และชื่อเสียงให้แก่ชุมชน

จุดอ่อน

1. ระบบบริหารจัดการไม่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล การบริหารจัดการในชุมชนจะกระจุกตัวในบางพื้นที่ หรือบางกลุ่มเท่านั้น ทำให้การพัฒนาในชุมชนไม่ทั่วถึง

2. ประชาชนบางกลุ่มไม่เคารพกฎของหมู่บ้าน วัยรุ่นบางคนในหมู่บ้านไม่เคารพกฎของหมู่บ้าน เช่นแอบไปมั่วสุมกันในสวนยางพารา

3. ขาดการส่งเสริมด้านการเกษตรอย่างจริงจัง ในพื้นที่ที่ทำการเกษตรเมื่อปลูกพืชชนิดหนึ่งเมื่อเก็บผลิตเสร็จแล้ว จะปล่อยแปลงเกษตรว่างอยู่หลายเดือน กว่าจะเริ่มปลูกพืชชนิดใหม่ก็ใช้เวลานาน

4. ขาดการสืบสานภูมิปัญญาชาวบ้าน ในชุมชนมีภูมิปัญญาที่มีชื่อเสียงคือภูมิปัญญาในการจักสานเตยปาหนัน แต่ผู้ที่จักสานเตยปาหนันเป็นคือผู้สูงอายุเท่านั้น และมีจำนวนเพียง 18 คน ขาดการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการสืบสานภูมิปัญญา

ตำบลพรุพี อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่ตั้ง

ตำบลพรุพีตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งอยู่ห่างจากอำเภอบ้านนาสารโดยประมาณ 9 กิโลเมตร และมีอาณาเขต ติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	จด	เขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองปราบ
ทิศใต้	จด	เขตเทศบาลตำบลบ้านส้อง
ทิศตะวันตก	จด	เขตองค์การบริหารส่วนตำบลควนศรี
ทิศตะวันออก	จด	เขตองค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มพูนทรัพย์/เขตจังหวัดนครศรีธรรมราช

พื้นที่

ตำบลพรุพี ครอบคลุม 7 หมู่บ้าน ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 89.5 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 55,973.5 ไร่ แบ่งการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

หมู่ที่ 1 บ้านตลาดพรุพี
หมู่ที่ 2 บ้านทุ่งทือ
หมู่ที่ 3 บ้านอินทนินงาม
หมู่ที่ 4 บ้านคลองหินแท่น
หมู่ที่ 5 บ้านห้วยล่วง

หมู่ที่ 6 บ้านห้วยตอ

หมู่ที่ 7 บ้านช่องช้าง

ภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศขององค์การบริหารส่วนตำบลพรุพีเป็นพื้นที่ราบลุ่มสลับกับที่ราบและเชิงเขา โดยมีการใช้ประโยชน์พื้นที่ ดังนี้

ที่ดินทำกิน	51,351.88	ไร่
ที่ดินสาธารณะ	286.62	ไร่
ที่อยู่อาศัย	3,776	ไร่
ที่ราชพัสดุ	159	ไร่
เหมืองแร่	400	ไร่

ภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศ เขตองค์การบริหารส่วนตำบลพรุพี มีลักษณะภูมิอากาศแบบร้อนชื้น มี 2 ฤดู ได้แก่ ฤดูฝน และฤดูร้อน โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ย 37 องศาเซลเซียส

จำนวนประชากร

ตำบลพรุพี ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 5,468 คน มีครัวเรือนทั้งหมด 1,758 ครัวเรือน แบ่งเป็นชาย 2,699 คน หญิง 2,769 คน

สภาพด้านเศรษฐกิจ

อาชีพ

อาชีพหลักของราษฎร ประกอบอาชีพต่าง ๆ ดังนี้

1) เกษตรกรรม	ประมาณ	70 %
2) ค้าขาย	ประมาณ	5 %
3) รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	ประมาณ	5 %
4) รับจ้างทั่วไป	ประมาณ	20%

หน่วยธุรกิจในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลพรุพี มีดังนี้

1)	ที่พัก/เกสเฮ้าส์	จำนวน	1	แห่ง 10 ห้อง
2)	ปั้มน้ำมัน	จำนวน	3	แห่ง
3)	โรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลาง	จำนวน	4	แห่ง
4)	เหมืองแร่ยิปซั่มและแอนไฮไดรต์	จำนวน	5	แห่ง
5)	โรงงานผลิตน้ำดื่มขนาดเล็ก	จำนวน	2	แห่ง
6)	จุดรับซื้อน้ำยาง	จำนวน	10	จุด
7)	ร้านรับซื้อยางแผ่น	จำนวน	3	แห่ง
8)	ร้านขายของชำ	จำนวน	52	แห่ง
9)	ร้านจำหน่ายวัสดุการเกษตร	จำนวน	2	แห่ง
10)	ตลาดนัด	จำนวน	2	แห่ง
11)	ร้านซ่อมรถจักรยานยนต์	จำนวน	3	แห่ง

สภาพทางสังคม

การศึกษา

ที่ตั้งอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลพรุพี ดังนี้

1) โรงเรียนอนุบาลของรัฐ	จำนวน	4	โรง
2) โรงเรียนระดับประถมศึกษา	จำนวน	4	โรง
3) โรงเรียนประถมศึกษาที่ขยายโอกาสทางมัธยม	จำนวน	2	โรง
4) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	จำนวน	1	แห่ง
5) โรงเรียนอนุบาลเอกชน	จำนวน	1	แห่ง
6) โรงเรียนมัธยมศึกษา	จำนวน	1	แห่ง

สถาบันและองค์กรทางศาสนา องค์การบริหารส่วนตำบลพรุพี มีองค์กรทางศาสนา ดังนี้

1) วัด จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ วัดสุคนธาวาส หมู่ที่ 4

2) สำนักสงฆ์ จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ สำนักสงฆ์บ้านช่องช้าง หมู่ที่ 7

การสาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบลพรุพี มีหน่วยสาธารณสุข ดังนี้

1) สถานีอนามัยตำบลพรุพี หมู่ที่ 4 พื้นที่บริการ หมู่ที่ 1 , 2 , 3 , 4

2) สถานีอนามัยบ้านช่องช้าง หมู่ที่ 7 พื้นที่บริการ หมู่ที่ 5 , 6 , 7

3) สมาชิก อสม.ระดับตำบล จำนวน 120 คน

4) อัตราการมีส้วมราดน้ำใช้ 100 %

5) ศูนย์ อสม. จำนวน 7 แห่ง

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

เขตองค์การบริหารส่วนตำบลพรุพีมีหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ ดังนี้

1) ชุด สรบ.บ้านช่องช้าง หมู่ที่ 7 จำนวน คน

2) ชุด ชรบ. หมู่บ้าน ครบทั้ง 7 หมู่บ้าน จำนวน คน

3) ชุดเฉพาะกิจกำนันผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 ชุด

4) ป้อมตำรวจชุมชน จำนวน 1 แห่ง

5) ป้อมยามหมู่บ้าน จำนวน 7 แห่ง

6) จุดติดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิง จำนวน 10 แห่ง

ด้านสวัสดิการสังคม/นันทนาการ

องค์การบริหารส่วนตำบลพรุพีให้การสนับสนุนด้านสวัสดิการสังคม และนันทนาการในพื้นที่ ดังนี้

1) ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ทั้ง 7 หมู่บ้าน

2) ศูนย์กีฬาหมู่บ้าน ทั้ง 7 หมู่บ้าน

3) ศูนย์กีฬาตำบล จำนวน 1 แห่ง

4) ศูนย์สงเคราะห์และบรรเทาสาธารณภัย ตำบล 1 แห่ง

5) ศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อบต.พรุพี จำนวน 1 แห่ง 144 คน

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพรุพี มีดังนี้

1) เหมืองแร่ยิปซั่มและแอนด์ไฮไดรต์ จำนวน 4 แห่ง

2) พื้นที่ป่า เขตพื้นที่หมู่ที่ 7 (ศูนย์จุฬาภรณ์พัฒนา 8)

สถานที่ท่องเที่ยวในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพรุพี ได้แก่ อนุสรณ์สถานบ้านช่องช้าง

ร้านค้า OTOP ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพรุพี

มีร้านค้า OTOP ซึ่งทำรายได้ให้กับประชาชนได้แก่ น้ำพริกเห็ดนางฟ้า ของกลุ่มแม่บ้านหมู่ที่ 3 บ้านอินทนินงาม

พลังมวลชน / กลุ่มองค์การต่าง ๆ มีดังนี้

1) ลูกเสือชาวบ้าน จำนวน 1 รุ่น สมาชิก จำนวน 120 คน

2) ชุด สรบ. บ้านช่องช้าง จำนวน 1 ชุด จำนวน 20 คน

3) ชรบ.7 หมู่บ้าน สมาชิก จำนวน 150 คน

4) อปพร จำนวน 144 คน

5) ชุดเฉพาะกิจกำนันผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 50 คน

6) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 7 กลุ่ม

7) กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 7 หมู่บ้าน

8) กลุ่มอาชีพเงินทุนกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน จำนวน 7 หมู่บ้าน

9) กองทุนอาหารกลางวัน จำนวน 2 หมู่บ้าน

10) กลุ่มแม่บ้าน จำนวน 7 หมู่บ้าน

11) กลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 7 หมู่บ้าน ระดับตำบล 1 กลุ่ม

12) กลุ่มออมทรัพย์แอโรบิค หมู่ที่ 1 สมาชิก 425 คน

13) ชมรมแอโรบิค หมู่ที่ 1 – 7

14) ศูนย์กีฬา จำนวน 7 หมู่บ้าน

15) กองทุนปุ๋ย จำนวน 2 กลุ่ม สมาชิก 520 คน

16) ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร จำนวน 1 ศูนย์

17) ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล จำนวน 1 ศูนย์

18) ประชาคมหมู่บ้าน จำนวน 7 หมู่บ้าน

19) ประชาคมตำบล

20) กลุ่มอาชีพต่างๆ 15 กลุ่ม

21) กลุ่มเยาวชนระดับตำบล 1 กลุ่ม (สภาเยาวชน)

ศักยภาพและปัญหาของชุมชน

จากการวิเคราะห์ของคนในตำบล เห็นว่าพรุพีมีจุดแข็งและจุดอ่อน ดังนี้

จุดแข็ง

1. มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมอันดี เช่น สารท-เดือนสิบ ลอยกระทง สรงน้ำผู้สูงอายุ แห่เทียนพรรษา กลองยาว เป็นต้น ทำให้คนในตำบลมีส่วนร่วมพบปะพูดคุยกัน

2. แกนนำ/กลุ่มองค์กรมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดความร่วมมือภาคประชาชนในการดำเนินงานภาครัฐที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต

จุดอ่อน

1. ขาดการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ป่าไม้ที่ถูกทำลาย น้ำเน่าเสีย มีปัญหาขยะและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

2. การจัดทำแผนพัฒนาส่วนใหญ่ยังขาดการติดตามงานที่ได้ดำเนินการ

3. ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 เทคนิคและกระบวนการวิจัย

การศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในพื้นที่ภาคใต้ ใช้หลักการ และกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วน โดยให้ชุมชนเห็นความสำคัญและรู้สึกเป็นเจ้าของโดยการ ดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การเตรียมชุมชน

โดยจัดประชุมกลุ่มภาคีหลักในแต่ละตำบลเพื่อนำเสนอโครงการและรับฟังความคิดเห็นต่อสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในตำบล ตลอดจนรับฟังการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยในแต่ละตำบลได้จัดประชุมเตรียมความพร้อมจำนวน 3 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่	ภาคี/องค์ประกอบของที่ประชุม	
	ตำบลพรุพี	ตำบลเกาะกลาง
1.	สภาองค์กรชุมชนตำบลพรุพี	1. ผู้นำชุมชน 2. ผู้บริหารท้องถิ่น 3. สภาเด็กและเยาวชน
2.	1. ผู้บริหารท้องถิ่น 2. ผู้นำชุมชน 3. สภาเด็กและเยาวชน	ผู้นำศาสนาทุกมัสยิดในตำบล
3.	ทุกภาคีที่เกี่ยวข้องในตำบล	ทุกภาคีที่เกี่ยวข้องในตำบล

ขั้นที่ 2 การเตรียมคณะทำงานหรือกลไกการดำเนินงาน

ทั้งสองพื้นที่ได้จัดวางบุคคลรับผิดชอบการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ พร้อมเสนอให้นายอำเภอ พื้นที่ลงนามในคำสั่งแต่งตั้ง ซึ่งนายอำเภอได้ลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ และคณะทำงานในแต่ละตำบลตามคำสั่ง ดังนี้

1. คำสั่งอำเภอบ้านนาสารที่ 39/2553 ลงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2553
2. คำสั่งอำเภอเกาะลันตาที่ 98/2553 ลงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2553

ขั้นที่ 3 การประชุมคณะทำงาน

คณะทำงานทั้งสองตำบลได้มีการประชุมเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์กิจกรรมและแผนปฏิบัติการประจำปี 2553 ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก คือ

1. ยุทธศาสตร์และกิจกรรมการดำเนินงาน
2. แผนปฏิบัติการปี 2553
3. การติดตาม ประเมินผลการทำงาน

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติการ

ขั้นที่ 5 การถอดบทเรียนการทำงาน และจัดการความรู้

3.2 การศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ

ในแต่ละตำบลทำการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณด้านประสบการณ์และสถานการณ์ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยการศึกษาแบบตัดขวางใช้แบบสอบถามซึ่งออกแบบโดยทีมวิจัยส่วนกลาง โดยมีวิธีในการดำเนินงาน ดังนี้

3.2.1 การเก็บข้อมูล

ในแต่ละตำบลเก็บข้อมูลโดยสภาเด็กและเยาวชนตำบล โดยมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับแบบสอบถาม เทคนิควิธีการเก็บข้อมูลแก่ผู้เก็บข้อมูลทุกคน

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

เด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 10 - 24 ปี ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน จำนวน 200 คน ทำการสุ่มคัดเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยผู้กลุ่มเยาวชนผู้เก็บข้อมูล

3.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรม SPSS วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนาอย่างง่ายประกอบด้วยค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิจัยยังได้ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างตัวแปรต่าง ๆ กับประสบการณ์ความรุนแรง โดยใช้สถิติเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Descriptive)

นอกจากนี้ยังได้มีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการประชุมกลุ่มย่อย การประชาคม และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

4. ผลการศึกษา

1. กลไกการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่

ในแต่ละตำบลได้ให้ความสำคัญแก่การดูแลพัฒนาเด็กและเยาวชนตั้งแต่ภายในครอบครัว การอบรมโดยสถาบันทางศาสนา สถานศึกษา และการเสริมกิจกรรมอื่นๆ โดยตำบลทั้งสองมีส่วนที่ดำเนินการคล้ายคลึงกันแล้วมีส่วนที่ดำเนินการแตกต่างกัน ดังนี้

รายการ	ตำบลพรุพี	ตำบลเกาะกลาง
ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน		
1. ขนาดพื้นที่	55,973.50 ไร่	60,507.50 ไร่
2. จำนวนหมู่บ้าน	7 ตำบล	10 หมู่บ้าน
3. จำนวนประชากร	7 หมู่บ้าน	7,016 คน
4. ภูมิประเทศ	ป่าเขา ประเภทป่าต้นน้ำ และพื้นที่ราบ	ป่าชายเลน ชายหาด และพื้นที่ราบ
5. อาชีพหลักของชุมชน	สวนยางพารา สวนผลไม้ สวนปาล์ม	สวนยางพารา ทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์
สถาบันทางสังคม		
1.วัดและมัสยิด	วัด 1 แห่ง	มัสยิด 12 แห่ง
2.โรงเรียน	12 แห่ง	8 แห่ง
กลไก/การพัฒนาเด็กและเยาวชน	สภาเด็กและเยาวชนตำบลพรุพี	สภาเด็กและเยาวชนตำบลเกาะกลาง
1.กลไกของกลุ่มเด็กและเยาวชน	- ศูนย์พัฒนาครอบครัว -โครงการกระปุกออมสินเพื่อน้อง	-โรงเรียนเพื่อนเด็ก (บ้านนาทุ่งกลาง) -องค์กร หมู่ 2,4,7
2.กลไกของชุมชน	-	- ประกาศคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดกระบี่และประกาศของคณะกรรมการอิสลามประจำตำบลเกาะกลาง
มาตรการและการจัดการทางสังคมในตำบล	1. องค์การบริหารส่วนตำบล	1. มัสยิด 12 แห่ง
ทุนพื้นฐานทางสังคม	2.สภาองค์กรชุมชนตำบล 3. คณะกรรมการอนุสรณ์สถานบ้านช่องช้าง	2.โรงเรียนที่ดำเนินโครงการพิเศษ สำหรับเด็กและเยาวชน 2 แห่ง 3.องค์การบริหารส่วนตำบล 4.ผู้นำชุมชนที่มีบทบาทในการเชื่อมต่อกันกับหน่วยงานภายนอก

2. แนวคิดของชุมชนด้านความรุนแรงของเด็กและเยาวชน

ทั้งสองพื้นที่ตระหนักถึงปัญหาเด็กและเยาวชน และมีประสบการณ์สะเทือนใจจากการกระทำของเด็กและเยาวชนที่ไม่เคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสในครอบครัว (ลูก หลาน พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย) การเสพยา การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การทะเลาะวิวาท ตลอดจนการทำร้ายร่างกายระหว่างวัยรุ่นในชุมชนด้วยกัน ชุมชนมีแนวคิด มุมมองต่อความรุนแรงในเด็กและเยาวชนที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ความหมายของความรุนแรง

จากการทำ Focus group discussion ในกลุ่มของคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนตำบลพรุพีและตำบลเกาะกลาง และภาคีอื่นในชุมชนได้ความหมายและความเข้าใจเกี่ยวกับ ความรุนแรง ดังนี้

ช่องทางที่กระทำความรุนแรง	รูปแบบ/ลักษณะการกระทำ	วิธีการกระทำ	ผลที่เกิดขึ้นกับผู้ที่ถูกกระทำ
1. ด้วยการพูด	- หยาบคาย - ส่อเสียด - เหยียดหยาม - ก้าวร้าว - ข่มขู่	- ดุด่า - ก้าวร้าว - ข่มขู่ - ประจาน - เยอะเย้ย - หลอกลวง	- เสียอารมณ์ - เสียใจ - เสียความรู้สึก - เสียชื่อเสียง - หวาดกลัว - บาดหมาง - เก็บกด
2. ด้วยสายตา/ท่าทาง	- ดูหมิ่น - เหยียดหยาม - ยิ้มเยาะ	- ใช้สายตา - ใช้ท่าทาง - ใช้วิธีการยิ้ม	- เสียทรัพย์ - เสียอารมณ์ - เสียความรู้สึก - เสียใจ - บาดหมาง

ช่องทางที่กระทำความรุนแรง	รูปแบบ/ลักษณะการกระทำ	วิธีการกระทำ	ผลที่เกิดขึ้นกับผู้ที่ถูกกระทำ
3. ด้วยการใช้กำลังหรืออาวุธ	- กระทำให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน/ของมีค่า	- ขู่เข็น บังคับ - ลักขโมย - ชิงทรัพย์	- เสียทรัพย์สิน/ของรัก - เสียสิทธิ์ - หวาดกลัว
	- บังคับให้เสียสิทธิส่วนบุคคล/ขืนใจ	- ขืนใจ - กักขัง - หน่วงเหนี่ยว	- เสียตัว - หวาดกลัว
	- ทำให้เจ็บปวด - บาดเจ็บ - เสียชีวิต	- ทุบตี - ทะเลาะวิวาท - ทำร้ายร่างกาย - ฆ่า	- เจ็บกาย/เจ็บใจ - เสียเลือด/เสียชีวิต - บาดหมาง - มีบาดแผล - มีอันตราย
4. ด้วยการไม่รับผิดชอบ	- ไม่ดูแลตามหน้าที่	- ทอดทิ้ง - ตัดความสัมพันธ์	- หย่าร้าง - ซึมเศร้า - อกหัก
5. ด้วยการกระทำอื่นๆ	- ทำให้เกิดความเดือนร้อนรำคาญ	- ส่งเสียงดัง - ขับรถซิ่ง	- เสียอารมณ์

จากความคิดเห็นดังกล่าว จึงอาจสรุปความหมายของความรุนแรงได้ ดังนี้

“ความรุนแรง หมายถึงการกระทำใดๆของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่อตนเองหรือบุคคลอื่นที่ทำให้เกิดผลเสียกระทบกระเทือนต่ออารมณ์ ความรู้สึก หรือก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลนั้น ๆ”

2.2 ระดับความรุนแรง

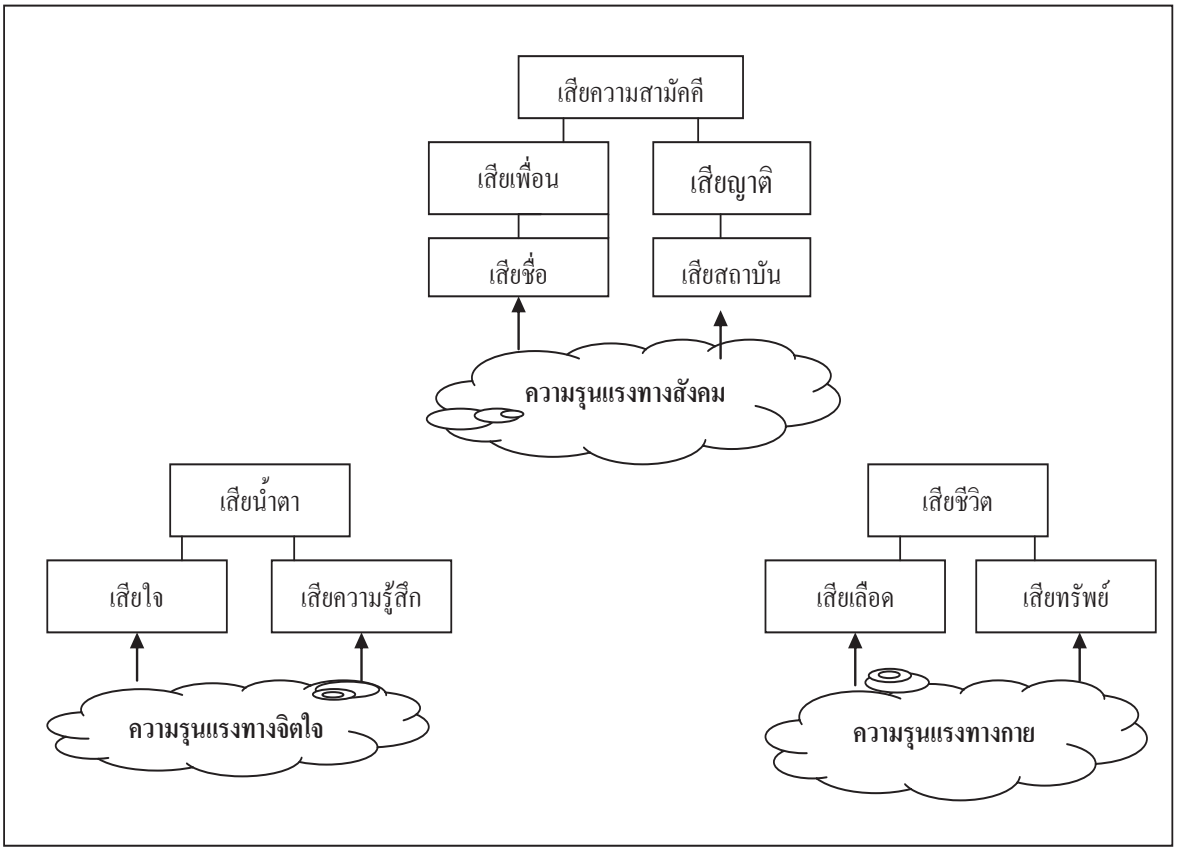
ระดับความรุนแรงนอกจากจะอยู่ที่รูปแบบและวิธีการกระทำแล้ว ระดับความรุนแรงยังขึ้นอยู่กับเพศ วัย ของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ เช่น

- ผู้ชายทำร้ายผู้หญิง จะมีความรุนแรงมากกว่าผู้ชายทำร้ายผู้ชายหรือผู้หญิงทำร้ายผู้หญิง

- เด็กทำร้ายผู้ใหญ่ จะมีความรุนแรงมากกกว่าผู้ใหญ่ทำร้ายคนวัยเดียวกัน

2.3 ผลของความรุนแรง

จากการวิเคราะห์ของชุมชน เห็นว่า ความรุนแรงส่งผลกระทบด้านลบ เกิดผลเสียในหลาย ๆ ด้าน ประกอบด้วย

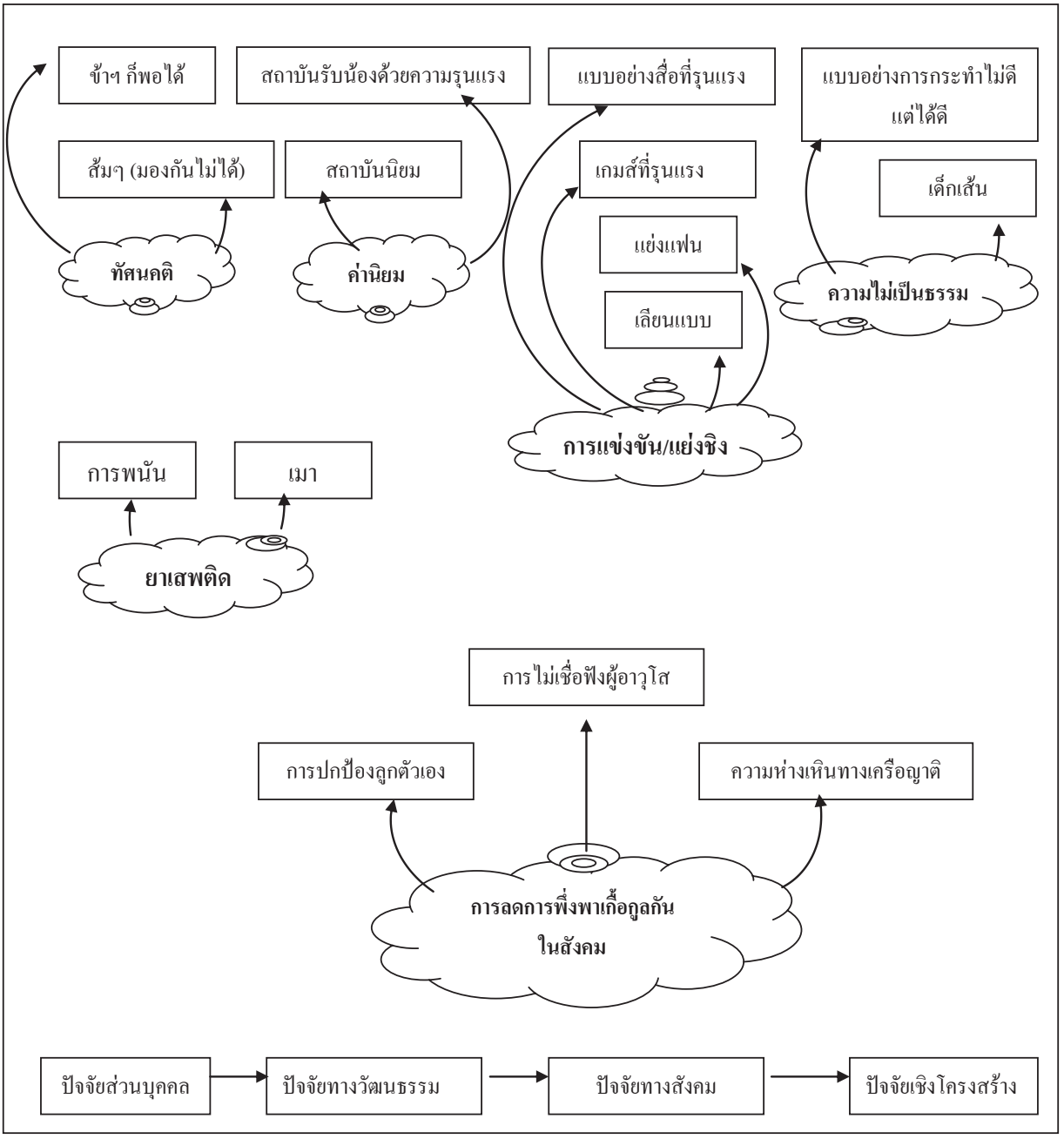

ภาพที่ 1 ผลเสียจากความรุนแรง

2.4 ที่มา สาเหตุของความรุนแรง

จากการระดมความเห็นของภาคีที่เกี่ยวข้องในแต่ละตำบล พบว่าสาเหตุของความรุนแรงมาจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

รุนแรงมาจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

ภาพที่ 2 สาเหตุและปรากฏการณ์ของความรุนแรงของเด็กและเยาวชน

3. ปรากฏการณ์และผลกระทบต่อความรุนแรง

3.1 ปรากฏการณ์ของความรุนแรง

จากการสะท้อนของกลุ่มผู้นำทางศาสนา และผู้อาวุโสในแต่ละตำบล พบว่าสถานการณ์ความรุนแรงที่สำคัญในแต่ละตำบลมี ดังนี้

ตำบลพรุพี	ตำบลเกาะกลาง
1. การไม่เชื่อฟังผู้อาวุโส 2.การด่าบุพการี 3. การทะเลาะวิวาทระหว่างพี่น้อง 4. การทำร้ายร่างกายระหว่างนักเรียนจนเสียชีวิต ฯลฯ	1. ปัญหายาเสพติด “เยาวชนถูกล้อมด้วยน้ำกระท่อม” 2.การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร “แม่วัยเด็ก” 3. การไม่เชื่อฟังผู้อาวุโส 4. การทะเลาะวิวาท

นอกจากนี้สภาเด็กและเยาวชนได้ทำการสำรวจปรากฏการณ์ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในตำบลโดยใช้แบบสอบถามที่ทีมวิจัยส่วนกลางได้จัดทำขึ้น ซึ่งปรากฏผล ดังนี้

รายการ	ตำบลพรุพี	ตำบลเกาะกลาง
1. จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	200 คน (ชาย 87 คน, หญิง 113 คน)	200 คน (ชาย 92 คน, หญิง 108 คน)
2. วิถีชีวิตของเยาวชน 2.1 ดูโทรทัศน์/ฟังวิทยุเกือบทุกวัน	71 %	77.5 %
2.2 เล่นกีฬาเกือบทุกวัน	28.5%	36.5 %
2.3 ทำการบ้าน/อ่านหนังสือ	30.0%	35.0 %
2.4 ขี่รถเล่น	24.0%	35.5 %
2.5 ไปทำงานหารายได้	10.0%	16.8 %
2.6 ช่วยเหลือกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน	5.0%	5.5 %
3. พฤติกรรมเสี่ยงที่กระทำในแต่ละวัน 3.1 เล่นเกมคอมพิวเตอร์	17.5 %	6.0%
3.2 สูบบุหรี่	13.0%	12%
3.3 แข่งมอเตอร์ไซด์	5.0%	6.5%
3.4 เที่ยวกลางคืน	3.0%	4.0%

รายการ	ตำบลพรุพี	ตำบลเกาะกลาง
3.5 เหล้าปั่น	5.0%	3.5%
3.6 ดื่มเหล้า เบียร์	4.5%	1.0%
3.7 เสพยา	2.0%	2.0%
3.8 เลี้ยงไก่ชน ตีไก่	1.0%	2.0%
3.9 ดูหนังโป๊	1.5%	15%
3.10 เล่นการพนัน	2.5%	1.0%
4. ประสบการณ์ความรุนแรง 4.1 เคยเห็นเด็กและวัยรุ่นตี ต่อยตบกันตัวต่อตัว (1-2 ครั้ง/สัปดาห์)	40.1%	36.5%
4.2 เห็นเด็กหรือวัยรุ่นนำอาวุธเข้ามาในโรงเรียน	38.0%	25.0%
4.3 เห็นเด็กหรือวัยรุ่นยกพวกตีกันระหว่างหมู่บ้าน	21.0%	30.0%
4.4 เห็นเด็กหรือวัยรุ่น ทะเลาะวิวาทยกพวกตีกันในชุมชน	22.5%	27.0%
4.5 เห็นเด็กหรือวัยรุ่นข่มขู่เพื่อนนักเรียนในโรงเรียน	21.0%	25.0%
4.6 เห็นเด็กหรือวัยรุ่นใช้ยาเสพติดในชุมชน	24.0%	29.5%
4.7 เห็นเด็กหรือวัยรุ่นใช้สารเสพติดในโรงเรียน	16.5%	25.0%
4.8 เห็นเด็กหรือวัยรุ่นทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน	26.0%	34.0%
4.9 เห็นเด็กหรือวัยรุ่นขโมยสิ่งของจากเพื่อนในโรงเรียน	23.5%	26.0%
4.10 เคยเห็นการเสียชีวิตจากการทะเลาะวิวาทของเด็กและวัยรุ่น	32.0%	9.5%

3.1.1 ประสบการณ์ในการกระทำความรุนแรง

เด็กและเยาวชนในตำบลทั้งสอง ส่วนใหญ่ไม่เคยเป็นผู้กระทำความรุนแรง ในส่วนของผู้เคยกระทำความรุนแรงนั้นได้เคยกระทำความรุนแรงในลักษณะต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้

1. การตบตี ต่อยผู้อื่น
2. การพกอาวุธ
3. การทำลายทรัพย์สินหรือสิ่งสาธารณะ
4. ตบตีทำร้ายร่างกายแฟน

โดยจำนวนเด็กและเยาวชนในตำบลเกาะกลาง จังหวัดกระบี่ มีจำนวนผู้กระทำความรุนแรงในด้านต่าง ๆ สูงกว่าตำบลพรุพี จังหวัดสุราษฎร์ธานีเล็กน้อย

3.1.2 ประสบการณ์ในการ “ถูกกระทำความรุนแรง”

เด็กและเยาวชนในตำบลทั้งสองถูกกระทำความรุนแรงไม่มากนัก โดยหลักลักษณะของการถูกกระทำส่วนใหญ่มีดังนี้

1. ถูกข่มขู่ด้วยวาจาหรืออาวุธจากวัยรุ่น
2. ถูกชกต่อยจากวัยรุ่นในโรงเรียน
3. ได้รับบาดเจ็บจากการทะเลาะวิวาท
4. ถูกคนในครอบครัวทำร้าย
5. ถูกครูในโรงเรียนทำร้าย

3.2 ปรากฏการณ์ด้านผู้นำ

ผู้นำศาสนา และผู้นำชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในอาการ “ท้อ” เนื่องจากไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชน เด็กและเยาวชนไม่สนใจ เชื่อฟังและปฏิบัติตาม ซึ่งในกลุ่มผู้นำทางศาสนาได้เสนอแนะทางออกในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

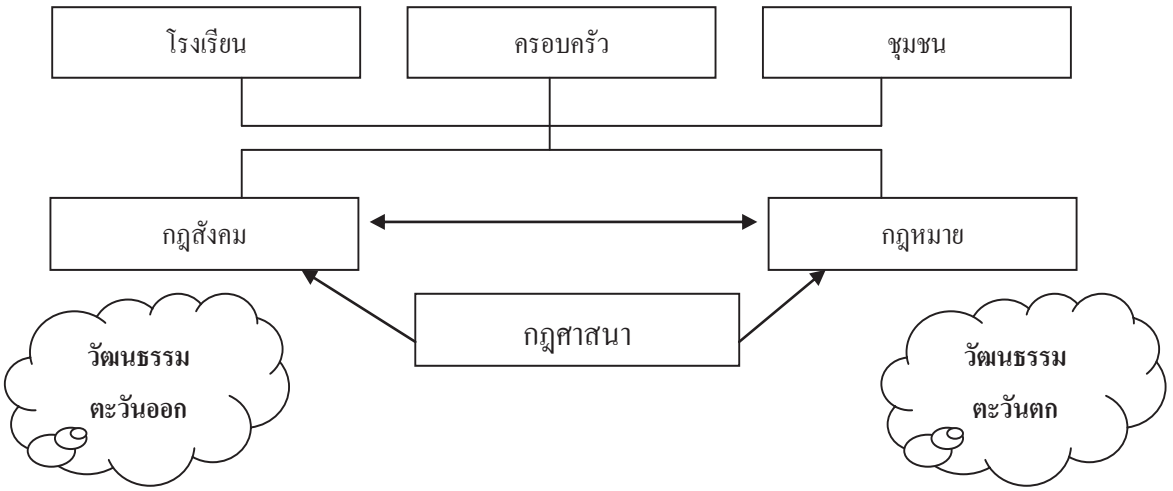
1. ผู้นำทำเป็นแบบอย่างที่ดี
2. รวมพลังผู้นำทางศาสนา
3. เชิญผู้นำท้องถิ่นและภาคีต่างๆ รวมกันกำหนดแนวทาง มาตาการในการดูแลแก้ปัญหาในชุมชน

4. การจัดการปัญหา

4.1 ข้อเสนอในการแก้ไข

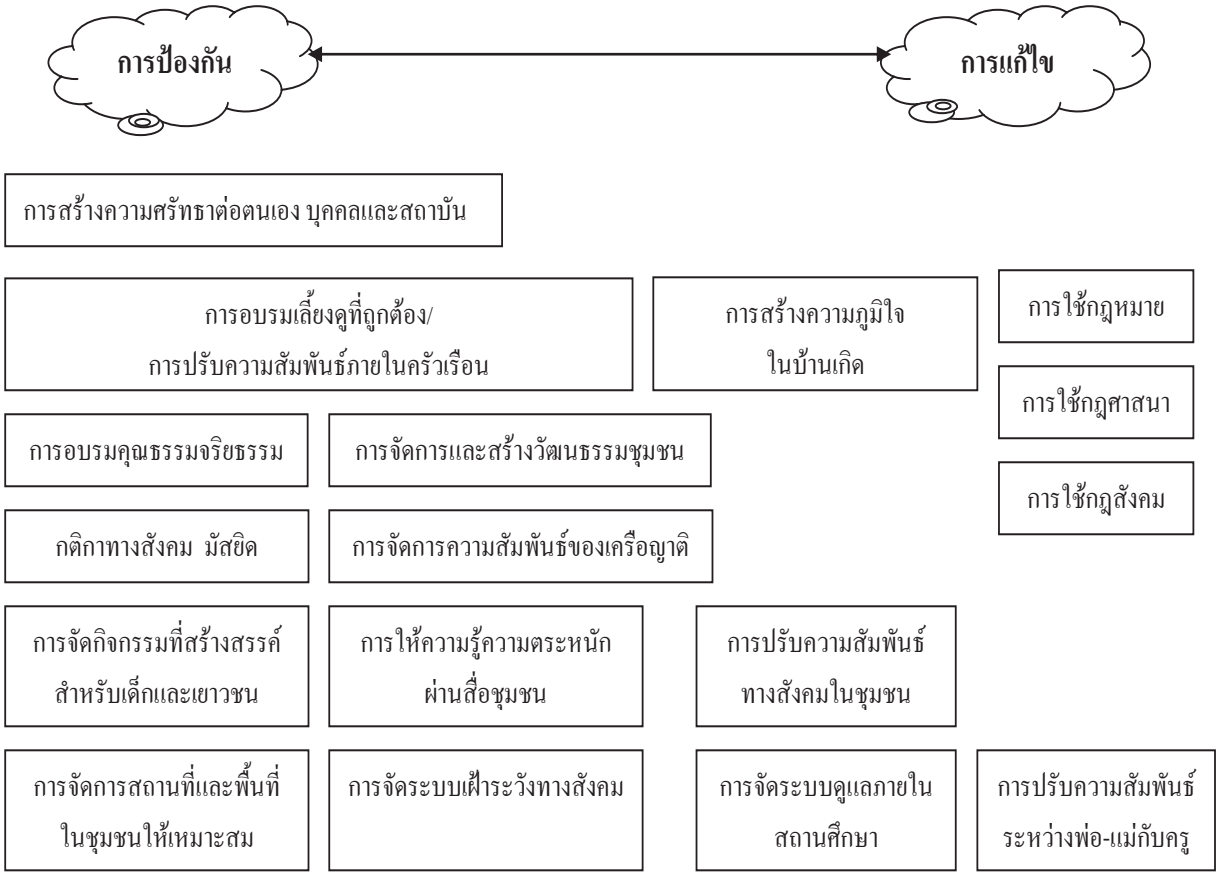
1. แก้จากภายในของบุคคล → สร้างภูมิคุ้มกันทางจิตวิญญาณ
2. รวมพลังแก้ → ร่วมด้วยช่วยกัน
3. ใช้มาตรการทางศาสนาและการจัดการทางสังคม → กำหนดกฎกติกามาตรการที่เหมาะสม
4. ใช้อนุญาโตตุลาการตำบล → กำหนดกฎหมายท้องถิ่น

4.2 แนวคิดในการจัดการสังคม

ภาพที่ 3 ข้อเสนอเชิงแนวคิดในการจัดการทางสังคม

4.3 แนวทางในการแก้ปัญหา

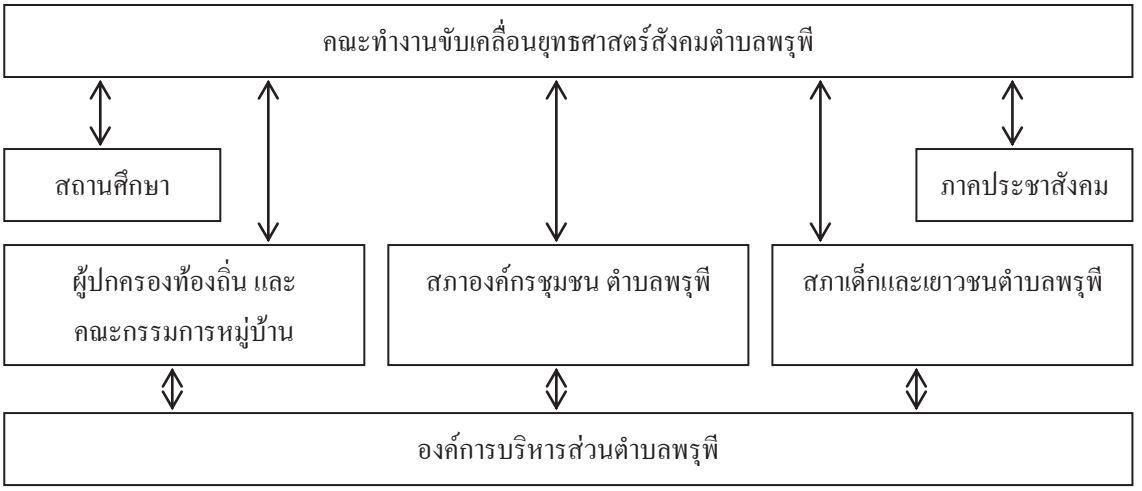

ภาพที่ 4 แนวทางในการจัดการความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในชุมชน

4.4 รูปแบบการจัดการ

รูปแบบการจัดการทางสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนแต่ละพื้นที่ที่จะมีความแตกต่างกันตามศักยภาพของทุนทางสังคมที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ บริบททางสังคม และวิถีชุมชน

ในตำบลพรุพี อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นชุมชนไทยพุทธ ทุนทางศาสนาไม่เข้มแข็ง วิถีชีวิตชุมชนมีความสัมพันธ์กับวัดไม่แน่นแฟ้นมากนัก เนื่องจากเจ้าอาวาสยังไม่สามารถสร้างศรัทธาแก่คนในพื้นที่ได้ วัดยังขาดกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน และไม่แสดงบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ การขับเคลื่อนงานพัฒนาสังคม โดยเฉพาะพัฒนาเด็กและเยาวชนดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบล และภาคประชาสังคมเป็นหลัก การจัดการทางสังคมในตำบลพรุพี จึงมีรูปแบบตามภาพที่ 5

ภาพที่ 5 รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนตำบลพรุพี

ในส่วนของตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ เป็นพื้นที่ไทยมุสลิม มีมัสยิดจำนวน 12 แห่ง เป็นพื้นที่ซึ่งมีความเข้มแข็งในการใช้หลักศาสนา เป็นแนวทางและมาตรการในการพัฒนาเด็กและเยาวชน และใช้เป็นเครื่องมือที่มีพลังในการกำกับพฤติกรรมของคนในชุมชน ทั้งในด้านการป้องกัน และแก้ปัญหาสังคม จึงมีรูปแบบการจัดการ และมาตรการทางศาสนา ดังนี้

4.4.1 มาตรการทางศาสนา

1) มาตรการในภาพรวมของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

คณะกรรมการอิสลามจังหวัดกระบี่ ได้มีประกาศเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2542 กำหนดแนวทางปฏิบัติของสัปปุรุษ และมาตรการลงโทษ ดังนี้

แนวปฏิบัติของสัปปุรุษ

ข้อ 3 สัปปุรุษใดที่ไม่เคยละหมาดยุมอัต หมายถึง บุคคลที่ไม่ไปละหมาดยุมอัต ณ มัสยิดใดมัสยิดหนึ่ง นานติดต่อกันเกิน 3 ศุกร์ โดยไม่มีสาเหตุที่ได้รับการยกเว้นตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามให้คณะกรรมการมัสยิด ถือแนวปฏิบัติดังนี้

(1) กล่าวเตือนด้วยวาจา ไม่น้อยกว่า 3 ครั้ง

(2) หากไม่มีผลตาม (1) ให้คณะกรรมการมัสยิดตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อชี้แจงให้เห็นความสำคัญของการละหมาดยุมอัต และโทษการละทิ้งละหมาดซึ่งไม่ถือปฏิบัติตามบทบัญญัติศาสนา

(3) หากไม่มีผลตาม (2) ให้กรรมการตามมัสยิดส่งหนังสือเชิญมา ที่มัสยิดหรือบ้านอีหม่าม เพื่อตักเตือนครั้งสุดท้าย

(4) หากไม่มีผลตาม (3) ให้กรรมการมัสยิดสอบประวัติทำทะเบียนสัปปุรุษดังกล่าว 2 ชุด ส่งให้สำนักงาน 1 ชุด และเก็บไว้ 1 ชุด และดำเนินการตามมาตรการการลงโทษต่อไป

มาตรการลงโทษ

ข้อ 21 สัปปุรุษใดที่ไม่ละหมาดยุดอัตเลย เมื่อกรรมการมัสยิดได้ปฏิบัติตามขั้นตอนข้อ 13 (1) และ (4) แล้วไม่ได้ผล ให้มีมาตรการลงโทษดังนี้

(1) ถ้าสัปปุรุษหรือสมาชิกในครอบครัวดังกล่าว จัดกิจกรรมใด ๆ ให้กรรมการมัสยิดขอความร่วมมือจากโต๊ะครู ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่องดกิจกรรมดังต่อไปนี้

ก. งานเลี้ยงสมรสของสัปปุรุษหรือสมาชิกในครอบครัว

ข. งานเลี้ยงทั่วไปเช่นงาน อัรวะฮ์ งานเลี้ยงเข้าสุนัติ งานขึ้นบ้านใหม่ หรืองานอื่นใดทุกประเภท

สัปปุรุษ ดังกล่าวในข้อ 21 ได้ถึงแก่กรรม ให้กรรมการมัสยิดร่วมกับโต๊ะครู ผู้ทรงคุณวุฒิกำหนดตัวบุคคลให้ไปละหมาดยะนาซะฮ์ ไม่เกิน 3 คน

ในที่ประชุมมีมติร่วมกันว่าให้ทุกมัสยิดได้ดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวโดยพร้อมเพรียงกัน ส่วนโต๊ะครูหรือผู้ทรงคุณวุฒิได้มีมติให้ดำเนินการดังนี้ หากสัปปุรุษ ในหมู่บ้านใดทำบุญ ทำการนิกะฮ์ หรือละหมาดยะนาซะฮ์ และต้องการจะเชิญบุคคลดังกล่าว จะต้องมี 1 คนใน 3 อีหม่าม คอเต็บ บิหลั่น เป็นผู้ไปเชิญหรือมีหนังสือรับรองจาก 3 คนนี้ ไปยื่นต่อบุคคลดังกล่าว

ถ้าหากว่า 1 คนใน 3 คน ไม่ได้ไปเชิญหรือไม่มีหนังสือรับรองจาก 1 คนใน 3 คนไปยื่นต่อโต๊ะครู หรือผู้ทรงคุณวุฒิ เขามาทำบุญให้ มาทำการนิกะฮ์ มาละหมาดยานาซะฮ์ให้ จะต้องปรับเป็นเงินอย่างน้อย 1,000 บาท (หนึ่งพันบาทต่อคนเป็นอย่างน้อย)

นอกจากนี้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดกระบี่ ยังได้มีการออกประกาศเพิ่มเติมเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2542 โดยมีรายละเอียดดังนี้

“ด้วยที่ประชุมอีหม่ามคอเต็บ บิหลั่นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2542 ให้ประกาศใช้เป็นมาตรการการปฏิบัติและมาตรการลงโทษ ทั่วทั้งจังหัดกระบี่ โดยมีข้อความดังต่อไปนี้

ทุกมัสยิดจะต้องมีการเรียนการสอน ไม่จำกัดที่สอนอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ซึ่งที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ และมาตรการสำหรับสัปปุรุษที่ไม่เรียน โดยให้ตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณา เรื่องนี้ 5 คนคือ

1.	นายหมาด	แดงเล็ก	อีหม่ามมัสยิดบ้านไหนหนัง
2.	นายมนัส	ชายพงษ์	อีหม่านมัสยิดบ้านเขาเทียมป่า
3.	นายเฉม	ช่างเรือ	อีหม่ามมัสยิดบ้านคลองประสงค์
4.	นายแป๊ะ	คล่องแคล้ว	อีหม่ามมัสยิดบ้านเขาตั้ง

5. นายเหลาะห์ มุ้งกุ้ง อีหม่ามมัสยิดบ้านคลองจิหลาด

และจากที่ประชุมร่วมของประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดกระบี่ เลขานุการและประธานอิหม่ามอำเภอเมืองกระบี่ ได้มีมติ ดังนี้

ข้อ 1 หากสัปปุรุษคนใดไม่มาเรียน เมื่อมีการแต่งงาน (นิกะฮ์) คณะกรรมการมัสยิดจะมีการสอบถามเรื่อง

ก. ชาฮาดะฮ์

ข. รูก่นอีหมาน

ค. รูก่นอิสลาม

ง. รูก่นนิกะฮ์

จ. การอาบน้ำวายิบที่เกี่ยวข้องกับสามี ภรรยา

ฉ. หรืออื่นใดตามความเหมาะสมและมีเหตุผลต่อการกระตุ้นให้เยาวชนสนใจต่อการเรียนศาสนาภาคฟัรดูอีน หรือความจำเป็นต่อการปฏิบัติศาสนกิจประจำวัน

ช. ผู้มีประกาศนียบัตรจบการศึกษาศานาภาคฟัรดูอีน อิบติดาอิย์ ไม่ต้องถือปฏิบัติตามข้อ 19 (2) กับบุคคลดังต่อไปนี้

1.1 เจ้าบ่าว พ่อเจ้าบ่าว แม่เจ้าบ่าว

1.2 เจ้าสาว พ่อเจ้าสาว แม่เจ้าสาว

ข้อ 2 หากเจ้าบ่าวหรือเจ้าสาวนอกพื้นที่ให้เอาหนังสือรับรองจากคณะกรรมการจากมัสยิดนั้นมาแสดง

ข้อ 3 หากสัปปุรุษคนได้ทำการเรียนเมื่อมีการแต่งงาน (นิกะฮ์) จะไม่มีการสอบใด ๆ ทั้งสิ้น

ข้อ 4 เมื่อมีการแต่งงาน (นิกะฮ์) ทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องแสดงหนังสือรับรองจากคณะกรรมการมัสยิดเท่านั้น ไม่รับรองหลักฐานอื่น ยกเว้นประกาศนียบัตรของสถาบันศาสนาอิสลาม

ข้อ 5 หนังสือรับรองนั้น แบบฟอร์มจะต้องออกมาจากสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดกระบี่ และเซ็นรับรองโดยคณะกรรมการมัสยิด

ข้อ 6 ให้ทุกมัสยิดทำบัญชีรายชื่อสัปปุรุษที่มาเรียนและไม่มาเรียน เสนอต่อประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทุกเดือน

ข้อ 7 บุคคลอื่นจากคณะกรรมการอิสลามมาทำการ (นิกะฮ์) ให้ถือว่าโต๊ะบัยเถื่อน ให้คณะกรรมการมัสยิดแจ้งต่อประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและประธาน

คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจะทำการปรับโต๊ะบัยเถื่อนนั้นเป็นจำนวน 1 พันบาท (หนึ่งพันบาทถ้วน) เป็นอย่างน้อยต่อหนึ่งคน

ข้อ 8 ให้ทุกมัสยิดทำการเรียนการสอนภาคฟัรดูอีน (หลักสูตรสมาคมครุสัมพันธ์) หากมัสยิดใดไม่ทำการเรียนการสอนสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจะไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ข้อ 9 หากบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนภาคฟัรดูอีน (หลักสูตรของสมาคมคุรุสัมพันธ์) ถ้าหากว่าครอบครัวนั้นจัดกิจกรรมใด ๆ ขึ้น ยกเว้นกรณีกิจกรรมที่เป็นวายิบคณะกรรมการมัสยิดจะไม่ไปร่วมกิจกรรมดังกล่าว

ข้อ 10 จากข้อที่ 9 ถ้าหากกรรมการมัสยิดคนหนึ่งคนใดไปร่วมกิจกรรมอื่นจากกิจกรรมที่เป็นวายิบหลังจากที่ประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดกระบี่ได้ทำการสอบสวนแล้วปรากฏว่าเป็นความจริง กรรมการมัสยิดผู้นั้นจะต้องเสียค่าปรับเป็นเงิน 1,000 บาท (หนึ่งพันบาทถ้วน)”

2) มาตรการของคณะกรรมการอิสลามตำบลเกาะกลาง

นอกจากประกาศของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดกระบี่แล้ว มัสยิดในตำบลเกาะกลาง ทั้ง 12 แห่งได้ประสานการปฏิบัติของมัสยิดเป็นแนวทางเดียวกัน โดยได้จัดทำร่างข้อบังคับประธานกรรมการอิสลาม ตำบลเกาะกลาง ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาสัปปุรุษที่กระทำผิดหลักศาสนา 11 กรณี คือของมึนเมา และส่อไปทางชู้สาว จำนวน 11 ข้อดังนี้

“1. ข้อบังคับนี้ใช้บังคับ ควบคุมและลงโทษสัปปุรุษของตำบลเกาะกลาง

2. ข้อบังคับนี้มีผลตั้งแต่วันประกาศบังคับใช้ซึ่งประกาศให้สัปปุรุษทราบทั่วกัน

3. ก่อนประกาศใช้ทางคระกรรมการมัสยิดของหมู่บ้านได้นำข้อบังคับนี้ แจ้งให้สัปปุรุษทราบ

4. ของมึนเมา ได้แก่ เหล้า เบียร์ ยาม้าหรือยาเสพติดทุกชนิด

5. เมื่อคณะกรรมการมัสยิดทุกมัสยิดทราบว่าสัปปุรุษของมัสยิดได้ดื่มของมึนเมา จากพยานบุคคล / คนขึ้นไป หรือเห็นด้วยสองตาตนเอง หรือผู้ดื่มของมึนเมามีอาการให้เห็น แต่ต้องให้มีพยานเห็นด้วย หรือถูกตำรวจจับในการกระทำผิดเรื่องยาเสพติด

6. เมื่อกรณีข้อที่ 5 ปรากฏชัดเจน ให้อิหม่าม นั้น เรียกประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณา เพื่อตัดสินลงโทษ ดังนี้

6.1 ห้ามพิธีนิกะฮ์ให้

6.2 ให้กรณีที่บุคคลผู้นั้นเสียชีวิตลงให้คณะกรรมการไปทำพิธีล่าหมาดญะนาซะห์ ให้เพียง 2 คน

6.3 ไม่อ่านตัลกีนให้หลังฝังศพแล้ว

6.4 ห้ามคณะกรรมการมัสยิดซะกาตแก่บุคคลผู้นั้น หรือจ่ายส่วนแปดแก่บุคคลนั้น

6.5 ห้ามคณะกรรมการมัสยิดไปทำบุญสูนัตให้

7. เมื่อกรณีบิดามารดา หรือบุคคลใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับนี้ หรือว่าผู้นั้นร่วมกระทำผิดด้วยต้องถูกลงโทษ ตามบทลงโทษในข้อ 6

8. ในกรณีที่บุคคลใดถูกประกาศลงโทษแล้ว แต่ต่อมาเขาได้มาสารภาพผิดกล่าวตอบาตรต่อหน้าคณะกรรมการมัสยิสแล้ว คณะกรรมการประชุมเพื่อพิจารณายกโทษดังกล่าว

9. กรณีที่สัปปุรุษชายหญิงกระทำผิดฐานส่อไปในทางชู้สาว เช่น

9.1 ไปนั่งคุยกันที่ลับตาคน

9.2 มีการจับมือถือแขน กอด เกาะเกี่ยว

10. กรณีทำผิดในข้อ 9 ชัดเจนให้คณะกรรมการมัสยิดของหมู่บ้านนั้น

10.1 แจ้งพฤติกรรมให้พ่อแม่รับทราบ ว่ากล่าวตักเตือน

10.2 บันทึกพฤติกรรมไว้

11. กรณีผิด กรณีชายหญิงร่วมประเวณีชัดเจน ให้กรรมการมัสยิดของหมู่บ้านดำเนินการดังนี้

11.1 แจ้งพฤติกรรมให้พ่อแม่ทราบ”

4.4.2 รูปแบบการจัดการทางสังคม

จากความเข้มแข็งของสถาบันทางศาสนา ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาจิตวิญญาณของมุสลิมตั้งแต่เกิดจนตาย และมีทุนทางสังคมอื่นประกอบอีกหลายอย่าง เช่น

1. โรงเรียนเพื่อนเด็ก และสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน

2. ผู้นำชุมชน และสภาองค์กรชุมชน

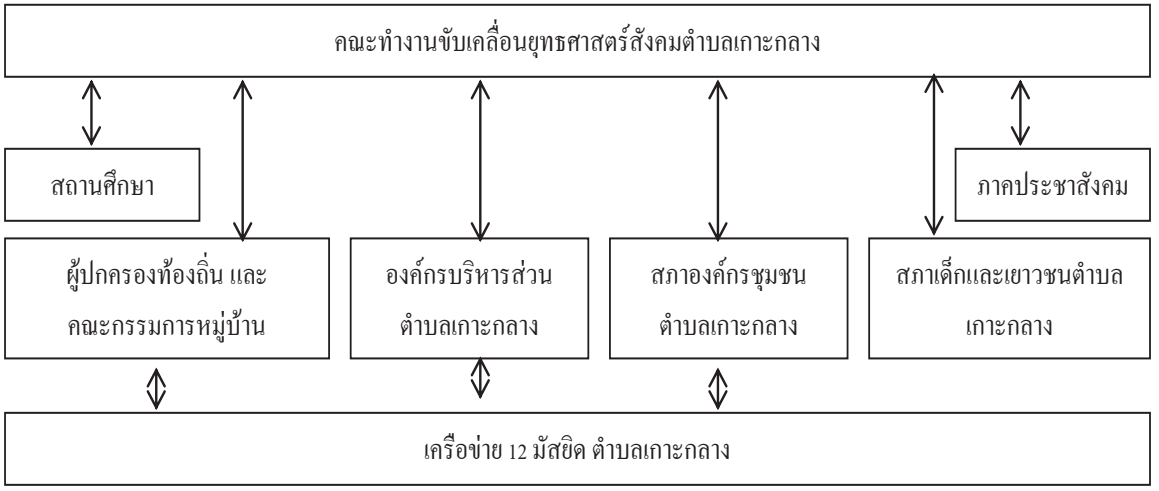
3.องค์การบริหารส่วนตำบล

4. ผู้ปกครองท้องที่

5. สภาเด็กและเยาวชน และองค์กรเยาวชนหมู่ที่ 2 , 4 และ 7

6. ศูนย์พัฒนาครอบครัว

ดังนั้นรูปแบบการจัดการทางสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนตำบลเกาะกลาง จึงมีลักษณะตามภาพที่ 6

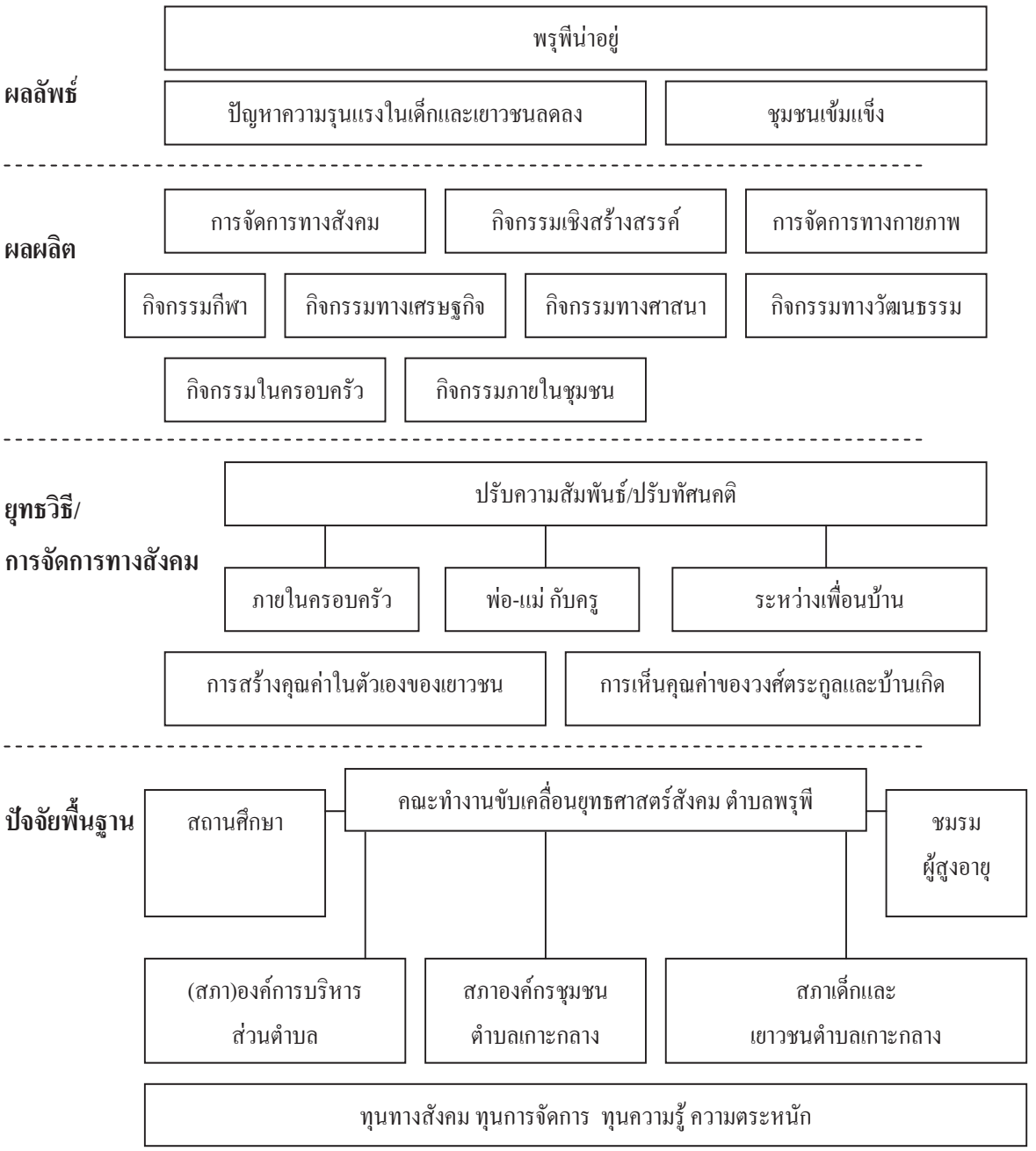
ภาพที่ 6 รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ตำบลเกาะกลาง

5. ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อน

จากการประชุมทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกันของภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในตำบล ที่ประชุมได้จัดทำยุทธศาสตร์ กระบวนการ และกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ดังนี้

5.1 ตำบลพรุพี

1) ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหา

ภาพที่ 7 ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนทางสังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนตำบลพรุพี

2) กิจกรรมและแผนปฏิบัติการ

เพื่อให้ยุทธศาสตร์ที่กำหนดปรากฏผลเป็นรูปธรรม คณะทำงานที่รับผิดชอบ จึงได้กำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการในปี พ.ศ. 2553 ดังนี้

1. คณะทำงานฝ่ายพัฒนาความเข้มแข็งครอบครัว

- แผนและยุทธศาสตร์ในการทำงาน

ผลลัพธ์หรือความสำเร็จที่ต้องการทำให้เกิดภายในปี 2553	วิธีการ กระบวนการในการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบโครงการ
1. ครอบครัวต้นแบบของตำบลพรุพี ลักษณะครอบครัว - ประกอบอาชีพสุจริต	1. สร้างเครือข่ายครอบครัวในตำบลพรุพีทั้งครอบครัวที่ดีและครอบครัวที่ต้องมีการพัฒนา	- คณะทำงานฝ่ายพัฒนาเข้มแข็งครอบครัว
- ไม่มีความรุนแรงใน ครัวเรือน - ประพฤติดี - ทำกิจกรรมภายในครัวเรือนร่วมกัน พ่อ แม่ ลูก	2. ผ่านขบวนการของกิจกรรมร่วมกัน 3. เปิดเวทีขยายผลแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่ครอบครัวอื่น	คณะกรรมการฝ่ายปกครองเข้มแข็งของครอบครัว

- แผนปฏิบัติการปี 2553

กิจกรรม	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
บัญชีครัวเรือน	1. แจ้งเวทีประชุมหมู่บ้าน 2.จัดเก็บข้อมูล 3.ประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูล 4.ใช้ประโยชน์ข้อมูลสร้างการเรียนรู้	- มี.ค. 53 - เม.ย. – พ.ค. 53 - มิ.ย. 53 - มิ.ย. 53	- ตัวแทนเยาวชน - เครือข่ายครอบครัว - คณะกรรมฝ่ายความเข้มแข็งของครอบครัว
ครอบครัวสัมพันธ์	1. ค้นหาครอบครัวตัวอย่างหมู่บ้านละ 3 ครัวเรือน/ครอบครัวอาสา 2. ออกแบบค่าย 3. เข้าค่ายครอบครัวสัมพันธ์ 4. การพัฒนาและยกระดับครอบครัวสัมพันธ์ 5. ขยายผลกิจกรรม	- เม.ย. 53 – พ.ค. 53 - เม.ย. 53 – พ.ค. 53 - พ.ค. 53 - พ.ค. 53 เป็นต้นไป - หลัง พ.ค. 53	- เครือข่ายครอบครัว - คณะกรรมการกระปุกออมสินเพื่อน้อง - คณะกรรมการฝ่ายความพัฒนาเข้มแข็งของครอบครัว

คุณธรรมครอบครัว - ความกตัญญูรู้คุณ - ความภูมิใจในถิ่นฐาน วงศ์ตระกูล ชุมชน และตนเอง	1. เก็บข้อมูลครอบครัวและชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน 2. ค้นหาสิ่งดีๆของครอบครัวและชุมชนของตนเอง 3. ทำกิจกรรมร่วมกันภายในครัวเรือน 4. นำเสนอสิ่งดีๆในเทศกาลเดือนสิบ	- เม.ย. 53 - ก.ย. 53 (เดือนสิบ)	- คณะกรรมฝ่ายพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว - เยาวชน - สภาองค์กรชุมชนตำบลพรุพี - ผู้นำท้องที่
ธนาคารความดี	1. ประชุมชี้แจงรายละเอียด 2. รับสมัครผู้เข้าร่วม 3. เสนอโครงการต่อ ธกส. 4. กำหนดตัวชี้วัด 5. ดำเนินการตามโครงการ 6. ประเมินผล	- มี.ค. 53 – ธ.ค. 53	- สภาองค์กรชุมชนตำบลพรุพีและคณะทำงาน
	7. ประชุมเตรียมความพร้อมของทีมงาน	วันที่ 17 มีนาคม 53 (13.00 – 16.30)	คณะทำงานตามคำสั่ง

2. คณะกรรมการเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว โรงเรียนและสมาชิกในชุมชน

- แผนและยุทธศาสตร์ในการทำงาน

ผลลัพธ์หรือความสำเร็จที่ต้องการให้เกิดภายในปี 2553	วิธีการ กระบวนการในกาดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบโครงการ
1.สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครัวเรือนในชุมชน 2.สร้างความศรัทธานาเชื่อถือเคารพ ผู้สูงอายุ ครู และพ่อแม่	1. การเชื่อมโยงการชุมชนเข้าด้วยกัน (บ้าน วัด โรงเรียน) 2. ผ่านกิจกรรม กฎทางสังคม กีฬาเชื่อมสามัคคี ทัศนะศึกษา ทัวร์หาร สี่	- คณะทำงานตามคำสั่ง - ผอ.โรงเรียนและครู - ผู้นำท้องถิ่น - เยาวชนและสมาชิในชุมชน

แผนปฏิบัติการ

กิจกรรม	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
กิจกรรมทางศาสนา -นิมนต์พระเข้าโรงเรียน -จูงมือน้องเข้าวัด	- แจ้งให้ทางชุมชน โรงเรียน วัด ทราบ - ทุกขึ้น 15 ค่ำ หรือวันพระ ให้ทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน	พ.ค. 53 เป็นต้นไป	- ผอ.โรงเรียน - ผู้นำชุมชน - คณะกรรมทำงาน - คณะประธานโรงเรียนและตัวแทนเยาวชน
กฎเกณฑ์ทางสังคม	- เก็บข้อมูลค่าใช้จ่ายโทรศัพท์ - ประชุมผอ.คณะครูในโรงเรียนร่วมกับแกนนำชุมชน - ตั้งกฎ/กติกาทางสังคม ในการใช้รถมอเตอร์ไซค์และโทรศัพท์ - แจ้งสมาชิกในชุมชนให้ทราบ - ลงมือปฏิบัติตามแผน - ประเมินผล	- พ.ค. 53 เป็นต้นไป	- เครือข่ายครอบครัว - คณะกรรมกการทำงาน - ผอ. โรงเรียน - ผู้นำชุมชน
กีฬาเชื่อมสามัคคี	- ประชุมทีมงาน - ออกแบบกิจกรรมกีฬา เช่น ทีมแบบผสม กีฬาพื้นบ้าน - จัดกีฬาสัมพันธ์ - ประเมินผล	- ช่วงปีใหม่ - กีฬาโรงเรียน - ช่องช้างสัมพันธ์	- คณะกรรมการ - เยาวชน - อบต. - ผู้นำท้องที่
ทัศนะศึกษาไปครอบครัวทัวร์หาร 4	- แจ้งที่ประชุม - ออกแบบกิจกรรม - รับสมัครผู้เข้าร่วม - ดำเนินตามแผน	-	- อบต. - ผู้นำสมาชกชุมชน - ตัวแทนเยาวชน - ผอ.โรงเรียน
กู้วิกฤตศรัทธา ค้นหาภูมิปัญญารากเหง้า	- สืบค้นภูมิปัญญาพื้นบ้านและ การละเล่นของชุมชน - แลกเปลี่ยนระหว่างชุมชน - นำไปใช้ประโยชน์	- ปิดภาคเรียนปี 53	- ตัวแทนเยาวชน - ผู้นำท้องที่ - ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ

5.2 ตำบลเกาะกลาง

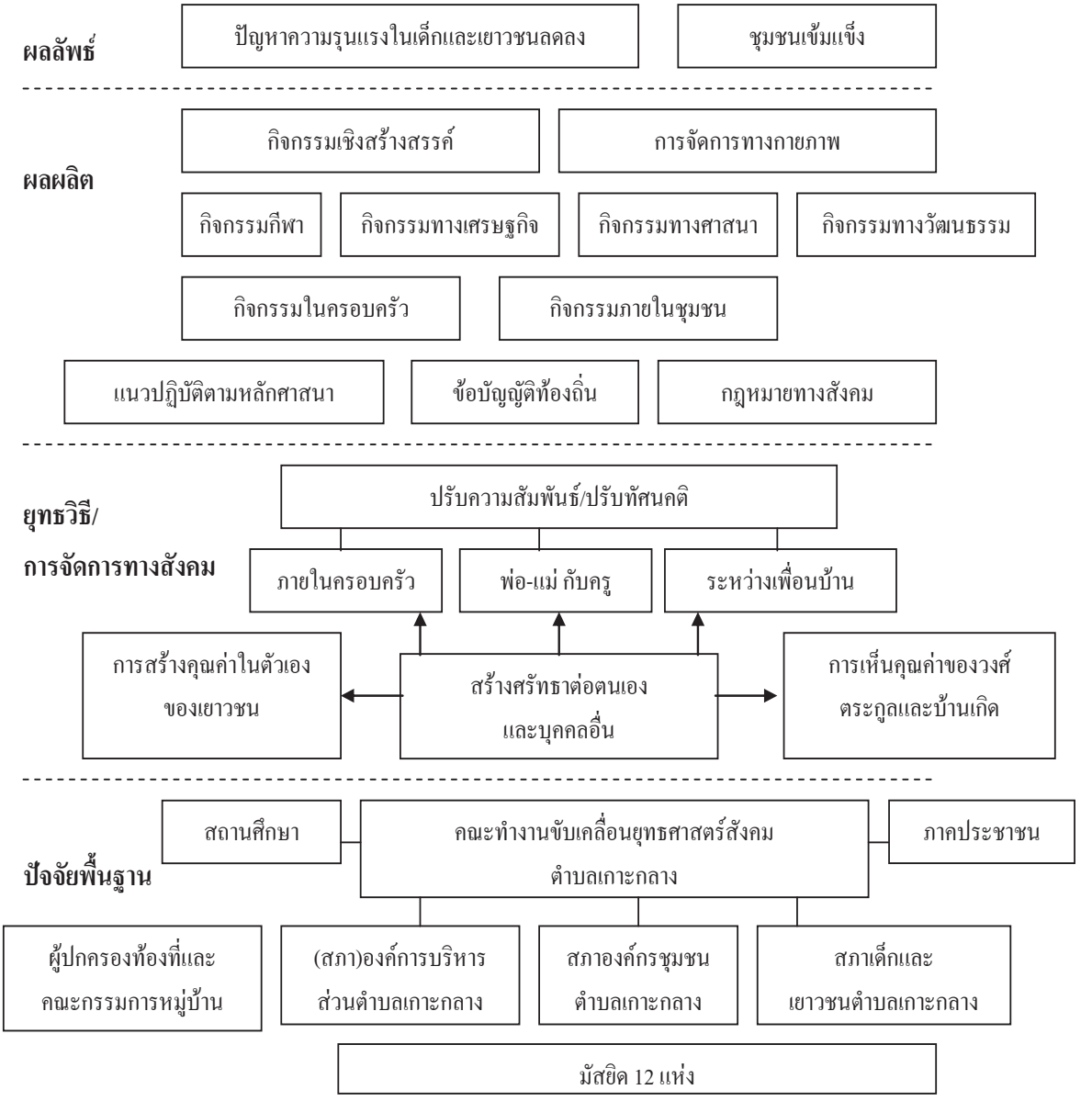
แนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ของตำบลเกาะกลางมีความคล้ายคลึงกับตำบลพรุพี โดยมีส่วนต่างที่สำคัญใน 2 ประการคือ

5.2.1 รูปแบบการจัดการ และกลไกการขับเคลื่อน

5.2.2 กิจกรรมการขับเคลื่อน

โดยมียุทธศาสตร์และกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหา

ภาพที่ 8 ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนทางสังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ตำบลเกาะกลาง

2) กิจกรรมและแผนปฏิบัติการ

ยุทธศาสตร์ปรากฏผลเป็นรูปธรรม คณะทำงานที่รับผิดชอบจึงกำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการในปี พ.ศ.2553 ดังนี้

ก. การจัดการกลุ่มหมู่บ้าน

ที่ประชุมเห็นชอบในการแบ่งเขตพื้นที่ในการทำกิจกรรมเพื่อความสะดวกในการดำเนินงาน โดยยึดฐานความร่วมมือที่มีอยู่เดิม ดังนี้

1. กลุ่มหมู่ที่ 6,7,9
2. กลุ่มหมู่ที่ 1,8
3. กลุ่มหมู่ที่ 2,10
4. กลุ่มหมู่ที่ 3,5
5. กลุ่มหมู่ที่ 4

ข. กิจกรรมที่จะดำเนินการ

กลุ่มหมู่บ้าน	ประเภทกิจกรรม	โครงการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
1. กลุ่มหมู่ที่ 6,7,9	- กิจกรรมศาสนา	- การแข่งขันตอบปัญหาภาคฟัรดูอีนระดับ ป.3 – 6 - การจัดการเรียนการสอน	- ผู้นำศาสนาและผู้นำชุมชน
	- กิจกรรมด้านกีฬา ชื่อกิจกรรม	- กีฬาสานสัมพันธ์ (ประเภทกีฬา ฟุตบอล ตะกร้อ วอลเลย์บอล กีฬาพื้นบ้าน ฯลฯ)	- ผู้นำชุมชน
	- การสร้างสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ	- จัดเวทีเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ	- ผู้นำศาสนา และผู้นำชุมชน ฯลฯ
	- จัดพื้นที่สร้างสรรค์	- พัฒนาพื้นที่สาธารณะประโยชน์ในชุมชน	- แกนนำชุมชนและประชาชน

กลุ่มหมู่บ้าน	ประเภทกิจกรรม	โครงการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
2. กลุ่มหมู่ที่ 1,8	-กิจกรรมแข่งทักษะด้านกีฬาและดนตรี	- จัดประกวดดนตรีโฟล์คซอง - จัดแข่งขันกีฬา ตะกร้อและฟุตซอล กลุ่มเป้าหมาย - เด็กและเยาวชนหมู่ที่ 1 และ 8	- กรรมการหมู่บ้าน
	- กิจกรรมอบรมธรรมอิสลาม (ค่ายเยาวชน/ศาสนา)	- จัดอบรมเยาวชนชายและหญิง ที่มัสยิดหมู่ที่ 1 และ8 โดยนักวิชาการศาสนา	- นักวิชาการ
3. กลุ่มหมู่ที่ 2,10	กิจกรรมเล่าข่าวเรื่องราวชุมชน	- จัดรายการผ่านเสียงตามสาย	- กลุ่มเยาวชนในชุมชน
	กิจกรรมแก้ไขปัญหาตามประสาเครือญาติชาวร่าหมาดและขุนสมุทร	- จับเข่าจั้งกาบ(พูดคุย)	-คณะกรรมการมัสยิด อนุญาโตตุลาการตำบล
	กิจกรรมป้องกัน/ลดปัญหาลดความรุ่นแรงต่อเด็กและเยาวชน	- จัดเวทีเสวนาพัฒนาศักยภาพครอบครัว ของชุมชน หมู่ที่ 2 และ 10 จำนวน 375 ครัวเรือน	-
4. กลุ่มหมู่ที่ 3,5	กิจกรรมเชิงป้องกัน	- เข้าค่ายเยาวชนมุสลิม ลักษณะของกิจกรรม - อบรมให้ความรู้ทางศาสนา คุณธรรม จริยธรรม	- ผู้นำศาสนา และผู้นำชุมชน
	กิจกรรมพัฒนาอาสา/สำนึกรักครอบครัวและชุมชน	- โครงการเรารักษ์ทุ่งทะเล ลักษณะกิจกรรม - จัดให้มีกิจกรรมทำความสะอาดชายหาดทุ่งทะเล โดยครอบครัว ม.3 และ6	- ผู้นำชุมชน อบต.

กลุ่มหมู่บ้าน	ประเภทกิจกรรม	โครงการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
	การจัดเวทีให้กับเด็กและเยาวชนได้แสดงความสามารถ	- จัดให้มีการแข่งขันกีฬาวอลเลย์บอลชายหาดครอบครัวและกีฬาพื้นบ้าน - รับประทานข้าวห่อ ข้าวหม้อ แกงหม้อ - มอบรางวัล ของที่ระลึกให้แก่ครอบครัวตัวอย่าง - เวทีเยาวชน ลักษณะกิจกรรม - กำหนดสถานที่จัดเวทีกลาง จัดให้มีเวทีกลางสำหรับการแสดงออกและแสดงความสามารถพิเศษทางด้านต่างๆ ของเยาวชนทางด้านวิชาการ ดนตรี กีฬา ศิลปะการพูดและการเขียน ด้านศาสนาวัฒนธรรม ประเพณี โดยให้มีการจัดเวทีกลาง 3 เดือนต่อ 1 ครั้ง พัฒนาความสารรถของเยาวชน - จัดให้มีการประกวดเพื่อ - มีการประเมินผลทุกครั้งหลังการจัดกิจกรรม	- อบต. ผู้นำชุมชน อบต. พมจ.

กลุ่มหมู่บ้าน	ประเภทกิจกรรม	โครงการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
5. กลุ่มหมู่ที่ 4	โครงการสร้างการเรียนรู้ของกลุ่มเด็กและเยาวชน	กิจกรรม - สำรวจข้อมูลเด็กและเยาวชนของแต่ละโซนของชุมชน - จัดตั้งกลุ่มเด็กและเยาวชนบ้านคลองย่าหนัด - จัดอบรม ครั้งที่ 1 รู้ตนเอง รู้ชุมชน - อบรมครั้งที่ 2 เครือญาติบ้านเรา และภูมิปัญญาท้องถิ่น - ศาสนานำทาง สอนซูเราะห์ยาซีนและดุอาประจำวันให้เด็กและเยาวชนในชุมชน - ทำความสะอาดตามโซนพื้นที่ - ทำบุญกุ-โบร์ เด็กและเยาวชนในชุมชนที่สามารถอ่านซูเราะห์ยาซีนได้ สามารถเข้าร่วมอ่านยาซีนกับผู้ปกคลองได้และทำบุญร่วมกันและขออภัยซึ่งกันและกันหลังละหมาดรายอ	-ผู้นำศาสนาในชุมชน - ผู้นำชุมชนและสมาชิก อบต. - ผู้นำตามธรรมชาติ

กลุ่มหมู่บ้าน	ประเภทกิจกรรม	โครงการ/กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
		- ค่ายกีฬาสร้างคน - ติดตามและประเมินผล	
	จัดประชุมภาคีเครือข่ายมัสยิดบนเกาะกลาง (ทบทวนเรียนรู้)	- ผู้นำเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน - สามารถกำหนดทิศทางในการพัฒนาและแก้ปัญหา	- นายอำเภอ นายก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 10 หมู่บ้าน ผู้นำ 12 มัสยิด กรรมการหมู่บ้าน
	จัดทำป้ายโครงการข้อตกลงร่วมกัน 12 มัสยิด	-ประชาชนสามารถรับทราบโครงการโดยทั่วกัน - ประชาชนได้ยึดถือและปฏิบัติตามข้อตกลง	-คณะกรรมการสภาตำบล ฝ่ายสื่อ พมจ.
	จัดทำสปอร์ต เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ 20 ชุด	- ประชาชนได้รับข่าวสารอย่างทั่วถึง	-คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ในชุมชน
	สนทนาภาษาเยาวชน	-ให้เยาวชนร่วมคิดร่วมทำ	- เยาวชนแต่ละหมู่บ้าน

ปฏิทินการดำเนินงานของโครงการระดับตำบล

1.จัดภาคีเครือข่ายมัสยิดตำบลเกาะกลาง ช่วงเดือน พฤษภาคม-กรกฎาคม

2.จัดทำป้ายโครงการข้อตกลง 12 มัสยิด ช่วงเดือน สิงหาคม – พฤศจิกายน

3. จัดทำสปอร์ตเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ 20 ชุด ช่วงเดือน สิงหาคม – พฤศจิกายน

4. สนทนาภาษาเยาวชน (เสียงตามสาย) ช่วงเดือน ธันวาคม - มีนาคม

6. กลไกการขับเคลื่อน

ยุทธศาสตร์และมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้จะสัมฤทธิ์ผลต้องอาศัยปัจจัยประกอบหลายด้าน เช่น

1.การมีผู้รับผิดชอบกลยุทธ์ และกิจกรรมที่ชัดเจน

2.การบูรณาการระหว่างกลยุทธ์ด้านต่าง ๆ ที่ดี

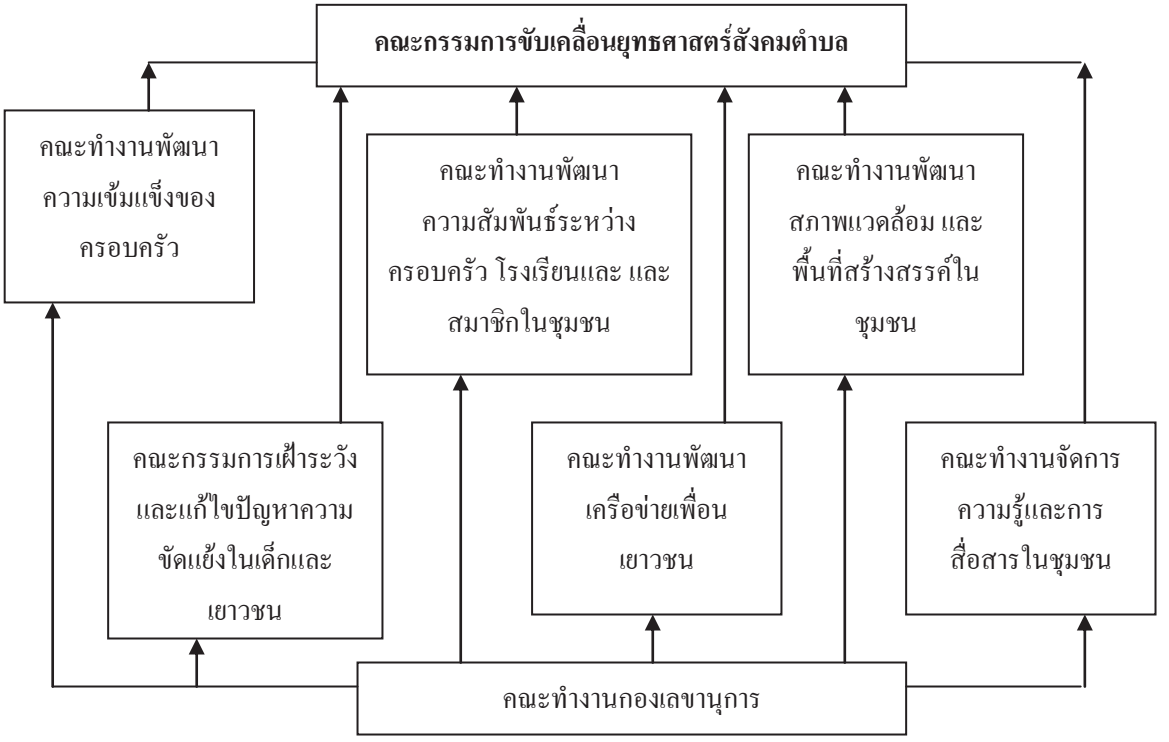
3.การมีส่วนร่วมของสหภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งภายในตำบล และภาคีหนุนเสริมจากภายนอก

4.การหนุนเสริมอย่างเหมาะสมและการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

5. การให้บทบาทแก่ (องค์กร) เด็กและเยาวชนร่วมรับผิดชอบ ที่เป็นอิสระและมีความเท่าเทียม

จากเงื่อนไขดังกล่าว การจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในตำบลของพรุพี และตำบลเกาะกลางจึงกำหนดกลไกรับผิดชอบโดยคำสั่งของนายอำเภอ โดยมีรูปแบบกลไกตามภาพที่ 9 และคณะกรรมการแต่ละด้านมีบทบาท ดังนี้

6.1 โครงสร้างกลไกการขับเคลื่อนการจัดการทางสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ระดับตำบล

ภาพที่ 9 กลไกการขับเคลื่อนทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนระดับตำบล

ในส่วนขององค์ประกอบของคณะกรรมการและคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก

6.2 บทบาทหน้าที่คณะกรรมการและคณะทำงาน

คณะกรรมการและคณะทำงาน มีบทบาทหน้าที่ดังนี้

6.2.1 คณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมตำบล

1. กำหนดนโยบายและแผนงาน ในการพัฒนาตำบลพรุพีสู่การเป็นสังคมที่น่าอยู่ สังคมที่ปลอดจากความรุนแรง

2. กำหนดมาตรการทางสังคมและมาตรการทางกฎหมายในการแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

3. ประสาน สนับสนุน ส่งเสริมให้การดำเนินของฝ่ายต่างๆ สามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่กำหนด

4. ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานตามแผนและมาตรการที่กำหนด

5. ให้ข้อเสนอแนะแก่ฝ่ายต่างๆตามที่เห็นสมควร

6.2.2 คณะทำงานฝ่ายพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว

1. จัดทำแผนและแนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวในตำบลพรุพี

2. พัฒนาพ่อ แม่ ให้เป็นแบบอย่างที่ดีของลูกหลาน

3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่พ่อ แม่ ผู้ปกครองในการเลี้ยงดูลูกหลานให้ถูกทาง

4. จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

5. พัฒนาเครือข่ายครอบครัว

6. ดำเนินการอื่นๆ เพื่อให้ภารกิจที่รับผิดชอบบรรลุผล

6.2.3 คณะทำงานเฝ้าระวังและแก้ปัญหาความขัดแย้งในเด็กและเยาวชน

1. จัดทำแผนและแนวทางในการเฝ้าระวังปัญหาทางสังคมในตำบลพรุพี

2. เสริมศักยภาพอาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือนและอาสาสมัครรักษาความ

3. ปลอดภัยของหมู่บ้านในการสอดส่อง เฝ้าระวังปัญหาในเด็กและเยาวชน และปัญหาสังคมอื่นๆ

4. พัฒนาระบบ ความพร้อมต่างๆเพื่อหนุนเสริมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครให้มีประสิทธิภาพ

5. พัฒนาระบบ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน

6. ติดตาม สอดส่อง เฝ้าระวังเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงเรื่องความรุนแรง

7.ดำเนินการอื่นๆ เพื่อให้ภารกิจที่รับผิดชอบบรรลุผล

6.3.4 คณะทำงานพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว โรงเรียน และสมาชิกในชุมชน

1.จัดทำแผนและแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อแม่กับโรงเรียน และระหว่างสมาชิกในชุมชน

2. พัฒนาระบบในการดูแลเด็กและเยาวชนเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในสถานศึกษาและในชุมชน

3. จัดกิจกรรมต่างๆเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างองค์กรและสมาชิกในชุมชน

4. ให้ข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและสมาชิกในชุมชน

5. ดำเนินการอื่นๆ เพื่อให้ภารกิจที่รับผิดชอบบรรลุผล

6.3.5 คณะทำงานพัฒนาเครือข่ายเพื่อนเยาวชน

1.จัดทำแผนและแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายเพื่อนเยาวชน

2.ดำเนินการต่างๆเพื่อช่วยเหลือ ดูแลเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงเรื่องความรุนแรง

3.จัดกิจกรมเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนกลุ่มเป้าหมายให้ห่างไกลจากความรุนแรง

4.ดำเนินการอื่นๆ เพื่อให้ภารกิจบรรลุผล

6.3.6 คณะทำงานพัฒนาสภาพแวดล้อมและพื้นที่สร้างสรรค์ในชุมชน

1.จัดทำแผนและแนวทางในการพัฒนาสภาพแวดล้อมและพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนในตำบล

2.จัดทำฐานข้อมูลพื้นที่เสี่ยงต่อการสร้างปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

3.จัดทำมาตรการและผลักดันการพัฒนาพื้นที่ และกิจกรรมที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนในตำบล

4.เสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดทำข้อบัญญัติ ท้องถิ่น และมาตรการอื่นๆ ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

5.ประสานในการพัฒนาสภาพแวดล้อมและพื้นที่สร้างสรรค์ในตำบล

6.ดำเนินการอื่นๆ เพื่อให้ภารกิจบรรลุผล

6.3.7 คณะทำงานจัดการความรู้และการสื่อสารในชุมชน

1.ประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการรับรู้ สร้างกระแส ให้เกิดความตระหนักของชุมชนในการดูแล แก้ปัญหาสังคม และความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

2. นำเสนอความรู้ ข้อมูลใหม่ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาหรือแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน

3. จัดกิจกรรมเพื่อเด็กและเยาวชนผ่านสื่อชุมชน

4. สรุปบทเรียนการดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ

5. ดำเนินการอื่นๆ เพื่อให้ภารกิจบรรลุผล

6.3.8 คณะทำงานกองเลขานุการ

1. จัดทำข้อมูลด้านต่างๆ ที่จำเป็นในการวางแผนพัฒนาสังคมและแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

2. ติดตามผลการดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ

3. พัฒนากลยุทธ์ วิธีการ โครงการใหม่ๆเพื่อแก้ปัญหาสังคมและปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

4. จัดทำรายงาน เสนอความเห็น และขอเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาสังคมต่อคณะทำงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

5. สนับสนุนข้อมูลข่าวสาร เพื่อประชาสัมพันธ์งานและกิจกรรมของฝ่ายต่างๆ ดำเนินการอื่นๆ เพื่อให้ภารกิจบรรลุผล

7. สรุปและอภิปรายผล

โครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในพื้นที่ภาคใต้ มีคำถามวิจัยจำนวน 3 ข้อคือ

1. รูปแบบการจัดการทางสังคมโดยชุมชน และองค์กรทางสังคมที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่เป็นอย่างไร

2. รูปแบบการจัดการทางสังคมที่มีประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในแต่ละพื้นที่เป็นอย่างไร

3. บทบาท กลไก และรูปแบบมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการร่วมแก้ปัญหาความรุนแรงในเยาวชนเป็นอย่างไร

การวิจัยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมชุมชน ทุกภาคีที่เกี่ยวข้องในชุมชนได้เข้าร่วมประชุมทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในพื้นที่ร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และหาแนวทางในการแก้ปัญหา และประมวลศักยภาพของชุมชนตลอดจนมาตรการต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ดำเนินการในช่วงที่ผ่านมา

2. ขั้นการวางแผน ภาคีที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันดำเนินการ ดังนี้

2.1 ร่วมในการกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงาน และแผนปฏิบัติการ

2.2 ร่วมในการกำหนดผู้รับผิดชอบ

2.3 ร่วมในการกำหนดรูปแบบการจัดการ

3. ขั้นปฏิบัติการ ภาคีที่เกี่ยวข้องในแต่ละพื้นที่ร่วมในการปฏิบัติตามกิจกรรม และมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้

4. ขั้นการเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงาน ชุมชนร่วมกันถอดบทเรียน และสรุปผลการเรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน

จากการดำเนินงานตามขั้นตอนดังกล่าว ทำให้เกิดการเรียนรู้ และผลงานที่เป็นรูปธรรมดังนี้

7.1 รูปแบบการจัดการทางสังคมที่ดำเนินการอยู่เดิมในแต่ละชุมชน

ทั้งสองตำบลนี้ได้คัดเลือกเป็นพื้นที่ศึกษาให้ความสำคัญ กับการพัฒนาเด็กและเยาวชน แต่ในระยะเวลาที่ผ่านมายังไม่ปรากฏรูปแบบการจัดที่ชัดเจน การดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆ ในระยะแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบปฏิบัติงานแยกส่วน ไม่มีการบูรณาการระหว่างภาคีการพัฒนาในพื้นที่โดยในแต่ละตำบลมีการจัดการในลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้

รูปแบบการจัดการทางสังคม	ตำบลพรุพี	ตำบลเกาะกลาง
1.การอบรมพัฒนาเด็กเล็ก	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	มัสยิดจัดสอนและอบรมศาสนาให้กับเด็กทุกคนในเขตบริการของมัสยิด (คุรุสัมพันธ์)
2.การป้องกันปัญหาเด็กและเยาวชน	-	ดำเนินการตามประกาศของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และคณะกรรมการอิสลามตำบลเกาะกลาง
3.การส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชน	1. จัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนตำบลพรุพี 2.การแข่งขันกีฬาระหว่างหมู่บ้านภายในตำบล 3. กิจกรรมตามประเพณีภายในตำบล 4. โครงการกระปุกออมสินเพื่อน้อง (ดำเนินการในหมู่ที่ 1)	1. จัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนตำบลเกาะกลาง 2. การแข่งขันกีฬา อบต.คัพ 3. การจัดโซนดูแลพื้นที่บ้านร่าหมาด ม.2 4. กิจกรรมตามประเพณีภายในตำบล 5. โรงเรียนเพื่อนเด็กบ้านนาทุ่งกลาง 6. ศูนย์พัฒนาครอบครัว
4. การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำความรุนแรง	1. การไกล่เกลี่ยโดยระบบเครือญาติ 2. การใช้มาตรการทางกฎหมาย	1. การจัดการตามหลักศาสนา 2. การไกล่เกลี่ยโดยระบบเครือญาติ 3. การใช้มาตรการทางกฎหมาย

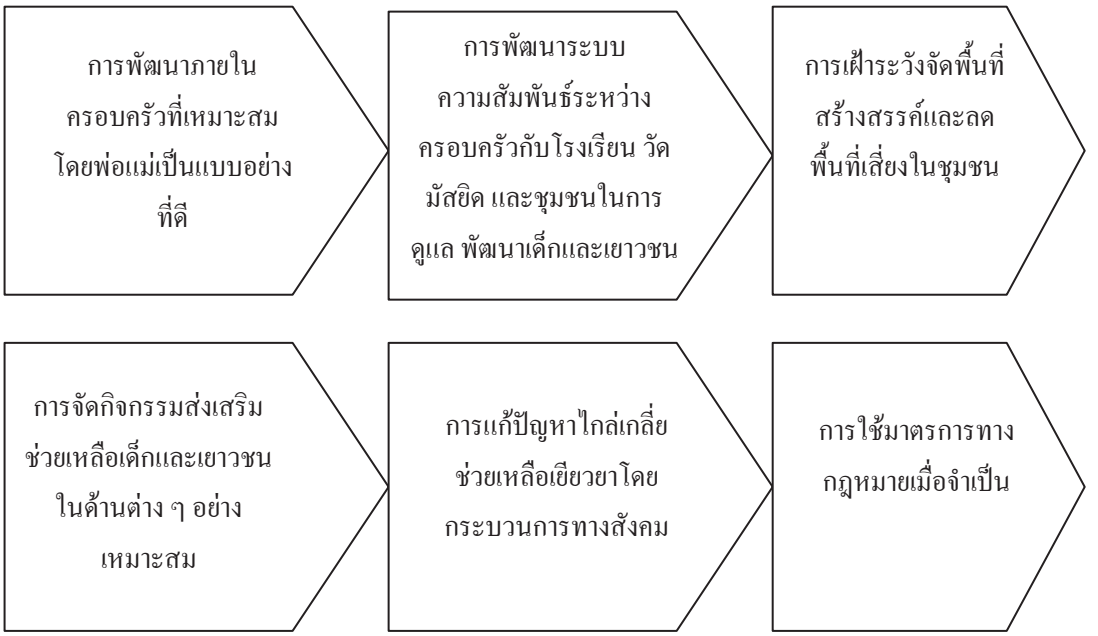
7.2 รูปแบบการจัดการทางสังคมที่มีประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน

จากการมีส่วนร่วมของภาคีต่าง ๆ ในตำบลในขั้นตอนต่าง ๆ ข้างต้น ทำให้ผู้เกี่ยวข้องมีความตระหนักในเรื่องความรุนแรงที่มาของความรุนแรง และเข้าใจแนวทาง กระบวนการในการจัดการปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนมากขึ้น และได้มีข้อสรุปร่วมกันว่ารูปแบบการจัดการรุนแรงในเด็กและเยาวชนที่มีประสิทธิผลมีลักษณะ ดังนี้

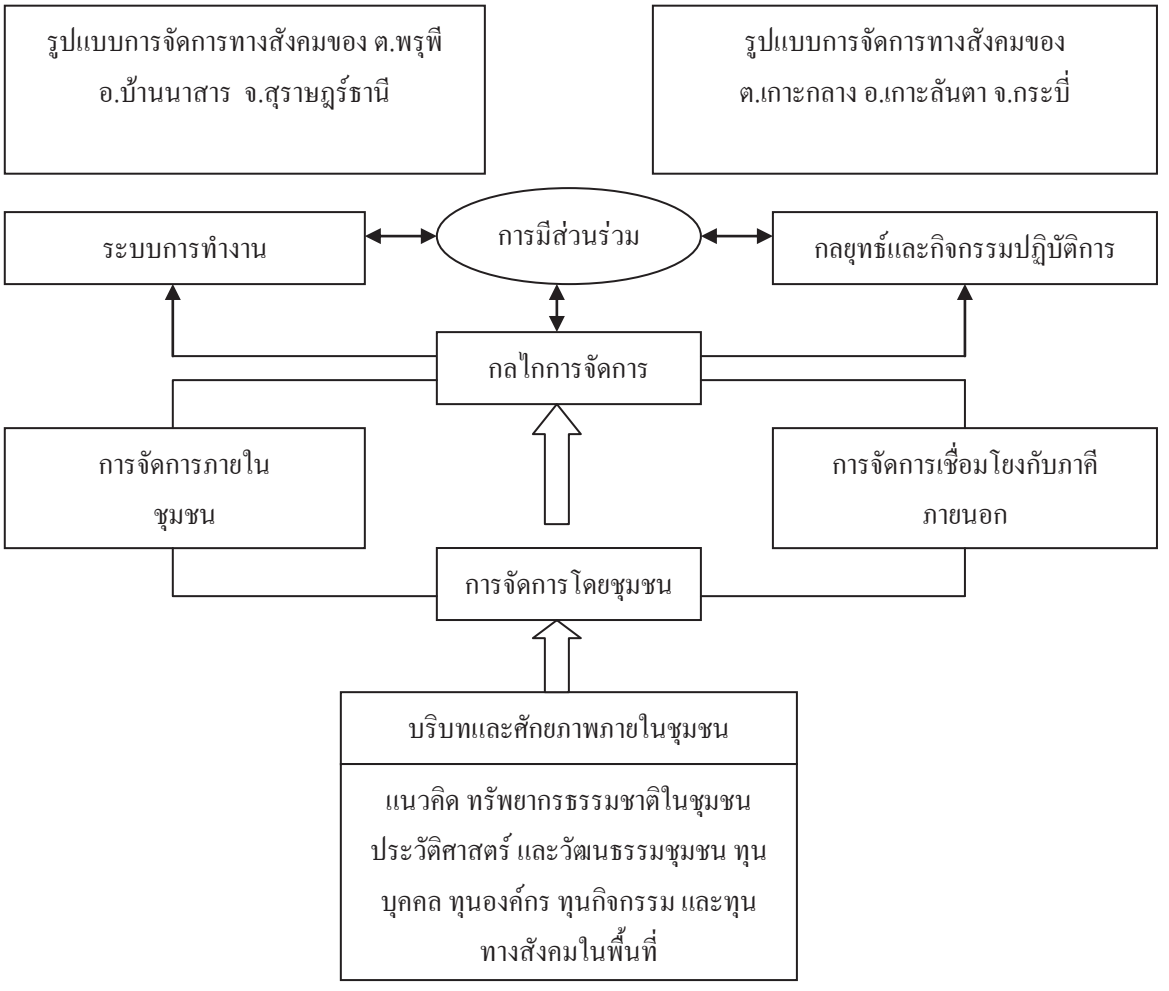
7.2.1 การมีเป้าหมายและยุทธศาสตร์ร่วมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้อง

7.2.2 การมีความเข้าใจ และความรู้ต่าง ๆ ที่จำเป็นประกอบการทำงานโดยเฉพาะตัวอย่างรูปธรรมที่ดี ๆ จากพื้นที่อื่น ๆ

7.2.3 การมีกลไก คณะทำงานรับผิดชอบในทุกกระบวนการพัฒนา และแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย

ความสำเร็จในการพัฒนา แก้ปัญหาตามกระบวนการข้างต้น ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและการบูรณาการการทำงานที่เป็นเอกภาพ ซึ่งจากการหารือร่วมกันหลายครั้งในแต่ละตำบล ได้มีแนวทางร่วมกันว่ากลไกการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในระดับตำบล ควรมีรูปแบบตามภาพที่ 10

ภาพที่ 10 รูปแบบการจัดการทางสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนระดับตำบล

7.2.4 การเชื่อมโยงและบูรณาการกลไกในระดับพื้นที่และตำบลที่มีเอกภาพ

จากการศึกษาพบว่ากลไกการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็ก และเยาวชนในระดับตำบล หรือชุมชนใด ๆ ให้สัมฤทธิ์ผล ต้องมีการประสานบูรณาการร่วมกันระหว่าง 3 กลไกในพื้นที่ คือ

1. กลไกท้องถิ่น ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ปกครองท้องที่ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน)

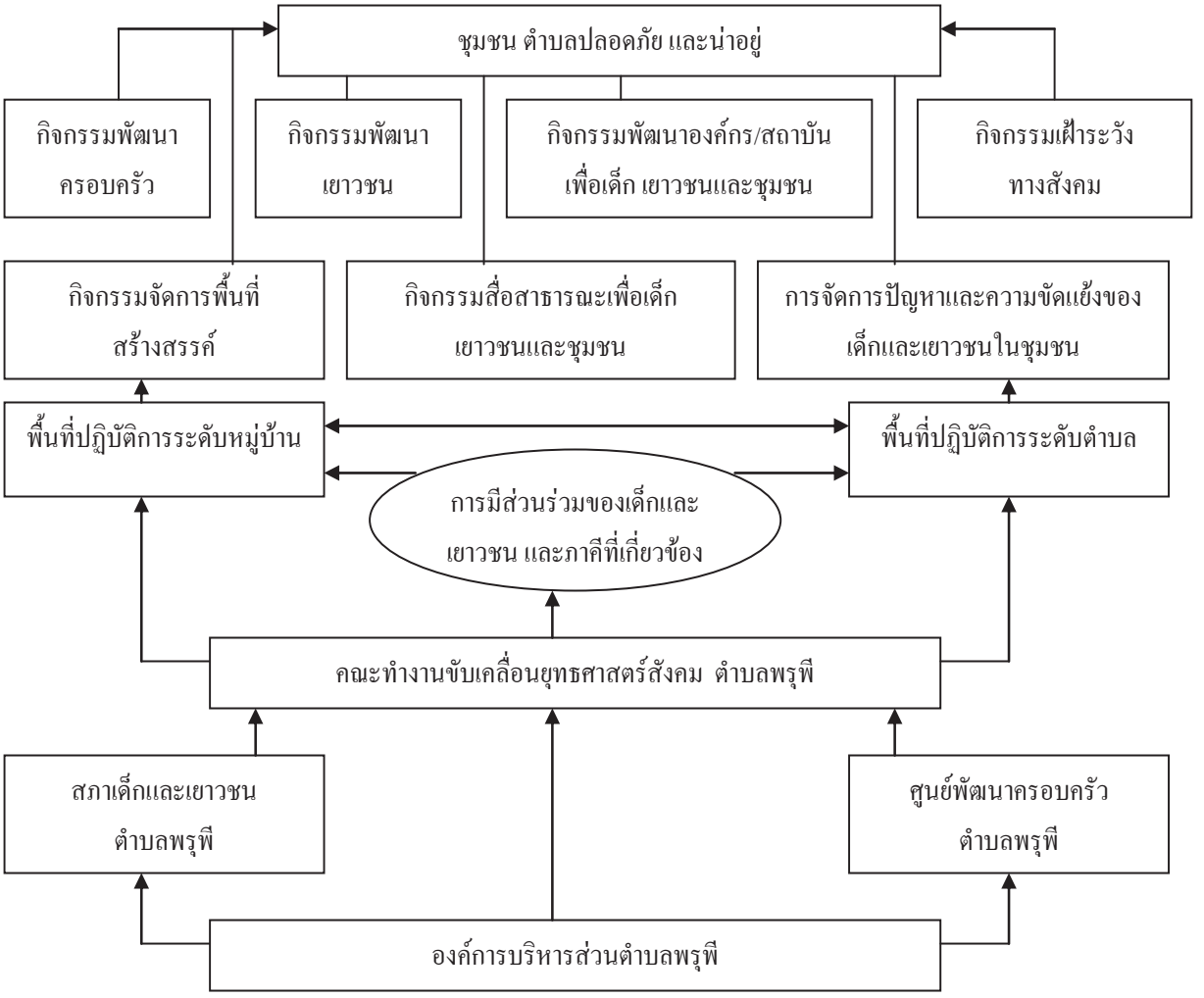
2. กลไกที่รัฐจัดตั้งไว้ในชุมชน เช่น สภาเด็กและเยาวชนตำบล ศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบล เครือข่าย อสม.หรือ อพม.ตำบล ฯลฯ

3. กลไกศาสนาและวัฒนธรรมในชุมชน

การใช้กลไกทั้ง 3 ประเภทในแต่ละพื้นที่ ต้องมีการประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทและทุนภายในชุมชน ซึ่งในตำบลพรุพีใช้ฐานองค์กรเด็ก และองค์กรในชุมชนที่รัฐจัดตั้งเป็นฐานในการ

ขับเคลื่อน ในขณะที่ตำบลเกาะกลาง ซึ่งเป็นชุมชนมุสลิม มีมัสยิด จำนวน 12 แห่ง จึงใช้ฐานศาสนาและองค์กรเยาวชนเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาตามภาพที่ 11

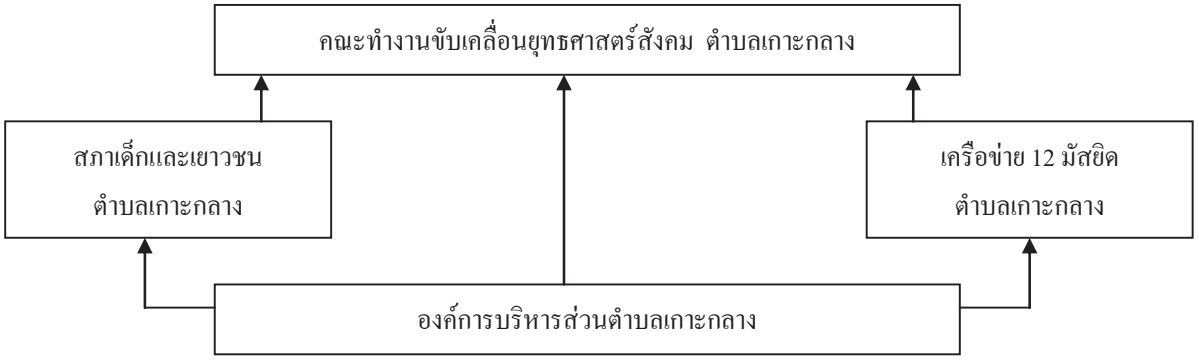
รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ตำบลพรุพี อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพที่ 11 รูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ตำบลพรุพี อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ส่วนในตำบลเกาะกลาง ซึ่งประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม การจัดการทางสังคมจึงใช้กลไกทางศาสนาและวัฒนธรรม เป็นฐานในการดำเนินการตามภาพ 12

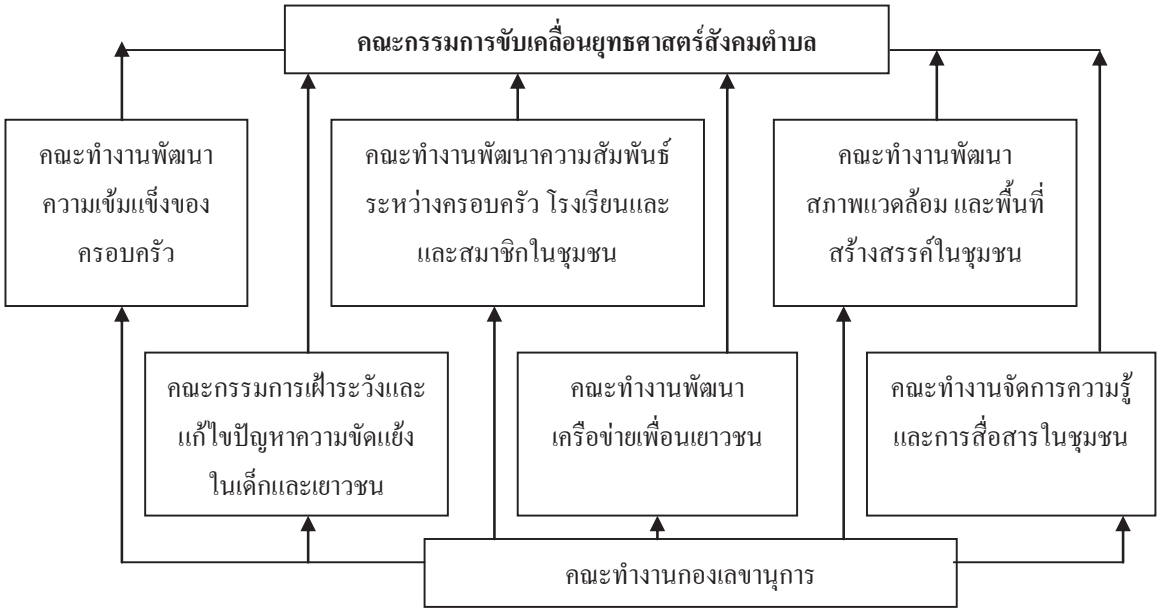
กลไก การจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

ภาพที่ 12 กลไก การจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

นอกจากนี้ในการดำเนินงานในแต่ละตำบล ควรมีคณะทำงานรับผิดชอบที่ชัดเจนในลักษณะของ “คณะกรรมขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมระดับตำบล และควรมีคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับเป็นระบบตามภาพที่ 13

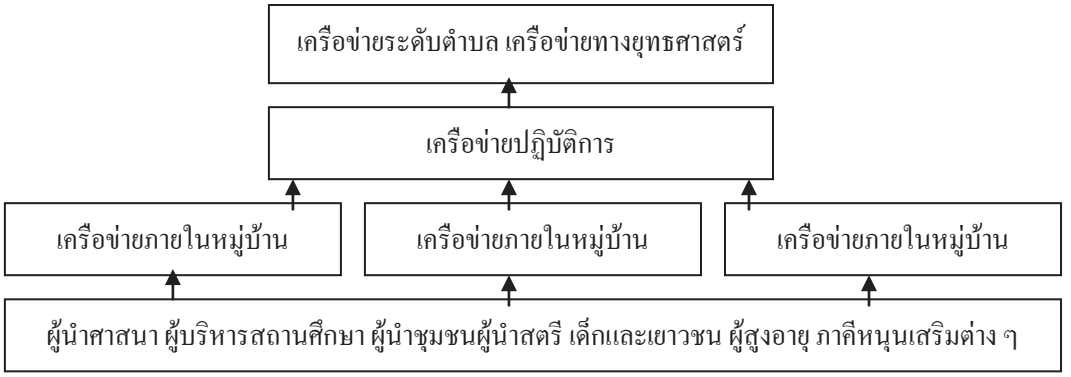
โครงสร้างกลไกการขับเคลื่อนการจัดการทางสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ระดับตำบล

ภาพที่ 13 กลไกการขับเคลื่อนการจัดการทางสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ระดับตำบล

7.2.4 การจัดการเครือข่ายสถาบันทางสังคมในชุมชน

ผลจากการพัฒนาการทางกายภาพในตำบล และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้การเดินทาง และการติดต่อระหว่างเด็กและเยาวชนในปัจจุบันเป็นไปอย่างรวดเร็ว การแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนต้องมีการเชื่อมโยงประกอบด้วย วัด มัสยิด โรงเรียน และภาคีในชุมชน ในลักษณะของเครือข่ายตามภาพที่ 14

ภาพที่ 14 การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็ก และเยาวชนในตำบล

7. 2.5 การจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์จากฐานทุนในชุมชน

รูปธรรมการพัฒนาจะปรากฏเมื่อมีการกิจกรรมต่างๆ ซึ่งดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ชุมชนจะต้อง “ใช้ปัญญา” ประยุกต์ใช้ทุนทีมีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งตำบลพรุพี และตำบลเกาะกลาง มีทุนในชุมชนที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กและเยาวชนและสังคมโดยรวม ดังนี้

ประเภททุน	ตำบลพรุพี	ตำบลเกาะกลาง
1. ทุนทรัพยากรธรรมชาติ	ป่าเขา ป่าต้นน้ำ แร่	ชายทะเล ป่าชายเลน
2. ทุนทางวัฒนธรรม	ประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง การละเล่นพื้นบ้าน	ประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง ตลอดจนวันสำคัญทางศาสนา
3. ทุนประวัติศาสตร์	ประวัติชุมชนที่ยาวนาน อนุสรณ์สถานบ้านช่องช้าง	ประวัติชุมชนที่ยาวนาน
4. ทุนกิจกรรม	การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและประวัติศาสตร์บ้านช่องช้าง	การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชนบ้านร่าหมาด
5. ทุนภูมิปัญญา	ธนาคารต้นไม้	การจัดสานเตยปาหนัน การทำขนม การทำกาแฟโบราณ

7.2.6 การเรียนรู้และการจัดการความรู้

ความยั่งยืนในการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนขึ้นอยู่กับ “การเรียนรู้” ของทุกฝ่าย ประกอบด้วย

1) พ่อแม่ ครอบครัว	ต้องเรียนรู้	เพื่อรู้จักตนเองและรู้ความสำคัญในการดูแลสมาชิกในครอบครัว
2) เด็กและเยาวชน	ต้องเรียนรู้	เพื่อพัฒนาความคิดเปลี่ยนพฤติกรรม
3) คณะทำงานทุกฝ่าย	ต้องเรียนรู้	เพื่อยกระดับการทำงาน
4) วัด มัสยิด โรงเรียน	ต้องเรียนรู้	เพื่อพัฒนากระบวนการอบรม กล่อมเกลาเด็กและเยาวชนที่ได้ผลมากขึ้น
5) ภาคีหนุนเสริม	ต้องเรียนรู้	เพื่อให้การหนุนเสริมเกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ
6) ชุมชนโดยรวม	ต้องเรียนรู้	เพื่อให้เกิดความตระหนักในการร่วมสร้างชุมชนให้เป็นสุข

ดังนั้นรูปแบบการจัดการทางสังคมที่ดี มีประสิทธิผล จึงควรดำเนินการโดยมีเป้าหมายและกลยุทธ์ที่ชัดเจน บนฐานของการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ มีกลไกรับผิดชอบการดำเนินงานอย่างชัดเจน และปฏิบัติงานอย่างเชื่อมโยง บูรณาการที่เป็นเอกภาพ จัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์จากฐานทุนทีมีอยู่ในพื้นที่แล้ว มีการติดตาม ประเมินผล ถอดบทเรียนจากการทำงาน เรียนรู้จากความสำเร็จ หรือล้มเหลว เพื่อยกระดับการทำงานต่อไป

7.3 บทบาท กลไก และรูปแบบการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการร่วมแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในชุมชน

จากการประชุมร่วมกันของสภาเด็กและเยาวชนตำบลพรุพีและตำบลเกาะกลางเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2553 ได้ข้อสรุปในเรื่องบทบาทและแนวทางในการมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชน ดังนี้

7.3.1 บทบาทของสภาเด็กและเยาวชนที่ผ่านมา

สภาเด็กและเยาวชนตำบลจัดตั้งขึ้นตามนโยบายของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยให้มีตัวแทนเด็กและเยาชนจากหมู่บ้าน ๆ ละ 2 คน มาร่วมกันจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน โดยมีการเลือกตั้งผู้ทำหน้าที่ประธาน รองประธาน เลขานุการสภาและตำแหน่งอื่น ๆ ตามความเหมาะสม สภาเด็กและเยาวชนตำบลได้รับการสนับสนุนจากองค์กรบริหารส่วนตำบลในการขับเคลื่อนงานด้านต่าง ๆ ซึ่งพบว่า ในช่วงเวลาที่ผ่านมาสภาเด็กและเยาวชนยังไม่เข้มแข็งมากนัก โดยมีปัญหาในการดำเนินงาน ดังนี้

1) ขาดกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

2) บทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็กและเยาวชนยังไม่ชัดเจน ขาดความเท่าเทียมในการเข้าร่วม

3) การมีข้อจำกัดด้านเวลาในการร่วมกิจกรรมเนื่องจากสมาชิกสภาส่วนหนึ่งอยู่ในระบบโรงเรียน ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมสภาเด็กและเยาวชนได้อย่างต่อเนื่อง

4) ปัญหาด้านศักยภาพในการทำงาน ของสมาชิกสภาฯ เนื่องจากสมาชิกที่ได้รับการเสนอเป็นกรรมการสภาฯ ไม่มีฐานกิจกรรม และทีมงานในชุมชน ทำให้ไม่สามารถทำงานเชิงพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ได้

5. สมาชิกที่ได้รับการคัดเลือกมาจำนวนหนึ่งไม่ให้ความสำคัญกับงานของสภาเด็กและเยาวชน

อย่างไรก็ตาม สภาเด็กและเยาวชนทั้งสองตำบล ได้มีบทบาทในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ รู้สึกภาคภูมิใจที่งานมีความสำเร็จ โดยโครงการที่สำคัญ ประกอบด้วย

1. โครงการ “ไออุ่นจากพี่สู่น้อง” ของตำบลพรุพี

2. โครงการ “ทะเลใสไร้ขยะ ลดภาวะโลกร้อนของตำบลเกาะกลาง”

จากการสรุปร่วมกัน พบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินโครงการทั้งสองประกอบด้วย

1. เนื้อหาสาระของโครงการตรงตามความต้องการของเด็กและเยาวชนและชุมชนโดยรวม

2. โครงการเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ทำให้ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนให้ความร่วมมือและเข้าร่วมกิจกรรม

3. มีการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง ทำให้มีคนมาร่วมงานมาก

4. โครงการมีผลงานที่สำเร็จเป็นรูปธรรม

5. ได้รับการหนุนเสริมจากประชาชน โดยเฉพาะการบริจาคเงินสมทบ

เพื่อแก้ปัญหาการดำเนินงานที่ผ่านมา และเสริมศักยภาพของสภาเด็กและเยาวชนตำบลในอนาคต ที่ประชุมจึงมีข้อเสนอ และความต้องการ ดังนี้

1. การเสริมบทบาทของสภาเด็กและเยาวชน

สภาเด็กและเยาวชนต้องการมีส่วนร่วม และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเสริมศักยภาพเด็กและเยาวชน แก้ปัญหาความรุนแรงระหว่างเด็กและเยาวชนด้วยกันและระหว่างเด็กและเยาวชนกับบุคคลอื่นในตำบล

2. ความคาดหวังและความต้องการ

2.1 สภาเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการทำงานและรับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ ในตำบล

2.2 องค์การบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนโครงการของเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

2.3 ผู้นำชุมชนให้ความร่วมมือในการทำงานของเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้น

2.4 สภาเด็กและเยาวชนมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง

3. โครงการและกิจกรรมที่ต้องการดำเนินการ

3.1 โครงการต่อเนื่อง

1) โครงการ “ทะเลใส ไร้ขยะ ลดภาวะโลกร้อน”ของตำบลเกาะกลาง

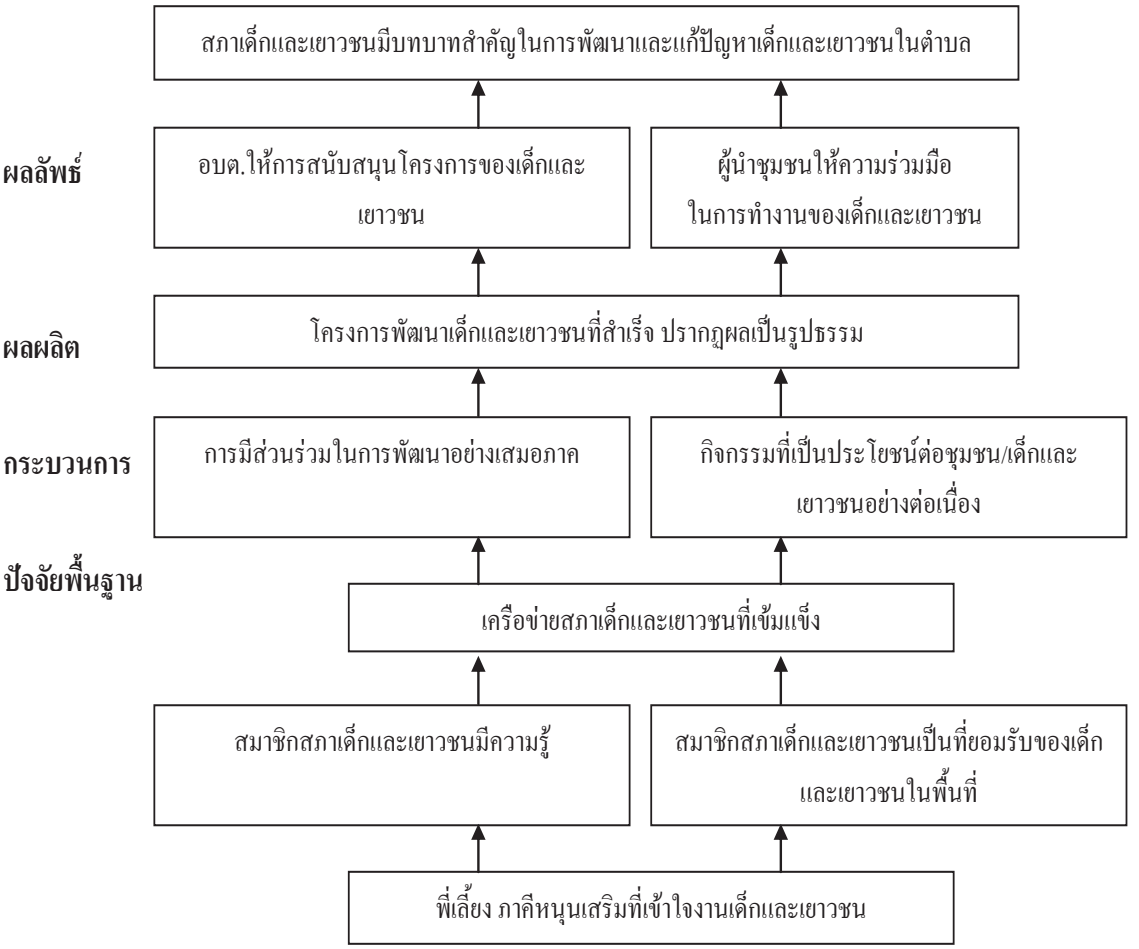
2) โครงการ “ไออุ่นจากพี่สู่น้อง” ของตำบลพรุพี

3.2 โครงการใหม่

1) โครงการพัฒนาผู้นำ เสริมสร้างความรู้แก่เด็กและเยาวชน

2) โครงการ “เพื่อนช่วยเพื่อน”

ข้อเสนอดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อกันซึ่งอาจสรุปเป็นภาพแผนภาพ ดังนี้

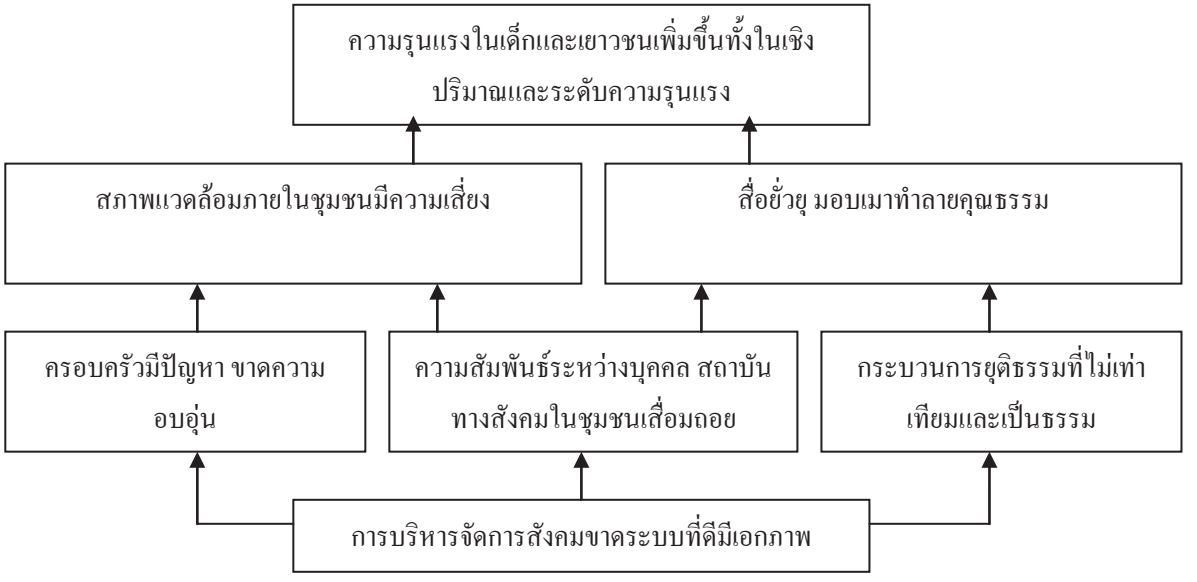
ภาพที่ 15 บทบาท กลไกและรูปแบบการมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนในตำบล

สรุป

ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม ทุกระดับ และความรุนแรงนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งในเชิงปริมาณ และระดับของความรุนแรง ซึ่งจากการศึกษาพบว่าความรุนแรง ของเด็กและเยาวชนในระดับตำบลเกิดจากปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลและครอบครัว
2. ปัจจัยเชิงสังคม
3. ปัจจัยเชิงโครงสร้าง
4. ปัจจัยจากภายนอกชุมชน
5. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการสังคม

ปัจจัยดังกล่าวมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ส่งผลกระทบต่อกันตามแผนภาพด้านล่าง

ภาพที่ 16 ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

อาจกล่าวได้ว่าสาเหตุหลักของปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนมาจาก “ขาดการจัดการที่ดี และความสัมพันธ์ในทุกหน่วยทางสังคมอ่อนแอ” ทำให้ขาดพลังในการต่อสู้ ป้องกันภาวะคุกคามทางสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน รวมทั้งไม่มีศักยภาพพอที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชนให้มีศักยภาพได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ตลอดจนปัญหาทางสังคมอื่นๆ จึงจำเป็นต้องเริ่มจากการสร้างระบบการจัดการสังคมที่ดี เน้นการให้คนในชุมชนมีบทบาทรับผิดชอบหลักในการดำเนินงาน โดยใช้หลัก “พัฒนาการจัดการทางสังคม เพิ่มทุนทางสังคม สู่ความเข้มแข็งของชุมชน”

ปัจจัยความสำเร็จในการแก้ปัญหาความรุนแรง

พบว่าการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนให้สัมฤทธิ์ผลต้องมีปัจจัยประกอบ ดังนี้

1. ปัจจัยเชิงเงื่อนไข

1.1 ความตระหนักของชุมชนในเรื่องความรุนแรง และมีความต้องการในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

1.2 การให้ความหมาย และทัศนคติของชุมชนเรื่องความรุนแรง

2. ปัจจัยหลักที่เป็นพื้นฐานในการดำเนินงาน

2.1 ปัจจัยจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1) ผู้บริหารท้องถิ่นโดยเฉพาะนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน

2) ปลัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและพนักงานส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน

3) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนงานและการสนับสนุนงบประมาณแก่องค์กรภาคีในการแก้ปัญหา พัฒนาเด็กและเยาวชน และงานพัฒนาสังคมโดยรวม

2.2 ปัจจัยจากผู้ปกครองส่วนท้องที่

1) กำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็ก เยาวชน และงานพัฒนาสังคม

2) ผู้ปกครองท้องที่กระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก และเยาวชน

3) ผู้ปกครองท้องที่ให้ความร่วมมือกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาตำบล

3. ปัจจัยจากภาคประชาชนและทุนพื้นฐานในชุมชน

3.1 การมีบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรซึ่งเป็นที่ยอมรับดำเนินงาน หรือพร้อมจะเป็นแกนหลักในการดำเนินงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน

3.2 การมีส่วนร่วมของภาคีต่าง ๆ และการปฏิบัติงานภายใต้ระบบการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ

3.3 การมีทุนทางสังคม ทุนทรัพยากร ทุนทางวัฒนธรรมและทุนอื่น ๆ ที่มากพอ

3.4 การมีองค์ความรู้ และประสบการณ์ในการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มากพอ

4. ปัจจัยด้านการจัดการ

4.1 การมียุทธศาสตร์ และเป้าหมายร่วมในการทำงานที่ชัดเจน

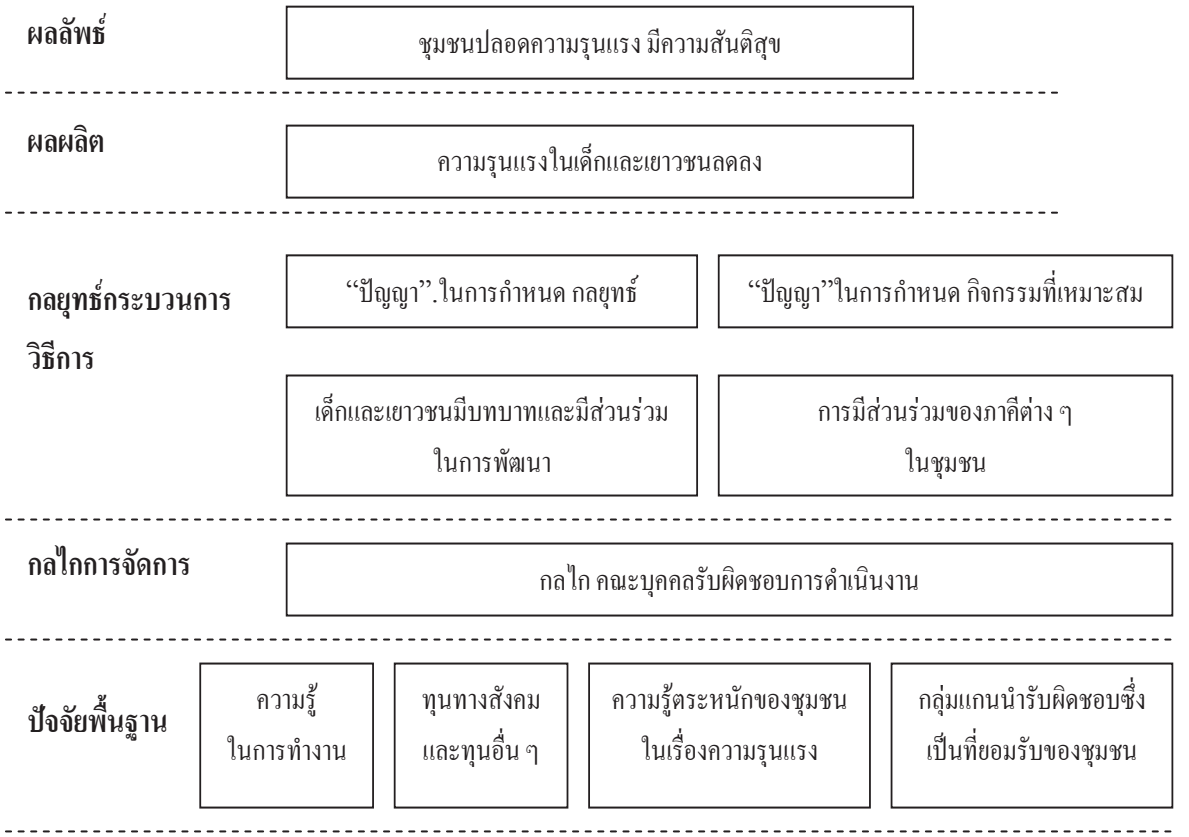
4.2 การมีกลไก หรือคณะบุคคลรับผิดชอบการปฏิบัติในภารกิจต่าง ๆ และพร้อมจะปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ

4.3 การให้เด็กและเยาวชนมีบทบาทในการร่วมรับผิดชอบการแก้ไขปัญหา และพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ในลักษณะของเพื่อนช่วยเพื่อน

4.4 การได้รับความร่วมมือ และการหนุนเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคีภายนอกอย่างเหมาะสม

4.5 การมี “ปัญญา” สามารถสร้างสรรค์ กลวิธี กิจกรรมใหม่ ๆ ที่เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทภายในชุมชน

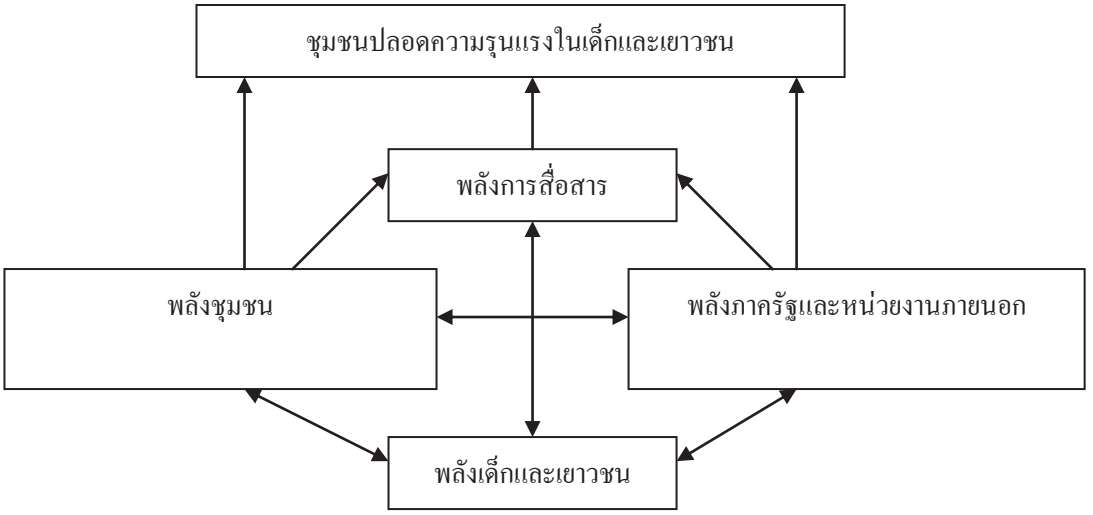
ปัจจัยประกอบดังกล่าวต้องจัดการอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดพลังตามภาพด้านล่าง ดังนี้

ภาพที่ 17 รูปแบบ ระบบกลไกการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

อาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จของการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน อยู่ที่ความสามารถในการรวมพลัง 4 ฝ่าย ประกอบด้วย

1. พลังเด็กและเยาวชน
2. พลังชุมชน
3. พลังการหนุนเสริมภาครัฐและองค์กรภายนอก
4. พลังการสื่อสาร

ภาพที่ 18 พลังหลักในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนให้สัมฤทธิ์ผล

ข้อเสนอแนะ

การแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยการจัดการทางสังคมในระดับตำบล ครอบคลุมพื้นที่กว้าง มีปัญหาในการดำเนินงานโดยเฉพาะการดำเนินมาตรการทางสังคม เอกภาพในทุกหมู่บ้าน ชุมชน แต่การจัดการในระดับตำบลมีความได้เปรียบในการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย และการมีความพร้อมด้านทรัพยากร บุคลากร และการมีอำนาจในการจัดการ ซึ่งจะทำให้การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนสัมฤทธิ์ผล หากสามารถบูรณาการการจัดการทางสังคม การจัดการของท้องถิ่น และการจัดการทางศาสนาได้ แต่การจะแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในพื้นที่ให้ปรากฏผลเป็นรูปธรรมนั้น ยังคงต้องอาศัยปัจจัยประกอบด้านอื่น ๆ อีกหลายอย่าง คณะผู้วิจัยจึงมีข้อแนะนำเพิ่มเติม ดังนี้

1. การจัดการทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และปัญหาสังคมอื่น ๆ สามารถปฏิบัติการได้ในชุมชนที่มีความพร้อมได้ทันทีโดยไม่จำเป็นต้องรอความพร้อมในระดับตำบล

2. ในแต่ละหมู่บ้านควรมีการแยกพื้นที่ในการเฝ้าระวังและจัดการทางสังคมออกเป็นเขตพื้นที่ย่อย ในลักษณะของ “หย่อมบ้าน” หรือ “ชุมชนย่อย” เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการจัดการตามตัวอย่างการจัดการของหมู่ 2 บ้านร่าหมาด ซึ่งแบ่ง 1 หมู่บ้าน ออกเป็น 4 โซนและมีการจัดกิจกรรมเชื่อมโยงของแต่ละโซน โดยมีกิจกรรมเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่องในแต่ละปี

3. ผลักดัน และพัฒนาสถาบันทางศาสนาต่าง ๆ ในฐานะที่เป็น “สถาบันพัฒนาจิตวิญญาณ” ให้เป็นศูนย์กลางการจัดการทางสังคมในพื้นที่ โดยเฉพาะการพัฒนาด้านสถานที่และทักษะของผู้นำทางศาสนาในการแก้ปัญหาสังคม

4. โรงเรียน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรให้บทบาทของกรรมการสถานศึกษาในการแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในโรงเรียน

5. ควรมีการประชาสัมพันธ์ สร้างกระแสให้ชุมชนมีความเข้าใจและมีความตื่นตัว และมีบทบาทในการร่วมในการจัดการทางสังคมตามความเหมาะสม

6. ทำการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานต่าง ๆ และทำการถอดบทเรียนจากประสบการณ์ทำงาน เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้แก่กลไกการดำเนินงาน และภาคีที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

7. ควรมีเจ้าหน้าที่ หรือบุคคลที่มีเวลาและมีศักยภาพช่วยปฏิบัติงานประจำ โดยเฉพาะการประสานเชื่อมโยงการดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ และหนุนเสริมการทำงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมในแต่ละตำบล

ชุมชนไทยโดยรวมยังขาดความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการจัดการทางสังคมบนฐานของการพึ่งพาตนเอง เนื่องจากวิถีชีวิตชุมชนได้รับการจัดการโดย “รัฐ” ติดต่อมาหลายปี แต่เป็นที่ทราบกันดีว่า ก่อนที่รัฐจะมีบทบาทนำในการจัดการนั้น ชุมชนท้องถิ่นในอดีตสามารถจัดการวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน คนกับสิ่งแวดล้อม และสิ่งอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิผล โดยใช้ปัญญาและการจัดการทางสังคมในชุมชน การผลักดันการแก้ไขปัญหาและพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชนโดยรูปแบบการจัดการทางสังคม จึงมีพื้นฐานความรู้ และประสบการณ์ในอดีตที่วิถีชีวิต แต่จากการปัจจัยแวดล้อมและระบบสังคมในยุคใหม่ที่เปลี่ยน ไปจากเดิมเป็นอย่างมาก การจัดการทางสังคมยุคใหม่ จึงต้องอาศัยความรู้ ปัญญา ยุทธศาสตร์ ระบบ และรูปแบบที่เหมาะสมในแต่ละชุมชน

บทที่ 6
สรุปผลการศึกษา อภิปรายและ ข้อเสนอแนะ

โครงการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และสร้างประชาคม “ปลอดภัยจากความรุนแรง” (safe youth) ในเด็กและเยาวชนและชุมชน ในการขจัดปัญหาความรุนแรง รวมทั้งสร้างเครื่องมือและระบบการเฝ้าระวัง ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยชุมชน

วิธีการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการทบทวนองค์ความรู้ และการศึกษากรณีตัวอย่างเด่นองค์การที่ดำเนินการในการพัฒนาเด็กและเยาวชนและจัดการปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยศึกษากรณีตัวอย่างในประเทศไทย 10 กรณี และตัวอย่างการจัดการชุมชนปลอดภัย ในเมืองไครส์เชิรช์ โอกแลนด์ เวลลิงตัน ประเทศนิวซีแลนด์ ส่วนที่สอง เป็นการวิจัยปฏิบัติการ โดยนำเอาแนวคิดที่ได้จากการศึกษาตัวอย่าง และการทบทวนองค์ความรู้ ไปปรับใช้ในพื้นที่ โดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการร่วมออกแบบและปฏิบัติการณ์รูปแบบการจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ดำเนินการในชุมชนทั้งหมด 10 แห่งจาก 4 ภูมิภาคและกรุงเทพมหานคร

6.1 ผลการศึกษาศึกษากรณีตัวอย่างเด่น

กรณีตัวอย่างองค์กรการจัดการทางสังคมเพื่อการพัฒนาเด็ก ครอบครัว และระบบกลไกสนับสนุน จากการศึกษาพบว่า ใช้แนวทางและความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเชิงบวก และเสริมศักยภาพที่ตัวเด็ก เพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงของเด็กและเยาวชน โดยมองว่า ปัญหาของเด็กและเยาวชนปัจจุบันเกิดจากเงื่อนไขทางสังคมที่มีลักษณะทำให้การดำรงอยู่ของคนในสังคมมีลักษณะเป็นปัจเจกบุคคล การมีพื้นที่เสี่ยง การไม่มีกลไกสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนให้กับเด็กและเยาวชน ดังนั้น การเพิ่มคุณค่าเด็กเชิงบวก การสร้างกลไกการเกาะเกี่ยวกัน การเรียนรู้กันและกัน การช่วยกันสอดส่องดูแลมีความสำคัญในการแก้ไขปัญหา ประชากรกลุ่มนี้หากได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม จะสามารถเปลี่ยนแปลงตัวเอง และสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สิ่งที่ดีกว่าได้ จึงต้องมุ่งเน้นการพัฒนา 2 ด้าน คือการพัฒนาที่ตัวเด็กเอง และการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก ดังนั้นการพัฒนาการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กและเยาวชน มีประเด็นสำคัญคือ

1) เปิดพื้นที่ให้เด็กได้รู้จักและเห็นตัวตน เห็นศักยภาพของตน คือการพัฒนาให้เด็กและเยาวชนและเยาวชนเข้าใจตนเอง สามารถพัฒนาเป้าหมายชีวิต ตระหนักในคุณค่าของตน เข้าใจและเห็นใจผู้อื่นสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้โดยไม่แปลกแยก เห็นความเชื่อมโยงระหว่างตัวเองกับผู้อื่น กับชุมชนและสังคม ดังนี้

1.1) การพัฒนาการเรียนรู้ตนเอง คือ การเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจตนเอง ซึ่งจะนำสู่การดำเนินชีวิตที่สอดคล้องสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างตัวเองกับผู้อื่น กับชุมชน กับสังคม และกับโลกหรือธรรมชาติ ประกอบด้วย

1.2) การพัฒนาให้มีทักษะในการดำเนินชีวิต คือเครื่องมือหรือทักษะจำเป็นสำหรับการเรียนรู้และเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจสังคม และเข้าใจโลก หรือธรรมชาติ

2) การพัฒนาศักยภาพและความสามารถ ที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนและเยาวชนสามารถทำความเข้าใจในเนื้อหาหรือประเด็นทางสังคม เช่น เรื่อง สิทธิ ความรุนแรง เหล้า, เพศ, เอดส์, ปัจจัยเสี่ยงในเด็กเยาวชน, ปัญหาสังคม ฯลฯ การเข้าใจประเด็นทางสังคม จะทำให้เด็กยกระดับจากเพียงการรับรู้ มาสู่ความตระหนักในปัญหา และเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน-สังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยมุ่งประเด็น สำคัญคือ การปรับมุมมองที่ไม่เน้นปัญหาและการแสวงหาการใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้เป็นแรงทางบวก รวมทั้งสร้างความตระหนักในปัญหาของชุมชน-สังคมและส่งเสริมให้เด็กเยาวชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การให้เด็กเยาวชนมีส่วนร่วมนอกจากจะเป็นการใช้พลังทางบวกแล้ว ยังเกิดผลสะท้อนทางบวกคือทำให้เด็กเยาวชนเกิดความภูมิใจในตนเอง ตระหนักในคุณค่าของตน ที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาของชุมชน-สังคม

3) การพัฒนาสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กและเยาวชนและเยาวชนให้ เป็นแหล่งเรียนรู้ ให้สภาวะแวดล้อมรอบตัวเด็กเยาวชนเหมาะสมต่อการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองสู่คุณลักษณะที่สังคมพึงประสงค์ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ซึมซับ ปลูกฝัง ทำตาม ด้วยความเคยชินโดยไม่รู้ตัว ดังนั้นการจัดการสภาวะแวดล้อมรอบตัวเด็กเยาวชนจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชนและเยาวชน .ในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

ในด้านยุทธศาสตร์การจัดการทางสังคม เพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนจากการศึกษาในประเทศไทยและประเทศนิวซีแลนด์การศึกษานี้ สามารถสรุปมาได้ 3 รูปแบบ คือ ยุทธศาสตร์การจัดการทางสังคมที่แทรกแซงทางพฤติกรรมซึ่งมุ่งที่ที่ตัวบุคคล เน้นกระบวนการการเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์ทางสังคม (social-cognition strategies) เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความ

เข้าใจในตนเอง และรู้เท่าทันสังคม ซึ่งแตกต่างจากการแทรกแซงทางสภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นชุมชนและการปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อลดความรุนแรง ส่วนยุทธศาสตร์ประการสุดท้ายคือ ยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงระบบ กลไกการทำงานด้านความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในสถาบัน ทั้งที่เป็นกลไกในเชิงป้องกัน และแก้ไขปัญหา โดยเน้นการ

6.2 ผลการศึกษาจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

6.2.1 พื้นที่ดำเนินงาน

แนวคิดในการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการ คือจัดกระบวนการให้ประชาชนมามีส่วนในการมองปัญหา ตระหนักในปัญหา วิเคราะห์ปัญหา ออกแบบในการแก้ไขปัญหา และประเมินผลการดำเนินการด้วยตัวของชุมชนเอง โดยการศึกษานี้ มุ่งเน้นการจัดการทางสังคมในระดับพื้นที่ คือชุมชน ซึ่ง ในการดำเนินการ ความเป็นชุมชน มีความหมายในหลายระดับ ซึ่งพิจารณา ขอบเขตพื้นที่เชิงกายภาพ คือ การจัดการในระดับหมู่บ้านและ ระดับตำบล นอกจากนั้น ยังรวมชุมชนในนิยาม ขอบเขตในเชิงระบบความสัมพันธ์ คือ ในรูปของเครือข่าย ทั้งนี้ในการศึกษานี้ พิจารณา ชุมชนในมิติทั้งทางกายภาพและเครือข่าย คือ การจัดการในระดับหมู่บ้าน และการจัดการในระดับตำบล พื้นที่ดำเนินการ มี 2 ประเภท คือ พื้นที่ หรือชุมชน ในระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล ในการศึกษาครั้งนี้ ใน 10 พื้นที่ เป็นพื้นที่ระดับหมู่บ้าน จำนวน 6 พื้นที่ และ อีก 4 พื้นที่ เป็นการดำเนินการในระดับตำบล กล่าวเฉพาะการดำเนินการระดับภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และกรุงเทพมหานคร ดำเนินการโดยใช้พื้นที่หมู่บ้านเป็นฐานการดำเนินงาน สำหรับ พื้นที่ในภาคใต้ และภาคกลาง ใช้พื้นที่ระดับตำบลเป็นฐานในการดำเนินการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ดำเนินการใน 10 ชุมชน จากสี่ภาค และกรุงเทพมหานคร ได้แก่

1. ตำบลพรุพี อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่
3. หมู่ที่ 5 ต.สันทรายหลวง อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
4. หมู่ที่ 15 ต. แม่สาว อ.แม่อาย จ. เชียงใหม่
5. บ้านจอก ตำบลกำปัง อำเภอโนนไทย จ. นครราชสีมา
6. บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านยาง อำเภอเมือง จ. บุรีรัมย์
7. ตำบลดอนพุทรา อ. ดอนตูม จ. นครปฐม

8. ตำบลบางปะกง อ. บางปะกง จ. ฉะเชิงเทรา

9. ชุมชนวัดโพธิ์เรียง เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

10. ชุมชนริมคลองบางแค เขต บางแค กรุงเทพมหานคร

6.2.2 บริบทของพื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ดำเนินการ ในแต่ละภาคมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. ภาคเหนือ จำนวน 2 พื้นที่ใน 2 อำเภอ คือ หมู่ที่ 5 ซึ่งในที่นี้จะใช้ชื่อสมมุติว่า หมู่บ้านใกล้เมือง จ.เชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ชานเมือง โดยห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 20 กิโลเมตร และหมู่ที่ 15 ติดชายแดนพม่า จ. เชียงใหม่ ซึ่งในที่นี้จะใช้ชื่อสมมุติว่า หมู่บ้านดอยชายแดน ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธ์ลาหู่ ที่อยู่ติดชายแดนพม่า ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 148 กิโลเมตร โดยทั้งสองหมู่บ้านนักวิจัยหลักมีความสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ทั้งในระดับผู้นำและชาวบ้านในระดับหนึ่ง

2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ดำเนินการคือ บ้านจอก หมู่ที่ 3 ตำบลกำปัง อำเภอโนนไทย จ. นครราชสีมา ก่อตั้งมาประมาณ 200 ปี ปัจจุบันมี 144 ครอบครัว เป็นหมู่บ้านในเขตชนบทประชาชนมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเครือญาติ และมีการดำเนินชีวิตในวิถีชนบท มีผู้นำหมู่บ้านที่เข้มแข็ง และมีเครือข่ายเยาวชนระดับตำบล ในนามของ “ศูนย์การเรียนรู้เยาวชนศาสนทายาทจิตอาสาตำบลกำปัง” โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ดูแล สมาชิกประกอบด้วยเยาวชน ผู้นำ และผู้สนใจจากหมู่บ้านทั้งในและนอกตำบล และบ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านยาง อำเภอเมือง เป็นหมู่บ้านกึ่งเมืองกึ่งชนบทมีการหลั่งไหลของวัฒนธรรม “คนเมือง” เข้าสู่ชุมชน ปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือน 175 ครัวเรือน จำนวนประชากร 723 คน ประชากรนับถือศาสนาพุทธ ภาษาพูดท้องถิ่นเป็นภาษาเขมร ภาษาไทย ภาษาลาว มีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ มีความเอื้ออาทร แบ่งปัน และรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ประชาชนมีการประกอบอาชีพหลากหลาย แต่ทำนาเป็นอาชีพหลัก อาชีพอื่นๆ ได้แก่ ปลูกผัก เลี้ยงโค ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และรับจ้าง ภูมิปัญญาโดดเด่นของหมู่บ้านคือมีกลุ่มเล่นกลองยาว กลุ่มแกะสลักต้นเทียน สิ่งภาคภูมิใจคือศูนย์ข้อมูลข่าวสารหมู่บ้าน ประชาชนประกอบอาชีพรับจ้างเป็นหลัก มีความสัมพันธ์กันในลักษณะเครือญาติ บ้านโนนสมบูรณ์เป็นหมู่บ้านที่ได้ชื่อว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” ในความหมายที่สามารถดำเนินการตามโครงการที่ภาครัฐริเริ่มขึ้นให้เป็นจริงและประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี ได้รับรางวัลประกาศเกียรติคุณมากมาย แต่ไม่ปรากฏกิจกรรมการดำเนินการเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรมในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมา

3. ภาคใต้ เลือกพื้นที่ศึกษา 2 ชุมชน ในระดับตำบล คือ ตำบลพรุพี อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี และตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ตำบลเกาะกลางตั้งอยู่ทางทิศเหนือของที่ว่าการอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ห่างจากจังหวัดกระบี่ ประมาณ 80 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอเกาะลันตา ประมาณ 10กิโลเมตร ประกอบด้วย 10 หมู่บ้าน ประชาชนประกอบอาชีพสวนยางพารา สวนปาล์ม ทำนา ค้าขาย ประมง รับจ้าง และอื่น ๆ ประชาชนนับถือศาสนา

อิสลาม ประมาณ 97% มัสยิดประจำหมู่บ้านละ 1 แห่ง ยกเว้น บ้านคลองย่า หนัด และบ้านนาทุ่งกลาง มีมัสยิด 2 แห่ง รวมมัสยิดทั้งหมด 12 มัสยิด

ส่วนตำบล พรุพรี ครอบคลุม 7 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 5,468 คน มีครัวเรือนทั้งหมด 1,758 ครัวเรือน แบ่งเป็นชาย 2,699 คน หญิง 2,769 คน อาชีพหลักคือ เกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 แห่ง และสำนักสงฆ์ 1 แห่ง การเลือกพื้นที่ทั้งสอง มีเหตุผลที่ว่า เป็นพื้นที่ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน และ เป็นพื้นที่ไทยพุทธ 1 พื้นที่ และไทยมุสลิม 1 พื้นที่ ซึ่งอาจพิจารณาได้ถึงบทบาทของกลไกทางศาสนาในฐานะที่เป็นทุนทางสังคมในการจัดการปัญหาความรุนแรง นอกจากนั้นทั้งสองเห็นเป็นพื้นที่ซึ่งมีศักยภาพและความพร้อมพื้นฐานที่สามารถพัฒนาต่อยอดงานวิจัยได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยพิจารณาจาก “ทุน” พื้นฐานที่มีในชุมชน ประกอบด้วย ทุนทางสังคมของชุมชน ซึ่งได้แก่ความผูกพันในชุมชน ทุนสถาบันทางสังคม เช่น วัด มัสยิด สถานศึกษา และทุนกิจกรรมในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งหมายถึงการมีกลไกของสภาเยาวชน

4. ภาคกลาง พื้นที่ดำเนินการเป็นพื้นที่ระดับตำบล ได้แก่ ตำบลดอนพุทรา อ. ดอนตูม จ. นครปฐม และตำบลาบางปะกง อ. บางปะกง จ. ฉะเชิงเทรา ต. ดอนพุทรา มีหมู่บ้านจำนวน 10 หมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ทำนา และเกษตรกร พื้นที่ไม่ได้ติดความเป็นเมือง ยังมีความเป็นท้องถิ่นอยู่ ในขณะที่ตำบลบางปะกง มีหมู่บ้านในความรับผิดชอบ 12 หมู่บ้าน เป็นพื้นที่อยู่ติดเมือง ใกล้ทางด่วน รอบๆมีโรงงาน ประชาชนมีอาชีพด้านการประมง เกษตรกร และค้าขาย เหตุผลที่เลือกพื้นที่ทั้งสองตำบลคือ ผู้นำชุมชน และ องค์การบริหารส่วนตำบล สนใจในการดำเนินโครงการ แต่ทั้งสองแห่งไม่มีการดำเนินการในเรื่องสภาเยาวชน หรือกลุ่มเยาวชนแต่อย่างใด

5. กรุงเทพมหานคร ในชุมชนกรุงเทพมหานคร 2 ชุมชน ที่เลือกดำเนินการ เป็นพื้นที่ที่มีผู้นำชุมชนให้ความสนใจในปัญหาเด็กและเยาวชน และมีทุนเดิมคือกลุ่มเยาวชนที่ผู้นำชุมชนให้ความสนใจในการพัฒนา พื้นที่แรกคือ ชุมชนวัดโพธิ์เรียง อยู่ในเขตบางกอกน้อย ซึ่งเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่

จำนวน 1500 ครัวเรือน อยู่ใกล้วัดและโรงเรียน และห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ ใกล้บริษัท ธุรกิจขนาดเล็ก และใหญ่ ห้างร้าน มหาวิทยาลัยเอกชน มีการตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยที่ติดชิดกันเชื่อมกันด้วยทางปูนขนาดกว้าง 1 เมตร ที่ดคเคี้ยวเลี้ยววกวนไปมา ใช้ซอยบอกอาณาเขตที่ตั้งของบ้าน รอบ ๆ ชุมชนห้อมล้อมด้วยบ้านเดี่ยวขนาดใหญ่ที่มีรั้วกั้นเป็นสัดส่วน ตึกแถว โรงเรียน และวัด หากผู้สัญจรผ่านไปมาอาจไม่ทราบว่ามีชุมชนนี้ตั้งอยู่มานานมากกว่า 30 ปี และจดทะเบียนเป็นชุมชนปี 2524 ส่วนชุมชนเลียบคลองบางแค เขตบางแค เป็นชุมชนขนาดเล็กจำนวน 52 ครัวเรือน อยู่ภายในซอย พื้นที่เดิมเป็นสวนมะพร้าว มะม่วงย่านบางแค ชาวบ้านมาเช่าอาศัยมานานกว่า 30 ปี ด้วยค่าเช่าเดือนละ 30 บาท จนถึงปัจจุบันเก็บค่าเช่าเดือนละ 300-500 บาท ตามขนาดพื้นที่ที่อยู่อาศัย จดทะเบียนเป็นชุมชนปี 2534

6.2.3 กลไกกระบวนการในการพัฒนารูปแบบการดำเนินการ

ในพื้นที่ดำเนินการทั้ง 10 แห่ง ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ในทุกขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมชุมชน ทุกภาคีที่เกี่ยวข้องในชุมชนได้เข้าร่วมประชุมทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในพื้นที่ร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และหาแนวทางในการแก้ปัญหา และประมวลศักยภาพของชุมชนตลอดจนมาตรการต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ดำเนินการในช่วงที่ผ่านมา

2. ขั้นการวางแผน ภาคีที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันดำเนินการ ดังนี้

2.1 ร่วมในการกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงาน และแผนปฏิบัติการ

2.2 ร่วมในการกำหนดผู้รับผิดชอบ

2.3 ร่วมในการกำหนดรูปแบบการจัดการ

3. ขั้นปฏิบัติการ ภาคีที่เกี่ยวข้องในแต่ละพื้นที่ร่วมในการปฏิบัติตามกิจกรรม และมาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้

4. ขั้นการเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงาน ชุมชนร่วมกันถอดบทเรียน และสรุปผลการเรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน

5. ขั้นการเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างพื้นที่ และระหว่างภาค

กระบวนการดังกล่าว ให้ความสำคัญกับการให้ประชาชนในพื้นที่ที่ร่วมโครงการเป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อน โดยคำนึงถึงความพร้อม ความสนใจ และปัญหาของพื้นที่เป็นสำคัญ การมีส่วนร่วมของชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมในทุกมิติทั้งการร่วมคิด วางแผน เก็บข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา และ

ออกแบบแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยใช้ข้อมูล และการมีอิสระในการตัดสิน เป็นฐานในการทำงาน การมีส่วนร่วมในชุมชน ได้ดึงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมาร่วมในกระบวนการ ทั้งครอบครัว ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน อสม. อพม. และเด็กเยาวชน นอกจากนั้นยังมีบุคคลากรที่เป็นฝ่ายหนุนเสริม ได้แก่ ครู เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย พัฒนาสังคมจังหวัด ตำรวจ ซึ่งรับผิดชอบในพื้นที่ เข้ามาร่วมในกระบวนการด้วย

เครื่องมือในการสร้างการมีส่วนร่วม มีได้แก่ AIC, mind mapping, สุนทรียปรัศนี (Appreciative Inquiry) เพื่อเริ่มต้นกระบวนการขับเคลื่อนชุมชน ผ่านเวทีเสวนา ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นการตั้งคำถาม เพื่อให้เกิดการสนทนาในเชิงบวก ที่จะเป็นกระบวนการจุดประกายให้คนในชุมชนสามารถจัดการและเปลี่ยนแปลงตัวเองและครอบครัว หรือชุมชนของเขาเองได้จากประสบการณ์ที่ดีที่สุดที่เขาเคยรับรู้ เคยทำ และภาคภูมิใจ นอกจากนั้นยังมีการประชุมกลุ่มย่อยระดมสมอง โดยกำหนดเป้าหมายเกี่ยวกับเยาวชนที่พึงประสงค์ และชุมชนปลอดความรุนแรงที่คาดหวัง และวิเคราะห์ตรวจสอบว่าชุมชนทำอะไรแล้วบ้าง ปัญหาอยู่ที่อะไร และจะทำอย่างไรต่อไป เครื่องมือเหล่านี้ให้ความสำคัญกับการกระตุ้น ให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยน นำเสนอความคิดเห็นของตนได้อย่างอิสระ และอย่างมีประสิทธิภาพ

เครือข่ายนักวิจัย การดำเนินการในพื้นที่ จัดระบบแกนนำในการดำเนินการในลักษณะเครือข่ายนักวิจัยที่คอยช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นลำดับ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้ดำเนินการหลักคือเยาวชน ภายใต้การช่วยเหลือ สนับสนุนและร่วมดำเนินการอย่างใกล้ชิดจากที่ปรึกษาทีมวิจัยชุมชน พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน หรือแกนนำชุมชน ภาคีหนุนเสริมระดับตำบลทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงที่คอยกระตุ้นหรือส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนกันของผู้เข้าร่วมประชุม สนับสนุนให้ได้ผลการประชุมที่เป็นรูปธรรมต่อการปฏิบัติ ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาเชิงวิชาการและแนวปฏิบัติแก่ทีมวิจัยชุมชน ในขณะที่ภาคีหนุนเสริมระดับจังหวัดและส่วนกลาง ทำหน้าที่กำกับให้กระบวนการดำเนินงานเป็นไปตามจุดมุ่งหมายการวิจัยและมีสภาพคล่อง

ในพื้นที่ ภาคกลาง ภาคเหนือ และกรุงเทพมหานคร นักวิจัยจากส่วนกลางทำหน้าที่เป็นผู้จัดกระบวนการ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ทั้งนี้วิธีการทำงานที่เน้นแนวคิดดังต่อไปนี้

1) เน้นกระบวนการที่ทำให้ผู้ใหญ่และผู้ที่อำนาจในชุมชนรับฟังเสียงเด็ก รวมทั้งสร้างเงื่อนไขให้ผู้ใหญ่ได้ประจักษ์และชื่นชมศักยภาพด้านบวกของเด็กผ่านกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกัน

2) การปรับทัศนะจากการให้ความสำคัญ กับการเริ่มทำงานพัฒนาชุมชนโดยค้นหาปัญหาหรือเอาปัญหาเป็นตัวตั้ง (problem oriented) เป็นการมองแง่บวก (positive approach) หรือการมองหาศักยภาพของชุมชนที่ยังมีอยู่ในชุมชนและในตนเอง หรือการค้นหาทุนทางสังคม (social capital) ซึ่งคาดว่าการมองในแง่หลังนี้จะช่วยลดบรรยากาศที่จะนำไปสู่การปะทุของความขัดแย้งในชุมชนลง รวมทั้งทำให้ชุมชนสามารถสรรสร้างแนวทางแก้ไขในรูปแบบใหม่ๆที่สอดคล้องกับชุมชนของตนได้

3) เน้นการทำงานที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน ตั้งแต่การให้เวลาและให้ความสำคัญกับการพูดคุยที่ ไม่เป็นทางการมากกว่าการหาข้อสรุปจากเวที ตลอดจนมีการดำเนินกิจกรรมที่ยังยึดโยงโยงกับวัฒนธรรมชุมชน

จากการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชน พบข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน และความรุนแรงของเด็กและเยาวชนดังต่อไปนี้

6.2.4 แนวคิดของชุมชนในเรื่องเด็กและความรุนแรง

ก) ความหมายของความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

จากการศึกษาในพื้นที่ก่อนการดำเนินโครงการ โดยการร่วมวิเคราะห์ปัญหากับชุมชน พบว่า ทั้งคนในชุมชนและเด็ก และเยาวชน เห็นพ้องกัน ให้ความหมายของความรุนแรงในเด็กและเยาวชนว่า เป็นการกระทำโดย คำพูด กำลัง ที่ส่งผลกระทบต่อร่างกาย อารมณ์ ความรู้สึก จิตใจ จิตวิญญาณของผู้อื่น ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความเจ็บป่วยทางกาย ความรู้สึกทางลบที่มีต่อตนเองต่อบุคคลอื่นและ สังคมโดยรวม ทั้งนี้รวมถึงการทำร้ายตนเอง การละเมิดทางเพศ การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล การทำลายทรัพย์สินส่วนบุคคลและสาธารณะ

ปัญหา ความรุนแรงถูกรับรู้ว่า เป็นเรื่องธรรมดา คือถูกมองโดยเชื่อมโยงกับวัยของเยาวชน การทะเลาะวิวาท และการเป็นปัญหาเฉพาะบุคคล เป็นเรื่องของเด็ก ดังคำกล่าวตอนหนึ่งที่ว่า “ทุกคนคิดว่าความรุนแรงมันเป็นเรื่องธรรมดา โดยไม่คิดว่ามันคือความรุนแรงรูปแบบหนึ่ง เรื่องอื่นๆ ก็เหมือนกัน เช่น เรื่องวัยรุ่นทะเลาะวิวาท ผู้ใหญ่ก็ไม่ค่อยมาให้ความสำคัญเท่าไร เพราะคิดว่ามันเป็นเรื่องของเด็กๆ เดี๋ยวให้เด็ก ๆ ไปจัดการกันเอาเอง เพราะผู้ใหญ่ก็งานยุ่ง มีงานต้องทำเยอะมากมาย ดังนั้นจึงไม่มีใครมาให้ความสำคัญเรื่องความรุนแรง ไม่มาแก้ไขกันเท่าที่ควร เยาวชนก็เลยถูกปลูกฝังว่ามันเป็นเรื่องปกติธรรมดา และไม่คิดว่ามันเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขอะไร" (น้องมินท์ เพศหญิง อายุ 16 ปี กทม.)

ข) สาเหตุของความรุนแรง

สาเหตุของความรุนแรงที่ได้รับการกล่าวถึงเป็นอันดับต้นๆคือเรื่องสื่อโทรทัศน์ ละครหลังข่าว ที่นำเสนอความรุนแรงทุกรูปแบบ ประเด็นที่สอง ที่ได้รับการพูดคุยมากคือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เช่นความไม่ยุติธรรมในครอบครัว ครอบครัวหย่าร้าง หรือการที่ครอบครัวยังอยู่ด้วยกัน แต่ ผู้ชายไม่แบ่งเบาภาระในบ้านของผู้หญิง ทำให้ผู้เป็นแม่มีความเครียดและระบายที่ลูก การที่ครอบครัวใช้เวลาในการหาเงินไม่มีเวลาหรือไม่ได้เอาใจใส่ลูก การที่พ่อแม่ขาดทักษะหรือเทคนิคในการอบรมลูก การไม่รับฟังลูก และการเลี้ยงลูกแบบตามใจ ประเด็นที่สาม เป็นเรื่องบทบาทของโรงเรียนและครู การที่โรงเรียนไม่มีเวลาดูแลเด็กนักเรียน ประเด็นสุดท้าย เป็นสิ่งแวดล้อมโดยรวมที่เอื้อให้เด็กเข้าสู่เงื่อนไขของความรุนแรงได้ง่าย และ การที่เด็กไม่มีต้นแบบที่ดี เช่น การมีร้านเกมส์ ร้านพนันบอล ร้านเหล้า และการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่เพิ่มขึ้นทุกวันในชุมชน การที่เด็กเห็นทุกเมื่อเชื่อวันว่า ผู้ใหญ่ติดเหล้า การพนัน หรือทะเลาะทำร้ายกันในครอบครัว รวมทั้งการซื้อขายเหล้าได้อย่างเสรี และในเขตเมือง จะกล่าวถึงปัญหาของ การใช้โทรศัพท์มือถือ เกมส์คอมพิวเตอร์

ค) ระดับความรุนแรง

ระดับความรุนแรงนอกจากจะอยู่ที่รูปแบบและวิธีการกระทำแล้ว ระดับความรุนแรงยังขึ้นอยู่กับเพศ วัย ของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ เช่น ผู้ชายทำร้ายผู้หญิง จะมีความรุนแรงมากกว่าผู้ชายทำร้ายผู้ชายหรือผู้หญิงทำร้ายผู้หญิง เด็กทำร้ายผู้ใหญ่ จะมีความรุนแรงมากกกว่าผู้ใหญ่ทำร้ายคนวัยเดียวกัน จากข้อมูลอาจกล่าวได้ว่า การมองปัญหาความรุนแรงในชุมชน ถูกตีความ รับรู้ปัญหาแตกต่างกัน ขึ้นกับผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำและผลของการกระทำด้วย

6.2.5 สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่

ในประเด็นเรื่องความรุนแรงในเด็กและเยาวชน จากผลการวิเคราะห์ปัญหาเบื้องต้นก่อนการดำเนินการ พบว่า ชุมชนทั้ง 10 ชุมชน มีเด็กและเยาวชนมีประสบการณ์กับปัญหาความรุนแรงทั้งการเห็นเหตุการณ์ การเป็นผู้ถูกกระทำและ การเป็นผู้กระทำ อาจพิจารณาได้จากสถานที่ 3 แห่งหลักๆที่เด็กและเยาวชนใช้ชีวิตส่วนใหญ่ คือ ชุมชน ครอบครัว และโรงเรียน สถานการณ์ความรุนแรงในชุมชนที่คนในชุมชนรับรู้และมีประสบการณ์คือ เด็กนักเรียนนักศึกษาที่ยังไม่จบการศึกษามาอยู่ด้วยกันฉันท์สามีภรรยาในบ้านฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยที่พ่อแม่ยังต้องเลี้ยงดู กลุ่มเด็กที่ขับขี่มอเตอร์ไซค์เสียงดังช่วงกลางดึกในท้องถนน การทุบทำลายทรัพย์สินสาธารณะเช่นโทรศัพท์สาธารณะ กระจกจราจร อย่างไรก็

ตามเด็กเหล่านี้ยังไม่มีการรวมตัวเป็นแก๊งค์ นอกจากนั้นก็พบว่ามีการทะเลาะชกต่อยในงานเทศกาล หรืองานประจำปีของอำเภอ รวมทั้งเด็กมั่วสุมในร้านที่รับพนันบอล

ในบริบทของครอบครัวนั้นพบว่าแนวโน้มของเด็กเติบโตมาจากครอบครัวที่แตกแยกมีแนวโน้มมากขึ้น เด็กส่วนใหญ่เคยเห็นการทะเลาะกันในครอบครัวและชุมชน บางส่วนติดเกมส์ มีการถูกชักชวนให้ทดลองเสพยาเสพติด โดยเฉพาะยาบ้าซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในแทบทุกพื้นที่ ในภาคเหนือ สำหรับในโรงเรียน พบว่าแม้ว่าโรงเรียนจะรับเอาโครงการวินัยเชิงบวกมาใช้ในโรงเรียน ซึ่งเป็นการสร้างวินัยด้วยแรงจูงใจเชิงบวก แต่ก็มีเพียงครูส่วนน้อยที่ปรับใช้แนวคิดใหม่นี้ จึงยังมีการลงโทษเด็กโดยการตี ใช้วาจารุนแรง ดุว่าเด็กต่อหน้าสาธารณะ สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกันพบว่ายังคงพบว่ามีการถูกข่มขู่หรือทำร้ายระหว่างเด็กนักเรียนด้วยกันในโรงเรียนโดยที่จะปกปิดข้อมูลเหล่านี้กับครูในโรงเรียน มีการทะเลาะ ทำร้ายร่างกาย เพราะแย่งแฟน รวมทั้งในโรงเรียนเคยมีประสบการณ์ที่เด็กนักเรียนในวัยมัธยมต้นมีปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

สำหรับ “กลไกในการเฝ้าระวังความรุนแรงในโรงเรียน” พบว่าโรงเรียนเริ่มต้นในการโรงเรียนเริ่มมีกลไกในการเฝ้าระวังเด็ก “ในระดับปัจเจกบุคคล” ผ่านระบบการเยี่ยมบ้านโดยครูประจำชั้น และแก้ปัญหาด้วยในระดับโรงเรียนด้วยการจัดอบรมวินัยโดย ระบบยุวชนทหาร

ในระดับตำบล และในระดับหมู่บ้าน ไม่ได้มีกลไกเฝ้าระวังที่ชัดเจน เพียงการมองเห็น การวิตกกังวลกับปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน เช่นการเล่นเกมส์ การขี่มอเตอร์ไซด์ จากการศึกษาพบว่า ไม่ได้มีโครงการที่ว่าด้วยเรื่องการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนที่ชัดเจนในพื้นที่ทั้ง 10 แห่งที่ศึกษาแต่อย่างใด

6.3 รูปแบบกลไกการจัดการทางสังคมในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

จากการศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เพื่อค้นหารูปแบบที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม พบความหลากหลายของรูปแบบการจัดการทางสังคมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ประเด็นที่จำเป็นต้องย้ำเน้นในที่นี้ก่อน คือ กลไกการจัดการทางสังคม เป็น” ผลลัพท์” ของกระบวนการในการส่วนร่วมของชุมชน ที่มองเห็นปัญหา และร่วมตัดสินใจในการดำเนินการแก้ไขปัญหา และร่วมดำเนินการในการแก้ไขปัญหา ผ่านข้อมูล ความเข้าใจที่แทรกซึมอยู่ในกระบวนการการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการดำเนินงาน รูปแบบที่เกิดขึ้น ถอดแนวคิดมาจากพื้นที่ปฏิบัติการ ดังนี้

1. การจัดการโดยกลไกชุมชนเป็นฐาน

กลไกการจัดการในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ที่มีชุมชนเป็นฐาน พบข้อสรุปคล้ายกันในการจัดการทางสังคมโดยมีชุมชนเป็นฐานคือ การดำเนินงาน ต้อง ให้เยาวชน เป็นศูนย์กลางของการขับเคลื่อน โดยมีชุมชนเป็นพี่เลี้ยงภายใน และกลไกหนุนเสริมเป็นพี่เลี้ยงภายนอก ทั้งนี้ ความเข้มแข็งของชุมชน อันได้แก่การจัดการทุนทางสังคม และวัฒนธรรม มีความสำคัญในการหนุนเสริมเยาวชนและชุมชนในการจัดการกับปัญหาความรุนแรง การฟื้นกลุ่มและศักยภาพสมาชิกกลุ่มเยาวชนเพื่อทำหน้าที่เป็นแกนนำหลักในการดำเนินงานภายใต้การสนับสนุนและช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดจากภาคีจัดตั้งที่มีอยู่แล้วในชุมชน นับเป็นช่องทางการขับเคลื่อนที่เป็นไปได้สูงเช่นกัน เพราะเด็กและเยาวชนนับเป็นบุคคลอันเป็นที่รักของครอบครัวและญาติมิตร การสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนประพฤติในสิ่งดีอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมนับเป็นความภาคภูมิใจของทุกคน และยังเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้นำชุมชนซึ่งมีภารกิจมากมาย ทั้งในบทบาทของผู้นำชุมชนและครอบครัว ทั้งนี้ โดยมีบุคลากรภาครัฐจากองค์การบริหารส่วนตำบลและสถานีอนามัยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและให้คำปรึกษา

สำหรับชุมชน ชาติพันธ์ รูปแบบในการขับเคลื่อน เป็นการสร้าง(เครือข่าย)แกนนำเยาวชนที่เรียกว่า “ผู้นำสองวัฒนธรรม (bicultural leader)” ซึ่งเป็นผู้ที่ท้ายที่สุดจะมีความเข้าใจลึกซึ้งในวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ของตนและเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของสังคมและอำนาจภายนอกเพียงพอที่จะเห็นทั้งอิทธิพลทางลบและโอกาสในการสร้างความมั่นใจในชาติพันธ์ของตน คุณสมบัติแกนนำเยาวชนที่คัดเลือกเข้าร่วมกระบวนการเพื่อสร้างผู้นำรุ่นใหม่ควรที่จะได้รับการศึกษาสมัยใหม่ระดับหนึ่ง ซึ่งไม่หลุดไปจากฐานความเชื่อของชุมชน และที่สำคัญต้องเป็นที่ยอมรับของเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ขับเคลื่อนผ่าน กระบวนการ จัดการความรู้โดยคนในชุมชน เพื่อความมั่นใจในความเป็นชนเผ่า ทั้งนี้ความรู้ที่เป็นประเด็นในการขับเคลื่อนควรเป็น“ความรู้พื้นบ้านที่ปฏิบัติการจริงอยู่ในชีวิตประจำวัน” โดยต้องมีระบบพี่เลี้ยง เพื่อหนุนเสริมประคับประคองใน 2 ระดับคือ “พี่เลี้ยงในชุมชน” ที่ประกอบไปด้วยปราชญ์ ผู้รู้ ที่ต้องการนำชุมชนไปสู่ความมั่นใจในความเป็นชนเผ่าและการพึ่งตนเอง และ “พี่เลี้ยงนอกชุมชน” เพื่อช่วยสร้างทักษะในการเชื่อมโยงและบูรณาการความรู้

2. จัดการโดยกลไก องค์กรศาสนาเป็นฐาน

รูปแบบและกลไก ของศาสนาพุทธ จากการศึกษาพบว่า “วัด” หรือสถาบันทางพุทธศาสนานับเป็นทุนอันยิ่งใหญ่ที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งนอกจากจะเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของผู้คนส่วนใหญ่แล้ว วัดยังมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพมากมาย ตลอดจนมีสิ่งเอื้ออำนวยต่อ

การเรียนรู้อย่างพอเพียง การขยายกลุ่มเป้าหมายการดำเนินงานจากที่มุ่งเน้นเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน สู่ครอบครัว และชุมชน ขยายเนื้อหาการดำเนินงานจากที่มุ่งเน้นเฉพาะเรื่องศาสนาและคุณธรรมจริยธรรม สู่เรื่องการแก้ไขปัญหาความรุนแรงและการพัฒนาชุมชนในมิติอื่นๆ โดยยังคงใช้พุทธวิธีเป็นแนวทางในการดำเนินงาน นับว่ามีความเป็นไปได้ในการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนสูงมากกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

ในกรณีของศาสนาอิสลาม โดยหลักศาสนา เป็นแนวทางและมาตรการในการพัฒนาเด็กและเยาวชน และใช้เป็นเครื่องมือที่มีพลังในการกำกับพฤติกรรมของคนในชุมชน ทั้งในด้านการป้องกันและแก้ปัญหาสังคม การจัดการปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนดำเนินงานในรูปแบบความร่วมมือของ องค์กรทางศาสนา องค์กรบริหาร และองค์กรทางสังคมในชุมชน ทำงานอย่างเชื่อมโยงประสานกัน ดังแสดงในรูปแบบข้างท้าย

3. กลไกที่มีโรงเรียนเป็นฐาน

จากการศึกษาที่ค้นพบว่าเด็กในชุมชนชนเมือง มีความผูกพันกับชุมชนในความหมายของโรงเรียนมากกว่า จึงมีข้อเสนอในการทำงานกับเด็กและเยาวชนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการทำงาน ทั้งนี้ยังคงใช้โครงสร้างเดิมของโรงเรียนในการขับเคลื่อนงาน แต่ต้องการการปรับในเชิงคุณภาพของโครงสร้างที่มีอยู่ดังนี้

ก) ปรับโครงสร้างและระบบความสัมพันธ์ในโรงเรียนมิให้เป็นระบบความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง ซึ่งเน้น การปกครอง ควบคุม สั่งการ แต่เป็นระบบความสัมพันธ์ในแนวราบ หรือ “ระบบพี่เลี้ยง” ซึ่งจะเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของเด็ก การปรับดังกล่าวนี้สามารถทำได้โดย

ข) ปรับทัศนะของครูให้มีทัศนะเชิงบวกต่อเด็กและเยาวชน ปรับโครงสร้างของคณะกรรมการโรงเรียนที่ดึงเอาคนที่มีศักยภาพในชุมชนและพร้อมที่จะทำงานอย่างสร้างสรรค์กับเด็กมาเข้าร่วม

ค) ประสานหรือเปิดพื้นที่ทางสังคมใหม่ ที่อยู่นอกโครงสร้างอำนาจของโรงเรียน ที่จะทำให้เด็กได้มี ส่วนร่วมสูงสุด และเป็นพื้นที่ที่เปิดรับคนในชุมชนเชื่อมโยงพื้นที่ในและนอกโรงเรียนที่สร้างขึ้นใหม่ ผ่านบรูณาการการเรียนการสอน

4. จัดการโดยกลไกองค์การบริหารส่วนตำบล

กลไกการจัดการปัญหาโดยใช้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นฐาน โดยรูปแบบของภาคใต้ใช้โครงสร้างที่มีอยู่เดิมแล้วคือ สภาเด็กและเยาวชน และศูนย์พัฒนาครอบครัว เป็นกลไกในการ

ดำเนินงาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยกิจกรรมที่ อบต. ควรจะสนับสนุน คือกิจกรรมพัฒนาครอบครัว กิจกรรมพัฒนาเยาวชน กิจกรรมพัฒนาองค์กรเพื่อเด็ก และกิจกรรมเฝ้าระวังทางสังคม

ภาคกลาง ดำเนินงานโดยการไปกระตุ้น สร้างความเข้าใจกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดอบต. และผู้นำชุมชนระดับตำบล เพื่อให้เห็นความสำคัญและปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน การทำความเข้าใจในการจัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาเยาวชนในแผนพัฒนาระดับตำบล รวมทั้งดำเนินกิจกรรมที่ใช้ทุนและวัฒนธรรมในหมู่บ้านเป็นตัวขับเคลื่อน

5. จัดการโดยกลไก หรือโครงสร้างด้านเด็กและเยาวชนที่มีอยู่แล้ว

ก่อนการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน กลไกทั้ง 3 จะทำงานแยกกันเป็นเอกเทศ ขาดการเชื่อมโยงประสานให้เป็นพลังในการพัฒนาสังคมและชุมชน และยังพบว่าพลังกลไกที่รัฐจัดตั้งไว้ในตำบลส่วนใหญ่ โดยเฉพาะสภาเด็กและเยาวชน ศูนย์พัฒนาครอบครัว ฯลฯ ซึ่งจัดตั้งโดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีบทบาทน้อยในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนในพื้นที่

แม้ว่าการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน และศูนย์พัฒนาครอบครัวประจำตำบล จะมีหลักการที่ดี มีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องก่อนการจัดตั้ง แต่การจัดตั้งมีลักษณ์ Top down ขาดการประเมินศักยภาพและความพร้อมของผู้รับผิดชอบ ภารกิจที่มอบหมายทั้งในส่วนของสภาเด็กและเยาวชน และศูนย์พัฒนาครอบครัวเป็นงานยาก และบางอย่างเกินศักยภาพที่คณะกรรมการจะดำเนินการได้ ในขณะที่การหนุนเสริมทั้งในเชิงวิชาการ ทรัพยากร และงบประมาณขาดความต่อเนื่อง ทำให้สภาเด็กและเยาวชนและศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลขาดพลัง และไม่สามารถทำงานให้ปรากฏผลเป็นรูปธรรม ซึ่งจากการสรุปร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง พบว่าที่ผ่านมาการทำงานมีอุปสรรค์ ดังนี้

สภาเด็กและเยาวชนตำบล	ศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบล
1. ขาดอิสรภาพและเสรีภาพในการทำงาน งานส่วนใหญ่กำหนดโดย “ผู้ใหญ่” โดยสภาเด็กเข้าร่วมกิจกรรมในลักษณะของ “ผู้ให้ความร่วมมือ” หรือ “ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง” เท่านั้น	1. ขาดทิศทาง และกิจกรรมการทำงานที่ต่อเนื่อง
2. ขาดบทบาทและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการภายในตำบล	2. ขาดความรู้ และทักษะในการทำงาน

3. ขาดงบประมาณสนับสนุนการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	3. ขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังทั้งจากรัฐ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
4. ขาดความเข้าใจในบทบาทของสภาเด็กและเยาวชน และทักษะในการทำงานของกรรมการสภาเด็กและเยาวชน	4. ขาดงบประมาณในการทำกิจกรรม โดยได้รับงบประมาณหนุนเสริมจากรัฐเพียงปีละ 20,000 บาทเท่านั้น สามารถจัดกิจกรรมได้ปีละ 1 ครั้ง ตามนโยบายที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกำหนด
5. ขาดความเข้าใจจากครอบครัว และคนในชุมชน	ฯลฯ
6. ขาดกิจกรรมเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ตำบล อำเภอ จังหวัด ฯลฯ	

การวิจัยพบว่ากลไกสภาเด็กและเยาวชน ศูนย์พัฒนาครอบครัวที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมันคงของมนุษย์จัดตั้งไว้ เป็น “ทุน” ที่สำคัญในการเชื่อมโยงกลไกต่างๆ ในตำบลเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหาครอบครัว และปัญหาสังคมอื่นๆ เนื่องจากเหตุผล ดังนี้

1. เป็นกลไกที่กฎหมาย และนโยบายของรัฐรองรับ
2. เป็นกลไกที่สร้างประโยชน์ส่วนรวม การดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ จะได้รับความร่วมมือจากชุมชนมากกว่ากลไกการเมือง และกลุ่มอื่นๆ ที่มีผลประโยชน์ส่วนบุคคลเกี่ยวข้องด้วย
3. เด็กและเยาวชน ครอบครัว เป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ เด็กทำกิจกรรมใดผู้ใหญ่พร้อมให้การสนับสนุน
4. เป็นกลไกที่มีงบประมาณการสนับสนุน ทั้งจากงบประมาณของรัฐ เงินกองทุน และงบอุดหนุนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

6.4 ผลลัพธ์ การจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

ก) ผลลัพธ์ในระดับของการจัดการทางสังคม ประกอบด้วย

1) การเกิดเครือข่ายของบุคคลในการดูแลและพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน (โครงสร้างที่ไม่เป็นทางการในแนวราบ)

เครือข่ายดังกล่าวนี้เป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงกลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบ ในการดำเนินกิจกรรมทางสังคม

ในภาคเหนือ โครงการวิทยุชุมชน เข้ากับอาจารย์ในโรงเรียนที่รับผิดชอบงานแนะแนว และผู้อาวุโสในหมู่บ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเครือข่ายระหว่างวัด จากหมู่บ้านหนึ่งขยายไปสู่หมู่บ้านอื่นๆ เพื่อนำโครงการไปปรับใช้ เกิดเครือข่ายผู้สนใจปัญหา

“แต่สิ่งที่เห็นการเปลี่ยนแปลงคือ หลังจากมีโครงการนี้เข้ามากิจกรรมพวกนี้ก็ยังทำอยู่ แต่รู้สึกว่าดีขึ้น เพราะเราสามารถดึงครอบครัวในชุมชนมาร่วมกิจกรรมได้มากขึ้นโดยมีสภาเด็กเป็นแกนนำ และสภาเด็กตรงนี้ก็จะดึงเยาวชนในสังคมมาร่วมกันทำกิจกรรมตรงนี้มากขึ้น แสดงออกทางความคิด เล่นกีฬา ทำกิจกรรมกันมากขึ้น และทำให้สภาองค์กรชุมชน อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน วัด โรงเรียน และครอบครัวมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อจัดกิจกรรมลดความรุนแรงมากขึ้นกว่าเมื่อก่อน” (อบต. ภาคใต้)

2) เกิดเครือข่ายพี่เลี้ยงในการดูแลเด็กและเยาวชน (เครือข่ายความสัมพันธ์)

จากผลของการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ เช่น การจัดอบรม ดีเจน้อย ที่ได้จัดให้ผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชน (ดีเจ) รุ่นพี่ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสอนน้องด้วยการทดลองออกอากาศ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่มีการดูแลกันต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นทั้งการดูแลในภาพรวม และการจับคู่พี่น้องที่มีบุคลิกภาพและความชอบในการจัดรายการใกล้เคียงกัน และทำให้เกิดเครือข่ายพี่เลี้ยงระหว่างดีเจรุ่นพี่ กับเด็กดีเจน้อยขึ้นโดยธรรมชาติ รวมทั้งเกิดเครือข่ายพี่เลี้ยงในระหว่าง ดีเจน้อย ที่อายุมากกว่าดูแลน้องที่อายุน้อยกว่า

ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง กรุงเทพฯ และภาคใต้ก็เช่นเดียวกัน กิจกรรมที่ให้เด็กดำเนินการ เด็กจะประสานสัมพันธ์ระหว่างกัน ตามความสนใจ เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์อย่างเป็นธรรมชาติ กรณีของ ดีเจน้อยพบว่า มี แฟนรายการ โดยเฉพาะแฟนรายการอาวุโส (ผู้หญิง) ที่ให้กำลังใจสนับสนุนให้เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ หรือ แม้แต่การให้กำลังใจกับ ดีเจน้อย บางคนที่ครอบครัวแตกร้าว

3) มีระบบกลไกซึ่งเป็นโครงสร้างทางการรองรับกิจกรรมระยะยาว

ทุกพื้นที่มีแนวโน้มของการบรรจุแผนกิจกรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน และการป้องกันความรุนแรง ในกลไกปกติ ในการดำเนินการโดยใช้ อบต. เป็นฐาน พบว่า อบต. มีการบรรจุกิจกรรมพัฒนาเด็กและเยาวชนในแผนชุมชน ในชุมชนมีการสานต่อกิจกรรม โดยการสนับสนุนจากพี่เลี้ยงภายนอก เช่นพัฒนาสังคมจังหวัด กรณีโรงเรียน กลุ่มเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมดี.เจ.น้อยได้ถูกคัดเลือกให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน โดยได้รับการพัฒนาทักษะเพิ่มเติมผ่านโครงการอบรมนักประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนที่ดำเนินการโดยโรงเรียนเอง ภายใต้ความรับผิดชอบของอาจารย์กิจกรรมนักเรียน และเด็กกลุ่มนี้ก็มีแนวโน้มที่จะสมัครและได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการนักเรียน ทั้งนี้ได้หารือเบื้องต้นกับผู้อำนวยการโรงเรียนที่จะผสมผสานกิจกรรม ดีเจน้อย เข้าสู่ระบบโรงเรียนโดยมีอาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมนักเรียนและอาจารย์แนะแนว เป็นหลักในการดูแลเด็กนักเรียนกลุ่มนี้

4) ทำให้เกิดพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นและแสดงศักยภาพของเด็กอย่างกว้างขวาง

ในการใช้กลไกทางอากาศคือ ดีเจ พบว่า จากการที่เด็กได้มีโอกาสนำเสนอความคิดของตนทั้งในรายการที่เด็กเป็นเจ้าของรายการเอง หรือ ในช่วงที่ตนจัดรายการร่วมกับผู้ใหญ่ ทำให้ผู้ฟังรายการที่ส่วนมากเป็นผู้ใหญ่ในชุมชนได้เข้าใจทัศนะของเด็กมากขึ้น และการกระจายทัศนะนี้น่าจะเป็นไปอย่างกว้างขวาง หากพิจารณาจากความถี่ของคลื่นวิทยุที่คลอบคลุมถึง 21 หมู่บ้านในเขตเทศบาล และในบางพื้นที่ในเขตอำเภอปาย

ข) ผลลัพธ์ในการพัฒนาระดับปัจเจกบุคคล

มีข้อค้นพบสำคัญซึ่งมาจากลักษณะเฉพาะของกิจกรรม ที่มีการดำเนินการในพื้นที่ คือ ที่มีความยืดหยุ่นของกิจกรรม และมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกับผู้อื่น(flexible and interactive activity) ซึ่งกิจกรรมลักษณะนี้เปิดโอกาสให้เด็กได้สร้างสรรค์วิธีการในการสื่อสาร และพัฒนาตนเอง ทำให้เด็กนักเรียนมีการพัฒนาส่วนบุคคลที่หลากหลาย ตามแต่ทุนเดิมและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละคนที่จะพัฒนาตนเอง

1) สร้างความมั่นใจในการแสดงออก

กรณีภาคเหนือ พบว่าเด็กที่ไม่กล้าพูดหน้าชั้นเรียน ใช้รายการดี.เจ.น้อยเป็นบันไดขั้นแรกในการช่วย พัฒนาให้ตนเองมีความกล้าในการพูดและแสดงความคิดเห็น โดยเด็กให้ความเห็นว่าเนื่องจากการจัดรายการวิทยุนั้น ผู้พูดและผู้ฟังไม่เห็นหน้ากัน ดังนั้นเวลาที่ผู้จัดรายการตื่นเต้นตัวสั่นผู้ฟังก็จะไม่รู้ เด็กคนดังกล่าวบอกว่าเมื่อได้ออกรายการหลายครั้งและเริ่มคุ้นเคย ตนเองก็หายตื่นเต้นสามารถพูดคุยได้อย่างเป็นธรรมชาติ และโต้ตอบกับผู้ฟังได้ ในเปิดเทอมหน้านี้ตนอยากลองนำเสนอหน้าชั้น และคาดว่าน่าจะทำได้

“สิ่งที่เปลี่ยนแปลงชัดเจนเกี่ยวกับโครงการนี้คือ ความกล้าแสดงออกของเด็ก กล้าตัดสินใจเสนอความคิดเห็นของผู้ใหญ่ บางทีไปเสนอความคิดเห็นต่อผู้บริหาร ตอนนี้ผมกำลังทำเปลี่ยนดีเจกลายเป็นเวปมาสเตอร์น้อยของโรงเรียนและเป็นนักจัดรายการเสียงตามสายได้ แต่ก็คงอยู่ในกรอบของโรงเรียนเพราะข้อจำกัดด้านเวลา จริง ๆ มีครูหลายท่านช่วยดูแลจุดนี้อยู่มีอยู่ 3 ท่านจาก 41 คนที่เข้ามาร่วมดูแลโครงการจริงๆ ก็ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากผู้ปกครอง อย่างมาวันนี้พ่อแม่ก็อนุญาต ที่เห็นความเปลี่ยนแปลงปัญหาในครอบครัวของเด็กลดลงจากการเข้าไปเยี่ยมบ้านเด็ก พอเข้าไปเยี่ยมบ้านเสียงความไม่พอใจของผู้ปกครองลดลง ปกติถ้าเจอผู้ปกครองตามตลาดเขาก็จะเล่าให้ฟัง” (ครู เพศชาย ภาคเหนือ)

2) การพัฒนาตนเองในการสื่อสาร

โครงการดีเจ ในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าการพัฒนาในด้านการสื่อสารเกิดขึ้นกับเด็กทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งในเรื่องของการออกเสียงให้ถูกต้อง จังหวะเร็วช้าของการพูดคุย การะมัดระวังคำพูดที่ไม่สมควรในที่สาธารณะ ข้อที่น่าสนใจก็คือสิ่งที่ทำให้เด็กพัฒนาได้มากที่สุดเป็นเสียงสะท้อนจากผู้ฟังทางบ้าน

กรณี กลุ่มเกษรชุมชนในกรุงเทพมหานคร เด็กและเยาวชนมีทักษะในการแสดงออก ในการนำเสนอข้อมูล อันมาจากความนึกคิดของตนเอง

3) การมีกลุ่มเพื่อนกลุ่มใหม่ที่สนใจในสิ่งเดียวกัน และได้ช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความสามารถระหว่างกัน

เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นนักเรียนที่มาจากหลายห้องและหลายชั้นเรียน ซึ่งหลายคนรู้จักกันเพียงผิวเผิน บางคนไม่เคยร่วมกิจกรรมด้วยกันมาก่อน การเข้าร่วมในกิจกรรม ดีเจน้อย ทำให้ได้รู้จักกันในหลายแง่มุมมากขึ้น รวมทั้งได้ดูแลช่วยเหลือกัน เช่น ช่วยสอนการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นต้น

4) ได้มีทางเลือกในการทำกิจกรรมอื่นในเวลาว่าง

กิจกรรม ดีเจน้อย ช่วยให้เด็กออกมาจากการดูโทรทัศน์ เล่นเกมส์ ซึ่งเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการปลูกฝังความรุนแรง และเด็กหลายคนเริ่มเบื่อ แต่ก็ไม่รู้ว่าจะทำอะไรดี นอกจากนี้เด็กบางคนที่ครอบครัวแตกร้าวและอาศัยอยู่กับญาติซึ่งบรรยากาศในบ้านไม่อบอุ่น ก็มีสังคมใหม่ มีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ที่ทำให้ตนได้ออกมาจากบรรยากาศกดดันนั้นชั่วคราว

5) ความตระหนักและเข้าใจต่อปัญหาความรุนแรง

เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในการรับรู้เกี่ยวกับปัญหาว่าเรื่องของความรุนแรงเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข ความรุนแรงทีเกิดขึ้นเป็นสิ่งที่อยู่รอบๆตัวเด็ก ที่ทุกฝ่ายต้องแก้ไข เมื่อเข้าร่วมโครงการ มองเห็นปัญหาความรุนแรงได้ลึกซึ้งมากขึ้น ไม่ใช่เป็นเรื่องธรรมดา แต่เป็นเรื่องที่ต้องแก้ไข

" ก่อนหน้านี้รู้สึกว่าความรุนแรงในชุมชนเป็นเรื่องธรรมดา เพราะรู้สึกว่าที่ไหนก็เหมือนกันทั้งนั้น มีปัญหาการทะเลาะวิวาท ยาเสพติด ลักเล็กขโมยน้อย เด็กหนีเรียนไปเล่นเกมส์ ไม่ยอมกลับบ้านซึ่งมันเยอะมาก และผู้ปกครองของเด็กๆ เหล่านี้ก็ไม่ได้มาให้ความสำคัญเท่าไร เพราะต้องทำงานทั้งวันทั้งพ่อแม่ ลูกจะไปไหน อยู่อย่างไรก็ไม่ได้มาสนใจ....หลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการนี้ก็ทำให้เรารู้ว่าจริงๆ แล้วปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในชุมชนคืออะไรบ้าง เพราะก่อนหน้านี้ไม่รู้ว่าความรุนแรงคืออะไรบ้าง บางอย่างเราก็ไม่คิดว่ามันเป็นความรุนแรง พอได้มาทำตรงนี้ก็ทำให้รู้ว่าหลายสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนมันคือความรุนแรง ทำให้เกิดการตระหนักว่าความรุนแรงที่เราเคยชินมันอันตรายมาก เพราะมันใกล้ตัวมาก ถ้าไม่รีบแก้ไขมันจะยาก ทั้งครอบครัวที่เคยเอาแต่ทำงาน ไม่สนใจลูกหลานก็มาให้ความสำคัญมากขึ้น" (มินท์ หญิง 15 ปี กทม.)

"สำหรับผมความรุนแรง คือ "เรื่องเกี่ยวกับทุกๆ เรื่องที่ก่อให้เกิดความแตกแยก เจ็บปวดทางด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจต่อทุกคน ตอนนี้ผมเป็นแกนนำและดีเจ ตอนแรกในหัวผมไม่รู้เรื่องความรุนแรงอะไรเลย ตอนนี้ผมรู้แล้ว" (น้อง ที เพศชาย อายุ 15 ปี ภาคเหนือ)

"เราตระหนักมากขึ้น ความเคยชินก่อนหน้านี้มันเป็นความรุนแรง แต่ปัญหาก็ไม่ได้หมดไปเลย มันก็ยังมีบ้าง แต่ลดลงเยอะ เช่น บางครอบครัวที่พ่อกินเหล้าทุกวันก็ลดลงมาเป็นสองสามวันครั้ง เพราะเขาได้เริ่มตระหนักว่าเมื่อก่อนเขากินเหล้าทุกวันเลย ซึ่งก่อนหน้านี้เขาก็ไม่ได้คิดถึงตรงนี้" (เอก เพศชาย อายุ 15 ปี พื้นที่ กทม.)

“พอได้มารับความรู้เรื่องความรุนแรงก็ทำให้เขาตระหนักมากขึ้น มาฉุกคิดมากขึ้นเรื่องความรุนแรงว่ามันส่งผลอะไรบ้าง ให้ความดูแล สนใจลูกหลานมากขึ้น ทั้งผู้นำชุมชนและเกสรชุมชนก็ได้รับความรู้จากโครงการมากขึ้นเพื่อการเผยแพร่ความรู้ต่อชุมชน เช่น ปัญหาความรุนแรงในชุมชนว่ามีไรบ้าง มีวิธีการพูดในชุมชนอย่างไร ทำให้คนในชุมชนเชื่อถือ ให้ความร่วมมือ... อยากให้ทำต่อไปเรื่อยๆ เพราะความรุนแรงในชุมชนที่เคยเกิดขึ้นก็ค่อยๆ ลดลงแล้ว แม้ว่าจะไม่ได้มากมายอะไร แต่คิดว่าถ้าทำต่อไปเรื่อยๆ จะดีมากขึ้น ปัญหาความรุนแรงพวกนี้อาจจะหมดไป เพราะตอนนี้คนในชุมชนเริ่มตระหนักและให้ความสนใจเรื่องนี้มันบ้างพอสมควรแล้ว” (แมว เพศหญิง แกนนำชุมชน กรุงเทพ)

“จากที่เข้าโครงการนี้ผมมีมุมมองเรื่องความรุนแรงเปลี่ยนไป เมื่อก่อนคิดว่ามันแก้ไม่ได้ มันเป็นเหมือนเราไม่เกี่ยว เราอยู่ไกล เราไม่เกี่ยวข้องแต่ปัจจุบันมันเป็นเรื่องใกล้ตัวเด็ก ถ้าตั้งใจก็น่าจะแก้ได้” (พจน์ อายุ 45 แกนนำ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

“ทำให้รู้ว่าปัญหาความรุนแรงต่างๆ จริงๆ แล้วมันไม่ได้มีแค่เท่าที่เราคิด แต่มันมีหลายเรื่องอีกเยอะแยะ ปัญหาความรุนแรงที่เยาวชนในพื้นที่ให้ข้อมูลมากที่สุดคือ ความรุนแรงที่ได้รับจากการดูทีวี และเล่นเกมของเยาวชน เพราะพวกเขาคิดว่ารายการทีวีและเกมบางอย่างมันสื่อถึงความรุนแรง และเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี ส่งเสริมให้เยาวชนเลียนแบบ ร่วมกับผู้นำครอบครัวไม่ดี ไม่ให้ความสนใจ หรือละเลยการให้คำปรึกษาที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา ยิ่งเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนในพื้นที่ใช้ความรุนแรงมากขึ้น” (อบต. ภาคใต้)

5) สร้างตัวตนอัตลักษณ์ใหม่ให้กับเยาวชน

จากการที่เด็กและเยาวชน เข้าร่วมโครงการและดำเนินกิจกรรมทางสังคม ในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง พบว่า เป็นการแสดงให้สังคมเห็นบทบาท และศักยภาพของเด็ก อัตลักษณ์เชิงบวกของเด็กได้ปรากฏให้เห็น ดังคำกล่าวที่ว่า

“จากที่เข้าร่วมโครงการนี้หลายอย่างเปลี่ยนไปจากเดิมคนในชุมชนเขาไม่ค่อยเชื่อถือเราเห็นเราเป็นเด็ก พอเราเห็นว่าลูกเขาไปทำอะไรผิด เมื่อก่อนเราไปพูดก็ไม่มีใครเชื่อ เขาบอกลูกเขาไม่ได้เป็นแบบนั้น แต่พอพวกเราเข้าร่วมโครงการ ผมเป็นดีเจผมเป็นแกนนำด้วยคราวนี้เขาก็เชื่อถือเรา เรื่องการเปลี่ยนแปลงในด้านครอบครัวอันนี้เอาตัวอย่างประสบการณ์ผมเลย พ่อแม่ผมแยกกันอยู่ น้องผมก็เป็นคนไม่ดี พอผมเข้าร่วมโครงการทำกิจกรรมผมก็รู้สึกเหมือนครอบครัวอื่นๆ ทั่วไป” (ที เพศชาย อายุ 15 ภาคเหนือ)

“เรื่องความรุนแรงจะมีพวกเด็ก ๆ ที่เป็นตัวแทนพุด แต่ก่อนพูดอะไรผู้ใหญ่ไม่ค่อยฟัง เด็กพวกนี้เดี๋ยวนี้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น” (ครู เพศชาย ภาคเหนือ)

6) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

จากการศึกษา พบผลกระทบในเชิงพฤติกรรม กับเด็กที่ร่วมโครงการ

“จากที่ผมเห็น โครงการนี้เด็กกลุ่มนี้มีปัญหากับที่บ้านเรื่องโต้เถียงทะเลาะเบาะแว้งกับผู้ปกครอง พอหลังเข้าโครงการเด็กแกนนำมีปัญหาก้าวร้าวลดลงจากเสียงสะท้อนของผู้ปกครอง ในด้านความคิดใช้เหตุผลเป็นทางบวกมากขึ้น แต่ก่อนถือเอาเหตุผลตัวเองเป็นใหญ่ไว้ก่อน ทัศนคติเปลี่ยนแปลงไปในทางบวกมากขึ้น” (สม แกนนำ ภาคกลาง)

“ความทะเลาะเบาะแว้งระหว่างหมู่บ้านก็ลดลง โครงการนี้เข้าไปช่วงสงกรานต์เมื่อก่อนมีปัญหาประจำเด็กมีเรื่องมีราวกัน ต่อมาเด็กที่เข้าร่วมโครงการปัญหามันก็จำกัดเฉพาะกลุ่มคนไม่มีรุกรานไม่มีรุกลามเข้ามาสู่หมู่บ้านหรือเด็กรุ่นหลัง ต่อมาเราก็หาทางแก้ปัญหา เราถามว่ามันมีปัญหาอะไรไหม เราดึงเด็กจากทั้ง 2 หมู่บ้านเข้ามาร่วมโครงการเราก็พบว่าเด็กมันก็เล่นด้วยกันลืมความทะเลาะที่วัยรุ่นพวกรุ่นพี่ปลูกฝังมา” (พระ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

“ชุมชนเปลี่ยนแปลงหลังเลิกเรียนเมื่อก่อนเขาไปนั่งในศาลารวมกัน แต่เดี๋ยวนี้เยาวชนเข้าไปเล่นกีฬาในวัด เยาวชนหันเข้ามา เยาวชนอื่นที่ได้รู้ข่าวนอกชุมชนก็หันเข้ามา เยาวชนในตำบลมาสมัครเป็นเยาวชนจิตอาสาโดยไม่ต้องเชิญชวน เขาเห็นเราทำกิจกรรมเขาก็อยากเข้ามา หลวงพ่อท่านก็คอยเป็นกำลังใจ” (อบต. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

6.5 การพัฒนาระบบเฝ้าระวังในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

การศึกษาครั้งใช้วิธีการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยไปทำความเข้าใจ วิธีคิด มุมมองของชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้องด้านความรุนแรงในเด็กและเยาวชน รวมถึง ตัวตน คุณค่าของเด็กและเยาวชนในชุมชน และปัญหาที่เด็กและเยาวชน รวมทั้งผู้ใหญ่เผชิญ เพื่อสร้างเป้าหมาย การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมกัน และกำหนดเป็นแผนงานโครงการเพื่อการแก้ไขปัญหา

เครื่องมือในการเข้าไปทำงานกับชุมชน คือตัวนักวิจัยที่มีความจริงใจ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความรู้ ในขณะเดียวกันก็เชื่อในศักยภาพของชุมชนในการร่วมแก้ไขปัญหา

นอกจากนั้น ยังใช้เทคนิกเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการระดมความคิด เช่น เอไอซี mind map และการประชุมกลุ่ม นำเสนอเรื่องเล่าประสบการณ์ อารมณ์ความรู้สึก ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้ชุมชน

มองเห็นปัญหาผ่านประสบการณ์ร่วม ร่วมด้วยการเก็บข้อมูล ผ่านประสบการณ์ของเด็กและผู้ใหญ่ เพื่อให้เด็กและผู้ใหญ่รับรู้มุมมองที่แตกต่างของกันและกัน คุณค่าที่มีอยู่ในชุมชน และของเด็ก เป็นต้น

ระบบการเฝ้าระวังปัญหาในโครงการนี้ คือการสร้างกรอบความคิดให้เห็นร่วมกันในชุมชน ว่า ปัญหาความรุนแรงต้องจัดการ และดำเนินการเชิงโครงสร้าง ไม่เฉพาะการเพียงมุ่งที่พฤติกรรมเด็กเท่านั้น จากการศึกษาพบว่า ทุกชุมชน สะท้อนแนวคิดนี้ได้อย่างดีในกระบวนการทำงาน โดยมองว่าต้องดูครอบครัวที่เสี่ยงต่อปัญหา เด็กที่อยู่กับพ่อแม่ที่ดื่มเหล้า หรือพ่อแม่ที่ทะเลาะเบาะแว้ง ใช้ความรุนแรงต่อกัน นอกจากนั้น อาจพิจารณาที่เวลาที่เด็กใช้ในการทำกิจกรรมเชิงบวก

นอกจากนั้นระบบการเฝ้าระวังที่ได้จากโครงการ คือ การสร้างความตระหนักให้กับ ทั้งผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่ และ เด็กในการร่วมมองเห็นปัญหานี้ร่วมกัน และยังเกิดโครงการเฝ้าระวังปัญหาร่วมกัน และเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน ชุมชนในระดับหมู่บ้านที่มีกลไกทางสังคมที่เป็นทุนอยู่แล้ว เช่น วัด มัสยิด หรือ คณะกรรมการผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง กลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชน มีแนวโน้มที่จะนำแนวคิดที่ได้จากกระบวนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการไปดำเนินการต่อเป็นโครงการในพื้นที่โดยบูรณาการกับกิจกรรมอื่นๆที่มีอยู่ เป็นโครงการในการเฝ้าระวังปัญหาและจัดการปัญหาความรุนแรงในชุมชนต่อไป เช่นโครงการสานบ้าน วัดโรงเรียน โครงการกิจกรรมของโรงเรียนแต่ขยายพื้นที่ในการดำเนินงานไปยังชุมชนเพื่อทำให้เด็กได้รู้จักชุมชน เช่นโครงการดีเจน้อย โครงการพัฒนาของผู้นำชุมชน

รูปแบบระบบเฝ้าระวังเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนที่ได้จากกระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือการ มีมาตรการควบคุมสิ่งแวดล้อมที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงด้านความรุนแรง ได้แก่

1. วางมาตรการด้านการขายเหล้าในชุมชน โดยผู้นำชุมชนทำหน้าที่ในการเข้าไปพูดคุยกับร้านค้า ไม่ให้ขายเหล้ากับเด็กและเยาวชน
2. จัดประชุมระหว่าง บ้าน-วัด-โรงเรียน เพื่อรับทราบ ปัญหาเด็กและเยาวชน
3. กำหนดกิจกรรมที่ทำร่วมกัน บ้าน-วัด-โรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
4. จัดประชุมประชาคมวางมาตรการสร้างกฎระเบียบของชุมชนอย่างชัดเจน
5. จัดวางระบบในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน
6. จัดระเบียบร้านค้า แหล่งมั่วสุม อบายมุข และสถานที่ไม่ควรมีการโฆษณา
7. สร้างและค้นหา ต้นแบบที่ดีของสังคม

สำหรับชุมชนในระดับตำบล ที่มีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นแกนในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้มีการกำหนดแผนงานโครงการด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในแผนระดับตำบล เพื่อส่งเสริมกิจกรรมในเชิงบวกแก่เด็กและเยาวชน และให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ตำบล อย่างเป็นรูปธรรม มากกว่าการส่งเสริมกิจกรรมที่มองเด็กเป็นเพียงผู้รับเท่านั้น

6.6. อภิปรายผล

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน เป็นสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน ปรากฏได้ทั้งพฤติกรรมความรุนแรงที่ เด็กและเยาวชนมีประสบการณ์ทั้งการเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ ผู้กระทำและถูกกระทำ การรับรู้ของคนในชุมชน โดยเฉพาะในมุมมอง ของเด็ก มองความรุนแรงในเด็กและเยาวชนไปไกลกว่า ปัญหาเชิงพฤติกรรม โดยเชื่อมโยงไปที่ระบบความสัมพันธ์ที่แตกแยก ความเข้าใจ ความคิดที่ไม่ยอมรับ ไม่เห็นคุณค่าของกันและกัน ตัวแบบทางสังคมที่มีความรุนแรง และสังคมที่เต็มไปด้วยปัจจัยเสี่ยง เช่น สุรา ยาเสพติด การพนัน ความยากจน เทคโนโลยี และสื่อ

ระบบการจัดการเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในชุมชน ส่วนใหญ่เกิดขึ้นเมื่อเกิดปัญหาแล้ว คือใช้ระบบไกล่เกลี่ย โดยที่การจัดการปัญหาโดยมุ่งไปที่การป้องกันปัญหาโดยตรง ไม่ปรากฏชัด แต่ส่งผล ในฐานะเป็นปัจจัยนำ ที่ทำให้เกิดความรุนแรง เช่น โครงการลดเหล้า ความรุนแรงในครอบครัว ในขณะที่มีชุมชนมีโครงการพัฒนามากมาย ภายใต้กฎหมาย และพระราชบัญญัติต่างๆ และมีหน่วยงานองค์กรจากภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดกลไกการทำงานและมีจุดแข็งบางประการในการดำเนินการปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว แต่ยังคงมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะกลไกที่เสริมพลังเด็ก เยาวชน ชุมชนในการจัดการปัญหาความรุนแรง ไม่ปรากฏให้เห็น

ทั้งนี้รูปแบบการจัดการปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนอันเป็นผลจากกระบวนการวิจัยและพัฒนา เริ่มจาก การทำความเข้าใจปัญหา การรับรู้และวิเคราะห์ปัญหา ร่วมแก้ปัญหา และประเมินผล โดยให้ความสำคัญกับทุนทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีอยู่ โดยเน้นให้เด็กและเยาวชนมาร่วมและเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการออกแบบโครงการ ดำเนินการ และได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินโครงการ รูปแบบการจัดการปัญหา มีทั้งใช้พื้นที่ เป็นเงื่อนไขในการขับเคลื่อน เช่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และใช้ประเด็นความสนใจร่วมเป็นเงื่อนไขในการทำงาน เช่น โครงการดีเจน้อย โครงการคุณธรรมนำสุข โครงการเกสรชุมชน โครงการเยาวชนสายพันธุ์ใหม่

ห่างไกลความรุนแรง เป็นต้น โดยเน้นที่บริบททางสังคม วัฒนธรรม ที่จะเป็นเงื่อนไขที่จะสร้างความสนใจ การร่วมใจของคนในชุมชน

เงื่อนไขทำให้รูปแบบการจัดการปัญหาประสบความสำเร็จ พบ เงื่อนไขของการเปิดพื้นที่ตัวตนของเด็กและเยาวชนในการร่วมแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน การเปิดพื้นที่ตัวตนระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ ภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง ให้เข้าใจมุมมองต่อสิ่งที่จะแก้ปัญหา เห็นคุณค่าและเป้าหมายของกันและกัน กลไกการสืบค้นระบบคุณค่า สิ่งดีงามที่อยู่ เพื่อนำมาเป็นทุนในการขับเคลื่อนสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหา การมีระบบพี่เลี้ยงที่มีทัศนะและทักษะการจัดการในการหนุนเสริมพลังชุมชนในการจัดการ

ผลลัพธ์เกิดขึ้นภายหลังดำเนินการ เกิดการรวมตัวของเยาวชนเพื่อปฏิบัติกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ ส่งผลให้เยาวชนเห็นคุณค่าของตนเอง และสังคมมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดี นอกจากนั้น เกิดการจัดการทางสังคมและแก้ปัญหาแบบบูรณาการในชุมชน หน่วยงานต่างๆ ให้ความสำคัญและสนับสนุนกิจกรรมการแก้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน คนในชุมชนตื่นตัว ให้ความร่วมมือ สนับสนุน และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง เกิดความสัมพันธ์อันดีและการประสานความร่วมมือภายในชุมชน ระหว่างชุมชนและภาคีเครือข่าย และระหว่างภาคีเครือข่าย

6.7. ข้อเสนอแนะ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นผู้มีบทบาทอย่างสำคัญในการสร้างระบบคุ้มครองทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาสังคมและสร้างความมั่นคงของมนุษย์ โดยความคิดริเริ่มและดำเนินโครงการต่างๆเข้าสู่ชุมชนมากมาย แต่ยังคงแยกส่วน และกำหนดเป้าหมายตามกิจกรรม หรือแผนงาน

ข้อเสนอ

เพื่อให้สภาเด็กและเยาวชน ศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบล สามารถแสดงพลัง มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน พัฒนาความเข้มแข็งและความอบอุ่นภายในครอบครัว ตลอดจนการพัฒนาสังคมโดยรวม จึงมีข้อเสนอเชิงนโยบาย ดังนี้

ก. สภาเด็กและเยาวชนตำบล

1. สนับสนุนการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชนเพื่อทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในทุกชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีส่วนในการช่วยเหลือครอบครัว กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรมทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนบ้านเกิดและเห็นคุณค่าของครอบครัวและชุมชน

2. การจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนในทุกระดับ ควรพัฒนาจากฐานล่าง (Bottom up) โดยการเชื่อมโยงฐานกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่เพื่อยกระดับกิจกรรม และคณะทำงานให้สามารถผลักดันกิจกรรมสู่นโยบายระดับ อำเภอ จังหวัดและประเทศตามลำดับ

3. พัฒนาอาสาสมัครในชุมชน และบุคคลที่สามารถร่วมทำงานกับเด็กและเยาวชนได้ ให้เป็นพี่เลี้ยงแก่กลุ่มเด็กและเยาวชน ตลอดจนสภาเด็กและเยาวชนให้เพียงพอ

4. ผลักดันการเปิดพื้นที่ให้แก่เด็กและเยาวชนในตำบล ทั้งพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่ทางอากาศ และพื้นที่ทางสังคม เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์

5. ปรับวิธีการสนับสนุนงบประมาณของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยจัดเป็น “งบอุดหนุนเฉพาะกิจ” ผ่านองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไปยังสภาเด็กและเยาวชนตำบล และควรมีข้อตกลงร่วมให้องค์การบริหารส่วนตำบลตั้งงบประมาณสมทบในสัดส่วนที่เหมาะสม

ข. ศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบล

1. ทบทวนบทบาทของศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลให้สอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของคณะทำงานจากชุมชน ตลอดจนพัฒนาศักยภาพและหนุนเสริมคณะกรรมการศูนย์ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิผล

2. ส่งเสริม สนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลมีทิศทาง และแผนการทำงานประจำปี พร้อมสร้างแรงจูงใจให้คณะกรรมการ และอาสาสมัครประจำศูนย์ฯ ให้ปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง

3. หนุนเสริมให้ศูนย์พัฒนาครอบครัว ทำงานเชื่อมโยงกับองค์กรภาคีทางสังคมอื่นๆ ในพื้นที่ โดยเน้นการพัฒนาครอบครัวแบบองค์รวม

4. พัฒนาระบบแรงจูงใจ และสวัสดิการแก่อาสาสมัคร และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาครอบครัวที่เหมาะสมกับลักษณะและปริมาณงาน

5. ปรับวิธีการสนับสนุนงบประมาณของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยจัดเป็น “งบอุดหนุนเฉพาะกิจ” ผ่านองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไปยังศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบล

และควรมีข้อตกลงร่วมให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งงบประมาณสนับสนุนในสัดส่วนที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้รู้สึกว่า “ศูนย์พัฒนาครอบครัวเป็นของชุมชนไม่ใช่เป็นงานของ พม.”

ค. งานแผนและประเมินผล สำนักปลัดกระทรวง

ขณะนี้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้ความสำคัญกับ การมุ่งเป้าหมายที่การแก้ไขปัญหาสังคมในพื้นที่ และกำหนดเป็นตัวชี้วัดของกระทรวง โดยไม่นำเอาการสนับสนุนส่งเสริม องค์การบริหารส่วนตำบทในการทำงานด้านสังคมเป็นตัวชี้วัด ผู้วิจัยเสนอว่า ควรนำเอาตัวชี้วัดนี้มากำหนดเป็นกรอบการประเมินผล เพราะการแก้ไขปัญหาสังคม โดยเฉพาะด้านเด็กและเยาวชน ควรเป็นหน้าที่ของ อบต. ในการมองเห็นปัญหา และดำเนินโครงการเพื่อแก้ไขปัญหา กระทรวงการพัฒนสังคมควรทำหน้าที่เป็นฝ่ายสนับสนุนส่งเสริมทางวิชาการ หรือพี่เลี้ยงเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น

ง. งานด้านการกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

ตามมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดให้มีระบบงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและการบังคับใช้ให้เป็นไปตามมาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 12 นั้นควรให้ควาสำคัญกับการสนับสนุนองค์กรปกครองท้องถิ่น ในการสำรวจ ป้องกัน เฝ้าระวัง แก้ไขปัญหาตลอดจนช่วยเหลือผู้กระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยเสนอให้เห็นผลกระทำของความรุนแรงจากกการเป็นผู้ถูกกระทำ เป็นผู้กระทำในเวลาต่อมาหรือไม่ โดยการติดตามเด็กจากครอบครัวที่มีการกระทำความรุนแรง เพื่อทำให้ข้อมูลนี้ส่งถึงชุมชนและชุมชนจะได้ตระหนักถึงปัญหาที่เป็นรูปธรรมขึ้น

บทบาทผู้หญิง แม่ ยังคงมีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมเลี้ยงดูเด็ก แต่จำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงและให้พ่อได้เข้ามาเป็นตัวแบบที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อการป้องกันปัญหาความรุนแรงด้วย

กิจกรรมด้านการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และสนับสนุนภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและดูแลปัญหา ถือว่ามีความสำคัญ เพราะจากการวิจัยพบว่า ทำให้เกิดผลในการเปลี่ยนแปลงการสร้างความเข้าใจร่วมกันในเรื่องความรุนแรงได้เป็นอย่างดี

จ. งานด้านการคุ้มครองเด็ก

โครงการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในชุมชน โดยคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติได้กำหนดกรอบและทิศทางการดำเนินกาในการคุ้มครองเด็กในระดับพื้นที่ ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่

ผ่านมาเน้นการพัฒนากลไก การสร้างความเข้าใจให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ และมีระบบคุ้มครองเด็กและจัดกิจกรรมเพื่อการคุ้มครองเด็กอย่างต่อเนื่อง แต่การดำเนินงานกับ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น การทำงานกับกลุ่มเด็กและเยาวชน ในการดูแล เฝ้าระวังและเข้าใจสิทธิและหน้าที่ จะเป็นระบบกลไกที่สำคัญและเป็นพื้นฐาน มีประสิทธิภาพในการเฝ้าระวังปัญหาได้ดีที่สุด

กระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียน และวัด เป็นโครงสร้างและเป็นกลไกทางสังคมพื้นฐานที่ยังคงมีอิทธิพลต่อชุมชน การเสริมสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน วัด ชุมชน เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน อันจะส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนโดยตรง

ข้อเสนอ

ควรเสริมสร้างกลไกที่ทำให้ชุมชนมีเงื่อนไขในการร่วมดำเนินการพัฒนาให้เกิดนวัตกรรมกลไกการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ประสิทธิภาพ ปฏิรูปกระบวนการจัดการภายในระบบโรงเรียน เพื่อให้เกิดการจัดการในการมีกิจกรรมต่างๆ การร่วมใช้พื้นที่ระหว่างกันในการทำกิจกรรม ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน เช่น โครงการบ้านหลังโรงเรียน โรงเรียนเพื่อนด็ก โครงการคุณธรรมจิตอาสาเยาวชน

กระทรวงมหาดไทย

องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นโดยเฉพาะปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน แต่ผลปรากฏว่า โครงการที่มีการดำเนินการอยู่เป็นส่วนใหญ่คือ การพัฒนาเชิงโครงสร้างและการสงเคราะห์ บทบาทในการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับท้องถิ่นและเยาวชนยังไม่ปรากฏชัดในพื้นที่ที่ศึกษา

ข้อเสนอ

1. สนับสนุนแผนกิจกรรมท้องถิ่นที่มุ่งดำเนินงานเพื่อลดปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน โดยเน้นการจัดการโดยใช้ทุนทางสังคม อันได้แก่ ทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการแก้ไขปัญหา เช่น ระบบการเกื้อกูล และการสร้างความผูกพันในชุมชน กลไกทางศาสนาในการขัดเกลาจิตใจและจริยธรรม และจัดให้มีการจัดการเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่เรียนรู้กันและกัน โดยกำหนด

เงื่อนไขระบบงบประมาณ ในเรื่องการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน เป็นเงื่อนไขของงบเฉพาะกิจ เพื่อนำมาใช้ได้ตรงตามเป้าประสงค์

2. องค์กรปกครองท้องถิ่น และผู้นำชุมชน ควรนำเอาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กเยาวชนที่ต้องปลอดความรุนแรง ให้ปรากฏในแผนชุมชน และกำหนดให้มีโครงการ กลไกการจัดการที่เป็นรูปธรรมในการลดปัญหาความรุนแรงในเยาวชนระดับพื้นที่ โดยใช้งบประมาณท้องถิ่น และใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประเมินผลลัพธ์ซึ่งจะเกิดผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กและสังคมโดยรวม

3. การดำเนินนโยบายและโครงการของราชการในพื้นที่ตำบล ควรให้องค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบเป็นเจ้าของ โดยการอุดหนุนงบประมาณให้องค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบ และส่วนราชการทำหน้าที่กำกับ ติดตาม และประเมินผลลัพธ์ของโครงการ

4. ผลักดันให้ประเด็นการพัฒนาเด็กและเยาวชน การพัฒนาครอบครัว เป็นตัวชี้วัดในการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อขอรับรางวัลขององค์การบริหารส่วนตำบล และเป็นตัวชี้วัดความเข้มแข็งของตำบล

5. สนับสนุนงบประมาณแก่องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน และพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว ในลักษณะของโครงการระยะยาว 3 – 5 ปี

6. ผลักดันให้องค์การบริหารส่วนตำบลบูรณาการการทำงานกับสภาองค์กรชุมชนตำบล ผู้ปกครองท้องที่ และภาคีการพัฒนาอื่นๆ ในพื้นที่ ในการทำงานพัฒนาเด็กและเยาวชน การพัฒนาครอบครัว และความมั่นคงทางสังคมอื่นๆ ในตำบล

7. องค์การบริหารส่วนตำบล ควรหนุนเสริมองค์กรภาคประชาชนที่ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาสังคมในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องตามผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน

กระทรวงยุติธรรม

ควรขยาย ขอบเขต และพัฒนากลไกการทำงานที่ให้ความสำคัญกับป้องกันปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

องค์กรชุมชนภาคประชาสังคม

1. ส่งเสริม เปิดพื้นที่ กิจกรรมเยาวชน สร้างระบบคุณค่าจิตอาสาในชุมชน

2. กำหนดเงื่อนไข หรือสร้างระบบกลไกทางสังคมในการสร้างสิ่งแวดล้อมเชิงบวกให้กับชุมชนเพื่อลดความรุนแรงในเด็กและเยาวชน เช่น เหล้า ความรุนแรงในครอบครัว

3. พัฒนาระบบเฝ้าระวังในระดับชุมชน เพื่อสร้างสัญญาณเตือนภัยที่ให้คนในชุมชนตระหนักในปัญหา และรับรู้ปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ที่เกี่ยวพันกับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเน้นการพิจารณาตัวชี้วัดการประเมินความรุนแรงในชุมชน เช่น ความรุนแรงในครอบครัว การตายและบาดเจ็บจากการทะเลาะวิวาทของผู้ใหญ่ และปริมาณการดื่มเหล้าของคนในชุมชน ร้านเกมส์ เป็นต้น

4. ขยายพันธมิตรในการทำงานด้านการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเยาวชน โดยกระตุ้นและส่งเสริมองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนในมิติสุขภาพและการพัฒนาด้านต่างๆ ให้มาสนใจในประเด็นปัญหาความรุนแรงในเยาวชนด้วย โดยการริเริ่มในการมีทุนสนับสนุน การค้นหาตัวอย่างเด่นของการดำเนินงาน เพื่อเป็นแรงจูงใจ และเกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างกัน

บรรณานุกรม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2551). **พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐**.

กอบโชค จูวงศ์. (2541). **การทำร้ายผู้อื่นของวัยรุ่นภาคใต้.** ที่ประชุมวิชาการกรมสุขภาพจิต ครั้งที่ 4 กันยายน 2541.

ฉลอง สุขจันทร์, พ.ต.ท. (2542). **การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร**. ศึกษาเฉพาะกรณีคดีปล้นทรัพย์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ณัฏฐนิช กาญจโนภาส. (2550). **การเสพติดเกมส์**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

ธนพรรณ ธานี. (2540). **การศึกษาชุมชน**. ขอนแก่น : ภาควิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น: บริษัทเพ็ญพริ้นติ้ง.

พรศิริ มูลติชัย. (2541). **ปัจจัยแวดล้อมทางสังคม/ระดับความรุนแรงของการข่มขืนกระทำชำเราเด็กและเยาวชน**. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต (อาชญาวิทยาและงานยุติธรรม) มหาวิทยาลัยมหิดล.

พันธุ์ทิพย์ รามสูตร. (2545). **การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม**. สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน นครปฐม.

ประเวศ วะสี. (2551). **ความรุนแรงในเยาวชน : ปัญหาและทางออกเอกสารการประชุมวิชาการในวันที่ 3 มิถุนายน 2551 ณ โรงแรมปรินส์พาเลส กรุงเทพ.** เอกสารโรเนียว.

ประถมศิลป์ พันธ์เขียน. (2546). **สาเหตุการกระทำผิดและการหลบหนีของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน.** จังหวัดเชียงใหม่ วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิชัย รูปขำดี และคณะ. (2548). **ความเสี่ยงของเยาวชนในประเทศไทย**. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สุชินทร์ ปรีดาสุริยชัย, ร.ต.อ. (2543). **การปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติที่มีผลต่อการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษา**. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต (อาชญาวิทยาและงานยุติธรรม) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวรรณา เรืองกาญจนเศรษฐ์ ,อดิศักดิ์ ผลิตพลการพิมพ์ ,และรวิวรรณ รุ่งไพรวัลย์. (2547). **ปัญหาสุขภาพวัยรุ่นใน กทม. พฤติกรรมเสี่ยงและปัจจัยเสี่ยง** .วารสารกุมารเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุดใจ สุขะและคณะ. (2546). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในการจัดการปัญหาและพัฒนาเยาวชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนและชุมชน กรณีศึกษาการจัดการปัญหาความรุนแรงในกลุ่มนักเรียนอาชีวะ : พื้นที่กรุงเทพฯ กรุงเทพ** : สภาองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชนในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี.

ศิริไชย หงส์สงวนศรี และคณะ. (2549). **ความสัมพันธ์ระหว่างการเล่นเกมคอมพิวเตอร์และดัชนีมวลภายในนักเรียนมัธยมศึกษา**. การประชุมวิชาการประจำปี 2549 ครั้งที่ 34 "จิตเวชศาสตร์และวิกฤตทางสังคม (Psychiatry and Social Crises), ราชวิทยาลัยจิตแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย ร่วมกับกรมสุขภาพจิต วันที่ 20-22 พฤศจิกายน 2549, ณ.โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ หน้า 33.

ศูนย์การเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม. (2549). **คุณภาพทางสังคม : วิเคราะห์จากพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กไทย**. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ ระบบการเฝ้าระวังและเตือนภัยทางทางสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

อรพินท์ สพโชคชัย. (2538). **การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน**. รายงานการประชุมวิชาการประจำปี 2538 ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ซิตี้ จอมเทียน. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

อุมาพร ตรังคสมบัติ, อัมพล สูอำพัน, ชัยยันตร์ สุขบาล, สวนะ พบสุข, และพยงค์ศรี ขันธิกุล. (2541). **พฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น : ความชุกและปัจจัยทางจิต – สังคมที่เกี่ยวข้อง .** รายงานผลการวิจัยทุนองค์การอนามัยโลกภายใต้แผนงาน HEALTH PROTECTION AND PROMOTION. คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โอพาร เอี่ยมประภาส. (2541). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน.** วิทยานิพนธ์สังคมวิทยามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Agnew R. (1990). The origins of delinquent events: an examination of offenders accounts. **Journal of Research in Crime and Delinquency 27: 267-294.**

American Psychiatric Association. (2000). **Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders** (4th ed., Text Revision). Washington, DC: Author.

Anderson CA, Dill KE. (2000). **Video games and aggressive thoughts, feelings, and behavior in the laboratory and in life**. **Journal of Personality and Social Psychology** 78(4): 772-790.

Berger L. P. and Luckmann T (1997). **The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge**. New York: Anchor Books. p.173

Chan LS, Kipke MD, Schneir A, Iverson E, Warf C, Limbo MA, Shekelle P. (2004). Preventing violence and related health-risking social behaviors in adolescents**. Evidence Report/Technology Assessment N**umber 107.

Commission for the Prevention of Youth Violence. (2000). Youth and Violence: Medicine Nursing, and Public Health: Connecting the Dots to Prevent Violence. A**merican Medical Associatio**n Available at www.ama-assn.org/violence.

Das, V., and Kleinman, A., Lock, M., Ramphele, M., and Reynolds, P.: Remaking a World, Berkeley, University of California Press 2001

Drug Policy Information Clearinghouse. (2000). **Drug-Related Crime. NCJ 181056**. Washington DC: Office of National Drug Control Policy. Available at http://ww.whitehousedrugpolicy.gov.

Horn D. (2000). **Bruised inside: what our children say about youth violence, what causes it, and what we need to do about it**. Washington, DC: National Association of Attorneys General.

Farrington DP, Loeber R, Van Kammen WB. (1990). Long-term criminal outcomes of hyperactivity-impulsivity-attention deficit and conduct problems in childhood. In Robin LN & Rutter M, eds. **Straight and Devious Pathways from Childhood to Adulthood**. Cambridge: Cambridge University Press, pp.62-81.

Forester. K. & Ward K. (1992) **The Potiential and Limitations : Participatory Research in a University Context. A World of Communtities** edited by J. Friederes. New York: Camtus Press.

Greenfeld L, Henneberg M. (2000). Alcohol, crime and the criminal justice system. In: Alcohol Crime: Research and Practice for Prevention. Washington, DC: Center for Substance Abuse **Prevention, Substance Abuse and Mental Health Services** Administration, US Department of Health & Human Services

Justice Bulletin Oct. (2002). **U.S. Department of Justices**, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.

Lynch JP. (2002). **Trends in Juvenile violent offending: an analysis of victim survey data**. Juvenile.

Lipsey M.W, Derzon JH. (1998). **Predictors of violent or serious delinquency in adolescence and early adulthood: a synthesis of longitudinal research**. In Loeber R, Farrington DP, eds. Serious and **Violent Juvenile Offenders: Risk Factors and Successful Interventions**. Thousand Oaks, CA: Sage, pp 88-105.

McNiff. (1988). **Action Research Principles and Practice.** MacMillian Education London.

Nancy Scheper-Hughes 1992 *Death without Weeping: The Violence of Everyday Life in Brazil*. Berkeley: University of California Press. (paperback 1993).

National Youth Violence Prevention Resource Center. (2001). **Substance Abuse**. Available at http://www.safeyouth.org.

Shoveller, J.A., Johnson, J.L., Prkachin, K., Patrick, D., (2007). Around here, they roll up the sidewalks at night: a qualitative study of youth living in a rural Canadian community**. Health. and Place 13, 826–838.**

Soriano, J.L et al. (2004). Navigating Between Cultures: The Role of Culture in Youth Violence . **Journal of Adolescent Health 2004;34:169–176.**

Thring, (1990). **Purpose of the universe Resurgence** vol, 142.

WHO (2002). **World Report on Violence and Health.** Geneva: World Health Organization.

Wignaraja. (1991). **Participation Development Growth and Equity** : No Trade offs Development Desarraollo N3/4.

Wolfgang M. (1996). Delinquency in China: study of a birth cohort (a summary of a presentation). **National Institute of Justice Research Preview.** Washington, DC: United States Department of Justice.

ภาคผนวก

แนวคำถามสำหรับนักวิจัยชุมชน

โครงการวิจัยปฏิบัติการ การจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

หัวข้อ	วัตถุประสงค์	แนวคำถาม	ผู้ให้ข้อมูล	วิธีการศึกษา
ชุมชนของฉัน	1. เพื่อรู้จักรากเหง้าของชุมชน ในด้าน ประวัติศาสตร์ ความเป็นเครือญาติ วัฒนธรรมประเพณี 2. เพื่อให้ทราบจุดดีหรือคุณค่าของชุมชน 3. เพื่อให้ทราบปัจจัยเสี่ยงทางสังคมต่อชีวิตเด็กและเยาวชน	1. ประวัติการตั้งชุมชน ก่อตัวเป็นชุมชนมาได้อย่างไร ตั้งมากี่ปีแล้ว มีผู้ใหญ่บ้านมากี่คนแล้ว มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญเกิดขึ้นในชุมชนอะไรบ้าง 2. ทำแผนผังชุมชน บอกลักษณะทางกายภาพ บอกขอบเขตของชุมชน ด้วยการเดินสำรวจ กำหนดที่ตั้งของบ้านเรือน บ้านประธานชุมชน บ้านครู ร้านค้า ทางเดิน ถนนเชื่อม สะพาน ร้านคอมพิวเตอร์ สถานที่ชุมนุม ลานกีฬา (ทำอย่างไรจะให้คนที่ไม่เคยรู้จักชุมชนของเราเข้ามาหาเราได้อย่างไม่ผิดพลาด) 3. ในชุมชนมีกี่ครอบครัว ผังเครือญาติ และมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทำอะไรบ้าง ยกตัวอย่าง 4. ชุมชนมีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอะไรบ้าง มีทุนและมีจำนวนคนเข้าร่วมอย่างไร 5. ชุมชนของเรามีอะไรเป็นจุดเด่นบ้าง สิ่งดีๆของชุมชนคืออะไรชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณี สำคัญๆอะไรที่ยังคงปฏิบัติสืบทอดมา 6. ร้านขายเหล้าในชุมชนมีกี่ร้าน ขายเหล้าให้เด็กและเยาวชน หรือไม่ การดื่มเหล้าของวัยรุ่นท่านวิตกกังวลหรือไม่ แพราะอะไร 7. การพนันที่เด็กและเยาวชนเล่นมีอะไรบ้าง ท่านวิตกกังวลหรือไม่ ทำไม 8. เด็กและเยาวชนจำนวนกี่คนที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่	ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน	สัมภาษณ์เชิงลึก สังเกต เดินสำรวจ

หัวข้อ	วัตถุประสงค์	แนวคำถาม	ผู้ให้ข้อมูล	วิธีการศึกษา
แนวคิดต่อการมองเด็กและเยาวชนในชุมชน	เพื่อทราบวิธีคิด เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน และการเลี้ยงดูเด็ก	1. เด็กในมุมมองของท่านหมายถึงอะไร วัยรุ่นหมายถึงใคร มีความสำคัญอย่างไรกับครอบครัวและชุมชน 2. เด็กดี เด็กที่ชุมชนคาดหวัง หมายถึงเด็กที่มีลักษณะแบบใด 3. ปัญหาของเด็กและเยาวชนในยุคสมัยนี้คืออะไร อะไรที่วิตกกังวลมากที่สุด เพราะอะไร 4. วิธีการ และหลักคิด ในการเลี้ยงดูบุตรหลานในปัจจุบัน	ผู้นำชุมชน พ่อ แม่	สัมภาษณ์เชิงลึก
ชีวิตเด็กและเยาวชน	เพื่อทราบประเภทกลุ่ม วิถีชีวิตเด็ก	1. บอกจำนวนเด็กและเยาวชน ในกลุ่มอายุ 10-25 ปี เช่น ชาย หญิง มีเด็กที่เรียน ในระดับใดบ้างจำนวนเท่าไหร่ และไม่ได้เรียนกี่คน ทำอะไรบ้าง 2. กิจวัตรประจำวันของเด็กและเยาวชนทำอะไรกันบ้าง ระหว่างวันจันทร์-ศุกร์ กับวันเสาร์ อาทิตย์ 3. ในชุมชนนี้ ปัญหาเยาวชน มีหรือไม่ มีพฤติกรรมอย่างไร ทำไมจึงคิดว่าเป็นปัญหา เด็กที่มีปัญหา เกิดจากอะไร 4. ในหมู่บ้าน มีเด็กและเยาวชนอายุ 10-25 ปี กี่คนที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ หรือ พ่อ หรือแม่ 5. ในชุมชนนี้ มีการรวมตัวของวัยรุ่นหรือไม่ วัยรุ่นมีกี่กลุ่ม พื่อทำกิจกรรมใดๆ บ้าง รวมทั้งกลุ่มที่ชุมชนจัดตั้ง เช่น กลุ่มเด็กและเยาวชน ด้านกีฬา คนตรี และกลุ่มที่ไม่ได้จัดตั้ง เช่น แก็งค์ ซุ้ม กลุ่มชื่อต่างๆ ทำ Road map หรือ life cycle ของเด็กและเยาวชน เช่น ออกจากบ้านไปไหนกันบ้าง จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง กับใคร (โดยมองด้านพื้นที่ และเวลาของเด็กในวันๆหนึ่ง) 6. พื้นที่ชุมชน ส่วนใดบ้างที่เด็กมักไปรวมตัวกัน มากกว่า 3 คนขึ้นไป เขาไปทำอะไร	ผู้นำชุมชน พ่อ แม่	สัมภาษณ์เชิงลึก สังเกต

หัวข้อ	วัตถุประสงค์	แนวคำถาม	ผู้ให้ข้อมูล	วิธีการศึกษา
ความรุนแรง ความหมาย และรูปแบบ	เพื่อทราบความหมายเกี่ยวกับความรุนแรงและปัจจัยกำหนด	1. ความรุนแรงในกลุ่มเยาวชนคืออะไร มีรูปแบบอะไร อะไรที่พบเห็นมากที่สุด 2. ความรุนแรงในกลุ่มเยาวชนหญิง กับผู้ชาย มีแตกต่างกันหรือไม่ 3. ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนรูปแบบอะไรที่เป็นรูปแบบที่ยอมรับไม่ได้ และอะไรที่เป็นรูปแบบที่ยอมรับได้ เพราะอะไร 4. ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน มีสาเหตุจากอะไร 5. ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน จะส่งผลกระทบต่อครอบครัว และชุมชนอย่างไร	ผู้นำชุมชน พ่อ แม่	สัมภาษณ์เชิงลึก สนทนากลุ่ม
แนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน	เพื่อทราบประสบการณ์การจัดการปัญหาความรุนแรงของเด็กและเยาวชน	6. ที่ผ่านมาท่านเคยเห็นเหตุการณ์ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนที่วัยรุ่นในชุมชนของตนมีส่วนเกี่ยวข้อง ที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกชุมชนหรอไม่ยกเหตุการณ์ทั้งหมดที่เคยเกิดขึ้น มีการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการอะไรบ้าง เช่น ไม่ทำอะไรเลย (ปล่อยตามบุญตามกรรม) แจ้งประธานชุมชน แจ้งตำรวจ ขับไล่ออกไปจากชุมชน 7. การแก้ไขความรุนแรงในวัยรุ่น ควรเป็นบทบาทของใคร ต้องทำอย่างไรบ้าง ให้ผู้ตอบเสนอรูปธรรมการแก้ปัญหาอย่างชัดเจนและมีความเป็นไปได้ (ไม่ใช่เสนอว่าครอบครัวต้องให้ความรัก ความอบอุ่น ต้องมีวันครอบครัว ครูต้องเอาใจใส่เด็กอย่างทั่วถึงเป็นธรรม ซึ่งการเสนอแบบนี้ไม่สามารถนำไปดำเนินการได้) บางชุมชนมีการสร้างลานกีฬา ลานดนตรี ลานอ่านหนังสือ แต่ไม่มีอุปกรณ์ใด ชุมชนจะจัดการอย่างไร นโยบายของชุมชนต่อการลดหรือยุติความรุนแรงที่มีต่อวัยรุ่นเป็นอย่างไร	ผู้นำชุมชน พ่อ แม่	สัมภาษณ์เชิงลึก

แนวคำถามสำหรับนักวิจัยชุมชน

โครงการวิจัยปฏิบัติการ การจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

กลุ่มเป้าหมาย สัมภาษณ์เด็กและเยาวชน จำนวน 10 คน

หัวข้อ	วัตถุประสงค์	1. แนวคำถาม	ผู้ให้ข้อมูล	วิธีการศึกษา
ชุมชนของฉัน	เพื่อให้ทราบจุดดี หรือคุณค่าของชุมชน	2. ชุมชนของเรามีอะไรเป็นจุดเด่นบ้าง สิ่งดีๆของชุมชนคืออะไร	ตัวแทนเยาวชน	สัมภาษณ์เชิงลึก
แนวคิดต่อการมองเด็กและเยาวชนในชุมชน	เพื่อทราบวิธีคิดเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน และการเลี้ยงดูเด็ก	3. เด็กมายถึงอะไร มีความสำคัญอย่างไรกับครอบครัวและชุมชน 4. เด็กดี เด็กที่ชุมชนคาดหวัง หมายถึงเด็กที่มีลักษณะแบบใด 5. ปัญหาของเด็กและเยาวชนในยุคสมัยนี้คืออะไร อะไรที่วิตกกังวลมากที่สุด เพราะอะไร 6. วัยรุ่น คืออะไร ต่างกับวัยอื่นๆ อย่างไร อะไรคือลักษณะพิเศษของเราที่ต่างจากวัยอื่น 7. คิดว่าคนในชุมชนมองวัยรุ่นเป็นอย่างไร ตัวเองมองความเป็นเด็กวัยรุ่นอย่างไร	ตัวแทนเยาวชน	สัมภาษณ์เชิงลึก
ชีวิตเด็กและเยาวชน	เพื่อทราบประเภทกลุ่ม วิถีชีวิตเด็ก	8. กิจวัตรประจำวันของเด็กและเยาวชนทำอะไรกันบ้าง ระหว่างวันจันทร์-ศุกร์ กับวันเสาร์ อาทิตย์ 9. ปัญหาเยาวชน มีหรือไม่ มีพฤติกรรมอย่างไร ทำไมจึงคิดว่าเป็นปัญหา เด็กที่มีปัญหา เกิดจากอะไร 10. ในชุมชนนี้ มีการรวมตัวของวัยรุ่นหรือไม่ วัยรุ่นมีกี่กลุ่ม พื่อทำกิจกรรมใดๆ บ้าง รวมทั้งกลุ่มที่ชุมชนจัดตั้ง เช่น กลุ่มเด็กและเยาวชน ด้านกีฬา คนตรี และกลุ่มที่ไม่ได้จัดตั้ง เช่น แก็งค์ ซุ้ม กลุ่มชื่อต่างๆ ทำ Road map หรือ life cycle ของเด็กและเยาวชน เช่น ออกจากบ้านไปไหนกันบ้าง จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง กับใคร (โดยมองด้านพื้นที่ และเวลาของเด็กในวันๆหนึ่ง) 11. พื้นที่ชุมชน ส่วนใดบ้างที่เด็กมักไปรวมตัวกันมากกว่า 3 คนขึ้นไป เขาไปทำอะไร	ตัวแทนเยาวชน	สัมภาษณ์เชิงลึก สังเกต
หัวข้อ	วัตถุประสงค์	12. แนวคำถาม	ผู้ให้ข้อมูล	วิธีการศึกษา

ความรุนแรง ความหมายและรูปแบบ	เพื่อทราบความหมายเกี่ยวกับความรุนแรงและปัจจัยกำหนด	13. ความรุนแรงในกลุ่มเยาวชนคืออะไร มีรูปแบบอะไร อะไรที่พบเห็นมากที่สุด 14. ความรุนแรงในกลุ่มเยาวชนหญิง กับผู้ชาย มีแตกต่างกันหรือไม่ 15. ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนรูปแบบอะไรที่เป็นรูปแบบที่ยอมรับไม่ได้ และอะไรที่เป็นรูปแบบที่ยอมรับได้ เพราะอะไร 16. ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน มีสาเหตุจากอะไร 17. ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน จะส่งผลกระทบต่อครอบครัว และชุมชนอย่างไร	ตัวแทนเยาวชน	สัมภาษณ์เชิงลึก สนทนากลุ่ม
แนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชน	เพื่อทราบประสบการณ์การจัดการปัญหาความรุนแรงของเด็กและเยาวชน	18. ที่ผ่านมาท่านเคยเห็นเหตุการณ์ความรุนแรงในเด็กและเยาวชน ที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกชุมชนหรอไม่ ยกเหตุการณ์ทั้งหมดที่เคยเกิดขึ้น มีการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการอะไรบ้าง 19. การแก้ไขความรุนแรงในวัยรุ่น ควรเป็นบทบาทของใคร ต้องทำอย่างไรบ้าง	ตัวแทนเยาวชน	สัมภาษณ์เชิงลึก

แบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ในชุมชน

โครงการวิจัยและพัฒนาการจัดการทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรง

<u>ส่วนที่ 1. ข้อมูลส่วนบุคคล</u>

<u>คำชี้แจง</u> ให้เติมข้อความลงในช่องว่างหรือวงกลมตัวเลือกที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1.เพศ	1. ชาย 2. หญิง
2.อายุ	……ปี…….....เดือน
3. ศาสนา	1. พุทธ 2. คริสต์ 3. อิสลาม 4. อื่น (โปรดระบุ)……..
4. คุณปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาบ่อยครั้งเพียงใด (เช่น การสวดมนต์ ไปวัด ทำบุญ การถือศีล ละหมาด 5 ครั้ง ไปโบสถ์)	1. ไม่เคย 2. นานๆครั้ง 3. บ่อยครั้ง 4. เป็นประจำ
5. พ่อแม่/ผู้ปกครองของคุณปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาบ่อยครั้งเพียงใด (เช่น การสวดมนต์ ไปวัด ทำบุญ การถือศีล ละหมาด 5 ครั้ง ไปโบสถ์)	1. ไม่เคย 2. นานๆครั้ง 3. บ่อยครั้ง 4. เป็นประจำ
6. ปัจจุบันคุณเรียนหนังสือ	1. กำลังเรียนชั้น ……..(ตอบข้อ 7.1) 2. ไม่ได้เรียน; จบการศึกษาชั้น…… ..(ข้ามข้อ 7.1)
7. จำนวนพี่น้องทั้งหมดรวมทั้งตัวคุณเองด้วย	จำนวน……คน คุณเป็นลูกคนที่…….
8. จำนวนผู้ที่อยู่อาศัยกับคุณปัจจุบัน(ไม่รวมตัวคุณ)	……คน

<u>ส่วนที่ 2 ข้อมูลครอบครัว</u>

9. ปัจจุบันคุณอยู่กับใคร	
10. รายได้รวมของครอบครัว ต่อเดือน โดยประมาณ	----------บาท
11. ตามความคิดของคุณ <u>ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวของคุณ</u>	1. ดีมาก (มีรายได้ดี มั่นคง และจับจ่ายอย่างสบาย) 2. ปานกลาง (มีรายได้พอสมควร จับจ่ายในสิ่งจำเป็น) 3. ปานกลางค่อนลำบาก (มีรายได้ แต่ไม่แน่นอน บางครั้งไม่ได้ในสิ่งจำเป็น) 4. อัตคัดขาดแคลน (ไม่มีรายได้ ขาดแคลนสิ่งจำเป็น)

12. ปัจจุบันพ่อแม่ของคุณ	1. พ่อแม่อยู่ด้วยกัน 2. พ่อแม่หย่า/แยกกันอยู่ 3. แม่หรือพ่อเสียชีวิตแล้ว (ข้ามข้อ 16-19) 4. อื่นๆ
13. อายุปัจจุบันของพ่อ	อายุ.....ปี
14. ระดับการศึกษาสูงสุดของพ่อ	
15. อาชีพของบิดา	
16. บิดาคุณดื่มเหล้า เบียร์บ่อยครั้งเพียงใด	1. ดื่มทุกวันหรือเกือบทุกวัน 2. อาทิตย์ละ 3-4 ครั้ง 3. เดือนละ 1-3 ครั้ง 4. น้อยกว่าเดือนละครั้ง 5. ไม่เคยดื่ม
17. อายุปัจจุบันของแม่	.....ปี
18. ระดับการศึกษาสูงสุดของแม่	1. ประถมศึกษา หรือต่ำกว่า 2. มัธยมศึกษา / ปวช. 3. อนุปริญญา / ปวส. 4. ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า 5. สูงกว่าปริญญาตรี
19. ปัจจุบันแม่ของคุณทำงาน/ประกอบอาชีพ	----------
20. แม่ของคุณดื่มเหล้า เบียร์บ่อยครั้งเพียงใด	1. ดื่มทุกวันหรือเกือบทุกวัน 2. อาทิตย์ละ 1-3 ครั้ง 3. เดือนละ 1-3 ครั้ง 4. น้อยกว่าเดือนละครั้ง 5. ไม่เคยดื่ม

<u>ส่วนที่ 4</u> ต่อไปนี้ จะเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของคุณต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระยะ 3 เดือนที่ผ่านมา เกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ ของเด็ก/วัยรุ่นในหมู่บ้าน ชุมชน หรือโรงเรียน

4 คุณเคย"<u>เห็น</u>"การกระทำสิ่งเหล่านี้หรือไม่กี่ครั้ง <u>ในรอบ 3 เดือน</u>

คุณเคยเห็นการกระทำสิ่งเหล่านี้ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมากี่ครั้ง	ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	มากว่า6 ครั้ง
21. เห็นเด็กและวัยรุ่นตี ต่อย ตบระหว่างบุคคล (ตัวต่อตัว)ในชุมชน					
22. เห็นเด็กและวัยรุ่นตี ต่อย ตบ ตัวต่อตัวในโรงเรียน/รอบๆโรงเรียน					
23. เห็นกลุ่มเด็กและวัยรุ่นทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกันในชุมชน					
24. เห็นกลุ่มเด็กและวัยรุ่นทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกันระหว่างหมู่บ้าน					
25. เห็นการรีดไถสิ่งของ/เงินจากเพื่อนนักเรียน					

26. เห็นเด็ก/วัยรุ่นรีดไถสิ่งของ/เงินในชุมชน/หมู่บ้าน					
27. เห็นเด็ก/วัยรุ่นขโมยสิ่งของในชุมชน/หมู่บ้าน					
28. เห็นเด็ก/วัยรุ่นขโมยสิ่งของจากเพื่อนในโรงเรียน					
คุณเคยเห็นการกระทำสิ่งเหล่านี้ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมากี่ครั้ง	**ไม่เคยเลย**	**1-2 ครั้ง**	**3-4 ครั้ง**	**5-6 ครั้ง**	**มากว่า6 ครั้ง**
29. เห็นเด็ก/วัยรุ่นใช้ยาเสพติดในชุมชน/หมู่บ้าน					
30. เห็นเด็ก/วัยรุ่นใช้ยาเสพติดในโรงเรียน					
31. เห็นเด็ก/วัยรุ่นข่มขู่เพื่อนนักเรียนในโรงเรียน					
32. เห็นเด็ก/วัยรุ่นนำอาวุธเข้ามาในโรงเรียน					
33. เห็นครูทำร้ายร่างกายนักเรียน					
34. เห็นการลวนลาม หรือ ล่วงเกินทางเพศในชุมชน เช่น ใช้คำพูด จับ บีบ สัมผัส โดยที่อีกฝ่ายไม่ต้องการ					
35. เห็นการลวนลาม หรือ ล่วงเกินทางเพศในโรงเรียน					
36. เห็นเด็ก/วัยรุ่นบาดเจ็บจากการการทะเลาะวิวาทกันในชุมชน/หมู่บ้าน					
37. เห็นการบาดเจ็บจากการการทะเลาะวิวาทกันในโรงเรียน					
38. เห็นการเสียชีวิตจากการทะเลาะวิวาทกันของเด็ก/วัยรุ่น					

5. คุณเคย"กระทำ"สิ่งเหล่านี้กี่ครั้ง ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา และ 12 เดือนที่ผ่านมา
(ให้ระบุจำนวนครั้งตามความเป็นจริง ตั้งแต่เลข 0 ขึ้นไป)

คุณเคยกระทำสิ่งเหล่านี้หรือไม่	**ระยะ 3 เดือนที่ผ่านมา**	**ระยะ 12 เดือนที่ผ่านมา (รวม 3 เดือนนี้ด้วย)**
39. ข่มขู่เพื่อนด้วยวาจาหรืออาวุธ	_____ครั้ง	_____ครั้ง
40. ตบ ตี ต่อยคนอื่น	_____ครั้ง	_____ครั้ง
41. ขว้างขวด หรือสิ่งของไปยังคนอื่น	_____ครั้ง	_____ครั้ง
42. เข้าร่วมในการทะเลาะวิวาทเป็นกลุ่ม(ยกพวกตีกัน)	_____ครั้ง	_____ครั้ง
43. รีดไถสิ่งของ/เงินจากเพื่อน	_____ครั้ง	_____ครั้ง
44. ทำลายทรัพย์สิน/สิ่งของสาธารณะ	_____ครั้ง	_____ครั้ง
45. ขโมยสิ่งของจากผู้อื่น	_____ครั้ง	_____ครั้ง
46. พกพาอาวุธปืน เช่น ปืน มีดพก สนับมือ	_____ครั้ง	_____ครั้ง
47. ใช้มีด หรือปืนในการต่อสู้	_____ครั้ง	_____ครั้ง
48. ลวนลาม หรือ ล่วงเกินทางเพศต่อผู้หญิง เช่น การใช้คำพูด จับ	_____ครั้ง	_____ครั้ง

บีบ สัมผัส โดยที่ผู้หญิงไม่ต้องการ		
49. ทำร้ายตบตีร่างกายแฟน	_____ครั้ง	_____ครั้ง
50. บังคับแฟนให้มีเพศสัมพันธ์	_____ครั้ง	_____ครั้ง

6 คุณเคย" ถูกกระทำ" ในสิ่งเหล่านี้หรือไม่ ในช่วง 3 เดือนและ 12 เดือนที่ผ่านมา

(ให้ระบุจำนวนครั้งตามความเป็นจริง ตั้งแต่เลข 0 ขึ้นไป)

เมื่อ 3 เดือนที่ผ่านมา คุณเคยถูกกระทำสิ่งเหล่านี้หรือไม่	**ระยะ 3 เดือนที่ผ่านมา**	**ระยะ 12 เดือนที่ผ่านมา (รวม 3 เดือนนี้ด้วย)**
51. ถูกข่มขู่ด้วยวาจาหรืออาวุธจากวัยรุ่น	_____ครั้ง	_____ครั้ง
52. ถูกตบ ตี ชกต่อยจากวัยรุ่นในชุมชน/หมู่บ้าน	_____ครั้ง	_____ครั้ง
เมื่อ 3 เดือนที่ผ่านมา คุณเคยถูกกระทำสิ่งเหล่านี้หรือไม่	**ระยะ 3 เดือนที่ผ่านมา**	**ระยะ 12 เดือนที่ผ่านมา (รวม 3 เดือนนี้ด้วย)**
53. ถูกตบ ตี ชกต่อยจากวัยรุ่นในโรงเรียน	_____ครั้ง	_____ครั้ง
54. ถูกทำร้ายจากการทะเลาะวิวาทเป็นกลุ่ม (การยกพวกตีกันระหว่างกลุ่ม)	_____ครั้ง	_____ครั้ง
55. ถูกรีดไถสิ่งของหรือเงิน	_____ครั้ง	_____ครั้ง
56. ถูกลวนลามหรือล่วงเกินทางเพศ	_____ครั้ง	_____ครั้ง
57. ถูกแฟนทำร้าย ตบตีร่างกาย	_____ครั้ง	_____ครั้ง
58. ถูกแฟนบังคับให้มีเพศสัมพันธ์	_____ครั้ง	_____ครั้ง
59. ถูกคนในครอบครัวทำร้ายร่างกาย	_____ครั้ง	_____ครั้ง
60. ถูกครูในโรงเรียนทำร้ายร่างกาย	_____ครั้ง	_____ครั้ง
61. ได้รับบาดเจ็บจากการทะเลาะวิวาทเล็กน้อยเช่น ฟกช้ำ	_____ครั้ง	_____ครั้ง
62. ได้รับบาดเจ็บจากการทะเลาะวิวาทจนต้องไปหาหมอ	_____ครั้ง	_____ครั้ง
63. ได้รับบาดเจ็บจากการถูกคนในครอบครัว หรือ ครูทำร้าย	_____ครั้ง	_____ครั้ง

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหา

ความรุนแรงในเด็กและเยาวชนพื้นที่ภาคเหนือ

เริ่มต้นให้นักเรียนชี้แจงว่าเรากำลังทำงานเพื่อหาต้นทุนหรือสิ่งดีๆในตำบลใกล้เมืองเพื่อไปวางแผนในการทำกิจกรรมของเด็กและเยาวชน

แบบฟอร์มที่ 1 หาความสามารถของบุคคลที่เราไปสัมภาษณ์

1) ชื่อนามสกุลที่อยู่ของคนที่ไปสัมภาษณ์

ชื่อ……นามสกุล……

ที่อยู่……..

□เป็นคนที่เติบโตมาในอำเภอใกล้เมือง หรือ

□ย้ายจาก.....เข้ามาเมื่อ พ.ศ.....

2) ขอถามเรื่องราวเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตของ(พี่....ลุง....ป้า.....)

จากประสบการณ์ในชีวิต สิ่งที่(พี่....ลุง....ป้า.....) มีความภาคภูมิใจ และสามารถเล่าแบ่งปันคนอื่นได้คือเรื่อง.....

3) สิ่งที่คนในหมู่บ้าน ชุมชน ยอมรับในความสามารถของ(พี่....ลุง....ป้า.....)คือ

.....

4) เรื่องราวที่(พี่....ลุง....ป้า.....)ชอบ มีความสุขที่จะพูดคุยกับคนอื่น หรือเรื่องที่มักจะพูดถึงบ่อยๆคืออะไร (เช่น เรื่องธรรมะ การเมือง การเลี้ยงสุนัข การทำอาหาร)….....

……

5) ถ้าสามารถเสกให้หมู่บ้าน หรือตำบลใกล้เมืองเป็นดังหวังได้ 3 เรื่อง ท่าน(พี่....ลุง....ป้า.....)จะเสกอะไร

แบบฟอร์มที่ 2 ถามเรื่องสิ่งดีๆ ในชุมชนหมู่บ้าน และในตำบลใกล้เมือง

ท่าน (พี่....ลุง....ป้า.....)มีตำแหน่งอะไรในหมู่บ้าน.....

เป็นสมาชิกของชมรม.....

ขอถามความเห็นเกี่ยวกับหมู่บ้านของท่าน

(หากให้คะแนนเต็ม 5 ท่านคิดว่า ท่านจะให้คะแนนเท่าใดในหัวข้อต่อไปนี้)

	คะแนนที่ให้ 1 2 3 4 5	ช่วยยกตัวอย่างเหตุการณ์ว่าทำไมให้คะแนนแบบนั้น
1 ชุมชนของเรามีความไว้เนื้อเชื่อใจกัน		
2 คนในชุมชนของเราได้รับการปฏิบัติอย่างมีความเท่าเทียมกัน		
3 ชุมชนของเรามีความสามัคคีกัน		
4 ชุมชนของเราตัดสินใจโดยให้ทุกคนมีส่วนร่วม		
5 ชุมชนของเรามีความซื่อสัตย์		
6 ชุมชนของเรามีสายสัมพันธ์กับชุมชนอื่น		

แบบฟอร์มที่ 3 ถามสิ่งดีๆ ในชุมชน

1 ชุมชนมีการรวมกลุ่มในหมู่บ้านอะไรบ้าง (เช่น กลุ่ม ธุรกิจน้ำดื่ม กลุ่มรำไท้เก็ก)

……

2) ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม (เช่น หมอพื้นบ้าน ช่างซอ ตัดตุง)…….....

……

3) สอบถามคน (พระ)ที่มีความสามารถพิเศษ คนเด่น คนดัง มีชื่อเสียง ในหมู่บ้าน(เขียนในตาราง)

ให้ถามว่าในหมู่บ้านมีคนที่มีความสามารถเป็นใครบ้าง (เช่นเป็นมัคทายกที่เสียงดี เป็นหมอรพ.? เป็นนักดนตรี เล่นกีต้า สล้อซอซึง เก่ง ช่างฟ้อน เป็นพิธีกร ร้องเพลงเพราะ ทำขนม ทำอาหารอร่อย)

ชื่อ นามสกุล	ความสามารถพิเศษ, มีชื่อเสียง

4) คนที่เป็นคหบดี (พระ) มีทุนเป็นเงิน หรือสิ่งของที่จะสนับสนุนกิจกรรมส่วนรวมได้

……

5) ทรัพยากรอื่นในหมู่บ้านมีอะไรบ้าง(เช่น มีวิทยุชุมชนในหมู่บ้าน พิพิธภัณฑ์ สถานที่สาธารณะสำหรับทำกิจกรรม)

……

แบบฟอร์มที่ 4 ถามความหมายและประสบการณ์เกี่ยวกับความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

ให้นักเรียนชี้แจงว่าแบบสอบถามต่อไปนี้จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะช่วยในการทำงานกับเด็กและเยาวชน

1) ท่านคิดว่าความรุนแรงในเด็กและเยาวชนคืออะไร

2) อะไรคือสาเหตุของความรุนแรง

3) ให้ยกตัวอย่างความรุนแรงที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่ท่านเคยพบเห็นหรือได้ยิน ในโรงเรียน ครอบครัวหรือชุมชนของท่าน

3.1) ตัวอย่างที่<u>เคยเห็น</u>ในชีวิตจริง

……

3.2) เคย<u>ได้ยินได้ฟัง</u> (คนอื่นเล่าให้ฟัง มิใช่ประสบการณ์ตรง)

……

……..

3.3) เคย<u>ประสบด้วยตนเอง(จากประสบการณ์ของลูกหลานตนเอง)</u>

……

4) ท่านคิดว่า จะมีแนวทางในการทำงานที่ทำได้จริงในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนอย่างไร

……

ท่านคิดว่าท่านจะช่วยในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนได้อย่างไรบ้าง

……

ท่านคิดว่าชุมชนจะช่วยในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเด็กและเยาวชนได้อย่างไรบ้าง

……

การจัดเวทีเด็กเรียนรู้วิเคราะห์ปัญหา

กระบวนการให้เด็กและเยาวชนร่วมวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่ชุมชนกรุงเทพมหานคร

กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนพื้นที่ภาคภาคกลาง

การอบรมเชิงปฏิบัติการทีมวิจัยชุมชนและส่วนกลาง พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กิจกรรมระดมความคิดการวิจัยชุมชนและหนุนเสริมพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรื่อง 1) คุณลักษณะเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ 2) ชุมชนปลอดภัยห่างไกลความรุนแรง 3) สถานการณ์และสาเหตุความรุนแรงในเด็กและเยาวชน 4) โครงการแก้ปัญหาและจัดการทางสังคมเพื่อแก้ไขและป้องกันความรุนแรงในเด็กและเยาวชน

กิจกรรมการวิเคราะห์ปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน และชุมชน ในพื้นที่ภาคเหนือ

กิจกรรมการประชุมออกแบบการแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างชุมชนกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง กรณีพื้นที่ภาคใต้

กิจกรรมการถอดบทเรียนระหว่างชุมชนปฏิบัติการทุกภาค

